

T.C.

BAŞBAKANLIK

AİLE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

TÜRKİYE'DE
AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI

T.C.
BAŞBAKANLIK
AILE VE SOSYAL ARAŞTIRMALAR
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
YAYINLARI

Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları

Proje Yürütücüsü
Emür Osmanoğlu

Proje Grubu
Yasin Aktay, Abdullah Işıklar, Bekir S.Gür, Hasan Bozgeyikli, Mazhar Bağlı, Mehmet Taşdemir, Serkan Yurdakul, Türker Kurt

Proje İzleme ve Değerlendirme Grubu
Gürol Vural, Abdullah Kütük, Mustafa Turğut, Abdülkadir Abduşoğlu, Ahu Meryem Turğut

Birinci Basım
Ankara 2011

Yayına Hazırlayan
Özden SEZGİN

Genel Yayın No
149

Bilim Serisi

ISBN
978-975-19-5052-9

Baskı
NET OFSET
Necatibey Cad. Lale Sok. 21/27 Mithatpaşa- ANKARA
Tel: 0 312 230 07 23
www.netmatbaacilik.net

İletişim
Tunus Cad. No:24, 06680, Kavaklıdere - Ankara
Tel: +90-312-416 80 56 • Fax: :+90-312-419 29 80
e-posta: aile@aile.gov.tr
www.aile.gov.tr

©2011 Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Aile Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü'nün izni olmaksızın tamamı veya herhangi bir bölümü herhangi bir biçimde veya yöntemde, elektronik, mekanik, fotokopi, kayıt olarak çoğaltılamaz.

ÖNSÖZ

20. yüzyılın endüstrileşmenin, üretim ve eğitimde uzmanlaşmanın zirve yaptığı çağ olarak toplumsal değişim noktasında en çok aileyi etkilediği ve dönüştürdüğü söylenebilir. Bu etkilerin olumsuz sonuçlarını en aza indirmek ve daha sağlıklı müreffeh ailelerin kurulması amacıyla tüm Türkiye'de uygulanabilecek Aile Eğitimi Projesini Bakanlık olarak gündeme aldık.

Ailelere eğitim verecek olan kamu kuruluşları ve sivil toplumlara gerekli müfredat ve müfredat içeriğini hazırlamak için öncelikle ülkemizde yaşayan ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek üzere ülke genelinde niteliksel ve niceliksel yöntemlerin birlikte kullanıldığı bir araştırma gerçekleştirdik. Bu kitaba konu olan araştırma sonuçlarıyla aynı yıl içerisinde Aile Eğitim Müfredat programını geliştirdik. 2010 yılı sonu itibariyle de müfredat ışığında geliştirilen ve üretilen eğitim materyallerini ailelere eğitim vermek isteyen kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşlarıyla paylaştık.

Temel amacı ülkemizde sağlıklı, mutlu ve müreffeh ailelerin oluşmasına katkıda bulunmak olan Aile Eğitimi Programında, aile içi süreçleri işlevselleştirerek aile yaşam kalitesinin artmasına, ailelerin sahip oldukları her türlü kaynağı etkili bir şekilde yönetmelerine ve karşılaşabilecekleri çeşitli risklere karşı önlemler almalarına katkıda bulunması hedeflenmektedir. Bu hedeflerin belirlenmesinde "Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Araştırması" bilimsel ilk ve tek kaynak olması yönüyle önemli bir çalışmadır.

Araştırma sonucunda ülkemizdeki ailelerin en çok hukuk alanında; kişi hakları, aile hukuku, iş hukuku, iktisat alanında; aile bütçesi ve kaynak yönetimi, finansal okuryazarlık, enerji tasarrufu, aile ve alışveriş ve küçük işletme girişimciliği, medya alanında; medyayı tanımak, medyayı kavramak ve bilinçli medya kullanımı, sağlık alanında temel anatomi, sağlıklı yaşam, hastalıklardan korunma, çocuk ve ergen sağlığı, üreme sağlığı, sağlıklı annelik, yaşlı sağlığı ve ilkyardım, iletişim konusunda; aile içi iletişim, çocuk ve gençlerin okul hayatları, eğitimleri konularında bilgilendirilmeye ve eğitime ihtiyaçları olduğu tespit edilmiştir.

Ülke genelini kapsayan bu araştırmanın gerçekleştirilmesinde katkısı olanlara teşekkür ediyor, ülkemizde bu alanda yapılacak diğer araştırmalara ve eğitim geliştirme programlarına kaynaklık ederek verimli sonuçlara vesile olmasını diliyorum.

Selma Aliye KAVAF

Devlet Bakanı

SUNUŞ

Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de son dönemlerde yaşanan gelişmeler, toplumsal ilişkiler temelinde başta aile kurumu olmak üzere pek çok kurumu derinden etkilemektedir. İnsani değerlerin, kültürün, geleneğin ve geleceğin teminatı olan ailenin, yaşanan gelişmelerden en iyi şekilde etkilenmesini sağlayacak tedbirlerin alınması ve sosyo-ekonomik yönlerden mevcut durumun iyileştirilmesi toplumsal görevlerimizin başında gelmektedir.

Bu açıdan ülkemizdeki sosyal sorunların tespiti ve çözümü ile Türk ailesinin bütünlüğünü koruyarak sosyal refahını arttırmayı hedefleyen pek çok bilimsel araştırma ve projelere imza atan Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, 2010 yılı öncesi ve sonrası için gerçekleştirdiği ve gerçekleştirmeyi planladığı bütün araştırma projeleriyle Türk ailesinin bu ihtiyaçlarına cevap verebilmek adına her türlü çalışmayı büyük bir özveriyle yerine getirmektedir.

"Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Araştırması" da Genel Müdürlüğümüzün sorumluluk alanı içinde yer alan ailenin eğitim ihtiyaçlarının neler olduğunun, hangi noktalarda sorunların yaşandığının tespiti ve çözüm önerilerinin geliştirilebilmesi adına hazırlanmıştır.

Aile bireylerinin toplumun değer yapısıyla bir bütün halinde ve uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlayan, ayrıca onun hayatı boyunca takip edeceği ideallerini gerçekleştirmesinde birincil araçların başında gelen eğitim, birey ve toplum arasında yaşanabilecek problemlerin çözümünde de hayati bir öneme sahiptir. Ailenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi için yerine getirilecek eğitimsel çabalar da ailenin yaşam kalitesini arttırarak aile bireylerinin gerekli bilgi ve becerileri kazanmasına yardımcı olmaktadır. Kapsamı ve boyutları açısından oldukça geniş bir alana yayılan aile eğitimi, temel olarak "aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede iletişim, ailede medya kullanımı ve ailede eğitim" olarak altı ana dala ayrılmaktadır. Dolayısıyla ailenin eğitim ihtiyaçlarını belirlemeyi ve gereklerini yerine getirmeyi hedefleyen bir analizin bu temel konular etrafında şekillenmesi gerekmektedir; söz konusu araştırma projemiz de çalışma sahasını bu doğrultuda biçimlendirmiştir.

Kendi alanında öncü çalışmalar yapan Genel Müdürlüğümüz, ileriki yıllarda da ailelerimizin toplum içindeki gelişimine katkı sağlayacak her türlü çalışmada birincil rollerde yer almaya devam edecektir. Bir bütün olarak projelerinde devamlılığı sağlamaya büyük özen gösteren Genel Müdürlüğümüz çalışmalarını toplumun her kesimindeki ilgili kişilerle paylaşmakta ve böylelikle farklı kesimler arasında bilgi akışına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışmanın da söz konusu alanlarda geliştirilecek politikalara ve daha farklı çalışmalara kaynaklık ederek ilgili eğitim birimlerine ve araştırmacılara faydalı olmasını diliyorum.

Doç. Dr. Ayşen GÜRCAN

Genel Müdür

TEŞEKKÜR

Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyacı araştırması, aile eğitimi alanındaki bilimsel çalışmalara önemli bir katkı niteliğindedir. "Toplumun temeli ailedir" anlayışından hareketle böyle önemli bir araştırmanın gerçekleştirilmesi her şeyden önce geleceğin daha sağlıklı bir şekilde inşa edilmesine katkı sunacaktır. Araştırmanın her safhasında araştırmaya katkı sunan herkes, bu bilinçle hareket etmişlerdir. Hem nicel hem de nitel araştırma yaz aylarında gerçekleştirilmiş olmasına rağmen, katılımcılar araştırmanın ülkemiz için öneminden hareketle desteklerini esirgememiştir. Katılımcıların desteğiyle birlikte saha araştırmasını yürütenler, kısa bir sürede sahadan sağlıklı bilgi toplama konusunda üstün bir gayret sarf etmişlerdir.

Aile bireylerinin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik olarak ailelerin hangi konularda kendilerini yeterli veya yetersiz gördükleri, hangi konularda eğitime katılmaya istekli oldukları, bilgi edinme kaynakları olarak neleri kullandıkları, eğitimleri hangi yöntemlerle almak istedikleri, eğitime katılmalarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi ve ayrıca bunların cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi değişkenlere göre karşılaştırılması yapılmıştır. Oldukça kapsamlı olan bu araştırmanın sonuç raporu, bin sayfayı aşkın büyük bir hacimde olduğu için, raporun anametni kısaltılmış ve tabloların bulunduğu ekler bir CD ortamına aktarılarak elinizdeki bu kitap oluşturulmuştur.

Aile eğitimi ile ilgili literatüre önemli bir katkı sunacağını düşündüğümüz bu çalışmanın gerçekleştirilmesinde büyük desteği olan Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürü Sayın Doç. Dr. Ayşen Gürcan ve Araştırma Dairesi Başkanı İsmail Yelpaze'ye teşekkür ederiz. Çalışmanın bütün aşamalarında değerli eleştiri, görüş ve önerileriyle katkı sunan Proje İzleme ve Değerlendirme Grubu Başkanı Gürol Vural ile birlikte grup üyeleri Mustafa Turgut, Abdullah Kütük, Abdulkadir Abduşoğlu ve Ahu Meryem Turgut'a çok teşekkür ederiz.
Araştırmanın başından sonuna kadar büyük bir emek ve gayret harcayarak çalışmanın bu aşamaya gelmesinde katkısı olan değerli araştırmacılarımıza da çok teşekkür ederiz. Araştırmanın nitelikli olması için fikirleriyle bizi yönlendiren Yasin Aktay'a, çalışmanın editoryal aşamasında yoğun emek harcayan Bekir S. Gür ve Türker Kurt'a da özellikle teşekkür ederiz.

Emür OSMANOĞLU
Proje Yürütücüsü

İÇİNDEKİLER

ÖZET 1

BİRİNCİ BÖLÜM
GİRİŞ / 7

1.1. Problem Durumu **9**
1.2. Araştırmanın Amacı **16**
1.3. Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri **17**
1.4. Hipotezler **18**
1.5. Önem **20**
1.6. Varsayımlar **22**
1.7. Sınırlılıklar **22**

İKİNCİ BÖLÜM
KAVRAMSAL ÇERÇEVE / 23

2.1. Ailenin Tanımı **27**
2.2. Aile Tipleri **29**
2.2.1. Sosyolojik Perspektif 29
2.2.2. Psikolojik Perspektif 33
2.3. Ailenin İşlevleri **34**
2.4. Aile Eğitimi **38**
2.5. Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamaları **40**
2.5.1. Ana-Baba Okulu (Türkiye) 40
2.5.2. Sıfır–Dört Yaş Anne Çocuk Eğitimi *Programı* (Türkiye) 41
2.5.3. Anne Çocuk Eğitim Projesi (AÇEP) (Türkiye) 43
2.5.4. Aileden Aileye Programı (Amerika Birleşik Devletleri) 43
2.5.5. Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Programı (İrlanda) 44
2.5.6. Portage Projesi (Peru) 44
2.5.7. Ev Temelli Proje (Kore) 44
2.5.8. HIPPY (İsrail) 44
2.6. Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamalarına İlişkin Araştırmalar **45**

2.7. Ailelerin Eğitim İhtiyaçları 48
2.7.1. Eğitim İhtiyacının Tespiti 51
2.7.2. Eğitim Önceliklerini Belirleme 52
2.8. Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Temel Konular 53
2.8.1. Ailede İletişim 55
2.8.2. Aile Sağlığı 55
2.8.3. Aile Hukuku 55
2.8.4. Aile Ekonomisi 56
2.8.5. Ailede Medya Kullanımı 59
2.8.6. Ailede Eğitim 60

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
YÖNTEM / 65

3.1. Araştırma Modeli 67
3.2. Evren ve Örneklem 68
3.2.1. Evren 68
3.2.2. Kapsanan Kitle 68
3.2.3. Örneklem 68
3.3. Veri Toplama Teknikleri 71
3.4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi 72
3.4.1. Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Anketinin Geliştirilmesi 72
3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formlarının Geliştirilmesi 73
3.4.3. Odak Grup Görüşmesi (OGG) Formunun Geliştirilmesi 76
3.4.4. Delphi Araştırması Formunun Geliştirilmesi 77
3.5. Veri Toplama Süreci 77
3.5.1. Nicel Araştırma Veri Toplama Süreci 77
3.5.2. Nicel Araştırmanın Anket Kontrollü 81
3.5.3. Nicel Araştırmanın Veri Giriş Kontrolü 81
3.5.4. Nitel Araştırma Veri Toplama Süreci 82
3.5.5. Nitel Araştırmanın Veri Kontrolü 84
3.5.6. Nicel Verilerin Çözümlenmesi 84
3.5.7. Nitel Verilerin Çözümlenmesi 85

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
BULGULAR VE TARTIŞMA / 87

4.1. Nicel Araştırma Bulguları 89
4.1.1. Demografik Özellikler 89
4.1.2. Ekonomi Boyutu 98
4.1.3. Hukuk Boyutu 117
4.1.4. Sağlık Boyutu 138
4.1.5. Eğitim Boyutu 159
4.1.6. İletişim Boyutu 186
4.1.7. Medya Boyutu 212
4.1.8. Ailelerin Aile Yaşamı ile İlgili Konularda Başvurdukları Kaynaklar 230
4.1.9. Aile Bireylerinin İhtiyaç Hissettiği Konularda Eğitim Programlarını Nasıl Düzenlenmesini İstediklerine İlişkin Görüşleri 231
4.1.10. Ailelerin Eğitime Katılmalarını Engelleyebilecek Durumlar 232
4.2. Nitel Araştırma Bulguları 234
4.2.1. Ekonomi Boyutu 237
4.2.2. Hukuk Boyutu 270
4.2.3. Sağlık Boyutu 284
4.2.4. Eğitim Boyutu 292
4.2.5. İletişim Boyutu 336
4.2.6. Medya Boyutu 358

BEŞİNCİ BÖLÜM
SONUÇLAR ve ÖNERİLER / 375

5.1. Nicel ve Nitel Araştırma Sonuçları 377
5.1.1. Aile Ekonomisi 377
5.1.2. Aile Hukuku 390
5.1.3. Aile Sağlığı 394
5.1.4. Ailede İletişim 399
5.1.5. Ailede Medya Kullanımı 403
5.1.6. Ailede Eğitim 408
5.2. Öneriler 418

ALTINCI BÖLÜM
KAYNAKÇA VE EKLER / 425

6.1. Kaynakça 427
6.2. Ekler 435

YEDİNCİ BÖLÜM

STUDY ON EDUCATIONAL NEEDS OF FAMILIES IN TURKEY / 465

7.1. Introduction **467**
7.1.1. Purpose of the Research 473
7.2. Method **475**
7.3. Findings and Discussion **477**
7.3.1. Family Economy 477
7.3.2. Family Law 486
7.3.3. Health 491
7.3.4. Education 495
7.3.5. Communication 501
7.3.6. Media 508
7.4. Conclusion and Suggestions **514**
7.5. References **518**

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1. Anababalık Stilleri İle Çocuklara Tanınan Özgürlük ve Onlardan Beklentiler İlişkisi 62
Tablo 2. İller Bazında Kent/Kır Örneklem Tablosu 79
Tablo 3. Cevaplanma oranı 79
Tablo 4. TÜİK Örneklemi ile Saha Çalışması Sonucu Oluşan Örneklemin Karşılaştırılması 80
Tablo 5. TÜİK Örnekleminin Sapması ile Saha Çalışması Sonucu Oluşan Örneklemin Sapmasının Karşılaştırılması 80
Tablo 6. Cinsiyete Göre Katılımcılar 89
Tablo 7. Cinsiyete Göre Katılımcıların Yaş Grupları 90
Tablo 8. Ailenin Aylık Gelir Düzeyine Göre Katılımcılar 90
Tablo 9. Öğrenim Durumu ve Cinsiyete Göre Katılımcılar 91
Tablo 10. Meslek ve Cinsiyete Göre Katılımcılar 91
Tablo 11. Medeni Hal ve Cinsiyete Göre Katılımcılar 92
Tablo 12. Evlilik Süresi ve Cinsiyete Göre Katılımcılar 92
Tablo 13. Aile Tipine Göre Katılımcılar 92
Tablo 14. Aile yaşam dönemine Göre Katılımcılar 93
Tablo 15. Örneklemin NUTS I'e (İBBS Düzey 1) Göre Dağılımı 93
Tablo 16. Yerleşim Birimine Göre Örneklem Dağılımı 93
Tablo 17. Yerleşim Yerine Göre Örneklem Dağılımı 93
Tablo 18. Hanede Bakıma Muhtaç/Hasta veya Engelli Çocuk/Aile Bireyi Bulunmasına Göre Katılımcılar 94
Tablo 19. Engelli Katılımcıların Engel Türleri 94
Tablo 20. Engelli Katılımcıların Yerleşim Birimleri 94
Tablo 21. Engelli Katılımcıların Engel Türleri ve Yerleşim Birimleri 95
Tablo 22. Kır/Kentte Yerleşmeye Göre Engelli Katılımcıların Engel Türleri 95
Tablo 23. Engellilerin Düzey 1 Bölgelerine Göre Dağılımı 96
Tablo 24. Toplam Çocuk Sayısına Göre Katılımcılar 96
Tablo 25. Aile Eğitimi Konusunda Kursa Katılmaya ve Cinsiyete Göre Katılımcılar 97
Tablo 26. Ekonomi Boyutunda Aile Bireylerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım 98
Tablo 27. Ekonomi Boyutunda Aile Bireylerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım 100
Tablo 28. Hukuk Boyutunda Aile Bireylerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım 117

Tablo 29. Hukuk Boyutunda Aile Bireylerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım....120
Tablo 30. Sağlık Boyutunda Aile Bireylerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım 138
Tablo 31. Sağlık Boyutunda Aile Bireylerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım....142
Tablo 32. Ailelerin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....160
Tablo 33. Ailelerin Eğitim Alma İsteğine İhtiyacına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri.....161
Tablo 34. İletişim Boyutunda Aile Bireylerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım 186
Tablo 35. İletişim Boyutunda Aile Bireylerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım 188
Tablo 36. İletişim Boyutunda Yeterlik ve Eğitime Katılma İstekliliği 190
Tablo 37. Medya Boyutunda Aile Bireylerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım 212
Tablo 38. Medya Boyutunda Aile Bireylerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım....213
Tablo 39. Medya Boyutunda Yeterlik ve Eğitime Katılma İstekliliği 215
Tablo 40. Ailelerin Aile Yaşamı ile İlgili Konularda Başvurdukları Kaynaklar 230
Tablo 41. Aile Bireylerinin İhtiyaç Hissettiği Konularda Eğitim Programlarını Nasıl Düzenlenmesini İstediklerine İlişkin Görüşleri....231
Tablo 42. Ailelerin Eğitime Katılmalarını Engelleyebilecek Durumlar 232
Tablo 43. Derinlemesine Görüşmelerin Yapıldığı İller ve İl Kodları Listesi....235
Tablo 44. Meslek Kodları Listesi 235
Tablo 45. Görüşülen Kişinin Konumu, Eğitim Durumu, Cinsiyeti, Medeni Durumu, Gelir Durumunu İfade Eden Kodlama Listesi....236
Tablo 46. Görüşülen Kişinin Özelliklerinin Belirtildiği Örnek Kodlama Tablosu 236
Tablo 47. Katılımcıların Ailenin Ekonomik Konulara İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri....238
Tablo 48. Katılımcıların Ailenin Hukuk Konularına İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri....270
Tablo 49. Katılımcıların Ailenin Sağlık Konularına İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri....284
Tablo 50. Katılımcıların Ailenin Eğitim Konulara İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri....292
Tablo 51. Katılımcıların Ailenin İçi İletişim Konusuna İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri....336

Tablo 52. Katılımcıların Medya Konusundaki Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri…358

STUDY ON EDUCATIONAL NEEDS OF FAMILIES IN TURKEY / 465

Table 1. Opinions of the Participants About Competences and Educational Needs of Families With Regard to Economic Matters 483
Table 2. Opinions of the Participants about Competences and Educational Needs of Families With Regard to Legal Topics 490
Table 3. Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family With Regard To Health Matters 494
Table 4. Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family With Regard To Educational Matters 500
Table 5. Opinions of Participants About Communication In The Family 506
Table 6. Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family In The Matter of Media 512

KISALTMALAR

AÇEP	: Anne Çocuk Eğitimi Programı
AÇEV	: Anne Çocuk Eğitim Vakfı
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AEP	: Anne Eğitim Programı
ASAGEM	: Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
GEP	: Gelişimsel Eğitim Programı
HIPPY	: Okul Öncesi Çocuklar için Ev Talimatı Programı
İBBS	: Türkiye İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması
MCHP	: Anne Çocuk Ev Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
ÖSS	: Öğrenci Seçme Sınavı
SBS	: Seviye Belirleme Sınavı
TDK	: Türk Dil Kurumu
TED	: Türk Eğitim Derneği
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
UAVT	: Ulusal Adres Veritabanı
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
UNICEF	: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu
ZEP	: Zihinsel Eğitim Programları

ÖZET

21. yüzyılda yaşanan olağanüstü hızlı değişim ve dönüşümler, sosyal hayatı ve insanlar arasındaki ilişkileri de derinden etkilemektedir. Sosyal yaşamı ve insan ilişkilerini düzenlemede yerine getirdiği işlevlerin önemi nedeniyle toplumsal yapının merkezi unsurları arasında değerlendirilen aile de bu durumdan ciddi şekilde etkilenmektedir. Özellikle geçmişte kolaylıkla ulaşılan informal sosyal destek ve bilgi kaynaklarına ulaşımın zorlaşması de ailelerin ihtiyaç duydukları konularda başka kanallardan desteklenmesini zorunlu hale gerektirmektedir. Bu nedenle ailelerin gereksinimlerini karşılayacak ve toplumun her kesimine kolayca ulaşabilecek farklı aile eğitim programlarının geliştirilmesine ve bu programların işlerlik kazanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu tür hizmetlerin amacına ulaşması açısından eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi çok önemlidir.

Aile bireylerinin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi bu araştırmanın temel amacıdır. Bu amaca yönelik olarak ailelerin hangi konularda kendilerini yeterli veya yetersiz gördükleri, hangi konularda eğitime katılmaya istekli hangi konularda isteksiz oldukları,

bilgi edinme kaynakları olarak neleri kullandıkları, eğitimleri hangi yöntemlerle almak istedikleri, eğitime katılmalarını engelleyen faktörlerin belirlenmesi ve ayrıca bunların cinsiyet, yaş, gelir düzeyi gibi değişkenlere göre karşılaştırılması yapılmıştır.

Araştırma nicel ve nitel araştırma yöntemlerinin birlikte kullanıldığı zenginleştirilmiş veya karmaşık desen olarak adlandırılan araştırma modelinin kullanıldığı betimsel bir çalışmadır. Nicel veri toplama aracı olarak 76 soruluk bir anket kullanılmıştır. Nitel veri toplama araçları olarak ailelere, evlilik hazırlığında olan bireyler, uzmanlara yönelik olarak üç ayrı derinlemesine görüşme formu ve odak grup görüşmesi formu kullanılmıştır.

Çalışmanın örneklemi Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından belirlenmiştir. TÜİK'ten Türkiye genelinde Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi veri tabanından, çok aşamalı tabakalı, sistematik, küme örneklemesi yöntemiyle 7.000 hane ve ayrıca yedek olarak bunun % 10'una tekabül eden 700 hane araştırma örneklemi olarak belirlenmiştir. Araştırmanın nitel verilerinin toplanması için 12 bölgeden (Adana, Ankara, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon) 10'ar kişi derinlemesine görüşmeler için ve 12'şer kişi ise odak grup görüşmesi için belirlenmiştir.

Araştırma verilerinin analizinde bir istatistik paket programı kullanılmıştır. Aile bireylerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitime katılmaya isteklilik düzeylerinin değerlendirilmesinde sıklık ve yüzde değerleri dikkate alınmıştır. Bağımsız değişkenlere göre aile bireylerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin ve eğitime katılmaya isteklilik düzeylerinin farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amacıyla ki-kare değerleri hesaplanmıştır.

Araştırma sonucunda, aileyi ilgilendiren altı temel konu olan ekonomi, sağlık, hukuk, iletişim, medya, eğitim boyutlarında katılımcıların yarısından fazlasının kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Katılımcıların dörtte biri ise eğitime katılma konusunda isteklidir. Ekonomi boyutunda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyinin diğer boyutlara göre biraz daha yüksek olduğu görülmektedir. Hukuk boyutunda ise bireylerin kendilerini yeterli görme daha düşük ve eğitime katılma konusunda daha isteklidirler. Katılımcılar ailede eğitimine ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda diğer boyutlara göre daha isteklidirler.

Araştırma hipotezlerinin tamamının nicel ve nitel araştırma sonuçları tarafından doğrulandığı görülmüştür. Aile eğitiminin temel konuları olarak belirlenen aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede iletişim, ailede medya kullanımı ve ailede eğitim konularının tamamında ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitim almaya isteklilik düzeyleri cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, öğrenim durumu, meslek, medeni durum, evlilik süresi, aile tipi, aile yaşam dönemi, çocuk sayısı, evde bakıma muhtaç veya engelli bir birey olup olmaması, aile yaşamına ilişkin bir eğitime katılmış olup olmama, aile yerleşimi birimi (büyükşehir, il merkezi, ilçe merkezi, belde/kasaba, köy) ve yerleşim yeri (kent, kır) bağımsız değişkenlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmıştır.

Cinsiyet değişkenine göre, genelde erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri kadın katılımcılardan daha yüksektir. Buna karşılık kadın katılıcıların eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyi daha yüksektir.

Yaş değişkenine göre, genellikle 18–25 yaş ve 58 ve üzeri yaş grubundaki katılımcıların kendilerini yeterli görme diğer yaş gruplarına göre daha düşük iken 34–41 yaş grubu, 42–49 yaş grubu ve 50–57 yaş grubundaki aile bireylerinin bu konuda yeterli görme düzeyleri diğer yaş gruplarından daha yüksektir. Eğitime katılma konusunda ise, genellikle 18–25 yaş arası gruptaki katılımcıların ve 26–33 yaş arası gruptaki katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri diğer gruplardaki katılımcılardan daha yüksektir. 50-57 yaş grubundaki katılımcıların ve 58 yaş ve üzeri gruptaki katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri ise diğer yaş gruplarından daha düşüktür.

Gelir düzeyine göre daha yüksek gelir düzeyindeki ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyi, gelir düzeyi düşük olan ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyinden daha yüksektir. Eğitime katılma konusunda ise gelir düzeyi yüksek olanların eğitime katılmaya isteklilik düzeyi daha düşük iken, gelir düzeyi düşük olanların eğitime katılmaya isteklilik düzeyi daha yüksektir.

Öğrenim durumu değişkenine göre katılımcıların öğrenim düzeyi yükseldikçe, kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin arttığı sonucuna ulaşılmıştır. Okuryazar olmayanların, sadece okuryazar olanların ve ilköğretim mezunlarının kendilerini yeterli görme düzeyi ortaöğretim, fakülte ve lisansüstü eğitim mezunlarından daha düşüktür. Eğitime katılma konusunda da öğrenim düzeyi yüksek olanların eğitime katılma konusunda daha istekli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Meslek değişkenine göre memurlar, serbest meslek sahipleri ve işçiler kendilerini en yeterli gören meslek grupları iken, işsizler, ev hanımları ve çiftçiler kendilerini en yetersiz gören gruplardır. Eğitime katılma konusunda çiftçiler ve işsizler en istekli gruplar iken memurların, işçilerin ve serbest meslek sahiplerinin isteklilik düzeyleri daha düşüktür.

Medeni hal değişkenine göre kendilerini en yetersiz hissedenler bekârlar, sözlünişanlı ve eşi vefat etmiş olanlardır. Kendilerini en yeterli hissedenler ise evliler ve boşanmış olanlardır. Eğitime katılmaya en istekli olanlar bekârlar ve sözlü-nişanlılar iken en isteksiz olanlar ise eşi vefat etmiş olanlar ve boşanmış olanlardır.

Evlilik süresi değişkenine göre, bir yıldan az evli olanların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer gruplardan daha düşük iken 1-5 yıl arası ve 6-10 yıl arası evlilik süresine sahip olanların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer gruplara göre daha yüksektir. Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından evlilik süresi daha düşük olan katılımcıların eğitime katılmaya daha istekli oldukları görülmektedir.

Aile tipine göre çekirdek ve parçalanmış aile bireyleri kendilerini daha yeterli görmekte iken, tek kişilik hane ve öğrenci/işçilerden oluşan hanelerde yaşayanlar ise kendilerini en yetersiz gören grupları oluşturmaktadır. Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi çekirdek ve parçalanmış aile bireylerinde daha fazla iken, öğrenci veya işçilerden oluşan hanelerde ve tek başına yaşayan kişilerde eğitime katılım isteği daha azdır.

Aile yaşam dönemine göre küçük çocuklu evliler ve yetişkin çocuklu evliler kendilerini daha yeterli görmektedirler. Evlilik öncesi bireyler, yeni evliler, farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evliler ve çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evliler kendilerini daha yetersiz görmektedirler. Eğitime isteklilik düzeyi evlilik öncesindeki bireyler, yeni evliler ve küçük çocuklu evlilerde daha yüksek iken, yetişkin çocuklu evliler ve çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilerde daha düşüktür.

Çocuk sayısı değişkenine göre tek çocuklu ve iki çocuklu ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri, üç çocuklu ve dört ve üzeri çocuklu ailelerden daha yüksek olduğu görülmektedir. Eğitime katılma konusunda ise tek çocuklu ve dört ve üzeri çocuklu ailelerin eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyi, iki çocuklu ve üç çocuklu ailelerden daha yüksektir.

Daha önce aile eğitimine katılmış aile bireylerinin bilinçli alış veriş konusunda kendilerini yeterli görme düzeyleri, eğitime katılmamış ailelerden daha yüksektir. Aynı şekilde daha önce eğitime katılmış ailelerin eğitime katılma isteği eğitime katılmamış olanlardan daha yüksektir.

Evlerinde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli birey olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri ile olmayanların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Bununla birlikte, evlerinde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli birey olan katılımcılar olmayan katılımcılara oranla eğitime daha fazla katılmak istemektedirler.

Yerleşim birimine (büyükşehir, il merkezi, ilçe merkezi, belde/kasaba, köy) göre, büyükşehirlerden köylere doğru gidildikçe ailelerin kendilerini yeterli görme düzeylerinde azalma olmaktadır. Büyükşehirde ve il merkezlerinde ikamet eden aile bireyleri aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Eğitime katılma konusunda köy, belde/kasaba ve ilçe merkezlerinde yaşayan aileler ise kendilerini daha yetersiz görmektedirler. Köy ve il merkezlerinde ikamet eden aile bireyleri eğitime katılmaya en istekli grupları oluşturmaktayken büyükşehirlerde ikamet edenler ise eğitime katılmaya en isteksiz gruptur.

Yerleşim birimi (kır, kent), kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile bireylerinin kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile bireylerine göre kendilerini daha yeterli hissettiklerini göstermektedir. Bu bulgu kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile bireylerinin kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile bireylerine göre bilinçli alış veriş konusunda eğitime katılmaya daha istekli olduklarını göstermektedir.

İçerik analizi sonucunda, ekonomi boyutunda ailelerin yetersiz olduğu davranışlar; aşırı tüketim, aşırı kredi kartı kullanımı, reklamların/ televizyonun tüketimi körüklemesi, gelir gider harcama dengesi kuramama, lüks talepler, çevresinden etkilenme ve gösteriş amaçlı alış veriş yapma, ihtiyaç olmayan şeyleri satın alma, israf, enerji tasarrufunu önemsememe ve bilmeme ile bütçe planı yapmama gibi davranışlardır.

Hukuk boyutunda aile kurumunu ilgilendiren tüketici hakları, aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri gibi konularda yasal düzenlemelerin yeterince bilinmemesinin çeşitli mağduriyetlere yol açtığı tespit edilmiştir.

Medya boyutunda çeşitli film, dizi ve programların şiddete yönlendirmesi, toplumsal değerleri aşındırma, TV ve bilgisayar bağımlılığı, aile iletişimini engellediği gerekçesiyle, katılımcılar tarafından üzerinde en çok durulan sorunlar arasındadır.

Sağlık boyutuna ilişkin olarak ilk yardım, sağlıklı beslenme, anne çocuk sağlığı, ruh sağlığı, bilinçli ilaç kullanımı, cinsel sağlık ile ağız ve diş sağlığı konuları ailelerin en çok sorun yaşadıkları ve eğitim ihtiyacı duydukları konular olarak ön plana çıkmıştır.

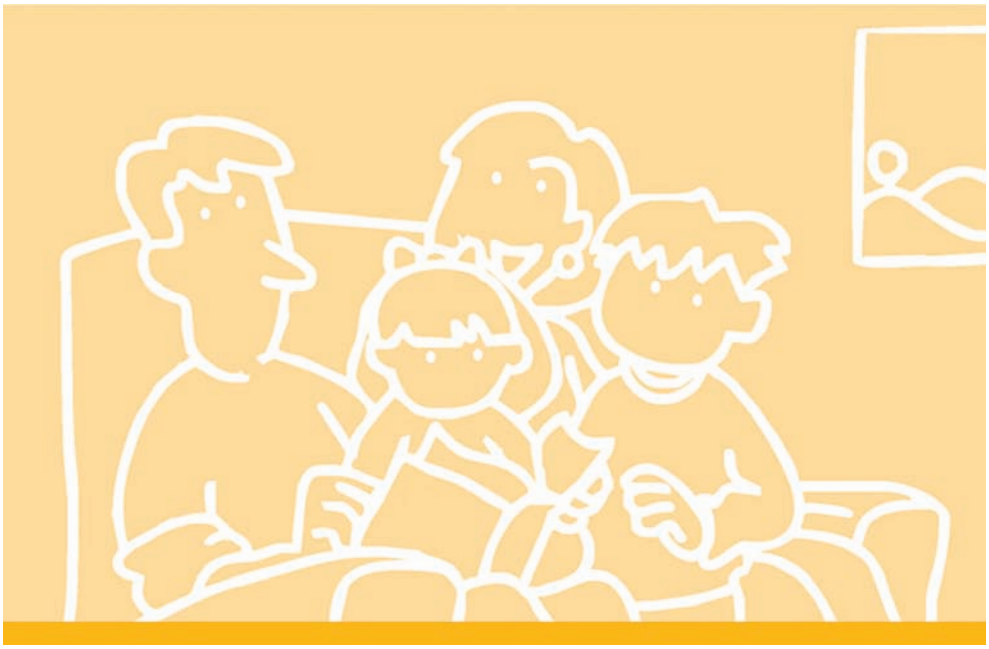
Eğitim boyutunda anne baba olarak çocuk eğitimine ilişkin sorunlar yaşıma, anne baba olarak çocukların SBS, ÖSS gibi sınavlara hazırlanırken nasıl bir yaklaşım içerisinde olması gerektiği konusunda sorunlar yaşama, çocuğun gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde aile olarak yetersiz kalındığı konularda kişi veya kurumlardan yardım alma gibi konularda ailelerin en çok vurguladığı konulardır.

İletişim boyutunda ise eşlerin birbirini derinden anlayamaması, karşılıklı konuşamama, birbirine zaman ayırmama, kuşaklar arası farklılık, sevgi ve saygı eksikliği, empati kuramama, ebeveynin çocuklarının önünde birbirleri ile tartışması, kültür ve eğitim farkı, birbirine hoşgörüyle bakamama gibi sorunlar en çok vurgulan sorunlardır.

İçerik analizinde katılımcıların yetersizlik hissettikleri konularda bilgi kaynağı olarak daha çok televizyonu, doğrudan katılımlı kursları, gazete ve kitapları tercih ettikleri görülmektedir. Buna karşılık İnternet çok az aile tarafından bilgi edinme veya eğitim aracı olarak görülmektedir. Katılımcılar eğitimlerin yerel düzeyde yapılmasının katılımı artıracağı, aile eğitimin Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı yaygın eğitim kurumlarına ilave olarak gönüllü kuruluşlar, dernekler, vakıflar ve sendikalar tarafından da yapılmasının yararlı olacağı görüşündedirler. Eğitimlerin katılımcıların öğrenim düzeyine ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre hazırlanması gerektiği üzerine vurgu yapılmıştır. Bu anlamda farklı ailelerin ihtiyaçlarına hitap edebilecek eğitim programlarının geliştirilmesine ihtiyaç vardır. Görüşme yapılan aile bireylerin tamamına yakını ailelere yönelik eğitimlerin gerekli olduğuna inandıklarını ve eğitimlerin yararlı olacağını belirtmişlerdir.

GİRİŞ

- Problem Durumu
- Araştırmanın Amacı
- Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri
- Hipotezler
- Önem
- Varsayımlar
- Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yöneliktir. Araştırma amacına yönelik olarak bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı, araştırmada ele alınan değişkenler, hipotezler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

21. yüzyıl iletişim ve etkileşimin arttığı, buna bağlı olarak değişim ve dönüşümün hızlandığı, bilimsel bilgi ve teknoloji alanında olağan üstü gelişmelerin yaşandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu yüzyılda yaşanan olağan üstü hızlı değişim ve dönüşümler, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda yarattığı etkiyle sosyal hayatı ve insanlar arasındaki ilişkileri de derinden etkilemektedir. Sosyal yaşamı ve insan ilişkilerini düzenlemede yerine getirdiği fonksiyonların önemi nedeniyle toplumsal yapının merkezi unsurları arasında değerlendirilen aile de bu durumdan ciddi şekilde etkilenmektedir.

Geçmişte kolaylıkla ulaşılan informal sosyal destek ve bilgi kaynaklarına ulaşımın güçleşmesi de ailelerin ihtiyaç duydukları konularda desteklenmesini zorunlu hale ge-

rektirmektedir. Bu nedenle ailelerin gereksinimlerini karşılayacak ve toplumun her kesimine kolayca ulaşabilecek farklı aile eğitim programlarının geliştirilmesine ve bu programların işlerlik kazanmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak bu tür hizmetlerin amacına ulaşması ve uygulanan programı ailenin kabul etmesini kolaylaştırması açısından eğitim ihtiyaçlarının belirlemesi çok önemlidir.

Hızlı sosyoekonomik yapı değişimi toplumsal kurumların davranışlarını ve değerlerini etkilemiştir. Bu değişimden etkilenen kurumların en önemlilerinden birisi de ailedir (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 367). Aile toplumsal yapının en önemli kurumlarından biridir. Toplumsal değişme ve aile sistemi arasında yakın bağlar bulunmaktadır. Değişen toplumsal yapı aileyi de etkilemektedir. Aile hem yapısal olarak hem de işlevsel olarak değişime uğramaktadır (ASAGEM, 2008c: 1).

Çağdaşlaşma ve gelişme sürecinde Türkiye'nin eğitim yoluyla kalkınmasında genel olarak eğitimin özel olarak ailenin eğitimi önemli bir realitedir. İnsan yetiştirme sürecinde işe koşulan örgün ve yaygın eğitim hizmetlerinin Türk insanın ve Türk devlerinin geleceği açısından katkısı göz ardı edilemez bir gerçektir. Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının gerçekçi tespiti ve bu doğrultuda sunulacak eğitim hizmetleri bu açıdan önem taşımaktadır. Bu araştırmada ailelerin eğitim ihtiyacının hukuk, sağlık, eğitim, medya, ekonomi boyutlarından eğitim ihtiyacı içerisinde olup olmadığı ve bu ihtiyaçlarının nasıl karşılanacağına ilişkin aile görüşleri tespit edilmeye çalışılmıştır.

İhtiyaç kavramı kısaca, "var olan durum ile olması istenen durum arasındaki boşluk" olarak tanımlanabilir (Şimşek, 2009: 90). Günümüz uygar toplumu, bütün insanlık için ortak olan temel ihtiyaçlar kadar, çoğu zaman daha fazla bu ihtiyaçların karşılanma yolları üzerinde durmaktadır. İnsanoğlunun ortak, temel ihtiyaçlarının farklı kültürlerde farklı biçimlerde karşılanması eğitim amaçlarına ve süreçlerine bağlanabilir (Varış, 1994: 137). İhtiyaç tespiti, program geliştirme çalışmalarını önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Programın hazırlanması için bir program ihtiyacının ortaya çıkması ve bu ihtiyacın en iyi bir biçimde karşılanması için de gerçek ihtiyacın ne olduğunun tespiti lazımdır. Bu amaçla yapılması tasarlanan ihtiyaç tespit çalışmalarında Toplumun, bireyin ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçların tespiti önemli görülmektedir. Bu amaçla ihtiyaç tespit araştırmasında şu sorulara cevap aranmalıdır:

1. Toplumun beklenti ve ihtiyaçları nelerdir?

2. Bireyin ihtiyaçları nelerdir?
3. Konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar nelerdir?

Toplumun beklenti ve ihtiyaçları temelde eğitim programlarının hedeflerini ortaya koymaya da yardımcı olur. Bu belirlemelere uygun hedefler programda yer almazsa eğitim ile toplum arasında bir uyumsuzluk meydana gelebilir.

Pehlivanoğlu'na göre, modern toplumda eğitim, bireyin yaşamı için daha önce hiç olmadığı kadar büyük önem taşımaktadır. Bilgi toplumunda eğitim, toplumsal açıdan bir gereklilik, bireysel açıdan ise bir zorunluluktur. Ulusal ve uluslararası eğitim politikalarında, özellikle Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarında yaşam boyu eğitim kavramı üzerinde durulmaktadır. Yaşam boyu eğitim kavramı, eğitim ve eğitim sistemlerinin yeniden değerlendirilmesinde ve biçimlendirilmesinde son derece ümit verici bir temel oluşturmaktadır. Günümüzde eğitim hakkı, okulun sınırlarını aşarak, yaşam boyu eğitim perspektifinde tartışılmak mecburiyetindedir (TED, 2008: 4). Bu anlamda esnek öğrenme ve yaşam boyu öğrenme gibi yeni öğrenme yaklaşımlarının aile eğitimine nasıl katkı sağlayabileceği üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu değerlendirilebilir.

Aile temelli hizmetlere yönelik bakış açısı, "ailedeki sorunu tanılama ve çözüm getirmeye yönelik çalışmalardan; ailede yaşanan sorunları tüm aile üyeleri bağlamında sistem perspektifinde değerlendirme ve aileyi güçlendirmeye doğru değiştirmiştir" (ASAGEM, 2008c: 13). Bu bakış açısı, aileyi bir bütün olarak değerlendirmekte ve onlara sunulacak hizmetlerde aile üyelerinin görüşlerine önem vermektedir. Böyle bir yaklaşım, ailede yaşanan sorunu çözmeye yönelik önemli bir gelişmedir.

Çocuk ve ailelere yönelik olarak çok çeşitli hizmetler sunulabilir (ASAGEM, 2008c: 18):

- Aile temelli hizmetler,
- Erken müdahale programları,
- İş bulma ve iş eğitimi hizmetleri,
- Ruh sağlığı hizmetleri,
- Alkol ve madde bağımlıları tedavisi,
- Gündüzlü tedavisi,
- Çocuk adalet sistemi hizmetleri,

- Koruyucu aile,
- Çocuk koruma hizmetleri,
- Evlat edinme,
- Toplum temelli grup bakımı,
- Kurum bakımı,
- Sağlık bakımı,
- Ayni Yardım,
- Aile eğitimi ve desteği,
- Gençlik ve rekreasyon hizmetleri,
- Barınma yardımı,
- Eğitim ve özel eğitim

Eğitim, toplumsal hedefler doğrultusunda ve kendi gizilgüçlerine dayalı olarak bireylerin davranış örüntülerini değiştirme yolu ile onların gelişimlerine katkıda bulunma sürecidir. Bireyin yaşam hedeflerini gerçekleştirmesinde nasıl bir eğitimin gerekli olduğuna karar verebilmesi ve uygun eğitim olanaklarından yararlanabilmesi, kendini gerçekleştirme konusunda hayati bir rol oynamaktadır. Bu da, kim tarafından yapılırsa yapılsın, eğitsel tercihlerin doğru olması ve alınan eğitimin işlevselliğini zorunlu kılmaktadır (Şimşek, 2009: 3-5).

Bireylerin yaşamları boyunca değişen çevre koşullarına uyum sağlama zorunluluğu, sürekli öğrenmeye gereksinim duyması, yaşam boyu eğitim anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda ele alınan aile eğitimi, günümüzde çocuk yetiştirme anlayışının ve aile ilişkilerini ilerletmek için gereken iletişim becerilerini kazanmanın bir yolu olarak görülmektedir. Tıpkı bunun gibi ana-babaların, günlük deneyimleri yoluyla edindikleri davranış çeşitleri dışında "analık ve babalık" rollerini güvenle gerçekleştirmelerini sağlayacak eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik olarak, özellikle son yıllarda "Aile Okulu", "Aile Eğitimi" ve "Ana-Baba Okulu" diye adlandırılan ebeveynlerin eğitilmesine yönelik programlar hazırlanmakta ve yürütülmektedir. Aile eğitimi başlığı altında yürütülen eğitimlerin temel amacı, ebeveynlerin kendilerine güvenlerini kazandırmak, çocuklarının gelişiminde gereksinim duydukları bilgi ve becerilerini arttırmak ve özellikle babayı da etkin olarak eğitim programının

içine katmaktır (Çağdaş, 1997: 120). Ayrıca, anne-babaları, anne-babalığın değişik yönleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak, onları hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek de aile eğitim programlarının amaçlarındandır.

Günümüzde aile eğitim programlarının gerekliliği artık tartışılmamakta; farklı aile eğitim programları geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Aile eğitimi adı altında farklı içerik ve konularda yürütülen bu programların ortak noktası genellikle katılımcılara anne-babalık hakkında farklı konularda bilgi ve farkındalık kazandırmak amacıyla düzenlenmiş programlar olmalarıdır. Bunun yanında, temel amaçları aynı olmasına karşın, uygulamada farklı yöntemlerin kullanıldığı aile eğitim programları mevcuttur. Bunlar, evde aile eğitimi, okul öncesi kurumlarda çocuk eğitimi ile kaynaştırılmış aile eğitimi, kurumlarda aile eğitimi, bütünleştirilmiş çocuk gelişimi merkezleri ve basın yayın aracılığı ile yapılan aile eğitimi şeklinde sıralanabilir. Aşağıda bu modeller ele alınacaktır.

Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde ailelerin eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak çeşitli programlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Aşağıda bu programlardan örnekler verilmiştir:

- Ana-Baba Okulu (Türkiye)
- Sıfır–Dört Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı (Türkiye)
- Anne Çocuk Eğitim Projesi (AÇEP) (Türkiye)
- Aileden Aileye Programı (Amerika Birleşik Devletleri)
- Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Programı (İrlanda)
- Portage Projesi (Peru)
- Ev Temelli Proje (Kore)
- HIPPY (İsrail)
- Head Start (Amerika Birleşik Devletleri)
- High/Scope (Amerika Birleşik Devletleri)

Ailelerin eğitim ihtiyaçları ile ilgili literatür incelendiğinde ülkemizde çok az sayıda bilimsel araştırmanın (Aktaş, 1997; Bergman, 1990; Canpolat, 2001; Güzel, 2006) yapıldığı görülmektedir. Çeşitli alanlarda ailelerin eğitim ihtiyaçlarının analizinin yapıl-

dığı bu çalışmalar mikro düzeyde, genel tarama modelinin kullanıldığı çalışmalar olup daha çok okul öncesi ve ilköğretim okullarında çocukları okuyan ailelerin eğitimsel ihtiyaçlarının analizine yönelik yapılmıştır. Bu eksikliğin fark edilmesi dolayısıyla, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen V. Aile Şurası'nda aile eğitimi konusunda mevcut durum ele alınmış ve "bu alanda derinlemesine ihtiyaç analizi" çalışmalarının yapılmadığı vurgulanmıştır (ASAGEM, 2008b: 41).

Eğitim, bir yandan bireyin, toplumun değer normlarına uyum yapmasına hizmet ederken, diğer taraftan da bireylerin arzu ve ideallerini, toplum dinamizmini olumlu bir gelişmeye yöneltecek anlamda olumlu davranışlar halinde formüle eder. Bu sebepten dolayı, eğitimin, hizmet ettiği toplumda bu dinamizmi geliştirmeye götürme sorumluluğu önem kazanmıştır. Bu gerçek karşısında, okulun kültürel dinamizmin toplum hayatında, tarımda, endüstride, ticarette, politika ve ekonomideki etkilerini izleyerek uğraşılarını toplum gerçeklerine doğru yöneltme sorumluluğu duyması gerekmiştir (Varış, 1988: 80-87). Eğitimin, birey ve toplum refahı arasında denge kurulması ihtiyacından ortaya çıkan problemlerin çözümünde büyük sorumluluğu vardır. Ekonomik kalkınmanın ve demokratik hayatın gerçekleşmesinde de bireylerin kaliteli bir eğitim almalarının rolü önemlidir.

Aile eğitimi, ailenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik olarak aile üyelerini ve aile yaşantısını desteklemeye yönelik eğitimsel çabalardır. Diğer bir ifadeyle aile eğitimi, ailelerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla aile üyelerinin gerekli bilgi ve becerileri kazanacakları eğitim ve diğer uygulama olanaklarının sunulmasıdır.

Aile eğitiminde önemli bir amaç ailede sorunların ortaya çıkmasını önlemektir. Ailelere, aile yaşamında sorun çıkmasına neden olabilecek temel konularda eğitim verilerek, aileler bu tür sorunlarla karşılaştıklarında onların üstesinden gelmelerine katkı sağlayacak bilgi ve becerilere sahip olmaları sağlanabilir. Böylelikle ailede sorunların ortaya çıkması büyük ölçüde engellenebilir, sorunların büyümeden çözümlenebileceği bir farkındalık düzeyi oluşturulabilir.

Dünyada ailelere yönelik yapılan çalışmalarda aile eğitimlerinin odaklandığı konuların aşağıdaki başlıklar altında toplandığı görülmektedir:

1. Toplumsal Bağlamda Aile ve Birey: Ailenin diğer kurumlarla olan ilişkileri.

2. Ailenin İçsel Dinamikleri: Ailenin güçlü ve zayıf yönlerini ve aile üyelerinin birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduklarını anlamak.

3. Bireyin Yaşam Boyu Gelişimi: Aile üyelerinin yaşam boyu gelişimsel değişimlerini anlamak.

4. Cinsellik: Fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan yaşam boyu cinsel gelişimi anlamak.

5. Kişilerarası İlişkiler: Kişilerarası ilişkilerin gelişimini ve sürdürülebilmesini anlamak.

6. Ebeveyn Eğitimi: Ailenin her yaştan çocuğu üzerindeki etkilerini ve onlara nasıl eğitim ve rehberlik sağlayabileceğini anlamak.

7. Aile Hukuku ve Kamu Düzeni: Ailenin yasal tanımı ve aile statüsü üzerinde etkili kanunları kavramak.

8. Aile Kaynaklarının Yönetimi: Zaman, Para ve Maddi Varlıklar, Arkadaşlar ve Komşular, Mekan konularında kaynakların dağılımı ve gelişimiyle ilgili olarak ailenin kararlarını anlamak.

Toplumu oluşturan bireyler, sosyalleşme sürecine, bir aile içinde başlarlar ve kişiliklerinin ve bireysel özelliklerinin önemli bir bölümünü burada kazanırlar. Bu nedenle, ailede çocuk eğitimi ile ilgili olarak ebeveynlerin tutum ve davranışları ile bilinç düzeyleri, bir toplumun özelliklerini belirleyecek derecede önemli bir konu niteliğindedir. Öte yandan, aile içinde bireylerin birbirleriyle ilişkilerinin sağlıklı olması, bir toplumun sağlıklı olmasını etkileyecek en önemli unsurlardan birisidir. Sağlıklı bir toplumu, ancak sağlıklı ailelerle birlikte düşünebiliriz.

Yurt dışında ve Türkiye'de yapılan araştırma sonuçları göz önüne alınarak, ailelerin eğitim ihtiyaçlarını ortaya çıkarmaya yönelik altı temel konu başlığı belirlenmiştir. Bu konular aşağıda sıralanmıştır:

- Ailede iletişim
- Aile sağlığı
- Aile hukuku
- Aile ekonomisi
- Ailede medya kullanımı
- Ailede eğitim

Belirlenen bu eğitim konularında ailelerin bilgi ve bilinç düzeylerinin araştırılması toplum ilişkilerin iyileştirilmesine dönük uygulamalar ve eğitim çalışmaları açısından önem taşımaktadır. Ailelere dönük politikaların geliştirilmesinde, ailelere götürülecek çeşitli hizmet uygulamaları ve eğitim programlarının geliştirilebilmesi için, ailelerin bu yönlerinin daha yakından tanınmasını sağlayacak verilere ihtiyaç duyulmaktadır.

1.2. Araştırmanın amacı

Araştırmanın amacı, Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Bu amaçla öncelikle konunun kapsamının belirlenmesi için literatür incelemesi yapılmıştır. Konunun çok kapsamlı ve çok boyutlu olması literatür incelemesi sürecinde oldukça titiz ve uzun bir çalışmayı gerektirmiştir. Literatür incelemesinde konu ile ilgili yurt içinde ve yut dışında daha önce yapılan araştırmalar, projeler ve yayınlar gözden geçirilmiştir. Literatür incelemesine dayalı olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının altı ana konu etrafında incelenebileceğine karar verilmiştir. Bu konular, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede iletişim, ailede medya kullanımı ve ailede eğitimdir.

Araştırmada aile hayatının, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede iletişim, ailede medya kullanımı ve ailede eğitim gibi temel yönleri ile ilgili verilerin elde edilmesi ve aile ile ilgili politika, hizmet ve eğitim uygulamalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır.

Ailelerin yaşamını ilgilendiren eğitim konuları belirlendikten sonra, aile üyelerinin bu konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitim almak isteyip istemedikleri ayrı ayrı sorulmuştur. Çünkü ailelerin bir konuda kendini yeterli görme düzeyi ve aynı konuda eğitim almak isteyip istemediği ayrı sorunlardır ve bunların birbirleriyle tam olarak bağlantılı ve tutarlı olması gerekmez. Bu nedenle ailelerin belirlenen konulara ilişkin hem kendilerini yeterli görme düzeyleri, hem de eğitime katılmak isteyip istemedikleri hakkında bilgi sahibi olunması gerekli görülmüştür.

Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ayrıntılı bir şekilde ortaya konulabilmesi için çeşitli bağımsız değişkenlere göre karşılaştırmalı olarak incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Çünkü ailelerin gelir düzeyleri, aile yapıları, ailelerin bulunduğu yerleşim birimi, aile üyelerinin öğrenim düzeyi gibi değişkenler, eğitim ihtiyaçlarını farklılaştıran değişken-

lerdir. Bu anlamda ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitim almaya isteklilik düzeyleri cinsiyet, yaş, gelir düzeyi, öğrenim durumu, meslek, medeni durum, evlilik süresi, aile tipi, aile yaşam dönemi, çocuk sayısı, evde bakıma muhtaç veya engelli bir birey olup olmaması, aile yaşamına ilişkin bir eğitime katılmış olup olmama, aile yerleşimi birimi (büyükşehir, il merkezi, ilçe merkezi, belde/kasaba, köy) ve yerleşim yeri (kent, kır) bağımsız değişkenlerine göre karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın diğer önemli bir amacı ailelerin bir sorunla karşılaştıklarında veya bilgiye ihtiyacı olduğunda hangi kaynaklara başvurdukları, eğitim programlarının nasıl düzenlenmesini istedikleri ve eğitim programlarına katılmalarına engel olan faktörler de belirlenerek daha etkili eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması için bilgi sağlanması amaçlanmıştır.

Araştırma sonuçları ASAGEM'in aile eğitimi yapacak diğer kurum veya kuruluşlar için gerekli yönlendirmeleri, rehberliği ve desteği sağlaması açısından önemlidir. Ayrıca ASAGEM'in kendi geliştireceği eğitim programları ve düzenleyeceği eğitim faaliyetlerinin bilimsel temellere dayalı olmasına katkı sağlanması amaçlanmıştır.

Bu araştırmanın ailelerin yeterlik düzeylerinin ve eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinin ötesinde amaçları da vardır. Bu amaçlar ise toplumun temeli olan ailelerin güçlendirilmesine temel sağlamak, ailelerin karşı karşıya olduğu sorunların belirlenerek giderilmesine katkı sağlamak ve ailelerin daha huzurlu ve mutlu bir olmalarına katkı sağlayacak bilimsel ve güvenilir verilerin ortaya çıkarılmasını sağlamaktır.

1.3. Araştırmanın Bağımsız Değişkenleri

Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya konulabilmesi için çeşitli bağımsız değişkenlere göre karşılaştırmalı olarak incelenmesine ihtiyaç duyulmuştur. Bu bağımsız değişkenler aşağıda sıralanmıştır:

1. Cinsiyet
2. Yaş
3. Ailenin ortalama aylık geliri
4. Öğrenim düzeyi
5. Meslek

6. Medeni hal
7. (Evli ise) Evlilik süresi
8. Aile tipi
9. Aile yaşam dönemi
10. Çocuk sayısı
11. Evde bakıma muhtaç, hasta veya engelli bir bireyin olup olmaması
12. Aile eğitimine yönelik bir eğitime katılma durumu
13. Ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi (Büyükşehir, İl merkezi, İlçe merkezi, Belde/Kasaba, Köy)
14. Ailenin ikamet ettiği yerleşim yerinin türü (Kent,kır)

1.4. Hipotezler

1. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır.

2. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların yaşına göre farklılaşmaktadır.

3. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailelerin gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

4. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların öğrenim düzeylerine göre farklılaşmaktadır.

5. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların mesleklerine göre farklılaşmaktadır.

6. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların medeni durumuna göre farklılaşmaktadır.

7. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların evlilik süresine göre farklılaşmaktadır.

8. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları aile tipine göre farklılaşmaktadır

9. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları aile yaşam dönemine göre farklılaşmaktadır

10. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır

11. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailede sürekli bakıma muhtaç hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmaktadır

12. Türkiye'de aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların aileyi ilgilendiren konularda bir eğitime katılmış olup olmamalarına göre farklılaşmaktadır

13. Araştırmaya katılan aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (büyükşehir, il merkezi, ilçe merkezi, belde/kasaba, köy) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

14. Araştırmaya katılan aile üyelerinin, aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailenin ikamet ettiği yerleşim yerinin türüne (kent, kır) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır

Yukarıdaki hipotezlerle ortaya konduğu gibi araştırmanın amacı, çeşitli değişkenlere göre ailelerin belirli konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri ve bu konulara ilişkin eğitim almak isteyip istemediklerinin ortaya konmasıdır. Bu amaca ilave olarak aile

eğitimine ilişkin aşağıdaki sorulara da yanıt aranmasının ailenin eğitim ihtiyaçlarının ortaya konması açısından gerekli olduğuna karar verilmiştir. Bu araştırma soruları aşağıda sıralanmıştır:

- Aileler, aile yaşamı ile ilgili bir konuda bilgiye ihtiyacı olduğunda hangi kaynaklara başvurmaktadır?
- Aileler, ihtiyaç hissettikleri konularda eğitim programının nasıl düzenlenmesini istemektedirler?
- Ailelerin eğitim ihtiyaçlarıyla ilgili hazırlanacak bir eğitim programına katılmasını engelleyebilecek özel durumlar nelerdir?
- Ailelerin aile ekonomisi, aile sağlığı, aile hukuku, ailede medya kullanımı, ailede iletişim ve ailede eğitim konularına ilişkin karşılaştıkları sorunlar, bu sorunların nedenleri ve uyguladıkları çözüm yollarına ilişkin görüşleri ve bu konulara ilişkin eğitim önerileri nelerdir?

1.5. Önem

Aile üyelerinin düzenlenecek eğitimlerle aile yaşamı ile ilgili konularda bilgi ve becerileri düzeylerinin artırılması toplumun temeli olan ailenin işlevlerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirmesine katkı sağlayabilir. Ülkemizde aile eğitimi başta ASAGEM olmak üzere, üniversiteler ve yaygın eğitim kurumları tarafından gerçekleştirilmektedir.

Son yıllarda özellikle yerel yönetim kurumları ve sivil toplum kuruluşları tarafından da ailelere yönelik eğitim faaliyetleri düzenlenmeye başlanmıştır. Bu eğitimlerin ailelerin katılımını en üst düzeyde sağlayacak nitelikte yapılabilmesi için ailelerin ihtiyaçlarına uygun olması gerekmektedir. Bu anlamda bu çalışma ailelerin eğitim ihtiyaçlarını ortaya koymaya yönelik oldukça kapsamlı sonuçlar ortaya koyması açısından önemlidir.

Araştırma, konunun kapsamlı ve çok boyutlu olması açısından aile eğitimine yönelik en kapsamlı çalışmadır. Bu nedenle araştırmada hem nitel hem nicel yöntemler kullanılmıştır. Böylelikle nicel araştırma ile ortaya konan durum tespiti ile yetinilmemiş, varolan durumun derinlemesine çözümlemesi nitel araştırma yöntemlerinin kullanılması ile mümkün olmuştur. Bu anlamda araştırma hem nicel hem nitel yöntemlerin birlikte kullanılması ve bunun sağladığı zengin bulgu ve sonuçları açısından önemli bir çalışmadır.

Araştırmanın nicel kısmı 7000 kişilik bir örneklem üzerinde yapılmıştır. Nitel kısımlarda ise 150 aile bireyi ve uzmanın görüşü alınmıştır. Bu örneklemin Türkiye'deki tüm aileleri temsil etme gücü oldukça yüksektir. Bu anlamda çalışma Türkiye örneklemini temsil etmesi açısından önemlidir.

Araştırmada ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi için ailelerin sadece hangi konularda daha çok eğitime ihtiyaç duyduklarının belirlenmesi yeterli görülmemiştir. Bu anlamda ailelerin kendilerini yeterli ve yetersiz gördükleri konular ve eğitimlere katılmaya isteklilik düzeylerinin belirlenmesinin yanı sıra ailelerin bilgi eksikliklerini hangi yollardan giderdikleri, eğitime katılmalarına engel olan etmenler, eğitimleri hangi yollardan almak istedikleri ve farklı ailelerin kendilerine özgü eğitim ihtiyaçlarının da belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma aile eğitimini bütünsel bir bakış açısıyla ele almıştır.

Araştırmada ortaya konan bulgu ve sonuçların aile eğitimi konusunun tüm boyutları ile anlaşılmasına ve çözüm önerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamanın yanı sıra konuya ilişkin yeni araştırmalara ve çözüm önerilerine de zemin oluşturması beklenmektedir.

Araştırmada ortaya konan bulgular ve sonuçlar aile eğitimine yönelik politikaların ve uygulamaların geliştirilmesine katkı sağlayacak olması açısından önemlidir. Ayrıca varolan eğitim faaliyetlerinin etkililiğinin değerlendirilmesi açısından da araştırma önemli ölçütler ortaya koymaktadır.

Araştırma sonuçları ailelerin eğitimlere en yüksek katılımının nasıl sağlanabileceğini ve aile üyelerinin bu eğitimlere katılımının teşvik edilmesi için neler yapılabileceğine ilişkin bulgu ve sonuçlar sunarak aile eğitimine katkı sağlaması açsından önemlidir.

Araştırmayı önemli kılan noktalardan bir de analizlerde aile yaşam dönemlerinin ve farklı aile tiplerine de ilişkin belirgin bulgu ve sonuçlar ortaya koymasıdır. Bu anlamda örneğin yeni evli bir aile ile yetişkin çocuklu bir ailenin eğitim ihtiyaçlarındaki farklılıklar ortaya konmuştur. Evlilik hazırlığındaki bireyler ve parçalanmış ailelerin de eğitim ihtiyaçları ayrıca analiz edilerek kapsamlı sonuçlar ortaya konmuştur. Araştırma farklı ailelerin de eğitim ihtiyaçlarının ortaya konulduğu bir araştırma olması açsından önemlidir.

1.6. Varsayımlar

1. Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının nicel ve nitel veri toplama araçları ile toplanan verilerle belirlenebileceği varsayılmıştır.
2. Katılımcıların nicel ve nitel sorulara verdikleri yanıtların gerçek görüşleri yansıttığı varsayılmıştır.

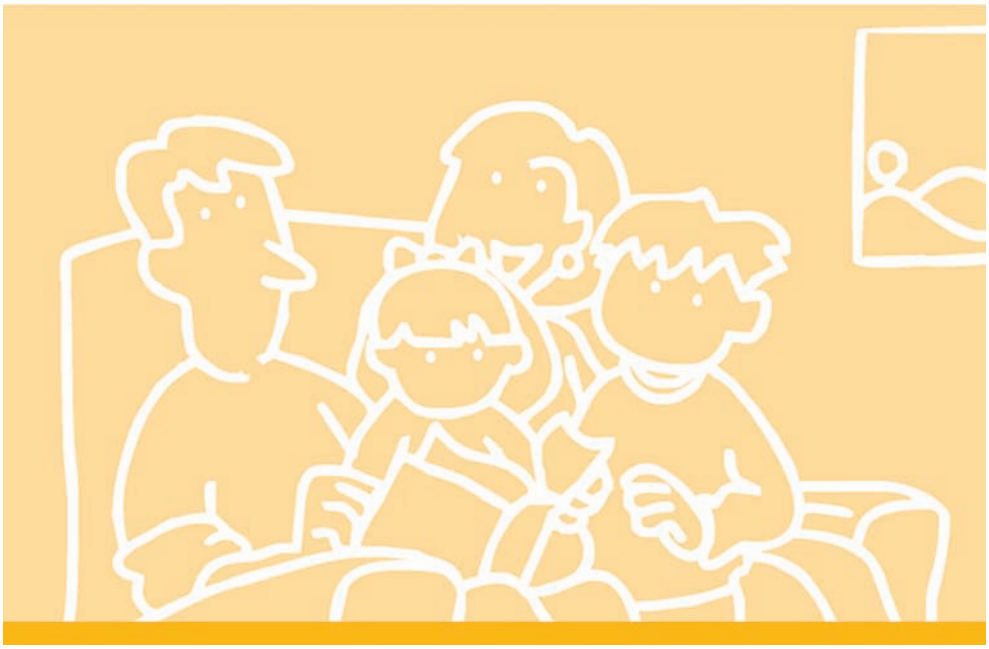
1.7. Sınırlılıklar

Araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket, her haneden bir kişiyle görüşülerek doldurulmuştur. Dolayısıyla ankete cevap veren bireyin görüşlerinin aileyi temsil edebileceği ve eğitim ihtiyacını belirleme açısından bunun yeterli olduğu kabul edilmiştir.

Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla doğrudan ailelerden görüş alınması bir yanlılık oluşturabilir. Çünkü kişilerin sorulara verdikleri yanıtlar onların gerçek durumundan ziyade kişinin bu durumu nasıl değerlendiğini ortaya koymaktadır. Ancak bu sınırlılığın uzmanların da katılımıyla yapılan derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarıyla büyük ölçüde giderildiği ifade edilebilir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

- Ailenin Tanımı
- Aile Tipleri
- Ailenin İşlevleri
- Aile Eğitimi
- Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamaları
- Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamalarına İlişkin Araştırmalar
- Ailelerin Eğitim İhtiyaçları
- Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Temel Konular

İnsan soyu ve insanlık kültürü varlığını, evlilik sözleşmesi ile başlayan ve insanlık tarihi boyunca bütün toplumlar tarafından vazgeçilmez kabul edilen ve ortak değer olarak benimsenen aile kurumu içinde sürdürüle gelmiştir. İnsan soyunun üremesini sağlaması, toplum kültürünün yeni nesillere aktarıldığı ve toplumsallaşmanın öğrenildiği bir eğitim işlevi görmesi, üyelerinin ihtiyaç duyduğu psikolojik ve manevi doyumun sosyal açıdan güvenlik içerisinde en üst düzeyde ve karşılıksız olarak sağlanması gibi önemli işlevleri olan aile, toplumların temelini oluşturan bir birim olarak kabul edilmektedir. Aile olgusu, tarihsel ve toplumsal dönemsellikler içinde farklı anlamlar taşısa da içinde nerdeyse evrensel sayılabilecek bazı gelişimsel olayların yaşandığı sosyal bir birimi ifade eder. Bu sosyal üniteyi oluşturan bireylerin birbirlerine olan güçlü bağlılıkları ve sadakatleri uzun yıllar sürer. İşte belki de aile kavramına en ayırt edici anlamını yükleyen bu kalıcılık özelliğidir (Gülerce, 1996: 5). Evlilik ve kan bağları ile birbirine bağlı, aynı çatı altında yaşayan, gelirlerini paylaşan, çeşitli roller ile birbirini etkileyen bireylerin oluşturduğu, yasal, toplumsal ve ekonomik bir kurum şeklinde tanımlanan ailenin insan hayatında önemli bir yeri vardır. Anne ve babasından aldığı kalıtsal özellikler ile dünya-

ya gelen çocuk, içinde yaşayacağı toplum ve kültüre ait bilgileri ilk ve en somut şekliyle aile içinde almakta; sosyal çevre ve diğer insanlarla temasın başlangıcını burada gerçekleştirmektedir

Ailede çocuk, anne ve babanın biyolojik varlıklarının bir bileşkesi olarak doğar; onların besleme ve korumaları ile toplumun bir üyesi durumuna gelir. Bu işin bir yüzüdür ve daha çok dışarıdan görülen kısmıdır. Aile, kolaylıkla kavranabilen küçük bir toplum olarak, büyüyen çocuk için çevre ve topluma doğru uzanan bir köprü görevini yapar ve bu nedenle de, özellikle önemli bir sosyal deneme alanıdır. Aile içindeki yaşantı da, diğer kişilerle olan çeşitli ve karşılıklı ilişkilerle belirlenir. Böylece çocuk, erken çağlarda, farklı alışkanlıkları, yetenekleri, düşünceleri olan çeşitli yaşlarda ve değişik cinsiyetteki kişilerle birlikte yaşamaya alışır (Wechselberg ve Puyn, 1999: 15). Yörükoğlu (2004: 126)'na göre aile, insan ilişkilerinin sergilendiği bir sahne gibi düşünülebilir. Çocuk bu sahnede, insan ilişkilerini, bütün karmaşık yönleriyle gözlemler ve yaşar. İnsan ilişkilerini belirleyen anlaşma, uzlaşma, bağlılık, işbirliği gibi olumlu nitelikleri evde kazanır. Anlaşmazlık, çekişme ve çatışma gibi olumsuz durumlarda takınacağı tutumları da evde öğrenir. Bu açıdan bakıldığında aile hayatı çocukluktan itibaren farklı özelliklere sahip insanlarla birlikte yaşamaya başlama, sonraki yasama ve toplumsallaşmaya bir hazırlık niteliği taşımaktadır. Yani toplumun kurallarına ve yaşama ayak uydurmadaki asıl görev aileye düşmektedir. Aile üyelerinden öğrenilenler, yaşamın ilk yıllarında atılan sağlam temeller ve kurulan güvenli ilişkiler önemini yaşam boyu korumaktadır.

Her sosyal grupta olduğu gibi, aile üyelerinin bir arada ve birbirlerine bağlı oluşlarının ortak bir amacı vardır. Ailenin amacı, üyelerinin ayrı ayrı bireysel ihtiyaçlarından ve isteklerinden bağımsız ve uzaktır. Üyelerinin sanki gizli bir anlaşma ile ortaklaşa belirledikleri bu amaç bütün üyelerinin gereksinimlerini aynı anda karşılayabilecekleri sosyal, fiziksel ve psikolojik bir ortam oluşturmaktır. Bu açıdan bakıldığında aile, içine doğan çocuk yanında onu kuran ve yürüten eşler açısından da çok önemli fonksiyonlar yerine getirmektedir. Anne-baba; karı-koca olma ve bunlara bağlı olarak beliren sorumluluk duygusu, eşlerin yaşama sevincini artırmaktadır. Bir bütünün parçası olma durumunu ortaya çıkaran aile üyeliği, kişiyi mutlu kılmaktadır. Daha düzenli ve istikrarlı bir yaşamı vaat etmesiyle aile, eşlere psikolojik ve sosyal destek sağlamaktadır. Bu destek

sayesinde en temel yaradılış ve varlık özelliği, birlikte olmak ve birbirini tamamlamak olan insan, büyük bir mutluluk elde eder. Beraberlik arzusu, kadın ve erkek için, hayatın en anlamlı ve doyumlu tarafını oluşturur.

Aile, gerek aile üyelerinin rol ve statüleri, gerek komşuluk ve akrabalık yoluyla gerçekleşen sosyal ilişkiler ve gerekse kamusal ve kurumsal ilişkilerde belirleyici bir role sahiptir. Tarih boyunca üstlendiği rol ve işlevler ile toplumsal yapının temel taşı olarak kabul edilen aile, topluma temel olma özelliğinden hiç bir şey kaybetmemiştir. Ailenin bu konumunu kabul eden 1982 Anayasası 41. maddede durumu şu şekilde ifade etmektedir: "Aile, Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet, ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın ve çocukların korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır."

2.1. Ailenin Tanımı

Genellikle aile denildiğinde, anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile anlaşılmaktadır. Ancak kavram olarak geniş bir yelpazeye sahip olan ailenin farklı tanımları vardır. Bazı tanımlarda ailenin aile üyelerine bir dayanışma ortamı sağladığı vurgulanır. Buna göre aile, üyeleri arasındaki ilişkiler ve etkileşim yönünden sosyal bir grup; sosyal ve ekonomik yönden bir birlik; sosyal yaşamın temel göstergelerinden biri olarak bir örgüt; üyelerinin ihtiyaçlarının karşılanması ve yürütülmesinde sistematik kuralları bulunan sosyal bir kurum olarak tanımlanabilmektedir (Çakıcı, 2006: 12).

Aile, akrabalık bağlarıyla doğrudan birbirine bağlanmış olan ve yetişkin üyelerinin çocukların bakımından sorumlu olduğu bir grup insandan oluşur. Akrabalık bağları, ya evlilik yoluyla ya da kan bağları yoluyla (anneler, babalar, çocuklar, büyük anne ve babalar gibi) oluşturulmuş olan bağlantılardır (Giddens, 2000: 148).

Aile sadece karşı cinse karşı duyulan fiziki bir ilgi sonucu ortaya çıkan bir kurum değildir. Yalnızca maddi beklentiler ve maddi ihtiyaçlar üzerine kurulmaz. İnsan soyunun devamını sağlamakla birlikte gerek erkek gerek kadın ve gerekse çocukların karşılıklı ruhen ve bedenen yardımlaştıkları bir birlikteliktir. Erkek, kadın ve çocukların dostça yaşadıkları kutsal bir kurumdur (Zeynep, 1999: 13).

Hill ve Hansen'e göre, aile ile ilgili araştırmalarda kullanılan bir takım kavramsal çerçeveler bulunmaktadır. Bu çerçeveler ise ailenin tanımlanmasında farklı perspektifle-

ri ortaya koymaktadır. Aşağıda bu çerçevelere göre yapılan aile tanımlamaları verilmiştir.

Etkileşimci Çerçeve'ye göre aile, etkileşim içinde olan bireylerin birliğidir. Ailede her üyenin bir rolü ve diğer üyelerin de o üyeden beklentileri vardır. Üye bu beklentiler ile kendi öz kavramını tanımladığında aile içindeki rolünü de tanımlamış olur.

Yapısal İşlevsel Çerçeve'de aile, toplumun bir alt sistemidir. Toplumsal sistemi ayakta tutan, rol ve statü ağına uygun hareket eden bireylerden oluşan bir birimdir. Aile yapısını davranışsal boyutta belirleyen; üyelerin rol beklentileri, öznel eğilimleri, referans grupları, durum tanımlamaları, sistemin ayakta durma mekanizmaları gibi öğeleri önemser. Önemli olan toplumsal sistemdir. Aile, bu sistemi ayakta tutan bir alt sistem olduğu için önemlidir. Makro işlevsel boyutta ailenin diğer sistemler ile ilişkileri incelenirken, mikro işlevsel boyutta aileye özgü davranışlar bireysel olarak değerlendirilir.

Durumsal Çerçeve, bireyin içinde olduğu toplu durumu ve bu duruma verdiği tepkiyi inceler. Etkileşimci çerçeve ile paralellik gösterir ve aileyi davranışı ile toplumsal bir durumu "yaratan" olarak değerlendirir. Davranış değişimi, değişen duruma uygun olarak gözlenir.

Kurumsal Çerçeve'de ise, yapısal-işlevsel çerçeveye yakın olarak ailenin diğer kurumlar ve kültür ile uzlaşmaları önemsenir. Her kültürel ortam belli bir toplumsal yapıyı oluşturur ve birey-aile-toplum ilişkilerinin belirli bir kültürel ortamda incelenmesi gerektiğini savunur.

Gelişimsel Çerçeve'ye göre aile, birbirini etkileyen kişiler grubudur. Üyelerin yaş ve kompozisyonlarına bağlı olarak etkileşimin tipi ve niteliği de değişir. Her üye, temel isteklerinin tatmini için çaba harcadığından dolayı uyumsuzluk ve çatışma doğabilir. Ailede, bireylerin pozisyonları vardır. Bireyin içinde olduğu pozisyondaki rolünü ise normlar belirler. Roller de iki üye arasındaki hat üzerinde incelenir. Çünkü her rol, karşısındaki bireyin pozisyonel rolünü de tayin eder. Örneğin erkek, eşi ile birlikteyken "koca", çocuğu ile birlikteyken "baba" rolündedir. Roller ve pozisyonlar yaş ile birlikte değişir ve bu değişim aile sirkülâsyonu kavramı ile tanımlanır edilebilir (Işık, 2006: 7-8).

Aileyi sistem perspektifinden de ele almak mümkündür. İki tür sistem vardır: açık ve kapalı. Açık sistemler, içindeki unsurlarla dış çevre arasında etkileşime izin verirler.

Canlı türlerin çoğu açık sisteme örnektir. Kapalı sistemler ise, kendi çevrelerinden yalıtılmış olarak düşünülürler. Termodinamik, kapalı sistemlere bir örnektir. Aile, aileyi oluşturan bireylerin kendi aralarında ve aile dışıyla karmaşık etkileşimlerinin oluşturduğu, açık bir sistemdir. Sistem perspektifine göre aile, bir geçmişi paylaşan, duygusal bağı olan, aile üyelerinin ve aile bütününün ihtiyaçlarını karşılamak için stratejiler planlayan bireylerden oluşmuş karmaşık bir yapı olarak tanımlanır (Sabatelli ve Bartle, 1995: 1027).

Tanımlamaların hepsi birbirinden farklı gibi gözükse de ortak olan, ailenin toplumun temelini oluşturduğu, aynı amaçla kurulduğu sadece perspektif açısından farklılaştığıdır. Ancak toplumun en küçük ünitesi olan aile, nasıl ele alınırsa alınsın her toplumda ve tüm zamanlarda var olan bir olgudur. Aile, bu anlamda, evrenseldir. Ancak aile tipleri, ailenin anlamı ve toplumsal işlevi, zaman içinde farklılıklar gösterdiği gibi toplumdan topluma da farklılık göstermektedir. Tüm sosyal kurumlar gibi aile de, tarih içerisinde şekillenir ve içerisinde doğduğu toplum yapısından etkilenir. Dolayısıyla, farklı toplumlarda farklı toplumsal işlevleri yerine getirme ihtiyacını karşılamak üzere birbirinden farklı aile tipleri ortaya çıkmıştır.

2.2. Aile Tipleri

Üretim biçiminde meydana gelen değişmeler, sanayileşme ve kentleşme süreci toplumlar arası farklılıklar gösterdiğinden her toplumun kendi iç dinamikleri ile orantılı aile tipleri ortaya çıkmaktadır. Aile tiplerine sosyolojik ve psikolojik perspektiflerden yaklaşıldığında daha ayrıntılı olarak analiz edilebilir.

2.2.1. Sosyolojik Perspektif

Sosyolojik perspektif açısından bakıldığında aile tipini belirleyen en önemli faktör olarak içinde yaşanılan toplumun tipi ön plana çıkar. Tönnies (2002), geleneksel yaşamdan modern zamana geçişi anlatırken, cemaat/topluluk (*Gemeinschaft*) ve cemiyet/toplum (*Gesellschaft*) kavramlarını kullanır. Tönnies'e göre doğal istençlerin baskın olduğu birlikler cemaat, rasyonel istençlerin baskın olduğu birlikleri ise cemiyet olarak adlandırabiliriz. Cemaatteki dayanışma kan ve akrabalık bağına dayalı organik bir yapı gösterirken, cemiyetteki dayanışma mekaniktir. Tönnies modern toplumlardaki değiş-

şimin cemaatten cemiyete doğru olduğunu düşünür. Özetle toplum tipi, geleneksel ve teknolojik (mekanik) yapıda olabilir.

Sayın (1987)'a göre aile tipleri "geleneksel/geniş" ve "çekirdek" aile olmak üzere belirlenmektedir. Geleneksel toplumların geleneksel aile tipinde "biz" duygusu hâkimdir, otoriter ve hiyerarşik yapı içerisinde örf ve adetler toplumsal ilişkileri düzenler. Teknolojik toplumun çekirdek aile tipinde, "ben" duygusu hâkimdir, demokratik temelli eşitlikçi, yapıda akla uygun norm ve değerler toplumsal ilişkileri düzenler (Işık, 2006: 17). Bunun yanı sıra Türkiye'de olduğu gibi toprağa bağlı üretimden endüstri toplumuna geçişin başladığı ve hızla geliştiği toplumlarda rastlanan "geçiş ailesi" tipinden de bahsedilmektedir. Bu aile tipinde aile fiziki olarak çekirdek bir yapıya sahip olmakla beraber ilişki temelinde ise geniş aile özelliklerine sahiptir. Hanede yaşayan hane halkı sayısı açısından bakıldığında ise ortaya çıkan diğer bir aile tipi ise "Parçalanmış/Eksik aile" tipidir.

Geniş Aile: Daha çok az gelişmiş ülkelerde, kırsal kesimde yaygın olan "geniş aile" tipi birkaç kuşağı bir arada, çoğu kez aynı dam altında, yakın ilişki içinde barındıran bir aile yaşamını yansıtır. Bu aile üyeleri arasında cinse, yaşa ve aile içindeki duruma göre düzenlenmiş, erkeğin soy çizgisi üzerinden giden bir hiyerarşi vardır. Sosyal, psikolojik ve ekonomik açıdan kendine yeter bütünlüğü olan bir birim niteliğindedir. Üyeler geleneksel kalıplara uyan bir işbirliği ve bütünleşme düzeni içinde yaşarlar (Koptagel-İlal, 1991: 20-21). Geniş aile tipi, özellikle az gelişmiş ülkelerde veya gelişmekte olanların kırsal kesimlerinde yaygın olarak görülmektedir (Taylan, 2003,: 11). Kalabalık nüfus barındırma özelliği taşıyan geniş ailenin kırda daha yaygın olması, hâkim ekonomi ile doğrudan ilişkilidir. Tarım ve tarıma dayalı üretim, kırsal alanın tek ekonomik faaliyetidir. Teknoloji alanında yaşanan önemli değişimlere rağmen, tarım kırsal alanın en önemli geçim kaynağıdır. Tarımın hâkim geçim kaynağı olması, aileler arasındaki güçlü dayanışma ve desteği koruyarak, geniş aileye ait özelliklerin kırsal alanda daha çok görülmesini sağlamaktadır. Kırsal alanda yasayanların büyük bir bölümünün aynı üretim alanında çalışmaları insanlar arasında güçlü doğal bir bağın oluşmasını beraberinde getirmektedir.

Geniş ailede, aile düzenini sağlayan şey büyüklerin geleneklerden aldıkları güçleridir. Bu güç genç yetişkinleri kısıtlayıcıdır ama güven vericidir (Yörükoğlu, 1983: 37).

Maciver ve Page (1965)'e göre geniş ailenin önde gelen özelliği, onun hiyerarşik olmasıdır (Işık, 2006: 18). Ailenin en yaşlısı olan aile reisi aynı zamanda ailenin ortak mülkü adına mal varlıklarının tümünün sahibi durumundadır. Ailede kız ve oğulların evlenmeleri ve ayrı çatılar oluşturmaları, aile reisine bağlıdır. Otorite aile reisindedir ve ekonomik birlik, sosyal güvenlik, eğitim, din, eğlence, ticaret, sevgi, statü gibi fonksiyonlar merkezde toplanmaktadır.

Sanayileşme insan gücüne ihtiyacın artmasına, insanların kırsal kesimden ve geniş aileden ayrılarak endüstri merkezlerine göç etmesine yol açmıştır. Endüstrileşmenin olduğu yerlerde yeni bir kentleşme ve kültür oluşmuştur. Bu da aile yapısını etkilemiştir. Sosyal ve ekonomik sebeplerle aile ölçüsü daralmış, geniş aileler çekirdek ailelere dönüşmüştür. Bireysellik gelişmeye başladıkça geniş ailenin sürdürülmesi ekonomik olmaktan çıkmış, yavaş yavaş çözülerek yerini çekirdek ailelere bırakmıştır.

Çekirdek Aile: Birbirlerine evlilik sözleşmesi ve kan bağıyla bağlı anne, baba ve çocuklardan oluşan, bünyesinde sadece iki kuşağı barındıran, sayıca dar bir toplumsal birimdir. Lidz (1980) tarafından geleneksel olarak farklı ancak tamamlayıcı rol ve işlevlere sahip iki ayrı cinsten kişinin birleşmesi ile kurulan ve her biri farklı ihtiyaç, yetki ve yükümlülüklere sahip iki değişik kuşaktaki üyelerden oluşan yapı olarak tanımlanmıştır (Işık, 2006: 18). Çekirdek ailelerde eşler kendi anne ve babalarıyla yakın ilişki içinde bulunmalarına rağmen evleri ayrıdır ve bağımsız bir gelir-giderleri vardır. Evlenme yaşı, eş seçimi ve çocuk sayısı bireylerin kendi kararlarına bağlıdır. Akrabalarla bağları geniş aileye oranla zayıflamış, dış etkilerden önemli ölçüde bağımsızlaşmışlardır (Bilen, 1995: 85–86).

Çekirdek ailenin ilk temelleri 18. yüzyılda görülmeye başlanmıştır. Artan üretim ve uzmanlaşma sonucu burjuvalar işyerlerinden ayırdıkları evlerinde eş ve çocuklarıyla yeni bir hayat biçimi ortaya koymuşlardır. İş ve ev hayatının birbirinden ayrılmasıyla, aile üyelerinin dış çevreyle ilişkileri değişmeye başlamış, aile içi ilişkilerde de bir yoğunlaşma ve duygusal bir derinleşme görülmeye başlamıştır. Çekirdek aile, eşlerden hiçbirinin ailesinin yanında olmayan, yeni bir yerde kurulan bir aile tipi olmuştur (Erol, 1992).

Geçiş Ailesi: Son olarak toprağa bağlı üretimden endüstrileşmiş üretime doğru geçişin oldukça yeni başladığı, hızlı geliştiği ve buna bağlı olarak yaşam biçimi ve kavramların değişmekte olduğu toplumlarda ortaya çıkan *geçiş ailesi*nden söz edilebilir. Endüstri

toplumuna geçiş sürecinde endüstri merkezleri önce daha önceden var olan, az sayıdaki büyük kentlerde odaklanmış, daha sonra endüstri çalışmalarının kurulduğu küçük kentler de büyüyerek büyük kent niteliği kazanmıştır. Dolayısıyla, endüstri merkezlerinin toplandığı yerlerde bireysel insan gücüne gereksinim artmıştır. Endüstri ürünü araçların, tarım alanında kullanılmaya başlanmasıyla, ailenin toprağı bir taraftan tüm aileyi beslemeye yetmediği gibi diğer taraftan tarım alanında insan gücüne duyulan ihtiyaç da önemli düzeyde azalmıştır. Bunun sonucu olarak geniş aile üyeleri birer birer aileden koparak, endüstri merkezlerinde iş tutmaya başlamış, giderek küçük ailelerini de yanlarına alarak bu merkezlerde çekirdek aile biçiminde yaşamaya başlamışlardır.

Geçiş ailesi büyük (geniş) aile özelliklerini koruyan ancak beklenti ve umutlarıyla küçük aile özelliklerini de özümsemeye çalışan özgün bir kimlikle varlığını sürdürmektedir. Özellikle gecekondu ortamında ve kasabalarda görülen geçiş ailesinde; büyük ve küçük ailenin çeşitli tiplerine de rastlanılmaktadır. Çünkü geçiş ailesi büyük aile ile küçük ailenin kırılma noktasını oluşturmaktadır. Gerek gecekondu gerekse kasabada ki aileler arasında da çekirdek, parçalanmış ve tamamlanmamış aile gibi alt grupların özelliklerini yansıtan aileler de bulunmaktadır (Gökçe, 1996: 161).

Kırsal kesimden kente göçte, kişiler ister istemez biçim açısından çekirdek aile türünde yaşamak zorunda kalmışlardır. Bunlar dış görünüşte çekirdek aileyi yansıttıkları halde, düşünce ve duygu kavramlarında, aile içi etkileşimde, henüz tam bireyselleşmemiş olup, geniş ile kavramı, inanç ve törelerini sürdürürler. O bakımdan bir geçiş dönemindedirler ve "geçiş ailesi" olarak tanımlanmaları da uygun düşer (Koptagel-İlal, 1991: 23). Kökenlerinden kopmuş olmanın getirdiği yalnızlık ve suçluluk duyguları içinde eski geleneksel yasam tarzlarını yeni yaşamları içinde de sürdürerek bunlara daha fazla sarılmaktadırlar. Giderek kendi benzerleri ailelerle bu grubu genişletip dışa karşı daha güçlü olmaya çalışmaktadırlar. Türkiye' de iç göçün yoğunlaşmasıyla, aynı yörelerden gelmiş ve ortak değerlere sahip ailelerin aynı bölgelerde kümeleştikleri gözlenmektedir. Kongar (1998: 590)'a göre gecekondu bölgelerinde yerleşen ailelerin temel niteliklerinden birisi, akrabalarından kopmuş görünmeleridir. Genellikle geniş ölçüde akrabalarına dayanan kırsal aile, gecekondularda oldukça yalnız bir niteliğe bürünmektedir. Akrabalarıyla para ve hizmet alışverişinde bulunmayan gecekondu ailesi, pek çok hizmet ve olanaktan yoksun olan gecekondu bölgelerinde yaşamını sürdürebilmek için

gerçekten zor bir uğraş içine girmektedir. Bu "çevreye uyum" uğraşı, ailenin hem yapısını hem de işlevini geniş ölçüde etkilemektedir.

Parçalanmış/Eksik Aile: Eşlerin yasal olarak kurdukları evlilik birliğini yine yasal yollarla sona erdirmesi sonucu sahip olunan çocukların hâkim kararıyla eşlerden birine verilmesi, eşlerden birinin çalışma amacıyla geçici olarak evi terk etmesi ya da ölmesi gibi nedenlerle ortaya çıkmış bir aile türünü ifade etmektedir (Çakıcı, 2006: 18). Aile içi parçalanma; ebeveynlerden birinin ya da her ikisinin birden kaybı, anne ya da babanın evden ayrılması, evi terk etmesi ya da boşanma gibi nedenlerle ayrı yasaması seklinde kendini gösteren, ailenin toplumsal işlevini yitirmesi durumudur.

2.2.2. Psikolojik Perspektif

Psikolojik perspektiften bakıldığında ise aile tipleri; aile üyelerinin fiziksel konumları ile belirlenen aile tipleri, ebeveynin davranış ve tutumları ile belirlenen aile tipleri ve bireylerin temel psikolojik ihtiyaçlarını karşılama ortamı olarak belirlenen aile tipleri şeklinde sınıflandırılmaktadır. Yavuzer (1996: 28), ebeveynin davranış ve tutumları ile belirlenen aile tiplerini; "aşırı baskılı ve otoriter aile, çocuk merkezli aile, dengesiz ve kararsız aile, aşırı koruyucu aile, ilgisiz ve kararsız aile, güven verici-destekleyici ve hoşgörülü aile tipi" olarak ifade etmektedir. Çeşitli açılardan ele alındığında aile tipleri sınıflamasının sayısı da artabilir.

Fisher (1980), ailenin uyum biçimi (açıklayıcı, engelleyici-bastırıcı, savunucu, paranoid, anksiyöz, histerik), yaşam döngüsünün majör krizlerine göre tanımlanan ailenin içinde olduğu gelişimsel evre, ailenin temel problemi veya tanımlanmış hastanın (identified person) teşhisi, ailenin motifi ya da boyutu (kontrolsüz, kaotik, dağılmış esnekliğe karşı katı aileler), evlilik ilişkilerinin tipi (eşlerin bireysel dinamikleri üzerine temellenen güç ve çatışmaların yapısı ile normal evlilik ilişkileri) gibi beş temel ölçüte göre altı aile tipi belirlemiştir.

1) *Daralmış aile tipi*: Ailenin duygusal yaşam durumlarında aşırı kısıtlamalar vardır. Genellikle pasif-depresif özelliklerin gözlemlendiği çocuk veya ergen üyeye sahiptir. Üyeler, aile içinde zayıf olarak algılanan bir üyeye ya da ilişkiye yönelik koruyucu güçlerini birleştirir.

2) *İçe yönelmiş aile tipi:* Dış dünyanın tehditkâr, düşmanca ve kötü olduğuna dair bir inanç ile içe doğru yönelmenin olduğu aile tipidir. Üyeler; kendilerini güçlü etkileyen değerler, iyi tanımlanmış-değişmez rol tanımları, aşırı yalıtılmış ve iç içe geçmiş bir aile yapısı ile açıklar.

3) *Nesne-odaklı aile tipi:* Çocuklar üzerine kurulu bir yapıdır. Ailede çocuklar, eşler arasındaki ilişkinin sürmesini sağlayan bir hat işlevine sahiptir. Bu işlev genellikle ebeveynin ihtiyacıdır. Üyeler arasında bağlılık ve yakınlık düzeyi düşüktür. Üyeler ihtiyaçları karşılanmadığında, aşırı kızgınlık ve nefret duyguları ile sonuçlanan kişisel amaçlar için kullanılır.

4) *İçtepisel aile tipi:* Bu aile tipinde problemli bir ergen vardır. Bu ergen, uygunsuz sosyal davranışlar ile hareket eder. Aile sistemi dışında ebeveynin yerine geçerek kızgınlığını ifade eder. Böylece ana-babasının saldırgan ve anti sosyal duygularını ifade edebilir.

5) *Çocuksu aile tipi:* Çoğunluk ile kendi ailelerinden tamamen ayrılmayı beceremeyen eşlerden oluşmuş genç ailelerdir. Eşler, kendi ebeveynlerine ihtiyaç duyar ve bağımlı hisseder. Ana-baba olma konusunda karar alırken ve çocuk yetiştirirken kendi ailelerine ihtiyaç duyarlar.

6) *Kaotik aile tipi:* Bu ailelerde çok az kural vardır. Fazla yoğun olmayan ve zayıf bir yapılaşma gösteren aile tipidir. Genellikle bu tip aileler, aile içinde kronik psikoz ve suçluluk ortaya çıktığında fark edilir. Aile üyelerinin emniyeti sağlanamaz. Üyelerde sürekli olarak sistemden ayrılma veya sisteme geri dönme davranışı gözlenir (Işık, 2006: 19-20).

Aile tipleri bakış açılarına göre her ne kadar çeşitlilik gösterse de işlevleri açısından bazı ortak özellikler taşımaktadır. Örneğin, aile üyelerinin birbirlerine destek olmaları bu ortak özelliklerden bir tanesidir. Çeşitli açılardan ele alındığında aile tipleri sınıflamasının sayısı da artabilir. Aile tipleri bakış açılarına göre her ne kadar çeşitlilik gösterse de işlevleri açısından bazı ortak özellikler taşımaktadır.

2.3. Ailenin İşlevleri

Toplumsal yaşamın ana unsurlarından olan aile, anne, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalığından meydana gelmiş, ekonomik ve sosyal bir kurumdur. Aile toplumsal

kurumlar içinde yaşamsal niteliği gereği birinci sırayı almaktadır. Çünkü ailenin görevlerinden biri insan türünü üretmek ve devam ettirmektir. Ailenin toplumsal bir kurum olmasının bir başka nedeni de çocuğun toplumsallaşmasında oynadığı roldür Böylece aile, çocuğun dünyaya getirilmesinde, yetiştirilmesinde, korunmasında ve topluma kabul edilmesinde çok büyük bir görev üstlenmektedir. Aileler, kendi evdeki bireysel yükümlülükleri ile daha geniş toplumsal çevreyle olan bağlantılarını çeşitli yollardan düzenlerler (Giddens, 2000: 153).

Ailenin yerine getirdiği ekonomik, sosyal, kültürel, eğitsel ve psikolojik fonksiyonlar, onu toplum ve toplumsal yapının vazgeçilmezi yapmaktadır. Toplumdaki örf ve adetler, aile üyeliğini ve üyelerin aile içinde alacağı rolleri saptar. Ancak aile evrensel bir kurum olmasına karşılık, çeşitli toplumlarda statü ve sorumluluklar açısından bir takım farklılıklar görülmektedir. Örneğin, birçok toplumda eşler arasındaki ilişkilerde yakınlık ve sadakat son derece önemliyken, bazı toplumlarda birlikteliğin bunlar üzerine kurulu olmadığı görülmektedir. Hindistan'ın Noyar kabilesinde evlenme töreninden üç gün sonra erkek eşini bırakmakta ve kadının geçici olarak çok sayıda eşi olabilmektedir. Cinsel ilişki ve üreme erkeğin görevi olduğu halde, ekonomik işlevler ve çocukların yetiştirilmesi kadının erkek kardeşine düşmektedir. Yine Amerikan Kızılderililerinden Hopi kabilesinde evin reisi kadındır; erkek ise eve misafir gibi gidip gelen ve çocuklarının geleceğiyle ilgilenmek zorunda olmayan bir ferttir (Bilen, 1995: 85). Aile biçimleri ve üyelerin rolleri toplumdan topluma değişiklik gösterse de, ailenin belirli işlevleri tüm toplumlarda benzer özellikler göstermektedir.

Aile biyolojik, sosyolojik ve psikolojik yapısı dolayısıyla birey ve toplumun ihtiyaçları olan cinsel ilişki, üreme, korunma ve barınma, sevme ve sevilme, sevgiyi paylaşma, bağımlı ve bağımsız olma, ait olma, statü edinme, güven, kendini gerçekleştirme, çocukların bakımı ve eğitimi, toplumsal töre ve ideallerin, kazanılan mal ve bilgilerin yeni nesillere aktarımı gibi pek çok görevi yerine getirmektedir. Ailenin temel işlevleri toplum tarafından düzenlenir. Bu görevler beş balık etrafında toplanabilir:

1. Ailenin varlığını koruyan, neslin devamını sağlayan biyolojik görev.
2. Aile üyelerinin her türlü maddi gereksinimlerine cevap veren ekonomik görev
3. Aile üyelerini her türlü maddi ve manevi zararlara karşı koruyan koruyuculuk görevi

4. Ailedeki duygusal dengenin geliştirilmesine olanak veren psikolojik görev
5. Aile üyelerinin yetiştirilmesi ve sosyalleştirilmesini sağlayan eğitim görevi

Eğitim görevi kapsamına üyelerin dini eğitimleri, dinsel pratiklerin organize edilmesi, aileye özgü zamanın değerlendirilmesi ve aileye toplumsal statü kazandırılması yolundaki çabalar da girmektedir (Gökçe, 1996: 156-157).

Sabatelli ve Bartle (1995: 1027-1030) ise sistem kuramcılarına dayanarak ailenin temel işlevlerini şu şekilde ifade etmektedir:

Kimlik görevlerini yönlendirme; her ailenin, hem aile üyelerinin, hem de tüm aile sisteminin kimlik gelişimine yardımcı olmalıdır. Bu görevlerin yerine getirilmesi ile bireyler kendileri hakkında (fiziksel, cinsel özellikleri, güçlü ve zayıf yanları vb gibi) bilgi edinirler. Bu bilgiler, benlik kavramına hizmet eder.

Sınırları düzenleme; bütün aileler sınır kurmalı ve bu sınırları devam ettirmelidir. Dışarısı ile etkileşim stratejilerini oluşturmalı ve kendi bütünlüğünü, özerkliğini korumak için fiziksel çevresini yönlendirmelidir. İçerisi yani alt sistemleri ile uygun ve sağlıklı bilgi akışını sağlamalı, bireylerin özerkliklerini ve bireyselliklerini desteklemelidir.

Ailenin duygusal atmosferini yönetme; aile üyelerinin bakımı ve desteklenme stratejilerinin değerlendirilmesidir. Bu görev karar verme, güç ve kontrol stratejilerini gerektirir. Etkili yönetim ile aile üyeleri bakıldığını, desteklendiğini hisseder. Üyeler arasında işbirliği artar ve çatışma yaşandığında aile üyeleri risk almaya istekli olurlar.

Aile yapısında meydana gelen değişimi yönetme; açık bir sistem olarak aile, yeni bilgilere tepki olarak periyodik bir şekilde yeniden düzenlenir. Sistem içinde bu bilgiler genelde stres olarak yaşanır. Değişim gereklidir ve talep edilir. Stres, stratejilerde yeniden bir düzenlemeye neden olur ve böylece aile, güncel şartlara daha iyi uyum sağlar.

Ev halkının devamlılığını sağlama; tüm ailelerin, üyeleri ile sistemin bütününün sağlığını arttırması ve ailenin fiziksel çevresini devam ettirmesi zorunludur. Aile, besin, barınma ve eğitim gibi temel ihtiyaçları karşılamak ile sorumludur. Aile, bu görevlerini yerine getirmek için zaman, enerji ve para kaynaklarını kullanılır.

Aile içinde çıkan sorunların halledilmesi önemli bir aile işlevidir. "Problem çözme" denen bu olgu ailenin sağlıklı olup olmadığını gösteren işlevlerden biridir. Sorunların giderilmesi ancak aile içi iletişimle olmaktadır. İletişimdeki aksaklıklar ailenin tüm

işlevlerini yerine getirmesine engel olmaktadır. Aile üyelerinin birbirlerine sıcak duygusal tepki verebilmesi, içtenlikle ilgi gösterebilmesi ve sorunların aile sağlığına zarar vermeden çözümlenmesi ancak olumlu bir iletişim ağının kurulmasıyla mümkün olmaktadır. Bireylerine yaşları ve yetenekleri çerçevesinde sorumlulukların verilmesi aile hayatının sağlamlığı için önemlidir (Duyan, 2000: 11).

Eşler arasındaki çeşitli anlaşmazlıklar da evliliği sağlıksız yapmaktadır. Kişiler, ekonomik, sosyal ve biyolojik nedenlerle evlenmekte, evliliğin temelinde sevdiği ile birlikte olma, cinsel rahatlama, karşılıklı dayanışma, çocuk sahibi olma, toplumun beklentilerine cevap verme, içinde bulunduğu aile ilişkilerinden kaçma gibi nedenler bulunabilmektedir. Çiftler evlilik süresince bu beklentilere sahip olamadıklarında ilişkileri bozulur ve olumsuz duygu ve davranışları diğer aile üyelerine de yansır (Çakıcı, 2006: 26-27).

Çocuğu sosyal çevreye alıştırmak, ona ana dilini öğretmek ve mevcut kültürü benimsetmek gibi fonksiyon üstlenen aile, üyelerini değişmelere ve beklenmedik durumlara karşı uyum sağlama konusunda da başarılı olmalıdır (Eröz, 1982: 68). Çocuğun aile üyeleri ile olan ilişkisi onun diğer bireylere, nesnelere ve tüm yaşama olan tutumlarının temelini oluşturur. Aile aynı zamanda çocuğa ailenin bir üyesi olduğu bilincini aşılayarak onun toplumsallaşmasının temellerini atar.

Yavuzer (1994: 126-127)'e göre ailenin, çocuğun gelişimindeki en etkin yardımları şöyle sıralanabilir:

- Aile, grup içinde dengeli bir birey olabilmesi için çocuğa güven duygusu aşılar.
- Onun, sosyal kabul görebilmesi için gerekli ortamı hazırlar.
- Toplumsallaşmayı öğrenebilmesi için, kabul edilmiş uygun davranış biçimlerini içeren birer model oluşturur.
- Sosyal açıdan kabul edilmiş davranış biçimlerinin gelişimi için rehberlik eder
- Çocuğun yaşam ortamına uyum sağlarken rastladığı sorunlara çözüm getirir.
- Uyum için gerekli olan eylemsel, sözlü ve toplumsal alışkanlıkların kazanılmasına yardımcı olur.
- Okul ve sosyal yaşamda başarılı olabilmeleri için çocuğun yeteneklerini uyarır ve geliştirir.
- Çocuğun ilgi ve yeteneklerine uygun arzuların gelişimine yardım eder.

Anne, baba, çocuklar ve tarafların kan akrabalığından meydana gelmiş, ekonomik ve sosyal bir kurum olan aile, yerine getirdiği fonksiyonlar açısından toplumsal yaşamın merkezindedir. Ancak, toplumsal hayatta yaşanan değişimlere bağlı olarak daha önce, mutlu, ahenkli ve dengeli yaşamın merkezi olarak değerlendirilen aile, bu görünümünden gittikçe uzaklaşmaktadır. Toplumda boşanma oranlarının yükselmesi, tek ebeveynli ailelerin artması, nikâhsız birlikteliklerin çoğalması, evlilik dışı doğan çocukların sayısının artması, madde bağımlılığının yaygınlaşması, evlilik ve çocuk sahibi olmanın reddedilmesi veya mümkün olduğunca geciktirilmesi, toplumsal sistemin önemli bir öğesi olan aileyi işlevlerini yerine getirme noktasında sıkıntıya sokmaktadır.

Ailenin toplum içerisindeki temel işlevlerini yerine getirmesi açısından yaşanan çok çeşitli sıkıntılara rağmen temelde değişmeyen tek şey, ailenin çocuğun hayatının merkezinde olduğu ve olumlu ya da olumsuz çocuğun hayatına yön verdiği gerçeğidir. Dünyaya gelen çocuk, içinde yaşayacağı toplum ve kültüre ait bilgileri ilk ve en somut şekliyle aile içinde almakta, sosyal çevre ve diğer insanlarla temasın başlangıcını burada gerçekleştirmektedir. Ayrıca aile kurumunun birey üzerindeki etkisinin ne denli kalıcı ve biçimlendirici olduğu da düşünülürse, aile kavramının önemi daha da belirginleşmektedir. Bireyin doğal çevresi olan ailesi onun yetişmesinde en büyük güce ve işleve sahiptir. Bireyin yaşamında hiçbir şey, toplumun en küçük birimi olan ailenin yerini dolduramaz. Anne ve babalar çocuklarının eğitim ve gelişim sürecinin doğal üyeleridir. İnsanın yaşam boyu seçme özgürlüğüne sahip olamadığı tek ve en önemli şey ailesidir. Bireyin kendi ailesini seçme hakkına sahip olmamasına karşılık, çocukların toplumsal ve ruhsal açıdan sağlıklı bireyler olarak yetişebilmeleri için uygun ortamların kurulması ve sürdürülmesi, ailenin bilgili ve bilinçli davranmasına bağlıdır. Bu nedenle çocukların doğal eğitmenleri olarak anne ve babaların bilinçli ve sistemli bir şekilde eğitim sürecine katılmaları gerekmektedir.

2.4. Aile Eğitimi

Yaşadığımız yüzyıl iletişim ve etkileşimin arttığı, buna bağlı olarak değişim ve dönüşümün hızlandığı, bilimsel bilgi ve teknoloji alanında olağanüstü gelişmelerin yaşandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu yüzyılda yaşanan olağanüstü hızlı değişim ve dö-

nüşümler, ekonomik, sosyal, siyasal ve kültürel alanlarda yarattığı etkiyle sosyal hayatı ve insanlar arasındaki ilişkileri de derinden etkilemektedir. Sosyal yaşamı ve insan ilişkilerini düzenlemede yerine getirdiği fonksiyonların önemi nedeniyle toplumsal yapının merkezi unsurları arasında değerlendirilen aile de bu durumdan ciddi şekilde etkilenmektedir.

Bireylerin yaşamları boyunca değişen çevre koşullarına uyum sağlama zorunluluğu, sürekli öğrenmeye gereksinim duyması, yaşam boyu eğitim anlayışını ortaya çıkarmıştır. Bu kapsamda ele alınan aile eğitimi, günümüzde çocuk yetiştirme anlayışının ve aile ilişkilerini ilerletmek için gereken iletişim becerilerini kazanmanın bir yolu olarak görülmektedir. Ana-babaların, günlük deneyimleri yoluyla edindikleri davranış çeşitleri dışında "analık ve babalık" rollerini güvenle gerçekleştirmelerini sağlayacak eğitim programlarına ihtiyaç duyulmaktadır. Bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik olarak, özellikle son yıllarda "Aile Okulu", "Aile Eğitimi" ve "Ana-Baba Okulu" diye adlandırılan ebeveynlerin eğitilmesine yönelik programlar hazırlanmakta ve yürütülmektedir. Aile eğitimi başlığı altında yürütülen eğitimlerin temel amacı, ebeveynlerin kendilerine güvenlerini kazandırmak, çocuklarının gelişiminde gereksinim duydukları bilgi ve becerilerini arttırmak ve özellikle babayı da etkin olarak eğitim programının içine katmaktır (Çağdaş, 1997: 120). Ayrıca, anne-babaları, anne-babalığın değişik yönleriyle ilgili bilgilendirmek, bilinçlendirmek ve beceri sahibi yapmak, onları hak ve sorumlulukları konusunda bilgilendirmek de aile eğitim programlarının amaçlarındandır.

Myers (1996)'a göre aile eğitim programlarının sağladığı bazı avantajlar vardır. Bunlar şöyle sıralanabilinir:

- Çocuğa bakan kişileri desteklemek ve eğitmek, çocuğun yanında çocuğa bakan kişilere de yarar sağlayabilir.
- Bu programlar yoluyla ebeveynlerin çocuğun eğitimi ve gelişimi konusundaki sorumluluğu artar.
- Anne babalar evde var olan imkânlarla çocuğun zihinsel, duygusal, sosyal, psikomotor ve dil gelişimlerini destekleyebilirler.
- Anne babalara güç vermek, gelişmelerin uzun dönemde sürmesine yardım eder.

- Bu tür programlar bütünleyici bir yaklaşımı teşvik ederler. Sağlık, beslenme ve psiko-sosyal gelişim alanlarından farklı unsurları bir araya getirerek anne babaları etkili ve verimli hale getirir.
- Özellikle bir merkez kurma ile karşılaştırıldığında anne baba eğitimi daha ucuz şekilde yaygınlaştırılabilir (Güzel, 2006: 5).

Günümüzde aile eğitim programlarının gerekliliği artık tartışılmamakta; farklı aile eğitim programları geliştirme ve yaygınlaştırma çalışmaları yapılmaktadır. Bu programların ortak noktası genellikle katılımcılara anne-babalık hakkında farklı konularda bilgi ve farkındalık kazandırmak amacıyla düzenlenmiş programlar olmalarıdır. Bunun yanında, temel amaçları aynı olmasına karşın, uygulamada farklı yöntemlerin kullanıldığı aile eğitim programları bulunmaktadır. Bunlar, evde aile eğitimi, okul öncesi kurumlarda çocuk eğitimi ile kaynaştırılmış aile eğitimi, kurumlarda aile eğitimi, bütünleştirilmiş çocuk gelişimi merkezleri ve basın yayın aracılığı ile yapılan aile eğitimi şeklinde sıralanabilir.

2.5. Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamaları

Türkiye'de ve çeşitli ülkelerde ailelerin eğitsel ihtiyaçlarının karşılanmasına yönelik olarak çeşitli programlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır. Aşağıda bu programlardan örnekler verilmiştir.

2.5.1. Ana-Baba Okulu (Türkiye)

Türkiye'de uygulanan ilk sistemli eğitim programı "Anne-Baba Okulu" adı altında 1982 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü tarafından başlatılmıştır. Bu proje anne babaların çocuklarına istenilen davranış ve alışkanlıkları kazandırmalarına, çocukların özdenetim kazanmalarına, çocuklarının duygu ve düşüncelerini özgürce ifade edebilen bireyler olmalarına yardımcı olmalarını sağlamak amacıyla geliştirilmiş bir projedir. Bunun için anne babalara çocuk ile iletişim, çocukların gelişim özellikleri, etkili anne baba eğitimi, cinsel gelişim gibi çocuklar ve gençlerle ilgili birçok konuda rehberlik edilmektedir. Anne Baba Okulu'nda 33 saatlik bir eğitim dönemi içinde anne babalar bebeklik dönemi (sıfır-iki yaş), okul öncesi dönemi (üç-altı

yaş), temel ihtiyaçların kazanılmasında ailenin rolü, son çocukluk dönemi (6–12 yaş), ergenlik dönemi, çocuğun cinsel eğitimi, yaygın anne baba tutumları, çocuklarla olumlu iletişim kurma yolları, çocuklarda uyum ve davranış bozuklukları, eğitim başarısını yükseltmede, sağlıklı ve mutlu insanlar yetiştirmede ailenin rolü, karı koca ilişkilerinden doğan sorunlar, eşlerde problem çözme, çalışan anne ve çocuğu ve baba çocuk ilişkisi konularında bilgi verilmektedir.

Projenin hedef kitlesi, İstanbul ilinin gecekondu bölgelerinde yaşayan düşük sosyo-ekonomik düzeydeki anne babalar olarak belirlenmiştir. Ana Baba Okulu programında yetişkin eğitiminde kullanılan ilkeler ve teknikler kullanılmıştır. Programda kuramsal ve pratik bilgi ve becerilerin dengeli olarak kullanılmasına dikkat edilmiştir. Eğitim programı, tartışma yöntemi kullanılarak grup çalışması şeklinde yürütülmüştür. Program sırasında slayt, tepegöz, tahta vb. araçlar kullanılarak yetişkin eğitimine uygun tekniklerden yararlanılmıştır. Programa başlangıçta İstanbul'da başlanmıştır. Daha sonra Ankara, İzmir, Gaziantep, Mersin, Ereğli, Bursa gibi çeşitli illerde uygulanarak yaygınlaştırılmaya çalışılmıştır. Programa katılan ailelere öntest ve sontest olarak PARİ *(Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği)* Tutum Ölçeği uygulanmıştır. Ölçeğin değerlendirilmesi sonucunda eğitim programına katılan anne babaların çocuklarına karşı aşırı koruyuculuk tutumları ile baskılı ve otoriter tutumlarında azalma olduğu, bunun yanında "eşitlik ve paylaşma" tutumlarında artış olduğu ortaya çıkmıştır (Yavuzer, 1993).

2.5.2. Sıfır–Dört Yaş Anne Çocuk Eğitimi Programı (Türkiye)

Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Anabilim Dalı, MEB Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü, UNICEF İle Yürütülen 0–4 Yaş Erken Çocuk Gelişimi Anne Eğitim Programı, 1993–1994 öğretim yılında başlatılmıştır. Programın hedef kitlesi 0–4 yaş arasında çocuğu olan alt sosyo-ekonomik düzeydeki annelerdir. Halk eğitim merkezlerinde -özellikle Çocuk Gelişimi ve Ev Ekonomisi dalında- çalışan öğretmenlere Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi öğretim elemanları tarafından program ile ilgili yoğun bir hizmet içi eğitim kursu verilmektedir. Bu kursu başarı ile tamamlayan halk eğitim merkezi öğretmenlerine "Anne Çocuk Eğitimi Eğitici Belgesi" verilmektedir. Bu öğretmenler sıfır-iki ve iki- dört yaş

grubunda çocukları olan anneler için kurslar açarak Anne Çocuk Eğitimi Programını yürütmektedirler.

Eğitim programı sıfır-iki yaş çocuğu olan anneler için ev ziyareti şeklinde yürütülmektedir. Program iki-dört yaşında çocuğu olan anneler için ise halk eğitim merkezlerinde verilmektedir. Anneler haftada bir gün halk eğitim merkezine gelmektedirler ve eğitim, grup toplantısı şeklinde yürütülmektedir. Ayrıca eğitimci grup toplantılarının yanında eğitimin etkisini izlemek, anne çocuk arasındaki ilişkiyi gözlemek ve evdeki diğer aile üyelerinin eğitime katılımını desteklemek amacı ile 15 günde bir ev ziyaretleri de yapılmaktadır. Anne eğitim programı 25 hafta sürmektedir. Eğitimci hem 0–2 yaş grubu ev ziyaretlerinde hem de iki-dört yaş grup toplantılarında soru-cevap, rol oynama ve demostrasyon tekniklerini kullanmaktadır. Ayrıca eğitimci, eğitim sırasında o günkü konu ile ilgili olarak hazırlamış olduğu broşür, kitapçık, döner levha gibi görsel materyallerden birini ya da birkaçını da sohbet sırasında yeri geldikçe kullanmaktadır.

0–4 Yaş Anne-Çocuk Eğitimi Programı iki bölümden oluşmaktadır: 1- Anne Eğitim Programı (AEP); 2- Gelişimsel Eğitim Programı (GEP).

Anne Eğitim Programı (AEP): AEP, 0–2 Yaş grubunda (0–24 Ay) bebeği olan anneler için AEP ve 2–4 Yaş grubunda (24–48 Ay) çocuğu olan anneler için AEP olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Anne Eğitim Programı 0–2 yaş çocuğu olan anneler için ev ziyaretleri yapılarak bireysel olarak uygulanmaktadır. Ancak 2–4 yaşta çocuğu olan anneler için ise halk eğitim merkezlerinde en fazla 20 anneden oluşan grup toplantıları şeklinde uygulanmaktadır. Hem 0–2 yaş hem de 2–4 yaş programında annenin çocuğunun bulunduğu yaş dönemindeki çocuğun gelişimi, beslenmesi, ilkyardım gibi konularda bilgilendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gelişimsel Eğitim Programı (GEP): GEP, çocuğun gelişim özelliklerine uygun olarak hazırlanmış annenin çocuğu ile birlikte oynayabileceği oyunlardan oluşmaktadır. Bu oyunlar Anne Eğitim Programından sonra uygulanmaktadır. Bu oyunların uygulanması ile anne ve çocuk arasındaki iletişimin artması, çocuğun tüm gelişim alanları yönünden desteklenmesi ve çocuğun yaşadığı ev ortamının zenginleştirilmesi amaçlanmaktadır.

0–4 Yaş Erken Çocuk Gelişimi Anne Eğitim Programı, 2002–2003 yılında "0–6 Yaş Aile ve Çocuk Eğitimi Programı"na dönüştürülmüştür.

2.5.3. Anne Çocuk Eğitim Projesi (AÇEP) (Türkiye)

Türkiye'de Aile eğitimi kapsamında yürütülen faaliyetlerden bir diğeri 1993 yılında kurulan Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)in desteğiyle uygulanan Anne Çocuk Eğitim Projesidir (AÇEP). AÇEP'te annelerin çocuklarının eğitici rollerinin geliştirilmesi, güçlendirilmesi amacı ile annelere çok yönlü bir eğitim verilmektedir. Bu eğitim sonucunda annenin güçlenmesi, eğitimci rolünün gelişmesi ve çocuğun gelişimsel ihtiyaçlarının kendi ev ortamında desteklenmesi amaçlanmaktadır. Toplam süresi 25 hafta olan AÇEP 3 bölümden oluşmaktadır.

Programın birinci bölümü "Anne Destek Programı"dır. Anne destek programı grup tartışması şeklinde uygulanmaktadır. Grup tartışmasında soru-cevap tekniği kullanılmakta, annelerin kendi deneyimlerini anlatmaları istenmektedir. Anne destek programı bölümünde annelerle çocuk gelişimi, sağlık, beslenme ve disiplin, anne çocuk ilişkileri, iletişim, duyguları ifade etme ve annenin ihtiyaçları gibi konularda sohbet edilmektedir.

Programın ikinci bölümü Anne çocuk eğitimi programına sonradan eklenmiş olan "Üreme Sağlığı ve Aile Planlaması"dır. Bu bölümde annelere üreme sağlığı ve aile planlaması konularında bilgi verilmektedir. Bu bölüm üreme sağlığı ve gebeliği önleyici yöntemler ile ilgili konuları içermektedir.

Programın üçüncü bölümü "Zihinsel Eğitim Programı"dır. Sohbetlerden sonra annelere Boğaziçi Üniversitesi Proje Ekibi tarafından geliştirilmiş olan çocukları ile o hafta içinde uygulayacakları Zihinsel Eğitim Programları (ZEP) dağıtılmaktadır. Zihinsel Eğitim Programı (ZEP) uygulanırken anneler dört-beş kişilik gruplara ayrılmaktadır. Her grubun başında çalışma formunu bir hafta önceden çocuğu ile uygulamış olan bir yardımcı anne bulunmaktadır. Anneler ZEP'leri rol oynama tekniği ile öğrenmektedir.

2.5.4. Aileden Aileye Programı (Amerika Birleşik Devletleri)

Bu program ev ortamında anne babanın bebekleriyle olan ilişkileri üzerine yoğunlaşmaktadır. Eğitimli ev ziyaretçileri kendileri de anne babadır ve çalıştıkları toplum içinden gelmektedirler. Ziyaretler haftada bir saat sürmektedir. Bu süre içinde anne babalar ve ziyaretçiler bebekle ilgili bilgileri paylaşırlar ve tartışırlar. Ziyaret sonunda

olanların özeti ve gelecek ziyaretin programlaması yapılır (Basic Education Coalition, 2009).

2.5.5. Erken Çocukluk Dönemi Gelişim Programı (İrlanda)

Erken çocukluk dönemi gelişim programı sağlığa destek vermiştir. Ziyaretçiler geleneksel yaklaşımlarını değiştirmek amacıyla ailelerle çocuğa yardım etmek için en iyi yolu bulmaya çalışır. Program yarı şekillenmiştir ve anne babaların ziyaretçilerle amaçlarını belirlediği düzenli ziyaretleri içermektedir. Sonuçlar düzenli olarak değerlendirilir. Programın tüm yönlerine bakıldığında, önem aileye ne verildiği ve nasıl sunulduğu üzerindedir (http://www.northwestmedia.com).

2.5.6. Portage Projesi (Peru)

Portage ev ziyaretçisi modeli ilk olarak 1969'da engelli çocuklara ve ailelerine hizmet etmek için geliştirilmiştir. Bir ev ortamında ev öğretmeni tarafından sağlanmaktadır. Program, tek tek çocukların gelişimini gözlemlemeye yarayan bir davranış kontrol listesini takip eder. Belirli amaçların öne sürüldüğü, değerlendirildiği ve gelecek öğretim için uyarlandığı muhtemel bir öğretim tekniği uygulanır. Öğretim, değerlendirme sonuçlarından gelen dönüt üzerine temellendirilmiştir. Materyaller ailelere, ziyaretçilerin yardımıyla, kendi çocuklarının öğretmenleri olmalarına olanak tanır (Bergman, 1990: 15-16).

2.5.7. Ev Temelli Proje (Kore)

Anne-baba çocuk ilişkisini etkilemek amacıyla düzenlenmiştir. Aileler, çocuklarının yararına sağlıklı bir eğitim ortamı yaratmadan sorumlu aracılar olarak görülür. Ziyaretçilerin temel görevi, sahip oldukları bilgileri ailelere aktarmaktır. Her ev ziyareti için belirlenen süre 1 saattir ve iki farklı bölüme ayrılmıştır. İlk olarak, çocuk yetiştirme becerilerini açıklama ve yeni materyaller göstererek çocukları gözlemlemek. İkinci bölümde ise annelerin bu materyalleri nasıl kullanacağının yanı sıra sağlık konusunda onları bilgilendirmektir (Bergman, 1990: 16).

2.5.8. HIPPY (İsrail)

Okul Öncesi Çocuklar için Ev Talimatı Programı olarak bilinir. Eğitim açısından dezavantajlı çocuklara, daha sorumluluk sahibi, saygılı ve başarılı bireyler olmalarında yardımcı olan bir programdır. Ayrıca, annelere de evdeki eğitimciler olarak öz güven kazanmalarında yardımcı olmaktadır. 2 haftada bir yapılan toplantılar da bir grup anne gözlemleriyle diğer annelerin de deneyimleri aracılığıyla çözümler üretmekte ve fikirler sunmaktadır. Daha sonra ise aynı grup gelecek haftanın materyallerini gözden geçirir. Toplantının ikinci bölümünde, birkaç grup anne, kadın ve annelik rollerine ilişkin aktiviteler için yerel koordinatörle bir araya gelirler. Koordinatör ve anneler tarafından önerilen konular, hijyen, sağlık, çocukların kitapları ve oyunları, okul sistemi, ev ekonomisi ve tatil hazırlıkları olmuştur. İki haftada bir annelere profesyonellerce verilen ev aktivite paketi, problem çözme ve dil becerileri üzerine yoğunlaşmaktadır (Bergman, 1990: 13).

2.6. Farklı Aile Eğitim Programı Uygulamalarına İlişkin Araştırmalar

Türkiye'de ve yurt dışında uygulanan aile eğitim programları incelendiğinde bu programların ebeveynler ve çocukları üzerinde olumlu etkilerinin olduğu görülmüştür. Bu bölümden sonra aile eğitimi ile ilgili olarak Türkiye'de ve yurt dışında yapılan araştırma çalışmalarının yer aldığı konu ile ilgili araştırmalar bölümüne yer verilmiştir.

Scarr ve McCartney (1988) yaptıkları çalışmada Anne Çocuk Ev Programının (MCHP) etkilerini incelemişlerdir. Araştırmanın örneklemini iki yaşında çocuğu olan 125 Bermudalı anne oluşturmuştur. MCHP programı iki yıl süren yıllık 46 ev ziyaretinden oluşmuştur. Çocukların zihinsel ve sosyal duygusal becerilerini değerlendirmek amacı ile Stanford-Binet Zeka Testi ya da Bayley Zihinsel Gelişim Ölçeği kullanılmıştır. Programın etkisini ölçmek amacı ile başarı testi düzenlenmiştir ve programın sonunda uygulanmıştır. Çocukların öğrenme ve yetişkinlerle işbirliği yapma motivasyonu iki gözlem aracı ile ön test ve son test olarak uygulanmıştır. Bunların dışında Bebek Davranış Kaydı da kullanılmıştır. Çocukların kişiliği Çocukluk Kişilik Ölçeği yoluyla değerlendirilmiştir. Annelerin özgüveni Ebeveyn Raporu ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda annenin ebeveynliğe yönelik tutumları ve öğretme davranışları ile ilgili 15 ölçekte deney ve kontrol grupları arasında herhangi bir farka rastlanmamıştır. MCHP'ye katılan çocuklar oyuncak sıralama çalışmasında kontrol grubuna oranla daha

yüksek puan almıştır. Ayrıca MCHP'ye katılan çocuklar Cein Levive İletişim Ölçeğinde de daha yüksek puan almışlardır. Diğer değişkenlerde herhangi bir farklılık gözlenmemiştir. MCHP'nin tutum ve davranışları değişen annelerin çocukları üzerinde bir etkisi olduğu bulunmamıştır.

Kanisberg ve Levant (1988) araştırmalarında davranışsal beceri ve iletişim becerileri eğitimi grubundan birine katılan ebeveynlerin eğitim sonucundaki tutumlarını ve çocukların benlik kavramlarındaki ve davranışlarındaki değişiklikleri incelemişlerdir. Araştırmada iki deney bir kontrol grubu kullanılmıştır. Davranış becerileri grubunda 15 ebeveyn, iletişim becerileri grubunda yedi ebeveyn ve kontrol grubunda 12 ebeveyn yer almıştır. Her iki deney grubuna da sekiz hafta boyunca haftada iki saatlik grup toplantıları şeklinde eğitim verilmiştir. Grup toplantıları sonucunda ebeveynlere evde uygulamaları için etkinlikler verilmiştir ve bunların değerlendirilmesi yapılmıştır. Ebeveyn eğitim programının etkileri üç araç kullanılarak değerlendirilmiştir. Ebeveynlerin çocuk yetiştirmeye yönelik tutumlarını Hereford Ebeveyn Tutum Araştırması, çocukların benlik kavramlarını ölçmek için Piers Haris Çocuklarda Benlik Kavramı Ölçeği, çocukların davranışlarındaki değişimleri ebeveynlerin algılamasını değerlendirmek için Becker Bi Pelar Sıfat Kontrol Listesi kullanılmıştır. Araştırma sonucunda iletişim becerileri eğitimi alan ebeveynlerin kontrol grubundaki ebeveynlere göre çocukları ile daha olumlu iletişim kurdukları saptanmıştır. Her iki deney grubunda çocuklarında benlik kavramlarında eğitim sonucunda olumlu gelişmeler görülmüştür. Ancak çocukların davranışlarında önemli bir fark saptanamamıştır.

Ömeroğlu (1992) gecekondu bölgelerinde yaşayan alt sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerin çocuklarına uygulanacak eğitim programının çocukların psikomotor, bilişsel, dil, sosyal gelişimlerine ve özbakım becerilerine etkisini ölçmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Araştırmada Ankara Ulucanlar Doğum Evi'nde aynı gün içerisinde doğan 60 bebek ilk yılın örneklemini, araştırmacı tarafından izlenen 48 bebek ise ikinci yılın örneklemini oluşturmaktadır. Çalışma üç yıl sürmüştür. Çalışmanın örneklemini oluşturan çocuklar eşit olarak deney ve kontrol grubuna ayrılmıştır. Hem deney hem de kontrol grubunda ikinci ve üçüncü yılın başında ve sonunda Ev Ortamını Değerlendirme Ölçeği, Denver Gelişimsel Tarama Testi, Seatle Gelişim Değerlendirme Ölçeği ve Reel Dil Gelişim Testi ön ve son test olarak uygulanmıştır. Deney grubunda çocukların

tüm gelişim alanlarını desteklemek amacı ile etkinlikler oyun şeklinde hazırlanmış ve bu etkinlikler ev ziyaretleri yolu ile anne-babalara anlatılmıştır. Etkinlik kartları anne-babalara bırakılmış ve uygulamaları istenmiştir. Ev ziyaretleri haftada bir yarım gün olarak düzenlenmiştir ve her hafta yeni bir gelişimsel oyun kartı anne-babaya bırakılmıştır. Eğitim çalışmaları her yıl Ekim ve Mayıs ayları içinde yürütülmüştür. Ailelere yaz döneminde uygulamaları için gelişimsel oyun kartları bırakılmıştır. Araştırmanın sonucunda ev merkezli 0-3 yaş erken çocukluk eğitiminin çocuğun gelişimini olumlu yönde etkilediği bulunmuştur.

Ayçiçeği (1993) yaptığı araştırmasında anne eğitim programının etkilerini ve programın annelerin çocukları ile olan ilişkilerinde daha modern bir bakış açısı kazanmasında etkisinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmanın örnekleminin anne eğitim programına katılan alt sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne, eğitime katılmayan orta sosyo-ekonomik düzeydeki 60 anne oluşturmuştur. Üç grup ideal anne davranışı ölçeğinin üç alt ölçeğine göre, aktüel anne davranışının üç alt ölçeğine göre, cinsiyet rolü ölçeğinin dört alt ölçeğine göre ve kadının aile içi statüsü ölçeğinin üç alt ölçeğine göre değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucuna göre anne eğitim programına katılan annelerde kadınlığın eşitliği, karar verme güçleri ve eşleriyle iletişimlerinde olumlu gelişmeler saptanmıştır. Eğitime katılan annelerin çocuklarının fiziksel ve zihinsel gelişimlerinden çok sosyal gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Eğitime katılmayan annelerin ise çocuklarının sosyal ve zihinsel gelişimine değil fiziksel gelişimine önem verdikleri görülmüştür. Ancak eğitim programının modern tutumlar yaratma ve evlilik doyumuna ilişkin olumlu etkilerinin olmadığı görülmüştür.

Ercan (1993)'ın Anne Çocuk Eğitim Programı'nın elverişsiz şartlardan gelen çocukların bilişsel gelişimleri üzerindeki kısa süreli etkisini incelemek amacı ile yaptığı araştırmasında araştırmanın örneklemini İstanbul'un Kağıthane, Sarıyer ve Beşiktaş semtlerinin düşük sosyo-ekonomik bölgelerinden seçilmiş 40 çocuk ve bu çocuklarla eşleştirilen kontrol grubu oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda anneleri Anne Çocuk Eğitim Programına davet edilmiş olan çocuklar Wechsler Analitik Üçlü Sınıflama Becerileri Testi, Çoklu Sınıflama ve Wechsler Çocuklar İçin Zeka ölçeğinin Sözcük Dağarcığı alt testlerinde anneleri böyle bir eğitim almamış kontrol grubu çocuklarına göre daha başarılı bulunmuşlardır.

Kırış (1988) televizyonda yayınlanan kısa süreli sağlık eğitim programlarının gecekondu bölgelerinde yaşayan kadınların davranışları üzerindeki etkisini araştırdığı araştırmasında, evreni olarak Ankara ili gecekondu bölgelerinde yaşayan 15-54 yaş arası kadınların tümüdür. Örneklem Çamlık, Karapınar, Hasköy mahallelerinden random yöntemiyle seçilen 146 kadındır. Araştırma sonucunda; televizyon programının etkileri yaş grubuna, eğitim durumuna, kentte yaşam süresine, çalışıp çalışmama durumuna göre değişmektedir.

Aktaş (2001) Türkiye'de ana çocuk sağlığı eğitiminde televizyonun yeri ve önemi konulu çalışmasında, televizyonlarda yayınlanması için hazırlanan 50 anne çocuk sağlığı programı örnek olarak inceleme kapsamına alınmış içerik çözümlemesi yapılmıştır. Yapılan bu araştırmada 67 konu ile ilgili soruyla sonuca ulaşılmıştır. Üç bölümden oluşan çalışmada incelenen 50 program stüdyo, spot ve belgesel türlerindedir. Bu programlar da daha çok bilgi ağırlıklıdır ve ilgi çekici özelliklerinin az olduğu saptanmıştır.

2.7. Ailelerin Eğitim İhtiyaçları

Ailelerin eğitim ihtiyaçları ile ilgili literatür incelendiğinde ülkemizde çok az sayıda bilimsel araştırmanın (Bergman, 1990; Canpolat, 2001; Güzel, 2006 Aktaş, 1997) yapıldığı görülmektedir. Çeşitli alanlarda ailelerin eğitim ihtiyaçlarının analizinin yapıldığı bu çalışmalar mikro düzeyde, genel tarama modelinin kullanıldığı çalışmalar olup daha çok okul öncesi ve ilköğretim okullarında çocukları okuyan ailelerin eğitimsel ihtiyaçlarının analizine yönelik yapılmıştır. Bu eksikliğin fark edilmesi dolayısıyla, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından organize edilen V. Aile Şurası'nda aile eğitimi konusunda mevcut durum ele alınmış ve "bu alanda derinlemesine ihtiyaç analizi" çalışmalarının yapılmadığı vurgulanmıştır (ASAGEM, 2008b: 41).

Bergman (1990)'ın, okul öncesi yaşlarında çocukları olan anne babalara yönelik bir eğitim programının geliştirilmesinde ilk veriler elde etmek için yaptığı araştırmanın örneklemi İstanbul'un iki farklı sosyo-ekonomik bölgesinden seçilen kırk anne ve kırk babadan oluşan 80 kişidir. Veri toplamak için mülakat formu uygulanmıştır. Veriler dağılım tabloları, ortalama ki-kare ve t-test yöntemiyle analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda anne babaların demografik özellikleri ile kendilerini yeterli hissetme durum-

ları arasında farklılıklar bulunmuştur. Araştırma sonucunda anne babaların en çok ihtiyaç duydukları konular; disiplin ve genel kişilik gelişimi olduğu ortaya çıkmıştır.

Canpolat (2001), ilköğretim okullarında öğretmen aile işbirliği ve ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ne düzeyde olduğunu bulmaya yönelik çalışmasında, tarama modeli kullanılmıştır. Gecekondu bölgesindeki okullarla özel okulların karşılaştırılmasının yapıldığı bu araştırma sonucunda özellikle gecekondu bölgesinde yaşayan velilerin eğitime ihtiyaçlarının olduğu ve televizyon programları istedikleri tespit edilmiştir. Okul ile iletişim konusunda ise özel okul velilerinin daha çok toplantılara katıldıkları ve çocuklarının okul ihtiyaçlarıyla daha çok ilgilendikleri tespit edilmiştir.

Aktaş (1997), kamu kesiminde çalışan ve çocuğu olan annelerin, çocuk bakımı konusunda karşılaştıkları sorunları belirlemek amacıyla 163 kişi üzerinde anket yoluyla bir araştırma yapmıştır. Araştırma bulgularına göre araştırma kapsamına alınan annelerin doğumdan sonra karşılaştıkları sorunlar arasında, çocuk eğitimi ve gelişimi ile ilgili yeterli bilgiye sahip olmama kaygısı ve eş ile çocuk yetiştirme konusunda anlaşamama gibi konuların öncelikli sorunlar olarak ön plana çıktığı görülmüştür.

Güzel (2006)'in 4-6 yaş grubu çocuğa sahip annelerin aile eğitimine yönelik ihtiyaç duydukları konuların belirlenmesine yönelik 246 anne üzerinde gerçekleştirdiği çalışma tarama modelinde yürütülmüştür. Çalışmada; araştırmaya katılan annelerin eğitim ihtiyacı duydukları konuların alanlara göre dağılımı saptanmaya çalışılmış, bunun yanı sıra çocuk yetiştirme konusunda kendilerini yeterli hissetme düzeyleri; özellikle eğitim ihtiyacı duydukları konuların; annelerin yaşlarına, eğitim düzeylerine, çalışma durumlarına, ailedeki çocuk sayısına, çocuğun yaşına ve çocuğun cinsiyetine göre farklı olup olmadığı tespit edilmiştir. Aile eğitimi ihtiyacına yönelik yapılan bu çalışmada algılanan ihtiyaçlar göz önüne alındığında; ilk sırada "Davranış Yönlendirme" gelmektedir. Bunu sırasıyla, "Genel Kişilik Gelişimi", "Aile İçi İletişim", konuları izlemektedir.

Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren temel ölçütlerdir. Mevcut toplumsal yapı analizlerinde, bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumların anlaşılmasının önemi tartışmasızdır. Bu anlamda, bir toplumun anlaşılabilmesinde, o toplumun sahip olduğu değerlerin yeri büyüktür. Simon (1972)'a göre öğrencilerin hayatını nasıl yaşayacağı, seçimlerinde ve karar almada nasıl davranacağı ve aklına gelen soruların cevaplarını doğru verebilmesi

için kendi değerlerini açıklığa kavuşturması gerekir. Genç veya yaşlı herkes otorite, çalışma, arkadaşlık, para, cinsellik, din, siyaset, boş zaman, okul gibi konularda anlaşmazlığa düşer, karmaşa ve değer çatışması yaşar. Bugünün genç ve çocukları geçmişe göre daha çok seçenekle karşı karşıyadır. Alternatiflerin çok olması onları daha çok karmaşaya ve görgüsüzlüğe itmiştir. Bu karmaşıklık ve anlaşmazlık karşısında öğrencilere yardım gereklidir. Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunulmaktadır (MEB, 2008).

Harvey (1989) Çocukların çevreyi nasıl öğrendikleri göz önünde bulundurulduğunda çocuğa doğayla doğrudan deneyimler sağlayan öğrenme ortamları oluşturulabilir. Çocukların örnek aldığı modellerin, çocukların çevresel davranışlarını ve değerlerini etkileyebileceği görülmüştür. Fegebank'a (1990) göre, çevre eğitimi önce ailede başlar ve çocuğun yakın çevresinde ve okulda gelişir. Aile, okul ve yakın çevre eğitimini sağlamada üç temel unsurdur. Wilson (1993)'e göre çocuk üzerinde anne ve babanın çok büyük etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla, çocukta olumlu çevre tutumunun oluşabilmesi için önce ebeveynlerin çevreden hoşlanmaları, ilgilenmeleri veya buna zaman ayırmaları gerekmektedir. Ebeveynlerin çocuklarına doğayı seven davranışlarıyla model olmaları gerekir (Kesicioğlu ve Alisinanoğlu, 2009).

Çocuk emeğinin kullanımı veya çocuğun erken yaşta çalışma yaşamında yer alması sorunu, birçok ülkede olduğu gibi, ülkemizde de yaşanan temel problemlerden biri haline gelmiştir. Ancak, çocukların çalışmalarına neden olan toplumsal etkenler, ülkeden ülkeye veya ülke içinde yaşanılan kentin özel şartlarına göre değişiklik gösterebilir. Her ne kadar farklı toplumsal ve kültürel kaynakları olsa da, erken yaşlarda çalışma yaşamına katılma çocuk açısından çeşitli sorunlara sebep olabilmektedir. Bu sorunlar; sosyal, psikolojik ve fiziksel problemler şeklinde tezahür edebilir. Gelişmekte olan ülkelerin çoğunda olduğu gibi, ülkemizde de, çocukların erken yaşlarda çalışmaya başlamalarında ailenin içersinde bulunduğu yetersiz ekonomik şartlar en önemli faktörler arasında yer alır. Aynı şekilde, çocukların çalışmasında ailenin geldiği geleneksel sosyokültürel çevrenin oluşturduğu bilinç düzeyi de etkili olabilmektedir. Çocukların çalıştırılması, çocuk işgücünün istismarı, sokakta çalışan ve sokakta yaşayan çocuklar sorunu günümüzde çözüm bekleyen sorunlardan biridir (Bilgin, 2009: 233).

2.7.1. Eğitim İhtiyacının Tespiti

İhtiyaç kavramı kısaca, "var olan durum ile olması istenen durum arasındaki boşluk olarak tanımlanabilir (Şimşek, 2009: 90). Günümüz uygar toplumu, bütün insanlık için ortak olan temel ihtiyaçlar kadar, bu ihtiyaçların karşılanma yolları üzerinde de durmaktadır. İnsanoğlunun ortak, temel ihtiyaçlarının farklı kültürlerde farklı biçimlerde karşılanması eğitim amaçlarına ve süreçlerine bağlanabilir (Varış, 1994: 137). İhtiyaç tespiti, program geliştirme çalışmalarının önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Programın hazırlanması için bir program ihtiyacının ortaya çıkması ve bu ihtiyacın en iyi bir biçimde karşılanması için de gerçek ihtiyacın ne olduğunun tespiti lazımdır. Bu amaçla yapılması tasarlanan ihtiyaç tespit çalışmalarında toplumun, bireyin ve konu alanı ile ilgili ihtiyaçların tespiti önemli görülmektedir. Bu amaçla ihtiyaç tespit araştırmasında şu sorulara cevap aranmalıdır:

1. Toplumun beklenti ve ihtiyaçları nelerdir?
2. Bireyin ihtiyaçları nelerdir?
3. Konu alanı ile ilgili ihtiyaçlar nelerdir?

Toplumun beklenti ve ihtiyaçları temelde eğitim programlarının hedeflerini ortaya koymaya da yardımcı olur. Bu belirlemelere uygun hedefler programda yer almazsa okul ile toplum arasında bir çatışma olabilir.

Bireylerin ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir paralellik kurulmalıdır. Birey, içinde bulunduğu toplumda uyum içinde yaşamak, maddi kazanç sağlamak için iyi meslek sahibi olma arzusundadır. Bu nedenle, toplumun kendisine sunduğu imkânlardan yararlanmak ister, bunu gerçekleştirdiği oranda toplumun ihtiyaçlarını karşılamada katkı sağlar.

Eğitim programlarının bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına dönük olarak etkili olabilmesi için program hedefleri ile konu alanları arasında tutarlı ilişkiler kurulmalıdır (Demirel, 2007: 74). Burton ve Merrill'e (1992) göre, eğitim ihtiyaçları da toplumsal ihtiyaçların bir türüdür. Bunun temelinde, bir yanda bireylerin içinde yaşadıkları toplum ile bütünleşme çabalarının yarattığı sosyo-kültürel ihtiyaçlar, öte yanda belirli gelişim ya da olgunlaşma evrelerinde ortaya çıkan psiko-biyolojik ihtiyaçlar yer almaktadır. Eğitim, bunların tümünün doyurulmasını amaçlayan bir süreçtir. Konuya bu açıdan bakıldığında, eğitimde altı tür ihtiyaçtan söz edilmektedir (Şimşek, 2009). Bunlar:

- Ölçüte dayalı ihtiyaçlar,
- Karşılaştırılmalı ihtiyaçlar,
- Duyumsanan ihtiyaçlar,
- Açıklanmış ihtiyaçlar,
- Yordanmış ihtiyaçlar,
- Hayati olay türü ihtiyaçlar.

Eğitim programlarının geliştirilme süreci, eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde farklı biçimlerde ortaya çıkabilir. İşe başlarken mevcut durumun ne olduğunu anlamak gerekir (Şimşek, 2009: 90). Rossett'e (1987) göre, program geliştirmenin başlangıcını oluşturan çözümleme aşamasında eğitimle ilgili olabileceği düşünülen sorunların, bu sorunlardan etkilenen hedef kitlenin ve sorunların ortaya çıkardığı koşulların çözümlemesi yapılır. Buradaki işlemlerin sağlıklı ve kapsamlı biçimde tamamlanması, ileride alınacak kararların doğurguları açısından son derece önemlidir. Bu nedenle, program geliştirme çalışmalarının büyük bir bölümü bu sürecin çözümleme aşaması ile ilgilidir. Biraz maliyetli gibi görünen bu durum, aslında gerçek sorunları ve işe yarar çözümleri saptama imkanı verdiği için getirisi yüksek olan etkinlikleri kapsamaktadır. Eğer bu aşamada eksik, hatalı, ilgisiz ya da yanlı bilgiler toplanırsa, eğitsel iletim süreci başladıktan sonra aksamalar olacaktır ve çoğu zaman bunun dönüşü yoktur (Şimşek, 2009)

Eğitim ihtiyaçlarının tespitinde ya da öncelikli olanların ayırt edilmesinde bazı yöntemler kullanılır. Bunlar çok çeşitli olmakla birlikte, en yaygın kullanılanlar, belge tarama, anket uygulaması, gözlem, tartışma ve hayati olay çözümlemesi olarak sıralanabilir. Bu yöntemlerden her birinin kendisine özgü üstünlük ve sınırlıkları olduğu için bir kaçı birden kullanılmalıdır. Ayrıca bunların uygun şartlarda ve ustalıkla kullanımı da başarı açısından büyük önem taşımaktadır (Şimşek, 2009: 96).

2.7.2. Eğitim Önceliklerini Belirleme

Eğitim ihtiyaçlarının doğru tespiti yapıldıktan sonra gerçekleştirilecek olan eğitim önceliklerini belirleme işinde ihtiyaçların doğası, hedef kitlenin beklentileri ve kurumun sahip olduğu imkânların tümünü dikkate almak gerekmektedir. Birçok kurumda eğitim ihtiyaçlarının olması, eğitim isteğinin de olacağı anlamına gelmediği için olabildiğince nesnel ve dengeli bir yaklaşımla ihtiyaçlar önceliklendirilmelidr. Eğitim ihtiyaçlarını

önceliklendirme, hiçbir somut dayanağı olmayan kişisel kararlarla yapılamaz. Bu konudaki kararları, ilgili tüm tarafların etkin katılımı ile ve bilimsel bazı teknikleri kullanarak vermek gerekir. Eğitim ihtiyacının belirlenmesi sürecinde yararlanılabilecek yaklaşımlar şunlardır (Şimşek, 2009: 122):

- Kart karıştırma,
- Delphi tekniği,
- Sıralı düzenleme,
- Eşleştirilmiş ağırlıklandırma,
- Nominal küme tekniği,
- Çoklu oylama,
- Ölçeklendirme matrisi.

Bu konuda Demirel (2007: 86) şu teknikleri öngörmektedir:

1.Delphli tekniği,

2. Progel-Dacum tekniği,

3. Gözlem,

4. Meslek analizi,

5. Ölçme araçları-Testler

6. Görüşme –Grup toplantıları,

7. Kaynak tarama

a. Literatür tarama,

b. Raporları değerlendirme,

c. Mevcut programı inceleme.

Demirel'e (2007: 78-79) göre ihtiyaçların tanımlanmasında şu yaklaşımları vardır.

- Farklar Yaklaşımı,
- Demokratik yaklaşım,
- Analitik yaklaşım,
- Betimsel yaklaşım.

2.8. Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Temel Konular

Aile eğitimi, ailenin geliştirilmesi ve güçlendirilmesine yönelik olarak aile üyelerini ve aile yaşantısını desteklemeye yönelik eğitimsel çabalardır. Diğer bir ifadeyle aile

eğitimi, ailelerin yaşam kalitesinin artırılması amacıyla aile üyelerinin gerekli bilgi ve becerileri kazanacakları eğitim ve diğer uygulama olanaklarının sunulmasıdır.

Aile eğitiminde diğer önemli bir temel amaç ailede sorunların ortaya çıkmasını önlemektir. Ailelere, aile yaşamında sorun çıkmasına neden olabilecek temel konularda eğitim verilerek, aileler bu tür sorunlarla karşılaştıklarında onların üstesinden gelmelerine katkı sağlayacak bilgi ve becerilere sahip olmaları sağlanabilir. Böylelikle ailede sorunların ortaya çıkmaması büyük ölçüde engellenebilir, sorunların büyümeden çözümlenebileceği bir farkındalık düzeyi oluşturulabilir.

Dünyada ailelere yönelik yapılan çalışmalarda aile eğitimlerinin odaklandığı konuların aşağıdaki başlıklar altında toplandığı görülmektedir.

1. **Toplumsal Bağlamda Aile ve Birey**: Ailenin diğer kurumlarla olan ilişkileri.
2. **Ailenin İçsel Dinamikleri**: Ailenin güçlü ve zayıf yönlerini ve aile üyelerinin birbirleriyle nasıl bir ilişki içinde olduklarını anlamak.
3. **Bireyin Yaşam Boyu Gelişimi**: Aile üyelerinin yaşam boyu gelişimsel değişimlerini anlamak.
4. **Cinsellik**: Fizyolojik, psikolojik ve sosyal açıdan yaşam boyu cinsel gelişimi anlamak.
5. **Kişilerarası İlişkiler**: Kişilerarası ilişkilerin gelişimini ve sürdürülebilmesini anlamak.
6. **Ebeveyn Eğitimi**: Ailenin her yaştan çocuğu üzerindeki etkilerini ve onlara nasıl eğitim ve rehberlik sağlayabileceğini anlamak.
7. **Aile Hukuku ve Kamu Düzeni**: Ailenin yasal tanımı ve aile statüsü üzerinde etkili kanunları kavramak.
8. **Aile Kaynaklarının Yönetimi**: Zaman, Para ve Maddi Varlıklar, Arkadaşlar ve Komşular, Mekan konularında kaynakların dağılımı ve gelişimiyle ilgili olarak ailenin kararlarını anlamak.

Yurt dışında ve Türkiye'de yapılan araştırma sonuçları göz önüne alınarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarmaya yönelik temel konu başlıkları belirlenmiştir. Bu konular aşağıda sıralanarak, içerikleri hakkında kısa bilgi verilmiştir.

2.8.1. Ailede İletişim

Ailede iletişim konusunda, aile üyelerinin kendi aralarında ve çevreleriyle ilişkileri ele alınmaktadır. Bu başlık altında eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesine ilişkin olarak ele alınan temel konular şunlardır:

a. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma
b. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak)
c. Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları
d. Eşle sağlıklı iletişim kurabilme
e. Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma

2.8.2. Aile Sağlığı

Aile sağlığı başlığı altında, ailenin sahip olması gereken temel sağlık bilgi ve becerileri ele alınmıştır. Bu başlık altında özellikle koruyucu hekimlik ve ev kazalarına kazalarında yapılacak ilk yardım uygulamaları üzerinde durulmuştur.

Aile sağlığına ilişkin olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi için geliştirilen alt konu başlıkları aşağıda sırlanmıştır:

a. Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı
b. Bulaşıcı hastalıklar konusunda, Bebek bakımı
c. Ev ortamının hijyeni (temizliği)
d. Sağlıklı beslenme
e. Doğum kontrol yöntemleri
f. Engelli birey bakımı
g. Yaşlı bakımı
h. Hasta bakımı
i. Ağız ve diş sağlığı
j. İlk yardım ve kazalara karşı korunma
k. Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme
l. Cinsel sorunlar
m. Psikolojik sorunların çözümü

2.8.3. Aile Hukuku

Aile bir toplumun temel taşı olarak kabul edilmektedir. Aile kurumun toplum içinde hukuki, sosyal, ekonomik, kültürel, eğitsel, psikolojik ve daha adı sayılmayan birçok işlevi vardır. Sağlıklı bir toplumsal yapının sürdürülebilirliği konusunda temel görev aileye düşmektedir. Birçok ülkede aile kurumunun korunması ve devam ettirilmesi için devlet ve sivil toplum gerekli önlem ve çareleri uygulamaya çalışmaktadır (ASAGEM, 2008a: 1). İşte bu bağlamda ailede şiddetin önlenmesinden tüketici haklarına kadar neredeyse aile yaşamının her boyutunda önemli bir konu aile üyelerin hukuki hak ve sorumluluklarının bilmeleridir.

Bir ailenin karşılaştığı çeşitli sorunlarda yasal sorumluluklarını bilmeleri ve haklarını savunabilmeleri için aileyi ilgilendiren yasalar ve diğer mevzuat hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bu bağlamda, aile üyelerinin bilmesi gereken yasalar ve haklara ilişkin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi için aşağıdaki başlıklar altında sorular geliştirilmiştir.

a. Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi vb.)
b. Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar
c. Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları
d. Engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları
e. Çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler
f. Ev sahibi ve kiracıların hak ve sorumlulukları
g. İnsan hakları ve temel özgürlükler
h. Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri
i. Vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler

2.8.4. Aile Ekonomisi

Toplumsal, teknolojik ve ekonomik şartların sürekli değiştiği günümüzde ailelerin hedeflerini yerine getirmesi, birlik ve beraberliğini koruyabilmesi, istediği mal ve hizmetlere sahip olabilmesi için yaşamla ilgili problemleri çözebilmesi, kararlar alma ve problemlerin çözümü için ihtiyaçlarını büyük bir dikkatle incelemesi, kaynakların kullanımında yeni bilgi ve metotlara olan ihtiyacını belirlemesi gerekmektedir (Hayta, 2008: 345).

Hızlı sosyoekonomik yapı değişimi toplumsal kurumların davranışlarını ve değerlerini etkilemiştir. Bu değişimden etkilenen kurumların en önemlilerinden birisi de ülke ekonomisinin temel ünitesi olan ailedir (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 367).

Aile Bütçesi, ailenin gelir ve giderini gösteren bir plândır. Diğer bir deyişle; aile veya bireyin belli bir zaman dilimi için gelirine göre harcamalarını plânlaması, kontrol etmesi ve değerlendirmesidir. Aile bütçesinin başarılı olabilmesi için gerçekçi, esnek ve bireylerin gereksinmelerine cevap verecek nitelikte hazırlanması önemlidir. Bütçede ailenin amaçları açıkça belirtilerek buna ulaşmak için hangi kaynaklardan nasıl yararlanılacağı saptanmalıdır. Bütçe çok iyi hazırlansa bile, ailenin para ile ilgili sorunlarını çözemez, hiç bir zaman yetersiz bir geliri yeterli duruma getiremez, ancak zorunlu olmayan alanlara harcama yapmayı önler. Bütçe yerine ekonomik plânlama veya para yönetimi gibi daha geniş kapsamlı kavramlar da kullanılmaktadır (Güngen, Tokyürek, Şanlı, 2008: 101).

Aile bütçesi yapılırken ailenin gerekli gördüğü ve tükettiği her tür mal, servis ve hizmetler listelenir. Böylece önemli gereksinmeler unutulmamış olur. Bütçede mal, servis ve hizmetler belli başlıklar altında gruplandırılır. Gruplama sonucunda ailenin belirli sürede tüketim alanlarına ne kadar harcama yapacağı açıkça görülür ve diğer alanlara yapılacak harcamalarla karşılaştırılır. Bu arada ortaya çıkabilecek beklenmedik durumlar ve özel amaçlar için de bir miktar artırım yapmak gereklidir (örneğin, çatının akması, buzdolabının bozulması gibi durumlar için). Ailelerin özel durumlarına göre değişebilirse de aile bütçesinde genellikle şu alanlara yer verilir (Güngen, Tokyürek, Şanlı, 2008: 104).

- Yiyecek (evde ve dışarıda yenilen yemekler için yapılan harcamalar).
- Konut (ev kirası, evin borcu, vergisi ve sigortası).
- Ev işletmesi (gaz, elektrik, su, yakıt, telefon, posta, temizlik araç ve gereçleri).
- Ev döşemesi (mobilya ve her tür mefruşat).
- Taşıt (otobüs, dolmuş, taksi ücreti, özel arabanın yakıt, bakım, sigorta ve vergi giderleri).
- Giyim ve giyim eşyalarının bakımı (aile üyelerinin giyimi ve kuru temizleme için yapılan harcamalar).
- Sağlık (doktor, ilaç, hastane harcamaları).

- Eğitim ve eğlence (kitap, gazete, radyo, televizyon, sinema, tiyatro ve çocukların eğitim harcamaları).
- Bireysel harcamalar (aile üyelerinin özel hobileri için yapılan harcamalar).
- Artırım (olağanüstü durumlarda kullanılmak üzere vadeli, vadesiz mevduat, hazine bonosu, hayat sigortası ve yatırımlar).

Bu alanlara göre harcamaların planlanması; hangi maddelerin öncelikle alınması gerektiğini, hangilerinin alımından vazgeçilebileceğini açıkça gösterir ve gerekirse ailenin amaçlarına göre plânda değişiklik yapılabilir.

Tüm aileler enflasyon, kredi bulunabilirliği, yatırım fırsatları, borsadaki hareketler gibi belli ekonomik güçlerin baskısının yer aldığı bir finansman sistemi ortamında faaliyette bulunmakta ve bu ortam içinde gelir gibi ekonomik kaynaklarının etkin bir şekilde yönetimine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu makro-ekonomik çevrenin ailenin mikro-ekonomik faaliyetlerine olan sayısız baskı ve gerilimlerini açıklıkla görmek mümkündür (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 81).

Ailelerin ekonomik anlamda çok ciddi sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Ailelerin büyük bir çoğunluğunun gelirlerinin giderlerini karşılamadığı, ailelerin tamamına yakının borçlanma yoluyla aile harcamalarını gerçekleştirdiği, aileleri çok az bir bölümünün tasarruf ve yatırım yaptığı, yatırım yapmada ekonomik koşullara göre en karlı olanı yatırım araçlarını değil geleneksel yatırım araçlarını kullanma şeklinde özetlenebilecek bazı sorunlarla karşı karşıya oldukları görülmektedir. Ailelerin bu sorunları yaşamasında genel anlamda ekonomi düzenimizdeki çarpıkların ve ekonomik krizlerinde etkisi olmakla birlikte, bunlar kadar önemli olan bir diğer faktör de ailelerin ekonomik konulara ilişkin temel bilgilere sahip olmamasıdır. Aile üyelerinin aile ekonomisine ilişkin aşağıdaki konu başlıkları altında ailelerin eğitim ihtiyaçlarının sorgulanmasına karar verilmiştir:

a. Bilinçli alış-veriş konusunda
b. Aile bütçesinin yönetimi (Gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması) konusunda
c. Gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında
d. Bilinçli borçlanma (kredi kartı-konut kredisi-tüketici kredisi) konusunda,

e. Sigortalı yaşam (Hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko) konusunda
f. Enerji tasarrufu konusunda

2.8.5. Ailede Medya Kullanımı

Türkiye'de internetin ve diğer iletişim teknolojilerinin aile üzerine etkisi hakkında oldukça sınırlı bir literatür vardır. Özellikle çocukların interneti sohbet amaçlı kullanmaları durumunda aileleriyle iletişim sorunları yaşadıkları bilinmektedir. Kuzu (2008) tarafından yapılan bir araştırmada, hem çocukların hem de ebeveynlerin ekserinin internetin sosyalleşmeye katkı sağladığını düşündükleri açığa çıkmıştır. Aynı araştırmaya göre, ebeveynler ve çocuklar, internet ortamında Türkçe'nin düzgün kullanımı konusunda bir sorun olduğu tespitinde birleşmektedirler. Dahası, çocukların internet kullanım süreleri arttıkça, aileleri ile geçirdikleri zamanlarının azaldıkları, internetin aile içi çatışmaya daha çok neden olduğu ve ailelerin çocuğun internet kullanımına ilişkin şikâyetlerinin arttığı belirlenmiştir. Ayrıca, aile üyelerinin önemli bir kısmının internet kullanımı dolayısıyla zaman zaman sağlık sorunları yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu sorunlar, göz yorgunluğu, göz kızarıklığı, sırt ve boyun ağrısı, baş ağrısı, eklem ve kas ağrısı, yorgunluk ve uykusuzluk olarak sıralanabilir. Aile üyelerinin internette güvenlik ve etik açısından tehlike oluşturabilecek içeriklerin neler olduğuna ilişkin görüşleri incelendiğinde, en fazla sorunun pornografi, şiddet, terör ve kumar içerikli siteler olduğu ortaya çıkmıştır. Aile üyeleri, internet kafelerde öğretmen gibi bir danışman bulunması gerektiğini düşünmektedirler. Aile üyeleri, kafelerin, çocukların akademik başarısını olumsuz etkilediği görüşüne katılmaktadırlar.

Odabaşı'nın yaptığı bir araştırmaya göre, Türkiye'de aileler, interneti çağdaş yaşamın bir gereği olarak görmekte ve internetin aile ilişkilerini olumsuz etkilemediğini belirtmektedirler (Kuzu, 2008). Yapılan araştırmalarda çocuklar ve ebeveynlerin interneti daha çok oyun ve eğlence amaçlı kullandıkları ortaya çıkmıştır. Okullarda da durum evden farklı değildir. Amerika gibi teknolojinin çok yaygın olarak kullanıldığı ülkelerde bile, matematik, fen ve sosyal bilgiler gibi derslerde teknolojinin kullanımı, çok nadirdir. Kelime işlemcisi ve benzeri programlar dışında bilgisayarın eğitimde kullanımı oldukça sınırlı kalmıştır. Bilgisayar, daha çok, web sayfalarına erişim, yazı yazma ve oyun amaçlı kullanılmakta, daha yaratıcı ve karmaşık amaçlar için kullanılmamakta-

dır (Becker, 2001; Cuban, 2001). Ödev yazmak gibi amaçlar doğrultusunda kelime işlemcisi türü programlar çocuklar tarafından yoğun olarak kullanılmaktadır.

İsrail'de yürütülen bir araştırmaya göre, ergenlerin internet kullanımına ayırdıkları zaman arttıkça ebeveynlerine olan yakınlıkları azalmaktadır (Kuzu, 2008). İnternet ödev yapma ve bilgi edinme aracı olarak kullanıldığında ise, ebeveynler çocuklarının internet kullanımını onaylamakta ve aralarındaki yakınlık artmaktadır. Bir başka ifadeyle, internet öğrencileri geliştirici bir amaca hizmet ettiğinde ve aileler çocuklarının kullanım amaçlarını onayladıklarında, kuşaklar arası çatışmalar haliyle azalmaktadır.

Medya aileyi olumlu ve olumsuz yönlerde en fazla etkileyen unsurlardan biridir. Bu nedenle ailenin medyanın etkileri hakkında farkındalığı oldukça önemlidir. Aile üyelerinin medyadan yararlanma durumlarını belirlemek amacıyla aşağıdaki konu başlıkları altında ailelerin eğitim ihtiyaçlarının sorgulanmasına karar verilmiştir.

a. Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri
b. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri
c. Medyadan bilinçli olarak yararlanma
d. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme
e. TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda

2.8.6. Ailede Eğitim

Toplumun en küçük ölçekli birimi olması aileyi oldukça işlevsel kılmaktadır (ASAGEM, 2008d: 1). Aile, bir sorun çözme ünitesi olduğu kadar, sorunların kaynağı veya sebebi de olabilmektedir. Hansen'e göre, eğitim bütün insanları ve bütün toplumları ileriye taşır. Eğitim hakkı insanın nefes almak kadar temel bir hakkıdır ve devletin başlıca görevi vatandaşlarını eğitmektir. Bugünün dünyasında iyi bir eğitimin değerlendirilmesi, her birimizin ve çocuklarımızın geleceğinin, bir bütün olarak küresel toplumun yaşadığı karmaşık zorluklarla iç içe olduğunun kesinlikle anlaşılmasını gerektirmektedir. Son 2008 UNESCO Küresel Gözlem Raporu önemli bir noktaya dikkatleri çekmekte ve bizlere ekonomilerin, vatandaşlar beceri kazandığı ve bilgili olduğunda büyüdüğünü ve sivil toplumların bu durumda ileriye gittiğini hatırlatmaktadır. Yalnız içinde bulunduğumuz anda bulunduğumuz yeri değil, gelecek kuşakların da gelecekle-

rini şekillendirebilecek tam katılımcıların yetiştirilmesi ancak iyi bir eğitim ile sağlanabilmektedir (TED, 2008: 17).

Pehlivanoğlu'na göre, modern toplumda eğitim, bireyin yaşamı için daha önce hiç olmadığı kadar büyük önem taşımaktadır. Bilgi toplumunda eğitim, toplumsal açıdan bir gereklilik, bireysel açıdan ise bir zorunluluktur. Ulusal ve uluslararası eğitim politikalarında, özellikle Avrupa Birliği'nin eğitim politikalarında yaşam boyu eğitim kavramı üzerinde durulmaktadır. Yaşam boyu eğitim kavramı, eğitim ve eğitim sistemlerinin yeniden değerlendirilmesinde ve biçimlendirilmesinde son derece ümit verici bir temel oluşturmaktadır. Günümüzde eğitim hakkı, okulun sınırlarını aşarak, yaşam boyu eğitim perspektifinde tartışılmak mecburiyetindedir. Avrupa Birliği'ne üyelik çabamızın, eğitim sistemimizin gelişmesine ne gibi yararlar sağlayacağı, ne gibi fırsatlar sunacağı irdelenmelidir (TED, 2008: 4). Burton ve Merrill'e (1992) göre, eğitim ihtiyaçları da toplumsal ihtiyaçların bir türüdür. Bunun temelinde, bir yanda bireylerin içinde yaşadıkları toplum ile bütünleşme çabalarının yarattığı sosyo-kültürel ihtiyaçlar, öte yanda belirli gelişim ya da olgunlaşma evrelerinde ortaya çıkan psiko-biyolojik ihtiyaçlar yer almaktadır. Eğitim, bunların tümünün doyurulmasını amaçlayan bir süreçtir. Konuya bu açıdan bakıldığında, eğitimde altı tür ihtiyaçtan söz edilmektedir (Şimşek, 2009). Bunlar:

- Ölçüte dayalı ihtiyaçlar,
- Karşılaştırılmalı ihtiyaçlar,
- Duyumsanan ihtiyaçlar,
- Açıklanmış ihtiyaçlar,
- Yordanmış ihtiyaçlar,
- Hayati olay türü ihtiyaçlar.

Aybaş'a göre, sadece okul eğitim aracı olarak görülmemelidir. Buradan yola çıkarak, eğitimin sadece çocuklara yönelik olmadığının sonucuna da varabiliriz. Burada aileyi eğitmek de çok önemlidir. Aileyi eğitmekte en önemli nokta, kitle iletişim araçları, medya ve aynı zamanda sivil toplum örgütleridir. Eğer sivil toplum örgütlerine daha çok kişi katılırsa ve daha çok kişi bu konuda bilinçlendirilirse ve daha bilinçli çalışılırsa,

örneğin tüm Türkiye, belki de tüm dünya belli bir amaç çerçevesinde insanları eğitmek ve onları geleceğe taşımak için çalışırlarsa, etki daha fazla olacaktır (TED, 2008: 225).

Şahin ve Duman (2005) güçler perspektifi açısından aile ile çalışmalarda esas alınacak noktanın, ailenin var olan güçlerini tanıma ve kullanmalarına yardımcı olmak olduğunu belirtmektedir. Bu yaklaşımın, ailenin ekonomik, kültürel ve sosyal yapısı içerisinde ele alınarak "çevresi içerisinde birey" yaklaşımının uygulamaya geçirilmesini mümkün kılmaktadır.

Anne babaların, çocukları ile sağlıklı iletişim kurabilmeleri ve çocuklarına karşı olumlu tutum ile yaklaşabilmeleri, öncelikle iletişim bilgi ve becerilerine sahip olmaları ile mümkündür (Çağdaş ve Seçer, 2004).

Latin ailelerindeki anne babalık ilişkileri üzerine araştırmalarda, Latin aile stilinin birbirlerinden küçük farklılıklara sahip olduğunu göstermektedir. Bazı araştırmalar (Julian, McKenry, & McKelvey, 1994) Latinleri toleranslı olarak tanımlarken diğerleri (Darling & Steinberg, 1993; Hammer & Turner, 1990) otoriter olarak tanımlamaktadırlar. Vega (1990) ise anne babalık ve çocuk ilişkilerini sıcaklık (arkadaşlık, mutluluk) ve besleyicilik olarak tanımlamaktadır (Domenechrodrıguez, Donovıck, & Crowley, 2009: 188).

Domenechrodrıguez, Donovıck ve Crowley (2009: 199) araştırmalarında sekiz tip anababalık stili ile bu stillerin çocuklara karşı takındığı tavır, onlardan beklentiler ve çocuklarına karşı özgürlük tanımaları arasındaki ilişkiyi aşağıdaki gibi tasnif etmişlerdir.

Tablo 1. Anababalık Stilleri İle Çocuklara Tanınan Özgürlük ve Onlardan Beklentiler İlişkisi

Anne babalık şekli	**Sıcaklık**	**Beklentiler**	**Özgürlük Tanıma**
Hoşgörülü (Authoritative)	Yüksek	Yüksek	Yüksek
Otoriter (Authoritarian)	Düşük	Yüksek	Düşük
Müsamahakâr (Permissive)	Yüksek	Düşük	Yüksek
Düzensiz (Neglectful)	Düşük	Düşük	Düşük
Korumacı (Protective)	Yüksek	Yüksek	Düşük
Soğuk (Cold)	Düşük	Yüksek	Yüksek
Etkileşimli-İlişkili (Affiliative)	Yüksek	Düşük	Düşük
Düzensiz II (Neglectful II)	Düşük	Düşük	Yüksek

Kaynak: Domenechrodrıguez, Donovick ve Crowley (2009: 199)

Ailenin eğitimi denilince ana-babanın eğitimi önem kazanır. Geleceğin güvencesi çocukların ve gençlerin yetiştirilmesinde ananın rolü daha fazladır. Çünkü aile denince ilk akla gelen varlık anadır. Ana, aile üyeleri üzerinde şefkati, sevgisi, fedakârlığı ile titreyen, aile üyelerini koruyucu kanatlar altına alan bir melektir. O yüzden ana hakkı ödenmez. Bizim toplumumuzda çocuklar çok sevilir. Ailenin ve toplumun devamı için en değerli varlık olarak sayılır. Bu yüzden çocuk ve gençlerin eğitimi ile yakından ilgili olan ananın eğitimi çok önemlidir (Erçelep, 1996: 62).

Anne-baba eğitimine ilişkin farklı yaklaşımlar, Türkiye'de okul öncesi çocukluk dönemine yönelik anne-baba eğitim programları, yurt dışında yapılan aile eğitimi ve okul öncesinde aile kavramı, okul öncesinde eğitim ve okul öncesinde aile katılımı, anne-baba çocuk ilişkisi, anne-baba-çocuk iletişimi, dağılmış aile ve çocuk, anne-baba tutumları, çocuk eğitiminde disiplin, gelişim dönemleri ile ilgili patalojik davranışlar, çocukta davranış bozukluğunun tedavisi (Çağdaş ve Seçer, 2004)

Bu bölümde ailelerin eğitim alt boyutunda kendilerini yeterli bulma durumları ve bu konuda düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerini oluşturan araştırma bulguları iki ayrı tablo olarak aşağıda verilmiştir. Araştırma verileri her iki boyutu en yüksek ve belirgin verilerine dayalı olarak açıklanarak yorumlanmıştır.

Ailede eğitim başlığı altında özellikle üzerinde durulan konular, anne babanın çocuk gelişimine ilişkin temel bilgileri ve çocuğun okul yaşamına destek olmada gerekli bilgi ve becerilerdir. ASAGEM (2008a) tarafında hazırlanan ailede çocuk eğitimine ilişkin bir yayında, 0 yaşından 12 yaşına kadar çocukları eğitimi, ergenlik dönemi, çocuk eğitimi, çocuk ve çevre, çocuk ve oyun, sorunlu çocuklar gibi konular ele alınmıştır.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi ve doğal afetlerden korunma gibi konular da bu başlık altında ele alınan temel konular arasında yer almaktadır.

Ailede eğitim başlığı altında ele alınan temel konular aşağıda sıralanmıştır.

a. Çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü
b. Çocuk gelişimi
c. Çocuğun meslek seçimine yardım etme
d. Dini değerler /aile üyelerinin din eğitimi
e. Çocukların cinsel eğitimi
f. Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler

g. Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik

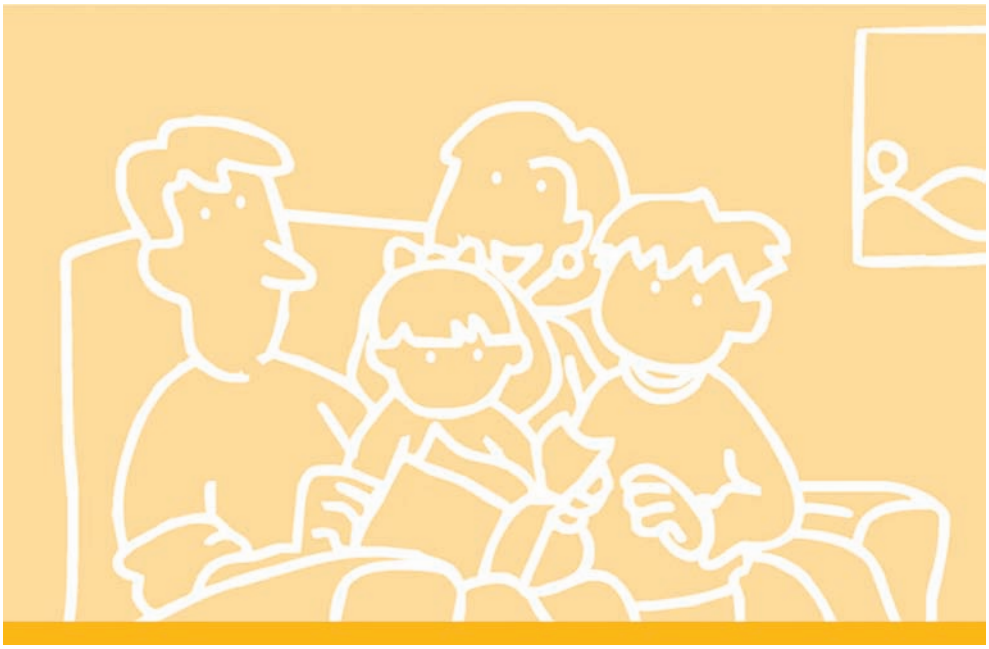
h. Kişisel gelişim (dil öğrenme, sanatsal bir beceri kazanma gibi)

i. Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi-hobiler)

j. Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi

YÖNTEM

- Araştırma Modeli
- Evren ve Örneklem
- Veri Toplama Teknikleri
- Veri Toplama Araçlarını Geliştirilmesi
- Veri Toplama Süreci

Bu bölümde, araştırma modeli, evren ve örneklemi, veri toplama araçları, verilerin toplanması ve verilerin çözümlenmesine kullanılan istatistiksel yöntem ve teknikler açıklanmıştır.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, nitel ve nicel araştırma yöntemlerinin kullanıldığı betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın amacı, Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesidir. Araştırmanın konusu oldukça kapsamlı ve çok boyutlu olduğundan hem nicel hem de nitel veri toplama tekniklerinin bir arada kullanılması gerekli görülmüştür. Araştırmada, nicel veri toplama aracı olarak anket ve nitel veri toplama araçları olarak da üç farklı derinlemesine görüşme formu geliştirilmiştir. Bunun yanı sıra uzmanlarla yapılmak üzere delphi görüşme formu geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçme araçları aracılığıyla ailelerin eğitim ihtiyaçlarının çok yönlü ve kapsamlı olarak belirlenmesi amaçlanmıştır.

Bu tür araştırmalar karmaşık veya zenginleştirilmiş desenli (triangulation design) araştırmalar olarak adlandırılmaktadır (Büyüköztürk, 2009: 260). Karmaşık desenli

araştırmalarda nicel ve nitel yöntem birlikte kullanılmaktadır. Bu desende hem nicel hem de nitel veriler eş zamanlı toplanır. Daha sonra bu bulguların birbirlerini destekleyip desteklemediğine bakılır. Zenginleştirme, bir araştırma deseninin güçlendirilmesinde kullanılan temel yollardan biridir. Zenginleştirme de, temelde verilerin toplanmasında kullanılmaktadır. Aynı çalışma içinde anket, ölçek gibi nicel araçların yanı sıra görüşme gibi nitel yöntemlerden uygun olanların kullanılması bir çeşitlemedir.

3.2. Evren ve Örneklem

3.2.1. Evren

Araştırmanın evrenini Türkiye'deki aileler oluşturmaktadır. Aileleri temsil eden birim ise hane halkıdır. Hane halkı, aralarında akrabalık bağı bulunsun veya bulunmasın, aynı konutta ya da aynı konutun bir kısmında yaşayan, hane halkı hizmet ve yönetimine katılan, gelir ve giderini ayırmayan, bir veya birkaç kişinin oluşturduğu topluluktur. Türkiye'yi temsil eden bir örneklemin seçilebilmesi için hane halkının evren birimi olarak alınması uygun olacaktır. Türkiye Cumhuriyeti sınırları dahilinde bulunan tüm yerleşim yerleri örnek seçimi için kapsama dahil edilmiştir. Toplam nüfusun %1'inin altında bulunan yerleşim yerleri (küçük köyler) ise yeterli küme genişliğine ulaşılamayacağı düşünüldüğünden kapsam dışı bırakılmıştır.

3.2.2. Kapsanan Kitle

Türkiye Cumhuriyeti sınırları içinde yaşayan hanelerde bulunan tüm fertler kapsanmaktadır. Kurumsal nüfus olarak tanımlanan okul, yurt, otel, çocuk yuvası, huzurevi, hastane ve hapishanede bulunanlar ile kışla ve ordu evlerinde ikamet edenler kapsanmamıştır.

3.2.3. Örneklem

Nicel Araştırma Örneklemi: Araştırmanın örneklem büyüklüğü Türkiye toplam, Türkiye Kır-Kent toplamları bazında tahminler üretecek şekilde 7710 olarak hesaplanmıştır. Araştırmanın örnekleme yöntemi 2 aşamalı tabakalı küme örneklemesidir. Birinci aşamada kümeler, ikinci aşamada seçilen her bir kümeden haneler seçilmiştir:

- Birincil Örneklem Birimi: Kümeler. Birinci aşamada, 184 küme kent yerleşim yerlerinden, 73 küme de kır yerleşim yerlerinden olmak üzere toplam 257 küme seçilmiştir. Kent yerleşim yerleri ile belediye teşkilatı olan kır yerleşim yerleri için ortalama 100 adres ihtiva edecek şekilde kümeleme yapılmıştır. Bu kümeler sistematik örnekleme yöntemi kullanılarak eşit olasılık ile seçilmiştir. Nüfusu 2000'nin altında bulunan ve belediye teşkilatı olmayan yerleşim yerlerinin kendisi (köyler) bir küme olarak alınmıştır.
- İkincil Örneklem Birimi: Haneler. İkinci aşamada, örneğe seçilen her kümeden sistematik seçim yöntemi kullanılarak 30 hane seçilmiştir.

Adres Çerçevesi: Araştırmanın örneklem çalışmasında kullanılan çerçeve 2007 yılında tamamlanan "Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS)"ne altlık oluşturan "Ulusal Adres Veri Tabanı'dır (UAVT). Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sisteminde yapılan güncelleme aynı zamanda Ulusal Adres Veritabanında güncellemeyi de sağladığından adres listeleme işlemlerine gerek duyulmadan örnek haneler doğrudan UAVT'den TÜİK tarafından seçilmiştir.

Tabakalama Kriteri: Nüfusu 20000 ve daha az olan yerleşim yerleri "Kır", 20001 ve daha fazla olanlar "Kent" olarak tanımlanmıştır

Örneklem Dağılımı: Toplam örnek hacmi 7710 hane olarak hesaplamıştır. Kent yerleşim yerlerinden 184 küme, bu kümelerden ise toplam 5520 hane seçilmiştir (her kümeden 30 hane). Benzer şekilde kır yerleşim yerlerinden de 73 küme, bu kümelerden ise toplam 2190 hane seçilmiştir (her kümeden 30 hane).

Nitel Araştırma Örneklemi: Nitel araştırmalarda da, nicel araştırmalarda kullanılan olasılık temelli (seçkisiz, sistematik, tabaka, küme vb.) örnekleme yöntemleri kullanılabileceği gibi, amaçlı (aykırı durum örneklemesi, maksimum çeşitlilik örneklemesi, benzeşik-homojen örnekleme, tipik durum örneklemesi, kritik durum örneklemesi, kartopu veya zincir örnekleme, ölçüt örnekleme, kolay ulaşılabilir durum örneklemesi) örnekleme yöntemleri de kullanılabilir.

Bu araştırmanın nitel verileri, amaçlı örnekleme yöntemlerinden "maksimum çeşitlilik örnekleme" üzerinden elde edilmiştir. Maksimum çeşitlilik örneklemesi, göreli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örneklemde çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır. Böyle bir örneklem üze-

rinden elde edilecek bulgular ve sonuçlar herhangi başka bir yöntemle ulaştığımız sonuçlara oranla daha zengin olabilir. Maksimum çeşitliliğe dayalı bir örneklem oluşturmada amaç, genelleme yapmak için bu çeşitliliği sağlamak değildir; tam tersine çeşitlilik gösteren durumlar arasında herhangi bir ortak ya da paylaşılan olgu ya da olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 108). Bu araştırmanın evreni aile özellikleri bakımından önemli ölçüde çeşitlilik göstermektedir. 12 bölgede (Adana, Ankara, Bursa, Erzurum, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Malatya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon) yapılan derinlemesine görüşmeler sırasında her ilde görüşülen 10'ar kişinin ve yine bu bölgelerde gerçekleştirilen 12 farklı odak grup çalışmalarında görüşülen kişilerin çeşitliği dikkate alınmıştır. Buna göre, her bir görüşme tekniğinde olabildiğince çeşitliliğe katkı sağlayacak görüşmeciler tespit edilmiştir.

Derinlemesine Görüşmelerde 3 farklı grupla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Bu 3 ana grup aileler, evlilik hazırlığı yapan kişiler ve uzman niteliği olan kişilerden oluşmaktadır. Derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarının yapıldığı her ilde farklı özelliklerde (evlilik süresi, sosyo-ekonomik durum, çocuk sayısı gibi değişkenler göz önünde bulundurularak) 5 farklı aileden seçilen kişilerle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir. (Bu ailelerin belirlenmesinde TUİK örneklem blokundan da faydalanılmıştır). Yine her ilde evlilik hazırlığı yapan 2 kişiyle görüşme gerçekleştirilmiş, bu çerçevede 12 ilin her birinde uzman niteliğinde 3 farklı kişiyle aile eğitim ihtiyaçları hakkında derinlemesine görüşme yapılmıştır. (Uzman niteliğinde olan kişilerin ise ana sınıflandırması şöyle gerçekleşmiştir: Sınıf öğretmenleri, Boşanma davalarına giren avukatlar, Aile danışmanları, Mali müşavirler, Muhtarlar, Yerel yönetimlerde görev yapan Eğitim Müdürleri ya da Müdür yardımcıları, Aile Hekimleri, İmamlar vb.). Odak Grup görüşmeleri de bu dağılım çerçevesinde gerçekleştirilmiştir.

Ailelerin gelecekteki eğitim ihtiyaçlarının neler olabileceğine ilişkin olarak yapılacak projeksiyon çalışmasında, alanında uzman 13 kişi ile Delphi yöntemi çerçevesinde çalışma planlanmıştır. Delphi uygulamasına katılarak bilgisine başvurulan kişilerin toplumun farklı kesimlerinden ve farklı meslek dallarında uzman olmalarına dikkat edilmesi planlanmıştır. Bu amaçla başta 13 kişilik bir uzman grubuna ailelerin 10-15 yıl sonra eğitim ihtiyaçlarının neler olabileceğine yönelik bir soru yöneltilerek katılımcıla-

rın bu soruya açık uçlu bir şekilde cevap vermeleri istenmiştir. 3 aşamalı olarak yapılması planlanan 13 kişilik Delphi çalışmasında görüşlerine başvurulan uzmanların cevap vermekte gecikmeleri ve uzmanlık alanları konusunda toplumun bütününü kapsamaması bakımından ilk delphi çalışması iptal edilerek yeniden bir uzman grubu oluşturulmuştur. İkinci Delphi uygulamasında hem farklı meslek dallarından uzmanların çalışmaya dahil edilmesi hem de üçüncü aşamanın sonunda yeterli sayıda uzmandan amaçlanan çerçevede görüş alabilmek için 80 kişilik bir uzman listesi oluşturularak bu kişilerle Delphi uygulamasının 1. Etabına başlanmıştır.

3.3. Veri Toplama Teknikleri

Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları araştırmasında öncelikli veri toplama tekniği olarak sörvey (tarama) kullanılmıştır. Sörvey, sosyal bilimler alanında en çok kullanılan bilgi toplama tekniğidir. Sörvey, geniş insan kümelerinin eğilimlerini, tavır/tutumlarını ve düşüncelerini ölçmede en iyi araçtır. Sörveydeki en temel şart temsili bir örneklem üzerinden bilginin toplanmasıdır. Sörvey, sosyal konuların hem tasviri hem de açıklanması amacıyla kullanılabilir. Bu özelliği ile yalnızca açıklayıcı ve hipotez test etme fonksiyonu olan deneysel tekniklerden üstündür. Sörvey, büyük grupların doğru ve ekonomik bir şekilde tasviri ve anlaşılmalarına olanak tanır. Sörvey, Türkiye'deki ailelerin eğitim ihtiyacının betimlenebilmesi için en uygun veri toplama tekniği olarak görülmektedir.

Sörvey bağlamında yapılan anket çalışmasında, yüz yüze görüşme tekniği kullanılmış ve üniversitelerin sosyal bilim dallarında okuyan başarılı lisans, lisansüstü ve doktora öğrencileri eğitilerek bu anket çalışması gerçekleştirilmiştir.

Araştırmada geniş kitlelerden bilgi toplama imkanı sağlayan sörveyin (yüz yüze görüşme yoluyla anket çalışması) yanında, konu ile ilgili daha dar bir kesimden derinlemesine bilgi almak için görüşme tekniği de kullanılmıştır. İnsan davranış ve tutumlarının anlaşılmasında en uygun bilgi edinme yollarından biri olan görüşme tekniği ile ailelerle, aile değerleri üzerinde yarı yapılandırılmış bir görüşme kılavuzu eşliğinde derinlemesine mülakatlar gerçekleştirilmiştir.

Örneklem çerçevesinde her ilden 10 kişi olmak üzere (Adana ilinde 12 derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir) toplam 122 kişi ile gerçekleştirilen derinlemesine mü-

lakat çalışmasının yanı sıra Odak Grup Çalışması da gerçekleştirilmiştir. 12 bölgede 10'ar kişilik gruplar halinde yapılan Odak Grup Çalışmaları aracılığı ile farklı bilgilere ulaşılması mümkün kılınmıştır. Odak Grup Çalışmalarında 7-12 kişi arasındaki katılımcının yanı sıra bir moderatör ve bir de not tutan gözlemci bulunmuştur.

3.4. Veri Toplama Araçlarının Geliştirilmesi

Araştırma hem nicel hem de nitel veri toplama araçlarının kullanıldığı bir çalışma olması bakımından çok çeşitli veri toplama araçları geliştirilmiştir. Araştırmada nitel tekniklerle verilerin toplanması amacıyla bir anket geliştirilmiştir. Nitel veri toplamak amacıyla ise derinlemesine görüşme formları, odak grup görüşme formu ve delphi görüşmesi formu geliştirilmiştir. Bu araçların geliştirilmesi süreci hakkında aşağıda bilgi verilmiştir.

3.4.1. Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Anketinin Geliştirilmesi

Anketin geliştirilmesi için proje ekibinde yer alan 9 üye tarafından öncelikli olarak yerli ve yabancı literatür incelemesi yapılmıştır. Literatür incelemesine ilave olarak yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırma ve uygulama çalışmaları gözden geçirilmiştir. Bu incelemelere dayalı olarak belirlenen eğitim konularının her birine yönelik soru geliştirme süreci gerçekleşmiştir. Altı eğitim konusunda (Aile içi ilişkiler ve iletişim, medya, sağlık, aile ekonomisi, hukuk, eğitim) 120 sorudan oluşan bir madde havuzu oluşturulmuştur. Oluşturulan madde havuzundaki sorular, proje ekibindeki danışman ve uzmanlar tarafından incelenip gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra, uzman görüşlerinin alınmasına uygun hale getirilmiştir. Hazırlanan taslak anket formu, uzman görüşlerinin alınması için 7 uzmana gönderilmiştir. Uzman görüşlerine dayalı olarak sorularda ve genel olarak anketin biçimsel özelliklerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Yapılan düzeltme ve değişikliklerden sonra iki bölümden ve toplam 70 sorudan oluşan bir taslak form ortaya çıkarılmıştır. Taslak formun birinci bölümünde ailelerin demografik özelliklerine ilişkin 19 soruya yer verilmiştir. İkinci bölümünde ise ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik 51 soru yer almıştır.

Taslak formun ön uygulaması için Ankara'nın merkez ilçelerindeki 101 hanede aile bireyiyle anketin ön uygulaması yapılmıştır. Ön uygulama sonucunda anket formundaki

bazı sorularda değişikliklere gidilmesine karar verilmiştir. Anketi cevaplayan aile bireyleri tarafından anlaşılmayan, yanlış anlaşılan veya soruya ilişkin ilave bilgi istenen maddeler üzerinde değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca ön uygulamayı yapan anketörlerin de karşılaştıkları sorunlar ve önerileri de dikkate alınarak gerekli düzeltme ve ilaveler yapılmıştır.

3.4.2. Yarı Yapılandırılmış Derinlemesine Görüşme Formlarının Geliştirilmesi

Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine yönelik verilerin toplanması amacıyla nicel veri toplama tekniklerinin yanı sıra nitel veri toplama teknikleri de kullanılmıştır. Conger (1998)'in de belirttiği gibi bir anket aracılığıyla insanların "ne" yaptığı hakkında bilgi toplanabilir ancak "niçin" yaptıkları hakkında bilgi sahibi olunamaz. Nicel ve nitel yöntemleri birlikte kullanmak, hem "ne" yapıldığını hem de "niçin" yapıldığını anlamamıza yardımcı olur. Bu yönüyle görüşme tekniği, yazmaya veya doldurmaya dayalı testler ya da anketlerde var olan sınırlılığı ve yapaylığı belirli bir düzeyde ortadan kaldırır (Punch, 2005). Bu nedenle araştırma kapsamında ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla hem anket ve hem de görüşme formları geliştirilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık, görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi nedeniyle, daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2000).

Bu araştırma kapsamında ailelere, evlilik hazırlığı yapanlara ve uzman niteliği olan kişilere yönelik üç ayrı yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Bogdan ve Biklen (1998) tüm görüşmelerin tek bir görüşmeci tarafından yapılmasının mümkün olmadığı araştırmalarda görüşmecilerin benzer sorular sormasını sağlamak amacıyla görüşmelerin yarı yapılandırılmış sorulardan oluşmasının en doğru yol olduğunu belirtmektedir. Bu proje kapsamında 122 kişi ile derinlemesine görüşme yapılmış ve bu görüşmeler 10 ayrı görüşmeci tarafından gerçekleştirilecektir. Bu nedenle yarı yapılandırılmış soru formları geliştirilmiş ve mülakatlarda dikkat edilmesi gereken unsurlar hakkında çalışmada görev alacak 10 görüşmeciye eğitim verilmiştir.

Görüşme formunun hazırlanmasında dikkate alınan ilkeler aşağıda sırlanmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2000):

1) Soruların kolay anlaşılabilir olması. Soruların ifade edilmesinde akademik bir dil kullanmak yerine görüşülecek kişilerin bireysel ve ailevi özellikleri (bilişsel düzeyleri, geçmiş deneyimleri) dikkate alınarak sorular hazırlanmıştır.

2) Soruların belirli bir konuya yönelik (spesific) olması. Genel ve soyut sorular bireylerin düşünmelerini ve sorulara ilişkin cevap oluşturmasını güçleştirebilir, bireyin soruları yanlış anlamasına neden olarak soruların geçerliğini ve güvenirliliğini azaltır. Araştırma konusu oldukça geniş olmakla birlikte sorular mümkün olduğu kadar somut ve belirli bir konuya yönelik hale getirilmiştir.

3) Açık uçlu sorular sorma. Görüşülen kişiyi "evet", "hayır" türü yanıtlara götüren sorulardan kaçınılmış, açıklama yapmayı ve ayrıntılı konuşmayı teşvik eden "nasıl" "neden" ve "ne" türü sorular sorulmuştur.

4) Yönlendirmeden kaçınma. Soruların, görüşmecilerin soru sormak ve soruları açık hale getirmek amacıyla ipuçları sunmak dışında, görüşülen kişiyi yönlendirici olmamasına dikkat edilmiştir.

5) Alternatif sorular ve sondalar hazırlama (açıklamaya, ayrıntıya yönelik sorular). Sorunun görüşülen kişi tarafından anlaşılmaması ihtimaline karşı görüşmecinin hazırlıklı olması, alternatif ifade veya sonda ile görüşülen bireyin soruyu anlamasına yardımcı olması gerekir. Burada amaç yönlendirme değil, görüşülen kişinin soruyu anlamasını ve yanıtlamasını kolaylaştırmaktır. Üç tür sonda sorular hazırlanmıştır. Bunlar; ayrıntıya yönelik sonda sorular (kim, nerede, ne zaman, nasıl), açıklamaya yönelik sonda sorular (sonra ne oldu, bu durumda ne yaptınız, bunun karşılığında neler yapıldı?) ve aydınlatmaya yönelik sondalar (bu durumu biraz daha ayrıntılı anlatabilir misiniz?).

6) Soruları mantıklı biçimde düzenleme. Görüşmelerin başarılı bir şekilde gerçekleşmesinde önemli olan unsurlardan biri de soruların belirli bir mantık örgüsü içerisinde olmasıdır. Görüşme formunu hazırlarken ve soruların düzenlenmesinde aşağıdaki hususlar dikkate alındı:

a) Görüşmeye güven oluşturucu bir ortam hazırlamak
b) İlk soruları kolay yanıtlanabilecek sorulardan oluşturmak
c) Özelden genele doğru sorular sormak
d) Hassas konularla ilgili soruları sona bırakmak
e) Bilgi ve becerilere ilişkin soruları deneyimlerle ilişkilendirerek sormak

Yukarıdaki ilkelere dayalı olarak gerçekleştirilen görüşme formlarının geliştirilmesi sürecinde ilk olarak literatür incelemesi yapılmıştır. Bu kapsamda varolan literatüre ve daha önceden yurt içinde ve yurt dışında yapılan araştırmalardan elde edilen bulgulara dayalı olarak belirlenen altı eğitim konusu çerçevesinde sorular hazırlanmıştır. Bu altı konu (1) aile içi ilişkiler ve iletişim (2) ailede eğitim, (3) aile sağlığı, (4) aile hukuku, (5) ekonomi, (6) medyadır. Bu konularda ailelerin eğitim ihtiyaçlarını belirlemeye yönelik derinlemesine görüşme formları geliştirilmesi projede görevli uzman, araştırmacı ve danışmanlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Ayrıca proje ekibinde yer alan diğer üyeler ve akademik danışmanların katıldığı çalışma toplantıları düzenlenmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formlarının geliştirme sürecinin ilk aşamasında proje ekibinde yer alan tüm uzmanlar yukarıda sırlanan konulara ilişkin olarak taslak sorular hazırlamışlardır. Taslak olarak uzmanlar tarafından oluşturulan ilk soru örnekleri proje ekibindeki tüm üyelerinin katılımıyla yapılan bir ikinci toplantıda incelenmiştir. Bu toplantıda soruların kapsam ve şekil özellikleri belirlendikten sonra, her uzmanın bir konu üzerinde yoğunlaşarak o konuya ilişkin derinlemesine görüşme formu sorularını hazırlamaları kararlaştırıldı. Yapılan bir sonraki toplantı ile hazırlanan sorular incelendi ve sorularda yapılması kararlaştırılan düzeltme ve ilaveler belirlendi. Proje ekibi tarafından yapılan 18 Haziran 2009 tarihindeki toplantı ile sorular son kez gözden geçirilerek pilot uygulamaya hazır hale getirildi. Ön uygulama formunda altı ana başlık altında 31 soru yer almıştır.

Pilot uygulama yapılarak görüşme formunun ne derece iyi hazırlandığına ve kullanılan ifadelerin görüşülen gruba uygun olup olmadığına ilişkin geribildirim sağlanması amaçlanmıştır. Çünkü proje ekibi tarafından ne kadar titizlikle hazırlanırsa hazırlansın, görüşme sürecinde bazı sorular görüşülen bireyler tarafından anlaşılmayabilir veya yanlış anlaşılabilir. Bu veya karşılaşılması muhtemel diğer sorunları belirlemek amacıyla deneyimli iki görüşmeci tarafından 5 kişi ile görüşmeler yapılmıştır ve görüşmeler kaydedilmiştir. Görüşme yapılan kişiler, farklı aile tipleri, farklı sosyo-ekonomik özellikler dikkate alınarak seçilmiştir. Görüşmelerin ortalama 35-45 dakika arası sürdüğü belirlendi. Daha sonra bu görüşmelerin deşifreleri yapılarak proje ekibi tarafından incelenmiştir. Bu incelemeler ile soruların anlaşılmayan yönleri, katılımcıların anlamakta veya

cevaplamakta güçlük çektikleri sorular, görüşmecilerin karşılaştıkları zorluklar ve görüşme süresi gibi hususlar ele alındı. İncelemeler sonucunda soruların sıralamasında değişiklikler yapılmasına, sorulara ilişkin ipuçlarının zenginleştirilmesine, alternatif sorulara ve sonda sorulara ilaveler yapılmasına karar verilmiştir. Bu şekilde derinlemesine görüşme formu geliştirilerek asıl uygulamaya hazır hale getirildi.

Bu çalışmalar sonucunda ailelere yönelik olarak 29 ana sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu asıl uygulamaya hazır hale getirilmiştir. Nişanlı veya evlilik hazırlığı yapan bireylere yönelik görüşme formu ise 28 sorudan oluşmuştur. Uzmanlarla görüşme yapılması için geliştirilen form 20 sorudan oluşmaktadır. Ailelere yönelik yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu, nişanlı veya evlenme hazırlığı yapan bireylere yönelik yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu, uzmanlara yönelik yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme formu hazırlanmıştır.

3.4.3. Odak Grup Görüşmesi (OGG) Formunun Geliştirilmesi

OGG, araştırmacının veri toplamak için belirlediği konu üzerinde, konuyla ilgisi olan 7–12 kişiden oluşan bir grubun görüşlerini, fikirlerini ve tutumlarını ortaya çıkartmak için gerçekleştirilen, bir konu uzmanı (moderatör, danışman) tarafından önceden belirlenmiş sorular ışığında yürütülen bir yöntemdir.

Odak grup tartışmalarında incelenen konuya ilişkin sorular ve beklentiler, görüşülen kişilerin deneyimleri ve olaylara yükledikleri anlamlar değerlendirilerek soruna ilişkin temel örüntüler ortaya çıkartılmaya çalışılır.

Odak grup görüşmelerinde grup içi etkileşimin ve grup dinamiğinin bir sonucu olarak yeni ve farklı fikirlerin ortaya çıkar. Karşılıklı çağrışımın bir sonucu olarak, katılımcılar birbirlerinin zihinlerindeki duygu ve düşünceleri tetikleyerek zengin ve çeşitli bilgi akışı sağlanır.

Odak grup görüşmelerinde bireysel olarak derinlemesine görüşme formlarına göre daha az soru yer alır. Odak grup görüşmelerinde soru sayısının 6-10 civarında olması gerektiği belirtilmektedir (Bogdan ve Biklen, 1998).

Odak grup çalışması için proje ekibi tarafından 6 ana soru ve bunlara ilişkin alt sorulara yer verilmiştir. Görüşmelerin gidişatına göre, gerektiğinde sorulmak üzere "Bu konuda biraz daha ayrıntılı bilgi verir misiniz?", "Bu ilginç bir konu ama konumuzla

nasıl bağlantı kurabiliriz?", "Bu konu ile ilgili daha başka neler söylemek istersiniz?" vb. gibi derinlemesine bilgi elde edilmesini sağlamaya yönelik sorular da yer almaktadır.

3.4.4. Delphi Araştırması Formunun Geliştirilmesi

Nicel anket çalışmasıyla geniş kitlelerin durumlarının analiz edildiği ve nitel araştırma kapsamında yer alan derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarıyla desteklenmesi planlanan verilere ek olarak, gelecek projeksiyonu oluşturmak amacıyla farklı meslek ve uzmanlık alanlarından katılımcılara yöneltilecek olan Delphi soru formu araştırma ekibi tarafından çalışmanın bütününü kapsayacak şekilde tasarlanmıştır. Formun giriş kısmında araştırmanın amacı, konusu ve kapsamı hakkında bilgi veren bir giriş metnine yer verilmiş, bu kısmı takiben ailelerin gelecek 10-15 yıllık süreçte "Toplumsal, kültürel ve ekonomik değişiklikler göz önünde bulundurulduğunda aileler ve yeni aile kuracak bireyler en çok hangi konularda eğitime ihtiyaç duyacaklardır?" sorusu sorulmuştur.

3.5. Veri Toplama Süreci

3.5.1. Nicel Araştırma Veri Toplama Süreci

Türkiye'de Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Araştırması'nın nicel anket kısmı veri toplama araçları geliştirildikten sonra düzenlenen anketör-görevli eğitim toplantılarıyla başlatılmıştır. Araştırmanın sahasında çalışacak olan süpervizörler 13 Temmuz 2009 tarihinde eğitime alınmış ve hem anket çalışmasının içeriği ile ilgili hem de araştırmanın sahasında karşılaşılacak durumlarla ilgili bilgilendirilmiştir. Araştırma sürecinin hızlandırılması için Türkiye 12 bölgeye ayrılmış ve her bölgeye bir görevli süpervizör gönderilecek şekilde planlanmıştır. Araştırmanın örneklemi yedek örneklemle birlikte 7700 olması dikkate alınarak saha planlamasında oluşturulan 12 bölgede alt anketörler çalıştırılması planlanmıştır. Ankara'da şirket merkezinde eğitime alınan süpervizörler gidecekleri bölgelerde alt anketörleri eğitme-yönlendirme işlevini de yerine getirecek şekilde eğitilmişlerdir.

Türkiye genelinde oluşturulan 12 bölge ve bölgelere dâhil olan iller aşağıdaki gibidir:

1- İstanbul, Kocaeli, Edirne, Tekirdağ, Kırklareli

2- Sakarya, Bolu, Düzce, Karabük, Zonguldak
3- Bursa, Çanakkale, Balıkesir, Eskişehir, Bilecik, Kütahya, Uşak
4- İzmir, Manisa, Aydın, Muğla
5- Antalya, Isparta, Afyonkarahisar, Denizli
6- Adana, Mersin, Hatay, Osmaniye
7- Gaziantep, Şanlıurfa, Adıyaman, Kahramanmaraş, Kilis
8- Kayseri, Nevşehir, Niğde, Yozgat, Sivas
9- Samsun, Sinop, Ordu, Tokat, Çorum, Kastamonu
10- Giresun, Trabzon, Rize, Artvin, Ardahan
11- Diyarbakır, Mardin, Elazığ, Batman, Muş, Malatya, Tunceli, Ağrı, Erzurum, Van,
12- Ankara, Kırıkkale, Konya, Kırşehir,

Bu bölgelere giden süpervizörler görevlendirildikleri illerde daha önce araştırma ve saha deneyimi olan anketörleri eğiterek araştırmada çalışmışlardır. Yine her ilde süpervizörler il sorumlusu tayin etmiş ve her gün yapılan anketlerin kontrolü il sorumluları tarafından yerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sahasında 13 saha sorumlusu, 92 anketör çalışmıştır. Merkez ofiste ise 4 kişilik saha kontrol ekibi görev yapmıştır. Araştırma 10 Ağustos 2009 ile 5 Eylül 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın saha çalışması sırasında TÜİK'ten alınan örneklem esas alınmış ancak yaz ayı olmasından dolayı farklı sorunlarla karşılaşılmıştır. Büyükşehirlerde hane halkının tatile gitmesinden dolayı fazla sayıda ulaşılamayan hane olmuş, bunun yerine aynı apartmanda başka bir daireye gidilmiştir. Anketör eğer o apartmanda hiçbir haneyle görüşemediyse bir yan apartmanda bulunan haneyle anketi gerçekleştirmiştir. Kırsalda ise örneklemde yer alan bazı köylerde hane halkının tarlada çalışıyor olmasından dolayı anket yapılacak kişilere ulaşılamaması bir sorun olarak karşımıza çıkmıştır. Karşılaşılan bu sorun ise yakın bir kır-köy merkezine gidilerek çözülmeye çalışılmıştır.

Araştırmanın örnekleminin kent/kır ve illere göre dağılımı aşağıda yer almaktadır.

Tablo 2. İller Bazında Kent/Kır Örneklem Tablosu

	Yerleşim yeri				Yerleşim yeri		
İller	**Kent**	**Kır**	**Toplam**	**İller**	**Kent**	**Kır**	**Toplam**
Adana	180	30	210	Konya	150	60	210
Adıyaman	30	30	60	Kütahya	30	30	60
Afyon	30	26	56	Malatya	57	29	86
Ağrı	30	29	59	Manisa	117	58	175
Ankara	496	30	526	K.maraş	30	30	60
Antalya	148	60	208	Mardin	30	29	59
Artvin	30		30	Muğla	29	59	88
Aydın	60	30	90	Muş	30	30	60
Balıkesir	57	59	116	Nevşehir		28	28
Bilecik	25		25	Niğde	30	30	60
Bolu	30	25	55	Ordu	30	60	90
Bursa	211	28	239	Rize	14		14
Çanakkale	30	30	60	Sakarya	59	25	84
Çorum	60	30	90	Samsun	60	60	120
Denizli	60	60	120	Sinop	30	30	60
Diyarbakır	59	30	89	Sivas	30	25	55
Edirne	30	23	53	Tekirdağ	56	24	80
Elazığ	29	30	59	Tokat	30	30	60
Erzurum	29	57	86	Trabzon	30	60	90
Eskişehir	59	30	89	Tunceli		30	30
Gaziantep	120	30	150	Şanlıurfa	59	60	119
Giresun		59	59	Uşak		22	22
Hatay	89	60	149	Van		29	29
Isparta	30	28	58	Yozgat	56	59	115
Mersin	120	29	149	Zonguldak	29	30	59
İstanbul	1391		1391	Kırıkkale	28	30	58
İzmir	306	30	336	Batman	30	29	59
Kastamonu		23	23	Karabük	30	30	60
Kayseri	180	56	236	Kilis	30		30
Kırklareli	25		25	Osmaniye	30	30	60
Kırşehir	30		30	Düzce	30	30	60
Kocaeli	145		145				

Tablo 3. Cevaplanma Oranı

Tabaka	Örneklem	Oran (%)	Ulaşılan Hane Halkı Sayısı	Oran (%)	Ulaşılamayan Hane Halkı Sayısı	Oran
Kent	5.520	**71,6**	5.283	**68,53**	237	**3,07**
Kır	2.190	**28,4**	2.028	**26,30**	162	**2,10**
Toplam	7.710	**100**	7.311	**94,83**	399	**5,17**

Araştırmanın cevaplanma oranlarına bakıldığında toplamda kent örnekleminde % 3,07'lik ulaşılamayan hane halkı olduğu, kır örnekleminde de 2,10 oranında hane halkına ulaşılamadığı görülmektedir (Tablo 3).

Tablo 4. TÜİK Örneklemi ile Saha Çalışması Sonucu Oluşan Örneklemin Karşılaştırılması (%)										
Düzey / İl	TÜİK 2008		TÜİK'ten Alınan Örneklem		Saha Çalışması Sonucu Oluşan Örneklem		Saha Çalışmasındaki Sapma			
							TÜİK 2008		TÜİK'ten Alınan	
	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır	Kent	Kır
TR (Türkiye)	75.0	25.0	71.6	28.4	72.3	27.7	- 2.7	+ 2.7	+ 0.7	- 0.7
TR31 (İzmir)	90.9	9.1	87.5	12.5	91.1	8.9	+ 0.2	- 0.2	+ 3.6	- 3.6
Antalya	68.5	31.5	62.5	37.5	71.2	28.8	+ 2.7	- 2.7	+ 8.7	- 8.7
Ardahan	32.5	67.5	100.0*	0.0	0.0	0.0	-	-	-	-

İzmir ilinin TÜİK istatistiklerine göre kent / kır oranı %90.9'a %9.1'dir (TÜİK 2008). Türkiye geneli ise %75'e %25'tir (TÜİK 2008). TÜİK'ten alınan örneklemde İzmir'in kent / kır oranı %87.5'e %12.5'tir. Türkiye için çıkan kent / kır oranı ise %71.6'ya %28.4'tür. Saha çalışmasında yapılan anketler sonucu elde edilen veriler ışığında; İzmir için ortaya çıkan kent / kır oranı %91.1'e %8.9'dur; Türkiye geneli için kent / kır oranı da %72.3'e %27.7'dir (Tablo 4).

Ardahan için 30 kent örneklemi TÜİK'ten alınmıştır. Türkiye örneklemi için Ardahan'ın kent / kır oranı %32.5' %67.5 olması gerekmektedir. Saha çalışmasında ise bu 30 örnekleme ulaşılamamıştır ve saha çalışmamızdaki Türkiye kent / kır örneklemimizde etkileyici bir değişikliğe neden olmamıştır.

Tablo 5. TÜİK Örnekleminin Sapması ile Saha Çalışması Sonucu Oluşan Örneklemin Sapmasının Karşılaştırılması			
TÜİK 2008'den Sapma			
TÜİK'ten Alınan Örneklemin Sapması		Saha Çalışması Sonucu Oluşan Sapma	
Kent	Kır	Kent	Kır
- 3.4	+3.4	-2.7	+2.7
-3.4	+3.4	+0.2	-0.2
+6	+6	+2.7	-2.7
-	-	-	-

Yukarıdaki tablolarda görüldüğü üzere saha çalışmasında elde edilen örneklemin kent / kır oranları Türkiye, İzmir ve Antalya kent / kır oranına (TÜİK, 2008) çok yakın olduğu görülmektedir (Tablo 5). Bu anlamda elde edilen veriler Türkiye geneli için tutarlı bir çalışmadır. İstatistiksel açıdan hata teşkil etmemektedir.

3.5.2. Nicel Araştırmanın Anket Kontrolü

İl sorumluları anketörler tarafından yapılan anketlerin doğru yapılıp yapılmadığını, anket formlarının tam olarak doldurulup doldurulmadığını kontrol ederek her anketörün anketlerinden %10 oranında telefon kontrolü gerçekleştirmişlerdir.

İllerde yapılan anketler daha sonra Ankara ofisine gönderilerek tekrar kontrolden geçirilmiştir. Ofise gelen anketler önce iç tutarlılık ve mantık kontrolünden geçirilerek sağlam olmayan anketler elenmiştir. Sonraki süreçte ise bu anketlerin %10'u üzerinde telefon kontrolü yapılarak anketlerin güvenirliği test edilmiştir.

3.5.3. Nicel Araştırmanın Veri Giriş Kontrolü

Veri giriş kontrolü üç aşamada gerçekleşmiştir. Veri girişinden önce sıra numarası birden başlamak üzere, anketlerin sağ üst köşesine kodlama yapılmış ve veri girişi yapan elemanlara sıralı olarak paylaştırılmıştır. Veri girişinin istatistik paket programına nasıl yapılacağı ve anketin programda nasıl kodlandığı görsel olarak anlatılmıştır. Veri girişi yapanlar, girilen anketleri ve elektronik ortamda girdiği verileri, veri giriş kontrolünün birinci aşamasında görevli olan kişiye teslim etmiştir. Kontrol görevlisi olan eleman daha sonraki aşamada anketlerin %10'unu (sistematik örnekleme ile) seçerek, paket programa veri girişinin tam ve eksiksiz olarak girişi ile ilgili kontrolünü yapmıştır. Bu şekilde veri girişi yapan her elemanın veri girişleri kontrol edildi. Verilerin tamamı tek bir dosyada veri kaybına neden olunmadan birleştirilmiştir. Toplamda hatalı ve eksik olan anketlerin çıkartılması sonucunda 7311 anketin veri girişi yapıldı. Veri giriş kontrolünün ikinci aşaması olan ve SPSS'teki veri tabanının tamamı göz önünde bulundurularak yine %10'luk bir örneklem (Sistematik Örnekleme ile) çekilerek anketlerin veri giriş kontrolü tekrardan yapılmıştır.

Veri giriş kontrolünün üçüncü ve son aşamasında ise, SPSS'teki veri tabanındaki her değişken yine SPSS'te frekans dağılımı oluşturularak test edilmiştir. Bu aşamada elde edilen frekans dağılımlarında SPSS'teki veri kodlaması haricinde yanlışlıkla farklı kodlar girilenler tespit edildi ve anket sıra numaralarından geriye dönük olarak o verinin gerçek değeri tespit edilip veri tabanına girildi. Her değişken için bu kontrol yapıldıktan sonra veri tabanının son şekli hazırlandı.

Ekteki tablolarda TÜİK'ten elde edilen örneklemin illere göre Kent/Kır dağılımı ile saha çalışmasında uygulama sonucu elde edilen illere göre örneklem dağılımı yer almaktadır. %10'luk örneklem fazlalığımızın olması nedeniyle hatalı ve eksik anketler çıkartıldı ve TÜİK'ten elde edilen Türkiye geneli örneklemin 63 ilden 7311 kişinin verisi SPSS veri tabanı ortamında hazırlandı.

3.5.4. Nitel Araştırma Veri Toplama Süreci

Derinlemesine görüşme ve odak grup çalışmalarından oluşan nitel araştırmanın sahasında çalışacak görevliler 11–12 Temmuz 2009 tarihinde eğitim toplantıları düzenlenerek araştırma hakkında bilgilendirilmiştir. Araştırmada çalışacak görevlilerin gidecekleri illerle ilgili hazırlıklarını önceden tamamlamaları sağlanmıştır. Nitel görüşmeler 20 Temmuz 2009 ile 24 Ağustos 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilmiştir. 12 ilde gerçekleştirilen nitel görüşmelerin sahasında 10 kişilik bir ekip görev almış 122 kişiyle derinlemesine görüşme gerçekleştirilmiştir, 12 Odak Grup çalışması düzenlenmiştir.

Sahada çalışan görüşmeciler her ile ikişer kişilik gruplar halinde gitmişlerdir. Gidilen illerde "Görüşmeci Eğitim Toplantısında" aldıkları eğitim çerçevesinde çalışmaları tamamlamışlardır.

Durum çalışması modeli kullanılarak gerçekleştirilen nitel görüşmeler çerçevesinde görüşülecek kişiler Aile kategorisi, Nişanlı kategorisi ve Uzman kategorisi üst başlıkları altında gruplandırılmıştır. Her ilde yapılan 10 derinlemesine görüşmenin 5 tanesini farklı yaş ve cinsiyetlerden oluşan Aile mensubu kişiler oluştururken 3 tanesini ise Uzman kategorisine giren kişiler oluşturmuştur. Nişanlı kategorisi ise 2 kişi olarak araştırmanın örnekleminde tasarlanmıştır. Belirtilen özelliklerde kişilere ulaşılırken "Amaçlı Örnekleme Yöntemleri"nden Maksimum Çeşitlilik Örneklemesi kullanılmıştır.

Delphi araştırmasının veri toplama süreci ilk olarak 13 kişilik bir uzman gruba araştırma sorusu gönderilerek başlanmış, ancak bu 13 uzmanın geri dönüşünün çok gecikmesi birinci Delphi araştırmasını sonuçsuz bırakmış ve Delphi süreci yeniden başlatılmıştır. Yeni delphi sürecinde 13 kişi olan uzman grup 80 kişiye çıkartılmış ve 3 aşama yapılması planlanan Delphi araştırmasına başlanmıştır. Delphi araştırmasının ilk aşamasında kısa bir paragrafta ifade edilen amaç çerçevesinde uzmanlardan 10-15 yıl sonra

eğitim ihtiyaçlarının nasıl şekilleneceğini kendi bakış açılarına göre yazılı olarak sunmaları istenmitir.

Birinci Delphi Anketinin Cevaplanması

Birinci Delphi anketinin gönderildiği 80 kişilik uzman katılımcıdan 42 katılımcı, sorulan soruya ilişkin düşüncelerini listeleyip e-posta aracılığıyla geri göndermişlerdir. Diğer katılımcılardan herhangi bir cevap gelmemesi üzerine cevap gönderen 42 kişilik uzman grupla sürece devam kararı alınmış böylece Birinci Delphi Uygulaması (Round I) tamamlanmıştır.

İkinci Delphi Anketinin Düzenlenmesi ve Gönderilmesi

Birinci Delphi uygulaması sonucunda 42 katılımcıdan gelen görüşler maddeler halinde sıralanmış ve anket uygulaması sonucunda uzman katılımcı grup tarafından önerilen toplam 224 konu başlığı çıkarılmıştır. Çıkarılan bu konu başlıklarından aynı konuyu içeren başlıklar birleştirilmiş ve doğrudan ailelere yönelik olmayan konu başlıkları listeden çıkarılarak yeni bir liste elde edilmiştir. Yeni listedeki konu başlıkları da, hakkında bir eğitim programı düzenlenebilir olup olmaması bakımından tekrar gözden geçirilmiş ve bu yolla bazı konular çıkarılarak toplam 63 konu başlığı elde edilmiştir.

İkinci Delphi anketinin gönderildiği 42 kişilik uzman katılımcıdan 26 uzman katılımcı, ikinci delphi anketinde belirlenen her bir konuya ilişkin olarak 7'li dereceleme ölçeğini puanladıkları anket formlarını yine e-posta aracılığıyla geri göndermişlerdir. Diğer katılımcılardan herhangi bir cevap gelmemesi üzerine cevap gönderen 26 kişilik uzman grupla sürece devam kararı alınmış, böylece İkinci Delphi Uygulaması (Round II) tamamlanmıştır.

İkinci delphi uygulaması sonucunda 26 kişilik uzman katılımcı gruptan gelen 26 adet ikinci delphi anketinde uzman katılımcıların vermiş olduğu puanlar üzerinde bir takım istatistikler yapılmıştır. Yapılan bu istatistikler sırasıyla; birinci çeyrek (Ç1), medyan (Md), üçüncü çeyrek (Ç3) ve genişlik (R)' dir.

Üçüncü Delphi Anketinin Cevaplanması

Üçüncü delphi anketinin gönderildiği 26 uzman katılımcı yanıtladıkları anket formunu yine e-posta aracılığıyla geri göndermişlerdir. 26 katılımcının tamamından gelen formlarla Üçüncü Delphi Uygulaması (Round III) tamamlanmıştır.

Delphi uygulamasının üçüncü aşaması bittikten sonra analiz aşamasına geçilmiştir. Toplam 26 uzman katılımcıdan gelen cevaplar analize tabi tutulmuş ve raporlaştırılmıştır. Raporlaştırma çalışması sonrası elde edilen bulguların anonimlik kuralına uyulmadığı gerekçesiyle yanıltıcı olabileceği düşünülerek araştırma dışı bırakılmıştır.

3.5.5. Nitel Araştırmanın Veri Kontrolü

Derinlemesine görüşme ve odak grup toplantıların ses kayıtları görüşmeciler tarafından araştırma yürütücüsüne ulaştırıldıktan sonra ilk önce ses kayıtları amaca uygunluk açısından denetlenmiştir. Denetlenen ses kayıtları deşifre yapılmak üzere deşifre ekibine ulaştırılmıştır. Deşifreler ses kayıtlarının bire bir transkripsiyonunu oluşturacak şekilde gerçekleştirilmiştir.

3.5.6. Nicel Verilerin Çözümlenmesi

Araştırma kapsamında uygulanan anket formu aracılığıyla toplanan veriler bilgisayar ortamına aktarılarak SPSS 16.00 programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Anketinin birinci bölümünde araştırmada ele alınan 13 bağımsız değişkene ilişkin sorular yer almaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise eğitim, sağlık, ekonomi, hukuk, iletişim, medya konularına ilişkin olarak katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitime katılmak isteyip istemediklerini belirlemeye yönelik 60 madde yer almıştır. Anketin son üç sorusu olan 61., 62. ve 63. sorularda katılımcıların aile yaşamına ilişkin konularda bilgi eksikliklerini nasıl giderdiklerinin ve aile eğitimlerinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Katılımcıların eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri sıklık ve yüzde değerlerine dayalı olarak yorumlanmıştır. Cinsiyet, yaş ve gelir düzeyi gibi bağımsız değişkenlere göre katılımcıların aile eğitimine ilişkin konularda yeterlilik ve isteklilik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi amacıyla ki-kare değerleri hesaplanmıştır. Anketin son soruları olan 61., 62. ve 63. sorularda katılımcıların birden fazla seçenek işaretlemelerinden dolayı her bir sorunun alt seçenekleri sıklık ve yüzde değerlerine göre yorumlanmıştır.

Verilerin analizi sonucunda elde edilen bulguların sunulmasında öncelikle ekonomi, sağlık gibi konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin sıklık ve

yüzde tablolarına yer verilmiştir. Daha sonra her bir bağımsız değişkene ilişkin olarak katılımcıların yeterlik düzeylerinin ve eğitime katılma konusunda isteklilik düzeylerinin farklılık gösterip göstermediğine ilişkin ki-kare tabloları sunulmuştur. ki-kare tabloları her bir boyuttaki alt başlıklara göre ayrı ayrı verilmemiştir. Çünkü bu şekilde iki bine yakın tablo ortaya çıkmaktaydı. Bu nedenle sıklık ve yüzde değerlerinin de verildiği ki-kare tabloları yerine sadece ki-kare değerlerinin yer aldığı ve ana eğitim konularının bir arada olduğu tablolar verilmiştir. Her bir maddeye ilişkin sıklık ve yüzde değerlerine ilişkin tablolar ek olarak sunulmuştur.

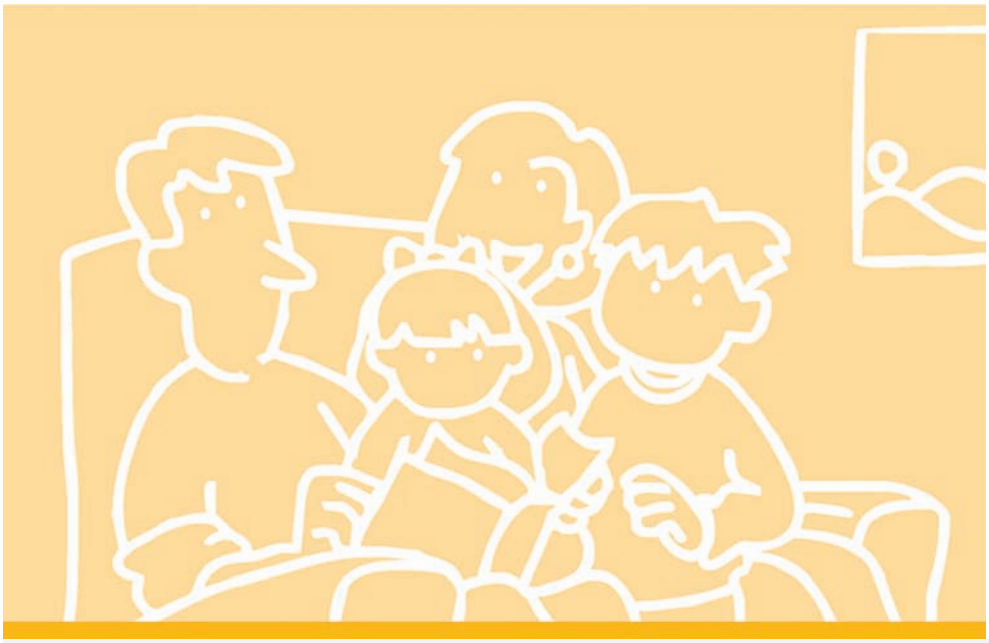
3.5.6. Nitel Verilerin Çözümlenmesi

Araştırmadaki nitel verilerin çözümlemesi içerik analizi tekniğine göre yapılmıştır. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması yapılır. İçerik analizinde verileri tanımlamaya ve verilerin içinde saklı olabilecek olan gerçekleri ortaya çıkarmak amaçlanır. İçerik analizinde temelde yapılan işlem birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları anlaşılır bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Bogdan ve Biklen, 1998; Yıldırım ve Şimşek, 2008).

İçerik analizin gerçekleştirilmesi için öncelikle kuramsal olarak bir tema ve kod listesi oluşturulmuştur. Bu tema ve kodlara derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmelerinin deşifreleri okunması esnasında yeni tema ve kodlar ilave edilmiştir. Deşifrelerin okunması esnasında katılımcıların vurgu yaptığı tema veya koda işaretlenerek, bunlara ilişkin sayısal değerler elde edilmiştir. Böylelikle katılımcılar tarafından hangi konunun ne kadar vurgulandığının sayısal olarak ortaya konması amaçlanmıştır. Tüm deşifreler okunduktan sonra ortaya çıkan tema ve kod listeleri yeniden incelenerek temalarda ve kodlarda gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Deşifrelerin okunması esnasında dikkat çeken veya katılımcıların durumları tam olarak ifade eden cevaplar veya ifadeler doğrudan alıntılanarak bulgularda sunulmuştur.

BULGULAR VE TARTIŞMA

- Nicel Araştırma Bulguları
- Nitel Araştırma Bulguları

NİCEL ARAŞTIRMA BULGULARI

Bu bölümde, araştırmada ele alınan hipotezlerin test edilmesi için toplanan verilerin istatistiksel çözümlemesi sonucunda elde edilen bulgular ve bu bulgulara dayalı yapılan tartışmalar yer almaktadır.

4.1.1. Demografik Özellikler

Tablo 6. *Cinsiyete Göre Katılımcılar*

	Sayı	%
Kadın	4033	55.2
Erkek	3278	44.8
Toplam	**7311**	**100.0**

Hanelerdeki bireylerle yapılan bu araştırmada ankete katılanların % 55.2'si kadın %44.8'i erkektir. Kadınların oranının fazla çıkmasının nedeni hane halkıyla anket yapılırken evlerde genelde kadınların bulunmasıdır. Gündüz saatlerinde erkeklerin hane dışında iş veya farklı nedenlerden dolayı bulunma durumları göz önüne alındığında Tablo 6'da ortaya çıkan kadın erkek oranlarındaki fark anlaşılabilir niteliktedir.

Tablo 7. ***Cinsiyete Göre Katılımcıların Yaş Grupları***

Yaş		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
18-25 yaş arası	**Sayı**	584	416	1000
	%	14.5	12.7	13.7
26-33 yaş arası	**Sayı**	973	684	1657
	%	24.1	20.9	22.7
34-41 yaş arası	**Sayı**	894	591	1485
	%	22.2	18.0	20.3
42-49 yaş arası	**Sayı**	660	560	1220
	%	16.4	17.1	16.7
50-57 yaş arası	**Sayı**	443	434	877
	%	11.0	13.2	12.0
58 ve üzeri yaş	**Sayı**	479	593	1072
	%	11.9	18.1	14.7
Toplam	**Sayı**	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Yaş gruplarını cinsiyet bakımından incelersek, kadınlarda en fazla (% 24.1) 26-33 yaş grubundan ankete katılımın gerçekleştiği ve erkeklerde de (% 20.9) 26-33 yaş grubundan ankete katılımın gerçekleştiği görülmüştür. Kadınlarda en az temsil edilen yaş grubu 50-57 (%11.0) yaş aralığındaki katılımcılar olurken erkeklerde ise 18-25 yaş aralığındaki katılımcıların olduğu görülmektedir. Kadın erkek bir arada değerlendirildiğinde toplamda en yüksek oranda katılımcının da 26-33 (%22.7) yaş aralığındaki katılımcılardan olduğu ifade edilebilir. (Tablo 7).

Tablo 8. ***Ailenin Aylık Gelir Düzeyine Göre Katılımcılar***

Ailenin Aylık Gelir Düzeyi	Sayı	%
500 TL ve altı	1639	22.4
501-700 TL	1696	23.2
701-900 TL	1019	13.9
901-1500 TL	2225	30.4
1501-2500 TL	528	7.2
2501 TL ve üzeri	204	2.8
Toplam	**7311**	**100.0**

Ailelerin aylık gelir düzeyi açısından bakıldığında ankete katılanlar arasında en yüksek oranın (%30.4) 901-1500 TL arası gelire sahip katılımcılar olduğu görülmektedir. 500 TL ve altında gelire sahip aileler %22.4, 501-700 TL arası gelire sahip aileler %23.2, 701-900 TL arası gelire sahip aileler %13.9, 1501-2500 TL gelire sahip aileler %7.2, 2501 TL ve üzeri gelire sahip aileler ise %2.8'dir (Tablo 8).

Öğrenim durumunun cinsiyete göre dağılımına bakıldığında, kadınların yarısının (%51) ve erkeklerin de (%46.9) yarıya yakınının ilköğretim mezunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Ankete katılanlara kadın erkek birlikte bakıldığında ise yarısının (%49.1) ilköğretim mezunu olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra %8.1 oranında katılımcı ise okur yazar olmadığını ifade etmişlerdir. Okur yazar olmayanların cinsiyet dağılımına

baktığımızda kadınların %11.5'i, erkeklerin ise %3.9'u okur yazar olmadıklarını beyan etmişlerdir.

Tablo 9. *Öğrenim Durumu ve Cinsiyete Göre Katılımcılar*

Öğrenim Durumu		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Okur-yazar değil	Sayı	465	128	593
	%	11.5	3.9	8.1
Okur-yazar	Sayı	204	121	325
	%	5.1	3.7	4.4
İlköğretim mezunu	Sayı	2056	1536	3592
	%	51.0	46.9	49.1
Ortaöğretim mezunu	Sayı	858	849	1707
	%	21.3	25.9	23.3
Yüksekokul	Sayı	149	220	369
	%	3.7	6.7	5.0
Fakülte	Sayı	266	393	659
	%	6.6	12.0	9.0
Lisansüstü	Sayı	35	31	66
	%	0.9	0.9	0.9
Toplam	Sayı	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Fakülte mezunlarının oranına baktığımızda toplamda %9 iken kadın erkek dağılımı açısından erkeklerin kadınlara oranla iki kat daha fazla sayıda oldukları görülmektedir. Yine yüksekokul mezuniyeti açısından da erkeklerin kadınlara oranla daha fazla sayıda oldukları ortaya çıkmaktadır. %0.9 oranında olan yüksek lisans mezunu olanların cinsiyet karşılaştırılması yapıldığında burada eşit bir dağılım olduğu görülmektedir (Tablo 9).

Tablo 10. *Meslek ve Cinsiyete Göre Katılımcılar*

Meslek		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Ev hanımı	Sayı	3118	-	3118
	%	77.3	-	42.6
İşsiz	Sayı	112	248	360
	%	2.8	7.6	4.9
Memur	Sayı	146	284	430
	%	3.6	8.7	5.9
İşçi	Sayı	142	584	726
	%	3.5	17.8	9.9
Serbest meslek	Sayı	101	725	826
	%	2.5	22.1	11.3
Çiftçi	Sayı	20	437	457
	%	0.5	13.3	6.3
Diğer	Sayı	394	1000	1394
	%	9.8	30.5	19.1
Toplam	Sayı	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Araştırmaya katılanların meslekelerine bakıldığında %42.6'sı ev hanımı, %11.3'ü serbest meslek sahibi, %9.9'u işçi, %6.3'ü çiftçi ve %5.9'u memurdur. Katılımcıların %4.9'unun işsiz olduğu görülürken %19.1'inin ise diğer meslek gruplarında olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 10). Cinsiyete göre bakıldığında ise genelde kadınların ev hanımı olanlar (%77,3) haricinde memur (%3,6) ve işçi (% 3,5) olduğu, erkeklerin serbest meslek (% 22,1), işçi (% 17,8) ve çiftçi (% 13,3) olduğu görülmektedir.

Tablo 11. ***Medeni Hal ve Cinsiyete Göre Katılımcılar***

Medeni Hal		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Bekâr	**Sayı**	408	566	974
	%	10.1	17.3	13.3
Evli	**Sayı**	3222	2583	5805
	%	79.9	78.8	79.4
Boşanmış	**Sayı**	90	38	128
	%	2.2	1.2	1.8
Sözlü/Nişanlı	**Sayı**	24	33	57
	%	0.6	1.0	0.8
Eşi vefat etmiş	**Sayı**	289	58	347
	%	7.2	1.8	4.7
Toplam	**Sayı**	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Katılımcıların %13,3'ü bekâr, %79,4'ü evli, %1.8'i boşanmış, %0.8'i sözlü veya nişanlı, %4.7'si ise eşi vefat etmiş olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 11). Medeni hâl cinsiyet bakımından incelendiğinde genel oranların burada da geçerli olduğu, yalnız eşi vefat etmiş kadınların (%7.2) eşi vefat etmiş erkeklerden (%1.8) fazla olduğu göze çarpmaktadır.

Tablo 12. ***Evlilik Süresi ve Cinsiyete Göre Katılımcılar***

Evlilik Süresi		Cinsiyet		**Toplam**
		Kadın	Erkek	
1 yıldan az	**Sayı**	71	50	121
	%	2.1	1.9	2.0
1-5 yıl	**Sayı**	401	298	699
	%	11.9	11.4	11.7
6-10 yıl	**Sayı**	535	369	904
	%	15.9	14.1	15.1
11-15 yıl	**Sayı**	544	345	889
	%	16.1	13.2	14.8
16 yıl ve üzeri	**Sayı**	1822	1551	3373
	%	54.0	59.4	56.3
Toplam	**Sayı**	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Araştırmaya katılan kişilerin evlilik sürelerine bakıldığında 16 yıl ve üzeri evli olanların (%56.3) fazla olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 12). Bunu sırasıyla 6-10 yıl (%15.1), 11-15 yıl (%14.8), 1-5 yıl (%11.7) ve 1 yıldan az (%2) evlilik süresine sahip kişiler takip etmektedir. Evlilik süresinin cinsiyet bakımından fazla bir farklılık göstermediği ve genel evlilik süresiyle aynı oranlarda olduğu görülmektedir.

Tablo 13. ***Aile Tipine Göre Katılımcılar***

Aile Tipi	**Sayı**	**%**
Çekirdek aile	5646	77.8
Geniş aile	1236	17.0
Parçalanmış aile	208	2.9
Tek kişilik aile	140	1.9
Öğrenci/İşçilerden oluşan aile	31	0.4
Toplam	**7311**	**100.0**

Aile tipi olarak %77.8 ile çekirdek aile hakim görülürken bu aile tipini %17 ile geniş aile izlemektedir (Tablo 13). %2.9 ile parçalanmış aile ortaya çıkarken %1.9'da tek kişilik aile tipi görülmektedir.

Tablo 14. ***Aile Yaşam Dönemine Göre Katılımcılar***

Aile Yapısı	Sayı	%
Evlilik öncesi	818	11.7
Yeni evli	364	5.2
Küçük çocuklu evlilik	1983	28.4
Yetişkin çocuklu evlilik	2541	36.4
Farklı gelişim düzeylerinde çocuklu	828	11.9
Çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı	451	6.5
Toplam	**7311**	**100.0**

Ailelerin yapısını incelediğimizde %36.4'ü yetişkin çocuklu evli, %28.4'ü küçük çocuklu evli, %11.9'u farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evli, %11.7'si evlilik öncesi, %6.5'i çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli, %5.2'si ise yeni evli olarak karşımıza çıkmaktadır (Tablo 14).

Tablo 15. ***Örneklemin NUTS I'e (İBBS Düzey 1) Göre Dağılımı***

	Sayı	%
TR1 İstanbul	1391	19.0
TR2 Batı Marmara	334	4.6
TR3 Ege	947	13.0
TR4 Doğu Marmara	697	9.5
TR5 Batı Anadolu	736	10.1
TR6 Akdeniz	894	12.2
TR7 Orta Anadolu	582	8.0
TR8 Batı Karadeniz	472	6.5
TR9 Doğu Karadeniz	283	3.9
TRA Kuzeydoğu Anadolu	145	2.0
TRB Ortadoğu Anadolu	264	3.6
TRC Güneydoğu Anadolu	566	7.7
Toplam	**7311**	**100.0**

TÜİK'ten Türkiye'yi temsilen alınan örneklem NUTS I (12 bölge) bakımından incelendiğinde her bölgenin hane halkına orantılı olarak örneklemin ortaya çıktığı ve en yüksek örneklemin TR1 İstanbul (%19), en düşük örneklemin ise TRA Kuzeydoğu Anadolu (%2) bölgesinde olduğu görülmektedir (Tablo 15).

Tablo 16. ***Yerleşim Birimine Göre Örneklem Dağılımı***

	Sayı	%
Büyükşehir	1964	26.9
İl merkezi	1090	14.9
İlçe merkezi	3048	41.7
Belde/Kasaba	282	3.9
Köy	927	12.7
Toplam	**7311**	**100.0**

Örneklem yerleşim birimine göre incelendiğinde hanelerin büyük bir çoğunluğu (%41.7) ilçe merkezlerinde yer almaktadır (Tablo 16).

Tablo 17. ***Yerleşim Yerine Göre Örneklem Dağılımı***

Yerleşim Yeri	Sayı	%
Kent	5283	72.3
Kır	2028	27.7
Toplam	**7311**	**100.0**

TÜİK 2008 verilerine göre Türkiye kent/kır oranı %75'e %25'tir. Saha çalışmasından elde edilen kent/kır oranı %72.3'e %27.7'dir (Tablo 17). Elde edilen sonuçların Türkiye kent/kır oranını temsil ettiğini söyleyebiliriz.

Tablo 18. ***Hanede Bakıma Muhtaç/Hasta veya Engelli Çocuk/Aile Bireyi Bulunmasına Göre Katılımcılar***

Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyi var	Sayı	%
Hayır	6452	88.3
Evet	859	11.7
Toplam	**7311**	**100.0**

Katılımcı hanelerin %11,7'sinde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyi olduğu görülmektedir (Tablo 18).

Tablo 19. ***Engelli Katılımcıların Engel Türleri***

Türü	Sayı	%
Fiziksel engelli	190	22.1
İşitme engelli	27	3.1
Görme engelli	38	4.4
Zihinsel engelli	105	12.2
Çoklu engelli	66	7.7
Süreğen (sürekli) hastalık	138	16.1
Bakıma muhtaç yaşlı	295	34.3
Toplam	**859**	**100.0**

Engel türleri incelendiğinde, %22,1'i fiziksel engelli, %3.1'i işitme engelli, %4.4'ügörme engelli, %12.2'si zihinsel engelli, %7.7'si çoklu engelli, %16.1'i süreğen (sürekli) hastalıklı ve %34.3'ü bakıma muhtaç yaşlıdır (Tablo 19).

Tablo 20. ***Engelli Katılımcıların Yerleşim Birimleri***

Yerleşim Birimi		Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyi var mı? Hayır	Evet	Toplam
Büyükşehir	**Sayı**	1791	173	1964
	%	27.8	20.1	26.9
İl merkezi	**Sayı**	989	101	1090
	%	15.3	11.8	14.9
İlçe merkezi	**Sayı**	2693	355	3048
	%	41.7	41.3	41.7
Belde/Kasaba	**Sayı**	240	42	282
	%	3.7	4.9	3.9
Köy	**Sayı**	739	188	927
	%	11.5	21.9	12.7
Toplam	**Sayı**	**6452**	**859**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyinin yerleşim birimine göre incelediğimizde, %20,1'inin büyükşehirde, %11,8'nin il merkezinde, %41.3'nün ilçe merkezinde, %4.9'unun belde/kasabada ve %21.9'nun köyde yaşadığı görülmektedir (Tablo 20).

Engelli katılımcıların engel türleri ve yerleşim birimleri karşılaştırıldığında fiziksel engellilerin en fazla ilçe merkezlerinde (%41.1). Büyükşehirlerde yaşayan engelli türüne baktığımızda Süreğen (sürekli) hastalık sahibi kişilerin daha fazla olduğu görülürken (%27.5), il merkezlerinde ise çoklu engellilerin yaşadıkları görülmektedir (Tablo 21).

Tablo 21. *Engelli Katılımcıların Engel Türleri ve Yerleşim Birimleri*

Yerleşim Birimi		Türü							Toplam
		Fiziksel engelli	İşitme engelli	Görme Engelli	Zihinsel engelli	Çoklu engelli	Süreğen (sürekli) hastalık	Bakıma muhtaç yaşlı	
Büyükşehir	**Sayı**	38	6	3	24	17	38	47	173
	%	20.0	22.2	7.9	22.9	25.8	27.5	15.9	20.1
İl merkezi	**Sayı**	24	1	3	14	12	24	23	101
	%	12.6	3.7	7.9	13.3	18.2	17.4	7.8	11.8
İlçe merkezi	**Sayı**	78	9	18	42	21	51	136	355
	%	41.1	33.3	47.4	40.0	31.8	37.0	46.1	41.3
Belde/Kasaba	**Sayı**	10	1	2	10	1	2	16	42
	%	5.3	3.7	5.3	9.5	1.5	1.4	5.4	4.9
Köy	**Sayı**	40	10	12	15	15	23	73	188
	%	21.1	37.0	31.6	14.3	22.7	16.7	24.7	21.9
Toplam	**Sayı**	**190**	**27**	**38**	**105**	**66**	**138**	**295**	**859**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyinin kent/kır bakımından incelendiğinde, %63.9'unun kentte, %36.1'inin kırda yaşadığı görülmektedir (Tablo 22).

Tablo 22. *Kır/Kentte Yerleşmeye Göre Engelli Katılımcıların Engel Türleri*

Yerleşim Birimi		Türü							Toplam
		Fiziksel engelli	İşitme engelli	Görme Engelli	Zihinsel engelli	Çoklu engelli	Süreğen (sürekli) hastalık	Bakıma muhtaç yaşlı	
Kent	**Sayı**	115	11	22	72	45	106	178	549
	%	60.5	40.7	57.9	68.6	68.2	76.8	60.3	63.9
Kır	**Sayı**	75	16	16	33	21	32	117	310
	%	39.5	59.3	42.1	31.4	31.8	23.2	39.7	36.1
Toplam	**Sayı**	**190**	**27**	**38**	**105**	**66**	**138**	**295**	**859**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyinin Düzey 1 bölgelerine dağılımı Tablo 23'de görülmektedir.

Tablo 23. ***Engellilerin Düzey 1 Bölgelerine Göre Dağılımı***

NUTS I (İBBS Düzey 1)		Evde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyi var mı? Hayır	Evet	Toplam
TR1 İstanbul	**Sayı**	1258	133	1391
	%	19.5	15.5	19.0
TR2 Batı Marmara	**Sayı**	310	24	334
	%	4.8	2.8	4.6
TR3 Ege	**Sayı**	836	111	947
	%	13.0	12.9	13.0
TR4 Doğu Marmara	**Sayı**	624	60	736
	%	10.5	7.0	10.1
TR5 Batı Anadolu	**Sayı**	676	60	736
	%	10.5	7.0	10.1
TR6 Akdeniz	**Sayı**	783	111	894
	%	12.1	12.9	12.2
TR7 Orta Anadolu	**Sayı**	497	85	582
	%	7.7	9.9	8.0
TR8 Batı Karadeniz	**Sayı**	398	74	472
	%	6.2	8.6	6.5
TR9 Doğu Karadeniz	**Sayı**	257	26	283
	%	4.0	3.0	3.9
TRA Kuzeydoğu Anadolu	**Sayı**	126	19	145
	%	2.0	2.2	2.0
TRB Ortadoğu Anadolu	**Sayı**	230	34	264
	%	3.6	4.0	3.6
TRC Güneydoğu Anadolu	**Sayı**	457	109	566
	%	7.1	12.7	7.7
Toplam	**Sayı**	**6452**	**859**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Tablo 24. ***Toplam Çocuk Sayısına Göre Katılımcılar***

Toplam Çocuk Sayısı	Sayı	%
1 çocuk	1187	20.6
2 çocuk	2199	38.2
3 çocuk	1890	32.8
4 ve üzeri çocuk	485	8.4
Toplam	**5761**	**100.0**

Ailelerin %38.2'sinin 2 çocuğunun olduğu, %32.8'inin 3 çocuğu olduğu, %20.6'sının 1 çocuğu olduğu, %8.4'ünün ise 4 ve üzeri çocuğu olduğu ortaya çıkmaktadır (Tablo 24).

Aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanların oranı 6.1'dir. Katılma durumunu cinsiyete göre incelediğimizde kadınların %7.1'i erkeklerin ise %4.8'i aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılmıştır (Tablo 25)

Tablo 25. ***Aile Eğitimi Konusunda Kursa Katılmaya ve Cinsiyete Göre Katılımcılar***

Aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katıldınız mı?		Cinsiyet		Toplam
		Kadın	Erkek	
Evet katıldım	**Sayı**	287	156	443
	%	7.1	4.8	6.1
Hayır katılmadım	**Sayı**	3746	3122	6868
	%	92.9	95.2	93.9
Toplam	**Sayı**	**4033**	**3278**	**7311**
	%	**100.0**	**100.0**	**100.0**

EKONOMİ BOYUTU

Tablo 26. ***Ekonomi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım***

Aile Ekonomisine ilişkin konular	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bilinçli alış veriş	4728	65	1754	24.1	793	10.9	**7275**	**100**
Aile bütçesinin yönetimi (gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması)	4611	63.7	1816	25.1	815	11.3	**7242**	**100**
Gelirlerin tasarrufu ve yatırım	4203	58.2	1892	26.2	1124	15.6	**7219**	**100**
Bilinçli borçlanma (kredi kartı, konut kredisi, tüketici kredisi)	4078	56.7	1791	24.5	1326	18.4	**7195**	**100**
Sigortalı yaşam (hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko)	3431	47.6	1941	26.9	1842	25.5	**7214**	**100**
Enerji tasarrufu	4657	64.4	1652	22.8	939	12.8	**7248**	**100**

Tablo 26'daki oranlar incelendiğinde, bilinçli alış veriş konusunda katılımcıların büyük bir bölümünün (% 65) kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (% 10.9) oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin bilinçli alış veriş konusunda kendilerini yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Bütçe yönetimi konusunda aile üyelerinin % 63.7'si kendi bilgilerinin yeterli olduğunu belirtmekteyken, sadece % 11.3'ü kendi bilgilerinin yeterli olmadığını belirtmiştir. Bu bulgu aile üyelerinin ailede bütçe yönetimi konusunda kendilerini yeterli gördükleri ortaya koymaktadır.

Aile gelirlerinin bir kısmının tasarruf veya yatırıma ayrılmasına ilişkin olarak katılımcıların yarısından fazlası (% 58.2) kendini yeterli gördüğünü belirtmiştir. Kendini

kısmen yeterli görenlerin oranı % 26.2 ve yetersiz görenlerin oranı % 15.6'dır. Tasarruf ve yatırım konusunda kendilerini yeterli görenlerin oranı daha yüksek olmakla birlikte, kendini kısmen yeterli görenler ve yetersiz görenlerin oranının da yüksek olduğu gözlenmektedir. Bu bulgu aile üyelerinin tasarruf ve yatırım konularında kendilerini kısmen yeterli görmediklerinin bir kanıtı olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla ailelere yönelik olarak geliştirilecek bir eğitim programında aile gelirlerinin tasarrufu ve yatırım konusunun yer almasının gerekli olduğu söylenebilir.

Bilinçli borçlanma konusunda aile üyelerinin yarısından fazlası (% 56.7) kendini yeterli hissettiğini belirtmiştir. Buna karşılık kendini kısmen yeterli görenlerin oranı % 24.5 ve yetersiz görenlerin oranı % 18.7'dir. Kendini yeterli görenlerin oranı, kendini kısmen yeterli görenlerden ve yetersiz görenler daha yüksektir. Bununla birlikte katılımcıların yarısına yakınının kendini kısmen yeterli veya yetersiz olduğunu belirtmesi ailelerin eğitiminde bu konunun üzerinde durulması gereken bir konu olduğunun kanıtı olarak kabul edilebilir.

Sigortalı yaşam konusunda ailelerin % 47.6'sı kendini yeterli gördüğünü, % 26.9'u kendini kısmen yeterli gördüğü ve % 25.5'i de kendini yetersiz gördüğünü belirtmişlerdir. Sigortalı yaşam konusunda kendini kısmen yeterli görenler ve yetersiz görenlerin toplam oranı, bu konuya ilişkin olarak kendini yeterli görenlerin oranından daha yüksektir. Bu oranlar aile üyelerinin sigortalı yaşam konusunda kendilerini yetersiz gördüklerinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu bulguya dayalı olarak, ailelerin eğitimine yönelik bir eğitim programında sigortalı yaşam konusuna yer verilmesinin gerekli olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan aile üyelerinin % 64.4'ü enerji tasarrufu konusunda kendisini yeterli gördüğünü belirtirken, % 22.8'i yetersiz hissettiği belirtmiş, % 12.8'i ise fikir belirtmemiştir. Bu bulgu aile üyelerinin büyük bir çoğunluğunun enerji tasarrufu konusunda kendilerini yeterli gördüğünü göstermektedir. Bununla birlikte, kendini yetersiz görenlerin ve fikir belirtmeyenlerin oranı göz önüne alındığında, enerji tasarrufunun ailelerin kendini kısmen yeterli gördükleri bir konu olduğu söylenebilir.

Aile ekonomisine ilişkin altı konuda ailelerin yarısından fazlasının kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Tüm boyutlarda kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı ise katılımcıların yaklaşık olarak dörtte biri dolayındadır. Kendini kısmen yeterli gören-

lerin oranı yetersiz görenlerin oranlarından daha yüksektir. Bu bulgu genel anlamda ailelerin ekonomiye ilişkin konularda kendilerini yeterli gördüklerini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte kendilerini kısmen yeterli gören ve yetersiz görenlerin oranı birlikte göz önüne alındığında katılımcıların önemli bir kısmının (yaklaşık olarak % 40) kendilerini yetersiz gördüğü veya tam olarak yeterli görmediği söylenebilir. Diğer bir ifadeyle kendilerini kısmen yeterli görenler ile yetersiz görenlerin toplam oranı, kendini yeterli görenlerin oranında düşük olmakla birlikte, tüm Türkiye'deki aileler göz önüne alındığında bu oranın oldukça yüksek bir düzeyde olduğu söylenebilir.

Ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyi bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve enerji tasarrufu konularında diğer konulara göre daha yüksektir. Sigortalı yaşam, bilinçli borçlanma ve gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında ise aileler kendilerini diğer konulara göre daha az yeterli görmektedirler. Bu anlamda ailelerin özellikle sigorta hizmetleri (hayat, yangın, doğal afet, kasko, konut sigortası), bilinçli borçlanma (kredi kartı, konut kredisi, tüketici kredisi) ve gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında kendilerini daha yetersiz algıladıkları ortaya çıkmaktadır.

Aile ekonomisi konularına ilişkin olarak, katılımcıların yarısından fazlasının kendilerini yeterli gördüklerini belirtmeleri, aile üyelerinin bu konularda gerçekten de yeterli bilgi ve beceri sahibi olmaları dışında başka birçok durumdan kaynaklanıyor olabilir. Bu anlamda bu bulgular ailelerin ekonomik konulara ilişkin olarak bilgi eksikliği hissetmediklerinin veya bilgi eksikliklerinin farkında olmadıklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Tablo 27. ***Ekonomi Boyutunda Aile Üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım***

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Bilinçli alış veriş	1788	25	4936	69	425	5.9	**7149**	**100**
Aile bütçesinin yönetimi (gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması)	1799	25.2	4905	68.8	424	5.9	**7128**	**100**
Gelirlerin tasarrufu ve yatırım	1909	26.8	4778	67.1	429	6	**7116**	**100**
Bilinçli borçlanma (kredi kartı, konut kredisi, tüketici kredisi)	1862	26.3	4756	67.1	472	6.7	**7090**	**100**
Sigortalı yaşam (hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko)	2046	28.8	4594	64.6	474	6.7	**7114**	**100**
Enerji tasarrufu	1891	26.6	4763	67	459	6.5	**7113**	**100**

Tablo 27'de görüldüğü üzere, bilinçli alış veriş konusunda verilecek bir eğitime katılmak isteyen aile üyelerinin oranı % 25, böyle bir eğitim katılmak istemeyen aile üyelerinin oranı % 69'dur. Katılımcıların büyük bir bölümünün bilinçli alış veriş konusunda eğitim almak istemedikleri görülmektedir. Bununla birlikte eğitim almak isteyenlerin oranı da azımsanmayacak bir düzeydedir. Ailelerin dörtte birinin böyle bir eğitime ihtiyaç duyduğu ortaya çıkmaktadır. Bu oran bilinçli alış veriş konusunda eğitimlerin gerekliliğini ortaya koymak açısından yeterli bir oran olarak değerlendirilebilir.

Aile üyelerinin büyük bir kısmı (% 68.8) aile bütçesinin yönetimi konusunda verilecek bir eğitime katılmak istemediğini belirtmiştir. Bununla birlikte araştırmaya katılanların dörtte biri (% 25.2) böyle bir eğitime katılmak istediğini belirtmiştir. Aile bütçesinin yönetimi konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı istemeyenlerin oranından düşüktür. Bununla birlikte, aile bütçesinin yönetimi konusunda eğitime katılmak istediğini belirtenlerin oranı bu konunun aile üyelerine yönelik bir eğitim programında yer alması için yeterli bir oran olduğu söylenebilir.

Gelirlerinin tasarrufu ve yatırım konusunda verilecek bir eğitime araştırmaya katılan aile üyelerinin % 67.1'i katılmak istemediğini, % 26.8'i ise katılmak istediğini belirtmiştir. Bu konuda eğitime katılmak istemeyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir. Bununla birlikte katılmak istediğini belirtenlerin oranının çok düşük olmadığı ve bu oranın böyle bir konuda eğitimin gerekli olduğunu göstermesi açısından yeterli olduğu ifade edilebilir. Bu bulguya dayalı olarak gelirlerinin tasarrufu ve yatırım konusunun ailelere yönelik geliştirilecek eğitim programlarında ve eğitim etkinliklerinde yer alması gereken bir konu olduğu söylenebilir.

Bilinçli borçlanma konusunda düzenlenecek bir eğitime katılımcıların büyük bir bölümü (% 67) katılmak istemediğini belirtirken, katılımcıların dörtte biri (% 26.3) katılmak istediğini belirtmiştir. Bilinçli borçlanma konusunda eğitim almak isteyenlerin oranı, eğitim almak istemeyenlerin oranında daha düşük olmakla birlikte, katılımcıların dörtte birini oluşturmaktadır. Bu oranın, bilinçli borçlanma konusunda ailelere yönelik eğitimlerin düzenlenmesi için ve bu konunun aile eğitimine yönelik geliştirilecek eğitim programında yer verilmesi için yeterli bir oran olduğu söylenebilir.

Sigortalı yaşam konusunda verilecek bir eğitime katılımcıların % 64.4'ü katılmak istemediğini belirtirken, % 28.9'u katılmak istediğini belirtmiştir. Bu konuda eğitime

katılmak isteyenlerin oranı eğitime katılmak istemeyenlerin oranından daha düşüktür. Bununla birlikte, katılmak isteyenlerin oranı bu konunun aile eğitimine yönelik bir programda yer alması gerektiğini görmek açısından yeterli bir orandır. Bu bulguya dayalı olarak sigortalı yaşam konusunun ailelere yönelik bir eğitim programında yer alması gereken konulardan biri olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan aile üyelerinin büyük bir kısmı (% 66.8) enerji tasarrufu konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemediğini belirtirken, katılımcıların dörtte birinden fazlası da (% 26.7) bu konuda bir eğitime katılmak istediğini belirtmiştir. Katılmak isteyenlerin oranı katılmak istemeyenlerin oranından düşük olmakla birlikte, önemli bir orandır. Bu bulguya dayalı olarak, enerji tasarrufu konusunun ailelere yönelik bir eğitim programında yer alması gereken bir konu olduğu söylenebilir.

Ekonomi boyutundaki tüm konulara ilişkin oranlar birlikte değerlendirildiğinde, ailelerin eğitime katılma konusunda isteksiz oldukları ortaya çıkmaktadır. Katılımcıların yarısından fazlası ekonomi konularında düzenlenecek eğitimlere katılmak istemediğini belirtmektedir. Katılımcıların dörtte birlik bir kısmı ise aile ekonomisi konusundaki eğitimlere katılmak istememektedir. Görüldüğü gibi düzenlenecek eğitim etkinliklerine katılmak istemeyenlerin oranı katılmak isteyenlerin oranından yüksektir. Bununla birlikte tüm Türkiye'deki aileler göz önüne alındığında ailelerin dörtte birinin eğitime katılma konusunda istekli olmasının bu eğitimlerin gerekliliğini göstermek açısından yeterli bir oran olduğu söylenebilir.

Ailelerin eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri sigortalı yaşam ve gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında diğer konulara göre daha yüksektir. Katılımcılar bilinçli alış veriş ve aile bütçesinin yönetimi konularında eğitime katılmaya diğer konulara göre daha isteksizdirler. Aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyi ve eğitime katılma konusundaki isteklilik oranları arasında tutarlılıklar olduğu görülmektedir. Bu anlamda, ailelerin kendilerini yetersiz hissettikleri konularda eğitime katılma isteklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin olarak kadın ve erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri; aile bütçesinin yönetimi, gelirlerin tasarrufu ve yatırım, sigortalı yaşam, enerji tasarrufu konularında anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Bu boyutlarda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri kadın katılımcılardan daha yüksektir (Ek Tablo 1). Ülkemizde çalışan kadınların oranında giderek artış olmakla birlikte, erkek katılımcıların kadınlara göre sosyal ve ekonomik yaşamın daha çok içinde oldukları söylenebilir. Diğer yandan ailelerin ekonomik işlerin erkekler tarafından üstleniliyor olması erkeklerin ekonomi konuları konusunda kendilerini daha yeterli görmelerine neden olabilir. Bilinçli alış veriş konusunda ise kadın ve erkek katılımcıların görüşleri arasında farklılık yoktur. Bu bulgu araştırmanın "kadın ve erkek katılımcıların aile ekonomisine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından kadın ve erkek katılımcıların görüşleri ekonomiye ilişkin hiçbir konuda anlamlı düzeyde farklılaşmamıştır. Hem kadın hem de erkek katılımcılar genel olarak eğitime katılma konusunda isteksizdirler (Ek Tablo 2). Bu anlamda aile ekonomisine ilişkin konularda, cinsiyet, aile üyelerinin eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından farklılık yaratan bir değişken değildir. Kadın ve erkek katılımcıların görüşleri arasında kendini yeterli görme düzeyi açısından farklılık çıkmasına rağmen, eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından anlamlı farklılık ortaya çıkmamıştır.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Diğer bir ifadeyle, aile üyelerinin yaş düzeyi onların aile ekonomisi konusunda kendilerini yeterli görme düzeylerini farklılaştırmaktadır (Ek Tablo 3). Buna göre, en alt yaş grubunu oluşturan 18-25 yaş grubundaki ve en üst yaş grubunu oluşturan 58 yaş ve üzeri gruptaki aile üyelerinin aile ekonomisi konularına ilişkin olarak kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer gruplara göre daha düşüktür. Bu durum 18-25 yaş grubundaki katılımcıların eko-

nomik yaşama yeni girmelerinden kaynaklanıyor olabilir. Yine bu yaş grubundakilerin evlilik hazırlığı yapma ve yeni evli olma olasılıkları oldukça yüksektir. Bu nedenle ekonomiyle ilgili birçok sorunla yeni yeni karşılaşmaya başladıkları için kendilerini yeterli görme düzeyleri daha düşük olabilir. 58 yaş ve üzeri gruptaki aile üyeleri ise genellikle emekli ve çalışma yaşamından çekilmiş kişiler olmalarından dolayı kendilerini daha yetersiz görüyor olabilirler. Bu bulguya dayalı olarak aile ekonomisi konusuna ilişkin olarak geliştirilecek eğitim programlarının öncelikle 18-25 yaş grubundaki aile üyelerinin ve 58 ve üzeri yaş grubundaki aile üyelerinin gereksinimlerine yönelik olmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Bireylerin tüketim davranışlarının yaş değişkenine göre farklılaştığı sonucu daha önce yapılan araştırmalarda da bulunmuştur. Cemalcılar (1994: 19) yiyecek, giysi, mobilya, eğlence vb. ihtiyaçların ve isteklerin tüketicinin yaşıyla yakından ilgili olduğunu belirterek, 15-20 yaş grubu kaset, giysi gibi malları talep ederken; 25-30 yaş grubu mesleğe yeni atılanlardan ve aile kuranlardan oluştuğundan, ev eşyalarına talepleri daha çoktur. Bu anlamda aile üyelerinin ekonomik konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin de yaş değişkenine göre farklılaşmasının beklenen bir sonuç olduğu söylenebilir.

Aile üyelerin ekonomiye ilişkin tüm konularda eğitime katılma istekliliklerinin yaş gruplarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Tablo 4). Alt yaş gruplarındaki aile üyelerinin eğitime katılma konusundaki isteklilik düzeyleri daha ileri yaş gruplarındaki katılımcılardan daha yüksektir. Bu bulgu ekonomiye ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere alt yaş gruplarındaki aile üyelerinin daha istekli olduklarını göstermektedir. Dolayısıyla alt yaş gruplarındaki aile fertlerinin eğitime katılma oranı daha yüksek olabilir. Bu nedenle geliştirilecek eğitim programlarının daha çok alt yaş gruplarındaki aile üyelerinin eğitim ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olması gerektiği söylenebilir. Diğer yandan üst yaş gruplarındaki aile üyelerinin de eğitime katılmalarının sağlanması için daha fazla teşvik edilmelerinin gerektiği söylenebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Öğrenim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri öğrenim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Diğer bir ifadeyle, öğrenim durumu aile üyelerinin aile ekonomisi konularına ilişkin yeterlik düzeyleri açısından önemli bir değişkendir. Öğrenim düzeyi yüksek olan bireylerin ekonomi konularında yeterlik düzeyi daha yüksek iken öğrenim düzeyi düşük olanların yeterlik düzeyi daha düşüktür.

Bu bulgunun, literatürdeki diğer araştırmalarla tutarlı olduğu söylenebilir. Bayraktar (1987: 72) tarafından yapılan "Ailelerin Enerji Kullanımına İlişkin Bilgi Tutum ve Davranışlarının İncelenmesi" adlı araştırmada ailelerin enerji kullanımına ilişkin bilgi ve davranışlarının eğitim durumuna göre farklılaştığı ve daha yüksek eğitim düzeyinde olanların enerji tasarrufuna ilişkin bilgi ve davranışlarının da daha yeterli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bayazıt (2002), tüketicilerin sahip oldukları eğitim düzeyinin ve mesleğin onların satın alma davranışı üzerinde önemli bir etkisi bulunduğunu belirtmiştir. Her şeyden önce eğitim, bireylerin inançlarını, değerlerini ve davranışlarını değiştirmektedir. Eğitim düzeyindeki yükselmeye paralel olarak tüketicilerin istek ve ihtiyaçları değişmekte ve sunulan mal ve hizmetlere olan talepleri de farklılık göstermektedir. Hatiboğlu (1993: 3) insanların eğitim düzeyleri yükseldikçe ihtiyaç ve taleplerinin de değiştiğini vurgulamaktadır. Eğitim düzeylerindeki yükselme kitap, gazete, dergi, sanat eşyası ve sanat hizmetleri talebi, seyahat ve kültürel hizmetler talebini arttırmaktadır. Eğitim düzeyi yükselen kişiler, genellikle satın alma işini daha dikkatli yapmakta, seçebileceği daha fazla çeşit aramakta ve daha kaliteli mallar satın almak istemektedir.

Bu bulgu ailelere verilecek eğitim programlarının nasıl oluşturulması gerektiği ile ilgili önemli ipuçları sunmaktadır. Ek Tablo 5 ve Ek Tablo 6 sonuçları birlikte düşünüldüğünde, ekonomiye ilişkin tüm konularda kendini en yetersiz hisseden okuryazar olmayan grubun aynı zamanda eğitime katılma konusunda en isteksiz olan grup olduğu görülmektedir. Buna karşılık ekonomi konularında kendilerin en yeterli gören grup olan lisansüstü eğitime sahip olanlar, aynı zamanda bu konuda düzenlenecek bir eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyi diğer gruplara göre en yüksek olan gruptur.

Örgün eğitimi hiç almamış veya çok az almış aile üyelerinin, eğitimi bilgi eksiklerini giderme ve kendilerini geliştirme aracı olarak görme olasılıkları oldukça düşüktür. Bu anlamda, ekonomi konularında, özellikle öğrenim görmemiş veya öğrenim düzeyi dü-

şük olan bireylerin eğitime katılmasını sağlayacak özendiricilerin neler olabileceği iyi belirlenmelidir. Özellikle öğrenim görmemiş kişilerin eğitim alma konusunda nasıl isteklendirilebilecekleri, eğitime katılmalarının nasıl sağlanacağı çok önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu bulgulara dayalı olarak geliştirilecek eğitim program veya etkinliklerine katılacak aile üyelerinin çoğunlukla öğrenim düzeyi yüksek olanlardan oluşacağı, dolayısıyla bu konuda düzenlenecek eğitimlerin öğrenim düzeyi yüksek insanların beklentilerini karşılayacak şekilde geliştirilmesi gerektiği söylenebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir (Ek Tablo 7). Ailelerin gelir düzeyi ile aile ekonomisi konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin doğru orantılı olduğu görülmektedir. Gelir düzeyi daha yüksek aile fertleri ekonomi konularında kendilerini daha yeterli görürken, alt gelir gruplarındaki aile fertleri ise kendilerini daha yetersiz görmektedir.

Tüketicinin sosyalleşmesinde en önemli faktörlerden biri de sosyo-ekonomik düzeydir. Tüketici davranışlarındaki sosyo-ekonomik düzey farklılıkları yaşamın ilk yıllarında gelişir. Bir kez geliştiğinde de çok büyük değişiklikler olmazsa yaşam boyunca devam etme eğilimi gösterir. Aile geliri, ailedeki kişilerin gelirlerinin toplamıdır. Ekonomik bir birim olan aile gelirinin kazanılmasını ve harcanmasını şekillendirir. Aile üyelerinin tüketimle ilgili değerlerini, normlarını ve standartlarını da ortaya çıkarır. Dolayısıyla aile yalnızca geliri değil, aynı zamanda gelirin nasıl harcanacağını da etkileyen bir etmen olarak nitelendirilebilir (Selimoğlu, 2003: 20).

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin tüm konularda ailelerin verilecek bir eğitime katılmaya isteklilik düzeylerinin ailelerin aylık gelirine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Ek Tablo 8). Diğer bir ifadeyle, gelir düzeyi ailelerin eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyini etkileyen bir değişken değildir. Ailelerin yeterlik algısı

farklılaşırken eğitime isteklilik düzeyi farklılaşmamaktadır. Ailelerin büyük bir bölümünün eğitime katılmada isteksiz olduğu görülmektedir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Meslek Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Farklı meslek gruplarına göre katılımcıların görüşleri ekonomiye ilişkin tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 9). Çiftçiler ve işsizler kendilerini en yetersiz gören gruplar iken memurlar kendilerini en bilinçli gören gruplardır. Farklı meslek gruplarındaki katılımcıların görüşleri arasındaki bu farklılıklar anlamlı düzeydedir. Buna göre çiftçiler ve işsizlerin aile ekonomisi konusunda kendilerini memurlar, işçiler, serbest meslek, ev hanımları ve diğer meslekleri yapanlara göre daha yetersiz hissetmektedirler.

Farklı meslek gruplarına göre katılımcıların ekonomi konularında düzenlenecek bir eğitime katılma konusundaki isteklilikleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çiftçiler ve işsizlerin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteklilik düzeyleri diğer gruplardan daha yüksek iken serbest melek yapanlar ve diğer meslekleri yapanlar en isteksiz gruplardır. Farklı meslek gruplarındaki katılımcıların görüşleri arasındaki bu farklılıklar anlamlı düzeydedir (Ek Tablo 10). Bu bulguya dayalı olarak çiftçiler ve işsizlerin aile ekonomisi konusunda eğitime katılma istekliliklerinin memurlar, işçiler, serbest meslek, ev hanımları ve diğer meslekleri yapanlara göre daha yüksek düzeyde olduğu söylenebilir. Bu bulgunun bir önceki tablonun sonuçları ile de tutarlı olduğu söylenebilir. Çünkü ekonomi konularında kendilerini en yetersiz hisseden gruplar olan çiftçiler ve işsizler, eğitime katılma konusunda en istekli olan gruplardır.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ekonomi boyutundaki konulara ilişkin olarak medeni hal durumuna göre katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Aile ekonomisi konularına ilişkin olarak kendilerini en yetersiz hissedenler bekârlar ve sözlü-

nişanlı grubundakilerdir (Ek Tablo 11). Kendilerini en yeterli hissedenler ise boşanmış olanlardır. Evlilerin de kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin diğer gruplara göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu bulgular bekârların ve sözlü-nişanlıların düzenlenecek eğitimlere en fazla ihtiyacı olan gruplar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda geliştirilecek eğitim programları veya etkinlikler özellikle sözlü-nişanlı ve bekâr bireylerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak hazırlanabilir.

Ekonomi boyutundaki konulara ilişkin olarak medeni hal durumuna göre katılımcıların düzenlenecek eğitimlere isteklilik düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 12). Ekonomi konularında eğitime katılma konusunda en istekli olanların bekârlar ve sözlü-nişanlı grubundakiler olduğu görülmektedir. Eğitime katılma konusunda en isteksiz olanlar ise eşi vefat etmiş olanlardır. Bu bulgular, aile ekonomisine ilişkin konularda düzenlenecek eğitimler e daha çok bekâr veya sözlü-nişanlıların katılacaklarının göstergesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle bu konuya ilişkin eğitimler daha çok bu kitleye yönelik olarak gerçekleştirilebilir. Katılımcıların en büyük bölümünü oluşturan evlilerin dörtte birinin eğitime katılma konusunda istekli olduğu görülmektedir. Evlilerde eğitime katılma konusunda isteksiz olanların oranı istekli olanlardan çok daha yüksektir. Bununla birlikte dört evliden birinin bu eğitimlere katılması bu konudaki eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanması için yeterli bir oran olarak görülebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Evlilik Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ekonomi boyutunda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin evlilik süresine göre bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve bilinçli borçlanma konularında anlamlı düzeyde farklılaştığı, gelirlerin tasarrufu ve yatırım, sigortalı yaşam ve enerji tasarrufu konularında ise anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir.

Evlilik süresine göre aile üyelerinin aile ekonomisi konularına ilişkin kendilerini yeterli görme düzeylerinin evlilik süresine göre bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve bilinçli borçlanma konularında anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 13). Bu boyutlarda ailelerin görüşleri evlilik süresine göre farklılık göstermektedir.

Buna göre evlilik süresi bir yıldan az olan ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer gruplara göre daha düşüktür. Katılımcıların kendilerini yeterli hissetme düzeyi evlilik süresi ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Evlilik süresi arttıkça kendilerini yeterli görenlerin oranında artış olmakla kendilerini "kısmen" yeterli görenlerin oranı azalmakta ve "yetersiz" görenlerin oranı ise artmaktadır. Yeni evlilerle kendileri yeterli görenlerin oranı daha düşük iken, evlilik süresi arttıkça kendilerini yetersiz görenlerin oranında artış olduğu görülmektedir. Diğer yandan gelirlerin tasarrufu ve yatırım, sigortalı yaşam ve enerji tasarrufu konularında ise evlilik süresine göre ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Diğer bir ifadeyle, evlilik süresi, ailelerin bu boyutlara ilişkin olarak görüşlerini farklılaştıran bir değişken değildir.

Ailelerin eğitimine yönelik bu bulgulara dayalı ilave bazı yorumlar yapılabilir. Yeni evli olanların aile ekonomisi konularına ilişkin kendilerini yeterli görme düzeylerinin düşük olması onların bu konuda eğitime ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır. Özellikle bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve bilinçli borçlanma yeni evlilerin yetersiz olduğu konulardır. Evliliğin ilerleyen yıllarında ise ailelerin kendilerini yetersiz görme boyutunda artış gözlenmektedir. Bu yıllarda ailelerin özellikle gelirlerin tasarrufu ve yatırım, aile bütçesinin yönetimi ve bilinçli borçlanma konularında kendilerini yetersiz görme düzeylerinin artması onların bu konularda eğitime ihtiyaçları olduğunu ortaya koymaktadır.

Aile ekonomisi boyutuna ilişkin olarak tüm konularda aile üyelerinin eğitime katılma konusundaki görüşlerinin evlilik süresine göre farklılaştığı görülmektedir. Araştırmaya katılan aile üyelerinin evlilik süresi arttıkça eğitime katılma konusundaki isteklilik düzeyleri azalmaktadır. Eğitime katılma konusunda en istekli olan grup evlilik süresi bir yıldan az olanlardır (Ek Tablo 14). En isteksiz olan grup ise 16 yıl ve üzeri evlilik süresinde olanlardır. Bu bulgulara dayalı olarak, aile ekonomisine ilişkin düzenlenecek bir eğitime daha çok yeni evlilerin ve evliliğin ilk yıllarındakilerin ilgi göstereceği ve katılımlarının yüksek olabileceği söylenebilir. Bu anlamda aile ekonomisi konusunda verilecek bir eğitimin öncelikle yeni evlilerin ve evliliğin ilk yıllarında olanların ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olması gerektiği söylenebilir. Diğer yandan özellikle 16 yıl ve

üzeri evlilik süresine sahip olanlara düzenlenecek eğitimlerin tanıtımı ve diğer teşvikler yapılarak eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri artırılabilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Tipi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ekonomiye ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 15). Diğer bir ifadeyle, aile tipi katılımcıların aile ekonomisine ilişkin kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından belirleyici bir değişkendir. Buna göre çekirdek aile ve parçalanmış aile üyelerinin ekonomi konularında kendilerini yeterli görme düzeyi daha yüksek iken, tek kişilik hanelerde yaşayan ve öğrenci veya işçilerden oluşan hanelerde yaşayan bireylerin kendilerini yeterli görme düzeyi daha düşüktür. Çekirdek ailelerin düzenli bir aile yaşamını en iyi sürdüren aileler oldukları söylenebilir. Bu anlamda ekonomi konularında bu ailelerde daha planlı ve belirli harcamalar yapıldığı söylenebilir. Parçalanmış ailelerde ise ailenin gelir kaynaklarında azalma olduğu için ancak bununla birlikte aile yaşamı kısmen devam ettiği için yine aile ekonomisinin daha planlı olduğu ifade edilebilir. Bu nedenle çekirdek ailelerde ve parçalanmış ailelerde ekonomik konularda kendini yeterli görme düzeyinin daha yüksek olmasının olağan bir durum olduğu ifade edilebilir. Tek kişilik hanelerde ve öğrenci/işçilerden oluşan hanelerde yaşayan katılımcıların aile ekonomisi konularına ilişkin yeterlik düzeyinin düşük çıkması ise bu tip hanelerde genellikle gelir düzeyi kısıtlı olmasından ve harcamalar günübirlik yapılmasında kaynaklanıyor olabilir. Ekonomi konularında yeterlik düzeyi açısından en iyi durumdaki ailelerin çekirdek aileler olması, günümüz sosyal ve ekonomik koşulları da göz önüne alındığında, bu aile tipinin ekonomik açıdan da en uygun aile tipti olduğunu ortaya koymaktadır.

Aile tipi değişkenine göre aile ekonomisi başlığındaki tüm konularda katılımcıların eğitime katılmaya isteklilikleri anlamlı düzeyde farklılaşmıştır (Ek Tablo 16). Bu bulgu, aile tipinin ailenin aile ekonomisi konularına ilişkin eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyini etkileyen bir değişken olduğunu göstermektedir. Çekirdek aile ve parçalanmış aile eğitime katılma konusunda en istekli aileler iken bunları geniş aile takip

etmektedir. Tek kişilik hane (yalnız yaşayanlar) ve öğrenci işçilerden oluşan hanelerde yaşayanlar ise eğitime katılma konusunda en isteksiz grupları oluşturmaktadır. Ancak bu gruplar aynı zamanda ekonomi konularında kendilerini en yetersiz gören gruplardır. Burada ilginç olan kendilerini daha yetersiz görenlerin eğitime katılmada da daha isteksiz olmasıdır. Bu anlamda yalnız yaşayanların ve öğrenci/işçilerden oluşan hanelerde yaşayanların eğitime katılma konusunda teşvik edilmesi gereklidir. Aksi takdirde bu grupların aile ekonomisi konusunda bilinçsiz olmalarına rağmen eğitime katılımı en düşük olacak gruplar olacağı söylenebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemi Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Araştırmaya katılan aile fertlerinin aile ekonomisi konularında kendini yeterli olarak algılama düzeyi aile yaşam dönemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 17). Diğer bir ifadeyle, bir katılımcının mensubu olduğu ailenin içinde bulunduğu yaşam dönemi, o katılımcının kendini yeterli görme düzeyini etkilemektedir. Buna göre küçük çocuklu ve yetişkin çocuklu aile fertleri ekonomi konuların tamamında kendilerini en yeterli gören katılımcılardır. Evlilik öncesi, yeni evli, farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik ve çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilik dönemlerindeki aile fertleri ise ekonomiye ilişkin konuların büyük bölümünde kendilerini diğer gruplara göre daha yetersiz görmektedirler.

Ailelerin ekonomik tutum ve alışkanlıklarının aile yaşam dönemiyle ilişkili olduğu birçok araştırma ile ortaya konmuştur. Aile yaşam döngüsü (AYD), ailenin toplumsal bir birim olarak yaşamı boyunca geçirdiği aşamaların her biridir (Özdemir, Vatandaş ve Torlak, 2009: 7). AYD, hem bireyi hem de toplumu etkileyen aileyi ve işlevlerini anlamada önemli bir araçtır. Aile yaşamı içinde belirli dönemlerde aile üyesi olan bireyler, belirli davranışlara zorlanmaktadır. Bu zorlayıcı normatif güçler ve bireylerin bu güçlere karşı verdiği tepkiler, önemli tutumları oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında en basit şekliyle bireyin davranışlarını açıklamada ailenin etkili olduğu bilinmektedir (Özdemir, Vatandaş, Torlak: 8). Aile yaşam dönemi; gelir, yaş ve önemli olayların (evlilik, doğum, çocuklarla ilgili olaylar, emeklilik, eşin ölümü gibi) hepsini kapsayan bir özet

değişkenler kümesi olarak rol oynamaktadır. Bir kişinin yaş ve geliri ilişkili olurken, aile yaşam dönemi kadar onların ihtiyaçlarını açıklayamaz. Aile yaşam dönemi ile alışveriş arasındaki ilişki, yaşam dönemi evresinin genel özellikleri dikkate alındığında ortaya çıkacaktır. Ailede çocuklar olduğunda aile daha fazla alışveriş yapmakta daha akılcı alışverişte bulunmaktadır. Yaşlı ve emekliler de boş zamanlarının fazla olmasından dolayı daha fazla alışverişe katılmaktadır. Doğal olarak aile yaşam döneminin farklı evreleri ürünün farklı tiplerini satın almada etkilidir (Selimoğlu, 2003: 18). Bu anlamda örneğin çekirdek bir ailenin satın alma alışkanlıklarıyla, geniş bir ailenin satın alma alışkanlıkları farklılık göstermekte ve bu aile yapılarında karar verecek kişi genellikle faklı bir birey olmaktadır.

Aile ekonomisi kapsamındaki tüm konularda katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri aile yaşam dönemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 18). Diğer bir ifadeyle, bir katılımcının mensubu olduğu ailenin içinde bulunduğu yaşam dönemi, o katılımcının eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyini etkilemektedir. Buna göre "evlilik öncesi", "yeni evli", "küçük çocuklu evlilik" ve "farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik" yaşam dönemlerindeki aile fertleri ekonomi konularında eğitime katılmaya en istekli olanlardır. "Yetişkin çocuklu" ve "çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilik" yaşam dönemlerindeki aile fertleri ise tüm boyutlarda eğitime katılma konusunda en isteksiz olan aile fertleridir. Yetişkin çocuklu ve çocuksuz orta yaşlı evlilik yaşam dönemlerindeki aileler, diğer yaşam dönemlerindeki ailelere göre daha yaşlı bireylerden oluşmaktadır. Bu ailelerle genellikle aile ile birlikte yaşayan çocuklar da yoktur. Bu nedenle yeni şeyler öğrenmeye gerek görmemeleri ve bu yüzden eğitime katılmaya isteklilik düzeylerinin düşük çıkmasının normal bir sonuç olduğu söylenebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailedeki Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Tüm boyutlar birlikte ele alındığında ailelerin kendilerini aile ekonomisi konularına ilişkin olarak yeterli görme düzeylerinin ailedeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 19). Diğer bir ifadeyle ailelerin ekonomi konularında kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından çocuk sayısı belirleyici bir

değişkendir. Buna göre ekonomi konularında kendilerini en yeterli görenler iki çocuklu aileler iken en yetersiz görenler dört ve üzeri sayıda çocuklu ailelerdir. Çocuk sayısı daha az olan ailelerin kendilerini yeterli görme düzeylerinin çocuk sayısı daha fazla olan ailelerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından ekonomiye ilişkin tüm alt boyutlar dikkate alındığında, ailenin çocuk sayısının önemli bir değişken olduğu görülmektedir (Ek Tablo 20). Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi en yüksek olan grup tek çocuklular iken en isteksiz olanlar üç çocuklu ailelerdir. Dört ve üzeri çocuklu ailelerde eğitime katılma konusunda isteklidirler. Aile ekonomisi konularına ilişkin olarak kendilerini yetersiz görme düzeyi en düşük grup olan dört ve üzeri çocuklu ailelerin eğitime katılma konusunda istekli olması oldukça tutarlı bir sonuçtur.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aileye Yönelik Herhangi Bir Eğitime Katılmış Olup Olmama Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre bilinçli alış veriş dışındaki tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 21). Diğer bir ifadeyle, aile yaşamına ilişkin herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma, kişilerin aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini yeterli görme düzeylerini belirleyen bir değişkendir. Bu bulguya göre daha önce eğitime katılmış aile üyelerinin aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin eğitime katılmamış ailelerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Eğitime katılan aile üyelerinin katılmayanlardan en azından eğitme katıldıkları konuda daha bilgili oldukları söylenebilir. Bundan da öte eğitime katılma bu kişilerin öğrenmeye daha açık olduklarının da göstergesi olabilir. Bu nedenle eğitime katılanların kendilerini daha yeterli görmeklerinin beklenen bir sonuç olduğu ifade edilebilir. Bu bulgu ayrıca, kişilerin katıldıkları eğitimlerin onların yeterlik düzeylerini artırdığının, dolayısıyla eğitimlerin yararlı olduğunun da bir delili olarak kabul edilebilir.

Aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre tüm boyutlarda

anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 22). Daha önce aileye yönelik eğitime katılmış olan kişilerin aile ekonomisi konusunda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda daha istekli oldukları görülmektedir. Eğitime katılmış kişilerin daha istekli olmaları öncelikle daha önceden aldıkları eğitimlerden yarar sağladıklarının ve memnun olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda bu kişilerin öğrenmeye açık ve meraklı olduklarının da bir delilidir. Bu bulguya dayalı olarak, düzenlenecek eğitimlere daha önceden böyle bir etkinliğe katılanların ilgi düzeyinin daha yüksek olacağı söylenebilir. Ancak bu bulgu aynı zamanda daha önceden eğitime katılmamış kişilerin yeni düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda teşvik edilmesinin de gerekli olduğunu göstermektedir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde/Kasaba, Köy) Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisine ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde/Kasaba, Köy) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 23). Diğer bir ifadeyle, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi katılımcıların aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini yeterli görme düzeylerini belirleyen bir değişkendir. Buna göre, büyükşehirlerden köylere doğru gidildikçe ailelerin kendilerini yeterli görme düzeylerinde azalma olmaktadır. Büyükşehirde ve il merkezlerinde ikamet eden aile üyeleri aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Köy, belde/kasaba ve ilçe merkezlerinde yaşayan aileler ise kendilerini daha yetersiz görmektedirler. Bu bulguya dayalı olarak, yerleşim biriminin gelişmişlik düzeyinin orada yaşayan insanların aile ekonomisi konularına ilişkin yeterlik düzeylerini de belirlediği söylenebilir. Bu anlamda köy ve ilçelerde yaşayan aile üyelerinin aile ekonomisine ilişkin konularda yeterlik düzeylerinin daha gelişmiş diğer yerleşim birimlerindeki kişilere göre daha düşük olduğu, dolayısıyla eğitime daha fazla ihtiyaçlarının olduğu söylenebilir.

Aile ekonomisine ilişkin tüm boyutlarda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (Büyükşehir, İl, İlçe, Bel-

de/Kasaba, Köy) göre tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 24). Diğer bir ifadeyle, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi, aile ekonomisine ilişkin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda aile üyelerinin isteklilik düzeylerini etkileyen bir değişkendir. Buna göre köylerde ve il merkezlerinde ikamet eden aile üyeleri aile ekonomisi konularında eğitime katılmaya en istekli bireylerdir. Büyükşehir, ilçe ve belde/ kasabalarda yaşayan kişiler ise aile ekonomisine ilişkin konularda eğitime katılmaya diğer gruplara göre daha isteksizdirler.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi (Kır/Kent) Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile ekonomisine ilişkin tüm boyutlarda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (kır, kent) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 25). Diğer bir ifadeyle, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi ailelerin aileyi ilgilendiren ekonomi konularında kendilerini yeterli görme düzeylerini belirleyen bir değişkendir. Buna göre, kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerinin kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini daha yeterli hissettiklerini göstermektedir. Bu anlamda kırdaki ailelerin kentlerdeki ailelere göre eğitime daha fazla ihtiyaçlarının olduğu söylenebilir.

Aile ekonomisinin tüm boyutlarında aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (kır, kent) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 26). Diğer bir ifadeyle, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimi (kır-kent), aile ekonomisine ilişkin verilecek bir eğitime katılma konusunda aile üyelerinin isteklilik düzeylerini etkileyen bir değişkendir. Bu bulgu kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerinin kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre aile ekonomisine ilişkin konularda eğitime katılmaya daha istekli olduklarını göstermektedir. Kır grubundaki yerleşim birimlerinde yaşayanların yeterlik düzeylerinin düşük çıkmasından dolayı bu gruplardakilerin eğitime katılma konusunda daha istekli olmaları beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte kentlerde yaşayan aile üyelerinin kır grubundaki yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre

eğitime katılma konusunda daha isteksiz olmalarının oldukça ilginç bir sonuç olduğu söylenebilir.

Aile Ekonomisi Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Bölge Değişkenine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ekonomi boyutunda tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin bölgelere (düzey 1) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 27). Diğer bir ifadeyle, aile üyelerinin bulunduğu yerleşim birimi onların kendilerini yeterli görme düzeyini etkileyen bir faktördür. Buna göre, TR8 Batı Karadeniz, TRB Ortadoğu Anadolu, TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerindeki katılımcılar diğer bölgelerdeki kendilerini yetersiz gören katılımcıların olduğu gruplar iken TR1 İstanbul, TR3 Ege, TR4 Doğu Marmara, TR5 Batı Marmara, TR6 Akdeniz, TR9 Doğu Karadeniz bölgelerindeki katılımcıların ise kendilerini daha yeterli görmektedirler. Daha genel bir tanımlamayla Ortadoğu Anadolu, kuzeydoğu Anadolu, doğu Anadolu, batı Karadeniz ve güneydoğu Anadolu bölgeleri kendilerini daha yetersiz görmekteyken, Marmara, ege ve Akdeniz bölgelerindeki katılımcılar kendilerini daha yeterli görmektedirler.

Ekonomi boyutunda tüm konularda aile üyelerinin eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri bölgelere (düzey 1) göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 28). Diğer bir ifadeyle, aile üyelerinin bulunduğu yerleşim birimi onların eğitime katılmaya isteklilik düzeyini etkileyen bir faktördür. TR4 Doğu Marmara, TR6 Akdeniz, TR7 Orta Anadolu, TR8 Batı Karadeniz, TRA Kuzeydoğu Anadolu, TRB Orta Doğu Anadolu, bölgeleri eğitime katılma konusunda istekli olanların daha yüksek olduğu bölgeler iken, TR1 İstanbul, TR2 Batı Marmara, TR5 Batı Anadolu, TRC Güneydoğu Anadolu eğitime katılma konusunda isteksiz olanların en yüksek düzeyde olduğu bölgelerdir. Genel olarak kendilerini yeterli gören illerdeki aile üyelerinin eğitime katılma konusunda daha istekli olduğu görülmektedir. yeterlik düzeyi düşük olan bölgelerdeki aile üyelerinin ise eğitime katılma konusunda isteksiz oldukları görülmektedir. Yeterlik düzeyi düşük olup eğitime katılma konusunda diğer gruplara göre daha istekli olan tek bölge Batı Karadeniz bölgesidir.

HUKUK BOYUTU

Tablo 28. Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım

Kendinizi Yeterli Hissediyor musunuz?	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aile Kurumunu İlgilendiren Yasal Düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Nikâh, Miras, Boşanma, Evlilik Sözleşmesi, Veraset İlamı Verme vb.) Konusunda	2385	33.0	2668	36.9	2183	30.2	7311	100
Tüketici Hakları Konusunda	2684	36.9	2369	32.6	2223	30.6	7276	100
Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları Konusunda	2037	28.3	2515	34.9	2644	36.7	7196	100
Sosyal Güvenlikle İlgili Hak ve Sorumluluklar Konusunda	2408	33.3	2539	35.1	2278	31.5	7225	100
Engellilerin Yasal Hakları ve İmtiyazları Konusunda	1671	23.2	1915	26.6	3612	50.2	7198	100
Engelli Yakınlarının Yasal Hak Ve Sorumlulukları Konusunda	1628	22.7	1835	25.6	3695	51.6	7158	100
Çocuğun İstismar Ve İhmale Karşı Korunması İle İlgili Yasal Düzenlemeler (Çocuk İşçiler, Dilencilik, Zorla Çocuk Yaşta Evlilik, Eğitim Hakkının Engellenmesi Vb.) Konusunda	2195	30.5	2585	36.0	2407	33.5	7187	100
Ev Sahibi Ve Kiracıların Hak Ve Yükümlülükleri Konusunda	2663	36.7	2419	33.3	2175	30.0	7257	100
İnsan Hakları Ve Temel Özgürlükler Konusunda	2732	38.0	2643	36.8	1806	25.1	7181	100
Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Hukuki Koruma Tedbirleri Konusunda	2930	40.7	2464	34.2	1806	25.1	7200	100
Vergiler İle İlgili Hak Ve Yükümlülükler Konusunda	2479	34.5	2252	31.3	2454	34.2	7185	100

Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.) konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %

33'ünün kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise % 30.2'dir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı ise % 36.9'dur. Bu bulgu aile üyelerinin aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.) konusunda kendilerini yeterli görenlerin oranının kendilerini yeterli görmeyenlere oranla daha yüksek olduğunu diğer taraftan ilgili konuda kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranının ise daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüketici hakları konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 36.9) kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise % 30.6'dır. Bu bulgu aile üyelerinin tüketici hakları konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 36.7) kendilerini yeterli görmediği gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görenlerin oranı ise (% 28.3) yeterli görmeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır.

Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 33.3'ünün kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise %31.5'dir. Bu bulgu sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusunda kendilerini yeterli gören aile üyeleri ile yeterli görmeyen aile üyelerinin oranının birbirine yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 50.2) kendilerini yeterli görmedikleri gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görenlerin oranı ise (% 23.2) oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin engellilerin yasal hakları ve imtiyazları konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır.

Engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 51.6) kendilerini yeterli görmedikleri gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görenlerin oranı ise (% 22.7) oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır.

Çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.) konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 30.5'inin kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise % 33.5'dir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı ise %36'dır. Bu bulgu aile üyelerinin çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.) konusunda kendilerini yeterli görmeyenlerin oranının kendilerini yeterli görenlere oranla daha yüksek olduğunu diğer taraftan ilgili konuda kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranının ise daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 36.7) kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise % 30.0'dır. Bu bulgu aile üyelerinin ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

İnsan hakları ve temel özgürlükler konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 38.0) kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (% 25.1) oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin insan hakları ve temel özgürlükler konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 40.7) kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (% 25.1) oldukça düşüktür. Bu bulgu aile üyelerinin aile içi

şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda aile üyelerinin kendini yeterli görme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 34.5'inin kendilerini yeterli gördüğü gözlenmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise %34.2'dir. Bu bulgu vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda kendilerini yeterli gören aile üyeleri ile yeterli görmeyen aile üyelerinin oranının birbirine yakın olduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuk boyutundaki maddelere verilen cevaplara ilişkin dağılımlar hukuk boyutunda özellikle "aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri", "insan hakları ve temel özgürlükler", "tüketici hakları" ve "ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri" konularının aile üyelerinin kendilerini en yeterli gördükleri alanlar olduğunu ortaya koymaktadır. Aile üyelerinin kendilerini diğer konulara göre daha yetersiz gördüğü konular ise "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları", "engellilerin yasal hakları ve imtiyazları" ve "ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları" konularıdır.

Tablo 29. Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Aile Kurumunu İlgilendiren Yasal Düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Nikâh, Miras, Boşanma, Evlilik Sözleşmesi, Veraset İlamı Verme vb.) Konusunda	2487	34.9	4125	57.9	518	7.3	7130	100
Tüketici Hakları Konusunda	2665	37.2	4012	56.0	489	6.8	7166	100
Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları Konusunda	2465	34.7	4055	57.1	580	8.2	7100	100
Sosyal Güvenlikle İlgili Hak ve Sorumluluklar Konusunda	2542	35.7	4061	57.1	508	7.1	7111	100
Engellilerin Yasal Hakları ve İmtiyazları Konusunda	2164	30.6	4301	60.8	613	8.7	7157	100
Engelli Yakınlarının Yasal Hak Ve Sorumlulukları Konusunda	2125	30.1	4305	61.0	631	8.9	7061	100
Çocuğun İstismar Ve İhmale Karşı Korunması İle İlgili Yasal Düzenlemeler (Çocuk İşçiler, Dilencilik, Zorla Çocuk Yaşta Evlilik, Eğitim Hakkının Engellenmesi Vb.) Konusunda	2470	34.8	4096	57.8	523	7.4	7089	100
Ev Sahibi Ve Kiracıların Hak Ve Yükümlülükleri Konusunda	1962	27.5	4652	65.3	510	7.2	7204	100
İnsan Hakları Ve Temel Özgürlükler Konusunda	2340	33.1	4209	59.5	526	7.4	7155	100
Aile İçi Şiddetin Önlenmesi Ve Hukuki Koruma Tedbirleri Konusunda	2202	30.1	4354	61.4	539	7.6	7095	100
Vergiler İle İlgili Hak Ve Yükümlülükler Konusunda	2075	29.3	4489	63.3	525	7.4	7089	100

Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.) konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (%57.9) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir (Tablo 29). Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 34.9'dur. Bu bulgu aile üyelerinin aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.) konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Tüketici hakları konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 56.0) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 37.2'dir. Bu bulgu tüketici hakları konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 57.1) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 34.7) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 57.1) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 35.7) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir

bölümünün (% 60.8) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 30.6) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu engellilerin yasal hakları ve imtiyazları konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 61.0) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 30.1) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.) konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 57.8) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 34.8) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.) konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 65.3) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 27.5) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

İnsan hakları ve temel özgürlükler konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölü-

münün (% 59.5) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 33.1) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu insan hakları ve temel özgürlükler konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 61.4) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 30.1) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma istekliliğine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümünün (% 63.3) böyle bir eğitime katılmak istemediği gözlenmektedir. Eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise (% 29.3) katılmak istemeyenlere oranla oldukça düşüktür. Bu bulgu vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyen aile üyelerinin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuk boyutundaki maddelere verilen cevaplara ilişkin dağılımlar incelendiğinde hukuk ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyenlerin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte özellikle "tüketici hakları","sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)" ve "aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)" konularında düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı diğer konularda düzenlenecek eğitimlere katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olarak öne çıkmaktadır.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 29) ilgili konuların tümünde kadın ve erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı gözlenmiştir. Aile hukuku ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "kadın ve erkek katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 30) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Hukuk ile ilgili konular arasında *"vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusu"* haricindeki diğer tüm konularda düzenlenecek bir eğitime kadın katılımcıların katılma isteğinin erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Diğer taraftan *"Vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda"* düzenlenecek bir eğitime ise katılmak isteyen erkek katılımcıların oranı kadın katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu anlamda aile hukukuna ilişkin konularda, cinsiyet, aile üyelerinin eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından farklılık yaratan bir değişken olarak ön plana çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "kadın ve erkek katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir. Aile üyelerini ilgilendiren konularda gerek kendini yeterli görme düzeyi açısından gerekse eğitime katılmaya isteklilik açısından ortaya çıkan anlamlı farklılık kadın katılımcıların bu konuda eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yaşlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 31) anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)", "sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar", "engellilerin yasal hakları ve imtiyazları", "aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri"* ve *"vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konularında 18-25 yaş arasında olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Diğer taraftan 18-28 yaş arası olan katılımcılar *"insan hakları ve temel özgürlükler"* konusunda diğer katılımcılara oranla kendilerini daha yeterli görmektedirler. *"Tüketici hakları"* ve *"çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)"* konularında ise 58 yaş ve üzeri katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olarak saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, yaşları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların yaşlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 32) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda düzenlenecek eğitime katılım istekliliğinin 58 yaş ve üzeri katılımcılarda diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, yaşları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin öğrenim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 33) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Okur-

yazar olmayan katılımcıların aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucu gözlenmiştir. Öğrenim durumu açısında bakıldığında aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda öğrenim düzeyinin yükselmesine bağlı olarak katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin de anlamlı bir şekilde arttığı gözlenmiştir. Bu sonuca göre öğrenim düzeyinin, katılımcıların aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında kendilerini yeterli görmelerini etkileyen önemli bir faktör olduğu yorumu yapılabilinir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, öğrenim durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların öğrenim durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 34) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda düzenlenecek eğitime katılım istekliliğinin eğitim seviyesi arttıkça yükseldiği gözlenmiştir.. Diğer taraftan okuryazar olmayan katılımcıların hukuki konularla ilgili düzenlenecek eğitimlere katılma istekleri daha üst eğitim seviyesindeki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, öğrenim durumu açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aylık Gelirlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aylık gelirlerine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 35) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları"* konusunda 500 TL ve altı gelire sahip olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Hukuk alanı ile ilgili diğer konuların tümünde ise 2501 TL ve üzeri gelire sahip katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer gelir düze-

yindeki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgulara göre özellikle gelir düzeyi düştükçe katılımcıların hukuk konularına ilişkin kendilerini yeterli görme düzeylerinde anlamlı düzeyde düşüş olduğu söylenebilir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, aylık gelirleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aylık gelire göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 36) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları", "sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)"* ve *"aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri"* konularında gruplar arasında anlamlı bir farkın olduğu gözlenmektedir. Diğer konu başlıklarında ise gelir düzeyi açısından anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, aylık gelir açısından farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin mesleklerine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 37) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerini ilgilendiren hukukla ilgili konularda genel olarak ev hanımlarının kendilerini yeterli görme düzeylerinin düşük olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan memur olan katılımcıların hukukla ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer meslek sahiplerine kıyasla yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bulgulara göre özellikle ev hanımlarının aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda eğitim ihtiyacı düzeylerinin yüksek olduğu yorumu yapılabilinir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, meslekleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların mesleklerine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 38) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)", "tüketici hakları", "ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları", "sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar" ve "vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konularında düzenlenecek bir eğitime çiftçilikle uğraşan katılımcıların katılma isteğinin diğer mesleklerle uğraşan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. *"Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları" ve "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları"* konularında düzenlenecek bir eğitime ise memur olan katılımcıların katılma isteğinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, meslekler açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin medeni durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 39) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"İnsan hakları ve temel özgürlükler"* konusunda sözlü/nişanlı olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara göre yüksek olduğu saptanmıştır. *"Vergiler ile ilgili hak ve sorumluluklar", "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları" ve "tüketici hakları"* konularında ise eşi vefat etmiş olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara oranla düşük olduğu gözlenmiştir. Hukukla ilgili diğer konu alanlarında ise boşanmış olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinde anlamlı derecede yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, medeni durum açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin evlilik süresine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 40) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)", "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)", "ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri", "insan hakları ve temel özgürlükler"* ve *"aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri"* konularında düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyen sözlü/nişanlı katılımcıların oranının diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Diğer taraftan eşi vefat etmiş katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, medeni durum açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin evlilik süresine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 41) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları", "engellilerin yasal hakları ve imtiyazları", "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)", "ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri"* ve *"vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konularında evlilik süresi açısından anlamlı bir farkın olmadığı gözlenmiştir. *"Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri"* konusunda ise 1 yıldan az bir süredir evli olan katılımcıların kendilerini diğer katılımcılara göre daha yetersiz gördükleri saptanmıştır. *"İnsan hakları ve temel özgürlükler", "sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar"* ve *"tüketici hakları"* konularında ise 1 yıldan az süredir evli

olan katılımcıların diğer katılımcılara oranla kendilerini daha yeterli gördükleri saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"* konusunda da 1-5 yıl ve 5-10 yıldır evli olan katılımcıların kendilerini yeterli görme oranının diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, evlilik süresi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin evlilik süresine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 42) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"* konusunda düzenlenecek bir eğitime 1-5 yıl ile 6-10 yıllık evli katılımcıların katılma isteklerinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Hukukla ilgili diğer konu alanlarında düzenlenecek eğitimlere ise 16 yıl ve üzeri evli olan katılımcılar haricindeki katılımcıların katılma isteklerinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, evlilik süresi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşanılan Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yaşanılan aile tipine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 43) *"aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"*, *"ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konuları"* haricindeki diğer tüm konularda gruplar arasında anlamlı farklılığın ortaya çıktığı gözlenmiştir. *"Engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları"* konusunda geniş aile tipinde yaşayan katılımcıların kendilerini diğer aile tiplerinde yaşayanlara oranla daha yeterli gördükleri, aile hukuku ile ilgili diğer konularda ise öğrenci/işçilerden oluşan ailelerde yaşayan katılımcıla-

rın daha fazla yeterlilik ifade ettikleri gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, yaşanılan aile tipi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin yaşanılan aile tipine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 44) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"* konusunda düzenlenecek bir eğitime parçalanmış aile tipine sahip katılımcıların katılma isteklerinin diğer aile tipindeki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Hukukla ilgili diğer konu alanlarında düzenlenecek eğitimlere daha çok geniş aile tipinde yaşayan katılımcıların katılmak istedikleri sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, yaşanılan aile tipi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile yaşam dönemlerine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 45) tüm boyutlarda gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılığın ortaya çıktığı gözlenmiştir. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"* konusunda yeni evli ve küçük çocuklu evlilik yapısına sahip katılımcılar kendilerini daha yeterli görürken *"tüketici hakları" ve "insan hakları ve temel özgürlükler"* konularında evlilik öncesinde bulunan katılımcılar kendilerini daha yeterli görmektedirler. *"Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları"* konusunda ise yeni evli katılımcıların kendilerini yeterli görme oranları diğer aile yapısındaki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. *"Ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri"* konusunda küçük çocuklu ve yetişkin çocuklu aile yapısına sahip katılımcılar kendilerini daha yeterli görürken, diğer konu başlıklarında ise orta yaşlı ya da yaşlı evlilik yapısına sahip katılımcı-

ların kendilerini diğer aile yapılarındaki katılımcılara oranla daha yetersiz buldukları gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, aile yaşam dönemleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aile yaşam dönemlerine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 46) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)"* konusunda düzenlenecek bir eğitime evlilik öncesi dönemde bulunan ve küçük çocuklu aile yapısındaki katılımcıların katılma isteklerinin diğer aile yapısındaki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. "*Tüketici hakları*" konusunda düzenlenecek bir eğitime ise evlilik öncesi dönemde bulunan, yeni evli ve küçük çocuklu aile yapısındaki katılımcıların daha fazla katılmak istedikleri ortaya çıkmıştır. Hukukla ilgili diğer konu alanlarında düzenlenecek eğitimlere katılma istekliliğine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 46) ise çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilik aile yapısında olan katılımcıların diğer aile yapılarındaki katılımcılara oranla daha az eğitime katılma istekliliği sergiledikleri gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, aile yaşam dönemleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 47) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Çocuk sayısı açısından bakıldığında 4 ve daha fazla çocuk sahibi olan katılımcıların hukukla ilgili tüm konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin daha az çocuk sahibi olan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıla-

rın aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, çocuk sayısı açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 48) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Çocuk sayısı açısından gruplar arasında *"ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri" ve "vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konuları dışındaki bütün konularda anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, çocuk sayısı açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailede Sürekli Bakıma Muhtaç, Hasta, Yaşlı veya Engelli Birey Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 49) gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olmadığı saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmaması açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrulamamaktadır. Diğer taraftan *"Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları" ile "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları"* konularındaki frekans dağılımları genel olarak katılımcıların yarıdan fazlasının kendilerini ilgili konularda yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır. Bu bulguya göre engellilerin yasal hakları ve imtiyazları ile engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konularında katılımcıların genelinin bir eğitim ihtiyacı içinde oldukları yorumu yapılabilinir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 50) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları" ve "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları"* konularında düzenlenecek bir eğitime ailede sürekli

bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olan katılımcıların olmayan katılımcılara oranla daha fazla katılmak istedikleri sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmaması açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 53) anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında hukuk ile ilgili tüm konularda daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kursa katılmış olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin daha önceden böyle bir kursa katılmamış katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu çıkmıştır. Bu bulgu daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kursa katılmamış olan katılımcıların aileyi ilgilendiren hukuki konularda daha fazla eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 54) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında hukuk ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime daha önce aile eğitimi ile ilgili bir kurs alan katılımcıların katılma isteklerini diğer katı-

lımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kurs alan katılımcıların bu tür kursları faydalı gördükleri şeklinde yorumlanabilinir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin İkamet Edilen Evin Bulunduğu Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin ikamet edilen evin bulunduğu yerleşim birimine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 55) anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)", "ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları", "engellilerin yasal hakları ve imtiyazları", "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)", "insan hakları ve temel özgürlükler"* ve *"vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konularında ilçe merkezinde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer yerleşim birimlerinde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Diğer taraftan *"Tüketici hakları", "sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar"* ve *"ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri"* konularında belde/kasabada yaşayan katılımcıların, *"Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri"* konusunda ise köyde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer yerleşim birimlerinde yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, ikamet edilen evin bulunduğu yerleşim birimi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların ikamet ettikleri evin bulunduğu yerleşim birimine göre farklılaşma-

sına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 56) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları", "engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları"* ve *"ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri"* konularında düzenlenecek bir eğitme katılmak isteyen ve köyde yaşayan katılımcıların oranı diğer yerleşim yerlerinde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Diğer taraftan aile üyelerin ilgilendiren hukuki konularla ilgili düzenlenecek bir eğitime büyükşehirlerde yaşayan katılımcıların katılma isteğinin diğer yerleşim birimlerinde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, ikamet edilen evin bulunduğu yerleşim birimi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yerleşim Yerinin Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yerleşim yerinin türüne göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 57) bazı boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.)", "tüketici hakları", "çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.)"* ve *"ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri"* konularında kentte yaşayan katılımcılar lehine anlamlı bir farkın ortaya çıktığı gözlenmiştir. Diğer bir ifade ile kentte yaşayan katılımcıların yukarıda sayılan konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri kırda yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Aile üyelerini ilgilendiren diğer hukuki konularda ise kentte ve kırda yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, yerleşim yerinin türü açısından farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin yerleşim yerinin türüne göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 58) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında hukuk ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime kırda yaşayan katılımcıların katılma isteklerinin şehirde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu kırda yaşayan katılımcıların daha fazla eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilinir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, yerleşim yerinin türü açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Hukuk Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşanılan Bölgeye Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yaşanılan bölgeye göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 59) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile hukuku ile ilgili tüm konularda özellikle Güneydoğu Anadolu bölgesinde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer bölgelerde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde düşük olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, yaşanılan bölge açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aylık gelire göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 60) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile hukuku ile ilgili bütün konularda İstanbul ve Batı Marmara bölgesinde yaşayan katılımcıların ilgili konularda düzenlenecek eğitime katılma isteklerinin diğer bölgelerde yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile hukuku ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, yaşanılan bölge açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

SAĞLIK BOYUTU

Tablo 30. ***Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım***

Kendinizi Yeterli Hissediyor musunuz?	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Doğum Öncesi (Hamilelik Dönemi) Anne Sağlığı Konusunda	3230	44.2	2089	29.2	1833	25.6	7152	100
Bulaşıcı Hastalıklar Konusunda	3299	45.5	2587	35.7	1360	18.8	7246	100
Bebek Bakımı Konusunda	3833	53.1	1904	26.4	1475	20.5	7212	100
Ev Ortamının Hijyeni (Temizliği) Konusunda	4775	66.1	1666	23.1	781	10.8	7222	100.0
Sağlıklı Beslenme Konusunda	4246	58.7	2208	30.5	782	10.8	7236	100.0
Doğum Kontrol Yöntemleri (Aile Planlaması) Konusunda	3702	51.8	2020	28.3	1420	19.9	7142	100.0
Engelli Birey Bakımı Konusunda	2334	32.4	2116	29.4	2753	38.2	7203	100.0
Yaşlı Bakımı Konusunda	3146	43.6	2364	32.8	1707	23.7	7217	100.0
Hasta Bakımı Konusunda	3245	45.0	2420	33.6	1541	21.4	7206	100.0
Ağız ve Diş Sağlığı Konusunda	3619	50.3	2464	34.3	1113	15.5	7197	100.0
İlk Yardım Ve Acil Durumlarda Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma (Acil Servise Gitme, Ambulans Çağırma) Konusunda	3649	49.9	2310	31.9	1281	17.7	7240	100.0
Kazalara Karşı Ev Ve İşyeri Emniyeti Konusunda	3015	41.9	2693	37.4	1486	20.7	7194	100.0
Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme Konusunda	3529	48.7	2242	30.9	1476	20.4	7247	100.0
Cinsel Sağlık Konusunda	3069	43.0	2624	36.7	1449	20.3	7142	100.0
Psikolojik (Ruhsal) Sorunlar Konusunda	2781	38.6	2617	36.3	1803	25.0	7201	100.0
Yaşam Dönemlerine Göre Sağlık Sorunları (Erkeklerde İlerleyen Yaşlarda Prostat, Kadınlarda Menopoz Gibi Sorunlar) Ve Kanser Ve Kalp Rahatsızlıklarından Korunma Konusunda	2705	37.5	2952	40.9	1557	21.6	7214	100.0

Ailenin sağlık durumu ile ilgili sorular incelendiğinde, (doğum öncesi-hamilelik dönemi-anne sağlığı konusunda) bireylerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%44.2)'si kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin (%29.2)'si kısmen yeterli gördüklerini ve (%25,6)'sı ise kendilerini yetersiz gördüklerini belirtmişlerdir. Bu bulguya göre aile üyelerinde "doğum öncesi-hamilelik dönemi-anne sağlığı konusunda" kendilerini yeterli görenlerin oranı yetersiz görenlere göre daha yüksektir.

Bulaşıcı hastalıklar konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%45.5)'i kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%18.8)'dir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı ise (% 35.7)'dir. Bu bulgu aile üyelerinin bulaşıcı hastalık konusunda kendilerini büyük ölçüde yeterli ve kısmen yeterli gördüklerini ortaya koymaktadır.

Bebek bakımı konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, aile üyelerinin (%53,1)'i kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%20,5)'dir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı (%26.4)'dür. Bu bulgu aile üyelerinin çocuk bakımı konusunda kendilerini büyük oranda yeterli hissettiklerini göstermektedir.

Ev ortamının hijyenikliği konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, aile üyelerinin (%66.1)'i kendilerini yeterli gördüklerini belirtmişlerdir. Katılımcıların (%23.1)'i kısmen, (%10.8)'i ise yeterli görmedikleri şeklinde görüş belirtmişlerdir. Bu sonuç aile üyelerinin büyük çoğunluğunun ev ortamının hijyenikliği konusunda kendilerinin yeterli hissettiklerini göstermektedir.

Sağlıklı beslenme konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların (%58.7)'si kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%30.5), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%10.8) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin sağlıklı beslenme konusunda kendilerini yeterli ve kısmen yeterli gördüklerini göstermektedir.

Doğum kontrolü yöntemleri (aile planlaması) konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeyleri incelendiğinde, aile üyelerinin (%51.8)'i kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli hissedenlerin oranı (%28.3),

kendilerini yeterli hissetmeyenlerin oranı ise (%19.9) olarak gözlenmiştir. Bu bulgu aile üyelerinin doğum kontrolü yöntemleri konusunda yarısının yeterli düzeyde bilgi sahibi olduğunu göstermektedir.

Engelli birey bakımı konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların (%32.4)'ü kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%29.4), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%38.2) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin çoğunluğunun engelli bakımı konusunda kendilerini yetersiz hissettiklerini göstermektedir.

Yaşlı bakımı konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların (%43.6)'sı kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%32.8), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%23.7) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin yaşlı bakımı konusunda eğitim ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Hasta bakımı konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%45.0)'i kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%33.6), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%21.4) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin yaşlı bakımı konusunda eğitim ihtiyacı olduğunu göstermektedir.

Ağız ve diş sağlığı bakımı konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, aile üyelerinin (%50.3)'ü kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı (%34.3), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%15.5) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin ağız ve diş sağlığı konusunda çoğunlukla kendilerini yeterli hissettiklerini göstermektedir.

İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma) konusunda aile üyelerinin kendin -i yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, aile üyelerinin (%49.9)'u kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%31.9), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%17.7) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda çoğunlukla kendilerini yeterli hissettiklerini göstermektedir.

Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%41.9)'u kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%37.4), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%20.7) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti konusunda aile üyelerinin eğitim ihtiyaçlarının yüksek olduğu göstermektedir.

Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların (%48.7)'si kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%30.9), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%20.4) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme konusunda aile üyelerinin eğitim ihtiyaçlarının olduğunu göstermektedir. Ayrıca aile üyelerinin zararlı maddelere yönelik kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin (%50)'nin altında olması çarpıcı bir sonuç olarak görülmüştür.

İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma) konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%9.9)'u kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%31.9), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%17.7) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda çoğunlukla kendilerini yeterli hissettiklerini göstermektedir.

Cinsel sağlık konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeyleri incelendiğinde, katılımcıların (%43.0)'ü kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı (%36.7), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%20.3) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç aile üyelerinin cinsel sağlık konusundaki bilgilerinden yeterli düzeyde emin olmadıklarını göstermektedir. Cinsel sağlık konusunda aile üyelerinin eğitim ihtiyaçlarının yüksek olduğu görülmektedir.

Psikolojik (ruhsal) sorunlar konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%38.6)'sı kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%36.3), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%25.0) olarak gözlenmiştir. Bu sonuç psiko-

lojik sorunlar konusunda aile üyelerinin kendilerinin çoğunlukla yeterli hissetmediklerini göstermektedir.

Yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma konusunda aile üyelerinin kendini yeterli hissetme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (%37.5)'i kendilerini yeterli hissettiklerini belirtmişlerdir. Kendilerinin kısmen yeterli görenlerin oranı (%40.9), kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı ise (%21.6) olarak gözlenmiştir. Aile üyelerinin yaşam dönemlerine ilişkin sağlık sorunları konusunda yeterli düzeyde bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Aile üyelerinin çoğunluğu bilgilerinde tam emin değiller ya da bilgi eksikliği çekmektedirler.

Tablo 31. ***Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım***

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Doğum Öncesi (Hamilelik Dönemi) Anne Sağlığı Konusunda	1873	26.6	4701	66.7	469	6.7	7043	100
Bulaşıcı Hastalıklar Konusunda	2401	33.7	4234	59.5	482	6.8	7117	100
Bebek Bakımı Konusunda	1836	25.9	4829	68.1	424	6.0	7089	100
Ev Ortamının Hijyeni (Temizliği) Konusunda	1501	21.1	5157	72.6	442	6.2	7100	100.0
Sağlıklı Beslenme Konusunda	2055	28.9	4618	64.9	447	6.3	7120	100.0
Doğum Kontrol Yöntemleri (Aile Planlaması) Konusunda	1666	23.7	4899	69.6	472	6.7	7037	100.0
Engelli Birey Bakımı Konusunda	1909	26.9	4566	64.4	612	8.6	7087	100.0
Yaşlı Bakımı Konusunda	1898	26.8	4662	65.7	531	7.5	7091	100.0
Hasta Bakımı Konusunda	1962	27.7	4606	65.0	519	7.3	7087	100.0
Ağız ve Diş Sağlığı Konusunda	2163	30.5	4430	62.5	499	7.0	7092	100.0
İlk Yardım Ve Acil Durumlarda Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma (Acil Servise Gitme, Ambulans Çağırma) Konusunda	2545	35.6	4177	58.5	417	5.8	7139	100.0
Kazalara Karşı Ev Ve İşyeri Emniyeti Konusunda	2417	34.1	4188	59.1	484	6.8	7089	100.0
Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme Konusunda	2382	33.4	4256	59.6	497	7.0	7135	100.0
Cinsel Sağlık Konusunda	1966	27.9	4514	64.0	572	8.1	7052	100.0
Psikolojik (Ruhsal) Sorunlar Konusunda	2350	33.1	4166	58.6	589	8.3	7105	100.0
Yaşam Dönemlerine Göre Sağlık Sorunları (Erkeklerde İlerleyen Yaşlarda Prostat, Kadınlarda Menopoz Gibi Sorunlar) Ve Kanser Ve Kalp Rahatsızlıklarından Korunma Konusunda	2715	38.1	3885	54.6	520	7.3	7120	100.0

Ailenin sağlık durumu ile ilgili sorular incelendiğinde, (doğum öncesi-hamilelik dönemi-anne sağlığı konusunda) bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %26.6'sı eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %66.7'si eğitim almak istemediklerini ve %6.7'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Bu konuda eğitime katılmak istemeyenlerin oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

Bulaşıcı hastalıklar konusunda bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %33.7'si eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %59.5'i eğitim almak istemediklerini ve %6.8'i ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Bebek bakımı konusunda aile bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %25.9'u eğitim almak istediğini ifade ederken %68.1 oranıdan bir katılımcı ise eğitim almak istemediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %6'sının ise bebek bakımı eğitime katılma konusunda kararsız oldukları görülmektedir.

Ev ortamının hijyeni (temizliği) konusunda bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %21.1'i eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %72.6'sı eğitim almak istemediklerini belirtirken %6.2 oranında katılımcı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Sağlıklı beslenme konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %28.9'u eğitim almak istediklerini ifade etmişler, %69.9'u ise eğitim almak istemediklerini belirtmişlerdir. Anket sorularını cevaplayan katılımcıların %6.3'ünün ise sağlıklı beslenme konusunda eğitime katılmayla ilgili kararsız oldukları gözlenmektedir.

Doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması) konusunda aile bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %23.7'si eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %69.6'sı ise eğitim almak istemediklerini ve %6.7'si de kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Engelli bakımı konusunda aile bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlara baktığımızda katılımcıların (%27.7)'sinin bu konuda eğitim almak istedikleri görülmektedir. Aile üyelerinin %64.4'ü eğitim almak istemediklerini belirtirken (%8.6)'sı ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Yaşlı bakımı konusunda aile bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %26.8'i eğitim almak istediklerini, %65.7'si eğitim almak istemediklerini ve %7.5'i ise kararsız olduklarını ifade etmişlerdir.

Hasta bakımı konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %26.8'i eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %65.0'i eğitim almak istemediklerini ve %7.3'ü ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Ağız ve diş sağlığı konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %30.5'i eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin %62.5'i eğitim almak istemediklerini ifade ederken %7.0'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma) konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların %35.6'sı eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte aile üyelerinin %58.5'i eğitim almak istemediklerini ve %5.8'i ise kararsız olduklarını ifade etmektedirler. Buradan da anlaşılacağı üzere araştırma sorularını cevaplayan aile üyelerinin yarıdan fazlası "ilk yardım ve acil durumlarda" sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma) konusunda eğitim almak istemedikleri görülmektedir.

Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, araştırma sorularını cevaplayan katılımcıların %34.1'i eğitim almak istediklerini belirtmiş, %59.1'i ise eğitim almak istemediklerini ifade etmişlerdir. Aile bireylerinin %6.8'inin kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti konusunda eğitim almaya kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların (% 33.4)'ü eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin % 59.6'sı eğitim almak istemediklerini ve % 7.0'si ise kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Cinsel sağlık konusunda bireylerinin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 27.9'u eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin % 64.0'ü eğitim almak istemediklerini ve % 8.1'i ise kararsız olduklarını belirt-

mişlerdir. Cinsel sağlık konusunda eğitim isteme davranışı diğer boyutlara oranla daha yüksek düzeyde olumsuz bir şekilde olduğu çıkan sonuçlardan da görülmektedir.

Psikolojik (ruhsal) sorunlar konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 33.1'i eğitim almak istediklerini belirtirken % 58.6'sı eğitim almak istemediklerini belirtmektedir. Aile üyelerinin % 8.3'ü ise psikolojik sorunlar konusunda eğitim isteme konusunda kararsız olduklarını belirtmişlerdir.

Yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma konusunda bireylerin eğitim isteme düzeylerine ilişkin oranlar incelendiğinde, katılımcıların % 38.1'i eğitim almak istediklerini belirtmişlerdir. Aile üyelerinin % 54.6'sının eğitim almak istemedikleri görülürken % 7.3'ünün ise bu konuda kararsız oldukları ortaya çıkmaktadır. Sonuçlardan da ortaya çıktığı gibi aile bireylerinin yarıdan fazlasının yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları konusunda verilecek bir eğitime katılmak istemedikleri görülmektedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 61) *"Ağız ve Diş Sağlığı"* konusu haricindeki tüm konularda kadın ve erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin anlamlı şekilde farklılaştığı gözlenmiştir. *"İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma vb.)", "kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme", "cinsel sağlık", "psikolojik (ruhsal) sorunlar", yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma"* konularında erkek katılımcılar kendilerini kadın katılımcılara oranla daha yeterli gördükleri sonucu bulunmuştur. Sağlıkla ilgili diğer konularda ise kadın katılımcıların kendilerini erkek katılımcılara kıyasla daha yeterli gördükleri gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "kadın ve erkek katılımcıların aile sağlığı ile ilgili ko-

nularda kendilerini yeterli görme düzeyleri farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin cinsiyete göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 62) *"Ev Ortamının Hijyeni (Temizliği)", "Sağlıklı Beslenme", "Yaşlı Bakımı", "Hasta Bakımı", "Ağız ve Diş Sağlığı"* konuları haricindeki diğer tüm konularda cinsiyet açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Sağlık ile ilgili cinsiyet açısından farklılaşmanın çıktığı konularla ilgili düzenlenecek bir eğitime kadın katılımcıların katılma isteğinin erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu anlamda aile sağlığına ilişkin konularda, cinsiyet, aile üyelerinin eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından farklılık yaratan bir değişken olarak ön plana çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "kadın ve erkek katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda gerek kendini yeterli görme düzeyi açısından gerekse eğitime katılmaya isteklilik açısından ortaya çıkan anlamlı farklılık kadın katılımcıların bu konuda eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 63) *"Yaşam Dönemlerine Göre Sağlık Sorunları (Erkeklerde İlerleyen Yaşlarda Prostat, Kadınlarda Menopoz Gibi Sorunlar) Ve Kanser Ve Kalp Rahatsızlıklarından Korunma"* konusu haricindeki tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yaş değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı" ve "Cinsel sağlık"* konularında 26-33 yaş aralığındaki katılımcılar, *"Bulaşıcı hastalıklar", "Bebek bakımı", "Ev ortamının hijyeni (temizliği)", "Doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)", "Ağız ve diş sağlığı"* konularında 34-41 yaş aralığındaki katılımcılar, *"Sağlıklı beslenme", "Engelli birey bakımı", "Yaşlı bakımı", "Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti",*

"Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme" konularında 42-49 yaş aralığındaki katılımcılar, *"Hasta bakımı"* konusunda 50-57 yaş aralığındaki katılımcılar ve "*İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)" ve "Psikolojik (ruhsal) sorunlar"* konularında 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar diğer katılımcılara kıyasla kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri yaşlarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin yaşa göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 64) sağlıkla ilgili bütün konularda yaş açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "Bulaşıcı hastalıklar", "Bebek bakımı"* ve *"Doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)"* konularında 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar, *"Hasta bakımı"* ve *"Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti"* konusunda 34-41 yaş aralığındaki katılımcıların ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma isteği diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Sağlıkla ilgili diğer konularda ise 26-33 yaş aralığındaki katılımcıların katılım isteği diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri yaşları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aylık Gelirlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 65) *"Bebek Bakımı", "Engelli Bakımı" ve "Hasta Bakımı"* konuları haricindeki tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aylık gelir açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Aileyi ilgilendiren sağlık konularında 2501 TL ve üzeri gelire sahip katılımcıların kendini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile

sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri aylık gelirlerine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aylık gelire göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 66) sadece *"Bebek Bakımı", "Hasta Bakımı", "Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme" ve "Cinsel Sağlık"* konularında aylık gelire göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri aylık gelirleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Öğrenim Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 67) aile sağlığı ile ilgili tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin öğrenim durumu açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Bebek bakımı", "Yaşlı bakımı" ve "Hasta bakımı"* konularında ilköğretim (ilkokul, ortaokul) mezunu katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer öğrenim düzeyindeki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Aile sağlığını ilgilendiren diğer konularda ise lisansüstü (yüksek lisans, doktora)mezunu katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri öğrenim durumlarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin öğrenim durumuna göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 68) sağlıkla ilgili bütün konularda öğrenim durumu açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Ev ortamının hijyeni (temizliği)", "Sağlıklı beslenme", "Bulaşıcı hastalıklar" ve "İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)"* konularında düzenlenecek bir eğitime ortaöğretim (lise, meslek lisesi, vb.) mezunu katılımcıların katılma isteği diğer mezunlara göre an-

lamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyen lisansüstü (yüksek lisans, doktora) mezunu katılımcıların oranının diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri öğrenim durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Mesleklerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 69) *"Engelli Birey Bakımı"* konusu haricindeki tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin meslek değişkeni açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda ev hanımları ve memur olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer meslek grubundaki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri mesleklerine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin mesleklere göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 70) sağlıkla ilgili bütün konularda meslekler açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin çiftçilikle uğraşan veya işsiz olan katılımcıların katılma isteklilikleri diğer meslek guruplarındaki katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri meslekleri açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Medeni Duruma Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 71) sağlıkla ilgili tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin medeni durum açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda boşanmış katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 72) sağlıkla ilgili bütün konularda meslekler açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. *"Bulaşıcı hastalıklar"* konusunda bekâr katılımcıların, *İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)* konusunda evli katılımcıların ve *"Psikolojik (ruhsal) sorunlar"* konusunda da eşi vefat etmiş katılımcıların düzenlenecek bir eğitime katılma isteği diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek bir eğitime ise evlilik hazırlığında olan sözlü/nişanlı katılımcıların katılma isteği diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 73) sağlıkla ilgili *"Engelli Birey Bakımı", "Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme" ve "Yaşam*

Dönemlerine Göre Sağlık Sorunları (Erkeklerde İlerleyen Yaşlarda Prostat, Kadınlarda Menopoz Gibi Sorunlar) Ve Kanser Ve Kalp Rahatsızlıklarından Korunma" konuları haricindeki tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin evlilik süresi açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "Ağız ve diş sağlığı", "İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)" ve "Cinsel sağlık"* konularında 1-5 yıl evliliği olanların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yükse bulunmuştur. Sağlıkla ilgili diğer konularda ise 15-15 yıl arasında evli olanların kendilerini yeterli görme düzeylerinin anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri evlilik süresine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin medeni duruma göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 74) sağlıkla ilgili bütün konularda evlilik süresi açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. *"Psikolojik (ruhsal) sorunlar"* konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyen 11-15 yıl arası evli olan katılımcıların oranı diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek iken sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek eğitimlere katılmak isteyen 1-5 yıl ve daha az evli olan katılımcıların oranı diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olarak tespit edilmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri evlilik süresine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşanılan Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 75) *"Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme"* konusu haricindeki tüm konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile tipleri açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Yaşlı bakımı" ve "Hasta bakımı"* konularında geniş aile ve parçalanmış

ailelerde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer aile tiplerinde yaşayan katılımcılara göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda ise çekirdek ailelerde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer aile tiplerindeki katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri aile tipine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin yaşanılan aile tipine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 76) sağlıkla ilgili bütün konularda yaşanılan aile tipi açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. *"Bebek bakımı", "ev ortamının hijyeni (temizliği)", "sağlıklı beslenme", "Doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)"* konularında düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyen geniş ve parçalanmış ailelerde yaşayan katılımcıların oranının diğer aile tiplerinde yaşayan katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek eğitimlere ise çekirdek aile ve geniş aile tipinde yaşayan katılımcıların katılma istekliliğinin anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri yaşanılan aile tipine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemlerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 77) aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili bütün konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile yaşam dönemi açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Yaşlı bakımı", "Hasta bakımı" ve "Yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma"* konularında yetişkin çocuklu evliliğe sahip katılımcıların, "*İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)", "Zararlı madde (sigara,*

alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme" ve "Psikolojik (ruhsal) sorunlar" konularında evlilik öncesinde bulunan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinde anlamlı şekilde yüksek olduğu gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda ise küçük çocuklu evliliğe sahip bireylerin kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara oranla yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri aile yaşam dönemine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin aile yaşam dönemine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 78) sağlıkla ilgili bütün konularda aile yaşam dönemi açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. *"Ağız ve diş sağlığı", "İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)", "Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme", "Psikolojik (ruhsal) sorunlar" ve "Yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma"* konularında verilecek eğitime küçük çocuklu evliliğe sahip katılımcıların, *"Bulaşıcı hastalıklar"* konusunda verilecek bir eğitime ise evlilik öncesi katılımcıların katılma isteğinin diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek bir eğitime ise daha çok yeni evli bireylerin katılma isteği gösterdikleri gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri aile yaşam dönemine göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 79) aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili *"Engelli Birey Bakımı", "Yaşlı Bakımı" ve "Hasta Bakımı"* konuları haricinde-

ki diğer konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin çocuk sayısı açısından anlamlı düzeyde farklılaştığı gözlenmiştir. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "bulaşıcı hastalıklar", "bebek bakımı", "ev ortamının hijyeni (temizliği)", "sağlıklı beslenme" ve "yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma"* konularında 2 çocuğa sahip katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda ise 1 çocuğa sahip katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılara göre yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri çocuk sayılarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin çocuk sayısına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 80) *"Yaşlı Bakımı" ve "Hasta Bakımı"* konuları haricindeki diğer konularda çocuk sayısı açısından anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu gözlenmiştir. *"engelli birey bakımı" ve "cinsel sağlık"* konularında düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyen 1 çocuğa sahip katılımcıların oranı diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek bulunmuştur. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda düzenlenecek eğitimlere 4 ve üzeri çocuğa sahip katılımcıların katılma istekliliği diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olarak gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri çocuk sayılarına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailede Sürekli Bakıma Muhtaç, Hasta, Yaşlı veya Engelli Birey Olup Olmamasına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 81) gruplar arasında anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olan katılımcıların özellikle *"engelli birey bakımı", yaşlı*

bakımı" ve "hasta bakımı" konularında kendilerini diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmamasına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 82) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Engelli birey bakımı" ve yaşlı bakımı"* konularında düzenlenecek bir eğitime ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olan katılımcıların olmayan katılımcılara oranla daha fazla katılmak istedikleri sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, ailede sürekli bakıma muhtaç, hasta, yaşlı veya engelli birey olup olmaması açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumlarına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 85) *"Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme"* konusu haricindeki diğer konularda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren sağlık konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında sağlık ile ilgili tüm konularda daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kursa katılmış olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin daha önceden böyle bir kursa katılmamış katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu çıkmıştır. Bu bulgu daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kursa katılmamış olan katılımcıların aileyi ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda daha

fazla eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumlarına göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 86) anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren sağlıkla ilgili konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında sağlıkla ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime daha önce aile eğitimi ile ilgili bir kurs alan katılımcıların katılma isteklerinin diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kurs alan katılımcıların bu tür kursları faydalı gördükleri şeklinde yorumlanabilinir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumları açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin İkamet Edilen Evin Bulunduğu Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin ikamet edilen evin bulunduğu yerleşim birimine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 87) aile sağlığı ile ilgili bütün konularda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "bulaşıcı hastalıklar", "bebek bakımı" ve "ev ortamının hijyeni"* konularında büyükşehir, il ve ilçe merkezlerinde ikamet eden katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerini diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda ise köy ve beldelerde ikamet eden katılımcılar kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, ikamet

edilen evin bulunduğu yerleşim birimi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların ikamet ettikleri evin bulunduğu yerleşim birimine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 88) aile sağlığı ile ilgili bütün konularda anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. *"Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı" ve "bulaşıcı hastalıklar"* konularında düzenlenecek bir eğitime Büyükşehirlerde ikamet eden katılımcıların katılma isteği diğer yerleşim birimlerinde ikamet eden katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Aile sağlığı ile ilgili diğer konularda düzenlenecek eğitimlere ise köy ve beldelerde ikamet eden katılımcıların daha fazla katılmak istedikleri gözlenmiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, ikamet edilen evin bulunduğu yerleşim birimi açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yerleşim Yerinin Türüne Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin yerleşim yerinin türüne göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 89) *"Engelli Birey Bakımı", "Yaşlı Bakımı", "Hasta Bakımı", "Kazalara Karşı Ev Ve İşyeri Emniyeti", "Zararlı Madde (Sigara, Alkol, Uyuşturucu Vb.) Bağımlılığını Önleme"* konuları haricindeki diğer konularda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili farklılık çıkan boyutlarda kentte yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kırda yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinden anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili diğer konularda ise kentte ve kırda yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından aralarında anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, yerleşim yerinin türü açısından farklılaşmaktadır" hipotezini kısmen doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin yerleşim yerinin türüne göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 90) bütün konu başlıklarında anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Aile üyelerinin ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında aile sağlığı ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime kırda yaşayan katılımcıların katılma isteklerinin şehirde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir. Bu bulgu kırda yaşayan katılımcıların daha fazla eğitim ihtiyacı içinde oldukları şeklinde yorumlanabilinir. Diğer taraftan bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, yerleşim yerinin türü açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Sağlık Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Bölgelere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin bölgelere göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 91) aile sağlığı ile ilgili bütün konularda anlamlı düzeyde farklılaşmanın olduğu saptanmıştır. "Sağlıklı beslenme", "Ev ortamının hijyeni (temizliği)", konusunda Akdeniz bölgesi, "Bulaşıcı hastalıklar" konusunda Batı Marmara bölgesi ve Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı" konusunda Batı Anadolu bölgesinde yaşayan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer bölgelerde yaşayan katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri, bölgeler açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlıkla ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin bölgelere göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde (Ek Tablo 92) bütün konu başlıklarında anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır. Bu bulgu araştırmanın "Katılımcıların aile sağlığı ile ilgili konularda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri, bölgeler açısından farklılaşmaktadır" hipotezini doğrular niteliktedir.

EĞİTİM BOYUTU

Araştırmanın eğitim boyutunu oluşturan alt boyutlarda bireylerin kendilerini yeterli bulma durumları ve bu konuda verilecek eğitime katılma istekleri özet tablolar halinde aşağıda verilmiştir. Eğitim boyutunu oluşturan alt boyutlara ilişkin genel bulgulara dayalı açıklamalardan sonra araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin katılımcı görüşleri arasındaki ilişki düzeyi Ki-Kare sınamasına dayalı olarak açıklanmıştır. Bu açıklama sürecinde bağımsız değişkenlere göre eğitim alt boyutunu oluşturan maddelere ilişkin görüşlerin hesaplanan Ki_Kare değerleri 0,05 düzeyinde test edilerek görüşler arası ilişkinin anlamlı olup olmadığı açıklanmıştır. Anlamlı bulunan alt boyutlara ilişkin katılımcı görüşlerinin en yüksek ve en düşük oranda belirtilmiş görüşleri, rapor sonundaki EK karşılaştırma tablo değerleri kullanılarak, alt boyutlara ilişkin bulgular araştırmanın bağımsız değişkenlerine göre ayrı ayrı açıklanmıştır.

Ailelerin kendilerini yeterli bulma düzeylerine ilişkin veriler Tablo 32 ve bu eğitim konularında düzenlenecek bir eğitime katılıp katılmayacaklarına ilişkin değerler Tablo 33'da verilmiştir.

Tablo 32. ***Ailelerin Kendilerini Yeterli Bulma Düzeylerine İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri***

Kendinizi Yeterli Hissediyor musunuz?	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocukların İstenmeyen Davranışlarını Önleme ve Kontrolü Konusunda	3887	53,2	2249	30,8	1167	16,0	**7303**	**100,0**
Çocuk Gelişimi Konusunda	3926	53,5	2315	31,6	1091	14,9	**7332**	**100,0**
Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme Konusunda	3493	48,1	2424	33,4	1345	18,5	**7262**	**100,0**
Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi Konusunda	4368	59,9	2097	28,8	828	11,4	**7293**	**100,0**
Cinsel eğitimi konusunda	2864	39,9	2522	35,1	1791	25,0	**7177**	**100,0**
Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda	2664	37,1	2264	31,5	2261	31,5	**7189**	**100,0**
Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda	2623	35,8	2759	37,6	1950	26,6	**7332**	**100,0**
Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi) konularında	2511	34,5	2634	36,2	2141	29,4	**7286**	**100,0**
Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler) konusunda	3350	46,1	2434	33,5	1490	20,5	**7274**	**100,0**
Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda	3826	52,7	2119	29,2	1309	18,0	**7254**	**100,0**
Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları konusunda	4091	56,5	2072	28,6	1073	14,8	**7236**	**100,0**
Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	4316	59,5	1965	27,1	972	13,4	**7253**	**100,0**
Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması konusunda	4528	62,3	1910	26,3	834	11,5	**7272**	**100,0**
Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda	4464	61,5	2000	27,5	798	11,0	**7262**	**100,0**
Evde sürekli muhtaç/hasta ya da engelli birey olma durumuna göre; Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda kendini yeterli bulma	2630	37,0	2224	31,6	2233	31,4	**7107**	**100,0**
Evde bulunan engelli türüne göre; Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda kendini yeterli bulma	2126	30,5	4250	61,0	594	8,5	**6970**	**100,0**

Tablo 33. ***Ailelerin Eğitim Alma İsteğine İhtiyacına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri***

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocukların İstenmeyen Davranışlarını Önleme ve Kontrolü Konusunda	2566	35,7	4136	57,6	477	6,6	**7179**	**100,0**
Çocuk Gelişimi Konusunda	2584	35,9	4164	57,8	451	6,3	**7199**	**100,0**
Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme Konusunda	2641	37,1	3988	56,0	487	6,8	**7116**	**100,0**
Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi Konusunda	2525	35,4	4090	57,3	520	7,3	**7135**	**100,0**
Cinsel eğitimi konusunda	2119	30,0	4358	61,8	575	8,2	**7052**	**100,0**
Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda	2160	30,6	4289	60,8	601	8,5	**7050**	**100,0**
Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda	3066	42,6	3624	50,3	509	7,1	**7199**	**100,0**
Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi) konularında	2708	37,8	3932	54,8	529	7,4	**7169**	**100,0**
Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler) konusunda	2343	32,8	4328	60,6	473	6,6	**7144**	**100,0**
Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda	2169	30,5	4489	63,1	455	6,4	**7113**	**100,0**
Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları konusunda	1932	27,2	4677	65,9	487	6,9	**7096**	**100,0**
Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	1655	23,2	4948	69,4	524	7,4	**7127**	**100,0**
Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması konusunda	1619	22,7	5015	70,3	496	7,0	**7130**	**100,0**
Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda	1786	25,0	4846	68,0	499	7,0	**7131**	**100,0**
Evde sürekli muhtaç/hasta ya da engelli birey olma durumuna göre; Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda	118	40,4	86	29,5	88	30,1	**292**	**100,0**
Evde bulunan engelli türüne göre; Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda	315	38,0	452	54,5	63	7,6	**830**	**100,0**

Tablo 32 ve Tablo 33 bulgularına göre ailelerin eğitim ihtiyaçları ile ilgili, 14 alt boyuta ilişkin eğitim ihtiyacı ve bu konuda verilecek bir eğitime katılma isteklerini belirtir verilere göre ailelerin görüşleri aşağıda açıklanmıştır.

Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı %53. 2'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 35,7, hayır diyenlerin oranı ise %57,6'dır. Buna göre aileler çocuklarının istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanların oranı önemsenecek bir orandadır

Çocukların gelişimi konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı %53,5'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı %35,9, hayır diyenlerin oranı ise %57,8'dir. Buna göre aileler çocukların gelişimi konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Yaşamın her döneminde aile, gelişimi ve eğitiminden birinci derecede sorumlu olmuş kurumlardan biridir. Bireylerin davranışlarının değiştirilmesinde ve olgunluk kazanmasında aile eğitimi en az okulda verilen eğitim kadar önemlidir. Çünkü aile çocuğun ilk toplumsal deneyimlerinin edindiği ve bir yerde kişiliğin temellerinin atıldığı bir kurumdur. Dolayısı ile ana-babaya çocukların gelecekteki kişiliklerinin belirlenmesinde büyük görevler düşmektedir (Öztop ve Telsiz, 1998). Çocuğun bakım ve eğitiminden kadın tek başına sorumlu tutulmamalıdır. Anne ve babaya bu konuda eşit sorumluluklar yüklenmelidir. Öncelikli olarak yapılması gereken toplumda bu bilincin oluşturulmasıdır. Bunu sağlamak da ailenin eğitimi ile mümkün olacaktır (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 275). Çocuk sağlığı açısından durumu değerlendirildiğinde, bir yaşını doldurmadan ölen çocukların analarının eğitim düzeylerine bakıldığında, okumayazma bilmeyen annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranı, eğitim düzeyi yüksek olan annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranından daha fazladır. Eğitim düzeyi arttıkça annelerin canlı doğan çocuklarının ölüm oranı azalmaktadır. Ülkemizde hızla artan nüfus, ekonomik kalkınmamız açısından oldukça önemli bir sorundur. Bu yüzden devletimiz nüfus planlaması konusunda gerekli önlemleri almak için çalışmalar yapmaktadır. Aşırı nüfus artışı ile özellikle annelerin eğitimi arasında bir ilişkinin olup olmadığı araştırıldığında: Kadın nüfusun eğitim oranının düşük olduğu illerde 8 ve daha fazla çocuk doğuran annelerin oranının, kadın nüfusun okuma-yazma oranının daha fazla olduğu illere göre çok fazla olduğunu gözlüyoruz. Sonuç olarak ülkemizdeki aile üyelerinin daha bilinçli olması için, ülkemizin anarşi ve terör gibi uzun zamandan beri en önemli sorununun, bir yaşını doldurmadan ölen çocukların sayılarının çokluğu sorununun, nüfus artış oranının yüksekliği sorununun temelinde hep eğitim eksikliği yatmaktadır. Türkiye'nin eğitim sorunlarını çözmeden öteki sorunlarına kalıcı çözüm bulması oldukça zordur. O yüzden eğitim sorunlarının çözümü için el birliği, gönül birliği yapılmalıdır. (Erçelep, 1996: 63). Koşar (1992) ailelerin korunması ve desteklenmesinde aile politikaları ve hizmetlerinin yerini önemli görmektedir. Ona göre,

ailelerin sağlıklı olması bu hizmetlerin başarılı olarak yürütülmesine bağlıdır. Ailelerin temel görevlerinden biri olan çocuk bakımı konusunda desteklenmesi bu hizmetlerden birini oluşturmaktadır.

Çocuğun meslek seçimine yardım etme konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 48,1'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı %37,1, hayır diyenlerin oranı ise % 56,0'dır. Buna göre aileler çocuğun meslek seçimine yardım etme konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Bireylerin ihtiyaçları ile toplumun ihtiyaçları arasında bir paralellik kurulmalıdır. Birey, içinde bulunduğu toplumda uyum içinde yaşamak, maddi kazanç sağlamak için iyi meslek sahibi olma arzusundadır. Bu nedenle, toplumun kendisine sunduğu imkânlardan yararlanmak ister, bunu gerçekleştirdiği oranda toplumun ihtiyaçlarını karşılamada katkı getirir. Eğitim programlarının bireyin ve toplumun ihtiyaçlarına dönük olarak etkili olabilmesi için program hedefleri ile konu alanları arasında tutarlı ilişkiler kurulmalıdır (Demirel, 2007: 74).Bütün meslekler belli bir eğitimden sonra kazanılmaktadır. Bunun için zaman, emek ve para harcanmaktadır. Ancak anne-babalara çocuklarının bakımı ve eğitimine yönelik bir eğitim verilmemektedir. Oysa anne-babaların çocuklarına karşı olumlu tutum ve davranış geliştirmeleri, anne-baba olmanın önemi, çocukları ile sağlıklı iletişim kurmaları ve çocuğun eğitiminde etkin rol oynayabilmeleri belli bir program dahilinde eğitilmeleri ile mümkündür. Ülkemizde anne-babaları bu alanda eğitmeye yönelik bazı eğitim programları uygulanmaktadır. Ancak bu eğitimden tüm anne-babaların gerektiği kadar yararlandığı söylenemez. Oysa anne-babaların bedensel ve ruhsal yönden sağlıklı, yapıcı, yaratıcı, sorumluluk duygusu gelişmiş çocuk yetiştirebilmeleri, bu konuda eğitilmeleri ile mümkündür

Dini değerler ve din eğitimi konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 59,9'dur. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 35.4, hayır diyenlerin oranı ise % 57.3'tür. Buna göre aileler dini değerler ve din eğitimi konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Aydın'a (2008: 100) göre eğitimin en iyi şekillenebileceği yer ailedir. İnsanlar temel değerlerini yeni nesillere aile aracılığı ile aktarır. Birey, ilk dini ve ahlaki tutumları ailesinden öğrenir. Çocuğun eğitimi her şeyden önce temel

ruhi ihtiyaçların karşılanmasına bağlıdır. Bunlar sevgi, disiplin ve özgürlüktür. Bu üç ihtiyaç, bir birleri ile sıkı sıkıya bağlantılıdır ve birlikte karşılanır. Değerler, toplumun sosyo-kültürel öğelerine anlam veren temel ölçütlerdir. Mevcut toplumsal yapı analizlerinde, bir olgunun içinde yer aldığı kültürel çerçeve ve bu çerçevedeki inançlar, değerler, normlar ve tutumların anlaşılmasının önemi tartışmasızdır. Bu anlamda, bir toplumun anlaşılabilmesinde, o toplumun sahip olduğu değerlerin yeri büyüktür. Simon (1972)'a göre öğrencilerin hayatını nasıl yaşayacağı, seçimlerinde ve karar almada nasıl davranacağı ve aklına gelen soruların cevaplarını doğru verebilmesi için kendi değerlerini açıklığa kavuşturması gerekir. Genç veya yaşlı herkes otorite, çalışma, arkadaşlık, para, cinsellik, din, siyaset, boş zaman, okul gibi konularda anlaşmazlığa düşer, karmaşa ve değer çatışması yaşar. Bugünün genç ve çocukları geçmişe göre daha çok seçenekle karşı karşıyadır. Alternatiflerin çok olması onları daha çok karmaşaya ve görgüsüzlüğe itmiştir. Bu karmaşıklık ve anlaşmazlık karşısında öğrencilere yardım gereklidir. Bu yaklaşımda öğrencilere kendi değerlerinin farkına varması için yardımda bulunulmaktadır (MEB, 2008). Yapılan bir araştırmada Türkiye'de insanların dini bilgilerin edinilme kaynakları olarak % 58,0'i aile ve akrabalar, % 15,7'si din görevlileri, % 10,3'ü okul, % 6,4' kuran kurslarını göstermektedir (TÜİK, 2006: 22).

Çocuklarının cinsel eğitimi konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 39,9'dur. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 30 hayır diyenlerin oranı ise % 61,8'dir. Buna göre aileler çocuklarının cinsel eğitimi konusunda kendilerini yeterli görmemektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır.

Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 37,1'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 30,6, hayır diyenlerin oranı ise %60,8'dir. Buna göre aileler engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır.Ailelerde var olan ya da olması muhtemel yaşlı, engelli, süreğen hastalığı olanlar gibi durumlarda gerekli yardımı yapabilecek bilgi ve becerilerle donanımlı olmak insan olarak önemli bir yeterlik boyutudur. Aile üyelerinin olası durumlarda bilinçli bir birey olarak bu konuda da kendilerini yeterli görmeleri ya da eğitim ihtiyaçlarının tespiti ailelere dönük eğitim prog-

ramlarının içeriğine önemli katkı sağlamaktadır. Ailelerin var olan yapısal özelliklerine göre zaman içerisinde değişik hizmetlere ihtiyaç duyduğu da ayrı bir gerçektir. Bu konuda ailelerin çeşitli destek hizmetlerine de dikkat çekilmektedir. Karataş vd. (2002) aile destek hizmetlerini, ailelerin karşılaştıkları sosyal sorunlar, istihdam, gelir dağılımı - yoksulluk, eğitim, sağlık, konut, sosyal yardımlar, risk altındaki çocuklar, kadın ve gençlik sorunları, yaşlı sorunları, engelliler vb. konularında irdelenmesi gerektiğini ifade etmektedirler. Çiftçi ise ailelerin yaşlılıktan kaynaklanan sorunlarına dikkat çekmektedir. Yaşlılıktan kaynaklanan başlıca sorunlar, yardım, bakım ihtiyacı, barınma, psikolojik destek, sağlık sorunları olarak özetlenebilir. Yaşlı bireyin bütün bu sorunlarla tek başına başa çıkması imkânsızdır (Çiftçi, 2008: 222). Ona göre aileler bu konularda destek yardımı ve ihtiyacı içerisindedir. TÜİK tarafından yapılan bir araştırmada yaşlılıkla ilgili yaşam tercihinde yaşlılar yaşam tercihlerini, çocuklarımın yanında kalırım %55,0, evimde bakım hizmeti alırım %17,8 olarak ifade etmişlerdir (TÜİK, 2006: 25). Aynı araştırmada Türkiye genelinde hanesinde sürekli bakıma muhtaç yaşlı bulunan hane oranı %5,3 tür. Bu oran kırsal kesimde %8, kentte ise %3,8'dir (TÜİK, 2006: 3). Bu bulgular Türkiye'de yaklaşık beşyüzbin hanede yaşlı ve bakıma muhtaç birey olma ihtimalini ortaya koymaktadır.

Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 35,8'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 42,6, hayır diyenlerin oranı ise % 50,3'tür. Buna göre aileler deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanların oranı önemsenecek düzeydedir.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı %34,5'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı %37,8, hayır diyenlerin oranı ise % 54,8'dir. Buna göre aileler aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanların oranı önemsenecek düzeydedir.

Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler) konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 46,1'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 32,8, hayır diyenlerin oranı ise % 60,6 'dır. Buna göre aileler. Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler) konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır.

Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı %52,7'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 30,5, hayır diyenlerin oranı ise % 63,1'dır. Buna göre aileler çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Ana-babaların çocukları ile ilgili pek çok eğitimsel görevleri vardır. Dayanıklı, duygusal bağlarda güçlü olma özelliği kazandırma, yaşamsal becerilere sahip kılma ve var olan becerileri destekleme, pekiştirme, çocuğun kendini denetleme ve kontrol mekanizması geliştirme, çocuğun duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişimini destekleme (Ulusavaş, 1991: 380). Türkoğlu, öğrencilerin ders çalışmaya yönelik çabaların verimli olabilmesini, şüphesiz bir takım bilgi, beceri ve alışkanlıkların edinilmiş olmasına bağlamakta ve pek çok öğrencinin ise bu ders çalışma ile ilgili temel bilgi ve becerilerinden yoksunduğunu ifade etmektedir (Türkoğlu, 1997: 2). Gardner'a göre, çocuklar saygılı ve etik değerler doğrultusunda hareket edecek şekilde yetiştirilirse, zaman zaman şiddete yönelseler de, genel olarak kendilerine hâkim olup düzgün davranışlar sergileyebiliyorlar. Saygısızca ya da etik dışı davranışların sergilendiği ortamlarda yetiştirildiklerindeyse bu şekilde hareket eden bireyler oluyorlar. Ebeveynler disiplin, sentezleme gibi konularda eğitim veremiyorlar ve bu çok önemli. Genç yaşımda annem her gün piyano çaldığımda yanımda otururdu ve ailem yükseköğrenim almamış olmasına rağmen ödevlerimi yapmamı sağlardı. Bana yardımcı olamasalar bile. Ama ailenin yapacağı böyle bir yatırım, ya da buna ebeveynin ilgisi diyebiliriz, verilen destek ve yapılan fedakârlıklar: gençlerin alacağı mesaj budur. Fakat bunun yapılabilmesi için insan sermayesi ya da sosyal sermaye gerekmektedir. Bu, nüfuslar arasında büyük farklılık göstermektedir (TED, 96). Çocukların eğitimsel geleceğinin oluşturulmasında ebeveynlerin eğitim düzeyleri önemli bir belirleyici olmaktadır (Dubow, Boxer ve Huesmann, 2009). Bandura'ya (1986) göre, çocukluk döneminde

aile etkileşim biçimi ve ebeveyn eğitimi çocukların akademik başarıları ve başarı odaklı tutumları ile ayrıca ilişkili olabilmektedir. Adams **a**ilenin gelir düzeyi ile çocuğun başarısı arasında da oldukça önemli bir bağlantı olduğunu ifade etmektedir. Ona göre bu sonuç-sorun sadece Türkiye'de değil, dünyanın her yerinde böyledir. Ailenin gelir düzeyi ile çocuğun başarısı arasındaki önemli bağlantı sadece Türkiye'ye özgü bir durum olmamakla birlikte yine de ele alınması gerekmektedir (TED, 2008: 120) Bu araştırmada da ailelerin gelir düzeyi yükseldikçe çocuklarının eğitimine ilişkin desteklerinin yüksek olması Adams'ın görüşlerini destekler niteliktedir.

Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 56,5'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 27,2, hayır diyenlerin oranı ise % 65,9'dur. Buna göre aileler çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Karataş'a (2001) göre, genel olarak çocuklar bir aile sistemi içerisinde doğarlar, büyürler ve toplumsallaşmalarını bu sistem içerisinde tamamlarlar. Birey ve toplum için bu denli önemli olan ailenin korunması her toplumun üzerinde önemle durduğu bir konu olmuştur. Aile üyelerinin çocuk yetiştirme sürecinde kolektif bir anlayışla hareket etmesi, bu süreçte çocuk yetiştirmenin ancak çocuğun fizyolojik ihtiyaçlarının karşılanmasından ibaret görülmemesi, bu görevlerin dahi karşılıklı paylaşım içerisinde algılanması hem aile bütünlüğü hem de yetişen çocuğun sağlıklı gelişimi açısından önemlidir.

Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı %59,5'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı %23,2, hayır diyenlerin oranı ise %6,4 'tür. Buna göre aileler akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Benedict'e (2000: 261) göre, evlilik, hemen hemen her toplumda belli bir konum elde etmenin önemli bir aracıdır. Fidan'a (2005: 2) göre ise, Türk toplumunda da evlenme ve aile kurmaya kültürel anlamda özel bir önem verilmekte, evlilik, geçici bir süre için bir araya gelme değil, çoğunlukla ölüme kadar devam edecek bir sözleşme olarak değerlendirilen bir kurum olarak algılanmaktadır (Çoban, 2009: 38). Ülkemizde nişanlılık dönemine atfedilen önem, çocukların yaşının büyük olmasına rağmen ailede anne-baba

tarafından hâlâ çocuk olarak algılanması, geleneksel ailelerde yeni evlilerin büyüklerin yanına yerleşerek yaşamaları durumları kültürel farklılıkların varlığını ve derinliğini göstermektedir (Özdemir, 2009: 15). Sağlıklı bir topluma sahip olmak bir bakıma sağlıklı kadınlara sahip olmakla eş değerdir. Bu nedenle ailelere sunulan hizmetlerin nitelik ve nicelik açısından çeşitlendirilmesi ve arttırılması ve kadınların toplumsal yaşama erkeklerle eşit bir biçimde katılmasının sağlanması için önlemlerin alınması önemlidir. Çoban (2009) araştırmasına göre genç yaşta/Adölesan yapılan evlilikler beraberinde pek çok riski ve sorunu da getirmektedir. Araştırma bulgularına göre, kadınların evlilik kararının alınmasından başlayan süreçten, ev düzeninin sağlanması, çocuk bakımı ve yetiştirilmesi, aile üyeleri ve akrabalarla ilişkilerin düzenlenmesi gibi aile yaşam dönemini oluşturan her süreçte çoğunlukla karar mekanizmalarının dışında kaldıkları ve kendilerini "güçsüz" hissettikleridir. Bu durumun pek çok nedeni olabilir. Ancak erken yaşta evlenmenin bu noktada çok önemli bir etken olduğunu vurgulamak gereklidir. Adölesan dönemde, birey kendine özgü kimliği henüz geliştirememiş ve belli bir olgunluk kazanamamışken, evlilik pek çok sorumlulukla karşı karşıya kalmasına yol açmaktadır (Çoban, 2009: 49). Timur'a (1972) göre eş seçimi konusunda kişisel seçimden çok aile kararlarının ağır basması, kızlarda erkeklerden daha yüksek oranda olmaktadır. Bu özellik ataerkil geniş ailelerde daha yüksek oranlarda görülmektedir. Kandiyoti'ye (1984) göre, maddi imkânları yerinde ana-babaların çocuklarının eş seçimi üzerindeki etkisi daha fazla olmaktadır. Buna karşın Özbay'a (1984) ise gençlerin kendi ekonomik bağımsızlıklarını kazanma oranlarına göre evliliklerinde karar vermede söz sahibi oldukları gözlenmektedir (ASAGEM, 2007b: 32-32). Evlilik ve eş seçimi konusunda yapılan bir araştırmada, eş seçiminde adayların önceden kendilerinin karar verdikleri ve daha sonra da ailelerinin onayına sundukları bulgusuna ulaşılmıştır (ASAGEM: 75). Yine aynı araştırmada bireyler evlilik olayını, hayatlarını sevdiği kimselerle paylaşmak ve kendilerinin daha düzenli yaşamaları için gerekli olduğu düşüncesi ile yapmaktadırlar (ASAGEM: 111). Evliliklerinde problem yaşayan ve anlaşamayan eşlerin boşanma olayını ise gençler büyük ölçüde onaylamaktadırlar (ASAGEM: 113). Almanya'da yaşayan Türkler arasında yapılan bir araştırmada ailelerin aile üyeleri ve yakın akrabalarla ilişkileri iyi olduğu bulgusuna varılmıştır (ASAGEM, 2007a: 68). Uyanık ve Doğan'a (1998: 1) göre, Türk toplumunda genel eğilim, erkeklerin belirli bir düzeyde eği-

tim gördükten, askerlik yaptıktan ve bir iş sahibi olduktan sonra evlenmeleri yönündedir. Bu durum ise nispeten ileri yaşlarda gerçekleşmektedir. Kadınlar için böyle bir kaygı genellikle duyulmamaktadır. Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de kız çocuklarının sosyalizasyonunda "iyi bir evlilik yapmak" başta gelen değerlerdendir. Kadının sosyal, duygusal, cinsel ve ekonomik ihtiyaçlarına toplumsal kabul görecek biçimde doyum bulabilmesi genellikle evlilik ilişkisi içinde olanaklıdır (Çoban, 2009: 39). Ailenin, başlangıçta sağlıklı bir biçimde kurulması, işlevlerini uygun bir biçimde yerine getirmesi olasılığını arttıran bir etken olarak düşünülebilir. Bu nedenle başlangıçta eşlerin beklentileri, psiko-sosyal özellikleri ailenin sağlıklı bir biçimde kurulmasına etki eden önemli bir unsur olarak sayılabilir (Çoban, 2009: 38). Türkiye'de yapılan bir araştırmada evlilik kararının verilmesinde adayların kendi seçimi erkeklerde %35,2, kadınlarda %27,4; görücü usulü evlilikler ise erkelerde %56,7, bayanlarda %64,2'dir (TÜİK, 2006: 6).

Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 62,3'tür. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 22,7, hayır diyenlerin oranı ise % 70,3'tür. Buna göre aileler ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Türk toplumunda tipik olumsuz örnekleri dışında, genel olarak, ailede aile işlerinin eşit paylaşımı ya da eşlerin birlerine yardımı konusunda genel bir uzlaşı vardır. Türk Aile yaşam döneminde hem geleneksel hem de modern aile tipinde aile üyelerinin tümü aileyi ilgilendirir her türlü karar ve sorumlulukta paydaştır. Toplumun aile üyelerine yüklediği geleneksel rol, aile içerisinde görev ve sorumluluklar ile dayanışmayı kendiliğinden oluşturmaktadır. Bu konuda son yıllardaki araştırma ve eğitim çalışmaları aile üyelerinin bilinçlenmesi açısından ayrıca bir önem taşımaktadır. Ebeveynlerin aile içindeki sorumlulukları eşit paylaştığı ve erkeğin kadına gerek ev işlerinde olsun gerekse çocuk bakımı konusunda olsun yardımcı olması durumunda kadın da hem iş hem de ev yükü altında ezilmeyecek ve çalışma hayatında erkekle aynı düzeye gelebilecektir (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 275). Almanya'da yaşayan Türkler arasında yapılan bir araştırmada ailede görev dağılımı açısından erkeklerin ev dışı işlerde, bayanların ise geleneksel ev işlerinde daha belirgin rolleri üstlendikleri görülmektedir. Bu bulgular Türk ailesindeki geleneksel rol da-

ğılımına paralel görünmektedir (ASAGEM, 2007a: 68).Yine aynı araştırmada ailede birlikte karar verme sürecinin daha yüksek oranlarda verilmiş olduğu bulgusuna varılmıştır (ASAGEM, 2007a: 75).

Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda kendilerini yeterli hissedenlerin oranı % 61,5'dir. Bu konuda bir eğitim programı düzenlense katılırım diyenlerin oranı % 25,0, hayır diyenlerin oranı ise % 68,0'dir. Buna göre aileler ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda kendilerini yeterli görmektedirler. Fakat aynı konuda eğitim isteğinde bulunanlar önemsenecek bir orandadır. Bireylerin aile üyeleri ile ilişki düzeyleri ve boş zamanlarını değerlendirmelerini de içeren TÜİK araştırmasına göre, Türkiye genelinde 18 ve üzeri yaş bireylerinin %51,4'ü çocukları ile ilişkilerini çok iyi olarak ifade ederken, erkeklerin %48,3'ünün eşleri ile ilişkilerinin çok iyi olduğu, kadınların ise %46,2'sinin anneleri ile ilişkilerinin çok iyi olduğu görülmektedir (TÜİK, 2006: 15). Aynı araştırmada boş zamanlarını paylaşmayı erkeklerin %9,1, kadınların %24,7'si arkadaşları ile geçirirken, buna karşılık, erkeklerin %38,1, kadınların %47,4' boş zamanlarını eş ve çocukları ile geçirmektedir (TÜİK, 2006: 19).

Eğitim boyutunu oluşturan alt boyutlara ilişkin görüşler arası ilişki düzeyinin Ki-Kare sınamasına dair bulgular aşağıda verilmiştir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Cinsiyet Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Cinsiyete göre katılımcıların (Ek Tablo 93), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü, Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme, Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik, Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi), Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre katılımcıların, *"dini değerler ve din eğitimi, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler), Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi, Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri,*

Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarında anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Cinsiyete göre katılımcıların (Ek Tablo 94), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların tümünün eğitime katılma boyutunda, bütün alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların cinsiyetlerine göre farklılaşmaktadır." hipotezini büyük ölçüde desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Yaş Değişkenine göre katılımcıların (Ek Tablo 95), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde fark-

lılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Yaş değişkenine göre katılımcıların (Ek Tablo 96), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların yaşına göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Gelir Düzeylerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Gelir Düzeylerine göre katılımcıların (Ek Tablo 97), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçir-*

me" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Gelir Düzeylerine katılımcıların (Ek Tablo 98), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", , "Cinsel eğitim", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması",* alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailelerin gelir düzeylerine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Öğrenim Durumuna göre katılımcıların (Ek Tablo 99), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Ak-*

rabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Öğrenim Durumuna göre katılımcıların (Ek Tablo 100), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların öğrenim düzeylerine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Mesleklere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Mesleklere göre katılımcıların (Ek Tablo 101), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili*

eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Mesleklere göre katılımcıların (Ek Tablo 102), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların mesleklerine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Medeni Hale Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Medeni hale göre katılımcıların (Ek Tablo 103), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete

göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler",* alt boyutundaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Medeni hale göre katılımcıların (Ek Tablo 104), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların medeni durumuna göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Evlilik süresine göre katılımcıların (Ek Tablo 105), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel*

eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri" alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Evlilik süresine göre katılımcıların (Ek Tablo 106), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi, Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları katılımcıların evlilik süresine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile tipi özelliklerine göre katılımcıların (Ek Tablo 107), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştır-

mada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme",* alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Aile tipi özelliklerine göre katılımcıların (Ek Tablo 108), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları aile tipine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile yaşam dönemi özelliklerine göre katılımcıların (Ek Tablo 109), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte*

kaliteli zaman geçirme" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Aile yaşam dönemi özelliklerine göre katılımcıların (Ek Tablo 110), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları aile yaşam dönemine göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailedeki Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Toplam çocuk sayısına göre katılımcıların (Ek Tablo 111), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede*

görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler",* alt boyutundaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Toplam çocuk sayısına göre katılımcıların (Ek Tablo 112), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailedeki çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Ailelere Yönelik bir Konuda Daha Önceden Herhangi Bir Eğitim Almış Olup Olmamaya Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ailelerin, aile eğitimi konusunda her hangi bir kursa eğitime katılıp katılmama durumlarına göre katılımcıların (Ek Tablo 113), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle*

ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme" konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Ailelerin, aile eğitimi konusunda her hangi bir kursa eğitime katılıp katılmama durumlarına göre katılımcıların (Ek Tablo 114), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları aile eğitimi konusunda her hangi bir kursa eğitime katılıp katılmama durumlarına göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yerleşim Yerine (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde, Köy) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

İkamet edilen yere göre (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde, Köy**)**, katılımcıların (Ek Tablo 115), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

İkamet edilen yere göre (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde, Köy**)**, katılımcıların (Ek Tablo 116), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (Şehir, İl merkezi, İlçe merkezi, Belde/Kasaba, Köy) göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Yerleşim Yerine (Kır, Kent) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Yerleşim yerinin kırsal alan ya da kent olma özelliğine göre, katılımcıların (Ek Tablo 117), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, *"Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik",* alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Yerleşim yerinin kırsal alan ya da kent olma özelliğine göre, katılımcıların (Ek Tablo 118), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailenin ikamet ettiği yerleşim yerinin türüne (kent, kır) göre farklılaşmaktadır. " hipotezini büyük ölçüde desteklemektedir.

Ailede Eğitim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin ve Eğitime Katılmaya İsteklilik Düzeylerinin Bölgelere Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ailelerin yaşadıkları istatistikî bölge sınıflamasına/Bölgeye (Düzey 1) göre, katılımcıların (Ek Tablo 119), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişimi", "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında kendilerini yeterli hissetme boyutlarındaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsiyete göre, konularında katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Ailelerin yaşadıkları istatistikî bölge sınıflamasına/Bölgeye (Düzey 1) göre katılımcıların (Ek Tablo 120), *"çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü", "Çocuk Gelişim"i, "Çocuğun Meslek Seçimine Yardım Etme", "Dini Değerler / Aile üyelerinin Din Eğitimi", "Cinsel eğitim", "Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler", "Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik", "Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma", "Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi)", "Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi", "Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları", "Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması", "Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri", "Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme"* konularında eğitime katılma isteklerine ilişkin görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna karşın araştırmada cinsi-

yete göre, katılımcıların eğitime katılma boyutunda, tüm alt boyutlardaki görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmamaktadır.

Bu bulgular araştırmanın "Araştırmaya katılan aile üyelerinin, Ailede eğitim konularına ilişkin yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları ailelerin yaşadıkları istatistikî bölge sınıflamasına/Bölgeye (Düzey 1) göre farklılaşmaktadır. " hipotezini desteklemektedir.

İLETİŞİM BOYUTU

Tablo 34. *İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkin Dağılım*

Kendinizi Yeterli Hissediyor musunuz?	Evet		Kısmen		Hayır	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda	4352	60.6	2048	28.5	776	10.8
Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda	4615	64.2	1800	25.0	771	10.7
Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda	4507	63.1	1941	27.2	692	9.7
Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda	4872	67.8	1770	24.6	539	7.5
Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda	4625	64.2	2027	28.1	555	7.7
Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda	4096	56.6	2416	33.4	719	9.9
Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme)	3892	53.6	2319	31.9	1052	14.5
Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda	4529	63.1	2023	28.2	625	8.7

Aile üyelerinin çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 60.6) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 28.5) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir (Tablo 34). Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 10.8) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 64.2) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 25.0) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 10.7) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 63.1) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 27.2) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 9.7) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 67.8) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 24.6) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 7.5) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 64.2) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 28.1) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 7.7) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 56.6) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 33.4) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 9.9) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 53.6) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 31.9) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 14.5) ise düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 63.1) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 28.2) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 8.7) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

İletişimle ilgili konulara verilen cevaplara genel olarak bakıldığında, aile üyelerinin kendilerini en az yeterli gördükleri konuların, öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) (% 53.6) ve çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) (% 56.6) olduğu görülmektedir.

Tablo 35. ***İletişim Boyutunda Aile Üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım***

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda	1956	27.8	4595	65.3	484	6.9
Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda	1820	25.8	4761	67.5	474	6.7
Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda	1779	25.4	4755	67.8	482	6.9
Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda	1640	23.2	4914	69.6	502	7.1
Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda	1776	25.1	4813	68.0	491	6.9
Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda	2142	30.2	4454	62.7	503	7.1
Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme)	2306	32.4	4286	60.3	517	7.3
Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda	1899	26.9	4681	66.4	470	6.7

Aile üyelerinin çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 65.3) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler (Tablo 35). Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 27.8'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 67.5) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 25.8'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 67.8) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 25.4'tür. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 69.6) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 23.2'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 68.0) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 25.1'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 62.7) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı

ise % 30.2'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 60.3) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 32.4'tür. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 66.4) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 26.9'dur. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Tablo 36. *İletişim Boyutunda Yeterlik ve Eğitime Katılma İstekliliği*

	Oranlar (%)	
	Kendini yeterli hissetmeyenler	Eğitime katılmak isteyenler
Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda	10.8	27.8
Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda	10.7	25.8
Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda	9.7	25.4
Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda	7.5	23.2
Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda	7.7	25.1
Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda	9.9	30.2
Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme)	14.5	32.4
Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda	8.7	26.9

Son olarak, diğer alanlardaki sorulara benzer şekilde, iletişim alanına dönük sorulara verilen cevaplarda da, iletişime dönük konularda verilecek eğitime katılmak isteyenlerin oranı, ilgili konularda kendini yetersiz görenlerin oranından daha yüksektir (Tablo 36) .

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren iletişim konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusu hariç iletişim ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleriyle kadın katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur (Ek Tablo 121). Bu bulgu ilginçtir çünkü daha önceki bazı araştırmalar iki karşı cinsin kullandıkları iletişim örüntülerinin farklı olması (daha çok veya daha az duygusallık, bilişsellik, çaresizlik, vs.) dolayısıyla eşler arasında sorunlar çıktığını belirtmişlerdir (Aile Araştırma Kurumu, 2002: 23). Buna göre, erkek ve kadınlar farklı iletişim örüntüleri kullansalar bile, yeterlik düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren iletişim konularında düzenlenecek eğitimlere aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusu hariç tüm konularda kadın katılımcıların eğitimlere katılma isteklerinin erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır (Ek Tablo 122). Bu bulgu kadınların iletişim konularında verilecek bir eğitime daha fazla ihtiyaç hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Aile üyelerini ilgilendiren iletişim konularına genel olarak bakıldığında, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde, katılımcıların

yaşlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır (Ek Tablo 123). Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme), eşle sağlıklı iletişim kurabilme ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında yaşları 18-25 yaş arası olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri, diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde düşüktür. Fakat aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konularında yaşa göre katılımcılar arasında anlamlı düzeyde bir farklılık yoktur.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına genel olarak bakıldığında, 18-25 yaş, 26-33 yaş ve 34-41 yaş grubu katılımcılar iletişimle ilgili verilecek eğitimlere katılma konusunda diğer yaş gruplarına göre daha fazla isteklilerdirler (Ek Tablo 124). Yukarıdaki verilere bakıldığında 18-41 yaş arası grubun eğitime katılma istekleri farklılaşmaz iken 42 yaş sonrası gruplarda yaş ilerledikçe verilecek eğitimlere katılma istekleri de azalmaktadır ve özellikle 58 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılar iletişimle ilgili konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en az istekli grup olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Verilecek eğitimlere katılma konusuna 41 yaş altı grubun daha fazla ilgi göstermesinde bu grupların yeniliğe açık olmaları ve kendilerini eksik oldukları noktalarda geliştirmek istemeleri etkili olmuş olabilir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri ailenin ortalama aylık gelirine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 125). Genel olarak, ailenin ortalama geliri arttıkça, katılımcıların bu konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri artmaktadır. Gelir düzeyi arttıkça aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri artmaktadır. Benzer şekilde, özellikle 2501 TL ve üstü gelire sahip olanların çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda kendilerini yeterli görme düzeyleri, diğer katılımcılardan yüksektir. Fakat çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri gelir düzeyine göre anlamlı bir şekilde değişmemektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, aile üyelerinin iletişim boyutundaki konulara dönük eğitime katıma isteklilikleri, ailenin ortalama gelir düzeyine göre değişmemektedir (Ek Tablo 126). Bir başka ifadeyle, katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde

ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ortalama aylık gelirine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı aylık gelir düzeyine sahip katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını ortaya koymuştur.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, aile üyelerinin eğitim düzeyi arttıkça, genel olarak, iletişim boyutunda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 127). Buna göre, -genel olarak- eğitim düzeyi arttıkça aile üyelerinin çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeyleri de artmaktadır. Benzer şekilde, okuryazar olanlar hariç, genel olarak, eğitim düzeyi arttıkça aile üyelerinin eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda kendilerini yeterli görme düzeyleri de artmaktadır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, katılımcılardan genellikle okuryazar olmayanlar, iletişim konularına ilişkin verilecek eğitimlere katılma konusunda en isteksiz grup iken eğitim düzeyi ortaöğrenime yükselinceye kadar eğitim talebi artmakta iken ortaöğrenimden sonra tekrar eğitime katılma isteği azalmaktadır (Ek Tablo 128). Eşle sağlıklı

iletişim kurabilme ve kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konularında eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, okuryazar olmayanlar; en istekli grup ise ortaöğretim mezunu katılımcılardır. Benzer şekilde, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, okuryazar olmayanlar ve lisansüstü mezunu olanlardır. Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konularında eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, okuryazar olmayanlar; en istekli grup ise yüksekokul mezunu olanlardır. Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, öğrenim durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre, farklı öğrenim düzeyine sahip katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin meslek grubuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı meslek gruplarındaki katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 129). Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda işsizler, diğer meslek gruplarına mensup katılımcılara göre kendilerini daha az yeterli görmektedirler. Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda işsizler, diğer meslek gruplarına

mensup katılımcılara göre kendilerini daha az yeterli görmektedirler; memurlar ve serbest meslek sahibi olanlar kendilerini en yeterli gören gruplardır. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda işsizler, diğer meslek gruplarına mensup katılımcılara göre kendilerini daha az yeterli görmektedirler; kendini en yeterli gören meslek grubu, memurlardır. Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda işsizler, diğer meslek gruplarına mensup katılımcılara göre kendilerini daha az yeterli görmektedirler; kendini en yeterli gören meslek grubu, memurlardır. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda işsizler diğer katılımcılara göre kendilerini daha az yeterli görmektedirler; memurlar diğer katılımcılara göre kendilerini daha yeterli görmektedirler. Özetle, genel olarak, işsizler diğer katılımcılara göre iletişim boyutuna ilişkin konularda kendilerini daha az yeterli görmekte, memurlar ise kendilerini en yeterli gören gruptur.

Katılımcıların kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin meslek grubuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, farklı meslek gruplarındaki katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinle-

me becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, meslek durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı meslek grubundan katılımcıların, verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 130). Buna göre, çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, işsizlerdir. Benzer şekilde, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konularında verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, işsizler ve çiftçilerdir. Yine benzer şekilde, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, çiftçilerdir. Fakat öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, memurlardır. Genel olarak, işsizler ve çiftçiler iletişim konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmaya diğer meslek gruplarına göre daha isteklidirler.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Medeni Hale Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma ve aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların medeni hallerine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 131). Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler

(çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma ve aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konularında medeni hale göre katılımcılar arasında anlamlı bir fark görülmüştür. Genellikle, bekârlar ve/veya sözlü/nişanlılar bu konularda kendilerini en az yeterli gören grup/gruplardır. Katılımcıların çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların medeni hallerine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Medeni Hale Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme), aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, medeni hale göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, medeni hali farklı katılımcıların, verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 132). Buna göre, genel olarak, iletişimle ilgili konularda kendilerini daha az yetkin hisseden kesim olan evliliğe hazırlanan sözlü/nişanlılar düzenlenecek bir eğitime katılma konusunda en istekli gruptur. Evlilik öncesi çeşitli eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesinin evliliğe

hazırlanan kesimler için faydalı olacağı aşikârdır. Eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, beklendiği üzere, eşi vefat etmişlerdir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların evlilik süresine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir (Ek Tablo 133). Genel olarak, katılımcıların iletişime dönük konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri evlilik süresine göre anlamlı bir derecede farklılaşmamaktadır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

İletişim boyutunda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin evlilik süresine göre karşılaştırılmasına ilişkin ki-kare analiz sonuçlarına göre, katılımcıların evlilik süresine göre eğitime katılma isteklilik düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır (Ek Tablo 134). Genel olarak, 16 ve üzeri yıldır evli olanlar, iletişime ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda 16 yıldan az bir süredir evli olanlara göre daha az istekli olduklarını ifade etmişlerdir. Genelde, 1-5 yıldır evli olanlar eğiti-

me katılma konusunda daha isteklidir. Dolayısıyla, bu konuda düzenlenecek bir eğitim programında özellikle yeni evlilerin ihtiyaçları gözetilmelidir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

İletişim boyutunda, öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) hariç diğer bütün konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile tipine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, anlamlı farklılık göstermiştir (Ek Tablo 135). Genel olarak, iletişime dönük konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, tek kişilik ailede yaşayanlardır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusu hariç, iletişim boyutundaki konularda katılımcıların düzenlenecek bir eğitime katılma isteklilik düzeylerine ilişkin yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılma istekliliğinin aile tipine göre farklılaştığını ortaya koymaktadır (Ek Tablo 136). Genel olarak, yukarıda aktarılan verilere göre, iletişime ilişkin konularda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılardır. Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, öğrenci/işçilerden oluşan katılımcılardır. Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, öğrenci/işçilerden oluşan katılımcılardır. Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine

mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, öğrenci/işçilerden oluşan katılımcılardır. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, öğrenci/işçilerden oluşan katılımcılardır. Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en az istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, öğrenci/işçilerden oluşan katılımcılardır. Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise, tek kişilik aile mensubu katılımcılardır. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise öğrenci/işçilerden oluşan bir ailede yaşayan katılımcılardır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konuları hariç, katılımcıların iletişim boyutundaki konularda (çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler –çocuklar arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi dinleme becerisi -sorunları, düşünceleri paylaşmak-) kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların aile yaşam dönemine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 137). Buna göre, çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusun-

da diğer katılımcılara göre kendini en yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en az yeterli gören grup ise evlilik öncesi dönemdeki katılımcılardır. Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda diğer katılımcılara göre kendini en yeterli gören grup, küçük çocuklu evliler; kendini en az yeterli gören grup ise evlilik öncesi dönemdeki katılımcılardır. Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, yeni evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise yetişkin çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, yeni evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise yetişkin çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır. Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, yeni evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise küçük çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören gruplar ise küçük çocuklu evlilik dönemdeki ve yetişkin çocuklu evlilik dönemindeki katılımcılardır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Aile Yaşam Dönemine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılımcıların katılma isteklerinin, aile yaşam dönemine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla

yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 138). Buna göre, iletişime ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda en istekli grup, yeni evliler ve küçük çocuklu evliler; en isteksiz grup ise, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Toplam Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında katılımcıların yeterlilik düzeylerinin katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 139). İletişim konularında 4 ve daha fazla çocuğa sahip olan katılımcılar diğer katılımcılara oranla kendilerini daha yetersiz görmektedirler. Bunun temel nedeni, 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcıların yaşlarının daha yüksek olması olabilir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Toplam Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katı-

lımcıların ilgili konuda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 140). Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcılar, diğer katılımcılara oranla daha fazla katılmak istemektedirler. Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konularında düzenlenecek bir eğitime 1 çocuğu olan ile 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha fazla katılmak istemektedirler. Özetle, iletişim konularında düzenlenecek bir eğitime genellikle 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha fazla katılmak istemektedirler. Bunun temel nedeni, 4 ve daha fazla çocuğu olan katılımcıların bu konularda kendilerini daha az yeterli hissetmeleri olabilir.

Katılımcıların eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma ve aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, katılımcıların ilgili konuda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların iletişime ilişkin bütün konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz

sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir (Ek Tablo 141).

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 142). Aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar katılmayanlara göre, iletişime ilişkin konularda düzenlenecek herhangi bir konudaki eğitime katılmaya daha fazla isteklidirler. Bu bulgu, katılımcıların daha önce katıldıkları eğitimi faydalı buldukları ve benzeri etkinliklere katılma konusunda olumlu bir tutuma sahip oldukları şeklinde açıklanabilir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi

dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 143). Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konuları hariç iletişime ilişkin bütün konularda kendini en az yeterli gören grup köyde yaşayanlardır.

Katılımcıların çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma, çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma), öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 144). İletişime

ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli grup, köyde yaşayanlar; en az istekli grup ise, belde/kasabada ve büyükşehirde yaşayanlardır. Köyde yaşayanların istekli olmalarının nedeni, vakit sıkıntılarının büyükşehirde yaşayanlar kadar olmamasıyla ve sosyalleşme istekleriyle ilgili olabilir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine (Kır/Kent) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları, eşle sağlıklı iletişim kurabilme, kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma, aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma, aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma ve aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların ailenin ikamet ettiği yerleşim yerine (kır/kent) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 145). Buna göre, bu konularda kentte yaşayanlar kırda yaşayanlara göre kendilerini daha yeterli görmektedirler.

Katılımcıların çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların ailenin ikamet ettiği yerleşim yerine (kır/kent) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine (Kır/Kent) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusu hariç iletişime dönük bütün konularda düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ikamet ettiği yerleşim yerine (kır/kent) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların verilecek eğitime katılmaya istekli-lik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 146). Buna göre, öfke kontrolü konusu hariç iletişime ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere kentte yaşayanlar kırda yaşayanlara göre katılmaya daha az isteklidirler. Bu bulgu, kırda yaşa-yanların kentte yaşayanlara göre daha fazla boş vakitleri olduğu ve ilgili konuda düzen-lenecek eğitimleri bir tür sosyalleşme aracı olarak gördükleri şeklinde açıklanabilir. Bu bulgu, daha önce ifade edilen, iletişime ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlara göre daha fazla istekli oldukla-rı bulgusunu teyit etmektedir.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Bölgeye (Düzey 1) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların iletişime dönük konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin böl-geye (Düzey 1) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 147).

Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar, TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 43.0) ve TRB Ortadoğu Anadolu (% 48.7) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 71.7) ve TR6 Akdeniz (% 65.8) bölgelerinde yaşayanlardır. Eşle

sağlıklı iletişim kurabilme konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 43.0) ve TRB Ortadoğu Anadolu (% 51.2) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 73.9) ve TRC Güneydoğu Anadolu (% 70.6) bölgelerinde yaşayanlardır. Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 47.5) ve TRB Ortadoğu Anadolu (% 49.8) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 69.7) bölgelerinde yaşayanlardır. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 53.9) ve TRB Ortadoğu Anadolu (% 51.3) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 73.0), TR6 Akdeniz (% 73.6) ve TRC Güneydoğu Anadolu (% 74.8) bölgelerinde yaşayanlardır. Aile üyelerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 49.3) bölgesinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 71.6) bölgesinde yaşayanlardır. Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 49.6) bölgesinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 64.6) bölgesinde yaşayanlardır. Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 44.4) ve TR9 Doğu Karadeniz (% 49.6) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 59.3) bölgesinde yaşayanlardır. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu

Anadolu (% 54.9) bölgesinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR2 Batı Marmara (% 71.7) bölgesinde yaşayanlardır.

Yukarıda aktarılan verilere göre, iletişime ilişkin konularda kendini en yeterli gören katılımcılar, genellikle, TR2 Batı Marmara bölgesinde yaşayanlar; en az yeterli gören katılımcılar, genellikle, TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanlardır.

İletişim Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Bölgeye (Düzey 1) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların iletişim konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, bölgeye (Düzey 1) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 148).

Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 41.2) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 17.1) ve TR2 Batı Marmara (% 21.9) bölgelerinde yaşayanlardır. Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 40.7) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 15.7) ve TR2 Batı Marmara (% 21.5) bölgelerinde yaşayanlardır. Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 39.0) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 16.1) ve TR2 Batı Marmara (% 19.0) bölgelerinde yaşayanlardır. Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 35.8) ve TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 37.1) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 15.5) ve TR2 Batı Marmara (% 19.0) bölgelerinde yaşayanlardır. Aile üyelerini incitip üzebilecek

iletişim hatalarının farkında olma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 39.9) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 16.9) ve TR2 Batı Marmara (% 19.5) bölgelerinde yaşayanlardır. Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 42.6) ve TR3 Ege bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 21.0) ve TR2 Batı Marmara (% 21.0) bölgelerinde yaşayanlardır. Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 49.0) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 22.1), TR9 Doğu Karadeniz (% 24.4) ve TR2 Batı Marmara (% 25.8) bölgelerinde yaşayanlardır. Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 41.5) bölgesinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 19.0) ve TR2 Batı Marmara (% 20.8) bölgelerinde yaşayanlardır.

Yukarıda aktarılan verilere göre, iletişim hakkında verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli katılımcılar, genellikle, TR7 Orta Anadolu ve TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise, genellikle, TR1 İstanbul ve TR2 Batı Marmara bölgelerinde yaşayanlardır.

MEDYA BOYUTU

Tablo 37. *Medya Boyutunda Aile Üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerine İlişkinDağılım*

Kendinizi Yeterli Hissediyor musunuz?	Evet		Kısmen		Hayır		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	3858	53.1	2221	30.6	1188	13.3	7267	100.0
Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda	3535	48.9	2296	31.7	1403	19.4	7234	100.0
Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda	3964	55.1	2119	29.5	1107	15.4	7190	100.0
Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	3059	42.8	1979	27.7	2113	29.5	7151	100.0
TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	3490	48.3	2222	30.8	1513	20.9	7225	100.0

Aile üyelerinin medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların büyük bir bölümü (% 53.1) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 30.6) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir (Tablo 37)

Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 13.3) ise oldukça düşüktür. Bu rakamlardan anlaşıldığı üzere, aile üyelerinin çoğu medyanın aileye etkileri konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların yaklaşık yarısı (% 48.9) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 31.7) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendi-

lerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 19.4) ise düşüktür. Buna göre, aile üyelerinin çoğu medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların yarısından çoğu (% 55.1) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 29.5) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 15.4) ise düşüktür. Buna göre, aile üyelerinin çoğu medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların çoğu (% 42.8) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 27.7) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 29.5) ise nispeten yüksektir. Buna göre, aile üyelerinin yaklaşık üçte biri, bilgisayar bağımlılığıyla baş edebilme konusunda kendilerini yetersiz hissetmektedir.

Aile üyelerinin TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda kendilerini yeterli hissetme oranlarına bakıldığında, katılımcıların yaklaşık yarısı (% 48.3) kendilerini yeterli, önemli bir bölümü (% 30.8) ise kendilerini kısmen yeterli görmektedir. Kendilerini yeterli görmeyenlerin oranı (% 20.9) ise düşüktür. Buna göre, aile üyelerinin çoğu TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda kendilerini yeterli görmektedirler.

Aile üyelerinin medyaya ilişkin konularda kendilerini yeterli hissetme oranlarına genel olarak bakıldığında, katılımcıların kendilerini yeterli görme oranlarının medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda en yüksek olduğu (% 55.1), bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda ise en düşük olduğu (% 42.8) görülmektedir.

Tablo 38. ***Medya Boyutunda Aile Üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İstekliliğine İlişkin Dağılım***

Bu Konuda Verilecek Bir Eğitime Katılmak İster misiniz?	Evet		Hayır		Kararsızım		Toplam	
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	1876	26.3	4830	67.7	428	6.0	**7267**	**100.0**
Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda	1988	27.9	4682	65.8	445	6.3	**7115**	**100.0**
Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda	1600	22.6	5023	71.1	442	6.3	**7065**	**100.0**
Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	1930	27.4	4643	66.0	460	6.5	**7033**	**100.0**
TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	1829	25.8	4801	67.7	466	6.6	**7096**	**100.0**

Aile üyelerinin medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 67.7) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler (Tablo 38). Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 26.3'tür. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler. Ne var ki, katılımcıların %20-25'inin bile eğitime dönük bir konuda düzenlenecek eğitime katılma isteği, oldukça önemlidir çünkü bu sonuç, Türkiye'de neredeyse her dört aileden birinin medya konusunda verilecek bir eğitime katılmak istediği anlamına gelir.

Aile üyelerinin medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 65.8) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 27.9'dur. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 71.1) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 22.6'dır. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 66.0) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 27.4'tür. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Aile üyelerinin TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda bir eğitime katılma istekliliğine dair oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir bölümü (% 67.7) bu konuda bir eğitime katılmak istememektedirler. Bu konuda bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı ise % 25.8'dir. Dolayısıyla, aile üyelerinin çoğu TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda bir eğitime katılmak istememektedirler.

Yukarıda verilene rakamlardan görüleceği üzere, medyaya ilişkin konulara dönük verilecek eğitimlere katılmak isteyenler, toplam katılımcıların yaklaşık dörtte biri kadardır. Katılımcıların Türkiye'yi temsil etme potansiyeli göz önüne alındığında, bu oran azımsanamayacak derecede önemlidir.

Tablo 39. ***Medya Boyutunda Yeterlik ve Eğitime Katılma İstekliliği***

	Oranlar (%)	
	Kendini yetersiz hissedenler	Eğitime katılmak isteyenler
Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	13.3	26.3
Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda	19.4	27.9
Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda	15.4	22.6
Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	29.5	27.4
TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	20.9	25.8

Genel olarak, medyaya ilişkin konulara dönük verilecek eğitimlere katılma istekleri oranlarına bakıldığında, konuların tamamında, her bir konuya ilişkin eğitime katılma isteği, o konuda kendilerini yetersiz görenlerin oranından fazladır (Tablo 39). Sadece bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda kendini yetersiz hissedenlerin oranı, eğitime katılmak isteyenlerin oranından fazladır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında yeterlilik açısından katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir (Ek Tablo 149). Buna göre, medya konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında medya ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteği, katılımcıların cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir (Ek Tablo 150). Medya konularında düzenlenecek eğitimlere aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında medya ile ilgili tüm konularda kadın katılımcıların eğitimlere katılma isteklerinin erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu kadınların medya konularda bir eğitime daha fazla ihtiyaç hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analiz sonuçlarına göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında yeterlilik açısından katılımcıların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılık olduğu görülmektedir (Ek Tablo 151). Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda yaşları 18-25 yaş arası olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri, diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde düşüktür. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında yaşları 58 yaş ve üzeri olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer katılımcılardan anlamlı düzeyde düşük olduğu anlaşılmaktadır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Yaşa Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin katılımcıların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 152). Buna göre, genel olarak, 18-25 yaş, 26-33 yaş ve 34-41 yaş grubu katılımcılar diğer katılımcılara göre, medya konularında düzenlenecek eğitimlere daha fazla katılmak istemektedirler. Yaşları 58 ve üzeri olan katılımcılar, medya konularında düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda daha az isteklidirler.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ortalama aylık gelirine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı aylık gelir düzeyine sahip katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 153). Ailenin ortalama aylık geliri arttıkça, medya boyutunda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri de –genel olarak– artmaktadır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin Ortalama Aylık Gelirine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ortalama aylık gelirine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, farklı aylık gelir düzeyine sahip katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark göstermemiştir (Ek Tablo 154). Buna göre, aile üyelerinin

medya boyutundaki konulara dönük eğitime katıma isteklilikleri, ailenin ortalama gelir düzeyine göre değişmemektedir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin öğrenim durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, farklı öğrenim düzeyine sahip katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 155). Nerdeyse tüm konularda aile üyelerinin eğitim düzeyi arttıkça, medya boyutunda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri de artmaktadır. Bununla birlikte, aile üyelerinin medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda, lisansüstü mezunu olanlar hariç olmak şartıyla, genel olarak, eğitim düzeyi arttıkça kendilerini yeterli görme düzeyleri de artmaktadır. Özetle, aile üyelerinin medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda da aslında diğer madde sonuçlarına benzer bir sonuç vardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Öğrenim Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, öğrenim durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, farklı öğrenim düzeyine sahip katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (Ek Tablo 156). Katılımcılardan özellikle okuryazar olmayanlar, medya boyutuna ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda isteksiz davranmaktadırlar. Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, öğrenim durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan

analiz sonuçları farklı öğrenim düzeyine sahip katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmadığını göstermiştir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin meslek grubuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı meslek gruplarındaki katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 157). Ev hanımları ve çiftçiler diğer katılımcılara göre medya boyutuna ilişkin konularda kendilerini daha az yeterli görmektedirler; genellikle memurlar kendilerini en yeterli gören gruptur.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Mesleğe Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, meslek durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, farklı meslek grubundan katılımcıların, verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 158). Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri ile medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konularında verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, çiftçilerdir. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, memurlardır. Bu sonuç, memurların diğer meslek gruplarına göre evlerinde bilgisayara sahip olma oranlarının yüksek olmasından ve bilgisayar bağımlılığını kendi çocukları için bir sorun olarak görmelerinden kaynaklanıyor olabilir. TV bağımlılığı ile baş ede-

bilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, çiftçiler ve memurlardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Katılımcıların Medeni Hallerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların medeni hallerine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 159). Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini daha az yeterli gören gruplar, evliler ve eşi vefat etmişlerdir. Ayrıca, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri ile medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, eşi vefat etmişlerdir. Bununla birlikte, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında diğer katılımcılara göre kendini daha az yeterli gören gruplar, sözlü/nişanlılar ve eşi vefat etmişlerdir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Katılımcıların Medeni Hallerine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, medeni hale göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, medeni hali farklı katılımcıların, verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 160). Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, sözlü/nişanlılar; en isteksiz grup ise eşi vefat etmişlerdir. Dolayısıyla, bu

konuda düzenlenecek bir eğitim programında özellikle sözlü/nişanlı bireylerin gereksinimlerini karşılamak öncelenebilir. Diğer konularda da verilecek bir eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, eşi vefat etmişlerdir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların evlilik süresine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 161). Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, 16 ve üzeri yıldır evli olanlar; en yeterli gören grup ise 1–5 yıldır evli olanlardır. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, 1 yıldan az bir süredir evli olanlardır. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme, TV bağımlılığı ile baş edebilme ve medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konularında diğer katılımcılara göre kendini daha az yeterli gören grup, 16 ve üzeri yıldır evli olanlardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Evlilik Süresine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ek tablodan da görüleceği üzere, katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, evlilik süresine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların medeni haline göre verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 162). Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda

verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, 1 yıldan az bir süredir evli olanlardır. Dolayısıyla, bu konuda düzenlenecek bir eğitim programında özellikle yeni evlilerin ihtiyaçları gözetilebilir. Ayrıca, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ile TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında verilecek bir eğitime katılma konusunda en isteksiz grup, 16 yıl ve üzeri bir süredir evli olanlardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Tipine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ek Tablo 163'deki bulgular incelendiğinde, katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma ve bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların aile tipine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 163). Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, parçalanmış ailelerde yaşayanlardır; kendini en yeterli gören grup ise öğrenci/işçilerden oluşan bir ailede yaşayanlardır. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, geniş ailede yaşayan katılımcılardır. Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören gruplar, geniş ve parçalanmış aile mensubu katılımcılardır. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda diğer katılımcılara göre kendini daha az yeterli gören gruplar, geniş ailede ve parçalanmış ailelerde yaşayanlardır.

TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda kendini yeterli görme açısından katılımcılar arasında aile tipine göre anlamlı bir fark yoktur.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Aile Tipi Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, aile tipine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların aile tipine göre verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 164). Medyaya ilişkin konularda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise öğrenci/işçilerden oluşan aile tipine mensup katılımcılardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Yaşam Dönemine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların aile yaşam dönemine farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 165). Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise evlilik öncesi dönemdeki katılımcılardır. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise küçük çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır.

Özetle, katılımcıların aile yaşam dönemine bakıldığında, medyaya ilişkin konularda, genelde, diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise küçük çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Aile Yaşam Dönemine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ek Tablo 166'da görüldüğü üzere, katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, aile yaşam dönemine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur. Buna göre, medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında en istekli gruplar, yeni evliler ve küçük çocuklu evliler; en isteksiz grup ise, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır. Benzer şekilde, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma ile medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konularında verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli gruplar, yeni evliler, küçük çocuklu evliler ve farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evliler; en isteksiz grup ise, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır. Özetle, medyaya ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda en istekli gruplar, yeni evliler ve küçük çocuklu evliler; en isteksiz grup ise, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Toplam Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ki-Kare analizi sonuçlarına göre, katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında yeterlilik düzeylerinin katılımcıların sahip oldukları çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Ek Tablo 167). Medyaya ilişkin konularda katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerine bakıldığında, 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcıların, diğer katılımcılara oranla kendilerini daha az yeterli hissettikleri görülmektedir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Toplam Çocuk Sayısına Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, TV bağımlılığı ile baş edebilme ve medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların ilgili konuda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri arasındaki farkın anlamlı olmadığını göstermektedir (Ek Tablo 168). Öte yandan, katılımcıların medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri ve bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin sahip oldukları çocuk sayısına göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların ilgili konuda düzenlenecek bir eğitime katılma istekleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda düzenlenecek bir eğitime 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha fazla katılmak istemektedirler. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda düzenlenecek bir eğitime 3 çocuğa sahip katılımcılar diğer katılımcılara oranla daha az katılmak istemektedirler.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Ek Tablo 169'daki bulgular incelendiğinde, katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma ve bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 169). Herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar, bu konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Katılımcıların TV bağımlılığı ile

baş edebilme konusunda kendilerini yeterli görme düzeylerinin herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre farklılaşması anlamlı bulunmamıştır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Aile Eğitimi Konusunda Herhangi Bir Kurs veya Benzeri Bir Etkinliğe Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 170). Buna göre, aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar katılmayanlara göre, medyaya ilişkin konularda düzenlenecek bir eğitime katılmaya daha fazla isteklidirler. Bu bulgu, katılımcıların daha önce katıldıkları eğitimi faydalı buldukları ve benzeri etkinliklere katılma konusunda olumlu bir tutuma sahip oldukları şeklinde açıklanabilir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 171). Buna göre, medyaya ilişkin bütün konularda kendini en az yeterli gören grup köyde yaşayanlardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Birimine Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 172). Medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli grup, köyde yaşayanlar; en az istekli grup ise büyükşehirde yaşayanlardır. Köyde yaşayanların istekli olmalarının nedeni, vakit sıkıntılarının büyükşehirde yaşayanlar kadar olmamasıyla ve sosyalleşme istekleriyle ilgili olabilir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Yerine (Kır/Kent) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların ailenin ikamet ettiği yerleşim yerine (kır/kent) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan analiz sonuçları (χ_h^2 =44.009, sd=2, p=0.000), katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 173). Kentte yaşayanlar kırda yaşayanlara göre, medyaya ilişkin bütün konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu bulgu, kentte yaşayan nüfusun daha eğitimli olmasıyla ilgili olabilir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Ailenin İkamet Ettiği Yerleşim Yerine (Kır/Kent) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, ailenin ikamet ettiği yerleşim yerine (kır/kent) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların verilecek eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 174). Buna göre, kentte yaşayanlar kırda yaşayanlara göre, medyaya ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılmaya daha az isteklidirler. Bu bulgu, kırda yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha fazla boş vakitleri olduğu ve ilgili konuda düzenlenecek eğitimleri bir tür sosyalleşme aracı olarak gördükleri şeklinde açıklanabilir. Bu bulgu, daha önce ifade edilen, medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlara göre daha fazla istekli oldukları bulgusunu teyit etmektedir.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Kendilerini Yeterli Görme Düzeylerinin Bölgeye (Düzey 1) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında kendilerini yeterli görme düzeylerinin katılımcıların bölgeye (Düzey 1) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğunu göstermektedir (Ek Tablo 175). Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar, TR8 Batı Karadeniz (% 38.5) ve TRB Ortadoğu Anadolu (% 39.0) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR5 Batı Marmara (% 62.7) ve TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 59.9) bölgelerinde yaşayanlardır. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TR8 Batı Karadeniz (% 35.9) bölgesinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR5 Batı Marmara (% 58.0) ve TR6 Akdeniz (% 55.1) bölgelerinde yaşayanlardır. Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konu-

sunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TR8 Batı Karadeniz (% 41.8) ve TRC Güneydoğu Anadolu (% 44.6) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR3 Ege (% 64.1) bölgesinde yaşayanlardır. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRB Ortadoğu Anadolu (% 26.9) ve TRC Güneydoğu Anadolu (% 26.4) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR7 Orta Anadolu (% 57.3) bölgesinde yaşayanlardır. TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören katılımcılar TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 41.7), TRB Ortadoğu Anadolu (% 38.4) ve TRC Güneydoğu Anadolu (% 40.7) bölgelerinde yaşayanlar; kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR5 Batı Marmara (% 53.4), TR6 Akdeniz (% 54.1) ve TR7 Orta Anadolu (% 55.3) bölgelerinde yaşayanlardır.

Medya Boyutunda Aile üyelerinin Düzenlenecek Bir Eğitime Katılma İsteğinin Bölgeye (Düzey 1) Göre Karşılaştırılmasına İlişkin Ki-Kare Analiz Sonuçları

Katılımcıların medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve TV bağımlılığı ile baş edebilme konularında düzenlenecek bir eğitime katılma isteklerinin, bölgeye (Düzey 1) göre farklılaşmasını ortaya koymak amacıyla yapılan Ki-Kare analiz sonuçları, katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark ortaya koymuştur (Ek Tablo 176). Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 37.4), TR8 Batı Karadeniz (% 34.4) ve TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 35.5) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 13.8) ve TR2 Batı Marmara (% 18.1) bölgelerinde yaşayanlardır. Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 37.7) ve TR4 Doğu Marmara (% 36.6) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 14.1) bölgesinde yaşayanlardır. Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 36.4) ve TRA Kuzey-

doğu Anadolu (% 36.4) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 11.7) ve TR2 Batı Marmara (% 13.9) bölgelerinde yaşayanlardır. Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 37.9) ve TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 41.3) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 14.0) bölgesinde yaşayanlardır. TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli katılımcılar, TR7 Orta Anadolu (% 38.8) ve TRA Kuzeydoğu Anadolu (% 38.7) bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise TR1 İstanbul (% 12.5) bölgesinde yaşayanlardır.

Özetle, yukarıda aktarılan verilere göre, medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli katılımcılar, genellikle TR7 Orta Anadolu ve TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise genellikle TR1 İstanbul bölgesinde yaşayanlardır.

4.1.8. Ailelerin Aile Yaşamı ile İlgili Konularda Başvurdukları Kaynaklar

Tablo 40. ***Ailelerin Aile Yaşamı ile İlgili Konularda Başvurdukları Kaynaklar***

Aile yaşamı ile ilgili bir konuda bilgiye ihtiyacım olduğunda (Birden fazla seçenek işaretlenmiştir)	**Hiçbir Zaman**		**Nadiren**		**Ara Sıra**		**Her Zaman**		**Toplam**	
	Sayı	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**	**Sayı**	**%**
İnternetten araştırırım	3583	52.8	756	11.1	1161	17.1	1288	19.0	6788	100
Gazetelerin ilgili sayfalarından araştırırım	2232	34.1	1355	20.7	1953	29.8	1014	15.5	6554	100
Dergi, kitap vb. kaynaklara başvururum	2601	39.8	1375	21.1	1679	25.7	876	13.4	6531	100
Televizyon programlarını izlerim	965	14.6	956	14.5	2333	35.3	2359	35.7	6613	100
Arkadaşlara, akrabalara veya komşulara danışırım	830	12.3	1011	15.0	2746	40.8	2146	31.9	6733	100
Kendi bilgi ve deneyimlerimle yetinirim	547	8.1	792	11.7	2417	35.7	3009	44.5	6765	100
Uzmanlardan bilgi almaya çalışırım (örneğin sağlıkla ilgiliyse doktordan, eğitimle ilgiliyse öğretmenlerden vb.)	1168	17.4	969	14.4	1671	24.8	2922	43.4	6730	100

Aile üyelerinin aile yaşamı ile ilgili konularda bilgiye ihtiyaçları olduğunda hangi kaynaklara başvurduklarına ilişkin olarak Tablo 40'daki dağılımlar incelendiğinde katılımcıların daha çok kendi bilgi ve deneyimleriyle yetinmeye çalıştıkları görülmektedir.

Katılımcıların bilgi ihtiyacı olduğunda daha çok başvurduğu diğer bir kaynak ise uzmanlardır. Televizyon da katılımcıların çoğunlukla başvurdukları diğer bir kaynaktır. Katılımcıların en az başvurdukları kaynak ise internettir. Dergi, kitap vb. kaynaklar ile gazeteler ise en az başvurulan kaynaklardır. Bu bulguya dayalı olarak aile üyelerinin bilgiye ihtiyacı olduğunda öncelikle kendi bilgi ve deneyimleri ile sorunlarını çözmeye çalıştığı, daha sonra uzmanlara başvurdukları veya televizyon programlarını izleyerek bilgi gereksinimlerini gidermeye çalıştıkları söylenebilir. Aile üyelerinin bilgi eksikliği gidermek için en az başvurduğu kaynak internettir. Ancak bu durum her evde İnternet olmamasından veya bilgisayar kullanımı bilmemekten de kaynaklanıyor olabilir. 2008 yılı hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması revize sonuçlarına göre hanelerin % 25,4'ü İnternet erişimine sahiptir (TUİK, 2009). Bu oran ailelerin sadece dörtte birinde İnternet olduğunu göstermektedir. Bu nedenle internetin az kullanılmasının nedeni hanede internet olmamasından kaynaklanıyor olabilir. Bununla birlikte internetin her ailede olmaması onun tüm ailelere ulaştırılabilir bir bilgi kaynağı olmadığını göstermektedir. Dergi, kitap vb. kaynaklar ve gazeteler bilgi eksikliği gidermek için daha az başvurulan diğer kaynaklardır. Bu bulguya dayalı olarak aile eğitiminde televizyonun önemli bir bilgilendirme aracı olarak kullanılabileceği söylenebilir. Televizyon aracılığıyla düzenlenecek bilgilendirme veya eğitim programları diğer bilgilendirme kaynaklarına göre en geniş kitlelere ulaşabilecek araçtır. İnternet ise ailelerin büyük bölümünün erişemediği bir hizmet olması açısından ve bilgi kaynağı olarak aileler tarafında kullanım düzeyinin düşük olmasından dolayı etkili bir eğitim aracı olarak görülmemektedir.

4.1.9. Aile üyelerinin İhtiyaç Hissettiği Konularda Eğitim Programlarını Nasıl Düzenlenmesini İstediklerine İlişkin Görüşleri

Tablo 41. ***Aile Üyelerinin İhtiyaç Hissettiği Konularda Eğitim Programlarının Nasıl Düzenlenmesini İstediklerine İlişkin Görüşleri***

Aile üyelerinin İhtiyaç Hissettiği Konularda Eğitim Programlarını Nasıl Düzenlenmesini İstediklerine İlişkin Görüşleri (Birden fazla seçenek işaretlenmiştir)	Sayı	%
Doğrudan katılımlı kurslar yoluyla	4922	67.3
Televizyon programları ile	3218	44.0
Gazete, dergi, broşür, kitap, kitapçık vb. yollarla	1395	19.1
İnternet yolu ile verilmeli	1285	17.6
Radyo programları ile	656	9.0

Eğitim programlarının nasıl düzenlenmesi gerektiği ile ilgili Tablo 41'deki oranlar incelendiğinde, katılımcıların büyük bir çoğunluğu "doğrudan katılımlı kurslar yoluyla" cevabını vermişlerdir (% 67.3). Yine katılımcıların büyük bir kısmı tarafında televizyon programları aracılığıyla eğitim almak istediklerini belirtmiştirler. Bu bulgular bir önceki soruda incelenen bilgi ihtiyacını karşılama yolları ile ilgili bulgularla da aynı doğrultudadır. Bu bulgular katılımcıların daha çok doğrudan katılımlı kurslar yoluyla eğitim almaya eğilimli olduklarını göstermektedir. Yine televizyonun aileler için etkili bir eğitim aracı olarak kullanılabileceğini görülmektedir. Katılımcılar gazete, dergi, broşür, internet ve radyo programları aracılığıyla gerçekleştirilecek eğitimlere katılma konusunda daha isteksizdirler. TÜİK'in 2009 yılı Nisan ayı içerisinde gerçekleştirdiği "Hane halkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması" sonuçlarına göre interneti en çok kullanan yaş grubu 16-24 yaş grubudur (TÜİK, 2009). İnternet üzerinden eğitimler sadece bu yaş gruplarındaki aile üyelerine yönelik olarak gerçekleştirilebilir. Bekâr, evlilik hazırlığındaki nişanlı ve yeni evli bireylerde genellikle bu yaş gruplarında olduğu için bu gruplara yönelik eğitimler internet aracılığıyla gerçekleştirilebilir.

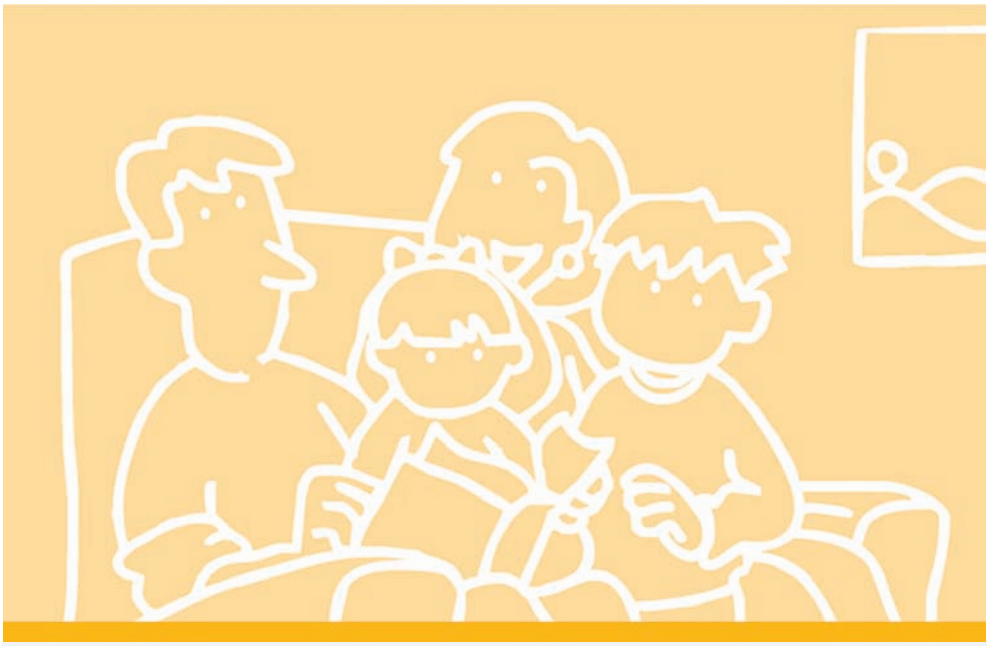
4.1.10. Ailelerin Eğitime Katılmalarını Engelleyebilecek Durumlar

Tablo 42. ***Ailelerin Eğitime Katılmalarını Engelleyebilecek Durumlar***

Ailelerin Eğitime Katılmalarını Engelleyebilecek Durumlar	Sayı	%
İş yoğunluğu vb. sebeplerden dolayı eğitime katılacak zamanımın olmaması	3228	44.2
Hazırlanan programların ücretli olması	2443	33.4
Hazırlanan eğitim programlarının zamanlamasının uygunsuzluğu	2037	27.9
Düzenlenen programların yeterince duyurulmaması, kurslardan haberdar olmama	1389	19.0
Program konularının ilgi çekici ve ihtiyaçlarıma dönük olmaması	1315	18.0
Düzenlenen eğitim programlarının içerik ve katılım şartlarının yeterince tanıtılmaması	1188	16.2
Hazırlanan eğitim programlarının hayata dönük ve pratikte uygulama değerinin olmaması	934	12.8
Kursların ekonomik getirisi olan konularda olmaması	744	10.2
Yakın çevre ve arkadaş gruplarımdan katılımcılar olmaması	732	10.0

Katılımcıların düzenlenecek bir eğitim programına katılımın önündeki en önemli engeller iş yoğunluğu, eğitimlerin ücretli olması ve eğitimlerin zamanlamasının uygun-

suzluğudur. Hazırlanan programların yeterince duyurulmamasından dolayı kurslardan haberdar olmama da aile üyelerinin eğitime katılmasının önündeki önemli bir engel olarak değerlendirilmiştir. Hazırlanan eğitim programlarının hayata dönük ve pratikte uygulama değerinin olmaması, kursların ekonomik getirisi olan konularda olmaması ve yakın çevre ve arkadaş gruplarımdan katılımcılar olmaması daha düşük düzeyde engel olarak görülmekle birlikte yine de önemli bir oran olduğu söylenebilir. Tablo 42'de sıralanan tüm engellerin önemli olduğu görülmekle birlikte, eğitime katılmanın önündeki en büyük engel iş yoğunluğundan dolayı eğitimlere katılma fırsatı bulamamadır. Bu engel kişilerin kendileriyle ilgili bir durumdur. Bununla birlikte eğitimlerin ücretli olması, eğitim programlarının zamanlamasının uygunsuzluğu, kursların zamanlamasının uygunsuzluğu gibi engeller eğitimlerle doğrudan ilgilidir. Bu gibi engeller giderilerek aile üyelerinin eğitimlere katılması artırılabilir.

NİTEL ARAŞTIRMA BULGULARI

Ailelerin Eğitim İhtiyaçları Araştırması kapsamında uygulanan nitel araştırma çalışmasıyla Düzey 1'de yer alan 12 ilde derinlemesine mülakatlar ve odak grup görüşmeleri gerçekleştirilmiştir. Ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesine yönelik 3 farklı kategorideki denek profiliyle görüşmeler yapılmıştır. Aile, Nişanlı/Evlilik hazırlığı yapan aile üyesi ve Uzman niteliğinde 3 ana grupla gerçekleştirilen derinlemesine mülakatların yanı sıra her ilde odak grup görüşmeleri de çalışma kapsamında gerçekleştirilmiştir. Her ilde 10 kişiyle yapılan derinlemesine görüşmelerde farklı yaş ve cinsiyet gruplarından oluşan 5 Aile mensubu, Uzman kategorisine giren 3 kişi ve Nişanlı kategorisine giren 2 kişi ile mülakatlar yapılmıştır. Odak grup toplantılarına da 7 ile 12 arasında değişen sayıda denek katılmıştır. Derinlemesine görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapılan bireylerin olabildiğince farklı sosyo kültürel ve ekonomik konumlara sahip olmalarına dikkat edilmiştir. Farklı mesleklere sahip katılımcıların görüşlerinin alınması konusunda hassas davranılarak gelir grubu açısından Düşük, Orta ve Yüksek

olmak üzere üç farklı kategoride ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesinde daha geniş düzlemde bilgiye ulaşılması hedeflenmiştir.

Tablo 43. Derinlemesine Görüşmelerin Yapıldığı İller ve İl Kodları Listesi

İller	İl Kod Listesi	Derinlemesine Görüşme Sayısı	Odak Grup Sayısı
Adana	1	12	1
Ankara	6	10	1
Bursa	16	10	1
Erzurum	25	10	1
Gaziantep	27	10	1
İstanbul	34	10	1
İzmir	35	10	1
Konya	42	10	1
Malatya	44	10	1
Samsun	55	10	1
Tekirdağ	59	10	1
Trabzon	61	10	1
Toplam		122	12

Derinlemesine görüşmeler toplam 122 denek olmak üzere 12 ilde gerçekleştirilmiştir. Metin içerisinde görüşleri değerlendirilen katılımcıların hangi ilde bulundukları Tablo 43'de verilen kod listesi üzerinden belirtilmiştir.

Tablo 44. Meslek Kodları Listesi

Meslek	Kodlar	Meslek	Kodlar
TIP DOKTORU	D	SOSYAL HİZMETLER UZMANI	SHU
EĞİTİMCİ/ÖĞRETMEN	E	AKTİVİST	AKV
MÜHENDİS	MH	İŞ ADAMI	İA
SPORCU	S	KÜTÜPHANECİ	KÜ
EV HANIMI	EH	SERBEST	SR
ANTRENÖR	A	MUHTAR	MU
KİMYAGER	K	TİCARET	Tİ
MALİ MÜŞAVİR	MM	VAİZE	V
ÖĞRENCİ	Ö	TAKSİCİ	Ş
İŞÇİ	İ	MUHASEBECİ	MUH
MEMUR	M	REKLAMCI	R
TERCÜMAN	T	SEKRETER	SK
PSİKOLOG	P	ECZACI	EC
İDARECİ	İD	İMAM	İM
OTELCİLİK	O	İŞLETMECİ	İŞ
AŞÇI	AŞ	GRAFİKER	G
İLETİŞİM UZMANI	İU	EMEKLİ	EM
ESNAF	ES	SAĞLIKÇI	SĞ
YÖNETİCİ	Y	SATIŞ ELEMANI	SE
AVUKAT	AV	HEMŞİRE	HM
AKADEMİSYEN	AK	YÖNETİCİ ASİSTANI	YA
RADYO YÖNETMENİ	RY	FOTOĞRAF SANATÇISI	FS
ÇOCUK GELİŞİMCİ	ÇG		

Araştırmanın çeşitliliği ve kapsamlılığı açısından görüşmecilerin meslekleri doktordan imama kadar uzanan geniş bir yelpazeye yayılmıştır. Meslek kodları yukarıdaki (Tablo 44) tablodaki gibidir.

Tablo 45. Görüşülen Kişinin Konumu, Eğitim Durumu, Cinsiyeti, Medeni Durumu, Gelir Durumunu İfade Eden Kodlama Listesi	
Görüşülen Kişinin Araştırmadaki Konumu	**Kodlar**
UZMAN	U
AİLE	A
NİŞANLI/EVLİLİK HAZIRLIĞI YAPAN	N
Görüşülen Kişinin Eğitim Durumu	
İLKÖĞRETİM	İ
ORTAÖĞRETİM	O
LİSE	L
YÜKSEK OKUL	YO
ÜNİVERSİTE	Ü
Görüşülen Kişinin Cinsiyeti	
ERKEK	E
KADIN	K
Görüşülen Kişinin Medeni Durumu	
EVLİ	E
BEKÂR/EVLİLİK HAZIRLIĞI YAPAN NİŞANLI	B
DUL	D
Görüşülen Kişinin Gelir Durumu	
DÜŞÜK	D
ORTA	O
YÜKSEK	Y

Derinlemesine görüşme ve odak grup görüşmelerinin içerik analizinde görüşülen kişilerin bulundukları iller, meslekleri, araştırma kapsamındaki konumları (Aile, Nişanlı/Evlilik Hazırlığı yapan bekâr ve Uzman), eğitim durumları, cinsiyetleri, medeni durumları, gelir durumları ile yaşları bağımsız değişken olarak alınmış ve Tablo 43, 44 ve 45'te bu kodlar verilmiştir. Görüşülen kişilerin yaşları gruplanmadan içerik analizinde doğrudan kullanılmıştır.

Örneğin metin içerisinde derinlemesine görüşme yapılan kişilerden birinin görüşü analiz edilirken bir katılımcının özellikleri [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O] şeklinde belirtilmiştir. Metin içindeki kodlama sırası Tablo 46'da örnek olarak gösterilmiştir. Odak grup görüşmelerinden alınan değerlendirmelerde ise kodlamanın başına ODAK şeklinde belirtilmiştir.

Tablo 46. Görüşülen Kişinin Özelliklerinin Belirtildiği Örnek Kodlama Tablosu

Görüşme Yapılan İldeki Sıra No*	İl Kodu	Konum Kodu	Meslek Kodu	Eğitim Kodu	Yaş Kodu	Cinsiyet Kodu	Medeni Durum Kodu	Gelir Düzeyi Kodu
7	6	A	T	Ü	31	E	E	O

*Bu kod, her bir ilde yapılan derinlemesine görüşmeler ile odak grup görüşmeleri içerisinde, görüşülen kişiyi ve sırasını ifade etmektedir. Tablo 46'da yazılmış olan 7 rakamı Ankara ilinde yapılan derinlemesine görüşmelerden 7. Sıradaki katılımcıyla yapılmış mülakatın deşifre metinlerinden alınmıştır.

EKONOMİ BOYUTU

Aile ekonomisine ilişkin olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara aile ekonomisine ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin cevaplarının deşifrelerine içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi için öncelikle literatüre dayalı olarak bir başlangıç kategori (tema) ve kod listesi oluşturulmuştur. Ayrıca deşifrelerin okunması esnasında ihtiyaç duyulan yeni kategori ve kod ilaveleri de yapılmıştır. Tüm deşifreler okunduktan sonra kategori ve kodlar yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir. Bu şekilde oluşturulan Tablo 1'de tüm katılımcıların kodlara ilişkin katılım düzeyleri sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

İçerik analizi sonucunda aile ekonomisine ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin yedi ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar:

(1) ailelerin sorunlu/bilinçsiz tüketici davranışları,

(2) gelir yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar,

(3) önlemsel olumlu davranışlar,

(4) bilinçli / olumlu tüketici davranışları,

(5) bilgi kaynakları ve eğitime ilişkin öneriler

(6) bekâr veya evlenme hazırlığındaki bireylere yönelik uyarılar,

(7) parçalanmış ailelerin ekonomik sorunları

başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca bu beş tema kapsamında 43 kod bulunmaktadır. Her bir tema ve ilgili kodlara dayalı olarak ailelerin ekonomi boyutunda eğitim ihtiyaçlarına ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda ortaya konmuştur.

Tablo 47. Katılımcıların Ailenin Ekonomik Konulara İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri	
Ailelerin Sorunlu/Bilinçsiz Tüketici Davranışları	Sayı
Aşırı tüketim	37
Aşırı kredi kartı kullanımı	36
Reklamların/ TV'nin tüketimi körüklemesi	34
Gelir gider harcama dengesi kuramama	32
Lüks talepler	28
Çevresinden etkilenme ve gösteriş amaçlı alış veriş yapma	24
İhtiyaç olmayan şeyleri satın alma	12
Enerji tasarrufunu önemsememe ve bilmeme	14
Gelir Yetersizliğinden Kaynaklanan Sorunlar	
Gelirlerin yetersizliği	34
Kredi kartı borcunu ödeyememe	18
Tasarruf edecek geliri olmama	12
Önlemsel Olumlu Davranışlar	
Geliri kadar harcama	37
Olanla yetinmeye çalışma	29
Zorunlu ihtiyaçları dahi karşılayamama	10
Bilinçli/Olumlu Tüketici Davranışları	
Elektrik ve suyu dikkatli kullanma	47
Bir ürünü alırken özelliklerine dikkat etme	41
Enerji verimli ürünlerin kullanımına önem verme	39
Kredi kartının doğru kullanımı	20

Tablo 47'de görüldüğü gibi ailelerin sorunlu tüketici davranışları arasında en sık görülenler aşırı tüketim, aşırı kredi kartı kullanımı, gelir gider harcama dengesi kuramama, lüks talepler ve çevreden etkilenerek gösteriş amaçlı alış veriş yapma gibi davranışlardır. Katılımcılar tarafından sorun olarak dile getirilen diğer bazı davranışlar ise reklamlara aldanma, ihtiyaç olmayan şeyleri satın alma, israf, enerji tasarrufunu bilmeme ve önemsememe ve bütçe planı hazırlamamadır.

Katılımcıların görüşlerine göre ailelerin en büyük sorunu aşırı tüketim, lüks talepler ve kredi kartı kullanımıdır. Görüşmeye katılan bireylerin en çok vurguladıkları nokta insanların sürekli alış veriş yapma eğiliminde olması ve bunu yaparken de kredi kartı kullanmalarıdır. Ailelerin alış verişe ve tüketime yönelmesinin birçok nedenleri vardır. Bunlardan birincisi yeterli gelire sahip olmasalar dahi insanların sahip oldukları kredi kartları ile gelirlerinin çok ötesinde alış veriş yapmalarıdır.

Aşırı tüketim ve lüks talepler ailelerin en büyük sorunu olarak ön plana çıkmaktadır. Bir katılımcının ifadesiyle "…insanlar neyin ihtiyaç neyin müsriflik olduğu konusunda bir ayrım yapamama durumuna geldiler" [12, 1,U, E, Ü, 44, E, E, O]. İnsanların artık lüks ile ihtiyaç arasındaki ayrımı yapamaz duruma geldikleri belirtilmektedir. Böyle olunca insanlar belki de ihtiyaç sanarak lüks tüketim eşyalar veya ürünler satın almakta ve kullanmaktadırlar. İnsanlar gelirlerinin çok ötesinde alış veriş yapmaktadırlar. Bir katılımcının ifadesiyle "ev gecekondu fakat içeride plazma var" [7, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O]. Bu durumda "aylık iki milyarı olan bir aile aylık beş milyar geliri olan bir aile gibi yaşamak isterse…" [12, 1,U, E, Ü, 44, E, E, O] belirli bir süre sonra ailede ekonomik sorunların ortaya çıkması kaçınılmaz olmaktadır. Bir katılımcı şöyle bir gözlemine vurgu yapmaktadır.

> *Ben bakıyorum memur kesime herkes şikâyetçi ama hepsinin evinde bilgisayarı da var, cep telefonu da var, arabası da var. Ama hala şikâyetçi herkes* [10, 16, A, Ö, Ü, 38, K, E, O].

Bu söz insanların temel gereksinimlerinin ötesinde birçok lüks tüketim ürünleri kullandıklarını, diğer yandan bunları doğal bir ihtiyaçmış gibi algılayıp daha lüks ihtiyaçlarını karşılayamadıklarında, bu durumdan şikâyetçi olduklarına dikkat çekmektedir. Bir katılımcı olayın hangi noktaya vardığını vurgulamak için büyük bir filozofun sözünün biraz değiştirerek şöyle ifade etmektedir. "Tüketiyorum o halde varım" [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O]. Aynı katılımcı yine bilinen bir sözde değişiklik yaparak tüketimin, insanın varlığı ile doğrudan alakalı bir etmen olarak algılanmaya başlandığını vurgulamaktadır "bana tükettiğin şeyleri söyle sana kim olduğu söyleyeyim." [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O]. Bu bulgular, insanların ne kadar alış veriş yaptığı ve ne kadar harcadıkları onların nasıl bir insan olduğunun bir göstergesi olduğu algısının giderek güçlendiğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir.

Aşırı tüketime ilişkin olarak katılımcıların görüşlerinden ortaya çıkarılan bir diğer sorun ihtiyaç olmayan şeylerin satın alınmasıdır. İnsanların her görüp beğendiğini alma gibi bir alışkanlık geliştirdiği vurgulanmaktadır. İnsanlar artık alacağı şeylerin kendisine gerçekten gerekli olup olmadığının hesabını çok fazla yapmamaktadırlar. Bu nedenle

insanlar genellikle bir gün sonra aldığına pişman olacağı şeyleri satın almaktadırlar. Bir vatandaş bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Alayım da alayım, sürekli almaya yöneldiği için, benim için gerekli mi değil mi, benim kullanabileceğim bir şey mi değil mi, bana uygun mu değil mi çok fazla düşünmeden almaya odaklandığı için insanlar bir gün sonra beğenmeyecek şekilde alışverişler yapabiliyor"* [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O].

Aile ekonomisi açısından ikinci büyük sorunun, kredi kartlarının aşırı ve bilinçsiz kullanımı olduğu ortaya çıkmıştır. İnsanlar sahip oldukları kredi kartları sayesinde gelirlerinin çok daha ötesinde alış veriş yapmaktadırlar ve bunun sonuncunda aile ekonomisinde çok ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: "Kredi kartı ile insanlar alış veriş yaparken hiç geriye ödemeyecekmiş gibi harcama yapıyorlar" [8, 16, A, İU, Ü, 29, K, E, O]. Başka bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Cebinde beş kuruş parası yok ama beş altı tane kredi kartı var. E tabi bu adam ihtiyacı olduğunda ne yapacak, mecburen çıkarıp onların birini kullanacak sonra ödemede zorluk çekecek. Sonra görüyoruz insanların halini intihar edenler mi dersiniz boşananlar mı dersiniz* [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O].

Kredi kartları genel olarak; kart sahibine nakit para taşımaksızın mal veya hizmet satın alma olanağı sağlayan, genellikle plastikten yapılmış ödeme aracı şeklinde tanımlanmıştır. Günümüzde tüketim mallarına ödenecek miktarların artması, para taşımanın riskli olması nedeniyle insanlar nakit para taşıma ve peşin ödeme yerine kredi kartı kullanımını tercih etmektedirler. Kredi kartı cüzdanında her an hazır para varlığı güvenini vermektedir. Ayrıca mağazalarda, marketlerde ve daha birçok yerde kredi kartı kullanımı çok yaygın olduğu için harcama kolaylaşmış, tüketim artmıştır. Bu kolaylık nedeniyle ihtiyaç olmadığı halde herhangi bir etki ile cazip gelen malı tüketici hemen satın almaktadır (Bayraktar, 1990: 13).

Katılımcıların kredi kartı konusunda yaşadıkları birçok sorundan söz etmişlerdir. Bir veya birden fazla kredi kartının gelirlerin ötesinde kullanımı ile insanlar ya ödeyemeyeceği kadar yüksek miktarlarda borç yapmaktadırlar veya çok ciddi sıkıntılar yaşayarak bu borçları ödemeye çalışmaktadırlar. Bir katılımcı yaşadığı durumu şöyle ifade etmiştir:

> *Tüm kredi kartlarını kapattım. Sıfırladım. Hoş şu anda 3 tane kredi kartım var da kapatmaya çalışıyorum. Şu an borçları yok, borçların hepsini kapattım rahatladım. Bu bankalardan kurtuldum. Yaklaşık bir yıldır ona göre harcamamı biliyorum her şeyimi biliyorum. Bu bankalar insanın iliğini kemiğini sömürüyorlar. Oldu bizim de öyle dönemlerimiz oldu* [6, 59, A, M, Ü, 38, E, E, O].

İnsanlar kredi kartı ile alış veriş yaparken yaptığı borçları nasıl ödeyeceğini düşünmemekte, gelirlerine göre harcama yapması gerektiğini göz ardı etmektedir. Bu anlamda insanlara kredi kartının kullanımı ile ilgili veya daha geniş anlamda gelir gider dengesi kurabilme ile ilişkili eğitimlerin verilmesinin yararlı olabileceği söylenebilir. Çünkü insanlar ürünleri çekici hale getiren reklamlar, mağazaların düzenledikleri kampanyalar, indirimler veya kişisel nedenlerden dolayı kredi kartı kullanarak gelirleri ile karşılayamayacağı kadar harcama yapmaktadırlar.

Aileler ekonomik anlamda yaşadıkları sorunların bir nedeni olarak da reklamları görmektedirler. Reklamlar aileler tarafından tüketimi körükleyen en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir. Reklamların insanları sürekli yeni ürünleri almaya teşvik ettiği ve insanlara ihtiyacı olmayan şeyleri ihtiyaçmış gibi gösterdiğine vurgu yapılmaktadır. Bunlara ilave olarak, kredi kartı kullanımı ve aşırı tüketimin reklamlar tarafından teşvik edildiği vurgulanmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre kredi kartı reklamları insanları ölçüsüz bir şekilde ve borcun nasıl ödeneceğini hesaplamaksızın alış veriş yapmaya yönlendirmektedir.

Reklamların aile üyelerini tüketime teşvik ettiği bir çok araştırmada ortaya konmuştur. Yaman (1988) yaptığı, "Farklı Sosyo-Ekonomik Bölgelerde Yaşayan Ailelerin Hazır Gıda Tüketimlerinde Reklâmların Etkisi" konulu araştırmada, yüksek sosyo-ekonomik gruptaki ailelerin diğer gruplara oranla gelirlerinden daha fazla miktarı gıda maddelerine ayırdıkları, ailelerin genellikle hiç kullanmadıkları bir gıda maddesini ön-

celikle radyo ve televizyon reklâmlarında duydukları, özellikle düşük sosyo-ekonomik düzeydeki ailelerde bu konuda akraba ve komşuların da önemli olduğu, radyo ve televizyon reklâmlarından en çok etkilenen grubun ise orta sosyoekonomik düzey olduğu bulunmuştur. Nazik ve Şanlıer (2001: 81) yaptıkları, "Ailelerin Tüketim Davranışlarına Reklâmların Etkisi" konulu araştırmada, üç farklı sosyo-ekonomik düzeydeki semtlerde oturan ailelere anket formu uygulanmış, sosyo-ekonomik düzey yükseldikçe ailelerin market ve süpermarketten alışveriş yapma oranının arttığı, sosyo-ekonomik düzey düştükçe televizyon izleme oranında artış olduğu, bu nedenle düşük sosyo-ekonomik düzeyde televizyon reklâmlarından etkilenme oranının daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Aileler reklamların sürekli tüketimi körüklemesinin yanı sıra reklamların etik olmayan şekilde yapıldığını da belirtmektedir. Bir katılımcı

> *Yani sucuk reklamı olsun diğer kola reklamı olsun meyve suyu reklamı olsun sosis reklamı olsun bunları alamayan insanlar var, kuralları olduğu halde ama onlar hiç kuralları tanımadan gösteriyorlar. Görsel içeriği de tabi ister istemez çocuklar etkileniyor. Ben de zararını görüyorum. Tabi ki ister istemez etkiliyor. Çocuklarım mesela evde oldukları için annesin dayanamıyorsun, görüyor ister istemez istiyorlar. Ben ne yapıyorum, gidip almak zorunda kalıyorum. Çünkü çocuğum istemiş diyorum. Bunu reklamlar teşvik ediyor. Yani çocuğum onu radyoda olsa göremez ki* [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D].

Bu anlamda reklamların anne babayı veya diğer tüm aile üyelerini zor durumlarla karşı karşıya bırakmaktadırlar. Reklamları izleyen insanlar öyle bir duruma gelmektedir ki her ne pahasına olursa olsun alış veriş yapmaktadırlar.

Reklamlar gibi televizyonun da aşırı tüketimi ve lüksü teşvik ettiği katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır.

> *Televizyonlarda, reklamlarda özellikle, çok ciddi lüks yaşamın temelleri, lüks yaşam işlenmektedir. Kişinin geliri, en iyi geliri olan Anadolu'da ortalama, işte ayda 1000 lira geliri olan adam parmakla gösteriliyor. Ama bir de televizyonlardan pompalanan yaşam. Bu ikisi arasında müthiş bir uçurum var. Hani çok yüksek gelirli yaşamlar, çok değişik, lüks işte yatlar, katlar, böyle istediğinde istediği harcamayı yapan, istediği arabaya binebilen bir yaşam sürülüyor. Bu ikisi arasındaki*

çelişki insanların hakikaten kendini işe yaramaz hissetmesine neden oluyor; ben işe yaramazım, ben niye yapamıyorum, ben niye böyle değilim, bu adamlar böyleyken ben niye buradayım? [7, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O].

Başka bir katılımcı ise televizyonun ve özellikle reklamların tüketimi körüklemesinin yanısıra daha farklı şekillerde de aileleri olumsuz şekilde etkilediğini şu şekilde ifade etmiştir.

Çocuk televizyondan görüyor, ne görüyorsa onu öğreniyor. Genç kız veya genç oğlan, televizyonda görüyor. Ne görüyorsa ona özeniyor. Parasal anlamda, özellikle ekonomik yapısı zayıf olan aileler bundan çok etkileniyor. Genç kız televizyonda lüks bir sevgili görüyor, onun hayaliyle yatıp kalkıyor, onu düşünüyor. Genç bir oğlan, televizyonda işte lüks bir arabayı veya bir mankeni görüyor, onu öğreniyor. Onu elde etmenin çabası içerisine giriyor. Dolayısıyla da toplumun dinamikleri yıkılıyor, yok ediliyor ve toplum şu an çok hızlı bir şekilde kendi öz geleneklerinden, göreneklerinden koparılmaya çalışılıyor. Bu da, bilinçli olarak yapılan bir hareket. Bilinçli olarak yapılıyor. Yani medya sadece alacağı paraya bakıyor. Toplumun yıkılmasına, ailelerin birbirini öldürmesine göz yumuyor [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O].

Burada özellikle belirtilmek istenen bir nokta, reklamların özellikle ve bilinçli bir şekilde insanları gelirlerinin ötesinde harcama yapmaya teşvik ettiğinin aileler tarafından vurgulanmasıdır. Derinlemesine görüşmelerde uzman olarak görüşleri alınan 42 yaşındaki erkek bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir.

….insanın bilinçaltında şu vardır: Yani benim bu kadar, bunu alabilecek param var mı, sorusu vardır…. Bu reklam ve promosyonlarda şöyle söyleniyor 'sen al, ödemesi kolay, al altı ay sonra ödersin.' Bu şekilde insanın zihnindeki o, kendini tehlikelere karşı koruma güdüsünü orda ortadan kaldırılıyor [1, 35, U, AK, Ü, 42, E, E, O].

Yukarıdaki doğrudan alıntı ile örneklenen sorun oldukça önemlidir. Çünkü burada reklamcıların tamamen profesyonel bir şekilde işlerini yaptıkları ve adeta insanların

iradesini ortadan kaldırmaya çalıştıkları belirtilmektedir. Burada medya okuryazarlığı gibi daha genel veya doğrudan reklamların ve TV'nin tüketimi teşvik etmesi konusunda insanları bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerin gerekliliği daha artırmaktadır. Çünkü TV programları ve reklamlar çok profesyonel bir şekilde insanları alış veriş yapmaları için yönlendirmektedir. Buna karşın insanların bilinçli olması için yine uzmanlar tarafından eğitim almaları ve gerekli donanıma kavuşmaları gerekmektedir. Bir insanının kişisel duygularıyla ve alışkanlıklarıyla reklamların olumsuz etkilerinden kendilerini korumaları oldukça zordur. Bu konuda verilecek bir eğitimle aileler TV ve reklamların olumsuz etkileri hakkında bilgilendirilerek daha temkinli ve uyanık olmaları sağlanabilir.

Reklamların amacı, tüketicinin reklâmı yapılan ürün ya da hizmete yönelik tutum ve algılarında değişiklik yaparak, satın alma davranışını gerçekleştirmelerini sağlamak şeklinde ifade edilmektedir (Elden, 2003: 22). Reklamın bu amaca ulaşması için reklamcılar tarafından birçok stratejiler kullanıldığı belirtilmektedir. Örneğin, reklamların geneline bakıldığında çeşitli sorunların abartılarak sunulduğu ve adeta tanıtımı yapılan ürün ile tüm sorunların çözüleceği izlenimi yaratılmaya çalışıldığı (örneğin, şampuan, deterjan, parfüm vb. ürünlerde sıkça tercih edilen yollar arasında yer almaktadır) belirtilmektedir. Birçok reklamda bir değişim vaadi vardır. Tüketiciyi bir üzüntü ya da yetersizlik konumundan alıp, mutluluk olmasa bile doyum konumuna iletirler (Rutherford, 2000: 16). Berger (2002: 146) ise reklamlarda kullanılan dile, umutlar ve vaatler egemen olduğunu belirterek reklamlarda insanların hayalleri, özentileri, beklentileri yoğrularak bir tek ürün üzerinde toplandığını ve bireyin o ürünü, işlevsel yönünün ötesinde kendisine kazandırdığı kazanımlar bağlamında satın aldığını vurgulamaktadır. Reklamı yapılan parfümü, kokusunun ötesinde kendisini etkileyici kılacağı hayaliyle alırken; gördüğü elbiseyi de o manken kadar güzel olabilmek veya mankenin/starın ünü ve şöhretini kazanabilmek, onun gibi olabilmek için almaktadır. Bireyler, kendisine sunulan bütün formülleri salt bir üründen geçerek kolayca uygulayabileceği sanrısına kapılır (Berger, 2002: 146). Yasak (1990: 170) tarafından yapılan araştırma sonucunda televizyonun aileleri daha fazla tüketime teşvik ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Üretici firmalar yapmış oldukları ilginç reklamlarla izleyicilerin bilinçaltında izler bırakıp ürünleri için yeni tüketiciler oluşturma çabasındadırlar. Bu amaçlarını marka-ürün özdeşli-

ğini sağlamakla gerçekleştirmektedirler. Yasak'ın araştırması sonucunda hane halkı reislerinin % 26'sının marka ile ürünü aynı anlamda değerlendirmekte olduğu ve alış verişte üründen ziyade markayı istedikleri sonucuna ulaşmıştır. Görüldüğü gibi reklamlar oldukça bilinçli bir şekilde hazırlanmakta ve insanları tüketime teşvik etmektedir. Bu anlamda aile üyelerinin reklamlar konusunda bilgilendirilmesinin onların reklamları daha iyi anlamaları ve tüketim davranışlarını kontrol etmelerini sağlama anlamında yararlı olabileceği söylenebilir. Ancak burada amaç ailelerin alış veriş yapmamasını sağlamak değil bilinçli alış veriş yapmasını sağlamak olmalıdır. Literatürdeki bu kuramsal bulgularla ve uygulamalı araştırma sonuçları ile bu araştırmanın bulgularının tutarlı olduğu görülmektedir.

Reklamların aileyi olumsuz etkilerinin engellemesi için III. Aile Şûrasında bazı kararlar alınmıştır (Aile Araştırma Kurumu, 1998). Buna göre reklamlarda göreceli yoksulluk duygusunu yaygınlaştıracak ve bireylerin satın alma gücünü aşan reklam mesajlarından kaçınılmalısı gerektiği belirtilmiştir. Reklamların tüketici haklarına, fırsat eşitliğine ve tüketim işlevine saygılı olması, reklam mesajlarında kadın ve çocuk istismarına yer verilmemesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca reklamların, bilimsel prensipler içinde etkin ve doğru bir kullanım ile aydınlatan, bilgilendiren toplumun kültür düzeyini yükselten, tüketici ünite olarak ailenin bilinçli seçimine yardımcı olan eğitici bir araç olarak kullanılması gerektiğine işaret edilmiştir.

İnsanları alış verişe yönelten diğer bir neden ise çevreden etkilenmedir. Yetişkinlerde de olmakla birlikte özellikle genç aile üyeleri veya çocuklar başkalarında, sınıf arkadaşlarında veya komşularında gördükleri bir ürüne kendisi de sahip olmak istemektedirler. Bu anlamda gerçekte ihtiyaç olmayan şeyler satın alınmaktadır. Bir katılımcı bu durumu şu sözlerle örneklendirmektedir:

> *Hani bir markası vardır ya ürünlerin mesela bir kot alırken ayakkabı alırken direk markaya bakarım ben. Yüz elli milyon, hani maaşım onu karşılamıyor belki ama iki üç aylık bulurum yine veririm* [11, 1, N, Ö, Ü, 24,K, B, D].

Çocuklarının marka bağımlılığı bir anne tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Büyük çocuğum markalı almak istiyor, belirli markalarda. Karşı çıkmak isteyince problemler çıkıyor veya hiç bir şey almıyor. Bunu nerden kazandı bunu okul-*

dan kazandı. O okuldaki arkadaşlarının hepsi o markayı giyiyordu bizimki de o markaya yöneldi ve bu markayı giymek istiyor. Hala da bu fikrinden vazgeçiremedim, başka hiç bir şey giymiyor ya da almıyor. Senelerce aynı şeyleri giyiyor yırtık pırtıkta olsa onu giyiyor başka bir şey giymiyor. Yani işte bu tür eğilimler birazda okuldan kaynaklı. Başımıza böyle bir şey geldi. Küçükte (çocuk) bir şey yok ama büyükte var [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O].

Özellikle gençler arasında marka bağımlılığının ne boyuta geldiğini bir katılımcı şöyle ifade etmiştir.

…kendi kızım söyledi giydiğim bulüzun marka olup olmadığını anlamak için etiketini açıp bakan çocuklar var. Allah Allah yani bu aşamaya geliyor. Marka olmayan bir şeyi giymeyeni direkt ezmeye başlıyorlar. Bizim dönemimizde yoktu dolayısı ile biz daha şanslıydık [10, 6, A, P, U, 42, K, E, O].

Yukarıda bulgular başta televizyon yayınları olmak üzere medyanın çocuklarda marka bağımlılığı oluşturduğunu göstermektedir. Bu bulgu benzer konulu diğer araştırmaların sonuçları tutarlıdır. ASAGEM (2009: 110) tarafından yapılan bir araştırmada, çocuklarda ve gençlerde marka bağımlılığının oluşmasında televizyonun etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aynı araştırma da ayrıca özellikle gençlerde marka bağımlılığının oluşmasında arkadaş çevresinin ana etken olduğu belirtilmiştir. Yine aynı çalışmada (ASAGEM, 2009: 164) medyada çocukları tüketime yönelten unsurların yüksek düzeyde bulunduğu ifade edilmiştir. Elden ve Ulutürk (2006: 5) de reklamların çocukları tüketime teşvik ettiğini ve onlara çeşitli tüketim alışkanlıkları kazandırdığını belirtilmektedir. Bu anlamda reklamlar aracılığıyla çocuklarda marka tercihi ve marka sadakatinin oluşturulmaya çalışıldığı belirtilmektedir. Yasak (1990: 170) tarafından yapılan araştırma sonucunda hane halkı reislerinin % 26'sının marka ile ürünü aynı anlamda değerlendirdiği ve alış verişte satıcıdan üründen ziyade markayı istekleri ortaya çıkmıştır. Hatta hane halkı reislerinin % 19.3'ünün aradıkları marka ürün olmazsa alış-veriş yapmaktan vazgeçtikleri belirlenmiştir.

Çocuklar veya gençler gibi yetişkinler de olduğuna vurgu yapılan diğer bir davranış lüks ve gösteriş amaçlı alış verişler yapmadır. Bayan bir katılımcı bu durumu şu sözlerle ifade etmiştir:

> *Özellikle hanımlar birbirlerinde gördüklerini alma ihtiyacı duyuyorlar onu almamanın bir eksiklik almanın da bir mutluluk kaynağı olduğunu düşünüyorlar alış verişle mutlu olan insanlar türedi günümüzde bunu tehlikeli görüyorum* [ODAK, 2, 6, A, İ, İ,49, K, B, D].

Görüşmelerde uzman olarak katılan bir psikolog çevre etkisi, gelirlerin yetersizliği, aşırı tüketim gibi sorunlara ilişkin olarak şöyle bir değerlendirme yapmıştır:

> *Bu konuda maalesef biz hep olumsuz örneklerle karşılaştığımız için herkesi de öyle zannediyoruz. Bu konuda da büyük sıkıntı yaşıyoruz ki diğer başında söyledim iletişimle ilgili problemlerde zaten bu ekonominin bozulması, bilinçsiz harcama, borçların artması belki de bilinçsiz harcama değil zaten yetersiz gelirin var olmasıyla da ilgili. Aslında sıkıntı ekonomik bozukluktan çok tüketimin çılgınlığının artması. Çocuk ihtiyacı olmasa bile başkasında gördüğü şeyleri istemeye başlıyor. Zaten ekonomiyi bozan aile ekonomisini bozan sebep de bu. Gereksiz lükse kaçan harcama. Ama çevresinde gördüğü her şeyi çocuk istiyor ve bu sadece çocukla ilgilide değil. Bu çoğu zaman anne-baba içinde geçerli. Yani ihtiyacı olmayan gereksiz harcamalar ister istemez ekonomiyi bozuyor ve ekonomi aile içerisinde çatışmaya neden oluyor. Ama bu konuda son derece bilinçsiz yaşıyoruz* [9, 42, U, P, Ü, 36, E, E, O].

Diğer bir sorun insanların alış veriş yaparak kendilerini iyi hissetmeleri şeklide ifade edilebilir. Görüşmeye katılanların en çok vurguladığı noktalardan biri insanların olumsuz duygular hissettiklerinde diğer bir ifadeyle mutsuz olduklarında veya canı sıkıldığında alış veriş merkezlerine giderek alış veriş yapma eğiliminde olduklarıdır.

Üniversite öğrencisi 26 yaşında bir katılımcı bu durumu şöyle ifade etmiştir:

> *Büyük mağazalar mesela alış veriş merkezlerine, insanlar buraya girdikleri zaman büyülü bir mekânda kendilerini böyle doğaüstü güçlerle çevrelenmiş hissederek*

kendilerini alış verişe kaptırıyor. Kendilerini psikolojik olarak tatmin ediyorlar [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O].

Katılımcılar insanlarda artık daha çok şeye sahip olduğunda insanın daha mutlu olacağı yanılgısının iyice yerleştiğine vurgu yapmaktadırlar. İnsanlar mutluluğu ya da saygınlığı sahip olduğu eşyalar ile kazanabileceklerini, mutsuzluğunu da sahip oldukları ile kapatabileceği yanılgısındadırlar. Böyle bir bakış açısından dolayı insanların sürekli daha lüks eşyalar, evler ve arabalar alma gayesinde oldukları ifade edilmektedir.

Araştırmaya uzman sıfatıyla katılan bir din görevlisi bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Bazı insanlarda doyumsuzluk olayı var. Şey yapıyor, biri varken ikiyi istiyor, iki varken üçe yelteniyor. Gözümüz hep başka bir yerlerde. Veya ekonomik darlığı var, kredi çekiyor filan, bir bakıyor krediyi bir aksatıyor elindeki evini de satıyor. Her zaman için aza kanaat eden çoğu mutlaka bulur derler. Yani bu bizde olaylar biraz daha farklılaşmış. İsteklerimiz arzularımız her zaman için görsel şekle gelmiş. Görsünler desinler işte, hasan şu evde oturuyor şöyle lüks arabası var, şöyle giyiniyor filan, görselliğe doğru yeltenmişiz [ODAK, 3, 44, U, İM, Ü, 47, E, E, O].

İnsanların sürekli alış verişe, tüketime yönelmelerinin bir nedeni olarak da insanların kendini ispat etme, kabul ettirme amacının olduğu ifade edilmektedir:

Sosyal hayatta kendini ispat edememiş insanların bu yolla yani işte atıyorum bir buçuk iki milyarlık telefon kullanarak kendini ispatlamaya çalışıyor gibi gözlem var. Kendi adıma söylüyorum, adamım bir buçuk milyarlık telefonu var ama konturu yok karşı tarafa çağrı atıyor işte sen beni ara diye. Bu bir açmazdır yani bunu insanlarımıza anlatılması gerekiyor [12, 1, U, E, Ü, 44, E, E, 0].

Amaçsızlık veya ne yapacağını bilmeme gibi sorunların da insanları alış veriş yapmaya yönettiği, araştırmaya uzman olarak katılan bir öğretmen tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

İnsanlar biraz ondan, biraz bundan yaşamaya çalışıyorlar. Ve böyle de hiçbir şey yaşayamıyorlar. Sadece onlara sunulan bir yaşamın peşinde koşuyorlar. O yaşamın dört dörtlük mutluluk olduğunu zannediyorlar. Yani, oysa mutluluğun, hani artırmakla değil yetinmekle olduğunu bile bilmiyorlar. Biraz da insanlara, mutluluğun artırmakla değil yetinmekle elde edilebileceğini söylemek gerekiyor. Yani, böyle yetti, ya da ne diyelim, yeter var ve yetinmek var. İkisi aynı kökten geliyor ama yeterin peşinde değil, yeterince almanın peşinde değil. Elindekinin yeter olduğunun farkına varmakla birçok şey oluşuyor [7, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O].

Böylelikle esasında kanaatkar olan toplumumuzun artık, sürekli daha fazlasını isteyen bir tüketim toplumuna dönüştüğü ifade edilmektedir. Aynı öğretmen insanın sürekli yeni eşyalar alma peşinde koşarken insan olmanın erdemini yitirdiğine şu cümlelerle ifade etmiştir:

Bizim insanımız kendisine, en temel noktadır, kendisine değer verdiği zaman, eşyanın çok değerli olmadığını fark edecektir. Öyleyse insanımız kendi değerini, kendisinin ne kadar değerli bir varlık olduğunu öğrenmesi gerekiyor. Kendinin, kendinin değerli olduğunu bildikten sonra çevresinin ne kadar değerli olduğunu bilmesi gerekiyor. Yani insana, insanın değeri verilmesi gerekiyor. İnsanın insana değeri de sadece parayla pulla, eşyayla verilmiyor. Yani, insanımız borçlarını ödeyebilmeden de değerlidir, insanımız…. murat arabalara binse de değerlidir, hiç arabaya binmese de değerlidir. İnsan, en temel nokta, kendi özüne döndüğü zaman, kendiyle konuştuğu zaman, kendisinin ne büyük olduğunu anladığı zaman, zaten birçok sorunu halletmiş demektir. O yüzden, bu, eşyaya gerçekten ihtiyaç duyduğu zaman, hani dedim ya, ihtiyaç duymadan da bizim insanımız çok şey hallediyor. Yani bilgiyi de öyle alıyor, ihtiyaç duymadan alıyor. Başta söylediğimiz şey, eşyayı da ihtiyaç duymadan alıyor… Kendisinin ne kadar büyük bir varlık olduğunu anlarsa insan, kendiyle konuşursa, kendinden kaçmazsa, yani kendini bir kenara bırakıp dışarıdakilerle konuşmaya başladığı için bizim insanımız sıkıntılıdır. Kendini hep televizyon dizilerinde aradığı için sıkıntılıdır [7, 25, U, Ö, Ü, 34, E, E, O].

Görüldüğü gibi bu noktada da yine medyaya gönderme yapılmakta, medyanın insanı tüketime teşvik etmesinden öte maddeyi insanının önüne geçirdiği ima edilmektedir.

Burada özellikle vurgulanması gereken bir nokta da ülkemizde son yıllarda yaygınlaşan dev alış veriş merkezlerinin insanların tüketim alışkanlıklarında değişime yol açmasıdır. Katılımcılar dev alış veriş merkezlerinin insanları daha fazla tüketime yönlendirdiği görüşündedirler. İçerisinde neredeyse her tür ürün satılmasının yanı sıra, yeme içme ya da eğlence mekânlarına da sahip olan bu tür merkezler, insanları sadece alış verişe değil dinlenmeye, gezmeye ya da eğlenmeye de davet etmektedir. Uzman psikolog olan bir katılımcı bu durumun neden olduğu sorunları şu şekilde ifade etmiştir:

> *İnsanların en güzel vakit geçireceği yer büyük alışveriş merkezleri, burada (Konya) da fazlasıyla var. Oraya girdikten sonra fiyat yönünden işte koca koca yazılan %70 indirim levhaları insanı ister istemez oraya çekiyor. Kimisi için bir vakit geçirme aracı aslında* [9, 42, U, P, Ü, 36, E, E, O].

İnsanlar can sıkıntısını gidermek veya gezmek amaçlı olarak dahi gitseler, alış veriş merkezlerine girdikten sonra elleri boş dönmemektedirler.

Alış veriş merkezlerinin asla dinlenme veya eğlence mekânı olamayacağı bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir.

> *Benim rahatlayacağım başka alanlar vardır. İnsanı vitrine bakmak rahatlatmaz. Ancak daha da çok sinirlenirsiniz, alamıyorsanız üzülürsünüz veya ihtiyacınız olmadan alırsınız eve gelince niye bunları aldım dersiniz. Evlerimiz çöplüğe döndü bu anlamda. İhtiyacımız olmayan bir sürü şeylerle doldurduk, onun için ihtiyacım olmadan alışverişe çıkmam* [3, 55, A, K, Ü, 47, E, E, O].

Katılımcılar özellikle daha ucuz alış veriş olanakları sunma iddiasında olan bu alış veriş merkezlerini sıkça ziyaret ettiklerini belirtmekle birlikte birçok olumsuz kanaatlerini de dile getirmektedirler:

> *Önemli olan, dikkat ettiğim şeyler temel ihtiyaçlar aşırısına kaçmamaya çalışıyorum. Yani gerçekten de önceden bakkallar vardı. Şimdi alış veriş marketleri var.*

Her şey benimmiş gibi düşünüyorsun istediğin gibi alış veriş yapıyorsun ama neticece olarak ya kredi kartına kalıyorsun [5, 61, N, Ö, Ü, 25, K, B, D].

Burada özellikle insanların alış veriş merkezlerinde kendilerini nasıl hissettikleri ile ilgili çok önemli bir nokta ortaya konulmuştur: "Her şeyi benimmiş gibi hissediyorsun" [5, 61, N, Ö, Ü, 25, K, B, D]. Böyle olunca da bu olumlu duygu durumu, ölçüsüz alış verişe neden olmaktadır. Alış veriş merkezlerinde insanlar bir şekilde kendilerini mutlu veya zengin gibi hissetmekte ve öyleymiş gibi de alış veriş yapmaktadır. Bu durum insanların özellikle eğitilmeleri gereken önemli bir durumudur.

Ersan (2006: 75) alış veriş merkezlerinin yaygınlaşmasına ilişkin olarak mimarlığın toplumsal yapının mekânsal örgütlenmesinin bir yansıması olduğunu belirtmektedir. Tüketim toplumunda mimarlık, bu toplumsal yapının bir ürünü olduğu kadar onun örgütlenmesini kolaylaştıran bir araç olarak da ortaya çıkmaktadır. Tüketim toplumunun mekânsal örgütlenmesi yapılarda da tüketime endeksli bir oluşum sağlamıştır. Fakat bunun en büyük mekânsal yansıması tüketim eyleminin mekânı olan alışveriş merkezlerinin oluşmasıdır.

Analizler sonucunda ön plana çıkan sorunlu ekonomik davranışlarından biri de israftır. Katılımcıların görüşlerine göre insanların israf yapmalarının nedenleri şunlardır: (1) gerekenden fazla gıda maddesi alma, (2) bunları doğru şekilde muhafaza edememe, (3) israfı önemsememe, ve (4) israfı nasıl önleyeceğini bilmeme. Bu anlamda, aile eğitime yönelik bir eğitim programında yer alması gereken temel konulardan biri olarak israfın ön plana çıktığı söylenebilir. Bu anlamda aile üyelerine gerçek bir faydası olmayan her tür tüketimin israf olduğu ve tutumsuzluğun önlenmesi gereken bir sorun olduğu iyi bir eğitim ve bilinçlendirme aracılığıyla anlatılmalıdır.

Enerji tasarrufunu önemsememede ve enerji tasarrufu yollarını bilmeme önemli bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir bölümü enerji tasarrufu denilince bunun sadece elektrik ve suyu dikkatli kullanmadan ibaret bir konu olduğunu sanmaktadırlar. Bir katılımcının ifadesiyle "Suyu çok fazla kullanmamaya mesela lüzumsuzsa söndür lüzumsuzsa kapat durumunda işi götürmeye çalışıyoruz. Ama maalesef ki daha büyük çapta bir bilinçlendirme gerekiyor" [8, 6, A, Ö, Ü, 23, K, B, O]. Bu anlamda ailelerin enerji tasarrufunun neden önemli olduğu ve nasıl enerji tasarrufu

yapılabileceği konusunda eğitilmesi gerekmektedir. Eğitimlerde enerji tasarrufunun aile ve ülke ekonomisine katkısı ve çevreyi koruma açısından da önemli olduğu konularında aileler eğitilmelidirler.

Ailelerin önemli bir bölümü aile bütçesinin yönetimine ilişkin herhangi bir planlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ailelerin gelir yetersizliği ve hayat pahalılığı gibi sorunlarla karşı karşıya olmakla birlikte aile bütçesi ile ilgili herhangi bir planlama yapmamaları da onların ekonomik sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu anlamda aile bütçesini yaparak insanlar gelir ve giderlerini daha net bir şekilde gözlemleyip ekonomik durumlarını kontrol altına alabilirler. Ancak aileler böyle bir uğraşın içine girmemektedirler. Bir defter veya dosya kullanarak bütçe yaptığını, gelir giderini kontrol ettiği belirtenler yok denecek kadar azdır. Bu anlamda, ailelere bütçe yönetimi konusunda eğitim verilerek aile bütçesinin öncelikle kontrol altına alınması sonra da geliştirilmesi anlamında önemli faydalar sağlanabilir.

Selimoğlu (2003: 124) tarafından tüketicilerin tüketim harcamaları, tüketici kredisi ve kredi kartı kullanım durumlarına ilişkin yapılan araştırma sonucunda tüketicilerin % 63.9'unun giderlerini daha iyi görüp harcamalarını karşılaştırmak için bütçe yapmadıkları, %40.0'ının ise bütçenin faydasına inanmadığı için bütçe yapmadıkları sonucuna ulaşılmıştır.

İçerik analizi sonucunda aile ekonomisine yönelik olarak belirlenen diğer bir tema "gelir yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar"dır. Bu temaya ilişkin olarak ön plana çıkan sorunlar gelirlerin yetersizliği, kredi kartı borcunu ödeyememe, tasarruf edecek gelirinin olmaması, hayat pahalılığı, acil durumlar için bütçenin olmaması ve bütçe planı yapmamadır.

Tasarruf yapıp yapmadıkları ve tasarruf yaparken nelere dikkat ettikleri yönünde sorulan soruları birçok katılımcı yeterli gelirleri olmadığı için tasarruf yapamadıkları şeklinde cevaplandırmıştır. Bir katılımcı "Yok öyle bir şey yok zaten ancak geçiniyoruz zar zor geçindiğimiz için" [3, 6, A, E, U, 25, E, B, D]. Katılımcıların bazıları ise önceden tasarruf yapabildiklerini ama artık bunu yapamadıklarını belirtmişlerdir: "Bir zamanlar (tasarruf yapardık) ama artık olmuyor maalesef ….Günlük yaşıyoruz gerçekten… Yani bu günü yaşıyoruz yarın ne olacak belli değil" [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O]. Bu durum insanların yaşam standardının artması ve daha fazla harcama yapması ile ilgili olabilir.

İnsanların daha fazla tüketim yaptıkları ve gelir gider dengesini kuramadığı için ekonomik sıkıntılar yaşadıkları büyük ölçüde katılımcılar tarafından vurgulanmaktadır. Bununla birlikte ekonomik sorunların sadece insanların bilinçli olup olmaması ile ilgili olmadığına da vurgu yapılmaktadır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Plansız ve aşırı davranması da bir sorun olabilir. Fakat Türkiye'de aile geliri yeteri kadar düşük olduğu için, onlardan çok, genelde yetersizlikten kaynaklanan bir problem olduğunu düşünüyorum* [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D].

Başka bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir: "Yani sadece paranın az olması meselesi değil yetmemesi" [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O].

Gelirlerin yetersizliği ailelerin büyük bir kısmının ortak bir problemidir. Görüşmeye katılan ailelerin tamamına yakınında gelirin ailenin giderlerini karşılamak için çok yetersiz olduğu belirtilmiştir. Hayat pahalılığı diğer önemli bir sorundur. Gelir yetersizliği sorunu ile birlikte ve onun tesirlerini daha da ağırlaştıran bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sorunlar ailenin diğer tüm ekonomik sorunlarının da temel kaynaklarından biri gibi görünmektedir. Örneğin aileler tasarruf yapmadıklarını, çünkü gelirlerinin ailenin zorunlu giderlerini bile karşılamadığını belirtmektedirler. Bu konuya ilişkin olarak bir katılımcının söylediklerinin ailelerin çoğunun durumunu ortaya koyduğu söylenebilir:

> *(Ailelerin tasarruf yapamaması) Gelirin az olmasıyla alakalı diye düşünüyorum. Çünkü siz arttırsanız ne kadar arttırabileceksiniz ki? Belirli bir düzeyde zaten gideriniz var. Çocuğun okul masrafını, dershanesini, yiyeceğini yani yiyecekten neyi kısıtlayabiliyorsunuz ki? Yemeden olmuyor. Ben şu ürünü almayayım da öbürünü alayım aman diyebilirsin, giyecekte bunu yapabilirsiniz. Ama mutfak masrafı ve çocukların masrafıyla zaten geliriniz şey oluyor bitiyor gibi bir şey oluyor yani apartmanın aidatı, şuyu buyu deyince, arabanın benzin parası bitiyor. İşte ondan sonra arta kalanlarla bir iki giyecekti, evin ihtiyacıydı, onlar alınıyor yani memurun iki yakası bir araya gelmiyor sonuçta* [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O].

Görüşmelerin analizinden ortaya çıkan önemli bir bulgu ailelerin gelir gider dengesi kuramamasının sadece gelirin yetersizliğinden kaynaklanan bir durum olmadığıdır. Yeterli gelire sahip olan aileler de gelir gider dengesi kuramamaktadır. Bu durum insanların hep gelirlerinin daha üstünde harcama eğiliminde olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bu durum bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *Bazen gerçekten bakıyoruz etrafımıza çok az asla geçinilmeyecek miktarda maaşla geçinen insanlar var yakınlarımız var. Kimi zaman biz kendimiz bile böyle oluyoruz. O zaman gerçekte çok fazla zorlanıyoruz. Biz kalabalık bir aileyiz eşimin ailesi falan. Ben o noktadan cevap verebilirim buna. Bizim iki üç katımız daha fazla kazanan kardeşi var eşimin mesela gerçekten iki yakalarının bir araya gelmediğini görüyorum. Yani biz bazen onlardan daha rahat harcıyoruz. Şöyle olduğuna inanıyorum; insanlar kazandıklarından çok daha fazla harcıyorlar. Yani evi barkı daha geniş, bir arabası varsa daha güzel bir araba o zaman gerçekten iki yakası bir araya gelmiyor. Yani hep bir yerlere taksit ödeme, bir yerlere bir şeyler ödeme telaşından ötürü çok fazla zorlanılıyor ama çoğu zaman da toplun büyük kesimi çok az kazanıyor, büyük kesimi çok fazla kazandığı için de belki* [4, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y].

Yetersiz gelire dahi sahip olsa insanların harcamalarını planlı ve gelirleri ölçüsünde yapmaları için ailelerin belirli bir bilince sahip olması gerektiği söylenebilir. Çünkü aileler tasarruf ve yatırım anlamında yeterli davranışları sergileyememektedirler. Bu anlamda gelirlerin yetersiz olması dışında diğer aile problemlerinin bilinçsiz davranışlarla ilgili olduğu görülmektedir. Bunlardan biri kredi kartı borcunu ödeyememedir. Araştırmaya katılanların önemli bir bölümü kredi kartı borcunu ödeyemediğini veya ödemeyle ilgili sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu araştırma bulguları insanların kredi borcunu ödeyememesinin iki nedenden kaynaklandığını ortaya koymaktadır. Bunlardan biri insanların kredi kartının aşırı kullanımı diğeri ise gelirlerin yetersiz olmasıdır. Yani insanların bir kısmı kredi kartını kullanarak aşırı tüketime yönelmektedir. Diğer bir kısmı ise zorunlu ihtiyaçlarını dahi kredi kartıyla karşılamaktadır. Bu anlamda insanları kredi kartı borçlarını ödeyememeleri veya kredi kartını yanlış kullanmalarının sadece bilinçsiz tüketici davranışı olmadığı bunun yanında insanların zorunlu ihtiyaçla-

rını dahi karşılayacak geliri olmamasından dolayı kredi kartı kullanmasıdır. Bir katılımcı bu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Türkiye'de kredi kartı çok önemli bir sorun ama mesela kredi kartıyla biz ne tüketiyoruz? Baktığımızda, temel asgari ihtiyaçlardır. Yani yemek, yani gıda ve giyecek lüks tüketim değil bakın onlar anlatabiliyor muyum yani? Bu ne demektir biliyor musunuz? Türkiye'de insanların gelirleri asgari tüketimlerine yetmiyor demektir* [10, 25, U, AK, Ü, 40, K, E, O].

Bankaların gelir düzeyinin çok daha üstünde limitleri olan kredi kartlarını müşterilerine vermeleri vatandaşların gelirlerinin üzerinde alış veriş yapmasını kaçınılmaz hale getirmektedir. Görüşmeye katılanların büyük bir bölümü gerekli yasal düzenleme veya denetimlerle bankaların da kredi kartı konusunda kontrol altına alınması gerektiğine vurgu yapmışlardır. Bu konuya ilişkin olarak bir katılımcı görüşlerini şu şekilde ifade etmiştir.

> *800 milyon maaş alan bir adamın 8 milyar liralık kredi kartı olmasın. Bunu devlet engelleyebilir. Biraz önceki şey yaptığımız bu eğitimi de aşan bir durum neticede. Çünkü yan Amerika dünyanın en özgür ülkesi diye konuşulur ama Amerika da hiç kimseye maaşının 1 dolar üzerinde kredi kartı veremez bankalar. Niye? Yasaktır ya da uygun değildir kesin. Bizde işte kredi kartını veriyorsunuz adama adam hesapsızca harcıyor ondan sonrada işte toplumsal değerimiz maddi değerimiz 1 trilyon harcamalarımız 5 trilyon* [ODAK, 3, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O].

Görüşmelerde insanlara tasarrufa ilişkin sorulan sorularda öne çıkan durum insanların tasarruf yapacak gelire sahip olmamalarıdır. Diğer bir ifadeyle insanlar gelirlerinin zorunlu ihtiyaçlarını dahi karşılamadığını, bu nedenle tasarruf veya yatırımla ilgili herhangi bir düşüncelerinin olmadığını belirtmektedirler. Gelirinizin bir kısmını tasarrufa ayırabiliyor musunuz? sorusuna bir katılımcı şu cevabı vermiştir: "Maalesef böyle bir lüksümüz olmuyor" [5, 27, A, Ö., Ü, 24, K, E, O]. Diğer bir ifadeyle aileler, tasarruf yapabilmek için öncelikle gelirlerle ailenin temel gereksinimlerinin karşılanması gerektiği belirtmektedirler. Ailelerin ihtiyaçları karşılandıktan sonra tasarruf düşünülebilir.

Bu nedenle aileler temel gereksinimlerini karşılamakta zorlandıkları için tasarruf yapmayı doğrudan alıntıda belirtildiği gibi lüks olarak görmektedirler.

Aile gelirlerinin yetersiz olmasından dolayı katılımcıların tasarrufla ilgili bir düşüncelerinin olmadığı esprili bir dille bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: "Öyle bol bol da harcayacak bir paramız yok o yönden de avantajlıyız da yani zorunlu olarak israf yapamıyoruz biraz da" [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O]. Başka bir katılımcı ise "hiçbir zaman düzenli ve yeterli gelirim olmadı, o yüzden varsa harcıyorum yoksa bakıyorum politikasını uyguluyorum" [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O]. şeklinde gülerek soruya cevap vermiştir.

Aileler gelir yetersizliği nedeniyle tasarruf yapamadıklarını belirtmekle birlikte, yeterli gelire sahip ailelerde de tasarruf konusunda sıkıntı olduğu görülmektedir. İnsanlar tasarruf yapamadıklarını ne kadar gelirse o kadar harcandığını belirtmektedirler. Bu nedenle insanlar tasarruf yapamadıklarından dolayı ve borç ödemeye alışkın olmalarından dolayı ev alarak veya arsa alarak yatırımları yaparak elde ettikleri paranın uçup gitmesine engel olmaya çalışmaktadırlar. Bu durum bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir: "Yani tasarruf da yapıyoruz. Ev aldık onun taksitlerini ödüyoruz tasarruf o yani. Ayrı olarak para biriktirme gibi değil" [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O]. Bu bulgu insanlarımızın tasarruf ve yatırım konularında bilinçlendirilmesinin gerekli olduğunu göstermektedir. Çünkü insanlarımızın tasarruf yapmaması sadece yeterli gelire sahip olmamasından kaynaklanmamaktadır. Yeterli gelire sahip olanlar da tasarruf yapamadıklarını belirtmektedirler. Bu anlamda aileler ekonomi konusunda bilinçlendirilerek aile gelirlerini daha dengeli bir şekilde kullanabilirler, hatta tasarruf ve yatırım da yapabilirler.

Ailelerin olumlu ekonomik davranışları olarak nitelendirebilecek ancak bir yandan da gelir yetersizliğinden kaynaklanan zoraki önlemler olarak nitelendirilebilecek bazı davranışlar belirlenmiştir. Bunların en sık olanları ailelerin gelirlerinin elverdiği ölçüde harcama yapmalarıdır. Diğer bir ifadeyle aileler olabildiğince ayağını yorganına göre uzatmaya çalışmaktadır. Bir katılımcı bunu şu şekilde ifade etmiştir: "Geçinip gidiyoruz çok şükür" [2, 25, A, ES, L, 33, E, E, O]. Olanla yetinmeye çalışma da ailelerin ekonomik sorunları aşmak için kullandıkları bir yol olarak ön plana çıkmaktadır.

Ekonomik açıdan oldukça ciddi sorunlar yaşayan aileler olduğu da görülmektedir. Bu ailelerde gelir yetersizliği o kadar yüksek bir düzeye ulaşmıştır ki zorunlu ihtiyaçlarını dahi karşılayamamaktadırlar. Bu aileler temel gıda ve giyim ihtiyaçlarını dahi karşılayamamaktadırlar. Bu durum ekonomik konulara ilişkin ailelere verilecek eğitimlerin ailelerin gelir düzeylerine göre farklılaştırılması gerektiğini göstermektedir.

> *Benim bir öğretmen olarak tüketim limitim farklıdır farklı olmalıdır olmazsa haciz gelir, bir başkasının örneğin bir iş adamının tüketim limiti tutumu farklı olabilir, burada kendine hitap eden müfredatı ve mekânı bulmak zorundadır* [ODAK, 2, 27, U, E, Ü, 44, E, E, O].

Bu anlamda dar gelirli ailelere yönelik olarak, bu ailelerin ekonomik sıkıntılarını gidermek için hangi kurumlara başvurabilecekleri, kimlerden nasıl yardım alabilecekleri, aile ekonomisine katkı sağlamaya yönelik ne gibi uğraşlar yapabilecekleri gibi konularda eğitim verilebilir.

Özellikle ev hanımı olan bayan katılımcılar aile ekonomisine destek olma anlamında birçok şeyi evde yapmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bir katılımcının ifadesi ile

> *Hanımlar salçalarını kendileri yaparlar, turşularını kendileri yaparlar, reçellerini kendileri yaparlar bu da aile bütçesine çok büyük katkı sağlar. Yemeklerini kendileri yaparlar genelde Türk toplumunda yemek dışarıdan ziyade evin içerisinde yenir. Bu baya bir kazançtır aileye* [7, 1, A, EH, L, 35, K, E, O].

Bunlardan da öte bazı ailelerde özellikle ev hanımı olan kadınların aile ekonomisine gelir getirecek uğraşlar buldukları görülmektedir. Örneğin bir ev hanımı dikiş-nakış ve el işleri yaparak ailesine gelir kazandırırken, başka bir ev hanımı yetenekli olduğunu düşündüğü resim konusunda kurs aldıktan sonra yaptığı resimlerle sergilere katılarak ve satış yaparak aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu anlamda ailelere gelir getirecek beceriler anlamında ailelerin eğitilmesinin aile ekonomisi açısından yararlı olacağı söylenebilir.

Aile ekonomisine ilişkin olarak belirlenen diğer bir tema olumlu tüketici davranışlarıdır. Bunlardan başlıcaları elektrik ve suyun tasarruflu kullanımına özen gösterme,

enerji verimli ürünler satın almaya ve kullanmaya özen gösterme, yenilenebilir enerji kaynakları konusunda bilgili ve kullanmaya istekli olmadır.

Diğer önemli olumlu davranış ise alış veriş yaparken aldığı ürünün üretim ve son kullanma tarihine, ambalajının sağlam olup olmadığına ve kalitesine dikkat etme gibi davranışlardır. Alış veriş listesi yapma ve yerli malı ürünleri almaya dikkat etme yine aileler tarafından belirtilen olumlu tüketici davranışlarıdır. Alış veriş listesi yapma basit bir davranış gibi görülmekle birlikte ailelerin bilinçli bir alış veriş yapması açısından temel davranışlardan biridir. Alış veriş listesi olmadan alış verişe çıkıldığında yaşanılan sorunlara ilişkin olarak bir katılımcı şunu söylemiştir: "Eşim evden bir kilo salça almaya çıkıyor üç tane poşetle geri geliyor" [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O]. Başka bir katılımcı ise "Eşim bazen geliyor, pazara çıktım diyor, bir şey alacaktım diyor, ihtiyaç olan şeyleri almamış, ihtiyaç olmayan şeylerin hepsini almış. Ne yapacaksın bunları? E gördüm aldım. İhtiyacın var mı yok? E niye aldın?" [3, 59, U, E, Ü, 42, E, E, O].

Alış veriş listesi yaparak öncelikle aileler ihtiyacı olan şeyleri görmektedirler. Bunlardan hangilerinin zorunlu olduğu hangilerinin olmadığına karar verilebilir. Alış veriş listesi yapmadan alış verişe çıkan bir kişi evde zaten olan ürünlerin tekrar alınmasının önüne geçilebilir. Bazı ürünler kısa ömürlü olduğundan fazlasıyla alındığında israf edilme ihtimali yüksektir. Liste dikkate alınarak sadece ihtiyaç olan ürünler ihtiyaç kadar alınarak gereksiz harcamaların önüne geçilebilir.

Giderleri daha iyi görüp harcamaları karşılaştırmak, tasarruf yapmak, gereksiz harcamalardan kaçınmak, borçları daha rahat ödeyebilmek, gelirleri düzenleyebilmek, uzun süreli ekonomik durumu görebilmek ve planlı bir harcama yapabilmek için harcama yapmadan önce bir harcama planı yapılmasının gerekli olduğu belirtilmektedir (Selimoğlu, 2003: 127).

Daha önce değinildiği gibi dev alış veriş merkezleri veya süpermarketlerin insanları tüketime teşvik etme gibi olumsuz yanlarının olmasının yanı sıra bazı olumlu yanlarının olduğu da söylenebilir. Süper marketler sunduğu ürün zenginliği, fiyat çeşitliliği gibi olanaklarla insanları bilinçli alışverişe teşvik etmektedir. Her ihtiyaca ve keseye göre ve ürün hakkında bilgilerin tüketicilere geniş bir şekilde sunulduğu alış veriş merkezleri bilinçli bir tüketici için çok önemli imkânlar da sunmaktadır. Arlı ve Nazik (1998: 20), ailelerin süpermarketlerden alışveriş yapma davranışlarını ortaya koymak amacıyla yap-

tıkları araştırmada, 360 evli kadınla yüzyüze yapılan görüşmeler sonucunda ailelerin süpermarketleri; çeşit bolluğu ve istenilen markaları bulabilme, ucuz olma, temiz ve güvenilir olma gibi faktörler nedeni ile diğer perakendeci kuruluşlara tercih ettikleri, süpermarketlerden en çok alışveriş yapılan reyonların gıda ve temizlik maddeleri reyonları olduğu, küçük mutfak eşyaları ve mobilya reyonlarından alışveriş oranının düşük olduğu saptanmıştır.

Bu bulgulara dayalı olarak ailelerin bir ürünü alırken fiyatına, kalitesine son kullanma tarihine dikkat etme gibi olumlu davranışları da olmakla birlikte bilinçli alış veriş konusunda ailelerin eğitilmesinin önemli bir ihtiyaç olduğu söylenebilir.

Araştırmaya katılan bireylerle yapılan derinlemesine görüşmelerin analizleri, eğitimlerin nasıl yapılması gerektiği konusunda bazı noktaları ön plana çıkarmaktadır. Buna göre, ailelerin ekonomi konusunda bilgi gereksinimlerini karşıladıkları temel araç televizyondur. TV'den sonra aileler tarafından en çok üzerinde durulan bilgi edinme kaynakları kitap veya gazete gibi yazılı ve her an ulaşılabilir olan yayınlardır. Bu konuya ilişkin olarak bir katılımcı önerilerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *Başta basın yayın olmak üzere medyada tüket tüket reklamlarına karşı ailelerimizin bilinçlendirilmesi ve ihtiyaçla lüks arasındaki çizginin insanlarımıza anlatılması lazım. Neyin ihtiyaç neyin lüks olduğunu insanlarımıza anlatmamız lazım ki bunun doğal sonucu olarak da ailede huzur olsun mutluluk olsun* [12, 1, U, E, Ü, 44, E, E, O].

TV'nin tüketimi körüklemesi açısından olumsuz etkileri aileler tarafından sıklıkla dile getirilmekle birlikte, bunun yanında ailelerin ekonomi konusunda çoğunlukla televizyonu bilgi edinme kaynağı olarak kullandıkları görülmektedir. Aileler televizyondaki ekonomi ile ilgili yayınları, bu yayınlarda konuşan uzmanları dikkatle izlediklerini ve çok yararlı bulduklarını belirtmektedirler. TV'nin olumsuz etkileri olmakla birlikte ailelerin bilinçli bir şekilde davranıp bu etkiyi kontrol altına alabileceği bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *Medyayı ben iletişim aracı olarak çok faydalı buluyorum. Bir sürü bilgiyi medyadan elde ediyoruz. Bu anlamda hani benim çok sevdiğim bir tabir vardır. Adamlar icat etmişler ama düğmesini de koymuşlar. O sizin elinizde lütfen kendinizi*

kandırmayın. Medya sizi zehirliyor, tamam, ama görevi o yapıyor, olumlu ya da olumsuz seçmek sizin elinizde [3, 55, A, K, Ü, 47,K, E, O].

TV'de skeçler, kısa klipler, tanıtım programları ve hatta reklamlar aracılığıyla insanlar ekonomi konusunda daha bilinçli hale getirilebilir. Bu anlamda 20 yıl öncesinde yapılan aşı veya KDV fişi alma ile ilgili kısa filmler örnek gösterilmektedir. Bunların basit ama oldukça etkili olduğuna vurgu yapılmaktadır. Televizyonlarda yapılacak eğitimleri ders veya konferans şeklinde değil somut örneklerle yer verilen bir şekilde olması gerektiği belirtilmektedir.

Medya bu tür reklamlar verebiliyor. Eskiden mesela elektrikleri söndürmekle ilgili tasarruf reklamları vardı. Hatta Zeki Alaysa falan oynardı. Bunlar da tamam mı ampulleri işte, mesela odadan çıkarken ampulleri söndürün falan filan diyordu bu tür reklamlar [6, 59, A, M, Ü, 38, E, E, O].

Burada TV gibi reklamların da aileleri bilinçlendirme yönünde kullanılabileceği ifade edilmektedir. İnsanları daha fazla tüketime ve harcamaya yönelten reklamlara karşı insanları bilinçli alış verişe, tasarruf yapmaya veya doğru yatırımlar yapmaya yönlendiren reklam filmleri hazırlanabilir.

Bir ara nasıl fiş çıkacağı zaman bayağı bir reklam oldu. Mini skeçler çekildi. Hala hafızamızda duruyor değil mi? Önce fiş sonra alışveriş. Bunun gibi bilinçli tüketici yapmamız gerekiyor. Ama bunu yaparsanız da yani, hangi kanal yaparsa da o kanal reyting yapmaz [3, 59, U, E, Ü, 42, E, E, O].

Katılımcıların vurguladığı diğer bir nokta ise eğitimlerin herkesin anlayabileceği şekilde olması gerektiğidir. *"Bence bu gibi eğitimlerin artırılıp sunulması gerekiyor. Ama halkın anlayabileceği dilde hazırlanması gerekiyor* [2, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y]. Bu anlamda yetişkin öğrenme ilkelerinin göz önüne alındığı, uygulamaya dayalı veya demonstrasyon yönteminin kullanıldığı eğitimler TV aracılığıyla başarılı bir şekilde uygulanabilir. Televizyon herkes tarafından izlendiği için herkese de ulaşmaktadır.

Eğitimlerin kuramsal değil uygulamaya dayalı olması gerektiği katılımcılar tarafından en sık vurgulana konudur.

> *Sözel olarak kalmamalı uygulamaya davranışa aksettirilecek olan davranışlar olabilmeli. Bunlar olmadığı sürece bir eğitim programı istenilen düzeyde fayda sağlamayacaktır, yoksa bir sürü eğitim programları yapılıyor* [2, 1, U, E, Ü, 48, E, E, O].

Aynı şekilde eğitimlerin insanlara ne kazandıracağının da somut olarak insanlara açıklanmasının yararlı olacağı belirtilmektedir. Bir katılımcı bunu şu şekilde ifade etmiştir:

> *Bir ampulün işte normalde sarı ışıklı ampulle beyaz ışıklı florasan bir ampulü yaktığı zaman o bireyin ailesine ne kadarlık getiri sağlayabileceğini bir kere ortaya koymak gerekiyor. Yani somut bilgi sunmak gerekiyor. O somut bilgiyi insanlara verdiğimiz zaman ancak onları harekete geçirebiliriz. Veyahutta damlayan bir musluğun onların ekonomisine ne kadar bir zarar verebileceğini onların gözünde anlatmak gerekiyor* [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y].

Ailelerin diğer bir bilgi edinme kaynakları yakın çevrelerindeki insanlar, komşular, arkadaşlar veya akrabalardır. Ailelerin yakın çevrelerindeki kişilerin bilgi kaynaklarını kullanmaları, onların doğru olmama ihtimali daha yüksek olan bilgilerle karşı karşıya kalmaları ve yanlış bilgi edinme ihtimallerini yükseltmektedir.

Bunlardan başka internet de az sayıda olmakla birlikte aileler tarafından bilgi edinme aracı olarak sıralanan kaynaklar arasındadır. İnternet yoluyla aile eğitimine ilişkin araştırma sonuçları bu araştırma sonuçları ile tutarlı değildir. Demirci (2006:140) internet aracılığıyla tüketicilerin eğitimine ilişkin bir araştırma yapmıştır. Araştırma sonucunda tüketicilerin "İnternet ile Tüketici Eğitimi Modeli"ne katılmalarının, tüketici eğitimine duydukları ihtiyacın ve ilginin katını olarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak gelecek uygulamalarda tüketicilerin istekliliği ve yeni yöntemlere açık olduğu ifade edilerek ülkemizde internet ile eğitim veren tüketici eğitimi sitelerine ihtiyaç bulunduğu belirtilmiştir. İnternet ile tüketici eğitiminin yaygınlaştırılması, ayrıca gelecekte tüketici eğitiminin geleneksel ve uzaktan eğitim yöntemleri ile verilmesi gerektiği önerilmektedir.

Analizlerde ön plana çıkan diğer bir konu eğitimlerin yerel düzeyde yapılmasıdır. Burada özellikle vurgulanan eğitimlerin mahalle düzeyinde yapılması gerektiğidir. Burada ailelerin katılımının daha kolay olması, daha az zaman harcanması, ailelere ek bir mali yük getirmemesi ve yerel ihtiyaçlara yönelik olması açsından eğitimlerin yerel düzeyde olması gerektiği vurgulanmaktadır.

> *Her yerin kendine göre yaşayış şartları var. Bence bu (eğitimlerin) mahallerinde ya da belediyelerde yapılırsa daha verimli olacağını düşünüyorum. Mesela şu anda ben buradan bir örnek vereyim, İbrahimli de oturan bir insanla bir Karataş'daki bir insanın alacağı farklı olur diye düşünüyorum* [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O].

Ailelerin eğitimine ilişkin olarak vurgulanan noktalardan biri de eğitimlerin devlet tarafından yapılmasının yanı sıra gönüllü kuruluşlar, dernekler, vakıflar, sendikalar tarafından da yapılması gerektiğidir. Görüşmelere uzman olarak katılan bir eğitimci ekonomi konularında aile eğitimlerinin nasıl yapılması gerektiğine ilişkin olarak şunları söylemiştir:

> *Çözümün bir ayağından bahsetmiştik dinamik bir nokta interdisipliner bir uygulama ve yaratıcı bir program. İkinci saç ayağı ise şu; bu noktada müfredatı, müfredatın uygulama şekillerini sivil toplum teşvik edecek ve dolayısıyla piyasada birbirinden çok farklı müfredatlar oluşacak. Bu müfredatın uygulanma şekilleri olacak. Esneklik olacak. Belki burası tartışılabilir. Devletin güttüğü hedeflere bunların hizmet edip etmediğini kontrol edecek bir komisyonun onayından geçecek bu müfredat. Ama bu müfredatlar birbirinden çok farklı olabilir. Sadece devlet diyecek ki temel olarak bu (müfredat) benim güttüğüm amaca hizmet ediyor mu? Yani ailenin birliği, önemi, ekonomik tutumları ama bir başka sivil toplum örgütü bunu temin ederken adama diyecek ki; çok tutumlu ol, şükret, tevazu göster efendim kanaatkar ol; bir başkası diyecek ki şu şu noktalardaki harcamaların çok yerindedir şuraya kadar harcayabilirsin; bir başkası bunu Marks'ın alt yapı üst yapısı ile ifade edecek; bir başkası Kapitalizmle bunu ifade edecek mesela, bırakın yapsınlar* [ODAK, 2, 27, U, E, Ü, 44, E, E, O].

Böylelikle *e*ğitimlerin özel kuruluşlar tarafından da verilebileceği belirtilmektedir. Devlet bu eğitim hizmetlerini özel kurumlara devredip denetimini de sıkı bir şekilde yaparsa özel eğitim kurumlarının eğitimi kaliteli bir şekilde sunabileceği ifade edilmiştir. Özel eğitim kurumları arasında rekabet ortamı da oluşursa daha kaliteli hizmetlerin ortaya çıkması da sağlanabilir. Ancak ailelerin katılımının sağlanabilmesi için bu eğitimlerin maliyetinin devlet tarafından karşılanmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Beşinci aile şurası kararlarında ülkemizde aileye yönelik eğitim programlarının, kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşları ve özel kuruluşlar tarafından yürütüldüğü vurgulanmakta, ancak bu kurum ve kuruluşlar arasında farklı düzeylerde işbirliği yapılmakla birlikte üst düzeyde bir eşgüdüm bulunmadığı belirtilmektedir. Ayrıca, bu alanda derinlemesine ihtiyaç analizi çalışmaları da yapılmış değildir. Aynı şekilde uygulanan programların bir kısmında yerel ihtiyaçların dikkate alınmadığı ve toplumumuza ve kültürümüze özgü sorunları kapsamadığı ifade edilebilir. Şura kararlarının bu araştırma sonuçlarının tamamen aynı doğrultuda ve tutarlı olması, şura kararlarının isabetli olduğunun da bir kanıtıdır.

Katılımcıların büyük bir bölümü ekonomi konusunda ailelerin eğitiminin aileler açısından yararlı olacağı görüşünde olmakla birlikte, eğitimlerin yararsız olacağını düşünenler de vardır. Bu düşüncede olanların iki temel gerekçelerinin olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, aile ekonomisine ilişkin insanların davranışlarının anne babadan öğrenilebileceği veya kişilik meselesi olduğudur. İkinci gerekçe ise insanlar çok ciddi ekonomik sorunlar altında yaşadıkları için eğitimlere istekli bir şekilde katılmazlar, katılsalar bile yararını görmezler. Bu konuya ilişkin olarak bir katılımcı düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: *"Bu tarz eğitimler, seminerler olursa daha iyi olur ama ortada para yoksa ne kadar eğitim verilirse verilsin anlamı yok* [3, 6, A, E, U, 25, E, B, D]. Başka bir katılımcı ise şöyle demektedir:

> *Şimdi tüketiciye de fiyat belirlemeye de siz ne anlatırsanız anlatın fakire, siz onu yaşamadığınız müddetçe, o durumu yaşamadığınız müddetçe anlattıklarınız lüks gelir. Hiçbir etkisi de olmaz. Ölüm sınırının altında olanlara siz, ne piyasada alışverişi öğretebilirsiniz, ne yemek kültürünü ne beslenme kültürünü, ne anne ve baba rollerini, hiç birisini veremezsiniz. Onun için ne yapacaksınız? Açlık sınırı-*

nın üstünde tüm verilerin olmasını sağlayacaksınız [9, 44, A, Y, Ü, 63, E, E, O].

Eğitimlere aile üyelerinin katılma konusunda isteksiz olacağı vurgulanan diğer bir noktadır. Bunun ilk sebebi ekonomi konusunun ilgi çekici bulunmamasıdır. Bu konuya ilişkin bir katılımcı düşüncesini şu şekilde ifade etmiştir: "aile ekonomisiyle ilgili şeylere niye katılayım ki. Bana cazip gelmez. Belki başka konularda, iletişim konusunda olabilir, evet yani bir kısmına katılmak isterim [5,6, M, L, 39, E, E, O]. Başka bir katılımcı ise ekonomi konusunda eğitimlere katılımın az olacağını söylerken gerekçesini şu şekilde ifade etmiştir: "Toplum malum paparazzi gibi şeyleri 3 saat izleyebiliyor ama ciddi akademik çalışmaları bir saat sonra sıkmaya başlıyor" [10, 42, U, EC, Ü, 38, E, E, Y]. TV'deki eğitim programlarının geç saatlerde yayınlandığı için yeterince izlenemediği bir katılımcı tarafından söylenirken, başka bir katılımcı buna şu şekilde itiraz etmiştir. "Saatleri de bırakın, saatlerce bizi eğiten programları izliyoruz fakat üzerimizdeki etkisi az nedense. Fakat zararlı dediğiniz yayınları izleyinceye etkisi büyük oluyor" [8, 59, U, E, Ü, 51, E, E, O]. Bu ifadelerle insanların ilgi duyduğu programların geç saatlerde de olsa izlediği vurgulanmaktadır. Buna ilave olarak kişiler eğitim programları izlediklerinde bunun olumlu etkileri onlarda çok düşük düzeyde olurken, olumsuz yayınların insanlar üzerindeki etkisi çok yüksek düzeyde olduğu ima edilmektedir. Bu gibi sorunları dile getiren bazı katılımcılar, insanların böyle bir eğitime katılması için bizim toplumsal özelliklerimizin göz önüne alınması gerektiğine dikkat çekmektedirler. Bu anlamda bir katılımcı eğitime ilişkin şunu söylemiştir: "(Eğitimler) Zorunlu olacak. Türkiye'de zorunlu olacak zorunlu olmazsa olmaz" [2, 42, A, E, Ü, 51, E, E, O].

Aile ekonomisi konusunda olduğu gibi aile eğitimine ilişkin tüm konularda insanların ekonomik durumlarının yetersiz olmasının önemli bir engel olacağı katılımcılar tarafından vurgulanan dikkat çekici bir noktadır. Odak grup görüşmesinde bir katılımcı bunu durumu şu şekilde ifade etmiştir:

Alttaki (gelir düzeyi açısından) daha tehlikeli, belki yukarıdaki başka yönlerden tehlikelidir ya, şunu mutlaka sağlamak lazım, burada ben kendi hayatımda çok yaşadım mesela. Ben işsiz dönemimde buraya gelmezdim. Gelsem de hani şimdi

biraz ters konuşuyor gibi falan görünürdüm, yani çok kötü kötü konuşurdum, çünkü her şey hikaye gelirdi [ODAK, 5, 6, A, M, L, 39, E, E, O].

Diğer bir ifadeyle işsiz veya ekonomik durumu sıkıntıda olan insanların böyle sosyal boyutu etkinliklere katılma konusunda isteksiz olacağı, eğitime uyum sorunları yaşayacağı ve katılsa dahi eğitimlerden yarar elde edemeyeceği ifade edilmektedir. Bu noktada, eğitimlerin katılımcıların sosyo ekonomik düzeylerine göre hazırlanmasının yararlı olacağı söylenebilir. Diğer bir ifadeyle, geçim sıkıntısı çekenlere yönelik ayrı bir eğitim programı, yüksek gelir grubundakilere ayrı bir eğitim programı uygulanabilir. Gelir yetersizliği yaşayan kişilere verilecek olan aile ekonomisine ilişkin eğitimlerde işsiz bireylerin mesleki bir beceri kazanmasına yönelik veya aileye ek gelir sağlanmasına yönelik beceriler kazandıran eğitimlere yer verilebilir. Nitekim bu nokta da bir katılımcı tarafından şu şekilde vurgulanmıştır:

Girişimcilik açısından çok büyük bir sıkıntımız olduğunu ben zannetmiyorum aslında. Yani o açıdan ticarete, üretime aslında kafamız yeterince çalışıyor ama yeterli kaynaklar sağlanmıyor. Birkaç yerde rastlamıştım özellikle işte ev kadınlarının desteklenmesi belediye veya halk eğitimi tam hatırlamıyorum. Oradan belli paralar alıyorlar, onu üretime dönüştürüp belli taksitlerle ödüyorlar. Mesela bunun çok güzel bir çalışma olduğunu düşünüyorum. Yani bizim erkeğimizde kadınımızda üretime katkı sağlar. O açıdan bizim sıkıntımız yok ama gerekli kaynağın sağlanması gerekiyor [9, 42, U, P, Ü, 36, E, E, O].

Eryaşar'ın (2007) yaptığı araştırmanın sonuçları bu araştırmanın bulgularını destekler niteliktedir. Eryaşar (2007: 97) serbest zaman etkinliklerini, kişisel gelir elde etmek ve aile ekonomisine katkıda bulunmak için yapan 40 yaş altındaki bireylerin, 40 yaş ve üstündeki bireylerden; erkeklerin, kadınlardan; geliri asgari ücret altında olanların, asgari ücret ve üstünde olanlardan daha fazla olduğu görülmüştür. Aile ekonomisine katkıda bulunabilmeyi, serbest zaman etkinliklerinin bireye sağladığı yararlardan birisi olarak gören katılımcıların yarısından fazlasının 40 yaş altında, geri kalanların ise 40 ve üstü yaşta oldukları görülmüştür. Kadınlar erkeklere göre serbest zaman etkinliklerini, daha çok mutlu edici ve zevk verici bulurken, aile bütçesine katkıda bulunma konusun-

da yararlı bulduklarını belirtmiştir. Bireylerin çoğunluğunun, serbest zamanlarında aile ekonomilerine katkı sağlamak amacıyla bir etkinlikle uğraşmadığı ancak bunu yapabilmek için çeşitli kurslara gitmek ve kurslardan edindiği bilgilerle ürettiklerini bu amaçla satmak istediği sonucu ortaya çıkmıştır.

Eğitimin olumlu etkisinin aile üyelerine ve cinsiyete göre farklılık göstereceği de bazı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Katılımcılardan bazıları bu eğitimlerin kadınlar ve çocuklar üzerinde yararlı olmayacağını belirtmektedirler. Çünkü onları daha güçlü derece etkileyen başka faktörleri olduğu bazı katılımcılar tarafından belirtilmiştir. Bu konuya ilişkin olarak bir katılımcı düşüncelerini şu şekilde ifade etmiştir:

> *Özellikle bayanlar açısından çok fazla değişeceğini zannetmiyorum. Çünkü bayanlarda çok fazla özenti oluyor yani ne kadar bilse de komşusunun yakın arkadaşlarının sahip olduğu bir şeye genelde sahip olmak istiyorlar* [3, 6, A, Ö, U, 25, E, B, D]. Başka bir katılımcı ise benzer şekilde *"Ben kendim düşünüyorum da çocukların hanımın pek düşündüğünü zannetmiyorum* [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O].

Yener (1981) ve Karapazar (1993) tarafından yapılan araştırmalar sonucunda tüketicilerin cinsiyetine göre satın alma alışkanlıklarının ve talep ettikleri malların birbirinden farklılıklar gösterdiği bulunmuştur. Alış veriş yaparken kadın ve erkekler farklı davranışlar göstermektedirler. Bazı ürünler sadece erkekler, bazıları sadece kadınlar tarafından tercih edilmektedir. Bunlara ilave olarak genellikle kadınların aile içi satın alma kurumu olarak satın alma faaliyet ve kararlarına erkeklerden daha fazla katıldıkları belirtilmektedir (Selimoğlu, 2003: 19). Ancak kadının bu rolü tıpkı diğer rollerde olduğu gibi ev dışında bir işte çalışmaya başlamasıyla farklılaşmıştır. Genelde çalışan kadınlar rahatlık, eğitim ve boş zaman faaliyetlerine akıllı satın alma gibi eve ilişkin faaliyetler yerine daha fazla önem vermektedirler. Çalışan kadınlar ailedeki rolleriyle daha az uyum sağladıklarından dolayı satın alma işini daha az yapacaklardır

Burada şunu da ilave etmek gerekir. Kadınlar kendi hemcinsleri tarafından dahi ekonomik konularda daha dikkatsiz oldukları yönünde eleştirilmektedir. Bununla birlikte eşinin alış veriş konusunda daha dikkatsiz olduğunu belirten bayan katılımcılar da bulunmaktadır.

Bu bulgulara dayalı olarak ailelerin eğitiminde televizyonun önemli bir araç olarak kullanılabileceği söylenebilir. Yine yazılı medya aracılığıyla da ailelerin eğitilebileceği ifade edilebilir. TV ve yazılı medya aracılığıyla yapılacak eğitimler, ailelere ulaşma ihtimali en yüksek olan ve ailelerin en çok ilgi gösterecekleri araçlar olarak ön plana çıkmaktadır. Mülakatlarda aileler internet ve bilgisayardan çok nadiren söz etmişlerdir. İnternet, bilgi edinme ve eğitim için önemli bir araç olmakla birlikte tüm ailelerde internet olmaması veya ailelerin bilgisayar kullanma konusundaki yetersizlikleri bilgisayar ve internetin tüm ailelerin eğitimi için etkili bir araç olamayacağını ortaya çıkarmaktadır. TV ve yazılı medya araçları aileler için daha uygun bilgi edinme ya da eğitim araçları olarak görülmektedir.

Görüşmelere katılan aile üyeleri tarafından ailelere yönelik olarak en çok önerilen eğitim konuları ise kredi kartı kullanımı, bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve enerji tasarrufudur.

Evlenme hazırlığındaki bireylerin en çok vurguladıkları nokta evlenme sürecinde aşırı harcama yapılması ve bu harcamaların aileleri zorlamasıdır. İnsanlar ödemekte zorlanacakları borçlar yaparak düğün alış verişi ve düğün törenleri yapmaktadırlar.

Evlenen bireylerin aile bütçesi konusunda eğitilmesi gerektiği mülakatlardan ortaya çıkmaktadır. Evlilik hazırlıkları sürecinde birçok harcama kısıtlanabilir olmakla birlikte çiftler bunlardan vazgeçmeye razı görünmemektedirler. Çiftler ihtiyaçlarını karşılayacak ürünlere değil, her ürünün en pahalısını almaya yönelmektedirler. Hatta bunun için üç beş yıl borç ödemeye razı görünmektedirler. Bu durum nişanlı bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *Yeni evlenecek bir çift gidiyor çift kapılı buzdolabı, üç yüz yirmi litrelik, yani bu insanlar muhtemelen en az yani zihin yapıları üç dört yıl sonra bir çocuk sahibi olacaklar yani en fazla dört kişilik bir aile olacaklar ve şey hani belki de daha çok kalabalık ailelere hitap edebilecek bir ürün sırf hani bu ürünün çok iyi reklamı yapıldığı için* [ODAK, 6, 1, N, Ö, Ü, 24, K, B, D].

Genç bireyler bu harcamalar yüzünden evliliklerini erteleyebildiklerini belirtmektedirler. "Bu yaz evlenmeyi düşünürken gelecek yaza kaldı evliliğimiz" [11, 1, N, Ö, Ü, 24, K, B, D]. Bu anlamda düğün alış verişi gibi bazı adetlerin yerine getirilmesinin

ekonomik açıdan hem evlenecek kişileri hem de ailelerini oldukça zor durumlarda bıraktığı görülmektedir. Düğün alış verişi ve evlenme sürecindeki diğer alış verişlerin veya harcamaların ölçülü yapılması konusunda hem evlenecek bireyler hem de çocuklarını evlendirecek olan ailelerin eğitilmesi gereklidir. Evlenme hazırlığındaki bireylerin aile ekonomisi konusunda eğitim almasının yararlı olacağı bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *Yeni evlenen gençler de en azından kendi cebine göre hareket etme bilinci verilebilir herhalde. Verilmeli muhakkak yoksa on yıl boyunca işte evlilik borcunu ödemeye çalışan, taksitlerini ödemeye çalışan insan profili çıkıyor. Bu da zaten beraberinde birçok sıkıntıyı getiriyor* [10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, O].

Evlenme hazırlığındaki bireylerin en çok vurguladıkları noktalardan biri evliliklere tamamen ekonomik açıdan yaklaşılmasıdır. Bu durumu bir katılımcı şu şekilde ifade etmiştir:

> *Kız istemeye gidiyorlar, ilk soru: Kaç para kazanıyor? Mesleği var mı? Hiç kimse bu çocuk ahlaklı mı bu çocuğun değerleri neler? Kızıma nasıl sahip çıkar veya oğluma nasıl davranır? Böyle bir endişenin olmayışı sebebiyle insanlar tamam kendi çocuklarını evlendiriyorlar ama ne yazık ki tek kriterleri maaşı nedir, işi nedir, ne alacaksınız, evi var mıdır?* [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O].

Bu anlamda evlenme hazırlığındaki kişiler her şeyin maddiyatla ölçülmesinde rahatsızlıklarını dile getirmektedirler. Ancak evliliğin bozulmaması ve mutlu bir şekilde sürdürülmesi konusunda evlilik hazırlığındaki bireylerin eğitilmesinin mutlaka gerekli olduğu ortaya çıkmaktadır. Parçalanmış aile üyeleri evliliklerin en çok ekonomik nedenlerden bozulduğu belirtmektedirler. Bu anlamda evlenen çiftlerin ekonomik durumlarını birbirlerine açıkça söylemeleri gerektiği ve çiftlerin birbirlerini bu anlamda kabullenmelerinin önemli olduğu üzerinde en çok durulan konulardır.

Buradaki bulgular parçalanmış aileler içinde geçerli olmakla birlikte doğrudan parçalanmış ailelere yönelik bazı bulgularda ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan en önemlisi ailenin ekonomisinin bozulmasının boşanmaların en önemli nedenlerinden biri olarak

gösterilmesidir. Aynı zamanda ailede huzurun bozulmasının da en önemli sebeplerinden biri olarak ekonomik sıkıntılar gösterilmektedir.

Tüketim alışkanlıklarının insanların evliliğe bakışlarında dahi bozulmaya neden olduğu bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Bizim psikolojimiz sahip olduğumuzu korumaktan değil artık benim bir ayakkabım var ikincisi de olsun her alanda duygusal olarak da böyle her alanda artık hep tüketmeye yönlendik tamir etmeye değil işte mesela boşanmalar arttı neden çünkü tamir etmek yerine artık tüketiyoruz. Yeniden kullanmaya o ilişkiyi yeniden kurmaya endeksli değiliz. Yani insanlar üretmekten çok tüketmekle uğraşıyorlar* [9, 61, U, M, Ü, 41, K, E, O].

Parçalanmış ailelerin boşanma sonrası çok ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Özellikle boşanmalardan sonra çocuk bakımını üstlenen anneler oldukça ciddi ekonomik sıkıntılarla adeta boğuşmaktadırlar. Bu anlamda parçalanmış aile üyelerine yönelik bir uyum eğitimi oldukça yararlı olabilir.

Parçalanmış ailelerin özellikle destek hizmetleri alma anlamında yeterince bilinçli olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle parçalanmış ailedeki özellikle kadınlar karşılaştıkları her sorunu kendi kendilerini çözmeye çalışmaktadırlar. Ancak gerek ekonomik sorunlar gerekse yeterli bilgi ve becerilere sahip olmamalarından dolayı karşılaştıkları sorunların altında ezilmektedirler. Bu anlamda kadınlara veya parçalanmış aile üyelerine destek olan resmi ve özel kuruluşlar ile gönüllü kuruluşlar hakkında aile üyeleri eğitilerek bu kuruluşlardan destek almaları sağlanabilir.

HUKUK BOYUTU

Tablo 48. Katılımcıların Ailenin Hukuk Konularına İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri	
Aile Üyelerini İlgilendiren Hukuk Konuları	**Sayı**
Aile Kurumunu İlgilendiren Yasal Düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Nikâh, Miras, Boşanma, Evlilik Sözleşmesi, Veraset İlamı Verme Vb.)	42
Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Hukuki Koruma Tedbirleri	34
Tüketici Hakları	25
Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları	19
Sosyal Güvenlikle İlgili Hak ve Sorumluluklar	17
Çocuk istismarının önlenmesi	16
İnsan Hakları Ve Temel Özgürlükler	14
Kanunların anlaşılmaz oluşu	17
Hukuk Konuları İle İlgili Eğitimin Nasıl Olması Gerektiği	23

Kanunlar toplumsal yasamı düzenleyen, uyulmadığında belirli yaptırımları olan, devlet tarafından belirlenmiş kurallardır. Kanunlar toplumdaki tüm bireylere hitap etmekte, bireyler arasındaki ilişkileri düzenlemekte ve eşit fırsatlar sağlanması için zemin hazırlamaktadır (Isıktaç, 2003: 127). Bu nedenle özellikle aile üyelerinin bu tür yasal düzenlemeler konusunda bilgi sahibi olmaları önemli görülmektedir. Diğer taraftan kanuni düzenlemeler her ne kadar toplumsal yaşamı düzenlemeye yönelik yenilense de bu değişimlerin işlevsel hale gelmesi için devlet görevlilerinin (polis, avukat, hakim gibi) bu değişimlere duyarlı davranıp uygulamaya sokması ve bireylerin haklarını bilerek bunları talep etmesi gerekmektedir (Ayaz ve Efe, 2007: 70)

Aile üyelerini ilgilendiren bu tür yasal düzenlemelerle ilgili olarak katılımcıların daha çok aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Nikâh, Miras, Boşanma, Evlilik Sözleşmesi, Veraset İlamı Verme Vb.) konusu üzerinde durdukları gözlenmiştir. Özellikle evlilik hazırlığında olan katılımcılar ilgili konuda çok yetersiz olduklarını ve bu konuda eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Evlilik hazırlığı yapan nişanlı bir katılımcı *"evlilikte hak ve kanunlar neler olacaktır….kadında çalışıyor erkek de çalışıyor bunların paylaşımı nasıl olabilir ev bakmak kimin yükümlüğüdür bunlarla ilgili bir kanun var mı bilmiyorum"* [5, 16, N, Ö, YO, 25 ,K ,B, O] diyerek, aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemelerle ilgili bilgi eksikliğine vurgu yapmıştır. Evlilik hazırlığı yapan bir başka katılımcı da "*hukuksal anlamda çok fazla evliliğe yönelik bilgim yok bilgimin olmasını isterdim ailenin korunmasıyla ilgili kanun özellikle…."* [3, 6, N, E, U, 25, E, B, D]. şeklinde bir ifade kullanarak aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler konusunda bilgi eksikliği yaşadığını vurgulamıştır. Benzer şekilde başka bir evlilik hazırlığı yapan nişanlı bir katılımcı da;

> *Toplu olarak mesela evlilik kurumu ile ilgili olsun aile kurumu ile ya da insanların bir başka insanın bir başka insana evlilik dışında hak ve hukukları hepsi genel olarak olması gereken güncel konuları bilmek isterim. Mesela şu an evlenmek istediğimde ne gibi haklarım var bilmek isterim. Mesela Allah göstermesin evlendiğinde eşinden boşanma durumu oldu yani bu şekilde bir bayanın ya da erkeğin hak özgürlüğü nedir?* [5, 61, N, Ö, Ü, 25, K, B, D],

diyerek bu konuda eğitim alma ihtiyacı duyduğunu belirtmiştir. Evlilik hazırlığı yapan diğer bir katılımcı da;

> *Herkes bireysel hukuk haklarının hepsini bilmeli herhalde. Anne, baba, karı. Yani karı koca. Karısına ve kocasına karşı birbirlerine karşı ne tür hukuksal hakları varsa, mesela, suç işlediğinde, şiddet uyguladığında kocasının suçsuz olduğunu bilmesi gerekir bir kadının tabi. Yani her türlü haklar, sadece şiddet değil tüketim hakkınız olsun, eğitim hakkınız olsun, sağlık hakkını… Temel bütün haklarını hukuksal olarak bilmeleri gerekir. Hem çocukların, hem anne babanın. Yani önce anne babanın bilmesi lazımda bir ailede. Zaten onlar çocuklara bir şekilde sirayet eder* [9, 35, N, Ö, Ü, 21, K, B, O],

diyerek özellikle aile üyelerinin evlilik sürecinde yaşanması muhtemel sorunların önlenmesi açısından önemli konulara vurgu yapmıştır.

Aile Kurumunu İlgilendiren Yasal Düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Nikâh, Miras, Boşanma, Evlilik Sözleşmesi, Veraset İlamı Verme Vb.) görüşüne başvurulan uzmanlarda ilgili konuda aile üyelerinin eğitilmesinin önemine ve bu konudaki ihtiyaca vurgu yapmışlardır. Uzman bir katılımcı *"yeni çıkan kanunlar hakkında hiç birimiz bilgi edinmedik yani onlar öğretilmeli"* [3, 1, U, E, Ü,37, K, E, O] diyerek özellikle yeni çıkan kanunlar konusunda bir eğitim ihtiyacı olduğuna değinmiştir. Diğer taraftan ailenin korunmasına yönelik kanun ve medeni kanunla ilgili olarak verilecek eğitimlerin önemi vurgulanmıştır. Uzman bir katılımcı *"…medeni kanun verilmesi gerekiyor, bu medeni kanunu kadın değil herkesin bilmesi gerekiyor kesinlikle. Ama bunu ayrı yapmamak gerekiyor yani. A dan Z ye hakkımı bileceğim, herkes hakkını bilecek."* [3, 59, U, E, Ü, 42, E, E, O], şeklinde bir ifade ile medeni kanunla ilgili olarak tüm aile üyelerinin eğitilmesinin önemini vurgulamıştır. Bir başka uzman katılımcı da *"….Sonra, kendi aile içindeki diğer haklar nedir, onların yasal şeylerini bilemiyorum. Ne tür haklarımız var…"* [4, 34, U, D, Ü, 42, K, E, O] diyerek aile içindeki haklar konusunda sadece evlilik hazırlığı yapan bireylerin değil farklı statülerdeki (aile kurmuş, uzman vb.) bireylerinde bu konuda bilgi eksikliği duyduklarını ifade etmiştir.

Özellikle aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemelerin yeterince bilinmemesinin çeşitli mağduriyetlere yol açtığı ve en çok da kadınların mağdur olduklarına ilişkin çeşitli uzman görüşleri tespit edilmiştir. Katılımcı uzmanlardan birisi;

> *Bu ailenin korunmasına dair kanunda yapılan düzenlemeler, tabi bu başta her ne kadar aile gibi gözükse de, bizde aileden kasıt özellikle kadın. Kadının korunmasına yönelik... İlk önce bu, kadına hakkını vermek lazım diye düşünüyorum. Yani, kanunla düzenlenmesi tabi ki güzel. Yalnız bunların, insanların bu işi kendi içlerinde bir düzenlemesi lazım. Bunun için eğitim alması şart* [9, 25, U, AV, Ü, 34, E, B, O],

şeklinde bir ifade ile özellikle kadınların bu konudaki mağduriyetlerine vurgu yapmıştır. Diğer bir uzman katılımcı da ailede yaşanan hukuki sorunların genelde kadınları mağ-

dur ettiğini ve bunun da aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler konusundaki bilgi eksikliğinden kaynaklandığını şu şekilde ifade etmektedir:
"…boşanma, ondan sonra miras, özellikle bu konulardaki eğitimlerin, sonra şiddet, cinsel şiddet, fiziksel şiddet, bunların, bunların kurallarının ve hukukunun ne olduğunun özellikle bilinmesi gerekiyor. Yani özellikle de kadınların bunu çok iyi bir şekilde bilmesi gerekiyor. Yani çünkü genelde bu konuda mağdur edilen taraf kadınlar oluyor." [2, 35, U, P, Ü, 37, K, B, O].

Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler konusunda kadınların yaşadıkları mağduriyetlerin ortadan kaldırılabilmesi için ise uzman bir katılımcı;

> *Medeni kanunla ilgili bilgiler verilmesi lazım, veraset kanunu ile ilgili özellikle miras davalarında kadınların hakları, yükümlülükleri nelerdir. Çünkü en fazla toplumda hakları yenen onda kadınlar olduğu için o tür konularda öncelikli olarak tabi kanunsal anlamda bilgi verilmelidir* [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O],

diyerek bu konuda düzenlenecek eğitimlerin önemini belirtmiştir. Diğer taraftan aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularına ilişkin verilecek eğitimin önemini ortaya koymak açısından uzman bir katılımcının *"…mesele bu problem çıkıp nasıl dizayn edileceğinden ziyade problemin çıkmasını önleyici eğitim verilmeli olayı o pozisyona düşürmeyecek eğitim verilmeli topluma. Daha ziyade ceza hukuku mantığıyla bakarsak suç işleyene ceza vermekten ziyade suçun işlenmesinin önüne geçilmeli."* [5, 55, U, AV, Ü, 44, E, E, O] şeklindeki görüşü bireylere verilecek eğitimin hangi mantıkla verilmesi gerektiğine ilişkin önemli bir konuya dikkat çekmektedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusudur. Evlilik hazırlığı yapan nişanlı bir katılımcı *"şiddetle alakalı yasalarımız varsa her türlü bireyin bu yasalardan haberdar olması ve kendi şiddet tanımını ıı bu yasalara göre oturtması gerektiğini düşünüyorum. Ve bunun için de devletin bilinçlendirmesi gerektiğini düşünüyorum"* [8, 6, N, Ö, Ü, 23, K, B, O], diyerek bu konuda bilgi sahibi olmak istediğini vurgulamaktadır.

Aile içi şiddetin önlemesi konusu ile ilişkili görüşler incelendiğinde daha çok kadınların aile içinde şiddete maruz kaldıkları ve onların eğitilmeleri gerekliliği ön plana çıkmaktadır. Bir katılımcı "*Şiddet gören kadın, ne yapacağını, hangi merciye başvuracağını veya ondan sonraki travmasını ne şekilde, nasıl yardım alarak atlatacağını bilmiyor. Bu çok büyük bir eksik*" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O] diyerek aile içinde şiddet gören kadınların bu konuda nasıl yardım alacaklarını bilmediklerini ifade etmektedir. Diğer bir katılımcı *"Günümüzde şiddet gören kadınlar, hiçbiri bu kurslar hakkında… Yani bu kurslarla eğitilmeli. Birçoğu bilinçsiz olduğundan dolayı şiddete maruz kalıyor. Sesi çıkmıyor, eziliyorlar. Kurslar kesinlikle gerekli."* [9, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O] diyerek kadınların aile içi şiddete maruz kalmalarının temel nedeni olarak bilinçsizliği ön plana çıkararak çeşitli kurslarla bilinçlendirilmeleri gerektiğini ifade etmektedir. Uzman bir katılımcı da;

> *Kadını korumaya yönelik baya bir düzenlemeler yapıldı, kanunlar getirildi ama ve lakin kaç kadının bundan haberi var özellikle şiddete maruz kalan kadınlar kol kırılır yel içinde kalır kocamdır döver de sever de hâlbuki şiddet değil sadece fiziksel şiddet psikolojik şiddet bile yapamayacağını eşlerinin bilmiyorlar yâda bir şekilde hani ucundan kıyısından duyduysa karakola gidiyor orada polislerin iknasıyla git bacım sen evine buralarda ne uğraşıyorsun kocandır deyip ikna olup gönderiliyorlar bu konuda yeterli bilgileri olsa haklarının ne olduklarını bilseler buna maruz kalmazlar* [10, 6, U, P, Ü, 42, K, E, O],

diyerek aile içi şiddetin özellikle de kadınların aile içinde maruz kaldıkları şiddetin temel nedeninin yeterli düzeyde bilgi sahibi olunmamasında kaynakladığını vurgulamaktadır.

Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri hakkında verilecek eğitimin kimlere yönelik olmasını belirtmesi açısından bir katılımcının "*Aile içi şiddet o konuda eğitim verilebilir. Çünkü aile içi biraz önce söylediğimiz gibi birbirimizin haklarını bilmiyoruz. Ne ben biliyorum ne hanım biliyor.*" [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O] şeklindeki ifadesi önemlidir. Bununla birlikte uzman bir katılımcının *"insanların haklarıyla alakalı şeyleri bilmesi yani o şiddet meselesinde özellikle başvuracak yerleri bilmeleri yâda hani onları koruyan bir takım kurumlar kuruluşlar onlar için kurulmuş olan bunları falan bilmeleri tabi ki*

yararına olduğunu düşünüyorum." [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O] şeklindeki ifadesi de bu konuda verilecek eğitimin içeriğini belirtmesi açısından önem taşımaktadır.

Ayaz ve Efe (2007) Ankara Kalesi bölgesinde yaşayan 15 yaş üzeri kadınların, Yeni Türk Medeni Kanunu, Yeni Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanunun kadın sağlığı ile ilgili bölümlerine ilişkin bilgi düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları araştırmada 15 yaş ve üzeri kadınların, ilgili konulara ilişkin bilgi düzeylerinin çoğunlukla yanlış ya da yetersiz olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada elde edilen bulgular ışığında da aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda tüm aile üyelerinin bilgilendirilmesi ve özellikle böyle bir durumla karşılaştıklarında nerelere başvurabilecekleri ve kimlerden yardım isteyebilecekleri konusunda bir eğitimin gerekli görüldüğü ortaya çıkmaktadır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da tüketici hakları konusudur. Tüketici hakları konusunda katılımcıların geneli yeterli bilgi düzeyinde olmadıklarını ve toplumun tüm bireylerinin bu konuda bilgilendirilmesinin önemli olduğunu vurgulamışlarıdır. Bir katılımcı *"Bu konuda şimdi toplumumuz gerçekten hiç bilinçli değil bu konuda daha doğrusu bu konularda bence bu kadar kanal varsa bir taraftan da tüketicilerle ilgili bir kanal açıp insanlara şu şu şu şu maddelerin ne olduğunu anlatması lazım."* [6, 1, A, S, Ü, 47, E, E, O], derken, diğer bir katılımcı *"Tüketiciler kanununu bizim çok iyi bilmemiz gerekiyor nelere sahip olabileceğimizi neler yapabileceğimizi.."* [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O], diyerek tüketici hakları konusunun önemini vurgulamışlarıdır. Özellikle ev hanımı olan katılımcılardan birisi *"Tüketici haklarında kesinlikle hayır. Yetersiz olduğumdan eminim."* [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O], diyerek bu konuda eğitim verilmesi gerekliliğine vurgu yapmıştır.

Ersoy ve Arpacı (2003)'nın Ankara ili Gölbaşı ilçesi Halk Eğitim Merkezine bağlı kurslara devam eden ev kadınlarının tüketici hakları konusunda bilgi düzeylerini ve tüketim davranışlarını belirlemek amacı ile yürüttükleri çalışmada; kadınların tüketici hakları konusunda yeterince bilgi sahibi olmadığı saptanmıştır. Kadın tüketicilerin yaklaşık olarak yarıya yakınının (% 43.6) mal ve hizmetlerle ilgili bilgi kaynağı olarak televizyon ve radyodan yararlanırken, % 76.4'ünün de satın almadan önce en fazla bilgiye ihtiyaç duyduğu belirlenmiştir. Kadın tüketicilerin büyük çoğunluğu (% 72.8) tüketici olarak mal ve hizmetlerin fiyatı, kalitesi, malların bakım ve kullanım kolaylığı ile

hatalı mal ve hizmetler konusunda başvurulacak yer konusunda bilgi ihtiyacı duymaktadır.

Tüketici hakları konusu ile ilişkili olarak en çok karşılaşılan sorun herhangi bir nedenle yapılan alışveriş sonunda yaşanan problemin çözüm yollarının bilinmemesine yöneliktir. Evlilik hazırlığı yapan bir katılımcı *"özellikle tüketici hakları konusunda yani bir şey satın alıyorum ve işimize yaramıyor belki de yada bize tanıttıkları gibi çıkmıyor ama işte hakkımızı koruyamıyoruz onun geri dönüşümünü yapamıyoruz"* [11, 1, N, Ö, Ü, 24, K, B, D], diyerek bu konuya vurgu yaparken diğer bir katılımcı *"mesela bir mağazaya gittiğinizde alışveriş yaptığınız zaman, bu alışveriş doğrultusunda hani geriye iade etmek istediğimde bunun süreci nedir, ne şekilde geriye götürebilirim bunu bilmeyen birçok insan var."* [8, 16, A, İ, Ü, 29, K, E, O], şeklindeki ifadesi ile bu konuda duyulan eğitim ihtiyacını işaret etmektedir. Tüketici haklarının korunmasına yönelik olarak ayıplı mal satın alan ya da kendisine noksan bir hizmet sunulan tüketicinin bu mal ya da hizmet dolayısıyla uğradığı zararın giderilmesi ve genel anlamda haklarının korunması amacıyla gerekli yasal tedbirlerin alınması ve etkin bir şekilde uygulanması olarak bilinen tazminat hakkı (Hayta, 2006: 247) konusunda aile üyelerinin bilinçlendirilmeleri önemli görülmektedir.

Tüketici hakları ile ilgili karşılaşılan başka bir sorun olarak da hak arama sürecinin uzun sürmesine yönelik olarak ortaya çıkmaktadır. Bir katılımcı *"Tüketici hukukunu bilsek bile ıı sonra neyse bir zarar görmüşsek onu halletmeye çalışsak halledemiyoruz. Aylarımız yıllarımız geçiyor. O yüzden ilk önce bu sorunun aşılması lazım. Ondan sonra bizim yeterli bilgiye sahip olmamız lazım. Onun için birincil olan şeyin hukukun işlevsel hale getirilmesi gerektiğini düşünüyorum."* [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O], şeklinde bir ifade kullanarak bu konuda yeterli bilgi sahibi olmanın tek başına yeterli olmadığını, hukuki sürecin çok uzun sürmesi nedeni ile tüketicilerin haklarının iyi korunamadığını belirtmektedir.

Tüketicilerin bilinçlendirilmesine yönelik olarak düzenlenecek eğitim programlarının temel amacı, tüketiciye ihtiyaç duyduğu bilgileri nerede ve nasıl bulacağını, bilgiyi nasıl değerlendirebileceğini ve kullanabileceğini öğretmektir. Bunun yanı sıra; tüketicinin mal ve hizmetleri satın alma ve kullanma becerisini geliştirmek, üretim ve bölüşüm şartlarının sorgulanmasını sağlamak, bir bütün olarak çevre bilincini oluşturmak, üreti-

min olduğu gibi tüketimin de niteliğini belirleyen ekonomik ve toplumsal tercihlerde taraf olmayı içermektedir (Mazlum, 1999: 9).

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusu katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konuyu oluşturmaktadır. Uzman bir katılımcı;

> *Sıkıntılarda nerelere başvuracağını başvuru noktalarını öğrenmesinde faydası var. Biz öğrendiğimizde onları yönlendirebiliyoruz ama her birinin aile içi hayatlarını bilemeyiz. Çünkü bunlar mahrem konular bizlere anlatmadıkları sürece bizler bunun farkına varamayabiliriz o yüzden onların mutlaka bu konuyla ilgili bilinçlendirilmesi gerekiyor* [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O],

diyerek aile üyelerinin gerek aile içi gerekse çevre ile ilişkilerinde yaşadıkları problemlerin çözümünde başvurabilecekleri çeşitli kurum ve kuruluşlar hakkında bilgilendirilmelerinin yararlı olduğunu vurgulamıştır. Diğer taraftan başka bir katılımcı *"…mesela eşler birbirlerine karşı şiddet uyguladıkları zaman diyelim polislik oldu karakolluk oldu, yani bu karakolluğa gitmeden önce ne yapmamız gerekiyor? Nasıl davranmamız gerekiyor?"* [10, 44, A, İM, Ü, 47, E, E, O], diyerek aile üyelerinin bu tür durumlarda nerelerden yardım alabilecekleri konusundaki eğitim ihtiyaçlarına vurgu yapmıştır.

Gerek aile içi şiddete maruz kalma gerekse diğer problemlerde özellikle yardım alınabilecek yerler hakkında bilgilendirmenin önemini vurgulayan bir başka katılımcı da *"Her zaman ezilen kadınlar olduğu için en çok bilgilerin kadınlara verilmesini isterim..mesela şiddet gördüğünde ne yapmalıdır,nereye başvurmalıdır veya ne bileyim karsısındaki insanı nasıl sakinleştirmelidir genelde yani bu kapıların kadınlara açılmasını isterim"* [1, 55, A, EH, L, 37, K, E, O], diyerek özellikle kadınlara yönelik hizmet veren kurum veya kuruluşlarla ilgili kadınların bilgilendirilmesinin önemini belirtmiştir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusudur. Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumlulukların yeterince bilinmemesi sonucunda ortaya çıkan sorunlar konusunda eğitim alma ihtiyacı olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Bir katılımcı;

> *sigortasız yıllarca çalıştırılıyorlar bu da işte geleceğe yönelik işte onların sosyal güvencesi olmuyor geleceğe yönelik maddi sıkıntılara sebep oluyor bu noktada halkın daha çok bilinçlenmesi özellikle iş kanunuyla ilgili işçi haklarıyla ilgili onun halka daha güzel anlatılmasını isterdim* [7, 1, A, EH, Ü, 35, K, E, O],

demiştir. Diğer bir katılımcı ise;

> *Bir özel sağlık sigortası yaptırıyorum bana dergi gibi, bir anlaşma çıkarıyorlar, küçücük yazılarla, ben onları okuyamıyorum bana imzala diyor, ben imzalıyorum. İçeriği nedir bilemiyorum ki,…..eee ama sözde anlatıyorlar işte şu var bu var işte anlatıyor, başınıza öyle bir şey geldiği zaman yetkiliye ulaşamıyorsunuz yani haklarımızı bilmiyoruz çok az biliyoruz, o az bildiğimizde yeterli değil* [7, 34, A, ES, L, 41, E, E, O],

diyerek diğer kurumlarla yapılan sözleşmelerle ilgili olarak bilinmesi gerek konularda bilgi eksikliği yaşandığını vurgulamıştır.

Aile içinde anne ve babalarca çocuğun ihmal ve istismar edilmesi, insanlık dışı kötü muamelenin yapılması, çocuğun aile içinde yaşama, yetişme ve korunma olanaklarının fiilen kalmaması, çocuğun hakları bakımından önemli bir güvensizliktir. Çocuk Hakları Sözleşmesi ilke ve standartlarına göre, çocuğun geçici veya alternatif bakım ortamlarına yerleştirilmesi gereksinimi günümüzde yaygın bir sorun alanı olarak gözlenmektedir (Cılga, 2001: 69-73). Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da çocuk istismarının önlenmesi konusudur

Özellikle çocukların istismar edilmesinin önlenmesi konusunda çok fazla yeterli bilgiye sahip olunmadığı ve bunun da çeşitli nedenleri olduğu katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Nitekim bir katılımcı *"Çocuk koruma kanunu niye uygulanmıyor? Niye uygulan... Uygulayıcılar inanmıyor da o yüzden uygulanmıyor."* [10, 25, U, AK, Ü, 40, K, E, O] diyerek uygulayıcıların bu konuda ilgili hassasiyeti göstermediğini vurgulamaktadır. Diğer taraftan korunma kapsamına alınan çocukların bakım kurumlarında yeniden ihmal ve istismara uğramaları günümüzde gözlemlenmektedir. Kurumsal istismarın önlenmesi, sorumluların yargılanması ve mağdurun korunması konusunda uzmanlık kazanmış destek mekanizmaların gereğini ortaya çıkarmaktadır. (Cılga, 1989: 261-

278). Bir katılımcı *"Hadi ailede şiddete uğruyor diye aldı, yuvaya da gittiğinde birde üstüne cinsel istismar, tecavüz ekleniyor. Yani hakkım var ama sonucu yok. Kanun var ama sonuç yok."* [4, 55, A, EH, L, 36, K, E, D], diyerek özellikle çocukların istismarının pek fazla önemsenmediğine işaret etmektedir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da insan hakları ve temel özgürlükler konusudur. İnsan hakları ve temel özgürlükler konusunda ise katılımcılar özellikle hak arama konusuna vurgu yapmışlardır. Bir katılımcı *"…. ne kadar bizim kanuni hakkımız var onları bilmemiz gerekiyor kadının eşi üzerinde eşin kadının üzerinde etkilerinin muhakkak bilinmesi gerekiyor."* [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O], diyerek temel hak ve özgürlükler konusunda bilgilendirilmenin önemli olduğunu vurgulamıştır. Uzman bir katılımcı da;

> *Yani hak nasıl aranır, benim haklarım nelerdir, bunlar üniversite öğrencisi, dolayısı ile tüketici hakları konusu bu diğer şeylerden daha da popüler bir başlık olmasına rağmen bu bilinmese diğer başlıklar çok daha az bilinecekti yani bir takım sorunlar olduğunda hak nasıl aranır, haklarımız nelerdir, neler yapmalıyız. Bu konudaki bir eğitim çok gerekli ve yapıldığında da faydalı olacaktır diye düşünüyorum* [1, 35, U, AK, Ü, 42, E, E, O],

diyerek çeşitli sorunlar yaşandığında nasıl hak aranacağı konusunda aile üyelerine verilecek bir eğitimin önemi üzerinde durmaktadır. Toplumun her kesimi için insan hakları eğitimine gereken önem verilmelidir. Kuşkusuz, insan haklarına gerçek saygıyı sağlamanın öncelikli yolu, kapsamlı bir insan hakları eğitiminden geçmektedir. Ancak, eğitimi sadece kanun uygulayıcı kolluk görevlileri ile ceza adalet sistemi içinde yer alan diğer kamu görevlilerinin eğitimi olarak algılamak ve uygulamak, insan haklarının gerçek anlamda korunabilmesi hedefine istenilen ölçüde etkili hizmet etmemesine yol açmaktadır. Devlet görevlilerinin eğitilmesinin yanında, toplumun bütün kesimleri, her türlü özel ve devlet olanağı kullanılarak, sahip oldukları haklar ve bu hakların kısıtlanması veya ihlali halinde yapmaları gerekenler hakkında eğitilmelidirler.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularla ilişkili olarak üzerinde önemle durulan diğer bir konu ise kanun metinlerinin anlaşılmaz oluşudur. Bazı katılımcılar kanun metinlerinin açık ve herkesin anlayacağı bir dille yazılmamış olmasının insanların yasal

konularla ilgili hak ve sorumluluklarını öğrenmelerinde önemli bir sorun yarattığı görüşündedirler. Uzman bir katılımcı;

> *Hukuk dili olarak daha çok sırça köşkte yani kendi alanındaki insanların anlayabileceği, yorumlayabildiği bir dil kullanabildiği bir yapıda bulunuyor ülkemizde….özellikle toplumsal yaşama dönük olan özellikle aileye, kadınlara, çocuklara yönelik, işte tüketicilere yönelik olarak yapılan kanunların bir uygulanabilirlik açısından veyahutta şöyle diyelim anlaşılabilir olması açısından özellikle, konunun gerçek muhatapları yani ailelerin bunları öğrenebilmeleri okuduğu zaman kendi hayatı için yorumlayabilecekleri bir şekilde yayınlamak gerekiyor* [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y],

diyerek kanun metinlerinin anlaşılır bir biçimde yazılmasının önemine vurgu yapmaktadır. Diğer bir uzman katılımcı da *"insanların anlayacağı şekilde ifade edilmiyor yani ya da birazcık karmaşık ya da kimin ne dediği belli olmayacak şekilde ifade edilebiliyor yani çok zannetmiyorum insanların da bilgi sahibi olduğunu."* [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O], şeklindeki bir ifade ile insanların hukuki konularda yeterince bilgi sahibi olmamalarının temel nedeni olarak kanun metinlerinin dilini görmektedir. Bir katılımcı da *"…açıklayıcı hiç bir şey yok. Gidiyorsun diyelim boşanmaya gidiyorsun sana dilekçe yazdırırken senin böyle bi hakkın var deniliyor, e hiç kimse bilmiyor, ben bilmiyorum mesela mal ayrımı dendi gazetelerden okuyoruz neymiş evlenirken imzalayacakmışsınız."* [11, 59, U, SĞ, Ü, 44, K, E, O], diyerek kanunlarla ilgili yeterince bilgi sahibi olmayan bireylerin aile ile ilgili çeşitli durumlarda sorunlarını çözmede yaşadıkları güçlüklere değinmiştir.

Katılımcılara aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda verilecek bir eğitimin nasıl olması gerektiği sorulduğunda ise çeşitli yöntemler önermişlerdir. Bir katılımcı;

> *Aileler sadece yasalarla korunamaz topluma bu bilinç yaygınlaştırılmalı ve ayrıca bu yasaların ailelere neler kazandırdığı göz önünde bulundurulup kamuoyuna ciddi anlamda tanıtıcı yani televizyonlardan reklam spot filimler şeklinde anlatılmalıdır ama yasalarla ailenin korunamayacağı da göz önünde bulundurularak ailedeki sevgi bağının saygı ve dayanışmanın önemi vurgulanmalıdır* [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O],

diyerek özellikle bu tür konularda eğitim aracı olarak medyanın kullanılması gerektiğini vurgulamıştır. Diğer bir katılımcı da;

> *Kişi hak ve sorumluluklarını altını tekrar çizerek söylüyorum bilmesi gerekir bu manada hakkını da sorumluluklarını da bilmesi açısından bilinçlendirme seminerleri düzenlenebilir, yine yazılı ve görsel medya aracılığıyla bunlar anlatılabilir insanlarımıza, işte şunlar sorumluluklarınızdır şunlarda haklarınızdır diye…* [12, 1, U, E, Ü, 44, E, E, O],

diyerek yazılı ve görsel medya araçları yanında çeşitli seminerler düzenlenmesinin faydalı olabileceğini ifade etmiştir.

Aile içi şiddetin önlenmesine yönelik olarak da bir katılımcı;

> *Şiddetin içinin tekrar doğru olarak doldurulup halka sunulması gerekiyor bu şiddet nedir ne kadar şeydir ne şiddet değildir şiddete maruz kalan insanın yapması gereken nelerdir hani biraz hukuk deyince biraz hukuk başlığı altında bunlar lanse edilince biraz itici oluyor işin aslı bana öyle geliyor hukuken çok böyle maddeler numaralar soğuk geliyor ha bunlar farklı isimlerle farklı konularda farklı sunumlarla insanlara verilebilir işte çok izlenen programlar içerisine serpilebilir yâda oyunlar tarzında verilebilir yani* [10, 6, U, P, U, 42, K, E, O],

diyerek bu konuda özellikle televizyonda çok izlenen programlar aracılığıyla bilgilendirmenin etkili olacağını vurgulamaktadır.

Uzman bir katılımcı;

> *Her kurum kendi kanunuyla ilgili özellikle çarpıcı noktalarıyla ilgili yani ben vatandaşsam bir kanun çıkmışsa benimle ilgili bunun çarpıcı noktaları nedir onlarla ilgili tanıtıcı toplantılar, televizyon programları, görsel materyaller, broşürler bu tür şeyler bastırıp dağıtabilirlerse yani bunları yapabilirlerse insanlar bu işi daha çabuk kavrar ama kanunun tamamını verirseniz şimdi kimsede okuyup anlayamaz zaten mümkün değil yani* [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O],

diyerek çeşitli kamu kurumlarının kendi görev alanı ile ilgili ve aile üyelerinin bilmesi gereken konularda bilgilendirici faaliyetler yapmaları gerektiğini vurgulamaktadır. Buna örnek olabilecek bir uygulamayı başka bir katılımcı şu şekilde dile getirmektedir:

> *Özel bilgilendirmeler, kitapçıklar yapılabilir, yani mesela (duraklıyor) nikah öncesi nikah sonrası isteyenlere en azından 15er dakikalık 20 dakikalık özel bilgilendirmeler özel seanslar yapılabilir. buna belediyeler sivil toplum kuruluşları aracılık edebilir. yani bi tür sertifikalandırma bile yapılabilir yani……mesela belediyelerin kullandığı billboardlar, kısa özlü mesajlar içerebilir zaman içerisinde* [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O].

Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularla ilgili olarak okullarda öğrencilere yönelik derslerin konulmasının yaralı olacağını düşünen bazı katılımcılarda vardır. Bu katılımcılardan birisi *"Okulda eğitimde öğrencilere yönelik dersler konulmalı. Küçükten eğitilmeliler diye düşünüyorum. Çok küçük yaştan…"* [2, 34, U, AV, Ü, 37, K, E, O], diyerek özellikle küçük yaşta bu konularda eğitimin önemli olduğunu belirtmiştir. Diğer taraftan uzman bir katılımcı;

> *Yani ancak okullar bu konuda tabi ki tek başına yeterli değil bu noktada bence ülkede özellikle basın yayını genel olarak bu noktada; dizi olabilir, yani film olabilir çünkü toplumu şu anda dikkat ettiği olumsuz bir taraf ama toplumun yoğunlaştığı bir kanal. O anlamda bir dizi film şeklinde olabilir veya basın yayında gazete olabilir, dergiler olabilir, çeşitli toplantılar olabilir, bununla ilgili çeşitli tiyatro çalışmaları olabilir, sinema çalışmaları olabilir-ki o anlamda ülkemizde zaman zaman güzel çalışmalar oluyor sinema filmleri falan, çok fazla izleme şansımız olmuyor ama en azından basından takip ettiğimi şekilde- bu konularda aileler eğitilebilir* [8, 42, U, E, Ü, 35, E, E, O],

diyerek kitle iletişim araçları ve medyanın bu konuda ki önemini vurgulamaktadır.

Katılımcılar tarafından dile getirilen uygulama önerilerinden birisi de aile danışma merkezlerinin olmasıdır. Bir katılımcı;

> *…Aileyi her türlü konuda bilgi verilecek psikolojik danışmanlık eğitim medya iletişim ve hukuk aile ekonomisi her konunun uzmanı orada bir uzmanlık alanı*

ile ilgili olarak aile üyelerine aile fertlerine destek sağlamalıdır [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O],

diyerek bu tür merkezlerin gerekliliğini vurgulamaktadır.

SAĞLIK BOYUTU

Tablo 49. Katılımcıların Ailenin Sağlık Konularına İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri

Aile üyelerini İlgilendiren Sağlık Konuları	Sıklık
İlkyardım	32
Sağlıklı Beslenme	24
Anne Çocuk Sağlığı	23
Ruh Sağlığı	21
Bilinçli İlaç Kullanımı	17
Cinsel Sağlık	10
Ağız ve Diş sağlığı	10
Hasta/Yaşlı Bakımı	5

Kazaların olumlu teknolojik gelişmelerle doğru orantılı olarak azalması gerekirken, gün geçtikçe çoğalmaktadır. Trafik, iş, ev ve diğer kaza türleri binlerce kişinin ölüm ve sakatlanmalarına neden olmaktadır. İnsanlar kazalardan korunmak ya da kaza ile karşılaştığı zaman ne yapabileceğini bilmek istemektedirler. Kazalar ölüm ve sakat kalma nedenleri arasında günümüzde tüm yaş gruplarında en sık görülen, sağlık sorunları arasında bulunmaktadır (Ata, 1988: 15). Ani olarak hastalanan veya kazaya uğrayan kimseye, tıbbi tedavisi yapılmadan önce, anında, kaza yerinde, çevre imkanlarından yararlanılarak yapılan geçici tıbbi müdahaleler bütününe ilkyardım denir (Somyürek, 2000: 249). Bu nedenle özellikle aile üyelerinin bu tür kaza anında ilkyardım konusunda bilgi sahibi olmaları önemli görülmektedir. "Aile üyeleri güncel karşılaşabilecekleri

problemlere karşı ilkyardım öğrenmek istediklerini" [2, 34, U, AV, Ü, 37, K, E, O] belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar kapsamlı bir ilk yardım eğitimi verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O]. İlkyardım konusunda bireyleri bilinçlendirmek oluşabilecek kazalara önceden önlem almak anlamına gelmektedir. Aile üyeleri kaza anında müdahale yapabilmek için ilkyardım bilgisinin önemini vurgulamışlardır [7, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y].

> *İlk yardım konusunda çünkü ev kazaları ülkemizde ve dünyada en çok karşılaşılan kaza türleri trafik kazalarından çok daha fazla ve çok daha ciddi boyutlarda sonuçları olabiliyor o yüzden ev kazalarına ve ilk yardımla ilgili bilgilendirilmesi gerekir* [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O].

Özellikle çocuklar ev kazalarına daha çok maruz kalmaktadırlar. Yapılan araştırmalara göre ev kazalarını en fazla 0-4 yaş arası çocuklar yapmaktadırlar.

> *Ben en çok beslenme üzerine eğitim verilmesini isterim. Özellikle kadının beslenmesi çünkü demire dikkat edilmediği zaman hem demir eksikliği oluyor hem de çocuğun sağlığı olumsuz bir açıdan etkileniyor. Hamilelik sırasında beslenmesi çok önemli hamilelik öncesi ve hamilelik sırasında beslenmesi çok önemli ona dikkat edilmediği taktirde…"* [3, 6, N, E, U, 25, E, B, D].

Gebelikte beslenme anne adaylarının üzerinde önemle durması gereken konulardan biridir. Kaliteli hamilelik döneminin geçirilmesi beslenme alışkanlıklarının değişen fizyolojik duruma göre tekrar gözden geçirilmesi ile mümkündür. Hamilelik dönemi anne adaylarının en hassas ve dirençlerinin en düşük olduğu dönemlerden birisi olarak belirtilmektedir. Bu dönemde anne sağlığı hakkında bilgilendirme anne adaylarını olası risklerden koruyacaktır.

> *"Bu konularda önemli olan şu benim için, düzenli beslenme, sağlıklı beslenme, yani gerekli minerallerin proteinlerin alınması, ama yemek alışkanlığının düzene sokulması gerekir, bence çünkü çoğu rahatsızlıklarda kilo baş gösterdiği için obezite falan yani bunların önüne geçersek, çoğu hastalıkları, zaten bilgilenmemiz gerektiğini düşünüyorum bu konularda da."* [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O].

Beslenme konusunda bireylerin bilgi eksikliği yaşadıklarını belirtmişlerdir. Elzem besin öğelerinde yetersizlik, sosyal ve kişisel ilişkilerde değişim ve genel psiko-fiziksel durumlarda farklılaşma gözlenebilmektedir. Bazen bu süreçler bireylerin yanlış yada eksik beslenme bilgisinden kaynaklanmaktadır.

> *Sağlıklı beslenme, yaşam şekilleri, spor özelliklede şey konusunda iyi değiliz koruyucu sağlık önlemleri konusunda yeterli bilgiye sahip değiliz. Yani hep yaptığımız şey hasta olduktan sonra doktora gitmek ama nasıl hasta olmam ve ya hasta olmamak için ne yapmalıyım sorusuna vereceğimiz cevaplar toplum olarak çok fazla değil* [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O].

Eğitim düzeyine bağıntılı olarak sağlıklı beslenme ile ilgili değerlendirmenin farklılık gösterdiği belirlenmiştir. Genelde eğitim düzeyi yükseldikçe bireylerin sağlıklı beslenme kavramında daha bilinçli olduklarını ortaya çıkmıştır. Örneğin; beslenme örüntüsünde denge çeşitlilik ilköğretim düzeyinde %71.4 oranında önemli iken lise ve dengi eğitim almış bireylerde %80.0, yükseköğretimi bitirmiş olan bireylerde %88.3, eğitim düzeyi lisansüstü olan bireylerde ise %100.0 önemlidir sonucuna ulaşılmıştır (Ergün, 2003: 50). Toplum; yeterli ve dengeli besin tüketim alışkanlıklarının geliştirilmesi, yanlış ve olumsuz beslenme uygulamalarının ortadan kaldırılması, besinlerin sağlık bozucu duruma gelmesinin önlenmesi ve besin kaynaklarının daha etkin ve daha ekonomik kullanılması konularında eğitilmeli, beslenme konusunda bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.

> *… Obeziteyi saymadınız. Ona yönelik de olabilir. Çağın en büyük hastalığı. Beslenmeden kaynaklanan, belki başka etkenlerde olabilir ama ağırlıklı beslenmeden, doğru olmayan beslenmeden kaynaklanan bir problem olarak düşünelim. O manada da eğitim olmalı diye düşünüyorum* [5, 55, U, AV, Ü, 44, E, E, O].

Beslenme alışkanlıklarında görülen olumsuzluklar ile hareketsiz yaşam tarzının etkisiyle şişmanlık (obezite) günümüzün en önemli sağlık sorunlarından birini oluşturmaktadır (Sürücüoğlu, 1999: 40-51). Kilo kontrolü ve şişmanlığın önlenmesi doğru beslenme alışkanlıklarının benimsetilmesi ile mümkündür. Besinlerle alınan enerjiyi sınırlandırarak vücutta depolanan yağların kullanılabilmesi için düşük kalorili, dengeli bir

diyet, egzersiz ve beslenme düzeninde davranış değişikliği gereklidir (Sağlam, 1998: 60-65). Stresli, endişeli, sıkıntılı ve gergin yaşantı ile güvensizlik ve yalnızlık hissinin insanları psikolojik yönden etkileyerek bazı kişileri daha çok yemeğe ittiği bilinmektedir. Şişmanlığın tüketilen besinlerle ilişkisinin ve sağlık üzerindeki etkilerinin anlaşılması ile son yıllarda enerji değeri azaltılmış diyet ürünlerinin üretimi ve kullanımı yaygınlık kazanmıştır. Enerji ve besin öğelerinin ihtiyacı karşılayacak miktar ve kalitede, düzenli, sürekli ve ekonomik olarak vücuda sağlanması "yeterli ve dengeli beslenme"dir. Hem yetersiz ve dengesiz beslenme hem de enerji ve besin öğelerinin ihtiyaçtan fazla alınması önemli sağlık sorunlarına neden olmaktadır. Aşırı beslenme sonucu, vücut ağırlığının gereğinden çok artması ile ortaya çıkan şişmanlık önemli bir sağlık sorunudur. Aile üyelerin bu konuda eğitim ihtiyacı belirtmeleri dikkate değer bir durumdur.

"Ruhsal sağlık sorunu yaşayanların sayısı oldukça fazla ve bunlarda uzmandan yardım almadan atlatabileceklerini düşünmeleri veya böyle bir sağlık problemi olduklarını kabul etmemeleri en büyük problem aslında…" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O]. Ruh sağlığı bireyin kaygıdan, rahatsız edici işlev kaybına neden olan belirtilerden uzak, içinde yaşadığı topluma ve kendine yüklenen rollere uyum sağlamasıyla, günlük hayatın beklentileriyle ve stresiyle normal sınırlar içinde başa çıkabilmesiyle tanımlanan ruhsal durumdur. Ruh sağlığı ile ilgili problemler, bireyin bütün bir gelişim çizgisi içerisinde her dönem içinde var olabilir. Bu anlamda doğum öncesinde, bebeklikte, çocuklukta, gençlikte, evlenme veya aile içi ilişkilerde, orta yaş ve yaşlılıkta, ruh sağlığıyla ilgili farklı problemlerle karşılaşabilir. Bu gelişim dönemlerinin herhangi birinde birey, hayatın akışı içerisinde istemediği bazı olaylarla karşılaşabilir ve bunun sonucunda da psikolojik sarsıntılar geçirebilir. Bu geçirdiği sarsıntılar, kısa süreli olduğu zaman değil uzun süreli olduğu zaman bu rahatsızlık önem kazanır (Köknel, 1999: 59). Aile üyelerin gelişim dönemleri içerisinde ruh sağlığını önemli görmektedirler. Ruhsal sağlığını koruma yönelik bireysel engellerinde farkında olmaları araştırma açısından anlamlı bir sonuçtur.

> *Yani hastalık gelmeden evvel hastalığa karşı özellikle yaygın hastalıklara karşı tedbir alınması aile içinde yemek hususunda içecekler hususunda, hastalığa sebebiyet vermeyecek derecede temizliğe dikkat edilmesi ev içi temizliğine dikkat edilmesi hususunda aile içi bilinçlendirme yapılabilir. Özellikle hastalıklar zaten kirlilikten pislikten gelmektedir* [10, 42, U, EC, Ü, 38, E, E, Y].

Gıda maddelerinin sağlıklı ve temiz olması, üretiminden taşınmasına, depolanıp saklanmasına, hazırlanıp pişirilmesine ve servis yapılıp tüketilmesine kadar geçen tüm aşamalarda gıda zincirinin ilkelerine uyulmasını önemli kılmaktadır. Toplumumuzda hijyen kurallarına gereken önemin verilmemesi, özellikle cinsiyetlere özgü konularda yetersizlikler, bilgisizlikler, yanlış inanç ve uygulamalar, kadınların cinsel organları ilişkin sorunlarını çekingenlik konusu yapmaları, eğitim eksikliği, ekonomik yetersizlikler ve sağlık hizmetlerindeki yetersizliklere bağlı problemler bireysel hijyen konusunda en sık karşılaşılan sorunlardandır. Hijyen konusuna katılımcıların önem vermesi anlamlı bir durumdur. Ayrıca katılımcılar hijyen konusunda eğitim kurumlarının önemli bir fonksiyonu yerine getirdiklerine inandıklarını belirtmişlerdir.

> … *İlaç tüketim olayına baktığımızda halen insanlar işte şundan bundan aldıkları ilaçları kullanarak şifa bulmaya çalışıyorlar bu da insanın geleceğe yönelik olumsuz bir takım sağlık sorunlarıyla karşılaşmasına sebebiyet verecektir bu da ayrı bir bilinç zayıflığıdır bilgi eksikliğidir* [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, O].

Bilinçsiz veya reçetesiz ilaç kullanımı, hem bu ilaçlara balı olarak ortaya çıkabilecek istenmeyen muhtemel istenmeyen etkilerden hem de tıbbı tedavinin gecikmesinden dolayı, bu ilaçları bu şekilde alan ve kullanan bireylerin sağlığını tehlikeye sokabilir. Bununla birlikte lisansız bir birey tarafından tavsiye edilen ilaç uygun olsa bile, satıcı ilacın uygulanması gerek dozu ve süreyi, ayrıca ilacın yan etkilerini, diğer ilaçlar ile etkileşimi sonucu doğabilecek muhtemel tehlikeleri bilemeyecektir. Bu sebeplerden dolayı bilinçsiz ilaç tüketimi insanların sağlığını olumsuz etkilemektedir. Akılcı olmayan ilaç tedavisi; hastalığın tedavisinde yetersiz kalınması, istenmeyen etki riskinde artış, ilaç etkileşimleri ihtimalinde artış, gereksiz tedavi maliyeti ve ekonomik zararlar şeklinde olumsuz sonuçlara neden olmaktadır (Kayaalp, 2000: 1659-1663). Son yıllarda evlerde oldukça kabarık sayıda ilaç birikimi ile savurganlığın ve yanlış ilaç tüketiminin ulaşmış olduğu boyut kaygı vericidir. Aile üyelerinin sağlıklarını ve bütçelerinin korumaları için ilaç tüketimi konusunda bilinçlendirilmesi gerekmektedirler.

Cinsel eğitim nedir bunu tam olarak veremiyoruz yani utandığımızdan ve geleneklerden dolayı bir kısım aile bunu veremiyor çocuğuna dolayısıyla çocuk gençten ergenlik çağına geldiğinde bunları başka işte medyada ve zararlı internetler köşelerinde maalesef yararlı başka arkadaşlardan bunları öğrenmeye ihtiyacını duyacaktır dolayısıyla biz çocuklarımıza bu zorunlu olan yaşına göre cinsel eğitimi doğru bir şekilde vererek hem kötü tuzaklardan korumuş oluruz hem de yanlış saplantılardan önlemiş oluruz çünkü sağlıklı bir cinsel eğitim verilmeyen çocuklar ilerde sorunlar yaşıyor yani aile hayatında da sorun yaşıyor [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O]. "… *Üremeyle ilgili bilgilerinde evlenmeden önce verilmesi gerekiyor* [3, 1, U, E, Ü, 37, K, E, O].

Aile sağlığını ve aile kuracak bireylerin geleceğini tehdit eden en önemli konulardan biriside cinsel sağlık konusudur. Ülkemizde genç nüfusun sürekli artması, cinsel aktivite yaşının daha erken yaşlara inmesi ve bunu hazırlayan kültürel yapının değişmesi aile üyelerine ve aile kuracak genç nüfusa profesyonel cinsel eğitim verilmesinin önemini arttırmaktadır. Cinsellik konusunun ülkemizde rahatlıkla konuşulan konular arasında olmayışı bu konuda hakkında bilgi sahibi olmak isteyen bireyleri yanlış bilgi alma pozisyonuna itmektedir. İnternet ortamında elde edilen ve güvenirliği tartışılan bilgiler gençlere, aile üyelerine aktarılmaktadır. Bu durumu engelleyebilmek için aile üyelerine ve evlilik hazırlığı yapanların eğitim ihtiyaçları ön plana çıkmaktadır.

…Bakıma muhtaç yaşlılarla alakalı konular özellikle onların ruhsal olarak yaşadığı sıkıntılara onlara yaklaşım o konular da olabilir yani yine onlara bakan insanlara belli böyle fayda sağlayacak kolaylık sağlayacak bilgiler içerebilir hatta belki ufak tefek hani işlerini daha kolaylaştıracak eğitimler uygulanabilir [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O].

Ülkemizdeki aile yapılarının bir sonucu olarak çoğunluk yaşlı ve hasta bakımları evlerde yapılmaktadır. Bu süreç içerisinde hasta ya da yaşlı bakımı yapacak aile üyeleri bazı güçlüklerle karşılaşmaktadırlar. Bakıma muhtaç yaşlının psiko-sosyal sorunları, ihtiyaçları, becerileri, istekleri ve potansiyeli belirlenmekte profesyonel olmayan aile üyeleri zorluklar yaşamaktadırlar. Kişinin şahsî yapısı ve bakıma konu olan hastalık veya

sakatlık hakkında yeteri derecede bilgi edinmeden yapılan bakım hizmetlerinin etkinliği de yetersiz kalacaktır.

> *Bebek bakımı dengeli beslenme çocuk işte çocuk eğitimi dedik onunla ilgili konularda anneler ve babalar bilinçlendirilmeli bir de sadece burada annelere çocuk eğitimi yükleniyor bu da bu konuda da babalar bilinçlendirilmeli yani çocuk birlikte büyütülecek* [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O]. *Doğum sonrasında da annenin o doğum sonrası döneminde ciddi anlamda yine doktor kontrolü içinde hareket etmesi ve çocuğunun özellikle mesela salgın hastalıklar noktasında aşılarının düzenli yaptırılması kontrollerinin düzenli yaptırılmasının gerekliliği hususunda gerekli eğitimin verilmesi gerekir* [10, 42, U, EC, Ü, 38, E, E, Y].

Anne ve bebek ölümlerinin azaltılması, annenin nitelikli bir bakım alması, doğru bilgi, tutum ve davranış kazanması ile sağlanabilir. Anne kendi sağlığını ve bebeğin sağlığını korumak için bakım almalıdır. Ebeveyn adaylarına, normal bebeğin özellikleri, bebeğin beslenmesi, bebeğe gerekli olan malzemeler gibi konularda eğitim vererek bebek bakımı konusunda özgüvenlerinin geliştirmelerini sağlayacaktır. Ebeveynlerin bu konularda bilgili olması aynı zamanda toplum sağlığının gelişmesine de katkı da bulunacaktır (Özçelik, 2006: 37).

> *…Ağız ve diş sağlığı beş yaşından sonra ölümüne kadar bilinmesi gereken şeyler mutlaka bilinmesi gerekiyor ben zaten diş hekimliğinde çalışıyorum ama her an gereksiz şey diyebiliyor ama insanın sağlığıyla alakalı evlilik öncesinde doğum işte çocuğa nasıl bakılır açılan şeyler var dikkat edilmesi gereken şeyler var insanın kendisinde dikkat etmesi gereken şeyler var doğum sonrası doğum öncesi korunma yöntemleri falan onlar hakkında bilgi almakta gerekli* [11, 1, N, Ö, Ü, 24, K, B, D].

Diş sağlığı giderleri aile bütçesi ve devlet bütçesine gideri yüksek olan masraf kalemlerinden birisidir. Ağız ve diş sağlığı giderleri koruyucu sağlık önlemleri ile minimize edilebilmektedir. Bu konuda bireylerin bilinçlendirilmeleri doğru ağız ve diş sağlığı tekniklerini öğrenip uygulamaları yeterli olacaktır. Ağız hijyeni, sağlığımız ve yaşamı-

mızın tümüyle ilgilidir. Ülkemizde ağız ve diş sağlığına yeterli önemin verilmediği bilinmektedir. Ağız bakımını sürekli yapan bireylerde ağız hastalıklarının ve diş çürüklerinin azaldığı belirlenmiştir.

EĞİTİM BOYUTU

Tablo 50. Katılımcıların Ailenin Eğitim Konulara İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri	
Aile üyelerini İlgilendiren Eğitim Konuları	**Sayı**
Anne Baba Olarak Çocuk Eğitimine İlişkin Sorunlar Yaşıma	
Çocuk eğitimi konusunda yaşanılan sorunlar karşısında çözümsüz kalma	15
Çocuk eğitimi konusunda sorun yamadığı düşüncesinde olma	6
Çocuk eğitimi konusunda yaşanılan sorunları kitap okuyarak, çevreye danışarak çözme	3
Ailelerin, Anne Baba Olarak Çocukların SBS, ÖSS Gibi Sınavlara Hazırlanırken Nasıl Bir Yaklaşım İçerisinde Olması Gerektiği Konusunda Sorunlar Yaşama	
Çocuklarının sınavlara hazırlanmalarında yeterince bilgi sahibi olma	3
Evde çocuk veya diğer aile üyeleri için olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda gerekli düzenlemeleri gerçekleştirme.	20
Çocukların eğitimi konusunda okul dışında etkinliklere gönderme. (Örneğin okul derslerini destekleyici kurslara gönderme, yabancı dil kursları, sportif, sosyal-kültürel veya sanatsal kurslara gönderme gibi.)	16
Çocuğun Gelişimi ve Toplumsallaşması Sürecinde Aile Olarak Yetersiz Kalındığı Konularda Kişi Veya Kurumlardan Yardım Alma.	
Çocuklarının sosyalleşmesi konusunda okulların bir şey yapmadığı ve veli olarak bu konuda ne yapacaklarını bilmemektedirler.	6
Çocuklarının sosyalleşmesi sürecinde aileler, aile büyüklerinden, öğretmenlerden, sivil toplum örgütlerinden, yayınlardan, eğitimci kişiler ve bazı özel kurumlardan yardım almaya çalışmaktadırlar.	15
Çocuk Yetiştirme Konusunda Hazırlanacak Olan Bir Eğitim Programına Getirilen Öneriler	
Çocuk yetiştirme üzerine programlarda demokratik tutum ve değerler	12
Dini ve insani değerler	15
Birey olma	7
Farklı düşüncelere saygı	19
Kendini ifade becerisi	14
Çocukların anne babasına karşı görev, sorumluluk ve hakları	15
Eşler arası iletişim, hoşgörü, tahammül, kabullenme, benimseme ve haklar	23
Çocuk gelişimi ve ruh sağlığı	21
Sorun çözme	6
Aile içi disiplin ve kurallara uyma, aile değerlerine bağlılık	13
Anne-baba olma sanatı	5
Verimli ders çalışma yöntemleri, okul seçimi ve rehberlik	6
Sosyalleşme ve sosyal davranışlar	7
Sosyal, kültürel ve eğitsel etkinliklerde bulunma	5

Evlilik, aile hayatı	23
Ev yönetimi	13
Çocuk hakları	10
Paylaşımcı olma	7
Ben değil, biz olabilme	6
Zararlı alışkanlıklarla baş edebilme	13
Ailenin Parçalanması	
Boşanmaları en çok ekonomik faktörler etkilemektedir	19
Boşanmalarda iletişimsizlik çok büyük bir faktördür.	14
Boşanmaları en çok bilinçsizlik etkilemektedir	11
Boşanmalarda diğer aile üyelerinin etkisi büyük olmaktadır.	7
Boşanmalardan en çok çocuklar etkilenmektedir	19
Boşanmış ailelerde çocuklara anne ya da babası hakkında düşmanca duygular aşılanmaktadır	15
Parçalanmış ailelerin çocuklarındaki travmaların önlenmesinde anne baba ve devlete büyük görevler düşmektedir.	19
Parçalanmış aile çocukları toplumda sorunlu birey olmaktadır.	14
Topluma aile birliğini oluşturma bilinci ile birlikte ailelerin parçalanmasının da sosyal bir olgu olduğu bilinci kazandırılmalıdır.	8
Ailelere, özellikle ayrılmış eşlere çocuklarının eğitimi ve korunması sorumluluğu verilmelidir.	17
Parçalanmış ailelerdeki bireyler eğitim veya destekleyici yardımlara ihtiyaçları vardır.	19
Aile Eğitimi Kimlere Nasıl Verilmelidir	
Genelde eşlere ve nişanlı çiftlere eğitim verilmesi	9
Toplumun eğitilmesi	8
Aileye dönük eğitim faaliyetleri genelde gönüllü ya da profesyonel kurum ve kuruluşlar yoluyla gerçekleştirilmesi gerektiği düşüncesi ön plana çıkmıştır	13
Toplumsal değişmeyi ve dolayısı ile ailedeki değişmeyi etkileyen önemli bir faktör olarak kitle iletişim araçları ve medya da vurgulanan aile eğitim yöntemleri olarak ortaya çıkmaktadır	17
Bireylere ekonomik ve diğer yönlerden yük getirmeyecek, tam tersine katılımı teşvik edecek uygulamalar şeklinde olması önerilmektedir	19
Alanında yetkin kişileri görevlendirme, gönüllü uzmanlarla çalışma, verdiği eğitim konusunda teorik bilgisinin yanında yeterli hayat tecrübesi olanların görevlendirilmesi	9
Kitle iletişim araçları ve medyada toplumsal ve dini değerlerle bağdaşmayan, aksine bireylere kötü örnek olacak film, haber vb. yer verilmemesi,	14
Zaman zaman toplumu bilgilendirmeye dönük kampanyalar düzenlenmesi gibi uygulamaların aile eğitiminde yer almasını öngörmektedirler.	7
Evlilik	
Evliliğe hazır hissetmeme	7
Evlilik kurslarına katılma	11
Eş seçimi	9
Televizyon programlarında evlilik	12
Evde paylaşım	11
Evlik için gerekli beceri ve donanıma sahip olma	5
Eğitim ihtiyacı	22
Evlenme Hazırlığındaki Bireylerin Mutlu Bir Aile Kurmaları İçin İhtiyaç Duydukları Bilgiler	
Evlilik hazırlığında olan bireylerin bir birlerini tanımaları, eş seçimi	20
Evlilik sorumluluğunun bilincine varma, evlenme gerekçelerini sorgulamaları, karşılıklı güven duygularının oluşturulması, tahammül etme	15
Evlilikte cinsel hayat, cinsel ve duygusal yönden karı koca ilişkileri, cinsel hayatta karşılaşılan sorunlar	9
Aile içi saygı-sevgi örüntülerinin nasıl olması gerektiği	17
Toplum içerisindeki davranış kalıplarının nasıl olması gerektiği	4
Birbirlerinin hakları-hukukları	11
Evlilik ve bireyin özgürlüğü	6
Çiftlerin geleceğe hazırlanmaları	6
Çocuk bakımı ve çocuk psikolojisi	16
Eşler arası iletişim becerileri, çatışma yönetimi, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, dinleme becerileri duygularını olumlu bir şekilde dışa vurumu	9
Öfkenin kontrolü	5
İş ve ev yaşantısı etkileşimi	4
Karı kocanın rolleri	7
Evlilik ve aile hayatı ile ilgili eğitim	13
Duyguların olumlu bir şekilde dışa vurumu	8

Aile eğitimine ilişkin olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara aile eğitimine ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin cevaplarının deşifrelerine içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi için öncelikle literatüre dayalı olarak bir başlangıç kategori (tema) ve kod listesi oluşturulmuştur. Ayrıca deşifrelerin okunması esnasında ihtiyaç duyulan yeni kategori ve kod ilaveleri de yapılmıştır. Tüm deşifreler okunduktan sonra kategori ve kodlar yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir. Bu şekilde oluşturulan Tablo 50'de tüm katılımcıların kodlara ilişkin katılım düzeyleri sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

İçerik analizi sonucunda aile eğitimine ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin sekiz ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar:

1. Anne baba olarak çocuk eğitimine ilişkin sorunlar yaşama
2. Ailelerin, anne baba olarak çocukların genel sınavlara hazırlanırken nasıl bir yaklaşım içerisinde olması gerektiği konusunda sorunlar yaşama
3. Çocuğun gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde aile olarak yetersiz kalındığı konularda kişi veya kurumlardan yardım alma.
4. Çocuk yetiştirme konusunda hazırlanacak olan bir eğitim programına getirilen öneriler
5. Ailenin parçalanması
6. Aile eğitimi kimlere nasıl verilmelidir
7. Evlilik
8. Evlenme hazırlığındaki bireylerin mutlu bir aile kurmaları için ihtiyaç duydukları bilgiler.

Başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca Bu beş tema kapsamında 70 alt kod bulunmaktadır. Her bir tema ve ilgili kodlara dayalı olarak ailelerin eğitim boyutunda eğitim ihtiyaçlarına ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda ortaya konulmuştur.

Ailelerin çocukların eğitimine ilişkin yaşanan sorunlar

Ailelerin anne baba olarak çocuk eğitimine ilişkin olarak sorunlar yaşayıp yaşamadıklarına ilişkin nitel veriler incelendiğinde, görüşlerine başvurulan aile üyelerinin büyük bir kısmınca sorun yaşanıldığı ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin görüşler şu örneklerde görülebilir: "Yaşadığımızı düşünüyoruz" [6, 59, A, M, Ü, 38, E, E, O], "yaşıyorum"[5, 6, A, M, L, 39, E, E, O], "tabi ki benim onlara hiç bi faydam dokunmuyo ki" [8, 59, A, EH, İ, 55, K, E, D], "yaşıyoruz yaşadık da yani kızım çok başarılıydı, okumak istiyordu babası işte liseyi de okutmak istememişti" [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O]. Çocukların öğretmenleri ile sorun yaşayanlar görülmüştür: "…Yaşadım, öğretmen sorunu yaşadım yani ben öğretmenim ama bazı öğretmenler bazı dersleri sevdirmediler" [4, 42, A, E, Ü, 51, E, E, O], "evet oldu olmadı diye bir şey diyemem oldu yani öğretmeniyle anlaşamadığı durumlar oldu" [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O], "eee eğitim; yaş aralığı kısa olduğu için ikisine bir yetemediğimi düşünüyorum" [10, 16, A, E, Ü, 35, K, E, O], "…ben yaşıyorum. Ben istediğim gibi eğitim verdiremiyorum" [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O]. Eğitimli olmalarına rağmen çocuklarının eğitiminde sorunlar yaşadığını ifade eden katılımcıların da olduğu görülmektedir. Bunların bazılarınca ifade edilen görüşler şöyledir: "…ya ben şahsen, kendi adıma çok yeterli olduğumu düşünmüyorum" [3, 35, U, V, Ü, 35, K, E, O]. Uzman katılımcılardan bazıları sorunların önemli bir kaçını iletişim eksikliği ve eğitim düzeyinin düşüklüğüne bağlamaktadırlar. Bunlardan bir kaçı şöyledir: "Aile arasında en önemli sorunsa insanların birbirini dinlememesidir. Evet iletişim sorunu" [8,44,U,E,Ü,23,K,B,O]. "Yani çok fazla değil. Tabi ki eksikler var" [4,34,U,D,Ü,42,K,E,O], "öğrencilerimizin ailelerinin çoğu çocuklarının şu anda hangi sınıfta olduğunu bile bilmiyor, açıkçası bunu bilmeyen eğitimden de pek haberdar değil açıkçası, yeterli eğitimleri yok" [9, 16, U, E, Ü, 35, K, E, O]. Eğitim sorunlarını ailelerin eğitimsizliğine bağlayan katılımcıların görüşleri dikkat çekicidir:

> *Ailelerin böyle bir bilgiye sahip olduğunu düşünmüyorum. Yeteri kadar bir eğitimin olmadığı zaten ortada olan bir gerçek ama toplumumuzda şöyle bir şey var. Geleneksel mantıkla bu iş yürütülmeye çalışılıyor Profesyonel bir eğitim yok. Böyle profesyonel eğitim kurumumuz, yayın kuruluşumuz, olmadığı sürece de insanlara da niye böylesiniz demeye de hakkımız olmadığını düşünüyorum.* [3, 27, U,

P, Ü, 38, E, E, Y], *En başta çocuk yetiştirme açısından yani bir anneye verilmesi gereken bir eğitim var* [8, 6, A, Ö, Ü, 23, K, B, O, O].

Aynı şekilde başka bazı katılımcılar da ailelerin belirli konulardaki eğitim ihtiyaçlarını ve bunları karşıladıklarını şöyle ifade etmektedir:

Bu konuda ciddi bir sıkıntı olduğunu düşünüyorum, bir çocuk nasıl eğitilir konusunda ebeveyn olan, çocuk sahibi olan insanların neredeyse hiçbir bilgileri yok. Yani insanlar ne bileyim, sağlıkla ilgili şeyleri televizyondan öğreniyorlar, bir şeyler öğreniyor. Mesleki eğitimleri kimisi okula gidiyor, bir yerde çalışıyor, çalıştığı yerden öğreniyor, ama bir çocuk nasıl yetiştirilir, hiçbir bilgi almadan insanlar [1, 35, U, AK, Ü, 42, E, E, O]. *Hayır düşünmüyorum yeterince değil hiç bir şey yeterinde değildir ki bu hassas konudur bunda da yeterince değildir tabi. Şey ön yargılı olmaları bide toplum olarak mahalle olarak kültürümüz olarak hep aynı hatalara hep aynı şeyi vermek zorundayız* [1, 16, U, Y, Ü, 41, E, E, O]. *Özellikle aile üyelerinin eğitimi ile ilgili olarak yani şimdi aile üyeleri eğitime çok önem vermiyoruz işin açıkçası kendi eğitimimize tabi çok önem vermiyoruz. Çok okumayı, çok eğitilmeyi seven bir millet değiliz işin açıkçası peki çocuk yetiştirme konusunda hani aile üyeleri okumuyor ama gene böyle bir eğitim paketinin içinde çocuk yetiştirme konusunda hani konulara yer verilmeli. Şimdi tabi ki ailelerin eğitimi noktasında eksikliklerin olduğunu düşünüyorum. Yani çok güzel bir söz vardır "Çocuklarınız kendi zamanınız için değil çocuklarınızın zamanları için yetiştirin!" yani biz şu anda çocuklarımızı çoğunlukla kendi zamanımızdaki gibi ya da geçmişe yönelik yetiştirmeye çalışıyoruz* [8, 42, U, Ö, E, 35, E, E, O].

Bazı ailelerin çocuklarının eğitimleri yanlış ve yetersiz bir şekilde verdiğini ifade eden katılımcı görüşleri de gözlenmiştir:

Bazı aileler, gerçekten eğitime çok çok çok önem veriyor, abartıyor. Çocuğun kişiliğini yok ediyorlar. Sadece eğitim için çocuğu ortadan kaldırıyor. Bazı ailelerin hiç umurunda değil, çocuğun kaçıncı sınıfta olduğundan haberi yok. Çocuğu sınıfını geçmiş mi kalmış mı bilgisi yok, hangi okulda okuduğunu bilmiyor. Bu kadar umursamazlık olmaz. [ODAK, 2, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O]

Bir uzman katılımcı öğretmen olarak aile eğitimi konusunda duyarlı velilerinin varlığını ifade etmiştir. "artık eksikliklerinin farkında olan ve bunları da gidermek için çaba gösteren velilerim var" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O]. Bu sorunları ekonomik kaynaklı gören bir aile:

> *Aileler bazında çok ciddi sıkıntılar var. Ee, ailenin bir takım ekonomik sıkıntılarından konuşması, iş güçle boğuşmasından, çocuklarına yeterli zamanı ayırmadığından, görebiliyorum, gözlemleyebiliyorum. Bide çocuğun, ilgisizliğine ve sevgi kıtlığı yaşamasına sebep oluyor. Bu da, aile ve çocuk gelişiminde ciddi sıkıntılara yol açabiliyor* [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O].

*E*konomik sıkıntılarla baş etmekten çocuk eğitimine yeterince katkı sağlayamadığını ifade etmiştir.

Gençlik dönemi sorunları ile baş edemediğini ifade den bir aile ise bu sorunların çocuğun üniversite hayatına olumsuz etki yaptığını bildirmiştir

> *Sorunlar yaşadık hala da yaşıyoruz mezun olamadı üniversiteden. Şu an tabi gençliğin vermiş olduğu başıboşluk. Bir fakültede okuyor oğlum biraz sıkıya verdi kendini oğlum tehditlerde bulunduk ondan sonra biraz çekidüzen verdi kendisine okulu bitirmeye gayret ediyor* [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O]. *Okul dönemlerinde, okul dönemlerinde problemler yaşadım. Şöyle yaşadım: Onların, özellikle eğitimlerini, belki benim de eksik şeyim var, yanlışlarım, hatalarım oldu. Benim kadar eğitimlerine özen göstermediklerini fark ettim. Bu, büyük bir sorundu. Bunun neticesi olarak da zaten, fazla ileriye gidemediler* [2, 25, A, E, L, 33, E, E, O].

Çocuklarının eğitimine yeterli zaman ayıramayan bir aile reisi "Ya mutlaka sorunlar tabi, yaşanabiliyor. O da fazla vakit ayıramamaktan kaynaklanan sorunlar olabiliyor" [8, 35, A, MM, Ü, 30, E, E, 0], biçiminde görüş belirtmiştir. Bunların yanında çocuklarının her istediklerini karşılama gibi yanlış bir yöntemi uygulayan ailelerde gözlenmiştir.

> *Evet çocuk bu konuda yani toplumda bir gelişme var doğru ancak yeterli değil çocuk ya anne babalar çocukların tüm isteklerine boyun eğerek çocuğun emrine gidiyorlar ve bu çocuk ilerde yani ne oluyor bu defa toplumda da her isteğini elde etti-*

receğini düşünerek şımarık bir çocuk oluyor ve toplum hayatına çıktığında başarısız bir çocuk meydana geliyor yani sorunlu bir genç oluyor [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O].

Çocuk eğitimi konusunda mevcut anlayışa radikal yaklaşım sergileyen görüşlerde gözlenmiştir.

Evet şimdi bu tabi çok geniş bir konu yani yediden yetmişe bir çok şeyi değiştirmek gerekir. Genel itibariyle çocukların eğitimleriyle ailelerin bakışı çok sağlıklı olmadığını söyleyebilirim. Aileler maalesef olaya sonuç olarak bakıyorlar yani sınavlardaki başarı onlar için temel oluyor fakat burada süreç olarak bakmak gerekiyor [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O]. *Ben yaşıyorum. Ben istediğim gibi eğitim verdiremiyorum. Yani temel eğitimle ilgili inandığım değerlere ters eğitimler veriliyor. Ben bu eğitimin içeriğini belirleyememiş olmaktan sıkıntılıyım* [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O].

Mevcut toplumsal yapıda gözlenen olumsuzlukları çocuk yetiştirmedeki yanlışlıklara bağlama da gözlenen bir olgu olmuştur. Bu tespite ilişkin görüşler şöyledir:

Şimdi böyle bir eğitimin zaten şeyini söylemek, sonuçlarını söylemek işte bugünkü toplumsal yapımıza baktığımız zaman, içinde bulunduğumuz problemler, dengesizlikler, anormallikler büyük ölçüde bütün bu eğitimin sonucu [9, 27, A, E, Ü, 48, E, E, O], "bazı kısımlar yeterli diğer kısımlar yetersiz" [9, 59, U, MU, L, 70, E, E, O], "düşünmüyorum, değilim" [3, 59, U, E, Ü, 42, E, E, O], "Bir nebze…" [9, 42, U, P, Ü, 36, E, E, O], "…özellikle kırsal kesimde yaşayan ailelerde kız çocuklarının okula gönderilmemesi efendim toplumsal bir eğitimden mahrum bırakılması gibi bir anlayış var" [10, 42, U, EC, Ü, 38, E, E, Y].

Ailelerin eğitim sorunlarının yaşanılan bölgelere göre değişkenlik taşıdığını ifade eden katılımcı görüşlerine de rastlanmıştır:

Ailelerin bir defa eğitime bakış açıları şeyden şeye değişiyor, bölgeden bölgeye değişiyor. Yani üst düzey ekonomik gelire sahip ailelerin eğitime bakış açısıyla alt

sosyo ekonomik düzeydeki ailelerin eğitime bakış açıları birbirinden farklı [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O].

Bunlara karşın az sayıdaki aile üyesi ise sorun yaşamadığını düşünmektedir. Bu ailelerin ifade örnekleri şu örneklerde görülebilir. "Bilgili olduğumu düşünüyorum". "Yok ben yaşamıyorum ben iyiyim yani biz aile olarak iyiyiz en azından" [7, 1, A, EH, L, 35, K, E, O], "yok asla düşünmüyorum" [5, 59, A, M, Ü, 43, K, E, O], "çocuğumun eğitimiyle gerektiği kadar ilgilenemiyorum. Ancak eşim sürekli olarak ilgileniyor; o konuda destekte bulunuyor" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, O], "Bizler pek yaşamadık" [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O], "yok" [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O]. Kendisini eğitimci olarak tanımlayan bir katılımcı eğitimciliğinin ailede ortaya çıkan sorunları önleyici olduğunu ifade etmiştir: "Hayır düşünmüyorum. Ben bir eğitimci olduğum için bunların üstesinden gelebileceğimi düşünüyorum" [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O].

Ailede çocuk eğitimi konusunda yaşanılan sorunlar karşısında çözümsüz kalındığı durumlar

Ailelerin çocuklarının eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunları çözme konusunda çözümsüz kalıp kalmadıklarına ilişkin aile üyelerinin görüşlerine göre, ailelerin önemli kısmı çocuklarının eğitimine ilişkin karşılaştıkları konularda çözüm üretmekte yetersiz kaldıklarını ifade etmektedirler. Buna ilişkin ailelerin ifade örnekleri şu örneklerde görülebilir: Yaşanan sorunlar karşısında tükenmişlik duygusu içerisinde olan katılımcılar da gözlenmiştir. Bu katılımcılardan "Genel anlamda yetersiz. Bir defa genel anlamda kendi düzeyi düşük. Eğitim düzeyi düşük. Bu tip bir şeyin çocuklarına ne derece katkıda bulunacağı ortada yani" [3, 34, U, MM, Ü, 50, E, E, O], "şu anda çok aktif bir şekilde yapıldığını çok fazla görmüyorum daha sistemli bir şekilde görmüyoruz yani" [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O], "ben yaşıyorum yani bu seneler daha çok yaşıyorum çok ve herkes gibi bende sineye çekmeye başladım" [11, 59, U, SĞ, 44, K, E, O], "Oluyo tabi yavrum yani içinden çıkamadığım çok sorunlar oluyo. nereye başvurcanıda bilmiyosun" [10, 59, A, EH, İ, 50, K, E, O], "Açıkçası hiç bişey yapmadık yapmadım yapamadım artık yani bi yerde ben tıkandım kaldım kaldığım yer dediğim gibi tıkandım kaldım" [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O], "Çözümsüz kalındığı... çözümsüz kalındı zaten. İleriye gi-

dilmedi yani ve iyi bir sorun. Bayağı bir sorun" [2, 25, A, E, L, 33, E, E, O], "ara sıra yaşıyorum yani çözümsüz kaldığım durumlar olmuştur tabi ama yani dediğim gibi bunlara da bir şekilde atlatmak lazım diyelim" [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, 0], "çözümsüz kaldığımız durumlarda diyorum ya kendimize özgüvenimiz her geçen gün artık kalmamaya başladı. Yani inanır mısınız, bir insan hayatından nefret eder mi? O duruma geliyorum. Keşke bu ortamları hiç görmesem hiç yaşamasam. Çünkü kendime faydam yok ki çocuklarıma faydam olmuyor. Niye? Kendimde eziklik hissinde bulunuyorum" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], gibi çaresizlik ifadeleri gözlenmiştir.

Çocuklarının ergenlik döneminde gelişimlerine yeterince yardımcı olamadığını ifade eden katılımcılar da gözlenmiştir. Bu dönemde çocukları ile sorunlu olduğunu ifade eden katılımcılar bu konuda şunları ifade etmiştir. "… yaşıyorum tabi. Onların hiçbir ihtiyaçlarını karşılayamıyorum" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "...bu ergenlik dönemi eğitimine çok önem verilmesi gerekiyor. Bizde açıkçası anne baba olarak çok şey olamıyoruz. Ergenlik döneminde hiç etken olamıyoruz" [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O], "çözümsüz kaldığım zamanlar oldu" [5, 6, A, M, L, 39, E, E, O], "Tabi ki tabi ki.". [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D], "Evet oluyor. Sağlık noktasında ne kadar güzel olumlu gelişmeler var ama eğitim konusunda böyle bir şey, Oluyor." [5, 35, A, Ş, L, 47, E, E, O], "yetersiz, yetersiz. Hepimiz yetersiziz" [6, 35, A, EH, L, 35, K, E, O], "Çözümsüz kaldığımız zamanlar tabii bazen oluyor. Yani çözümsüz kaldığımız zamanlar yanlış tepkiler de verebiliyoruz bu sefer, çok yanlış sonuçlara da gittiğimiz olmuştur bazen" [7, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y].

> *Çözümsüz kalıyoruz mesela bizimki ortaokulda okumak istemiyor ama ortaokuldan sonra sanat liseleri varmış o konuda çocuğumun nereyi seçmesi konusunda bende bilgi sahibi değilim çocuğumda bilgi sahibi değil. Yani o yönden bize yardımcı olacak böyle yetkili yerlerin olmasını istiyoruz.* [4, 44, A, EH, L, 41, K, E, D]. *Bunu çözmeye çalışıyoz şöyle söylim aslında ben ıı yani eşimle ilgili bu konuda çok sıkıntı yaşıyoruz çocuğun eğitimi konusunda yapması ve yapmaması gerekenler konusunda hareketleri olsun veya başka şeyleri olsun.* [5, 42, A, İ, O, 26, E, E, D]*, Genel olarak yeterli olduğumu düşünüyorum ama özelde kendi adıma tüm diyaloglarımıza rağmen 'baba ben sıkılıyorum, neden sıkıldığımı da bilmiyorum' dediğinde oğlum, çözümsüz olduğumu hissediyorum. Bu manada da*

eksiğiz [5, 55, U, AV, Ü, 44, E, E, O]. *Bu konuda eşim biraz daha bilinçli olduğu için gerekli tedbirleri alıyor ve müdahele etmeye çalışıyor, düzeltmeye çalışıyor. İşte gerekirse öğretmeniyle görüşüyor çocuğumun* [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O]

Ailede çocuk eğitimi konusunda sorunsuz bir yaşamın gerçekleştirilmesinde işe koşulanlar

Ailelerin çocuklarının eğitimi sürecinde karşılaştıkları sorunları çözme konusunda başvurdukları çözüm yollarına ilişkin aile üyelerinin görüşlerine göre, çok az sayıda ailenin çözüm örnekleri aşağıda görülmektedir. Bazı katılımcılar "Çok kitap okuyarak" [7, 1, A, EH, L, 35, E, O], "hocaları ile biraz konuştum h ıhı çocuklar üzerine kitap yazmış yazarları bulmaya çalıştım, kitap evi buldum" [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D], "Evet o konuda da yine çok okuduğum için, yani okuduğum için, doktoruma da danışarak" [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O] biçiminde çocuk eğitimi konusundaki karşılaştıkları sorunları çözüme kavuşturmaktadırlar.

Konu hakkında oldukça az sayıda katılımcı görüşünün ortaya çıkması ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda çok bilinçli olmadıklarının ifadesi olabilir. Sorun yaşanmasa dahi bunun nasıl başarıldığının ifade edilmemiş olması bilinçli bir yetiştirme sürecinin takip edilmediğinin bir göstergesi olabilir.

Anne baba olarak çocukların sınavlara hazırlanmalarında nasıl bir yaklaşım içerisinde olunması gerektiği hakkında bilgi sahibi olma

Genelde aile olarak çocuklarının ülke çapında değişik öğretim kademelerine öğrenci seçimi amacı ile yapılan sınavlara hazırlanma konusunda nasıl bir yaklaşım içerisinde olduklarına ilişkin verdikleri cevapların analizinde bu konuda yeterli bilgiye sahip olanlarla olmayanların sayıca çok az olduğu görülmektedir. Aileler bu konuya ilişkin görüş bildirmekte genelde istekli davranmamışlardır. Çocuklarının sınavlara hazırlanmalarında yeterince bilgi sahibi olmadığını bildiren ailelerin görüşleri şöyledir: "Ne yapmam lazım diye çok fazla bilgim olduğunu söyleyemeyeceğim. Hazır olmaya çalışıyorum" [10, 16, A, E, Ü, 38, K, E], "Hayır" [5, 35, A, Ş, L, 47, E, E, O], "Yok, hayır düşün-

müyorum" [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O], "değilim bilmiyorum" [10, 59, A, EH, İ, 50, K, E, O],

> *İnanın belki bizim yemek paramız olmazdı hoca tutuyorduk yani o kadar ki dershaneye gönderdik dershaneye ne kadar bir ay takip etti ondan sonra bıraktı biz elimizden geleni yapmaya çalıştık ama çocuğun aldığını söyleyemem o noktada* [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O]. *Çok... Yaşıyorum, evet. Evet. Mesela, bu sınavlar başladı. SBS olayı, vesaire, ÖSS olayı. Çocuklar o kadar heyecanlanıyor ki, inanın her an kalpleri durabilecek şekilde heyecan yaşıyorlar. Bunu bir ebeveyn olarak görünce ben üzülüyorum, acı çekiyorum ama yapacak bir şey de yok* [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O].

Buna karşın çocuklarının sınavlara hazırlanmalarında yeterince bilgi sahibi olduğunu bildiren ailelerin görüşleri şöyledir: "Biliyorum." [8, 16, Aİ, Ü, 29, K, E, O], "Evet yeteri kadar bilgiye sahip olduğumu düşünüyorum. Bazı aileler gibi olayı çok böyle abartmıyorum". [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O], Çocukların akademik başarısı ve sınav başarısını onların gelişimi açısından önemli bir ölçüt olarak görmeyen katılımcı görüşü şöyledir;

> *Ben çok sağlıklı bulmuyorum. Çocuklarımı okul başarısıyla ölçmüyorum. Çocuklarımı dershaneye hala göndermedim. Uzun vadede göndermeyi düşünmüyorum. Sınavları hayatın tek gerçeği gibi göstermiyorum. İnsanlar bu okulları okumadan da adam olabiliyorlar. Bu okullara gitmeden de insan olarak kalabilirler* [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O].

Evde çocuklar veya diğer aile üyeleri için olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma

Bir katılımcı bu konuda gerekenleri yapabildiği konusunda kendini yeterli görmektedir. "*Evet. O konuda sıkıntımız yok.*" [8, 16, Aİ, Ü, 29, K, E, O]. *Katılımcıların* evlerinde çocuklarının veya diğer aile üyelerinin eğitimi için olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda genelde sessiz bir ev ortamı oluşturmak,

> *Neler yapıyorum ki işte sadece çocuğumu bi yerlere salmıyorum yani salmıyorum derken çok, bak evladım şöyle bişey yaptım. Oğlum ders çalışırken evde bi sessizlik yaptım, elimden geldiği kadar. Evdeki televizyon çalarsa zaten onun odasını*

ayırdım. Öbür odaya gitti evladım, E odalar kiralık zaten kendi evimiz değil. O anda da interneti kesikti benim oğlumun ders çalışırken dedim ya kesildi. Defterden çalışmak zorunda kaldı. tabi ki benim onlara hiç bi faydam dokunmuyo ki. [8, 59, A, EH, İ, 55, K, E, D]. *Evet. Bir ortam. Odaları var. Masaları, yani o kendileri çalışabilecekleri ortamı ayarladık. Bir de evde ben mesela özellikle çok sese dikkat ederim. Rahatsız olmasınlar. Yani, (2-3 saniye duruyor) misafirlik ilişkilerimizi bile… …ona göre. …biz çocuğumuz, hele ÖSS'de ben çocukların sınavına göre ben ayarladım. Benim çocuğumun sınavı, benim evime gelecek misafirden çok çok önemlidir.: Her şeyden de daha önemli. Bayram tatillerimizi…* [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O].

Evde öğrenme için gerekli kaynak ve materyallere sahip uygun bir ortam oluşturma durumu

Evde öğrenme konusunda uygun bir ortam, kaynak ve mataryele sahip olma durumuyla ilgili bir katılımcı elinden geldiğince bunu yapmaya çalıştığını ifade etmektedir: "*Vakit ayırıyoruz. Öğrenme için olması gereken bir ortam hazırlıyoruz. Bu şekilde*" [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O]. *Tabi ki. Yani Sonuçta faydalanmaları gereken ne varsa onları onlara sunmaya çalışıyorum. :mesela internetten öğrenmeleri gerekenleri internet olarak evde bulunduruyorum, ıı ne bileyim işte ansiklopediler, çalışma odaları yani kendilerine ait çalışma odaları yani bu şekilde.*

S: Peki. Çocuğun eğitimi konusunda okul dışı neler yapmaktasınız? Mesela okul derslerini destekleyici kurslara mı gönderiyorsunuz?

C: Tabi yani kurslar, [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O] yönünde görüşlerin yanında; çocukları için özel hayatlarından özveride bulunmak, "Çocuğum ders çalışırken, ben orada onun ilgisini çeken bir televizyon dizisini seyretmiyorum. Programını seyretmiyorum. Uygun bir ortam oluşmasını sağlamak adına... Evet, bakın ben de yapmıyorum diyerek. Evde, hafta içi asla" [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O]," her türlü onlara imkânı sağlıyoruz eğitim öğretim dershane olsun ne bilim iyi okullara göndermek gibi şeyler olsun hepsini düşünüyoruz bir veli olarak düşünmediğimiz hiçbir şey kalmıyor" [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O], "Mecbursunuz çünkü diyorum ya bu kış televizyon iz-

lemedik gibi bir şey oldu çünkü öbürünün dersi vardı bunu oturduk ödevlerini kontrol ettim bu damı zor bir yaklaşım mı değil ama başka çözüm yolu bulamadım" [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O]," Evet. Eee nasıl diyeyim. Mesela herkes evinin düzenini bozmuyordur belki. Dur oğlum vazo kırılmasın deyip onun hayatını sınırlamaktansa evi onların yaşayabileceği şekle soktum" [10, 16, A, E, Ü, 38, K, E, O] yönünde görüşler tespit edilmiştir. Bunların yanı sıra katılımcılardan çocuklara psikolojik destek sağladığını ifade eden görüşler de gözlenmiştir. Bir katılımcı bu konuda,

Tabi ki onlarla, derslerini çalışırken, onların yanında olduğumuzu göstermemiz gerektiğini düşünüyorum, yani onların fazla sıkı ders psikolojisinden kurtarıp zevk alarak çalışmalarını sağlamamız gerektiğini düşünüyorum. Yani ııı okuduklarını zevkle okuyup zevkle akıllarında kalabilecek şekilde bir zemin hazırlamalarını gerektiğini düşünüyorum [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O] ifadesini kullanmıştır.

Evde okuma saatleri düzenlemekte gözlenen ortam sağlama yaklaşımı olarak ortaya çıkmaktadır. Bu konuda katılımcılar şu ifadeleri kullanmışlardır. "ara ara okuma saatlerimiz var ailecek küçük çocuktan babaya kadar hepimizin okuma saatleri var okumalar yapıyoruz okuduğumuzu konuşuyoruz anlatıyoruz istişare ortamları yapıyoruz bu da bize çok şey kazandırıyor" [7, 1, A, EH, L, 35, E, E, O]. Aynı konuda öğrencileri güdülemek amacı ile örnek şahsiyetlerin hayat hikayelerinden çocuklarına aktarmalar yapan katılımcıya da rastlanmıştır. O bu konuda;

Kızım kendiliğinden işte yani sınavlarda kendisi çalışma ihtiyacı hissetsin sınavlarda da işte bilmem kaça girsin falan bu geçici bir tatmin sağlar şeyde kısa vade de bunu isterim ama ben uzun vadede yani kızıma kendim örnek olmaya veya örnek olabilecek şahısları tanıtmaya uğraşıyorum yani böyle sınav endeksli kariyer başarı endeksli bir hayattan ziyade şey istiyorum böyle kendiliğinden değer üretsin işte çok okusun falan yani böyle ya bir konuya merak sarsın ne bileyim. [5, 6, A, M, L, 39, E, E, O] *ifadesini kullanmıştır.*

Bir katılımcı ise toleranslı ve stressiz bir ortam oluşturmaya özen gösterdiğini ifade etmektedir. "için kızıma daha bir hoşgörü ile yaklaştım strese girmemesi için elimden geleni yaptım benim için onun önemli olduğunu söyledim" [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D].

Kurslara gönderme, okul veli ilişkilerini kurmada duyarlı davranma konusunda görüş bildiren katılımcı görüşü ise şöyledir. "Kursa veya hocaya bırakıp gönderdik, sadece hocanın takibine bırakmadık işi. Toplantılarına katıldık. Özel aylık toplantılarına, birebir görüşmelerim oldu. Özellikle ben kendim için. Daha sonra işte faaliyetleri gördük, sonuçlarını da aldık" [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O], gibi yaklaşımlar olduğu gözlenmektedir. Bunlara karşılık evde çocuklar veya diğer aile üyeleri için olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda kendilerini yetersiz hisseden katılımcı görüşlerini yansıtan ifadeler şöyledir. "Yeterli bilgim olup olmadığını bilmiyorum" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "Şu aşamada tabi ki bir şey yapmadık ilerde ne yapacağız inanın bilmiyorum" [2, 55, A, SR, Ü, 31, E, E, O], "hayır ayıramıyorum" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "yani yok. Onun üzerinde hep böyle kendimce kararlar alıyorum, ama aile düzenimiz açısından, kalabalık ailedeyiz" [6, 35, A, EH, L, 35, K, E, O]

Çocuğun gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde aile olarak yetersiz kalınan durumlar ve kimlerden yardım alındığı

Ailelerin çocuklarının sosyalleşmesi ve bu konuda yetersiz kaldıkları durumlarda yardım alıp almadıkları bu yardımları nerelerden nasıl aldıklarına ilişkin aile görüşleri aşağıda verilmiştir. Bir katılımcı çocukların sosyalleşmeleri konusunda şu bilinçli ifadeyi kullanmıştır. "Sosyalleşmesinin daha da önemli olduğuna ben inanıyorum. Çünkü kendini ifade edebilen öz güveni olan bir çocuk her halükarda başaracaktır yani kendini dürtecek bir dürtüsü olur öz güveni varsa sosyal bir insansa o yüzden sosyalleşmenin daha önemli olduğuna inanıyorum" [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O]. **Ç**ocuklarının sosyalleşmesi sürecinde ailelerin hangi kişi ya da kurumdan destek almaya çalıştıkları konusunda ortaya çıkan görüşler şöyledir. Buna okul ya da öğretmenlerden yardım alanlar ve yardımların şekli konusunda görüşler şöyledir. "Okul ya da eğitim kurumlarının rehberlik kurumlarıyla görüşmeye çalışıp, görüş alışverişinde bulunuyoruz". [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O], "okuldaki öğretmenleri bizi yönlendirebiliyor şey ee bir takım şeylerle şu şu konularda eğitim var gibisinden onlara gidiyoruz veya çevremizden du-

yumlarımızla yönlenebiliyoruz veya kendi bildiklerimizden hareket ediyoruz" [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O], "okullarda bu konu hakkında daha özverili daha geniş anlamda veya bir seminerler düzenlenip… Yani bir sanatçı gelip de konser vereceğine, o konserlerin yerine gençlerimize çevrelerimize, televizyonlarda bu konularda, medyanın bu konularda herkesin üzerine düşen görevi yapmasını bekliyorum". [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "Çocuğun sosyalleşmesi konusunda Okul kursuna gönderiyorum, okulda açılacak eğitimle ilgili her türlü kursa gönderirim" [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O].

Sivil toplum örgütlerinin katkısı ise şu görüşlerle ifade edilmektedir. "Sivil toplumun örgütlerinin faydası çok bu noktada" [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O], "kültür eğitim merkezleri var, halk eğitim merkezleri var" [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O], "yayınlardan, Çocuk gelişimiyle ilgili yayınlanmış kitap veya dergiler okuyoruz. Veya internet üzerinden bunlarla ilgili sitelere giriyoruz. Bu şekilde eksiklerimizi tamamlıyoruz" [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O]. Bunların yanında akraba,ilgili konuda tanınan, bilinen kişiler den katkı sağladığını belirten katılımcı görüşleri şöyledir. " tecrübeli kişilerden, tecrübeli dediğimiz anne babalara başvuruyoruz yani ne yapabiliriz çünkü bir zamanlar bizler de birer çocuktuk eğer onlar da yeterli gelmiyorsa daha yakın akrabalara onlar da yeterli gelmiyorsa artık bir uzmana başvuruyoruz" [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O], "akrabalardan, Allaha emanet oluyor. Birazda akrabalarımdan genellikle destek alıyorum" [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O], "ben yetersiz olduğum durumlarda danıştığım yerler var. Danıştığım insanlar var. Konuştuğum, görüştüğüm, fikrini, düşüncesini aldığım yerler var tabi ki" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], "Kendi ailem içerisinden yardım alabilirim" [6, 34, A, MU, L, 61, E, E, O].

> *Ben genellikle işte olduğum için bizim hanımda zaten pek anlamıyor. O da ilkokul mezunu valla biraz da Ben etrafımda görüşmüş olduğum aile dostlarımızla bir araya geldiğimizde zaten konuşmuş olduğumuz konu çocuklarımız, yaşanılan güncel konular. Böyle bir şey olduğu zaman fikir alışverişi yapmam gereken arkadaşlarım var. Onlardan sağlık konusunda, doktor olan arkadaşlarım var. Okul konusunda çevremdeki görüşmüş olduğum insanlarında çocukları okula gittiği için, onlardan almış olduğum duyumlara göre hareket ediyorum. Öğretmenlerle, öğretmen arkadaşlarla sürekli diyalog halindeyim* [8, 16, A, İU, Ü, 29, K, E, O].

bu konuda ben işte çevremde, biraz daha eğitimci kişilere, efendime söyleyeyim, biraz daha eğitimci arkadaşlar var. Onlara başvurabiliyorum. Sağ olsunlar onlar da ellerinden gelen yardımı esirgemiyorlar. Ama benim çevremde var. Ama olmayanlar ne yapar, orasını bilmiyorum [2,25,A,ES,L,33,E,E,O].

Bunlara ek olarak bir katılımcı ise gerektiğinde her kurum ve kişiye başvurabildiğini belirtmiştir. "dediğim gibi işte bazı çelişkili olduğum durumlarda babamla daha çok annemle babamla okul döneminde iken öğretmenleriyle müdürü ile yani hani o an ortam neresi neyi gerektiriyorsa insanlarla [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O], "bir dershaneye verdik çocukları, çocuklarıma ben evde Kur'an dersi de veririm, yüzmeye de götürdüm. Halk oyunlarına ulan ben yıllarca oynadım,oğlum siz de oynayın işte ,heves yok" [3, 44, A, Y, Ü, 54, E, E, Y].

Çocuklarının sosyalleşmesi konusunda yardım alamayan ailelerin görüşleri okulların bu konuda bir şey yapmadıkları, bu konuda ne yapacaklarını ve kimden yardım alacaklarını bilemedikleri, böylesi bir yardımı kendilerinin yapmaya yeterli oldukları biçimindedir. Bu konuya ilişkin ifade örnekleri şöyledir: "kesinlikle hiçbir kuruluştan destek bulunamıyorum" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "Vallahi, öyle kimseden yardım almadım. Sorun varsa eşimle bak şunu şöyle yapma lütfen şöyle tepki geliyor, sen ses tonunun ya da yüzünün şeklinin farkında değilsin o an, öyle davranma gibi birbirimizi uyarmaya çalışıyoruz" [10, 16, A, E, Ü, 38, K, E, O], "Ben çocuğuma kendim ya da babasını fazla diyecem kendim olarak yeterli olduğuma inanıyorum fakat bakın bu da bütçe nispetinde" [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O], "okul dışında eğitim için şu an pek bir şey yaptığımız söylenemez" [7, 35, A, EH, Ü, 31, K, E, O], "yani, herkesin yaptığı cüzi şeyler. Dershaneymiş, birde okulun kendi voleybol kursu varsa yani, öyle aktiviteler varsa" [6, 35, A, EH, L, 35, K, E, O].

Çocuğun eğitimi konusunda okul dışında neler yapılmaktadır?

Ailelerin çocuklarının eğitimi konusunda okul dışında neler yaptıkları, çocuklarının eğitimine hangi destekleri nasıl verdiklerine ilişkin aile görüşleri analizinde şu bulgulara ulaşılmıştır. Çoğu aile çocukları için destekleyici kurslar aldırmaktadır. Bu kurslar, derslere destek eğitimi veren dershane, özel öğretmenler görevlendirme, sosyal sportif

etkinliklere katılma ve genelde de kendi ev yaşantısında kitap okuma etkinliklerinde bulunma, televizyon izleme saatlerinin kısıtlanması gibi destekleyici etkinlikler olarak gözlenmektedir. Özellikle ailelerden ekonomik durumu iyi olmayanlar dershane, özel öğretmen, sağlık, sosyal ve kültürel içerikli kurs ve etkinliklere gönderme gibi destekleyici desteklere yer veremedikleri görülmektedir. Bunun en büyük etkeninin ekonomik yetersizlikler olduğu yönünde odaklaşan bir görüş birliği görülmektedir. Bu konuya ilişkin görüş örnekleri şöyledir:

Bazı katılımcılar zamansızlık, parasızlık, ilgisizlik gibi sebeplerden dolayı çocukların okul dışı aktivitelere göndermede yetersiz kalmaktadırlar. Bazı katılımcı görüşleri şöyledir. "Yaz kursları konusunda hiç bir bilgim yok.Yaz etkinlikleri için gittim geç kaldın dediler her halde en son ben duyuyorum kadro dolmuş oluyor..imkanlar sınırlı olduğu sürece bisey yapamıyorum" [1, 55, A, EH, L, 37, K, E, O], "yani yeterli sadece manevi maddi destek verebiliyosun. Çok fazla yönlendirmeye gidemiyosun". [5, 59, A, M, Ü, 43, K, E, O], "yok bir şey yapamıyorum yani dershane kursuna param yok" [4, 44, A, EH, L, 41, K, E, D]. "valla hiç kimseden yardım aldığımız yok genellikle yani nasıl açıklayım onu bilmiyorum da hiç kimseden yardım almıyoruz". [11, 59, U, SĞ, 44, K, E, O]. "Yapıyorum desem yalan söylemiş olurum" [6, 34, A, MU, L, 61, E, E, O], "Yok. Fazla bir şey yapmıyoruz" [5, 35, A, Ş, L, 47, E, E, O], "okul dışında eğitim için şu an pek bir şey yaptığımız söylenemez" [7, 35, A, EH, Ü, 31, K, E, O].

Bunlara karşıt bazı katılımcılar şu etkinlikleri sağlayabilmişlerdir. "yani derslerini destekleyici kurslara gönderdik" [1, 59, A, EM, İ, 70, E, E, O], "Şöyle söyleyim ben kendim de eğitim veririm o bilgi var bende en azından öğretmen gibi bilgi verebilirim." [5, 42, A, İ, O, 26, E, E, D], "Çocuğun sosyalleşmesi konusunda Okul kursuna gönderiyorum, okulda açılacak eğitimle ilgili her türlü kursa gönderirim" [6, 6, A, M, L, 54, E, E, O], "Ben çok okuyan biriyim,oğlum ya anne bide bilgisayar okuma diyor,kimya okudun psikoloji okudun bide bilgisayar okuma..yani olumlu derken ben örnek olmayı istiyorum, söylemiyorum,ben iyi okuyucu bir anneyim,model olmaya çalışıyorum." [3, 55, A, K, Ü, 47, K, E, O], "en azından zengin bir kütüphanemin olduğunu düşünüyorum. çocuğun küçük yaştan itibaren masallarla, kitabın sınırlaması gerektiği, zararlı şeylerden koruması adına, kişisel gelişimini geliştirmesi, sağlaması adına kitaplarla tanıştırılması gerekiyor" [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O]. Burda vakıf bünyesinde zaman

zaman seminerler oluyor. Psikologlar falan geliyor. Daha çok seminerlere katılıyoruz. [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O]

> *Çocuğa neler yapıyoruz? Mesela ben büyük çocuğuma jimnastik aldırdım. Tenise gider şimdi yamaç paraşütüne gider yüzmeye gider. Tabi bu hepsi ekonomik. Yüzmeye her gidişinde 10–15 milyon harcıyor yani arabam da 10 milyon yakıyor. 10 milyon da oraya veriyor 20 milyon. Bu yani çocuk her gün istiyor ama haftada bir kere* [4,42,A,E,Ü,51,E,E,O]. *Okullar, çocuklar okul çağına gelmeden önce anaokullarına başladılar. Ev içerisinde mümkün mertebe kitap bulundurmaya, gazete bulundurmaya gayret ettik. Belki çok kitap okumadık ama bulundurduk. Gördü çocuklar. Sonra…okuldaki başarılarının hangi derslere göre bir yetenekleri varsa, mesela Neva'yı matematik yönünden beşinci sınıfta ekstradan ders aldırdık. Kurs gibi. Özel ders aldırdık. Eksik olduğundan dolayı değil. Bir de, dershaneye değil daha iyi olması için…* [3,25,A,ES,L,45,K,E,O].

Çocuk yetiştirme konusunda hazırlanacak olan bir eğitim programında yer verilmesi gereken konular

Katılımcıların çocuk yetiştirme konusunda ailelere hazırlanacak eğitim programlarında bulunması istedikleri özellikler geniş bir kapsamı oluşturmaktadır. Çocuk gelişiminin sıralı tüm ayrıntıların yer verilmesini isteyen bir katılımcı bu konuda, *bir defa şey çocukların yaş gruplarına göre hangi döneme ait çocukların hangi özellikleri gösterdikleri hangi davranış kalıplarını gösterdikleri hangi davranış örüntülerini gösterdiklerini bir defa ailenin dönemsel özelliklerini çocuğun sıfır yaşından başlayarak bunu bilmesi lazım* [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O] görüşünü ifade etmiştir. Bir başka katılımcı da verilmesi gereken eğitimin profesyonelce verilmesi gerektiğine vurgu yaparak, "*Profesyonel bir eğitim yok. Böyle profesyonel eğitim kurumumuz, yayın kuruluşumuz, olmadığı sürece de insanlara da niye böylesiniz demeye de hakkımız olmadığını düşünüyorum*" [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y]. Böylece, bu işin profesyonellerce yapılmasını öngörmüştür.

Çocuk eğitimi konusunda toplumsal ortak değerlere yer verilmesini öneren görüşe göre, temel toplumsal ve dini değerlerin çocuklara kazandırılması önemlidir. Değerler, İnsan yetiştirme sürecinin örgün ve yaygın eğitim uygulamalarının açık ve örtük programları yoluyla bireylere kazandırılır. Toplumsal yapı içerisinde yeni kültürel değerlerin

oluşturulması, bu kültürel değerlerin bireylere kazandırılması ve bazı değerlerin ortadan kaldırılmasında eğitime büyük görev düşmektedir. Küreselleşen dünyada gittikçe yaygınlaşan iletişim teknolojisinin eriştiği düzeyle birlikte, teknolojiye hükmeden baskın kültür kendi değerlerini de bu etkileşim sürecinde kullanmaktadır. Bir toplumun var olan kültürünün muhafazası açısından iletişim çağının oluşturduğu bu hızlı deformasyon sürecine sistemler, eğitim yoluyla direnç göstermelidirler (Taşdemir, 2009: 321)

Bireyin ahlaki gelişimde ailenin çok önemli yeri bulunmakla birlikte, okul çağında bireyin zamanının büyük bir bölümünün geçtiği okullar da çok önemli bir konuma sahiptir. Okulların işlevleri arasında öğrencileri toplumsallaştırmak için ahlaki değer ve yargıları öğrencilere kazandırmak da bulunmaktadır (Taşdemir, 2009: 321).

İlköğretim çağı özellikle 1-5. sınıflar, öğrencilerin kişilik gelişimlerinin tamamlandığı bir dönemi ifade etmektedir. Bu açıdan bireyin kişiliğinin tamamlanma sürecinde toplumsal ve evrensel boyutlu temel değerlerin bu dönemde bireyde yerleşik hale gelmesinde okul temelli yaşantılar önemli katkı sağlayabilir. Okul programları açık ya da örtük anlayışlarda olmak üzere değerler öğretimine önem vermelidir. Bu konuda başta program geliştirme sürecinde daha sonrada programların uygulanması sürecinde okul ve okul dışı madde-insan kaynakları bu konuya duyarlı yaklaşımlarla işe koşulmalıdır. Bu anlamda, programların açık hedefleri yanında, ders kaynakları, okul bina ve etkinlikleri, öğretmen, yönetici davranışları, okul ve okul dışı sosyal kültürel etkinlikler, değerlerin doğru ve gerçek örneklerinin yaşandığı toplumsal olaylar ve çeşitli kültürel etkinliklere yer verilmesi değer eğitiminde kalıcılığa katkı sağlayacak uygulamalardır. Bu anlamda insan yetiştirme sürecindeki tüm kişi ve kurumlara önemli görevler düşmektedir (Taşdemir, 2009: 321). Bu konuda katılımcı ifadeleri şöyledir.

> *"şimdi önce ailenin bilinçlendirilmesi gerekiyor ki, çocuğuna bir şeyler aktarsın. Öteki türlü aktaramaz yani. Bir şey bilmediğin zaman nasıl aktarabilirsin ki"* [ODAK, 5, 16, İ, Ü, 29, K, E, O]. *Burda eğitimden bahsederken eğitimin bu yönünü öne çıkarmamız lazım yani ne istiyor, insanlar ne istiyor, neye ihtiyaç var, toplum ne istiyor, talepler ne, yani ruhi, psikolojik açıdan neye ihtiyacı var, maddi olarak neler yapılması gerekir bunlar çok önemli şeyler. Belki insani değerleri yüceltmiş olan işte bugün hem aklın hem de büyük ölçüde dinin de önerdiği ortak noktalarda buluşabilecek değerler üzerinden bir eğitim yapılabilirse bunun*

bir anlamı olur [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y]. *Günümüzdeki şu an baktığımızda gerçekten yani ıı manevi milli ve kültürel değerlere pek değer verilmiyor, yetişen yeni gençlik ıı gerçektende yani uzak yetişiyorlar bu okullarda gerekli eğitim verilmiyor hem manevi hem milli kültürel geçmişten kültürümüzden gelen bazı özellikleri her geçen gün yitiriyoruz köylerimiz dâhi* [ODAK, 1, 59, A, E, Ü, 36, E, E,O]

Bir bütün olarak bireyin gelişimine odaklanması gerektiğini öneren aile statüsünde bir katılımcının görüşü ise şöyledir; "Evlilik yani aile nedir, neden evlenilir bunun gerçekten yani evlenmeden önce herkese mesela buluğ çağına erişmiş insanlara aile olgusunun benimsetilmesinin anlatılmasının ciddi bir şey olduğunu gerçekten önemsenmesi gerekiyor. Bunların önemli olduğunu düşünüyorum." [ODAK, 1, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y]. Bununla birlikte uzman katılımcı görüşleri gelişimi konusunda ailelerin eğitilmesi gerektiği yönündedir.

Çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimleri, dönemlerine göre, neler oluyor, hangi yaşta ne tür gelişimler gösteriyorlar, nasıl olmaları gerekli, onunla ilgili bilgilerin öncelikle normal olanı, normal bir çocuk gelişimi bilgilerinin öğretilmesi lazım. Onun dışında dediğim gibi hoşgörü çok önemli [4, 34, U, D, Ü, 42, K, E, O]. *Öncelikle bence, çocuğun birey olması noktasında hani, çocukta bir bireydir, uzmanlar yine bunu söylüyorlar ya, çocuğu birey olarak kabul edin. Okul dışı eğitiminde çocuğun sosyal hayatını yönlendirecek daha geniş aktiviteler, çocuğun hayatında hani ona, onun gelişimini sağlayabilecek daha farklı şeyler, eğitim süreçleri geliştirilmesi gerekiyor* [3, 35, U, V, Ü, 35, K, E, O].

Çocukların akademik gelişmelerine katkı sağlamaya dönük,

Verimli ders çalışma yöntemleri anlatılmalı okul seçiminde nelere dikkat edilmeli ilköğretim sistemi sınav sistemi anlatılmalı bütün sınav sistemleri anlatılmalı çünkü veliler bu konuda doğru düzgün bilinçli değiller çocuklar üniversite çağına geliyor ee şimdi hangi bölümü seciceğiz ne seçiceğiz ne nedir bilmiyorlar her senede bu sınav sistemleri değiştiği için insanlar da haklılar tabi ki bocalamakta aşağı yukarı müfredat konusunda da bilgilendirilmeliler [9, 16, U, E, Ü, 35, K, E, O].

görüşlerinin yanı sıra, sosyal, kültürel ve sportif gelişmeye katkı sağlayacak faaliyetlerin yapılması gerektiğini düşünen katılımcılar da görüş bildirmişlerdir: "küçükken kesinlikle bu sosyal faaliyetlerin, oyun ile ilgili çocuk neden hoşlanıyorsa –bu tiyatro olabilir, folklor olabilir, yüzme olabilir, yine dil olabilir bütün bunları yapmaya çalışıyoruz" [2, 34, U, AV, Ü, 37, K, E, O]. Ebeveyn-çocuk ilişkisine dikkat çekerek "bir annenin babanın çocuğa karşı yaklaşımı nasıl olmalı?" sorusunu soran katılımcıların da olduğu görülmektedir [5, 34, U, AV, Ü, 36, E, E, O], Ailede hayvan sevgisinin de aşılanması gerektiğini belirten bir katılımcı "çocuğa 5-6 yaşına kadar hayvanı sevmeyi, illa bir havan beslemeyi, dışarıda ya da içeride hiç önemli değil, okumayı aşılamak" [1, 16, U, Y, Ü, 41, E, E, O] gerektiğini belirtmektedir. Bilimsel düşünce ve bilimsel çalışmaya dikkat çeken "bilimsel eğitime yer verilmelidir" [2, 16, U, İD, Ü, 55, E, E, O] görüşleri de katılımcılar arasında gözlenmiştir.

Katılımcılardan biri aile eğitimi konusunda çocukların zararlı alışkanlıklardan koruması yönünde görüş belirtmiştir. "mesela zararlı madde bağımlılığı konusunda eğitimler verilmeli. İhtiyacım yok ama bir ön bilgim olsun isterim. [ODAK, 3, 44, U, İ, Ü, 47, E, E, O]

Ailelerin çocuk yetiştirmeye dönük hazırlanacak bir eğitim programın içeriğinin ne olması gerektiğine ilişkin olarak görüşlerinin genel olarak odaklandığı konular şu ana temalarda gözlenmiştir.

Çocuk yetiştirme de dahil olmak üzere aile hayatının temelini oluşturan evlilik müessesinin ciddiye alınması gerektiğine ilişkin konulara ağırlık verilmesi, bu süreçte eş seçiminden, eşler arası ilişki ve sağlıklı iletişime kadar aile hayatını oluşturan her şeyin çocuk yetiştirmeye olan etkisine vurgu yapılmaktadır.

Bu sürecin alt boyutlarını oluşturacak olan, eşler arası sağlıklı iletişim kurma, saygı, sevgi, hamilelik ve çocuk bakımı, çocukların eğitimine bireysel destek verme, aile birliğinin sağlanması, aile üyelerinin kendilerinin ve diğer üyelerinin kültürel gelişimine katkı sağlayacak kitap okuma, sağlık, beslenme vb. ihtiyaç ve alışkanlıklarını edinilmesi, temel insani ve toplumsal değerler, çocukların ruh sağlığını etkileyen faktörler ve bunlarla baş etme yolları, sağlıklı beslenme gibi temel konulara yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir. Bu konuya ilişkin aile görüşlerini yansıtır ifade örnekleri şöyledir: "eğitime ihtiyacımız var. Biz bu konularda yeterli değiliz. Yani hâlâ da ana-evlat veya baba-

çocuk... ilişkisinde çocuğa ne yapacağını, nasıl yapacağını mutlaka göstermek lazım ama onun da... bir birey olduğunu göz ardı etmemek lazım" [9, 25, U, AV, Ü, 34, E, B, O], "Tabi ki. Şimdi, bu konuda, öncelikle aileyi oluşturan anne ve babanın çocuk psikolojisi üzerine eğitim desteği alması gerekiyor"[8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], "mutlaka çocuklarımıza manevi içeriği yüksek olan eğitimlerin verilmesi şarttır" [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, Y] "Yani gerçekten o insanları evlilik öncesi eğitmek lazım. Çünkü çocuğun eğitimi anne karnında başlıyor, ailelerin üzerine düşen vazifeler, yaşanacak" [7, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y], "ahlaki konular öncelikle yer almalı. Bu belli başlıklar altında önce bunlar yerleştirilmeli. Ondan sonra diğer sosyal yaşantısına yönelik konular yerleştirilmeli" [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O], "Çocuğun bir birey olduğu, karar verme yeteneğine, gücüne sahip olduğu, özgüven konularında aynı zamanda, toplu olarak hareket edebilen, yani, takım çalışmasına yatkın…" [4, 25, A, MM, Ü, 35, E, E, O], "beslenmesinden her şeye her şeye. A'dan z'ye her şey açık yani, bir açılımla değil yani böyle" [6, 35, A, EH, L, 35, K, E, O], "Evlilik ciddi bir müessesedir, dinimiz bunun üzerinde de hassasiyetle durmuştur. Bu oyuncak değildir. Bu evliliğin ciddiyetini, resmiyetini, kutsiyetini bu topluma iyi idrak ettirmeliyiz, iyi anlatmalıyız" [9, 55, U, İM, L, 49, E, E, O], "çocuk eğitiminde, taa baştan eş seçiminden başlar, çocuk demeden eş ve iyi bir eş nasıl seçilir iyi bir evlilik nasıl başlar ordan başlanması gerektiğini" [3, 55, A, K, Ü, 47, K, E, O], "çok yetiştirmemi? Valla önce saygıyı sevgiyi öğretmeliler. Kanaatkar bir çocuk olmasını öğretmeliler" [5, 59, A, M, Ü, 43, K, E, O], " iletişim, iletişim. Bir aile içi ve çocukla, ikincisi çocukla iletişim. Öncelikle aile içi iletişim daha önemli. Eşler birbirleriyle iletişim kurmayı bilmeli ki çocukla sonrasında rahat bi şekilde kurabilsinler. Çünkü çocuk örnek alıyo onları" [6, 59, A, M, Ü, 38, E, E, O], "Anne ve baba eğitimi çok önemlidir" [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O], "önce anne baba bilinçlendirilmeli yani çocuk doğuracaksan önce çocuk büyütme hakkında bilgilendirilmeli. Gebelik hakkında bilgilendirilmeli, anne hazırlıklı olmalı" [10, 59, A, EH, İ, 50, K, E, O],

> *"Ev hanımı. en salak tip. ve sürekli aşağılanıyor. çevredeki insanlar tarafından yani. yaparken alttan alta bir şey veriyorlar. yani alttan alta ev hanımı salaktır. demiyo direkt. alttan alta bunu pompalıyor. yani medya, bu şekilde kullanılacaksa gene bu şekilde kullanılmalı. ev hanımı, anne, annelik. dedik ya az önce çok basit bir işmiş gibi. annelik en kutsal meslek imajını direkt bilgi*

şeklinde değil de. senin söylediğin gibi. direkt bilgi hiç bana hitap etmiyor." [ODAK, 1, 35, A, MM, Ü, 35, E, E, O]. *"Ben aile eğitiminde ben kadının ön planda olmalı bunu nasıl tercih ediyorum çünkü erkek dışarıda hani maddi yönde evin kazancını erkek sağlamak mecburiyetinde olduğu için toplumumuzda kadının eğitime daha çok verilmesi gerekiyor." "Biraz evvelki söylediklerimle çelişmediğimi sizde fark edeceksiniz söylerken, onun için kadın eğitimi dedim ,onun için kadının onurlandırılması, ödüllendirilmesi,onure edilmesi lazım dedim.Ne iyi ediyorsun,ben o gün kaç tane anneye telefon açıp,iyi ki varsınız ve çocuklarınızın başındasınız dedim,çünkü kadının buna da ihtiyacı var,siz toplumda ev kadınını aşağılarsanız,kadına değer vermezseniz,kadının yaptığı ev hanımlığını küçümserseniz,kadın kendinin nasıl önemli bir iş yaptığını,toplumun hepsi benim elimden geçiyor,ben büyük bir işi başarıyorumu nasıl hissedicek"* [ODAK, 3, 55, A, K, Ü, 47, K, E, O]. *"Bu aile içerisinde annelerin daha iyi bilmesi gereken şeyler. Çocuklarla birebir iletişim halinde olan onlar çünkü. Bir toplumda kadın nasılsa toplum o şekli alıyor. Kadın toplumda değiştirici kadın toplumda dönüştürücü, kuşağı hazırlayıcıdır"* [ODAK, 2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O]. *"Kadın eğitimini ben öncelerim, çünkü kadın hakikaten güneş gibidir, o gülerse ev güler. Bu bağlamda kadın eğitimi birinci sıraya alınmalı. Bütün ailenin eğitimi önemli fakat, kadının eğitimi öncelikli olmalı diye düşünüyorum"* [ODAK, 3, 55, A, K, Ü, 47, K, E, O].

"burada örnek aileler mesela bir film dizi şeklinde film materyaliyle ilgili mesela film çekilebilir. Bunlar halka ya da ailelere izletilebilir" [4, 42, A, E, Ü, 51, E, E, O], "Birbirlerine anlayış konusunda veya çözüm odaklı yaklaşabilme eğitimi olursa en azından o bilgi verilirse sorun çıkmaz. yani bu maddiyatın da üstündedir. Maddiyat bir yere kadardır" [5, 42, A, İ, O, 26, E, E, D], "Temelinde din olmayan aileler, ailelik iddiasında bulunmuyorlar zaten yani ailede herkes birer birey olarak yaşıyor diye düşünüyorum genel olarak [ODAK, 1, 44, N, E, Ü, 28, E, B, O]. Zorunlu eğitim sürecinde resmi programlar yolu ile din ve ahlak temelli değer eğitimi konusunda toplumda var olan temel değerlere bütüncül bir çerçevede bakılırken, bu değerlerin öğretiminde alt kültürel değerlere de yer vermek, her değerin öğretim sürecinde kendini bulmasına ve doğru

tanımlanmasına yol açabileceği gibi bireylerin bu değerleri kontrolsüz yollardan edinimini de engelleyebilir (Taşdemir, 2009: 322). Aynı konuya katılımcılar şu görüşleri ifade etmişlerdir.

> *Bir noktadan yaklaşmak mümkün değil ilk etapta benim aklıma gelen medyanın işlediği konularda, filmler vs. gibi şeylerde aile müessesini öne çıkarabilir. Dengeli aileleri öne çıkarabilirler. Okullarda çocuklara değer yargıları ön plana çıkarılarak bir eğitim verilebilir. Ailenin, sağlıklı toplumlar oluşması açısından en önemli unsur olduğu işlenebilir ya da bu evlilik öncesinde devletin zorunlu hale getirdiği nişanlı çiftlere verilebilecek bir kursla da sağlanabilir. Yani aile bir şirket anlaşması gibi değil, anlaşamayınca bozulacak bir müessese değil gerçekten korunması gereken bir müessese olduğu olgusu işlenebilir*" [ODAK, 1, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y].

"Yani bir dil eğitimi ülkemizin önünde büyük bir engel teşkil ediyor bence" [9, 1, A, K, Ü, 47, K, E, O], "Bence bilimsel eğitimden çok kendini tanımlamak, tanımak eğitimi gerekir. Ayrıca sosyal-sportif eğitim de gereklidir." [4, 1, U, MH, Ü, 48, E, E, O], "Ben çocuğumu kendi istediğim gibi eğitilmesini istiyorum, yani ben özgür okullar istiyorum, okutacağı müfredatını okul, bana da sorsun istiyorum" [5, 6, A, M, L, 39, E, E, O], "Ben diyorum ki anne karnına düştüğü andan itibaren hamilelikte o çocuğu yetiştirmek için eğitim almak lazım" [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D], "Öncelikle çocuklarımızın kendine ait özgüvenlerinin arttırılması için, büyük derecede eğitim verilmesi gerekmektedir" [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D], "Çocuğun eğitimi, sağlığı, her şeyi anne karnında başlıyor zaten. Çocuğun anne-babaya karşı davranış, konuşma, eğitim yani bunlar olabilir". [8, 16, A, İ, Ü, 29, K, E, O], " Sevgi ve saygı" [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O], "Çocuk eğitiminde neler verilmelidir, çocuk eğitimini toplum olarak çok da bilmediğimiz de bir gerçek" [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O], "Bir insan vücudunda hücre neyse toplumda da aile o işlevi görür ailenin bozulması toplumun bozulmasıdır bu anlamda aile çok önemlidir." [ODAK, 5, 55, A, E, H, L, 36, K, E, D], "Türkiye'de matematik sorunu var matematik dalında çok iyi yetiştirmemiz lazım iki dil sorunumuz var. Ha bu çocuk namazında niyazında da olacak dinini de bilecek bu şekilde yani". Ben öncelikle yine annenin ve burada çok önemli bir fonksiyonu olduğunu düşünüyorum

yani annelerin eğitimi son derece önemli olduğunu düşünüyorum" [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O].

Aileye yönelik bir eğitim tarzında baktığımızda ise buradaki şeyde eşler arasında olan hoşgörü tahammül birbirini kabullenme, var olan şekliyle benimseme bir birinin olumsuzluğunu değil olumlu yönünü ön plana çıkarabilme yani bardağın dolu kısmına bakabilme eğitiminin verilmesi gerekiyor. Eğitim bence aileden önce seçeceğiniz eşle başlar, kendine uygun bir eş seçmediğiniz zaman zaten orada sorun başlar. Eee o yüzden bununla birlikte çocuğun eğitimi ailede ilk etapta gelir [2, 1, U, E, Ü, 48, E, E, O]. *Ülke olarak ailenin kitap okuma alışkanlığının sağlanması, ailedeki kişilerin çok iyi birer okur olmasının sağlanması ve çocuğun da kitap okuyan bir çocuk olarak yetiştirilmesi ve doğru ihtiyaçların belirlenmesi ve sınıflandırılması, bilginin sınıflandırılabilmesi, sınıflandırılan bilginin çocuğun yaşına uygun olarak, gelişim dönemine uygun olarak çocuğa sunulması noktasında eğitim verilmeli* [2, 44, A, ES, Ü, 32, E, E, O]. *Çocuğumun en azından ilkyardım konusunda, arkadaşlarına nasıl davranacağı konusunda, normalde özel ilişkilerinde, sosyal ilişkilerinde, nasıl olması gerektiğini, neyin doğru neyin yanlış olduğunu bilmesi lazım, bir arkadaşı bir yanlış yapsa bile tavsiyede bulunmaları lazım* [1, 44, A, EH, L, 25, K, E, O]. *Aile düzeni hakkında bir eğitim isterdim. Yani ailenin birlik, bütünlük, beraberlik, birbirine karşı olan saygısı, sevgisi, şefkati veya büyüklerine karşı yapması gerektiği şeyler, küçüklerine karşı sorumlulukları, bunların bir eğitiminin olmasını isterdim* [2, 42, A, ES, İ, 44, E, E, O]. *Kendini gerçekleştirme anlamında sıkıntı yok ama ben ilköğretimden başlamak üzere eğitimin içeriğinin belirlenmesi sürecine özellikle anne babanın da inançları, değerleri, ideolojileri doğrultusunda katılması gerektiği kanaatindeyim. Simdi insanların ortak değerleri vardır doğruyu söylemek, yalan söylememek, hırsızlık yapmamak, insanların düşünce özgürlüğüne saygılı olmak, insanların can güvenliğine kastetmemek, doğru olan yasalara uymak yani her yasaya söylemiyorum (gülüyor) o nedenle. Temel insani değerler dediğimiz bu değerler her dinde her görüşte ortak olan, insan olmaktan kaynaklanan hak ve değerlerdir* [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O]. *Annenin neye karşı hazırlandığını çok iyi bilmesi gerekiyor, yani o çocuk tamam doğuyor ama hamileyken yani o ço-*

cuğun da eğitimi başlamalı, yani anne karnındayken annenin bilinçlenmesi gerekiyor [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O]. *Gönüllüler tarafından yapıldığı takdirde kendine bunu iş edinmiş, kendine bunu problem edinmiş insanları ön plana çıkardığınız zaman bu insanlar gerek anne, gerek çocuğa vereceği destekle onu belli bir seviyenin üzerine çıkaracaklardır* [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O]. *Bakın yani burada toplumun örf adet gelenekleri göz önüne alınmalı, dini inançları göz önüne alınmalı. Ahlaki eğitim verilmeli, büyüğe saygı küçüğe sevgi anlamında, bir başkasının malını izinsiz almama konusunda, aklınıza gelecek ahlaki normlar çerçevesinde düşünülecek programlar* [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O]. *Yöntem yani çocukların sorumlulukları bilinmeli, anne baba sorumlulukları bilinmeli, ya bu konuda da çocuk sorumluluğu anne baba sorumluluğu başlığı altında çocuklara düşen ve anne babaya düşen görevler net bir şekilde bilgilendirilmelidir. Hem çocuk eğitimi konusunda hem sıfır yedi yaş arası çocuğun bedensel, fiziksel, psikolojik gelişimiyle ilgili bilgi verilmeli, on yaşından sonra da çocuğun bu arada cinsellikle ilgili soruları oluyor inançla ilgili soruları oluyor* [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O]. *Çocuk yetiştirme konusunda ebeveynleri eğitirken onları kendi hayatlarını düzene sokma konusunda da eğitmek gerekiyor. Çünkü direkt onla ilgili yani düzenli, adam gibi bir adamın çocuğu da ekstra durumlar yoksa adam gibi oluyor. İyi oluyor yani, çünkü çocuk bilinç altına atıyor evdeki örnekleri, şeyleri…* [5, 6, A, M, L, 39, E, E, O]. *Çocuk çeşitli sosyal faaliyetlere yönlendirilebilir, belediyelerin bünyesindeki çeşitli kurslara katılabilir, sadece eğitim, ham bilgi dediğimiz şeyi almak bir yana, ona çeşitli ustalıklar, beceriler kazandırılabilir, çeşitli mesleki faaliyetler kazandırılabilir, dolayısıyla çocuğun genel itibariyle sosyal kültürel yönü geliştirilebilir* [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O]. *Özellikle on üç yaşını geçmiş çocuğun çevrenin etkisiyle ilgili ciddi sorunlar yaşıyorlar aileler. Çevrenin eğitimi de yani çevreden etkilenmesi bir şekilde çocuğu etkiliyor. Yani belki iletişim yani doğru iletişim kurabilmeyle ilgili bir şey olabilir talep eden babalara* [4, 6, A, İ, L, 37, E, E, O]. *Çocuk yetiştirmede anne baba yani konu olarak, dediğim gibi sevgi o kadar büyük bir nimet ki bu sevginin aşılanması lazım, bunu da kim yapacak bilemiyorum ama sevgi ve saygı yitirdiğimiz en büyük değerlerdir* [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O]. *Sorumluluk konusu olmalı. Aileler kız olsun, er-*

kek olsun görev dağılımını karıştırmamalı. Arkadaş edinirken nelere dikkat edilmeli, çocuk eğitiminde onlar verilebilir. Bencil de olmasınlar. Arkadaşa karşı baskı da kurmasınlar. Artı aileleri hakkındaki fikirleri, özeli de başkasıyla paylaşmasınlar bunlar öğretilebilir [10, 16, A, E, Ü, 38, K, E, O]. *Sağlıklı bir toplumun temeli anne babadan geçiyor. Anne babadan önce, önceki devreleri de göz önüne almak gerek. Eğer çocuk yetiştirmek ve evlilik çağındaki çocuk, gençleri evlendirmek istiyorsan, o çocukların gençlerin öncelikle evliliğe hazırlar mı değiller mi diye, evliliği taşırlar mı taşımazlar mı? Bunu anlamak lazım, önce onları anlamak lazım. Zaten onlar evlenip kendilerini çocukluktan kurtarıncaya kadar başlarına lanet halkası geçmiştir. Yetiştirdiğiniz çocuklar eğer sağlıksızsa, kendi ruh yapıları, eğitim düzeyleri, kişisel kişilikleri oturmamışsa çocuklarına verecekleri bir şey olmaz bence* [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O]. *İşte bizim Doğu toplumlarında biraz ifade sıkıntısı var. Çocuklarımızda biraz utangaçlık var. Bu yüzden mesela, ifade becerisi, özgüven, kişilik gelişimi konularıyla ilgili eğitim verilmesini öngörürüm.* [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O]. *Çocuğun özellikle, ruhsal ve psikolojik gelişimini etkileyebilecek olumsuz davranışların, neler yani çocuğun gelişimine engel olabilecek davranışlar neler, bunları bilmeyen ailelerimize öğretmek, onların farkına varmalarını sağlamak, işte bu yüzden çocuğun yanında bu tip hal ve hareketlerine, davranışlarına dikkat etmelerini sağlamak gibi olabilir… ve daha ahlaki konulara yoğunlaşılabilir* [2, 25, A, ES, L, 33, E, E, O]. *İnsanların birtakım meslekler seçilirken, meslek sahibi olması konusunda da eğitimler verilmeli. Böylece bir zemin oluşturulmuş olacak ve onun seçeceği meslekte de seveceği meslek olacağı için bir zorluk, bir problem yaşamayacaktır* [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O]. *Hani bir ailede çocuğun annesine babasına nasıl davranması lazım. Terbiye konusunda… Ne bileyim bir anne çocuğunu nasıl yetiştireceğini, mamasına, ilacına, her şeyine dikkat etmesi lazım. O şekilde bir eğitici program olabilir* [6, 34, A, MU, L, 61, E, E, O]. *Kendi imkanlarınızla çözüm üretmek çok zor. Ben en fazla şunu duyuyorum etrafımdan; bir okul nasıl olursa olsun nerede olursa olsun okulun yönetimi zaten başlı başına bir şeydir. Ama o sınıftaki öğretmen çok farklı bir şey. Çocuğun ilk öğretmeni. Öğretmeninin ona verdiği şey çok önemli* [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O].

Boşanmanın eşler ve çocuklar üzerindeki etkileri

Çocukların ve ergenlerin ruh sağlığı açısından kritik sayılabilecek yaşantılardan birisi de anne-babaların boşanmasıdır. Yapılan araştırmalar boşanmış aile çocuklarının anne babası birlikte yaşayan çocuklara göre psikolojik gelişimleri ve uyumlarını güçleştiren önemli bir yaşam olayı olarak görülmektedir. Yine bu çocukların ebeveynlerine güvensiz bağlanma, kendini suçlama, durumluluk ve sürekli öfke, umutsuzluk, depresyon ve intihar eğilimleri, duygusal ve sosyal uyum sorunları, düşük psikolojik dayanıklılık gibi özelliklerinde yetersizlikler bulunmuştur (Çivitçi, 2009: 513). Bu araştırmanın ailelerin parçalanmış aileler ve bunların çocuklar üzerinde ne düzeyde etkisi olduğuna ilişkin görüşleri analiz edildiğinde, ailelerin parçalanma gerekçeleri olarak, çoğunlukla ekonomik faktörler ve eşler arası iletişimsizlik üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu parçalanmaya evlilik sürecindeki bilinçsizlik, diğer aile üyelerinin müdahaleci yaklaşımlarının etkili olduğu vurgulanmaktadır. Ailelerin parçalanmasının eşleri etkilemesi yanında en çok çocukları etkilediğine sıklıkla vurgu yapılmaktadır. Parçalanmış aile çocuklarının bu sonuçtan hem eğitimsel hem de temel kişilik özellikleri bakımından çok ağır derecede etkilendiği vurgusu yapılmaktadır. Bu etkilenmenin etkisini azaltmak açısından ayrılmış eşlerin çocuklarının bu ayrılıktan daha az etkilenmeleri adına bir şekilde insani ilişki içerisine girmeleri gerektiğine ve ayrılmışta olsalar çocuklarının her türlü gelişimine karşı sorumluluk içerisinde davranmalarına da aynı sıklıkla vurgu yapılmaktadır. Ayrıca parçalanmış ailelerin bu etkilenmelerden daha az zarar görmelerini sağlamak adına özellikle devletin hem ekonomik olarak hem de barınma ve diğer sosyal güvencelere ve buna dönük yasal düzenleme ve hizmetlere yer vermesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Bu vurgu parçalanmış aile çocukları için çok daha yoğun bir sıklıkla ifade edilmektedir. Ailelere dönük eğitim isteğini ortaya çıkaracak olması bakımından, aile kurumunu oluşturma ve korumaya dönük eğitim isteği öncelikli bir eğitim ihtiyacı olarak ortaya çıkmaktadır. Aynı şekilde bir şekilde parçalanmış ailelerin ortaya çıkardığı sosyal, eğitsel, psikolojik ve ekonomik sorunlarla baş etme ve bunların giderilmesine dönük eğitim ihtiyacı ailelerce belirgin olarak ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin aile üyelerinin görüşlerini belirtir ifade örnekleri şöyledir:

"Hoca, benim mesleğim itibariyle iyi gözlemlediğim bir konu, genel olarak boşanma davaları evliliğin ilk yıllarında özellikle ilk 6-7 daha çok 7-8-10 yıllarına kadar evliliğin boşanma gerekçesi boş gerekçelerdir. Genelde kırsal kesimde ailelerin eğitim seviyesi düşüktür, Bu kesimdeki boşanma davalarındaki gerekçe de şudur yani evlenen eş Türkiye şartlarında daha ziyade erkek evine bayanın gitmesi şeklinde olduğu için evlenen bayan eş kocasının evini uzun yıllar kendi evi olarak algılayamıyor. Sanki koca evinde emanetmiş gibi duruyor, bunun için de her an ortaklığı bozup gidebilir ve gidiyor yani bu manada gemileri yakıp koca evine gittiğini hissettirecek bilgilendirme yapılmalı ya da ona o duygu verilmeli" [ODAK, 1, 44, Ü, 28, E, B, O]. *Boşanmak çocukları çok fazla etkiliyor… Anne baba bu konuda eğer çocuk anne yanındaysa babayı kötülememeli babanın yanındaysa anneyi kötülememeli... boşandıkları halde ikisi bir araya gelip biyerlere götürebilmeli... o çocuk napıyor anne var baba yok baba var anne yok, iyiyi kötüyü ayırt edemiyor... anne babanın çocuğa bişey yansıtmamaları, çocukları için en azından biraya gelebilmeleri gerekir* [1, 55, A, EH, L, 37, K, E, O]. *Bu konuda da eğer bir evlilik yürümeyecekse aile programında bu da verilmeli, yani aile eğer yürümüyorsa bu konuda çocuklarımızın psikolojileri göz önünde bulundurularak nasıl çocuklarımızı koruyacak şekilde bir ayrılma yöntemi izlemeliyiz, yani birbirimize fiziksel olarak, psikolojik olarak zararlar vermeden çocuklarımızın psikolojilerini ve geleceklerini düşünerek nasıl bir yaklaşım sergilemeliyiz? Eğer aile mutlaka yürümüyor ve devam etmeyecekse bu konuda sağlıklı bir ayrılma nasıl gerçekleşebilir, aile programında bu da verilmelidir* [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O]. *Erken evliliğin çok çok kötü bir şey olduğu, deneysel olarak, deneysel olarak değil pardon, görsel olarak canlı canlı gösterdiler. Erken evlilik gerçekten olmamalı. Daha çocukken çocuk sahibi anneler olmamalı. Çünkü hakikaten yetersizler, sonra o aile çok erkenden parçalanıyor. O bir kere... o doğan çocuk annesini tanımıyor veya babasını tanımıyor* [6, 25, A, EH, L, 48, K, E, O]. *Bunlara daha çok desteği aile tarafından gelmesi gerektiğini düşünüyorum, yeni bir evlilikle zaten biten bir evliliğin hata yapmadan kurmaları gerektiğini düşünüyorum, yani daha çok aile olarak destek görmeleri gerektiğini düşünüyorum.* [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O]. *"Teknik bir boyutu var bu işin, bir de formal bir boyu-*

tu var. Teknik boyutunda şu anda ailelerin parçalanması ile karşı karşıyayız yani yeni mevzuat ben ordan konuya girmek istiyorum, çalışan eşler arasında ailenin parçalanmışlığı dikkate alınmayan bir mevzuat cari şu anda. Şu anda binlerce ailede eşler birbirinden, aile fertleri birbirinden ayrı yaşamak zorunda. Bütün feryatlara rağmen eş durumu, eşlerin aynı yerde çalışması için çok zor şartlar öne sürüyor. Bu kamu çalışanları için bir kere problem. İvedilikle bu problemin halledilmesi gerekiyor, çünkü sıcak bir iletişim için en önemli şart yüz yüze olmak, göz göze gelmek, dertleşmek, konuşmak…" [ODAK, 2, 27, U, E, Ü, 44, E, E, O]. *Evet. Boşanmanın en çok çocuklar üzerinde kötü etkisi olduğunu düşünüyorum, çünkü anne ve baba ayrı yaşadığı zaman bu, çocuk psikolojisini çok etkiliyor. Düşünüyorum ama bunların önüne geçilmesini istiyorum çünkü anne ve babadan ayrı olan çocuklar sağlıklı yetişmeyecektir. Yani anne otoritesi ve baba otoritesi alamayacaktır, yani ikisini bir arada alamayacaktır, bir ikilemde kalacaktır diye düşünüyorum ben* [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O]. *Ailelerimizin yıkılmaması için, ben birebir yaşadığım için, önce maddiyat açıdan, hem çocuklarımız hem maddiyat açısından, hem eş, başta dedim ya bütün konular giriyor. Sadece çocuk gelişiminden tutun da issizlikten tutunda, aile üyelerinin korunması açısından, bir özveride bilgilendirmesi açısından, her konuda en temelde eğitim gerekiyor, ki nasıl hareket edeceğimizi önceden bilmemiz gerekiyor. Bu temelden eğitim aldığın zaman zaten belli bir noktadan sonra en azından kendine olan özgüvenin artacak* [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D]. *Şimdi özellikle aileden girmek istiyorum. Aile eğitiminden ziyade şu an dünya çapında baktığında, aile mefhumu zaten baya parçalanmış vaziyette. Başta genelden özele gidersek, yaklaşık 5 yıldır boşanmalar müthiş derece artmış durumda. Bunun ekonomik nedenleri, değişik çeşitli nedenleri var. Ama bence asıl sebep, siz de takdir edersiniz ki, iletişim* [ODAK, 4, 61, A, Ö, Ü, 33, E, E, O]. *Hakikaten çok büyük bir sorundur özellikle çocuklar konusunda çok büyük bir sıkıntıdır mesela oluyor. Parçalanmış olan aileleri nasıl bir araya getirmek lazım tekrar bilinçlendirmeyle olabilecek bir şey…yani ben nasıl bir eş arıyorum işte piskolojik testler anketler yapılarak bu kişinin doğru manevi olarak dini olarak ekonomik sosyal olarak karekter olarak özelliklerini ortaya koyacak bir yapılanma oluşturmalıyız* [10, 1,

A, MM, Ü, 44, E, E, O]. *Maddi açıdan çok büyük zorluklar yaşadım yani. Ben kılık değiştirip hurdacılık yaptım. Çöplerden ekmek topladım. Ya bunu düşünebiliyor musunuz? Yani ben yaptığıma utanmıyorum. Beni bu duruma getirenler utansın diyorum. Ben ruhsal bunalım yaşadım ondan sonra. Üzüntüden kaynaklanan, üç ay ruhsal bunalıma girdim, ilaçla uyandırdılar beni. Ki babam olmasa belki ayakta bile değildim. Benim çocuklarımın ruhsal çöküntüsünü düşünün artık* [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D]. *Bütünlükle yani işsizliktir. Ayrılanlar ekonomik sıkıntıdan dolayı ayrılanlar yani boşanma davaları çoğunlukla para olsa herkes sütliman derler ya aynı onun gibi yani. Hiç bir şey olmaz kolay kolay. Gidin şuraya mahkemelerin şeylerine bakın çoğunlukla maddi sıkıntıdan, işsizliktir* [7, 55, A, MU, İ, 53, E, E, O]. *Katılımcıların bu görüşleri yanında boşanma konusundaki şu görüşlerini de ilave olarak vermek gerektiğinde, "psikolojik destek vermeleri gerekir"* [5, 59, A, M, Ü, 43, K, E, O]. *Şu anda yaşamıyorum. Her şey kendileri şey yapıyorlar, çözüyorlar, hallediyorlar* [6, 34, A, MU, L, 61, E, E, O]. *İletişimle başlayacak. Toplumsal kurallara uyma* [9, 42, U, P, Ü, 36, E, E, O]. *Tamamen bir yani bazı anne baba birbirine düşman ilan ediliyor yani. Babayla görüşme anneyle görüşme öyle olmaması lazım yan* [4, 42, A, E, Ü, 51, E, E, O]. *Anne baba olmanın okulu yok aslında, okulu olmalı daha iyi bir anne baba olmak için okulu olmalı* [7, 1, A, EH, L, 35, K, E, O]. *Örneğin çocuk pskolojisi kadın pskolojisi, hukuk liseleri olmalı* [4, 1, U, MH, Ü, 48, E, E, O]. *Bence önce bir kere anne sağlam olmalı yani ayakta nasıl durabilir onun bir iyice eğitimini almalı* [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D]. *Çocuğun eğitimiyle ilgili sorunlar yaşıyoruz, işte aile içi eğitim diyelim devam etmiş olduğu okul eğitimi, çevre eğitimi diyelim* [4, 6, A, İ, L, 37, E, E, O]. *Önce psikolojik açıdan bir, doktor tarafından bir eğitim alması, yani belli bir süre... hem çocuklar, hem annenin hem babanın sağlık açısından da eğitilmesi gerekmekte bence* [8, 34, A, İ, L, 37, K, E, D].

Aile eğitimi kimlere nasıl verilmelidir?

Katılımcılarla görüşmelerden elde edilen verilere göre aile eğitimi üzerine bir eğitim uygulamasında, ailelerin karşılanması gereken eğitim ihtiyacı olarak şu tespitler yapıl-

mıştır. İnsan yetiştirme sürecimizde örgün eğitim yolu ile ailelere Türk toplumunun milli, manevi ve kültürel değerleri yeterince kazandırılamamaktadır. Aileler milli, manevi ve kültürel değerlerden yoksun bırakılmıştır. Bireylere paylaşma duygusu verilmemekte, bireysellik daha ön plana çıkarılmaktadır. Bireyler sorumluluk, saygı, aile değerlerine bağlılık, ben değil biz kavramının değerleştirilmesi, aile nedir, evlilik nedir ve neden gereklidir, çocuk bakımı, aile yönetimi, çocuk sevgisi, zararlı alışkanlıklarla baş edebilme, kadının aile ve toplumdaki önemi ve değeri, eşler arası uyum, hedef belirleme, iletişim, paylaşma, gibi değerlerle yeterince nitelenmemişlerdir. Görüşmecilere göre, ailelere dönük eğitim uygulamalarının içeriğini bu temel konular oluşturmalıdır. Odak grup görüşmelerinde konuya ilişkin doğrudan aktarmalar aşağıda verilmiştir.

Katılımcıların aile eğitimi yöntemleri konusunda görüşleri aşağıdaki örneklerde görülmektedir. Verilmesi düşünülen eğitimin kimlere niçin ve hangi konularda verilmesi konusunda katılımcılar farklı görüşler ifade etmişlerdir. Bir katılımcı "evlenince nasıl geçinilir falan filan gibi bir eğitim bilmiyorum nasıl verilebilir?" [1, 35, U, AK, Ü, 42, E, E, O], konularında verilmesini ön görürken, bir başka katılımcı ise çocukların da birey olduğu vurgusunu yapmıştır. "Çocuğun bir birey olduğunu unutmamak lazım. Onun da kendisine özgü bir dünyası olduğunu, düşüncelerine saygı göstermeyi ilk önce bileceğiz. Bu konuda ailelerin tabi ki bilinçlenmesi lazım" [9, 25, U, AV, Ü, 34, E, B, O]. Başka bir katılımcı sosyal, ekonomi, sağlık, iş hayatı ilişkileri gibi konulara dikkat çekmiştir: "Yani sosyal ilişkilerden tutun, sağlık, her şey var tabi. Biraz da adım adım normal iş ilişkileri, ekonomik şeyler de verilmeli" [3, 34, U, MM, Ü, 50, E, E, O]. Anne eğitimine vurgu yapan bir katılımcı, "Anne çok temel. Anne çok temel. Annelerin, yani ben her zaman bunun önemli olduğunu söylerim" [10, 25, U, AK, Ü, 40, K, E, O]. Başka bir katılımcı da gelişime önem veren bir yaklaşımla "çocuk yetiştirmek konusunda, yani özellikle çocuk psikolojisini, çocuk gelişimi en temel noktalardan bir tanesidir. Öğrenme psikolojisi de belki ikinci noktadır. Yani, öncelikle çocuklarımızı, çocuk gelişimini ebeveynlerin bilmesi gerekiyor. Bu çocuk hangi şekilde gelişir? Bunları bilmelidir" [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, O]. Bu süreçte anne baba eğitimine dikkat çeken bir başka bir katılımcı bu konuda şunları ifade etmektedir. "Anne ve babanın bir defa belli bir eğitim sürecinden geçmesi gerektiğine inanıyorum, yani aileyle ilgili çocuk eğitimiyle ilgili bir bilincin kazandırılması gerekir ve bu eğitim sürecinde de çocukların

hayatta karşılaşacağı sorunları çözebilecek yetenek ve beceriyi geliştirecek bir eğitim anlayışı olabilmeli" [2, 1, U, E, Ü, 48, E, E, O]. Aynı şekilde bir baka katılımcı da anne baba eğitimine dikkat çekmiştir. Ona göre "annelik babalık nasıl yapılırmış falan tarzı bir şeye girişmeyip yani genel olarak hayatların her döneminde kendilerini geliştirmeye, yetiştirmeye yönelik bir çabaları olursa önce anne babaların kendisini, evet onu daha çok önemsiyorum" [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O]. Annelik-babalık önemsenmesi gereken bir konudur. Aynı şekilde anne baba rollerini annelik babalık sanatları olarak ifade eden şu görüşe göre anne babalar bu rolü benimsemelidirler: "Mutlaka özellikle anne babaların çocuklarını eğitebilmeleri için anne baba olma sanatı hakkında mutlaka bilinçlendirilmesi gerekiyor" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O]. Aile içi disipline dikkat çeken bir katılımcı "aile içi disiplin kesinlikle gerek, anne ve babaların çok ciddi anlamda eğitilmesi gereken bir alan, çok az şey biliyorlar ya da çok yanlış şey biliyorlar" [10, 6, U, P, Ü, 42, K, E, O] bu konuda anne babaların eğitim almaları gerektiğine vurgu yaparken başka bir katılımcıda ailede demokrasi ve saygı sevgi temasına vurgu yapmıştır. Ona göre çocuğun sağlıklı yetişmesinde bu hayatidir. "daha demokratik, çocuğun kendini saygı çerçevesinde ifade ettiği, kendi haklarını bildiği, kendini düzgün ifade ettiği bir aile ortamında çocuğun yetişmesi gerektiği ve bununla ilgili de eğitimlerin verilmesine çok şiddetle ihtiyacımız olduğunu düşünüyorum" [2, 59, U, P, Ü, 39, K, E, O]. "Aslında ben bir hanım olarak toplumda, ailelerde gözlediğim en büyük eksikliğin eşler arası uyum, hedef belirleme, iletişim kopukluğundan kaynaklanan sorunlar olduğunu düşünüyorum" [ODAK, 3, 55, A, K, Ü, 47, K, E, O]. Eşler arası uyum konusunda eşlerin ortak bir aile düşüncesi oluşturması, aile uyumu açısından önemlidir. Bu konuda bir katılımcı şu görüşü ifade etmiştir:

> *Aslında eşlerin ben kavramından çıkıp biz kavramına geçmesi lazım. Benliğini ön plana alırsa, erkek her zaman önce gitmek ister. Bunun yerine biz kavramına geçerse, eşiyle de iletişim kuracak, fikrini alacak. İletişim de budur bence. Mesela eskiden şeymiş erkek önde gidermiş kadın arkada gidermiş, arkaya bir dönermiş kadın kaybolmuş* [ODAK, 6, 44, A, EH, L, 25, K, E, O].

Eşlerin hem kendilerinin hem de karşısındakinin hakkını bilmesi de sağlıklı işleyen bir aile için önemlidir. Bir katılımcı bu konuya vurgu yapmıştır: "bir defa eşler, birbirle-

rine karşı haklarını iyi bilmesi lazım. Kocanın hanımına karşı olan hakkı nedir? Hanımının kocasına karşı olan hakları nelerdir? Anne babalarının çocuklarına karşı olan hakları nelerdir? Çocukların da anne ve babalarında istedikleri hakları nelerdir? İşte onu bilmek lazım" [10, 44, U, İM, Ü, 47, E, E, O]. Ailelerin çocuk sağlığı konusunda bilinçlenmesinin önemine vurgu yapan bir katılımcı bu konuda "çocuğun sağlığı ile ilgili hem fiziki sağlığı ile ilgili hem de ruh sağlığı ile ilgili boyutunda ailelerin bilinçli olmaları gerekiyor diye düşünüyorum. Bu konuda eğitim verilebilir özellikle yeni evlenecek çiftlere" [8, 42, U, E, Ü, 35, E, E, O], diyerek yeni evlenecek çiftlerin eğitilmesi gerektiğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca eşler arasında saygı, hoşgörü ve birbirlerini kabullenme üzerine eğitim verilmesi gerektiğini ifade etmiştir; "Aileye yönelik bir eğitim tarzında baktığımızda ise buradaki şeyde eşler arasında olan hoşgörü, tahammül birbirini kabullenme var olan şekliyle benimseme, birbirinin olumsuzluğunu değil olumlu yönünü ön plana çıkarabilme, yani bardağın dolu kısmına bakabilme eğitiminin verilmesi gerekiyor" [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, Y].

Aile kurumunun oluşturulmasına başlangıç teşkil eden evlilik öncesinde çiftlerin birbirleriyle evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etme, doğru seçimler yapma, eş adayından ve evlilikten beklentilerini gözden geçirme, karı ve koca rollerini tanıma, fikir birliği ve zihinsel uyum gibi konularda kendini yeterli hissettiklerine ilişkin olarak nişanlı bireylerin görüşleri şu noktalarda belirginleşmektedir. Nişanlılardan önemli kısmı kendilerini bu konuda yeterli görmediklerini belirtmişlerdir. Nişanlı katılımcılardan evliliğe hazır olmadıklarına ilişkin elde edilen ifade örnekleri şöyledir: "Şu an tabi ki tam olarak yeterli bilgiye sahip olduğumu kesinlikle söyleyemem" [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O]. "Şu an değil, şu an hazır hissetmiyoruz" [7, 42, N, FS, 23, E, B, O]. "Henüz kendimi yeterli hissetmiyorum" [1, 5, N, Ö, Ü, 21, E, B, D]. "Hayır (gülüyor)" [10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, O]. "Nişanlıyım ama gerçekten de çok sağlıklı, her şeyi dört dörtlük bir şekilde inceleyip de karar verdiğimi söyleyemem aslında" [9, 35, N, Ö, Ü, 21, K, B, O]. "Ailenin oluşturulmasında kendimi şu an tam anlamıyla yeterli hissediyorum diyemem." [6 ,44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. Katılımcılardan kendilerini evliliğe kısmen hazır olduklarını söyleyenlerin ifadelerinde daha önce hazır değildim ama nişanlılıkla beraber hazır olduğumu söyleyebilirim gibi ifadelerle bunun iş başa düşünce hazır olmak gerekiyor zorunluluğu ile açıklamaya çalışmışlardır. Katılımcıların bir kısmı, ken-

dilerini kısmen yerli gördüklerini ancak yine de evlenmeye tam olarak hazır olmadıklarını ve bu konuda da fazla bir bilgi sahibi olmadıklarını ifade etmektedirler. "Kısmen evet kısmen hayır. Niye kısmen evet? İşte hayat tecrübesi. Kısmen hayır, niye? Çünkü insanlarla ilgili tam olarak bilgimiz yok" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Eee şöyle söyleyim tabiki hissediyorum" [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O]. "Daha önce de bir nişanlılık söz konusu olmuştu. O zaman hazır değildim. Çünkü hani kendi yaşantı tarzım olarak ya da karşıdaki insanın yaşantısını pek bir yakın bulmadım kendime. Ha bu sefer daha iyi hissediyorum. Hiçbir eksiklik olduğunu da düşünmüyorum" [6, 42, N, İ, L, 21, K, B, D].

Buna karşın evlilikle ilgili olarak kendilerini yeterli gören nişanlı birey sayısı da yaklaşık olarak yetersiz görenler kadardır. Bunların kendilerini evliliğe hazır hissetmelerinde en önemli faktörün almış oldukları üniversite eğitimine dayandığı görülmektedir. Kendilerini yeterli hisseden bireylerinin bu durumlarını oluşturan sebepler olarak üniversite eğitimi almış olmaları, öncesi bir arkadaşlık, nişanlılık dönemi geçirmiş olmaları yeterlik duygularını oluşturan gerekçeler olarak ifade edilmektedir. Bu konuya ilişkin nişanlı bireylerin ifade örnekleri şöyledir. "Eee ben kendimi yeterli görüyorum neden derseniz tabii ki şimdi üniversite mezunu olduğumuz için belki de böyle düşünüyorum ben" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D]. "Evet. Kendimi yeterli hissettiğim için zaten böyle bir evlilik hazırlığı içine girdim. Ancak, şöyle bir şey belirtmek isterim, detay olarak: Her ne kadar bireyler kendilerini evliliğe yeterli görseler de, böyle bir başlangıç için girişimde bulunsalar da, bu hazırlık sürecine girdikten sonra aslında eldeki verilerin ve sahip olunan bilgilerin çok da yeterli olmadığını, bu sürecin içinde bire bir deneyimliyorlar" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O]. "Tabi ki yeterli hissediyorum. Evet gayet yeterli hissediyorum. Okullarımızda da zaten hepsini uyguladığımı da gördüm yani. İşte üniversitedeyken" [10, 34, N, E, Ü, 27, E, B, O]. Daha önceki birlikte çıkma olarak adlandırdıkları nişanlılık öncesi kendi kendilerine sözlenmeyi evliliğe hazırlanmada önemli gören bir katılımcı önceden evlilik amaçlı arkadaşlık ilişkilerinin bu sürece katkısına vurgu yapmaktadır. "Hissetmesem zaten nişanlanmayı düşünmezdim. Birkaç yıldır çıkıyoruz. Nişanlanmaya karar verdik. Zaten baya bir düşündük bu nişanlanma evresine geçerken. Kendimizi hazır hissettiğimiz için böyle bir karar aldık" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O].

Evlilik öncesinde evlilikle ilgili bilgi ve beceri kazanmayı sağlamaya yönelik kursların gerekliliği

Aile kurumunun oluşturulmasına başlangıç teşkil eden evlilik öncesinde çiftlerin birbirleriyle evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etme, doğru seçimler yapma, eş adayından ve evlilikten beklentilerini gözden geçirme, karı ve koca rollerini tanıma, fikir birliği ve zihinsel uyum gibi konularda bilgi ve beceri kazanmayı sağlamaya yönelik kursların gerekliliği konusunda nişanlı bireylerin görüşleri şöyledir: "Ya bence gerekli çünkü şu anki toplumda insanların psikolojisi gerçekten normal gitmiyor." [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O]. "Karı koca rollerini çok iyi tanımak gerekiyor. Bunları bilmeden evlilik yapılmaz, yapılınca da işte daha çabuk boşanmalar artıyor, fazlalaşıyor bu boşanmalar. Yani bunun için mutlaka kursların gerekli olduğuna inanıyorum yani." [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Yani mutlaka olması gerekiyor ki küçük yaşta evlilikler oluyor mesela bunların önüne geçilmesi gerekir." [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Kesinlikle, kesinlikle çünkü ben gerçekten kıymet verdiğim insanlarla görüşmesini istemiştim kendisinin ve tabi ki insanlar bir şeyde ne kadar kararlı da olsa verdiği karardan emin de olsa, çevresinde sevdiği, kıymet verdiği insanların onayından geçmiş olmasıyla daha çok kendine güveniyor evlenmek hususunda. Burada açık söylemek gerekirse anne babalara ebeveynlere çok büyük iş düştüğünü düşünüyorum" [8, 6, N, Ö, Ü, 23, K, B, O]. "Kesinlikle inanıyorum, kesinlikle erkek bayan ilişkileri, nişanlılık dönemi, bunlar çok önemli unsur insanların hayatını etkileyecek. Bu yüzden evlilik öncesi kursların olması gerekiyor" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Bence çok gerekli" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Gerekli olduğunu düşünüyorum çünkü Türk halkının bu konularda yeteri kadar bilgi sahibi olmadıklarını düşünüyorum. Çünkü yeteri kadar, bunlarla ilgili bilgiler verilmemekte Türkiye'de." [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D]. "Bence kesinlikle olmalı" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O].

> *"Evet, bu konuda özellikle gençlerin, ta üniversite çağından başlayarak, daha sonraki süreçlerde de etkili olacak şekilde, bu illa evliliğe yönelik olmak zorunda değil, aile kurumu kurmaya yönelik olmak zorunda değil ama flört ilişkilerinde de veya arkadaşlık ilişkilerinde de bir şekilde böyle bir eğitimin, bu işin profesyonel verilere dayandırılarak elde edilen çıkarımların kişilere aktarılmasının çok*

önemli olduğunu düşünüyorum." [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O]. *"A evet kesinlikle gerekli olduğunu düşünüyorum. Çünkü şey eskiden belki eski toplum yapısında aileden, anneden, babadan daha fazla şey öğreniyorduk sanırım yani kalabalık aileler vardı şimdiki gibi çekirdek aileler yoktu ve bir şeylere adaptasyon daha kolay oluyordu ama şimdi durum daha farklı şartlar değişti"* [10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, 0].

Nişanlı bireylerin önemli bir kısmı evlilik öncesi eğitimi gerekli görmektedirler. Bu kurslarda evlilik, eşlerin rolleri, evlilik öncesi bireyler arasındaki sağlıklı ilişkiyi oluşturma, aile hayatı gibi konularda belirginleşmektedir. Buna karşın böylesi bir eğitimi gerekli görmeyen, anlayış ve becerilerin geleneksel anlayış çerçevesinde yaşantılar yoluyla kendiliğinden kazanılacağını ifade eden görüşler de gözlenmektedir.

Evlenmeyi düşünen bireylerin eş seçiminde karar verme konusunda desteklenmelerinin gereklilik ve yararlılığı

Nişanlı bireylerin, evlenmeyi düşünen bireylerin eş seçiminde karar verme konusunda desteklenmelerinin gerekli olduğunu ve yararlı olacağına ilişkin görüşleri yoğun olmamakla birlikte bu desteğin verilmesi noktasındadır.

Ancak bu konuda olumlu görüş belirtenlerin desteğin kimler tarafından ve nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri farklılaşmaktadır. Bu desteği aile büyüklerinin maddi ve manevi olarak göstermesini ifade eden görüşler şöyledir: "Evet onun için ailelerinin ya da aile büyüklerinin yardımı sadece maddi anlamda değil manevi anlamda da destek olması gerekiyor. İyi ya da kötü" [4, 59, N, Ö, Ü, 21, K, B, D]. "Çevremde birçok insandan destek veren var. Yani belki hani eş seçiminden olabilir. Hani iyidir bir şey bir sorun Allah'ın izniyle çıkmaz" [6, 42, N, İ, L, 21, K, B, D]. "Kesinlikle düşünüyorum kesinlikle düşünüyorum" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Tabi ki bu şeye de bağlı: evlenecek bireylerin yaş ve hayat tecrübeleri, sosyal durumlarına da bakılmalı yani böyle tabii ki desteklenmeli" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Evet evet. Kesinlikle. Yani genç insanlar, bir çok şeyi tecrübe etmiş insanlardan yardım almaları gerekir herhalde " [9, 35, N, Ö, Ü, 21, K, B, O].

"Bu destekleme... eş seçimine karar verme sürecinde, evet çok gerekli. Ancak bu konuda tek merci kişinin ailesi olmamalı. Kendi arkadaş çevresinden başlayarak, daha bu konuda, yani evlilik konusunda profesyonel olan kişilerce, kişilerin birbirlerine uyumluluk süreçlerinin değerlendirilmesi olabilir" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O].

Eş seçiminde tecrübeli akraba yardımını söz konusu kılan görüşlere karşın yinede eş seçiminde karar verme hakkının kişinin kendisinde olması gerektiğini ifade etmektedirler. Bu konuya ilişkin nişanlı bireylerin ifade örnekleri şöyledir. "Kesinlikle. Ama buna en iyi insanın kendisi karar verir. Çünkü dışarıdan alacağın destek hani bir yere kadar yeterli olabilir, diye düşünüyorum" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O]. "Eş seçiminde desteklenecek yani dışardan bir etki; hayır (gülüyor) bilemiyorum yani hani küçük yaşlarda faydalı olabilir ama, yani bu da yapılacak olan desteğin içeriğine bağlı" [10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, O].

Televizyon programları yolu ile evlilik ve sebepleri

Nişanlı bireylerin evlilik konusunda son günlerin güncel uygulama örneğini oluşturan Televizyon kanallarındaki evlilik programları ve bu yolla yapılan evliliklere ilişkin görüşleri çoğunlukla bu uygulamanın olumsuz ve uygun olmayan bir yol olduğuna dönüktür. "Aslında normal bir uygulama değil. Aslında şeyden çıkmış yani evet değil yani" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Hıh yani iletişimde aslında sorun olduğu için Çünkü insan hiç tanımadığı bir insana direk gidip işte tanışalım konuşalım da işte sonra da işte evlenirsek anlaşırsak evlenelim… Diyemiyor. Bunu diyemediği için böyle bir ortam arıyor. O ortam da şimdi televizyonda yakalanmış. Ama ben bir bakıyorum şimdi daha çok evlenip boşanmış olanların programı haline gelmiş aslında" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Şimdi toplumda büyük bir bireyselleşme dönemindeyiz. Bireyler bireyselleştiği zaman yalnızlık başlıyor, yalnızlık başladığı zaman kişilerin birbirleriyle ilişkileri sanal âleme kayıyor. İşte msn, chat…" [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O]. "Demek ki lazım olan bir şeymiş" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D].

Ayrıca bu gibi programların yapılma amacının bekâr bireyleri evlendirmekten, onlara sağlıklı bir aile kurma yolunda yardımcı olmaktan çok ticari ve şov amaçlı programlar

olarak ifade edilmektedir. “Ben kesinlikle bunlara katılmıyorum. İnsanlar maddi sıkıntı yüzünden bu tür programlara katılarak daha kolay evlenme şekilleri… Ama sağlıklı olduğunu düşünmüyorum” [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O]. “Herhalde toplum olarak biraz daha kapalı olmamızdan dolayı mı diyeyim, öyle bir şey olsa gerek. Birilerine ihtiyaç duyuyoruz hani. Kendimiz açılamıyoruz, kendimiz yapamıyoruz bir şeyleri. Yani güvensizlik olabilir” [10, 34, N, E, Ü, 27, E, B, O]. “Bu programlardaki artış, öncelikle tabi ki kişilerin özel hayatlarının medya tarafından deşifre edilmesine bağlı olarak, ki bu konuda insanlar meraklıdır her zaman, böyle bir deşifre süreci olduğu için tabi öncelikle kâr amaçlı yapıldığını düşünüyorum” [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O]. “İnsanlar çok yalnız bir kere… yani korkunç bir yalnızlaştırma şeyi var toplumda” [10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, O].

Bazı nişanlı bireylerde bu programların ya da bu şekilde bir evlilik uygulamasının genelde toplumsal yozlaşma örnekleri olduğunu, bazı bireylerin şov yapmalarına dönük olduğunu ve beklide bir şekilde dulların evliliğini sağlayan bir uygulama olduğunu dahi ifade etmektedirler. Bu konuya ilişkin nişanlı bireylerin ifade örnekleri şöyledir. “Tamamen evlilik kurumunun basitleşmesine bağlıyorum çünkü medya sahte bir dünyadır ve baktığınız zaman evliliği sahte bir dünyada tartışmak demek onu basitleştirmek alaya almaktır bir nevi. Bu yüzden ben bu işin televizyonda olacağını düşünmüyorum çünkü eğitim ciddi bir şey” [8, 6, A, Ö, Ü, 23, K, B, O]. “Saçmalık” [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. “Yararlı değil, gereksiz bir program. Yani, saçma geliyor bana. Oraya çıkıp yapılan bir şey gereksiz geliyor bana, sadece reyting için yapılmış olan programlar onlar” [10, 35, N, MUH, Ü, 26, E, B, O]

Evlilikte ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevlerin paylaşımı

Nişanlı bireylerin evlilikte ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevlerin paylaşımı konusunda ne düşündükleri ve bu gibi konularda çiftlerin evlenmeden önce görüş birliğine varmaları veya eğitim almalarının gerekli olup olmadığına ilişkin görüşleri şu noktalarda yoğunlaşmaktadır.

Eşlerin evde bir birlerine yardım ve görev paylaşımı konusunda iyimser olmayan görüşler de vardır. Bu konuda bazı görüşmeciler gerek toplumsal-ekonomik yapıdan, gerekse bireysel şartlardan bunun olamayacağını belirtmişlerdir. Bu konudaki örnek

görüşler şöyledir. "Görmüyorum. Çünkü maddi anlamda olsun, az da olsa gerekiyor. Kimi insan gerekmez der maddiyat da gerekiyor. Aranızda güven mutlaka olması gerekiyor, kıskançlık olmaması gerekiyor. Bunların hepsi mevcut olunca yani belli bir sınırda diyorum. Çok yeterli değilim yüzde yüz değildir ama" [4, 59, N, Ö, Ü, 21, K, B, D]. "Kesinlikle eşit davranmaya çalışıyorum" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Yani bu konuda eğer yani şey var şimdi Türk toplumunda işte erkekler ne derse o olur falan… Öyle bir üstünlük olduğu için bunu artık aşmamız gerekiyor yani mutlaka bunun yok olması gerekiyor, mutlaka ortaklaşa bir karar alınması gerekiyor, ama bunda işte kadının çalışması çok büyük bir etken oluyor" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O].

Nişanlı bireyler genelde aileyi ilgilendiren her konuda ve ev içerisindeki bir takım görevlerin yerine getirilmesinde eşler arasında karşılıklı anlayış ve fedakârlığa dayalı olarak paylaşılması gerektiğine inanmaktadırlar. "Aile için mesela ilk önce birbirlerini tanıma anlamında bir eğitim verilmelisi gerekiyor. Yani karşındaki insanı nasıl tanıyacaksın" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Paylaşılmalı bence" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D]. "Öyleyse, şu ekmeği paylaşalım dediğiniz an modern yaşam dediğiniz şeyin ortadan kalkıyor olması lazım" [ODAK, 3, 61, U, S, Ü, 39, E, E,O]. "Eskiden anne babalar çocuğuna paylaşmayı öğretiyordu, büyüğüne saygıyı öğretiyordu. Şimdi aradaki fark ne biliyor musun? Gene öğreten öğretiyor. Ama ona ekmeğini kimseyle paylaşma aç kalırsın da deniyor." [ODAK, 3, 61, U, S, Ü, 39, E, E, O].

> *Evliliği iki kişinin ortak olarak kurduğu bir kurum olarak düşünüyorum. Bu yüzden her şeyin ortak olarak yapılması gerekiyor. Ha bak temel sorunlar… Az önce mesela konuştuğunuz gibi işten geldiğinde yemek yeme faslı falan oluyor, o uzanıp dinlenmek istiyor, ben sohbet etmek istiyorum. E çocuklar ilgi istiyor. Ben bütün gün mesela çocukların içinde bunalıyorum. Akşam geldiğinde bana yardımcı olmasını falan istiyorum. O da haklı. Bu defa hani, o yapacağım, ben yok yapmayacaksın, böyle ufak tefek tartışmalar oluyor* [ODAK, 7, 16, A, EH, L, 30, K, E, O].

Eşlerin birbirine yardımcı olması gerektiğini düşünüyorum." [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O]. "Kesinlikle gerekli. Evlendikten sonra bunlar çiftler arasında sorunlar yaratabiliyor. Bu da baya bir sıkıntı olabiliyor" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22,

K, B, O]. "Şart" [5, 16, N, Ö, YO, 25, K, B, O]. "Tabii ki gerekir. Güzeldir eğitim, niye alınmasın ki? Görüş birliğine varılmalı yani" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D]. "Evet, gerekli olduğunu düşünürüm. Çünkü yani bir çocuk gelişimi hakkında hemen hemen çoğu insanın çok fazla bilgisi bulunmamaktadır. Bunun için de profesyonel bir yardım almalarının gerekli olduğunu düşünüyorum" [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D]. "Özellikle ev işleri konusunda söylemek istediğim bir şey var. Tabi buna çocuk bakımı da ileri süreçlerde dahil olacaktır. Ev işlerinin yapılması konusunda, özellikle erkek çocukların, aile tarafından yeterince eğitilmediğini düşünüyorum" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O]. "Ben de hani bazı şeylerin bölüştürülmesinden yanayım. Eğer hani çiftler ikisi de çalışıyorsa ev işlerinin, çocuk bakımının böyle sürmesinden yanayım"[10, 27, N, MH, Ü, 24, K, B, 0]. Özellikle çalışan eşler bu konuda erkeğin eşine daha fazla yardım etmesi gerektiği konusunda görüş belirtmektedirler. Onlar çalışan bayanlar olarak hem iş yaşamlarının getirdiği yükü hem de bir eş, anne olarak kadın olmanın getirdiği yükü çekmek zorunda olduklarını belirtmektedirler. Bu süreçte eşlerinin, çocukların bakımı, ev işlerine yardım gibi evdeki birçok işte paylaşımcı yaklaşmaları gerektiğini belirtmektedirler. Bu paylaşımın evlilik öncesi bir sözleşmeye ya da bu konuda özel bir eğitime gerek olmadığını belirtmelerine karşın, bazı bireyler ise evlilik öncesinde bu konularda görüş birliğine varılması gerektiğini ifade etmektedir.

Mutlu evlilik için gerekli temel bilgi ve beceriler konusunda kendini yeterli bulma

Nişanlı bireylerin birey olarak mutlu evlilik kurmak için gerekli temel bilgi ve beceriler hakkında kendilerini yeterli bulup bulmadıklarına ilişkin olarak çok fazla görüş belirtme eğiliminde olmadıkları görülmektedir. Bu boyutla ilgili beş nişanlı görüşünden üçü genel olarak hazır olunduğu yönündedir. "Şu anda yeterli görüyorum çünkü ilk adımı attık. Görmesem zaten düşünmezdim" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O]. "Kendimi yeterli görüyorum. Niye? Çünkü belli bir yaşın üstündeyim kendimi yetiştirdiğimi zannediyorum" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D]. "Valla görüyorum ama yani hayat şartları da çok zorlayıcı yani. İnsanların yarın ne olacağı da belli olmuyor. Hep o korku var aslında. Yani ondan dolayı bir korku var ama" [10, 34, N, E, Ü, 27, E, B, O]. Buna karşılık iki katılımcı ise tam olarak hazır olmadığı ve eksikliklerinin olduğu biçimindedir. "Mm hissediyorum yeterli hissediyorum desem de mutlaka bazı eksik-

liklerim vardır şimdi" [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O]. "Şu an kendimi yeterli hissediyorum. Ya manevi açıdan bir evliliğin devamı için neler gerekiyorsa bunların 3/4'ü bende vardır diyebiliyorum" [7, 42, N, FS, 23, E, B, O]. Katılımcılar genel olarak bireyler evliliğe hazır olup olmadıkları konusunda net olmayan düşünceler içerisindedirler. Evlilik ile ilgili düşünceler genelde ekonomik durum ile ilişkilendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Evliliğe hazır olma konusu genel olarak iş bulma, iş kurma, ekonomik bağımsızlığını elde etme noktalarında algılanmaktadır. Eğitim, evlilik ve aile hayatı ile diğer boyutlarda da gözlendiği gibi mutlu bir evlilik kurma ile ilgili konuda da mutluluğu etkileyen temel etken olarak ekonomik durum belirtilmektedir. Bu yönü ile nişanlı bireylerin aile saadetinin temelinde parasal faktörleri görmesi manidar bir durumdur. Bu tespitler evlilik aşamasında olan bireylerin evlik müessesesine bakış açılarını göstermesi bakımından da ekonomi-aile saadeti ilişkisini ayrıca anlamlı kılmaktadır. Buna karşın mutlu bir aile hayatını düzenleyen ekonomi dışı pek çok faktör vardır. Bireylerin nikah sürecinde dile getirilen "kederde-sevinçte, sağlıkta-hastalıkta, varlıkta-yoklukta bir hayatı paylaşmaya" dönük sözleşmelerinde ekonomik faktörler çok fazla vurgulanmamaktadır. Bu araştırmada bu evlilik sözleşmesi hükümleri özelliğinde ortaya çıkan nişanlı birey görüşü çok az olarak gözlenmiştir.

Evlilik ve aile hayatı ile ilgili olarak bilgi ve eğitim isteği

Nişanlı bireylerin evlilik ve aile hayatı ile ilgili eğitim ihtiyaçları genelde şu konularda olmaktadır. Eşlerin birbirlerini tanımalarını sağlayan programlar olması gerektiğini ifade eden bir görüşmeci, Amerika'da anne baba eğitiminin ilerisinde artık yaşlı eğitimlerinin verilmeye başladığını ifade etmektedir. "Amerika'da anneanne babaanne eğitimleri başladı biz daha anne baba eğitimine geçemedik" [3, 6, A, E, U, 25, E, B, D]. Bu eğitimin hangi konularda olması gerektiği noktasında ise birkaç katılımcı çocuk bakımı ve eğitimi konusuna dikkat çekmiştir. Onlara göre, "Bu çocuk eğitimi mutlaka verilmeli yani hangi yaşlarda nasıl oluyor. Mesela gelişim açısından nasıl davranmak gerekiyor çocuklara, bunları da mutlaka anne babanın bilmesi gerekiyor yani" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O]. "Çocuk bakımı" [6, 42, N, İ, L, 21, K, B, D], "Çocuk gelişimi" [8, 6, N, Ö, Ü, 23, K, B, O], "Çocuk gelişimi hakkında olabilir" [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D].

Nişanlı katılımcılardan biri ev temizliği ve yönetimine dikkat çekerken [6, 42, N, İ, L, 21, K, B, D], Nişanlılar arasında cinselliğe ve cinsel hayata dönük eğitim verilmesi isteği iki bayan katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Bu katılımcılardan biri cinsellik konusundaki haklı kaygısını şu ifadelerle belirtmiştir: "Cinsellik konusu olabilir aslında bu konuda çok bilinçsiz mesela hiç kimseden işte ben bir şey duymadım bu konuda gerçekten bunu hissediyorum" [ODAK, 6, 1, N, Ö, Ü, 24, K, B, D]. "Bir kere karı koca rolünde bile ben bilgili değilim" [9, 35, N, Ö, Ü, 21, K, B, O]. Cinsel hayat konusunda bir bayan katılımcı bu konuda yaşadığı büyük kaygıyı şu cümlelerle ifade etmiştir: "Şu yaşıma kadar bir erkekle aynı evi paylaşmadım, mesela o konuda bilgi almayı isterim. Evlilik öncesinde çatışma yönetimi, öfke kontrolü, duyguların olumlu bir şekilde dışa vurumu gibi konularda evlenme adaylarının eğitilmesi yararlı olabilir" [ODAK, 5, 34, N, YA, YO, 22, K, B, O]. Eşler arası iletişim becerileri konusunda büyük kaygı yaşayan bir katılımcı bu konudaki tereddütünü:

> *Bu alanda eğitim almak eğer gerçekten eğitim veren mercinin bu konuda insanı tanıdığına bu konuda yani evlilik konusunda gerçekten tecrübe sahibi olduğunu düşünürsem eğitim alabilirim ama yani şu anda böyle bir bildiğim kadarıyla böyle bir kurum ve kuruluş yok. insan psikolojisi insanı tanıma adı altında eğitim almayı isterdim. iletişim iki kişi arasında olan bir şey ve karşınızdakinin de iletişiminin gerçekten kuvvetli olması gerekir [8, 6, N, Ö, Ü, 23, K, B, O]. Aileler içerisinde iletişim kopukluğu var. İlk önce bununla başlamak gerekli diye düşünüyorum [ODAK, 9, 16, N, Ö, Ü, 24, K, B, D] ifadesi ile belirtmiştir.*

Çatışma yönetimi ve eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları konusunda, "şimdi ikimizin birbirimizi tanıması daha önemli, ilerde mutlaka sorunlar çıkar, yani çıkacaktır" [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O]. "Bu konuda hem ailelerin, yani çiftlerin bilinçlendirilmesi, hem de evlilik öncesi dönemde alınacak ortak kararlar zemininde bunun bir yazılı metne dönüştürülüp evlilik sözleşmesi şeklinde çiftler arasında böyle bir şey yapılması olabilir" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O]. "Çatışma yönetimi, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, dinleme becerileri konuları.. Evet. ..herhalde son derece... Kesinlikle önemli, kesinlikle... öfke kontrolü, çatışma yönetimi, duygularını olumlu bir şekilde dışa vurumu gibi konular" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O] katılımcı-

ların görüşleri olarak gözlenmiştir. Bu görüşlere göre katılımcılar eşler arası iletişim becerileri ve çatışma yönetimi konusunda duyarlı davranışlar sergilemektedirler.

Dinleme becerileri, duyguların olumlu bir şekilde dışa vurumu gibi konularda eğitim isteğinde olan katılımcılar bu konuda şu düşüncelerini ifade etmişlerdir: "Şimdi ikimizin birbirimizi tanıması daha önemli, ilerde mutlaka sorunlar çıkar, yani çıkacaktır" [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O], "biz daha anne baba eğitimine geçemedik" [3, 6, N, E, U, 25, E, B, D], "olumsuz durumlarda öfkesini başkasından çıkarmamalı veya öfkesini kontrol edebilmeli veya iş yaşamındaki olumsuzlukları gelip ailesine yansıtmamalı" [8, 44, U, E, Ü, 23, K, B, O].

Nişanlı katılımcıların karı kocanın rolleri, iş ve ev yaşantısı etkileşimi gibi konularda eğitim isteğinde oldukları görülmektedir. Aynı şekilde birçok nişanlı birey evlilik ve aile hayatı ile ilgili eğitimin mutlaka verilmesi konusunda kararlı görüş bildirmişlerdir. "Yeterli, hayır değilim. Niye değilim, ya dediğim gibi bu kitaplardan okumakla televizyonlarda görmekle olacak bir şey değil. Karşı taraftan, insanlardan yakınlarımızdan bildiğimiz kadarıyla" [8, 6, N, Ö, Ü, 23, K, B, O]. "Tabii ki eğitim, eğitime açık bir insanım her an, her zaman hayatımın her devresinde eğitime açık bir insanım" [7, 16, N, MH, Ü, 27, E, B, D]. "Hiç düşünmemiştim yani. Öyle bir eğitim almayı düşünmemiştim. Ama tabi işte bazı şeylerin başlangıcında insanlar yani bilmiyorlar. Bu tip şeylere başlayacağı zaman da bu konu hakkında bilgi sahibi olmayacaklar. Başladıktan sonra belki işte broşürler, reklamlar, bu tür şeylerle bilgi sahibi olacaklar" [10, 34, N, E, Ü, 27, E, B, O]. "Evet, yeterli bilgi sahibi olmak isterim kesinlikle. Bence her nişanlı insan evlenmeden eğitim almalı" [9, 35, N, Ö, Ü, 21, K, B, O]. "Şimdi ikimizin birbirimizi tanıması daha önemli, ilerde mutlaka sorunlar çıkar, yani çıkacaktır" [7, 59, N, O, Ü, 24, E, B, O].

İLETİŞİM BOYUTU

Tablo 51. ***Katılımcıların Ailenin İçi İletişim Konusuna İlişkin Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri***

İletişim Sorunları	Sayı
Birbirini derinden anlayamama	34
Karşılıklı konuşamama	32
Birbirine zaman ayırmama	30
Kuşaklar arası farklılık	21
Sevgi ve saygı eksikliği	13
Empati kuramama	11
Ebeveynin çocuklarının önünde birbirleri ile tartışması	11
Kültür ve eğitim farkı	11
Birbirine hoşgörüyle bakamama	10
Birbirine tahammül edememe	7
Aile içindeki eğitim eksikliği	7
Yanlış yetiştirilme tarzları	7
Kendini ifade edememe	6
İnsan psikolojisini bilmeme	3
İktidar kavgası	2
Aile üyeleri Arasında İletişim	
Ailede bireylerin birbirine sorun ve taleplerini ifade edebilmesi	29
Birbirlerini dinlemek için zaman ayırmama	24
Çocukların beklenti ve sorunlarını anne babaya rahatça aktaramaması	23
Eşlerin beklenti ve sorunlarını birbirlerine aktaramaması	19
Anne babanın çocuklarla iletişim kurmada zorlanması	13
Sen dili yerine ben dilini kullanma	5

Aile İçi Sorunlar Olduğunda Yapılanlar	
Uzlaşarak sorunu çözme	32
Sorunları çatışmaya dönüşmeden çözebilme	28
Sorunu çözememe ve çatışma	8
Büyüklere danışma	4
Sorunları kabullenerek yok farz etme	3
Sorunu erteleme	2
Soruna kısa süreli sessiz kalma	2
Sorunu sineye çekme	2
İletişime Yönelik Konu Önerileri	
İnsan ve çocuk psikoloji	24
Aile bilinci ve eğitimi	19
Sağlıklı ve etkili iletişim nasıl olmalı	17
Empatik davranma	10
Eğitim verenlerin ehil, uzman, deneyimli kişiler olması gerektiği	4
Yerel ve ulusal medyada aile eğitim programları	4
Kuşakları birbirine yakınlaştırma etkinlikleri	4
Din eğitimi	2
Aileyi güçlendirme merkezleri	2
Aile içinde bir eğitim programı geliştirmek (tiyatral etkinlikler gibi)	2
Aile içi şiddet	1
Evlenme Adaylarının Eğitilmesi	
Çatışma yönetimi	19
Dinleme becerileri	18
Aile içi iletişim	10
Eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları	9
Anne baba eğitimi	3

Ailelerin iletişime yönelik olarak eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara aile içi iletişime ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin cevaplarının deşifrelerine içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi için öncelikle literatüre dayalı olarak bir başlangıç kategori (tema) ve kod listesi oluşturulmuştur. Ayrıca deşifrelerin okunması esnasında ihtiyaç duyulan yeni kategori ve kod ilaveleri de yapılmıştır. Tüm deşifreler okunduktan sonra kategori ve kodlar yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir. Bu şekilde

oluşturulan Tablo 51'de tüm katılımcıların kodlara ilişkin katılım düzeyleri sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

Gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda aile içi iletişime ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin beş ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar (1) iletişim sorunları, (2) aile üyeleri arasında iletişim, (3) aile içi sorunlar olduğunda yapılanlar, (4) iletişime yönelik konu önerileri ve (5) evlenme adaylarının eğitilmesi konuları başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca bu beş tema kapsamında 47 alt kod bulunmaktadır. Her bir tema ve ilgili kodlara dayalı olarak ailelerin ekonomi boyutunda eğitim ihtiyaçlarına ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda ortaya konmuştur.

İletişim Sorunları

Tablo 51'de de görüldüğü gibi aile içinde en sık görülen iletişim sorunları birbirini derinden anlayamama, karşılıklı konuşamama, birbirine zaman ayıramama, kuşaklar arası farklılık, sevgi ve saygı eksikliği, empati kuramama, ebeveynin çocuklarının önünde birbirleri ile tartışması ve kültür ve eğitim farkı olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından sorun olarak ifade edilen diğer bazı durumlar ise birbirine hoşgörüyle bakamama, birbirine tahammül edememe, aile içindeki eğitim eksikliği, yanlış yetiştirilme tarzları, kendini ifade edememe, insan psikolojisini bilmeme ve iktidar kavgası olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre aile içi iletişimde en büyük sorunun birbirini derinden anlayamama, karşılıklı konuşamama, birbirine zaman ayıramama olduğunu görülmektedir. Görüşmeye katılan bireylerin en çok vurguladıkları nokta aile içerisinde bireylerin birbirlerini derinden anlamaya çalışmadıklarıdır. Bu sorun bir katılımcı tarafında şu şekilde dile getirilmiştir: "Çocuklar...eş.. Büyüklerle çocuklar arasında özellikle, özellikle değil de, tek anlaşılmayan şey anlamamak. Birbirini anlamamak" [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D]. Katılımcının ifadesinden de anlaşılacağı gibi aile içerisindeki bireylerin birbirlerini anlamaya çalışmamaları iletişimsizliğin temel nedeni olarak görülmektedir. Başka bir katılımcı ise "Bir şey anlatırken karşınızdaki insanın eşler arasında dikkatini yoğunlaştırıp sizinle ilgilenmemesi, dikkatli bir şekilde dinlememesi" [4, 34, U, D, Ü, 42, K, E, O] diyerek bu sorunu tanımlamaktadır. Bu görüş, özellikle eşler arasında birbirlerini anlamaya yönelik herhangi bir çabanın gösterilmemesinin eşlerin

birbirleriyle iletişimde büyük bir sorun olarak görüldüğü şeklinde yorumlanabilir. Bu sorun sadece eşler arasında gerçekleşmemekte aynı zamanda çocuklarla da yaşanan bir problem olarak da görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri şunu söylemektedir: "Birbirlerini çok iyi anlamayan anne-baba çocuklarını da anlamakta sıkıntı çekiyor ve çocuklarını anlamadığı için de ailede ciddi problemler yaşanabiliyor" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O]. Muhakkak ki birbirini anlayamama sorunu ailede ilişkilerin bozulmasının temel nedenlerinden biridir. Çünkü aile üyeleri birbirini anlamaya çalışmaz ve sağlıklı bir iletişim için çaba göstermezler ise aile içinde büyük sorunlar ortaya çıkacaktır. Katılımcılardan biri aile içinde iletişimsizlik sorununun sonucunu "birbirlerini anlamadıkları için kavga edebilirler." [ODAK, 10, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O] diyerek ifade etmektedir. Başka bir katılımcı ise "Eşler birbirlerinden ve karşısındakinden anlayış beklerken bunu ifade etme biçimi yanlış oluyor, hatalı olabiliyor. Bu sefer de karşı taraf seni anlamaktan çok savunma durumuna geçiyor" [2, 35, U, P, Ü, 37, K, B, O] diyerek iletişimsizliğin doğurduğu kendini doğru ifade edememe sorununa vurgu yapaktadır. Kuşkusuz aile içerisinde özellikle eşler arasındaki iletişimsizlik sorunu daha ileri boyutlara ulaştığında evliliğin bozulmasına kadar varan birçok soruna yol açmaktadır. Nitekim birbirini anlamanın artık yaygın bir boşanma sebebi haline geldiği bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Türkiye'de daha önce boşanma sebebi kabul edilmedi ama son dönemlerde gördüğümüz kadarıyla ekonomik krizin dışında boşanmalarda en etkin unsurlardan biridir tarafların birbirini anlamaması olarak değerlendiriliyor* [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O].

Aileleri oluşturan bireylerin birbirleri arasında iletişimin sağlıklı olabilmesi ve birbirlerini derinde anlayabilmeleri için gerekli olan temel şartlardan birisi karşılıklı konuşmadır. Katılımcıların görüşlerine göre aile içerisindeki iletişim sorunlarından ikincisinin ise karşılıklı konuşamama olduğu tespit edilmiştir. Bu sorun bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> *En büyük sorunlardan bir tanesi biz konuşmuyoruz. Aile içerisinde anne babalar olarak çocuklarımızla, çocuklar anne babalarıyla gerektiği gibi konuşmuyorlar.*

Yani duygularımızı ifade etme konusunda bir tutukluluğumuz, bir kendimizi geri çekmemiz var [ODAK, 7, 59, U, Y, Ü, 40, E, E, Y, O].

Bu ifadelerden karşılıklı konuşamamanın aile üyelerini birbirinden daha da uzaklaştırdığı hatta aile üyelerinin birbirlerine karşı olumsuz duygular geliştirmelerine yol açtığı anlaşılmaktadır. Bu durum bir katılımcı tarafında şu şekilde ifade edilmiştir:

Çocuklarımla konuşamıyorum, eşimle bir sorunum olduğu zaman konuşamıyorum. Başkalarıyla biraz daha hani böyle anlaşabiliyorum, konuşabiliyorum, ama kendi çocuklarımla sanki birbirimizden nefret etmişiz böyle [4, 44, A, EH, L, 41, K, E, D].

Bu ifadelerden anlaşıldığı gibi aile içerisinde konuşamamanın sevgisizliğe yol açtığı nihayetinde ise aile üyelerinin birbirinde nefret eder duruma gelmektedirler. Karşılıklı konuşamamanın aile içerisinde bir iletişim sorunu olduğunu başka bir katılımcı ise şu şekilde ifade etmiştir:

Karşındakini oturup dinlemeye ve ne demek istediğini anlamaya çalışmadığında doğal olarak karşı tarafta kendince bir tedbir alıp ya sorunu iletmeme başlıyor kendi problemini kendisi kendince çözmeye çalışıyor [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, Y].

Eşlerin birbirine zaman ayırmaması da aile içerisinde iletişim sorunlarına yol açan bir durumdur. Günümüz ailelerinde eşlerin özellikle yoğun iş yaşamları ve kendilerini yorgun hissetmeleri gibi nedenlerle eşler karşılıklı oturup sohbet etme fırsatı bulmakta zorlanmaktadırlar. Bu durum bir katılımcı tarafında şu şekilde dile getirilmiştir: "Modern yaşamın getirdiği iş yoğunluğu, akşama çok fazla mecalimizin kalmamasından iletişim kuramıyoruz" [ODAK, 6, 16, A, MH, Ü, 34, E, E, O].

Başka bir katılımcı ise "iş temposundan dolayı, yorgunluktan dolayı, eşine vakit ayıramama, sabırsız davranma..." [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O] durumlarına vurgu yapmıştır. Ancak eşlerin birbirine vakit ayırmaması iş yaşamının yoğunluğunun ötesinde daha kişisel alışkanlıklardan kaynaklanan nedenleri de vardır. Bir katılımcı bu nedenleri "Bilgisayarın, televizyonun, cep telefonunun vesairenin işte insanların vaktinin büyük bir

bölümünü çalmasından dolayı, bu iletişimin engellenmesine en büyük sorun" [3, 35, U, V, Ü, 35, K, E, O] diyerek insanlar zamanının çoğunu teknolojik araçlara ayırmasını iletişimin en büyük sorunu olarak gördüğünü ifade etmiştir. Ayrıca ailede eşler birbirlerine vakit ayırmakta zorlandığı gibi çocukların da bu sorunda etkilendiği katılımcı ifadelerinden anlaşılmaktadır. Bu durumla ilgili olarak bir katılımcı şunu belirtmiştir: "Pek vakit ayırdıklarını düşünmüyorum çocuklarına. Biraz boş bırakıyorlar" [3, 34, U, MM, Ü, 50, E, E, O].

Araştırmanın bulgularından da anlaşıldığı gibi bireylerin birbirlerini anlayabilmesi için öncelikli olarak konuşmaları, konuşabilmeleri içinse birbirlerine zaman ayırmaları gerekir ki katılımcıların ifadeleri bu öngörüyü desteklemektedir.

Katılımcıların görüşlerine göre aile üyeleri arasındaki en önemli iletişim sorunlarından biri de kuşaklar arası farklılık olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak bir katılımcı "Kuşaklar arası çatışma, kuşaklar arası görüş farklılıklarının iletişim üzerinde önemli etkileri var. Özellikle çocuklarla ebeveynler arasında yaşanan iletişimde o etkili oluyor" [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y] ifadesiyle kuşaklar arası görüş farklılığı çocuklarla ebeveynler arasındaki iletişimdeki en önemli etken olarak görmektedir. Yine bir başka katılımcı bu durumla ilgili olarak "Özellikle kuşaklar arasında bu fark daha fazla yani anne ve babanın dünyaya bakışıyla çocukların dünyaya bakışı farklı oluyor. Hele bir de arada dünya görüşü farklılıkları varsa" [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O] şeklindeki ifadesi ile kuşaklar arası farklılıkta görüş farklılığına vurgu yapmaktadır. Başka bir katılımcı annebaba kendi çocukluğundaki aile ortamını bugünkü ailesinde göremeyince olumsuz duygulara kapıldığını "Hele bir de evde, yani babaanne, anneanne oldu mu... Dede... Üç kuşak, daha zor.

Yani, kuşak farkından doğan..." [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O] ifadeleriyle kuşaklar arasındaki farkın iletişim sorunlarının yaşanmasını kaçınılmaz kıldığını ifade etmektedir. Yine bu sorun bir diğer katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Geçmişte biz onun yaşındayken şöyle yapıyorduk: O zamanki yaşantı, teknolojiyle şimdiki teknoloji çok farklı… kızım beni anlamıyor. Ne diyor, hayır diyor sizin zamanınızda böyleydi şimdi böyle değil diyor* [3, 59, U, E, Ü, 42, E, E, O].

Bu ifadelerden de anlaşıldığı gibi teknoloji ve buna bağlı olarak yaşantıların hızla değişmesi neticesinde ebeveyn ve çocuk birbirini anlayamamakta çatışmalar yaşanmaktadır. Kuşaklar arası çatışmayı oldukça önemli gören bir katılımcı bu durumu şu şekilde açıklamıştır:

> *Bu kuşaklar arası çatışma gerçekten önemli bir konu çünkü dedenin hayat tarzı yani büyükbabanın hayat tarzı ve inandığı değerlerle torunun inandığı değerler birbirlerinden çok farklı* [9, 27, A, E, Ü, 48, E, E, O].

Kuşaklar arasındaki farklılık özellikle dede-nine ve torunlar arasında meydan gelmektedir. Çünkü dedenin yaşantısı ve inandığı değerleri ile torununkiler oldukça farklılık gösterebilmektedir. Katılımcılardan biri yine bu durumu "Yaş bakımından problemler çıkıyor genellikle anne babalar eski kendi gençliklerini düşünerek çocuklarına o şekilde davranıyorlar" [9, 16, U, E, Ü, 35, K, E, O] ifadesiyle ebeveylerin kendi gençliklerindeki yaşantı, değer ve inançlara göre çocuklarına davrandıklarını vurgulamaktadır.

Günümüzde kuşaklar arası farklılığın aile içindeki iletişimde kaçınılmaz bir sorun olduğu bir katılımcı tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

> *Modern yaşamda bunun önüne geçemiyoruz. Sıkıntı kuşaklar arsında bir kopma oluştu. Büyük aile yok, dede bilmiyor, amca bilmiyor, dayı bilmiyor çok fazla… Çünkü hep mesafeli… Herkesin kendine göre bir işi var. Ya bayramda ya özel günlerde bunlarla yan yana gelişler… Neticede onlarla da çok diyalog kurmuyor. Sadece nedir, evde bir televizyon var, apartman kültürünün verdiği olumsuzlukla da işte herkese gidemiyor yan komşusu yok orda komşusu yok* [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O].

Bir katılımcı ailelerin kuşaklar arası farklılık konusunda nasıl davranılması gerektiğiyle ilgili olarak "Siz çocuklarınızı kendi yetiştiğiniz çağa göre değil, çocukların yetiştiği çağa göre yetiştirin" [9, 55, U, İM, L, 49, E, E, O] önerisinde bulunmuştur.

Görüşmelerin incelenmesi sonucunda katılımcıların ailedeki iletişim sorunlarının önemli bir nedeninin aile fertleri arasındaki sevgi ve saygı eksikliği olduğunu ifade et-

mişlerdir. Bu sorun bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: "Anne ile babanın arasındaki saygıyı çocukların hissetmesi lazım. Anne ile baba arasında saygı olmadığı zaman çocuklar bundan çok şiddetli bir şekilde etkileniyorlar" [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O]. Başka bir katılımcı ise "karşılıklı birbirlerine kişilerin saygı ve hoşgörüsünün artık eskisi kadarda olmadığını düşünüyorum" [2, 59, U, P, Ü, 39, K, E, O] demektedir. Burada ön plana çıkan bir durum sevgi ve saygının birbirinden ayrılarak düşünülmesidir. Yani eşler sevgi bağını kaybetseler bile birbirlerine saygılı olmaları gerektiği, saygı bağıyla ilişkinin sürdürülebileceğine vurgu yapmaktadır. Ancak sevgi bağı olmayınca saygının da azaldığı bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: "Sevgi bitmişse, saygı da o oranda azalıyor" [5, 34, U, AV, Ü, 36, E, E, O].

Katılımcıların görüşlerine göre empati kuramama, aile içinde bireyler arasındaki diğer bir iletişim problemidir. Bu durum bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir: "İnsanlar, birbirlerinin gözleriyle aile içerisinde olaylara, durumlara, sorunlara bakamıyorlar" [2, 35, U, P, Ü, 37, K, B, O].

Başka bir katılımcı bu sorunu şu şekilde ifade etmiştir: "Bir şey yaptığımız zaman karşıdaki ne düşünmüş olabilir diye sorduğumuzda ciddi anlamda orda bir empati eksikliği olduğunu, yani kendisini onun yerine koyup acaba ne hissetti diye kendisini yöneltmediğini görüyoruz" [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O]. Bu anlamda "aile üyeleri arasında, kişilerin birbirine empati kuramaması... büyük bir iletişim problemi" [5, 25, A, E, Ü, 37, E, E, O] olarak değerlendirilmektedir.

Katılımcıların görüşlerine göre ebeveynin çocuklarının önünde birbirleri ile tartışması, en çok vurgulanan bir diğer iletişim sorunudur. Anne babalar bunun sorun olduğunun farkında olmakla birlikte, bu sorunun çok yaygın olarak yaşandığını belirtmektedirler. Katılımcılardan biri "Eş arasında anlaşamıyorsak bunların çocuklara aksamamasını gerektiğini düşünüyorum. Çünkü çocukların burada hiçbir suçu yok" [6, 55, A, EH, L, 37, K, B, D] şeklindeki ifadesiyle eşler arası anlaşmazlıkların kesinlikle çocuklara yansıtılmaması gerektiğinin önemine işaret etmektedir. Başka bir katılımcı ise "Yani birbirimize böyle daha sağlıklı daha uzun soluklu dinleme yerine en son cümleyi kullanıyoruz konuşurken. En son söylenecek sözleri kullanıyoruz. Çocuklar daha fazla inciniyor zannediyorum" [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y] ifadesiyle söylenilmemesi gereken sözlerden en çok çocukların etkilendiğini vurgulamaktadır. Aynı durumla ilgili

olarak diğer bir katılımcı ise "tartışmalarımızı çekişmelerimizi, problemlerimizi çocuklarımızın yanında, çocuklarımızın huzurunda yaparsak bu çocuklar hırçın yetişir, saygısız yetişir, sevgisiz yetişir" [9, 27, A, E, Ü, 48, E, E, O] diyerek problemleri konuşmayı ve tartışmaları çocuklar önünde yapmanın çocukların kişilik özelliklerine olumsuz olarak etkilediğine değinmektedir. Yine çocukların eşler arasındaki tartışmalarından olumsuz etkileneceğini önemseyen bir katılımcı görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

> *Çocuklara çok olumsuz etkileyeceğini düşünmeden sık sık çocukların önünde tartışmalar yapıyorlar. Bu tartışmalarda eşler birbirine üstün çıkmak için ya kızı ya da oğlunu kendi yanına çekerek birbirine karşı kullanmaya çalışıyorlar ve daha sonra da çocuklar bunu anne babaya karşı koz olarak kullanıyor yani yani eşlerin birbiriyle çocukların önünde kavga etmesi çok yanlış bir tutum olarak genelde önümüze çıkıyor* [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O].

Buradaki ifadelerden de anlaşıldığı gibi katılımcılar aile içi tartışmaların özellikle çocukların önünde yapılmaması gerektiğine vurgulamakta, bunu bir iletişi sorunu olarak görmektedirler. Bu durumdan özelikle çocukların çok olumsuz etkilendiğini düşünmektedirler.

Aileler kurulurken bireylerin arasındaki eğitim ve kültür farkı aile için iletişimde oldukça önemlidir. "Davul bile dengi dengine" sözü hatta toplumun bu konudaki genel kanısını yansıttığı söylenebilir. Görüşmeye katılanlara göre eşler arasındaki kültür ve eğitim farkı da ailede iletişim sorunlarının yaşanmasına neden olmaktadır. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "Farklı kültürden insanların, kısa bir vade içinde tanışıp bir araya gelmeleri" [10, 25, U, AK, Ü, 40, K, E, O] onların iletişim sorunları yaşamalarını kaçınılmaz hale getirdiği konusuna vurgu yapmaktadır.

Hoşgörü karşılıklı iletişimin sağlıklı olabilesi noktasında en önemli hususlardan biridir. Hoşgörü, aile içi iletişimin gelişmesini ve bireylerin birbirini anlayabilmesini sağlar. Araştırmaya katılan katılımcıların bazılarının görüşlerinde vurguladıkları bir durum olan aile içerisinde bireylerin birbirine hoşgörüyle bakamamaları önemli iletişim sorunlarından biridir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "ilk başta hoşgörü yaşanmamaktadır diye biliriz. Ön yargılı yaklaşımlar olmaktadır" [1, 16, U, Y, Ü, 41, E, E, O] diyerek ve başka bir katılımcının "Bunun ötesinde mevcut olan zaman diliminde de

veyahutta işte problemler işte ekonomik problemler olsun diğer sorunlar olsun kişilerin patlamasına sebebiyet veriyor" [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E,O] ifadeleriyle aile içerisindeki bireylerin birbirlerine ön yargılı ve hoşgörüsüz yaklaştığına işaret etmektedirler. Diğer bir katılımcı ise birbirine hoşgörüyle bakamama hususunda "Toplum çocuklara karşı hoşgörüsüz bir toplum olduğu için, onları bir birey olarak çoğu kez görmediklerinden" [4, 34, U, D, Ü, 42, K, E, O] diyerek toplumda büyüklerin genelde çocuklara hoşgörüsüz yaklaştığına vurgu yapmaktadır. Bu ifadelerden de yola çıkarak insanların birbirlerine hoşgörüyle yaklaşmamaları katılımcılar tarafından önemli bir iletişim sorunu olarak görüldüğü ve bu sorunundan çocukların da etkilendiği söylenebilir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre birbirine tahammül edememe de aile de ve toplumda sıkça görülen ve iletişim sorunlarına yol açan davranıştır. Bir katılımcı aile yaşamına ilişkin şöyle bir örnek vererek sorunu ifade etmektedir: "Erkeklerde bir celallik vardır, bir kadın gibi çocuğuna tahammül edemez. O gecenin bir yarısında çocuğunun altını temizliyor şunu yapıyor" [ODAK, 6, 44, A, EH, L, 25, K, E, O]. Başka bir katılımcı ise "insanların birbirlerini anlamaları için birbirine tahammül etmeleri ve yahutta var olana hoşgörüyle bakmaları gerekir" [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, O] diyerek bu sorunun yaşanmaması için yapılması gerekenin birbirine tahammül gösterme ve hoşgörü olduğunu ifade etmiştir.

Gerek toplumsal yaşamda gerekse aile içi yaşamda eğitim eksikliği iletişim sorunlarına yol açan temel nedenlerden biridir. Araştırmaya katılan katılımcılardan bazılarının görüşleri de bu yöndedir. Örneğin bir katılımcının "Çocuk yetiştirirken eğitim konusunda profesyonel değil tamamıyla amatörce yani kendi gördükleri kendi yaşadıkları eğitim konusunda hareket etmelerinden kaynaklanıyor" [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y] ifadesi aile içi iletişimde eğitim eksikliği ailelerin özellikle çocuk yetiştirmeyi kendi geçmiş yaşantısındaki uygulamalara göre yapmaya çalışması neticesinde çocuk ve ebeveyn arasında iletişim problemine neden olmaktır. Hatta ailedeki eğitim eksikliği koduyla bağlantılı olan ve araştırmaya katılanlar tarafından ailede bir iletişim sorunu olarak değerlendirilen diğer bir hususta aile üyelerinin yanlış yetiştirilme tarzlarıdır. Hiç kuşku yok ki toplumdaki bireyler yaşadığı kadar düşünmekte ve kendi geçmiş yaşantısını doğru olarak algılamaktadır. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan birinin "Ailelerden aslında yani yetişme tarzları ben ayrı bir aileden yetişmişim eşim başka bir aile-

den yetişmiş" [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O] ifadesi ve yine başka bir katılımcının "İşte erkeğin yetişme şartlarından kaynaklanan, kadınla bir şeyi paylaşmamaya yönelik şeyi, düşüncesi. Yani kadınla bir şeyi paylaşamayacağına inanması ya da öyle yetiştirilmesi" [3, 35, U, V, Ü, 35, K, E, O] ifadeleri eşlerin yanlış yetiştirilme tarzlarının eşler arasında iletişimsizliğe neden olduğuna vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların görüşlerine göre kendini ifade edememe ailedeki iletişim sorunlarının nedenlerinden biri olarak görülmektedir. Bir katılımcının aile içinde kendi düşüncelerini rahat rahat dile getirememesini bir sorun olarak gördüğünü şu şekilde ifade etmiştir:

> *Genellikle aile üyeleri düşüncelerini karşı tarafa rahat ifade edemiyorlar…. içinde bir şeyler var onu ifade etmekten bile hani bazı durumlar oluyor aciz kalıyor aile üyeleri. Özellikle çocuklar ve bayanlarda bu gözüküyor. Erkekler bu konularda biraz daha şanslı Türkiye toplumu içerisinde kültürel olarak* [10, 6, U, P, U, 42, K, E, O].

Bu ifadelerden anlaşıldığı gibi bireylerin aile içerisinde kendini ifade edememesi daha çok kadın ve çocuklarda görülmekte bu da kültürel olarak Türkiye'nin erkek egemen bir toplum olmasından ve aile içerisinde daha çok erkeklerin dediğinin olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Yine bu durumla ilişkili olarak bir katılımcı "20 yaşına gelmiş bir genç ne yapabilir artık kendisini ifade etmek zorunda ve birey olduğunu kabul ettirmek zorunda ama bizim bu toplumumuzda o yok maalesef" [7, 61, U, HM, Ü, 42, K, E, O] diyerek genç bireylerin Türk toplumunun sosyal normlarından dolayı kendilerini ifade edemediklerini düşünmektedir. Bu görüş bir önceki katılımcının görüşüyle de paralellik göstermektedir. Ayrıca başka bir katılımcı "Eşler birbirlerine karşı da net değiller, açık değiller. Esasen isteklerini hayattaki beklentilerini, ııı ya ifade etmiyorlar ya da ifade etmeleri cesaretleri yok" [5, 34, U, AV, Ü, 36, E, E, O] diyerek iletişim sorununun eşlerin birbirlerine yaklaşımları ile de ilişkili olduğunu ifade etmiştir.

Araştırmaya katılan bazı katılımcılar az da olsa "insan psikolojisini bilmeme"yi ve ailedeki "iktidar kavgası"nı aile içinde bir iletişim sorunu olarak gördüklerini ifade etmişlerdir.

Aile Üyeleri Arasında İletişim

Tablo 51'de de görüldüğü gibi aile üyeleri arasında iletişim teması altında bir araya getirilen ve en çok vurgulanan davranışlar başta ailede bireylerin birbirine sorun ve taleplerini ifade edebilmesi, birbirlerini dinlemek için zaman ayırmama, çocukların beklenti ve sorunlarını anne babaya rahatça aktaramaması ve eşlerin beklenti ve sorunlarını birbirlerine aktaramaması olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer davranışlar ise anne babanın çocuklarla iletişim kurmada zorlanması ve sen dili yerine ben dilini kullanma olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre aile üyeleri arasında en çok vurgulanan iletişim davranışının ailede bireylerin birbirine sorun ve taleplerini ifade edebilmesi olduğu görülmüştür. Birçok katılımcı tarafından ifade edilen bu davranış olumlu bir iletişim davranışıdır. Ailede bireylerin birbirine sorun ve taleplerini ifade edebilmesi durumuna yönelik olarak katılımcılardan biri "Ama benim aile yapım içerisinde, ben istek ve taleplerimi açık bir şekilde dile getiriyorum" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], diyerek aile içersinde istek ve taleplerin açıkça ifade edebildiğini söylemektedir. Başka bir katılımcı ise "Bizim öyle ayrı gayrı hiçbir şeyimiz yok" [1, 59, A, EM, İ, 70, E, E, O], diyerek aile içersinde sağlıklı bir iletişim olduğunu vurgulamaktadır. Diğer bir katılımcı ise "Çocuklarla karşılıklı konuşuruz onların olaylara bakış açılarının geliştirmesini de isteriz bu süreçte" [2, 1, U, E, Ü, 48, E, E, O], diyerek aile içi iletişimde çocuklarını da önemsediklerini belirtmektedir. Katılımcılardan biri ise "Gün içerisinde sürekli sık sık yani günde 2-3 sefer muhakkak telefonda konuşuyorum. Eğer kendisi benimle bir şey paylaşmak istiyorsa direk telefonla beni arayabiliyor. Konuşabiliyoruz yani" [8, 16, A, İU, Ü, 29, K, E, O], diyerek aile üyeleri farklı yerlerde olsalar da iletişim araçlarını kullanarak paylaşılması gerekenlerin ve sorunların ailede dile getirilebildiğini ifade etmektedir. Bu ifadeler ve araştırmaya katılanların genel ifadelerine göre katılımcıların büyük bir çoğunluğunun ailelerinde sorun ve talepleri birbirlerine rahatlıkla ifade edebilme davranışını gösterdikleri söylenebilir.

Birbirlerini dinlemek için zaman ayırmama araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerine göre aile üyeleri arasındaki olumsuz iletişim davranışlarından biridir. Bu olumsuz iletişim davranışı bir katılımcı tarafında şu şekilde ifade edilmiştir:

> *Zaman ayırdığımı söyleyemem. Çünkü çalışan bir insanım. Yardım kuruluşları derken düşün işte. Bir gün oğlum "senin bu yaptığın yardımlar Allah katında ne*

kadar geçerli olacak?" dedi. Ben de ona döndüm dedim ki "Ne demek istiyorsun?" Sen bir anda sizi şok eden bir söz yani… Kumun içine batırıyor sizi çıkartıyor… "Neden annem böyle söylüyorsun?" dedim. "Senin şu anda evde yardıma muhtaç bir oğlun var ama sen onu görmüyorsun" dedi. O an insanın başından aşağı böyle o soğuk sular dökülüyor [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O].

Katılımcı aile üyelerine zaman ayırmamasını çalışan bir insan olmasından kaynaklandığını ifade etse de kendisi bu durumun asıl nedeninin hayatındaki öncelik sıralamasında yapmış olduğu hatadan kaynaklandığını ifade etmektedir. Hiç kuşku yok ki özellikle büyük şehirlerde yaşayan eğitimli ve çalışan insanların bazılarının da bu katılımcı gibi aile içi iletişimi ihmal ettiği söylenebilir. Başka bir katılımcı "Yoğun bir İstanbul'da gerçekten eee evimden işime iki buçuk saatte gidiyorum, iki buçuk saatte geliyorum. 5 saat gibi bir zamanı yolda geçiriyorum" [2, 34, U, AV, Ü, 37, K, E, O], diyerek aile içi iletişim davranışına günlük yaşamla ilgili bazı sorunlarında sebep olduğunu ifade etmektedir. Bu durum başka bir katılımcı tarafında şu şekilde ifade edilmiştir:

Anne baba evladını çokça dinlemeye fırsat vermesi gerekiyor kendini dinleyen bir anne ve babayı hisseden çocuk değer verildiğini anlıyor ama bizde maalesef sabah sekiz akşam beş öyle bir sabah işe akşam eve gelen mantıkla istiyor ki stressiz bir eve gireyim gürültüsüz sorunsuz çünkü çocuklar akşam geldin mi sorunlarını iletecek veya isteklerini iletecek biz ne yapıyoruz derhal şu an musait değilim erteliyoruz şimdi ertelemeyle biriken bu şey he zaten beni dinlemiyor diyor kendi çözmeye çalışıyor bu gerginlik buradan kaynaklanıyor yani değer vermenin alt yapısı dinlemekten geçtiğini biliyoruz fakat zaman ayırma noktasında birlikte sinemaya birlikte santrança birlikte futbol oynamağa halı sahaya tiyatroya gittiğimiz sınırlı [4, 1, U, MH, Ü, 48, E, E, O].

Katılımcının ifadelerinden de anlaşıldığı gibi aile içi iletişimde bireyler birbirlerini dinlemek için çeşitli nedenlerden dolayı zaman ayırmadığında sorunlar yaşanmakta, bireyler sorunlarını tek başına çözmeye çalışmaktadırlar. Ayrıca bu durum ise bireylerin birbirleri arasındaki karşılıklı davranışlarını olumsuz etkilememektedir.

Çocukların beklenti ve sorunlarını anne babaya rahatça aktaramaması araştırmaya

katılan katılımcıların görüşlerine göre aile üyeleri arasındaki olumsuz iletişim davranışlarından biridir. Çocukların genellikle babaya karşı sorunlarını dile getirmekte zorlandıkları bir katılımcı tarafından şu şekilde belirtilmiştir: "Babaya söylerken çekiniyorlar ama bana rahatlıkla söyleyebiliyorlar… Ben de babaya iletiyorum genelde Türk aileleri hep böyledir" [4, 61, A, İ, L, 37, K, E, D]. Yine bir bayan katılımcı bu sorunu şu şekilde dile getirmiştir: "Oğlum sen büyüdün gel beraber konuşalım. Veya onu evlat birey diye karşısına almadı. Onu çocuktan çocuk saymadı. İnsandan saymadı çocuklarını daha doğrusu" [10, 59, A, EH, İ, 50, K, E, O]. Başka bir katılımcı ise "Benim belki asabi bir insanım çocuğa yaklaşımımdan kaynaklanıyor. Anlatamıyorlar, yani ben paylaştığımıza inanmıyorum" [7, 35, A, EH, Ü, 31, K, E, O], diyerek aile içi iletişimde çocukların beklenti ve sorunlarını kendisine aktaramamasın kendinin asabi kişiliğinden kaynaklandığını söylemektedir. Babalar da çocuklarının daha çok anne ile iletişim kurma eğiliminde oldukları görüşündedirler: "Çocuklarımın en büyüğü olan Muhammed Ali benimle çok fazla iletişim kuramıyor. Bu iletişimi daha çok annesiyle kurabiliyor" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O]. Katılımcılardan biri de "Ekonomik sıkıntı çektiğimiz için biz, çocuklar tabi her istedikleri şeyi yani sıkıntıyla söylüyorlar, bazen söyleyemiyorlar" [6, 55, A, EH, L, 37, K, B, D], diyerek çocukları beklenti ve sorunlarını ifade edememesinin nedeninin ailenin ekonomik sorunlarına bağlamaktadır.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre aile üyeleri arasındaki iletişim davranışlarından bir diğerinin ise eşlerin beklenti ve sorunlarını birbirlerine aktaramaması olduğu tespit edilmiştir. Bu davranış da olumsuz bir iletişim davranışıdır. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "Erkek işiyle ilgili bir sıkıntısını eşiyle paylaşamadığı zaman morali bozuluyor" [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O], diyerek eşlerin birbirine sorunlarını aktaramamasını bireyleri duygusal olarak olumsuz etkilediğini ifade etmektedir.

Yine araştırmaya katılanların görüşlerine göre aile üyeleri arasında yaşanan iletişim davranışlarından bir diğerinin ise anne babanın çocuklarla iletişim kurmada zorlanması olduğu belirlenmiştir. Aile içerisindeki bu iletişim davranışının da olumsuz bir iletişim davranışı olduğu görülmektedir. Katılımcılardan biri bu durumla ilgili olarak "Anne baba ve çocuklar arasındaki iletişimde anne ve baba çocuğa direk sadece hani emirler yoluyla ne yapması gerektiğini söylüyor. Ama ne açıklama var ne izahat var" [10, 6, U,

P, Ü, 42, K, E, O], diyerek anne babanın aile içerisinde çocuklarla iletişimindeki yanlış davranışına vurgu yapmaktadır.

Sen dili yerine ben dilini kullanma araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerine göre aile üyeleri arasında gerçekleşen iletişim davranışlarından biridir. Bu davranış olumlu bir iletişim davranışıdır. Bu durumu araştırmaya katılan katılımcılardan biri "Aile içinde bireylerle konuşurken işte kırıcı olmamak hani ben diliyle konuşma" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O], diyerek aile içinde ben dili ile konuşmamın önemini vurgulamaktadır. Ayrıca başka bir katılımcı ise "şöyle söyleyim ben dilini kullansak karşılıklı iletişim olacak" [2, 59, U, P, Ü, 39, K, E, O] ifadesiyle aile içinde sağlıklı bir iletişimi sağlamak için ben dilini kullanmayı önermektedir.

Aile İçi Sorunlar Olduğunda Yapılanlar

Aile içi sorunlar olduğunda yapılanlar, katılımcılarla görüşmelerden ortay çıkan bir temadır. Buna göre ailede sorunlar yaşandığında en çok başvurulan davranışlar şunlardır: Uzlaşarak sorunu çözme, sorunları çatışmaya dönüşmeden çözebilme, sorunu çözememe ve çatışma, büyüklere danışma, sorunları kabullenerek yok farz etme, sorunu erteleme, soruna kısa süreli sessiz kalma ve sorunu sineye çekme.

Aile içi sorunlar yaşandığında sorunları uzlaşarak çözmek en güzel ve akılcı bir yoldur. Araştırmaya katılan birçok katılımcının görüşleri de bu doğrultudadır. Bu duruma ilişkin olarak bir katılımcı "Kızımızı hangi okula göndereceği noktasında çok düşündük eee işte hangi okul olur hangisi olmaz diye en sonunda üçümüz bir araya gelip güzelce bir karar verdik. [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D]" ifadesiyle aile içinde yaşanan bir sorunu konuşarak ve uzlaşma yolunu kullanarak çözdüğüne vurgu yapıştır.

Aile içinde sorunlar ortaya çıktığında kuşkusuz en önemli şey bu sorunların çözümünde bireyler arasında çatışmanın yaşanmamasıdır. Araştırmaya katılan birçok katılımcı sorunları çatışmaya dönüşmeden çözebildiklerini özellikle genel ifadelerle vurgulamışlardır.

Sorunu çözememe ve çatışmama eşlerin başvurdukları geçici çözüm yollarındandır. Bu durum bir katılımcı tarafından "Bazen belli oranda paylaşarak aşıyorum. Bazen eşime ayrı dünyalar kurarak. Mesela o dil kursuna gidiyor kendince başka meşgaleler buluyor" [1, 42, A, R, Ü, 41, E, E, O], şeklindeki ifadesiyle sorunları çözmede çatış-

mama yolunu kullandığını, hatta bunun için eşlerin kendilerini rahatlatacak alternatif etkinliklere yöneldiklerini belirtmektedir. Başka bir katılımcı ise "Çözümler genelde maalesef geçici oluyor, yani iletişim kurmamak bazı konuları konuşmamak gibi. Bazı konular konuşulmadığı zaman herhangi bir çatışma söz konusu olmadığı için sıkıntı olmuyor" [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O], diyerek geçici çözüm yolu olarak sorunu konuşmadıklarını ve bu şekilde çatışmayı önlediğini ifade etmektedir.

Aile üyelerinin soruna çözüm bulamadıklarında başvurmuş oldukları önemli çözüm yollarından biri o konuyla ilgili uzmanlara ya da büyüklere danışmadır. Araştırmaya katılan bazı katılımcılar da aile içinde yaşanan sorunları çözmede büyüklere danıştıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "bi problem yaşıyorsak onu da kendimizden büyük yaşamış görmüş insanlarla fikir alışverişiyle aşmaya çalışıyoruz" [2, 42, A, ES, İ, 44, E, E, O], diyerek yaşanan sorunları çözmede kendinden büyük tecrübeli insanlara başvurarak sorunları çözmeye çalıştığını ifade etmektedir. Yine bir başka katılımcı ise "Konuşarak anlaşmaya çalışırım. Çok içinden çıkamayacak bir şey olursa da zaten, bir büyük birisine başvurabilirim" [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O], ifadesini kullanarak içinden çıkılmayacak zor soruları çözmede büyüklere başvurduğunu söylemektedir. Başka bir katılımcı ise "Annemle bazı şeyleri paylaşıyorum. Annemi aşan yerler olursa, babamla işte özellikle erkek çocuğu hakkında mesela hani nasıl davranmamız gerektiği, ne yapmamız gerektiği…" [4, 16, A, O, Ü, 42, K, E, O], diyerek özellikle çocuklarının yetiştirilmesi ile ilgili sorunlarını kendi anne ve babasına danışarak ve onların görüş ve tecrübelerine doğrultusunda çözmeye çalıştığını ifade etmektedir.

Araştırmaya katılanlardan bazıları aile içinde karşılaşmış oldukları sorunları çözmekten ziyade sorunları kabullenerek yok farz etme eğiliminde olduklarını ifade etmişlerdir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "çözümler genelde maalesef geçici oluyor, yani iletişim kurmamak bazı konuları konuşmamak gibi. Bazı konular konuşulmadığı zaman -herhangi bir çatışma söz konusu olmadığı için- sıkıntı olmuyor" [7, 6, A, T, U, 31, E, E, O], şeklindeki ifadesiyle sorunu konuşmayıp yok saydığını, bu durumun ise bir sıkıntı yaratmadığını vurgulamaktadır.

Yine araştırmaya katılan bazı katılımcılar ise aile içindeki sorunlarla karşılaşıldığında sorunu erteleme yolunu tercih ettikleri görülmüştür. Katılımcılardan biri bu durumun

"Çözemeyip zorlandığımız yerleri zamana bırakıyoruz" [2, 42, A, ES, İ, 44, E, E, O], diyerek sorunu zamana bıraktığını bir anlamda ertelediğini ifade etmektedir.

Katılımcıların bazıları da aile içinde sorunlar yaşandığında soruna kısa süreli sessiz kaldıklarını veya sorunu sineye çektiklerini ifade ettikleri görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak "Konuşmalarımızın başında veya tartışmaya götürebilecek konuşmalarımızın başında bunu ben hissettiğim an çekiliyorum. Konuşmuyorum. Ya odaya gidip oturuyorum; dinleniyorum; düşünüyorum" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], ifadesiyle sorunu sineye çekerek ve soruna sessiz kalarak sorunun üstesinde gelmeye çalışmaktadır.

İletişime Yönelik Konu Önerileri

Yapılan içerik analizi sonucunda iletişime yönelik olarak belirlenen diğer bir tema ise "iletişime yönelik konu önerileri"dir. Tablo 51'de görüldüğü gibi iletişime yönelik olarak bireylere verilmesini düşünülen bir eğitimde katılımcılar tarafından önerilen konu önerilerinin en çok insan ve çocuk psikoloji, aile bilinci ve eğitimi, sağlıklı ve etkili iletişim nasıl olmalı ve empatik davranma konularının olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim verenlerin ehil, uzman, deneyimli kişiler olması gerektiği, yerel ve ulusal medyada aile eğitim programları, kuşakları birbirine yakınlaştırma etkinlikleri, din eğitimi, aileyi güçlendirme merkezleri, aile içinde bir eğitim programı geliştirmek [tiyatral etkinlikler gibi] ve aile içi şiddet gibi konularda katılımcılarca önerilen eğitim konularındandır.

Araştırmaya katılanlar iletişime yönelik olarak verilecek bir eğitimde en çok insan ve çocuk psikoloji konusunda bir eğitim verilmesini önerdikleri görülmektedir. Doğru ve sağlıklı bir iletişimin temeli olarak psikolojiyi gören katılımcılardan biri "Bence en temel nokta insan psikolojisidir. Psikolojik bir eğitim verilmeli [7, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O]" diyerek verilecek bir eğitimin insan psikolojisi konusunda olması gerektiğini ifade etmiştir. Bu durumla ilgili olarak başka bir katılımcı ise "çocuklar özellikle ebeveyinleri en fazla aralarında problem yaşadığı konulardan bir tanesi çocuklara nasıl davranılacağı konusu, çocukların gelişimsel özellikleri" [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y], diyerek daha çok çocuklar sağlıklı bir iletişim için çocuk psikolojisinin gerekli olduğunu düşünmekte ve buna yönelik bir eğitimi önemsemektedir. Diğer bir katılımcı da "çocuklarla iletişim konusunda bu kurs açılmış olsa… modern yaşamın getirdiği iş yoğunluğu, akşama çok

fazla mecalimizin kalmamasından iletişim kuramıyoruz" [ODAK, 6, 16, A, M, Ü, 34, E, E, O,], modern zamandaki yoğunluktan dolayı çocuklarla iletişimde zorluk çektiğini ve çocuklarla ilgili iletişim konusunda bir eğitim verilmesini önermektedir.

Katılımcıların bazılarının iletişime yönelik konu önerisi olarak aile bilinci ve eğitimini istedikleri görülmektedir. Aile içi sağlıklı ve doğru bir iletişim için öncelikli olarak ailedeki bireylerin bilinçli olması ve aile kavramını gerçekten de özümsemiş ve içselleştirmiş olması gerekmektedir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "Ailenin değerlerini birbirini anlamasını ve aile üyelerinde birbirine karşı sorumluluklarının bilincinde olacak programlar olmalı" [5, 55, U, AV, Ü, 44, E, E, O], diyerek aile bilinci ve eğitimi konusunda programlar düzenlemesini istemektedir.

Katılımcılar tarafından en çok önerilen diğer bir iletişim konusu önerisi de "sağlıklı ve etkili iletişim nasıl olmalı?" hakkında olduğu görülmektedir. Birçok katılımcı sağlıklı iletişimi oldukça önemsemekte ve düzenlenecek bir eğitimde sağlıklı ve etkili iletişimin nasıl gerçekleştirilebileceği ile ilgili eğitim almak istediklerini vurgulamaktadırlar. Bu durumla ilgi olarak katılımcılardan biri "etkili iletişim özellikle anne baba arasında ikili iletişim. Bu konuyla ilgili bir çalışmanın faydalı olabileceğini düşünüyorum ve anne baba olma sanatı bence en önemlisi" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O], diyerek eşler arasındaki sağlıklı ve etkili iletişim konusunu önermektedir. Başka bir katılımcı ise "aile içi iletişimin olabilmesi için her iki tarafında iletişimi iyi bilmesi lazım" [2, 61, A, D, Ü, 59, E, E, Y], ifadesiyle eşler arasındaki sağlıklı iletişim için iletşim bilgisini önemsemektedir. Diğer bir katılımcı ise sağlıklı ve etkili iletişimin nasıl olması gerektiği ile ilgili eşlerin eğitim almasını önerisini şu şekilde ifade etmektedir:

> *Eşler karşı tarafa nasıl hitap eder? Elini nasıl uzatır? Nasıl cevap alır? Ne yaparsa doğru iletişim kurar ya da karşı taraftakini huzursuz etmeden nasıl söylemek istediğini söylemelidir? Aynı şekilde diğer eş de bu tarafa sorumluluklarını aynı yöntemle nasıl yapmalıdır? Bu anlamda ciddi bir eğitime halkın ihtiyacı var. Eşlerin ihtiyacı var* [10, 6, U, P, Ü, 42, K, E,O].

Araştırmaya katılanların sıklıkla vurguladıkları ve iletişime yönelik bir eğitim konusu olarak önerdikleri konulardan birinin de empatik davranma hakkında olduğu görül-

mektedir. İletişime yönelik verilecek bir eğitimde katılımcılardan biri empatik davranma konusunu önemsediğini şu şekilde ifade etmektedir:

> *İnsanların birbirini kabullenmesi kalkıp ta var olan sorunu bu benim sorunum değil deyip değil yani erdemliliği yakalamak için ben ne yapalım önce erdemlilik benim hakkımdır ben yakalamalıyım ki ondan sonra karşımdaki muhatabım olan eşim de bunu yakalasın mantığıyla yaklaşırsak empatik davranmayı bilirsek kişiler arası iletişim oturmuş olur* [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, O].

Katılımcılardan bazıları iletişim konusunda düzenlenecek eğitim programlarını önemsediklerini ancak burada verilen programların konusundan ziyade eğitim verenlerin ehil, uzman, deneyimli kişiler olması gerektiğine vurgu yaptıkları görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "Kimin verdiğine bakarım, yani okulunu bitirmiş olması da benim için önemli değil. Önemli olan o konuda gerçekten bir şeyler alacaksam, ona inanırsam giderim" [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O], diyerek konudan ziyade konuyu verenin yeterliliğine önem verdiğini ifade etmektedir.

Sağlıklı bir iletişim için yerel ve ulusal medyada aile eğitim programları düzenlenmesi gerektiğini vurgulayan bazı katılımcılar da vardır. Bu katılımcılar yerel ve ulusal medya aracılığıyla doğru iletişimi geliştirici programlar yapılmasını önermektedirler. Katılımcılardan biri bu durumu şu şekilde ifade etmektedir.

> *Bu toplumun iletişimine kopukluğu dikkat edin iletişim aletlerinin son seviyede modern anlamda bol olduğu bir dünyada biz iletişimsizlik kavgası yapıyoruz şimdi bu güne kadar neydi bu bugüne kadar birbirleriyle iletişim kuran insanlardık ama bakın toplumun bozulması televizyon kültürü radyo kültürü ve basın yayın kültürüyle oluştuğu için bence eğitim programlarını içeren film ya da diziler çoğaltılmalı özelliklede anne babanın çocukların birbirleriyle konuşarak sorunları çözdüğü programlar çoğaltılarak yayınlanmalı* [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O].

Araştırmaya katılanlar iletişime yönelik olarak verilecek bir eğitimde kuşakları birbirine yakınlaştırma etkinlikleri ile ilgili bir eğitim verilmesini önerdikleri görülmektedir. Kuşaklararası farklılık aile içi iletişimin başta gelen sorunlarından biridir. Bu farklılığı

ortadan kaldırmak sağlıklı bir iletişim için temel şartlardan olduğu bazı katılımcılar tarafından da ifade edilmiştir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri " kuşaklararası farklılığı ve çağ arasındaki kültür farkının da ortadan kaldırılmasına yönelik çalışmalar yararlı olacaktır" [9, 44, A, Y, Ü, 63, E, E, O], diyerek sağlıklı iletişim için kuşaklar arası farklılığın ortadan kaldırılmasına vurgu yapmaktadır.

Ayrıca aile içi iletişime yönelik olarak verilmesi gereken bir eğitimde hangi konuların olmasıyla ilgili veya sağlıklı iletişime dönük yapılması gerekenlerle ilgili olarak katılımcılar tarafından sunulana diğer öneriler ise sırasıyla din eğitimi, aileyi güçlendirme merkezleri, aile içinde bir eğitim programı geliştirmek [tiyatral etkinlikler gibi] ve aile içi şiddet konu ve faaliyetlerinin olduğu görülmektedir. Hatta katılımcılardan biri "ailelerimizin çocuklarının dertlerini paylaşabildiği bir aile günü aile sohbetleri haftanın bir gününe yayılır burada aileler çocukların dertleriyle yani onlara hem söz hakkı verir çocukların dertleri nedir sevinçleri nelerdir" [5, 1, A, E, Ü, 40, E, E, O], diyerek aile içinde sağlıklı iletişime yönelik etkinlikler yer verilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Başka bir katılımcı ise "aile içi şiddet bizim evde fazla sıkıntı yaşadığımız konulardan birisi o yalnızca bu sadece fiziksel şiddet anlamında değil sözel şiddette çok yaygın ve yazık ki ciddi bir problem" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O], şeklindeki ifadesiyle aile içinde yaşadığı şiddette vurgu yapmakta ve bu konuyla ilgili ailelere eğitimi önermektedir.

Evlenecek Adayların Eğitilmesi

Tablo 51'de görüldüğü gibi araştırmaya katılan evlenecek adayların başta çatışma yönetimi ve dinleme becerileri olmak üzere aile içi iletişim, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, anne baba eğitimi konularında eğitilmesi gerektiği görüşündedirler.

Araştırmaya katılan evlenecek adaylar kendileri için düzenlenecek iletişime yönelik bir eğitim programında en çok çatışma yönetimi konusunda eğitim almak istediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Hiç kuşku yok ki evlilik hayatında çatışma olmaması kaçınılmazdır. Dolayısıyla evlenecek adayların evlik öncesinde çatışma yönetimi hakkında eğitim alması yapılan evlilikte sağlıklı bir iletişim ve mutlu evlilik için gereklidir. Bu konu ile ilgili olarak katılımcılardan biri çatışma yönetimi konusunda evlenecek adayların eğitim alması gerektiğini şu şekilde ifade etmiştir:

Acaba tamam hatalı ama hiçbir şey olmamış gibi gitmeyecek, hatalıysa hatasını kabul edecek. Eğer yapabiliyorsa özür dileyecek, tam da bu noktada mesela ne diyorlar çatışma yöntemi efendim yönetimi, öfke kontrolü, duyguların modunda bir şekilde dışa vurumu gibi konularda evlenecek adayların biraz daha bilinçlenmesi herhalde... [5, 61, N, Ö, Ü, 25, K, B, D].

Araştırmaya katılan evlenecek adaylar kendileri için düzenlenecek iletişime yönelik bir eğitim programında dinleme becerileri konusunda eğitim almak istediklerini de yoğun bir şekilde ifade ettikleri görülmüştür. Dinleme becerileri doğru iletişim için kazanılması gereken temel becerilerdendir. Evlenecek adayların birçoğu evlilik öncesi mutlaka dinleme becerileri konusunda bir eğitim almak istediklerini ifade etmişlerdir. Evlenme adayı bir katılımcı "eşlerin birbirini doğru anlaması için daha iyi yaşaması için mutlu yaşaması için…" [6, 44, N, E, Ü, 24, K, B, O], dinleme becerisinin gerekli olduğuna vurgu yapmıştır. Ayrıca başka bir katılımcı da bu konuyla ilgili olarak "karşı taraftakini anlama öğrenmeye kavramaya yönelik olduğu için kesinlikle dinlemeyle ilgili bilgilerin edinilmesi gereklidir" [5, 44, N, Ö, Ü, 26, E, B, O], diyerek dinleme becerileri konusunda eğitim almayı gerekli görmektedir. Dinleme becerileri konusunda eğitim almayı gerekli görerek evlilik hazırlığında olan katılımcılar aynı zamanda dinleme becerilerinin gerekliliğine vurgu yapmışlardır. Bu durumla ilgili evlilik hazırlığında olan katılımcılardan biri "iletişim becerileri bence çok büyük etken çünkü iki insan iletişim kuramazsa zaten mutlu bir yuva da olmaz o evlilikte yürümüyo. Mutlaka iletişim kurmaları gerekiyor" [4, 59, N, Ö, Ü, 21, K, B, D], diyerek dinleme becerilerinin evlilikteki önemini vurgulamaktadır. Diğer bir evlenme hazırlığında olan katılımcı ise iletişim becerilerinin gerekliliğini şu şekilde ifade etmiştir:

Eğer uzun bir süreli bir evlilik yaşamak istiyorsa insan, eğer hem çocuk hem de ailenin gelecek zamanlarda mutlu bir şekilde yaşamasını istiyorlarsa, anlatabiliyor muyum, mutlu bir şekilde ilişki yaşamak istiyorsanız da iletişim becerilerinin gerekli olacağını düşünüyorum [1, 25, N, Ö, Ü, 21, E, B, D].

Ayrıca araştırmaya katılan evlenecek adaylar kendileri için düzenlenecek iletişime yönelik bir eğitim programında aile içi iletişim, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim

hataları ve anne-baba eğitimi konularında eğitim verilmesini önermektedirler. Aile içi iletişimde eşlerin birbirlerine nasıl davranması gerektiğini evlenecek katılımcılardan biri "Ben onu anlamak zorundayım, o beni anlamak zorunda. Çatışırken birinin alttan almasını bilmek zorunda olmamız önemli" [10, 55, N, G, L, 22, K, B, O], diyerek evlilik için gerekliliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca katılımcılardan bir de mutlu bir evlilik için aile içi iletişim konusunda evlenecek adayların eğitim alması gerekliliğini şu şekilde ifade etmektedir:

> *Eşlerin evlilik öncesinde bir eğitim alması gerekiyor çünkü iletişim çok önemli bir durum birçok çatışmayı önleyecek ya da birçok çatışmaya sebep olacak bir durum iletişimin olup olmaması sağlıklı olup olmaması evlilik yürütülmesinde çok önemli bir durum* [3, 6, A, E, Ü, 25, E, B, D].

MEDYA BOYUTU

Tablo 52. ***Katılımcıların Medya Konusundaki Yeterlik ve Eğitim İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri***

Medyanın Aile üyeleri Üzerine Etkisi	Sayı
Çeşitli film, diziler ve programların şiddete yönlendirmesi	29
Toplumsal değerleri aşındırma	25
TV'ye bağımlılık	15
Ahlaksızlığa alıştırma ve özendirme	14
Aile iletişimini engelleme	13
Yanlış yönlendirme	13
Kendi değerlerinden uzaklaştırma	12
Bilgisayar internet bağımlılığı	12
Çocukları medyanın olumsuz etkilerinden koruyamama	11
Çeşitli film, diziler ve programların cinsel içerikli olması	11
Aile eğitime katkı sağlama	10
Dejenerasyon	10
Zaman israfı	9
Yalnızlaştırma	9
Ruh sağlığını olumsuz etkileme-bunalıma sokma	9
Aileyi bilgilendirme	8
Değersiz ahlaki olamayan davranışları normalleştirme	7
Bencilleştirme	7
Sadece ticari amaçların gözetilmesi	7
Gerçeklerden uzaklaştırma	5
Batı yaşam tarzını özendirme	3
Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına İlişkin Sorunlar	
Şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar	23

Çocukların aşırı oyun oynamaları	19
Çocukların sohbet ve tanışma sitelerini aşırı kullanmaları	17
Cinsel içerikli siteler	11
Kısa yoldan para kazanmaya özendiren yarışma programları	3
Sağlık sorunları	2
Bireysel ve toplumsal sorunlara neden olması [cinayetler, intiharlar vb.]	2
Sorunlara Çözüm Yolları	
Sınırlandırma	14
Yasaklama	13
Alternatif etkinlikler [kitap okuma, spor, vs.]	6
Denetleme	6
Bilinçlendirme	5
Devletin sansür koyması	3
Duruma müdahale etmeme	3
Filtreleme	1
Bilgi Kaynaklarıyla İlgili Yeterlilik	
Bilgi kaynaklarını doğru kullanmayı bilme	19
Bilgi kaynaklarını yönetmeyi bilme	15
Bilgi kaynaklarını yönetmede yetersizlik	13
Bilgi kaynaklarını kullanmada yetersizlik	10
Medyanın Etkilerine Yönelik Konu Önerileri	
Medyadan doğru yararlanma	19
Medyanın olumsuz etkilerinin farkında olma	18
Medyanın aileye etkileri	12
Medyanın çocuk gelişimine etkileri	12
Medya okuryazarlığı	10
TV bağımlılığı ile baş edebilme	6
Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme	5
Evde medya kontrolü	5

Ailelerin medyaya yönelik olarak eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcıların medyaya ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Katılımcıların görüşme formunda yer alan sorulara ilişkin cevaplarının deşifrelerine içerik analizi yapılmıştır. İçerik analizi için öncelikle literatüre dayalı olarak bir başlangıç kategori [tema] ve kod listesi oluşturulmuştur. Ayrıca deşifrelerin okunması esnasında ihtiyaç duyulan yeni kategori ve kod ilaveleri de yapılmıştır. Tüm deşifreler okun-

duktan sonra kategori ve kodlar yeniden düzenlenerek son hali verilmiştir. Bu şekilde oluşturulan Tablo 52'de tüm katılımcıların kodlara ilişkin katılım düzeyleri sayı ve yüzde olarak verilmiştir.

Gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda medyaya ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin beş ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar (1) medyanın aile üyeleri üzerine etkisi, (2) bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar, (3) sorunlara çözüm yolları, (4) bilgi kaynakları ile ilgili yeterlilik ve (5) medyanın etkilerine yönelik konu önerileri konuları başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca bu beş tema kapsamında 48 alt kod bulunmaktadır. Her bir tema ve ilgili kodlara dayalı olarak ailelerin medya boyutunda eğitim ihtiyaçlarına ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda ortaya konmuştur.

Medyanın Aile Üyeleri Üzerine Etkisi

Tablo 52'de de görüldüğü gibi medyanın aile üyeleri üzerinde en sık görülen etkileri çeşitli film, diziler ve programların şiddete yönlendirmesi, toplumsal değerleri aşındırma, TV'ye bağımlılık, ahlaksızlığa alıştırma ve özendirme, aile iletişimini engelleme, yanlış yönlendirme olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı medyanın aile üzerindeki etkileri ise sırasıyla kendi değerlerinden uzaklaştırma, bilgisayar internet bağımlılığı, çocukları medyanın olumsuz etkilerinden koruyamama, çeşitli film, diziler ve programların cinsel içerikli olması, aile eğitime katkı sağlama, dejenerasyon, zaman israfı, yalnızlaştırma, ruh sağlığını olumsuz etkileme-bunalıma sokma, aileyi bilgilendirme, değersiz ahlaki olamayan davranışları normalleştirme, bencilleştirme, sadece ticari amaçların gözetilmesi, gerçeklerden uzaklaştırma ve batı yaşam tarzını özendirme olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki en büyük etkisinin çeşitli film, diziler ve programların şiddete yönlendirmesi, toplumsal değerleri aşındırma ve TV'ye bağımlılık olduğunu görülmektedir. Görüşmeye katılan bireylerin en çok üzerinde durdukları nokta ise medyanın bireyleri çeşitli film, diziler ve programlar aracılığıyla şiddete yönlendirdiği görüşüdür. Bununla ilgili olarak bir katılımcı televizyondaki şiddet içeren dizi, film ya da programların çocukların gelişimini oldukça

olumsuz bir şekilde etkilediğini ve onları şiddete meyleden bireyler haline dönüştürdüğüne vurgu yapmaktadır.

> *Çocuklarımızın oturup da izlemiş olduğu çizgi filmler bile başlı başına şiddet içeriyor yani ordaki işte var olan karakterlerin birbirine vurma şekilleri, birbirlerini yıpratma şekilleri, bir yerlerden atma şekilleri bir çocuğun kardeşlerine veya diğer akranlarına karşı şiddet uygulamasına zemin hazırlıyor. Yani ilk fırsatta onu yapmak için adeta zaman kolluyor. Niye? Çünkü o değeri veriyor o kişiye* [1, 1, U, D, Ü, 50, E, E, O].

Başka bir katılımcı ise "varlığını ispatlamak zorunda bu bireyler öyle yada böyle. Dolayısıyla işte suça yöneliyor şiddete yöneliyor" [10, 6, U, P, Ü, 42, K, E, O], ifadesiyle çocuklar ve gençler toplumda varlığını ispatlamak için şiddet içerikli yayınlardan dolayı suça yöneldiklerini belirtmektedir.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın bireyleri şiddete yönlendirmesinden sonra aile üyeleri üzerindeki ikinci en büyük etkisinin toplumsal değerleri aşındırma olduğu görülmüştür. Bu durumla ilgili olarak eğitimci olan bir katılımcı "Medyanın öyle bir bombardımanına maruz kalıyoruz ki bizim kültür ayağıyla, eğitim ayağıyla yapmış olduğumuz ihya çalışması müthiş bir tahribata uğruyor" [ODAK, 2, 27, U, E, Ü, 44, E, E,O], medyanın toplumsal değerleri çok korkunç bir şekilde tahrip ettiğini ifade etmektedir. Ayrıca başka bir katılımcı medyanın yapmış olduğu aşındırmayı şu şekilde ifade etmektedir: "aidiyetleri bir yerlere bağlı olmak zorundadırlar eğer bu aidiyetleri koparırsanız o insanların varlıkları, bireylerin varlıları ortadan kalkar" [10, 6, U, P, U, 42, K, E, O]. Bu durumla ilgili başka bir katılımcı ise "medya hayatımıza korkunç bir şekilde girdiği için artık örf ve adetlerimizden bizi baya kopardı" [3, 35, U, V, Ü, 35, K, E, O], şeklinde bir yaklaşımla medyanın hayatımıza girmesi ile örf ve adetlerimizden uzaklaştığımızı ifade etmektedir. Medya aracılığıyla toplumsal değerlerin aşınmasının gerçekleşmesi belki de toplumu milli kimliğinden uzaklaşarak kendi özüne yabancı bir güruh haline getirecektir. Bağımlılık herhangi bir şeye müptela olma anlamına gelir ve ciddi bir rahatsızlık olarak kabul edilir. Araştırmaya katılanların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki en büyük üçüncü etkisinin TV bağımlılığı olduğu görülmüştür. Bu konuyla ilgili olarak katılımcılardan birisi çocuğunun televizyonun başından ayrılmak istemediği için sabah kahvaltısını "anne hadi içeri getir, içerde yiyelim"

[ODAK, 7, 16, A, EH, L, 30, K, E, O, O], dediğini ifade etmektedir. Ayrıca bilgisayar, internet bağımlılığı da katılımcılar tarafından vurgulanan medyanın bir diğer olumsuz etkisidir.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden birisinin de ahlaksızlığa alıştırma ve özendirme olduğu belirlenmiştir. Bu duruma bir katılımcı: "Bir dizi var. Orada resmen aile içi bir aldatma olayı, bunu da zannediyorum meşru göstermeye çalışıyorlar" [7, 1, A, EH, L, 35, K, E, O], şeklindeki ifadelerle anlatmaya çalışmıştır.

Aile iletişimini engelleme araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üzerindeki olumsuz etkilerinden birisidir. Bir katılımcı: "Televizyon ikinci bir alan gibi değil, bizzat iletişimsizliğin temelinde yatan bir unsurdur" [10, 1, A, MM, Ü, 44, E, E, O], diyerek televizyonu iletişimsizliğin temel nedeni olarak göstermektedir. İnsanlar arası iletişimi engellediğini biraz da alaycı sözlerle katılımcılardan biri şu şekilde ifade etmiştir:

> *Bir misafirin geliyor selamın aleyküm, aleyküm selam… Hoş geldin… güle güle… Benim görüşüm bu. Televizyon bir aptal makinesi. Bir yerde aptal makinesi. Ne bir eee arkadaşınla görüştürebiliyor, konuşturabiliyor, ne de eşinle dostunla şey yaptırabiliyor* [6, 34, A, MU, L, 61, E, E, O].

Bir başka katılımcı günlük hayatta televizyonun nasıl iletişimsizliğe yol açtığına net bir şekilde açıklamıştır.

> *Misal ben haberi izledikten sonra gözüm spora takılıyor, spor bitiyor işte tv de bir film başlıyor veya farklı bir siyasi arena başlıyor. Ben o arenayı da izliyorum. Eşiniz zaten akşama kadar sizi bekliyor. Siz bir kelime ediyorsunuz o bir kelime ediyor işte bugün ne yaptın işler nasıl gitti, iki dakika bekleyin şu program bitsin ondan sonra sohbet edelim. Bakıyorsun gece 12 oluyor uyuma vakti. Şimdi ne oldu burada bir iletişim sıkıntısı yaşamaya başladı* [8, 27, A, KÜ, Ü, 38, E, E, O].

Diğer bir katılımcıda medyanın iletişim için gerekli zamanı bireylerin elinde aldığını "medya birincisi iletişim için gerekli zamana engel oluyor, zamanı bizden çalıyor. Ço-

cuklar, eşler kendi aralarında iletişecek vakit bulamıyor" [3, 6, N, E, Ü, 25, E, B, D], şeklindeki ifadelerle vurgulamıştır. Yine bir başka katılımcı babanın aile üyeleriyle iletişim kurmamasından dert yanmaktadır:

> *Yani şu anda mesela medya bizde babamızla iletişim kurmamıza engel. Zararını görüyoruz. Yani televizyona gazeteye çok vakit ayırdığı için çocuklarıyla ilgilenmiyor. Evde olduğu zamanlarda. Benimle de ilgilenmiyor çocuklarıyla da ilgilenmiyor* [6, 27, A, AKV, Ü, 32, K, E, O].

Medyanın topluma yapmış olduğu önemli olumsuz etkilerden birisi de hiç kuşku yok ki yanlış yönlendirmedir. Araştırmaya katılan birçok katılımcının görüşleri de bu doğrultudadır. Örneğin katılımcılardan biri boşanma ve şiddet olaylarında medyanın önemli bir etkisinin olduğunu ve toplumu yönlendirdiğini ifade ediyor:

> *Toplumda yanlış topluma yanlış bilgiler veriyor. Verdiği zaman da toplumdaki o yanlış bilgiler üzerine ilişkiler düzenlenirse… Günümüz boşanma çağına dönüştü. Yani mesela bu boşanmalar olsun şiddetler olsun bence medyanın çok önemli rolü var* [3, 1, U, E, Ü, 37, K, E, O].

Başka bir katılımcı "Toplum sürekli olarak yanılgıya sürükleniyor" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], ifadesi ile televizyonun yanlış yönlendirme yaptığını söylemektedir. Diğer bir katılımcı medyanın topluma düşüncelerini empoze etme gayretinin olduğuna şu şekilde vurgu yapmaktadır:

> *Televizyon ve gücü elinde bulunduran yazılı medyanın internet siteleri de dahil olmak üzere. Bir kısmı bunu ranta çevirme, bir kısmı da ranta çevirirken de kendi düşüncelerini veriyor* [4, 27, A, RY, Ü, 34, K, E, O].

Katılımcılardan biri de "Gündemi medya belirliyor. Olayları, insanları bir yöne yönlendirebiliyor öyle bir etkisi var" [7, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y], sözleriyle medyanın gündem belirlemesine ve olay ve insanları yönlendirmesine yaptığı etkiyi ifade etmiştir.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden birisinin de kendi değerlerinden uzaklaştırmadır. Hiç kuşkusuz kendi değerlerinde uzaklaşan bireyler yaşamış oldukları topluma yabancılaşır. Kendilerini toplumdan ayrı

görür ve toplumu küçümserler. Katılımcılardan biri medyanın bireyleri kendi değerlerinden uzaklaştırmasını "olumsuz alışkanlıklara sebebiyet verebilecek davranışların pekiştirildiği, bizim kültürümüze ait olmayan yaşantıların özendirilip ön plana çıkarıldığı bir yapı söz konusu" [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O], şeklindeki sözlerle ifade etmiştir. Medyadan belki de en fazla etkilen yaş grubu çocukladır. Çocuklar kendilerine sunulan her şeyi doğru kabul etme eğilimindedirler. Ayrıca iyiyi kötüden, olumluyu olumsuzdan ayırma özelliklerine sahip olmadıkları için çocuklar medyanın olumsuz etkilerinden korunamazlar. Katılımcılar bazıları görüşlerinde çocuklarını medyanın olumsuz etkilerinden koruyamadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan biri "Ebeveynlerin bu konuda çocuklara televizyon izlettirme veya hangi programların izleneceği konusunda da çok bilinçli davrandıklarını düşünmüyorum açıkçası" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O], diyerek ailelerin çocuklarını medyanın olumsuzluklarından koruyamadıklarını, belirtmiştir. Bir başka katılımcı ise "bilinçsiz olan insanlar da tamamen televizyon bakıcılığına bırakmış çocukları" [3, 1, U, E, Ü, 37, K, E, O], ailelerin bilinçsizliğini ve aileler tarafından televizyonun bir bakıcı olarak kullanıldığına vurgu yapmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumlu etkilerinden birincisi aile eğitimine katkı sağlama olarak görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "haber nitelikli, belgesel nitelikli yoğunlukla açıyoruz. İnsanlar alemi, hayvanlar alemi, bitkiler alemi neyse bu alemde güzel bilimsel buluşlara açıyoruz" [4, 1, U, M, Ü, 48, E, E, O], diyerek bilgiler edindiklerini; diğer bir katılımcı ise "gidemediğim yerleri görebiliyorum, düşünemediğim şeyleri düşünebiliyorum" [7, 25, U, E, Ü, 34, E, E, O], şeklindeki ifadesi ile medyanın olumlu etkisine vurgu yapmaktadır.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden bazıları ise çeşitli film, diziler ve programların cinsel içerikli olması, dejenerasyon, zaman israfı ve yalnızlaştırma olduğu görülmektedir. Aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerden biri olan yalnızlaştırma ile ilgili katılımcıların ifadeleri medyanın bireyi yalnızlaştırdığı konusunu ön plana çıkarmaktadır:

> *Yani bir çocuk odaya kapanıp televizyonun, bilgisayarın başına dalıyor. Aynı şekilde bir evin kadını da televizyona dalıyor.* [1, 34, A, SR, L, 32, E, E, O], *Kişileri gerçekten yalnızlaştırıyor* [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O]. *Durağan yaşıyorlar, durgunlar. Sosyal hayata fazla adapte olamıyorlar* [7, 16, N, MH, Ü,

27, E, B, D]. *Çocuğun bir kere antisosyal olarak yetişmesine sebep oluyor yani.* [2, 25, A, ES, L, 33, E, E, O].

Ruh sağlığını olumsuz etkileme-bunalıma, sokma katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak katılımcılardan biri "tabi ki yani buhrana, bunalımlı bir ruh haline sürükler insanı [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O]" diyerek televizyon ve bilgisayarın kişiyi yalnızlaştırdığına ve hasta bir kişilik oluşturduğuna vurgu yapmaktadır. Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki ikincisi olumlu etkisi aileyi bilgilendirme olduğu görülmektedir. Katılımcılardan birisi medyanın aileyi bilgilendirme ile ilgili olumlu özelliğini şu sözlerle ifade etmiştir:

Hatta biz evde, çocuğum da geliyor, onunla birlikte onun yaşına uygun olabilecek haberleri, kendisi okuma yazma bilmiyor, ona da okuyorum, yani genel olarak yorumluyoruz. Yani genel olarak dünyada ne olup bitiyor, ne oluyor, bunun dışında hava durumu nasıl, onun en çok ilgisini çeken şeylerden biridir [4, 34, U, D, Ü, 42, K, E, O].

Medyanın topluma yapmış olduğu olumsuz etkilerden birisi de değersiz ahlaki olamayan davranışları normalleştirmedir. Araştırmaya katılan katılımcılardan bazılarının görüşleri de bu yöndedir. Toplum tarafından değersiz kabul edilen davranışları medyanın nasıl normalleştirdiğine vurgular yapılmıştır:

Toplum değerlerine aykırı çok fazla şey var, yayınlar var. Yani bu yayınlar insanlara normalmiş gibi, normalleştirilerek veriliyor. Ve toplum bir anlamda bununla da çözülüyor yani birlikte yaşıyor magazin programlarına veriliyor. Şu şundan ayrıldı, bu bundan ayrıldı gibi. Artık insanlara bakıyorsun bunu çok normal bir şeymiş gibi görüyor. O birlikte yaşamayı ve ayrılmayı çok normal bir şeymiş gibi görmeye başlıyor. Bunu siz uzun yıllar bu şekilde vermeye devam ederseniz artık sadece tepedeki o insanları değil toplumun içerisinde de bu tür şeyleri görmeye başlayacaksın [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y]. *Her dizide aldatma her dizide gayri meşru ilişki* [7, 1, A, EH, Ü, 35, K, E, O]. *Aile bağı olmadan,*

evlilik bağı olmadan ilişkinin normal olduğu özellikle vurgulanıyor [12, 1, U, E, Ü, 44, E, E, O].

Bencilleştirme de katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden biri olarak algılanmaktadır. Zaten yalnızlaşan bireylerin ve anti sosyal bir durum içerisine giren çevre ile iletişimi azalan bireylerin bencilleşmesi kaçınılmazdır. Katılımcılardan birisi bu durumu "kişiler tamamen artık ben demeye başlıyor bizlikten çıkıyorlar" [8, 1, A, A, Ü, 44, K, E, O], ifadesi ile açıkladığı görülmüştür.

Katılımcılar medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden birisini de sadece ticari amaçların gözetilmesi olarak görmektedirler. Bu durumla ilgili olarak, katılımcılardan biri "işi yapanlar bu işin sadece kapital kısmını düşünüyor" [8, 25, A, Y, Ü, 35, E, E, O], şeklindeki ifadesi ve diğer bir katılımcının "anne bak bunu televizyonda görmüştük, bundan istiyorum" [8, 16, A, İU, Ü, 29, K, E, O], şeklindeki ifadesi ticari amaçlara vurgu yapmaktadır.

Gerçeklerden uzaklaştırma araştırmaya katılan katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden birisi olarak görülmektedir.

Dizilerde şu anda şeyler var. O sihirbazlıkla ilgili Selena falan var. Onlar çocukları hayattan tamamen kopuk hayalci bir ütopyatik bir yapıya itiyor [2, 1, U, E, Ü, 48, E, E, O]. *Anadolu'dan gelmiş insanların aile yapısına pek fazla uymayan bir aile ortamında çekilmiş diziler… Bu ortamdaki dizilerde çocuklar o dizinin çocuklarından kendilerine rol alıyorlar. İşte bağımsız bir oda talepleri gibi* [4, 6, A, İ, L, 37, E, E, O].

Yukarıdaki ifadeler medyanın çocukları ve gençleri gerçeklerden uzaklaştırdığını ifade etmektedirler.

Katılımcıların görüşlerine göre medyanın aile üyeleri üzerindeki olumsuz etkilerinden birisini de bireyleri batı yaşam tarzını özendirmesi olarak görülmektedir. Katılımcılardan birisi "medyada boşanmak çok doğal bir şeydir bilgisi veriliyor. Öle mi peki bizim kültürümüzde?" [10, 6, U, P, Ü, 42, K, E, O], şeklindeki ifadesinde kültürümüzde olmayan bir durum olarak görmekte ve bunu batıya yaşam tarzına özendirme olarak medyanın toplumumuza sunduğunu ifade etmektedir.

Bilişim Teknolojilerinin Kullanımına İlişkin Sorunlar

Tablo 52'de de görüldüğü gibi ailelerin bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olarak en sık görülen sorunları şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar, çocukların aşırı oyun oynamaları ve çocukların sohbet ve tanışma sitelerini aşırı kullanmaları olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar ise cinsel içerikli siteler, kısa yoldan para kazanmaya özendiren yarışma programları, sağlık sorunları ve bireysel ve toplumsal sorunlara neden olması olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin en büyük sorunun şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar olduğunu görülmektedir. Görüşmeye katılan bir katılımcının ifadesiyle "mafya dizilerindeki karakterlere özenen çocuklar o kişilerin yaptığı her davranışı özümseyip yapmaya gayret gösteriyorlar" [1, 6, U, ÇG, Ü, 30, K, B, O]. Şiddet içeren dizi veya filmlerdeki karakterlerin çocukları oldukça etkilediği belirtilmektedir. Böyle olunca çocuklar bu filmlerdeki karakterlerin davranışlarını taklit etmekte ve onların davranışlarına özenmektedirler. Dolayısıyla bilişim teknolojilerinin bilinçsiz bir şekilde kullanılması sonucunda toplumdaki bireyler olumsuz bir şekilde etkilenebilmektedirler.

Bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olarak en sık görülen ikinci sorun ise internet veya videolarda çocukların aşırı oyun oynamalarıdır. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri "Oyunlara gelince çok fazla şiddet içeren mesela benim oğlum dört yaşında olmasına rağmen bazen bakıyorum oynadıkları oyunlara işte yumruk atıyor ağzından kan fışkırıyor veya testere ile biçiyor bilmem ne…" [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O], diyerek oynanan oyunlardaki şiddet konusuna vurgu yapmaktadır. Ayrıca bir başka katılımcı ise "öyle oyunlar var ki çocuklar onu saatlerce 3 saat 4 saat oynayabiliyor ve o oyundan kalktığı zaman agresifleşiyor o oyunla gerçek hayatı birbirine karıştırıyor" [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O], diyerek oynanan oyunlara oldukça fazla zaman ayrıldığından dolayı çocukları agresifleştirdiği ve gerçekten uzaklaştığını ifade ederek oyunları sorun olarak göstermektedir. Başka bir katılımcı ise "oyun sürekli oyun şey ama yaz tatili ve hafta sonları ama gözünü çıkarırcasına oynuyor" [1, 16, U, Y, Ü, 41, E, E, O], çocuğunun oyun başında çok fazla zaman geçirmesinden şikâyet etmektedir.

Çocukların sohbet ve tanışma sitelerini aşırı kullanmaları görüşmeye katılan aileler tarafından özellikle vurgulanan sorunların başında gelmektedir. Araştırmaya katılan birçok ebeveyn çocukları için sohbet ve tanışma sitelerini bir sorun olarak görmektedir. Bu durumu bir katılımcı "Özellikle arkadaşlık tanışma sitelerini sorun olarak görüyorum. Ben doğru bulmuyorum" [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y], şeklinde ifade etmektedir. Ebeveylerin çocukları için bu tanışma ve sohbet sitelerini sorun olarak görmelerinin en büyük nedeni olarak karşıdaki kişinin asıl kimliğinin bilinmemesi olarak göstermektedirler. Katılımcılardan birinin ifadeleri ailelerin bu durumla ilgili kaygılarını ortaya net bir şekilde koymaktadır:

> *Çünkü karşınızdakinin ne ve kim olduğunu bilmiyorsunuz. En başta bu çok büyük bir sorun zaten. Karşınızdaki kırk yaşında da olabilir yüz yaşında da olabilir altı yaşında da olabilir. Ne yazdığına bakıyorsunuz çok şaşırıyorsunuz görüyorsunuz ve çok şaşırıyorsunuz* [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O].

Bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin katılımcıların sorun olarak gördükleri diğer durumlar ise internette cinsel içerikli siteleri, kısa yoldan para kazanmaya özendiren yarışma programlarını, bireysel ve toplumsal sorunlar neden olması [cinayetler, intiharlar] ve sağlık sorunlarıdır. Bilişim teknolojilerinin kullanımından dolayı bireylerin özellikle sağlık sorunları yaşadığını vurgulayan bir katılımcı "göz sorunu başlıyor küçücük bir ekran baktığı zaman zorlanıyor yakın görme bozuklukları başlıyor televizyon seyrettiğinde" [4, 1, U, MH, Ü, 48, E, E, O], diyerek bu duruma vurgu yapmaktadır.

Sorunlara Çözüm Yolları

Yapılan içerik analizi sonucunda medyaya yönelik olarak belirlenen diğer bir tema "sorunlara çözüm yolları"dır. Bilişim teknolojilerinin ortaya çıkarmış olduğu sorunlara yönelik aile üyelerinin aldığı çözüm yolları olarak en sık sınırlandırma ve yasaklamayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı çözüm yolları olarak ise sırasıyla alternatif etkinlikler [kitap okuma, spor, vs.], denetleme, bilinçlendirme, devletin sansür koyması, duruma müdahale etmeme ve filtreleme olduğu görülmektedir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre ortaya çıkan sorunlara yönelik çözüm yolu olarak sınırlandırmayı tercih ettikleri görülmektedir. Bir katılımcının "şu kadar saat sen gireceksin şu kadar saat sen" [2, 6, A, İ, İ, 49, K, B, D] ifadesi, kullanım noktasında sorun yaşandığında sınırlama getirerek soruna ilişkin çözüm yolu geliştirdiklerini ortaya koymaktadır.

Bilişim teknolojilerinin kullanımından doğan sorunlara yönelik olarak çözüm yolu olarak yasaklamayı kullandıkları katılımcıların görüşlerinden anlaşılmaktadır. Bir katılımcının "benim kendi ailemde izlenilmiyor izletmiyorum da" [3, 16, A, M, Ü, 30, E, E, O], ifadesi aile içersinde bazı program yada dizilere yasaklama getirdiğini; yine başka bir katılımcının "Çocuğa yasaklarken, bir taraftan kendim de seyretmedim" [3, 25, A, ES, L, 45, K, E, O], diyerek yasağı koymanın aynı zamanda koyan içinde geçerli olması hususuna vurgu yaptığı; bir diğer katılımcının da "bütün kanalları seyretmesine izin vermiyorum" [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y], diyerek yasaklamayı çözüm yolu olarak kullanmaktadır. Bu bulgulara göre her ne kadar bireyler sorunu çözmek için yasaklama yöntemini çok sıklıkla tercih etseler de, birçok görüşmeci bunun gerçek bir çözüm olmadığını ifade etmektedirler. Hatta birçok görüşmeci özellikle yasak koymanın yasaklananın cazibesini artırdığına inandıklarını ifade etmişlerdir.

Diğer bir çözüm yolu ise alternatif etkinliklerdir. Katılımcılardan biri bu konu ile ilgili olarak gerekli yerlerde sınırlandırma yapılıyorsa isi içinde geçerli olması gerektiğini ve mutlaka alternatif etkinliklerin oluşturulması gerektiğine vurgu yapmaktadır:

> *Siz sabahtan akşama kadar açıyorsunuz o televizyonun başındasınız ve o programları izliyorsunuz. Şimdi siz bu davranışı yapıp çocuğa izleme dediğiniz zaman inandırıcılığınızı kaybedersiniz. O zaman napıcak aile de kendi boyutuyla o programlara sınırlama koyacak, izlemeyecek gerektiğinde akşam oturacak o televizyon saatinde çocuğuyla sohbet edecek, kitap okuyacaklar* [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y].

Bir başka katılımcıların benimsediği çözüm yolu denetlemedir. Katılımcılardan biri bu durumu "Onda da ben dikkat ediyorum girdiği oyunlara, kendi başına bırakıp her yere girmesine izin vermiyorum" [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y], diyerek oluşabilecek sorunun ortaya çıkmasını engellemek için sürekli denetleme yaptığını ifade etmektedir.

Her ne kadar görüşmeciler tarafından çok sık tercih edilmese de beklide en fazla başvurmamız gereken çözüm yollarından birisi de bilinçlendirme olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak görüşmecilerden birisi bilinçlenmenin ne kadar önemli olduğunu net bir ifade ile belirtmiştir. Bu ifadelerden de anlaşılacağı gibi bilinçlendirme sorunun baştan çözen bir seçenektir.

> *Biz bilinçli bir birey yetiştirmediğimiz sürece bugün medyadan olmazsa başka bir yerden, internet olmazsa gazeteden, gazeteden olmazsa televizyondan, televizyon olmazsa işte telefondan bir şekilde bir yerlerden bu davranışı edinilecektir. Bizim asıl problemimiz donanımlı, nitelikli, ayaklarının üzerinde durabilen, bilinçli bireyler yetiştirebilmek. Bence o soruyu o şekilde düşünmek gerek yani asıl problemleri engellemek değil asıl probleme donanımlı bireyleri yetiştirebilmektir yani* [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O].

Katılımcıların bazılarının ortaya çıkan sorunlara çözüm yolu olarak devletin sansür koymasını istedikleri görülmektedir. Bu durumla ilgili olarak katılımcılardan biri devletin bu konuda tedbir almasını ve bu konuyla ilgili var olan kurumunu kullanarak gerekli olanı yapmasını istediğini şu şekilde belirtmişlerdir.

> *Ben çizgi filmlerin bile çoğuna bakarken iğreniyorum, iğreniyorum çocuğuma kesinlikle izletmiyorum. Bunların hakkında düzeltilmelerin olmasını istiyorum. Özellikle RTÜK'ün çok daha aktif çok daha faal olmasını bekliyorum* [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O].

Ayrıca bazı katılımcılar bilişim teknolojilerinin ortaya çıkarmış olduğu soruna müdahale etmediklerini, etseler de pek bir şeyin değişmeyeceğini düşündüklerini ifade ettikleri görülmüştür. Yine az da olsa bazı katılımcılar sorun çözme yolu olarak özellikle filtreleme yöntemini kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Bilgi Kaynaklarıyla İlgili Yeterlilik

Yapılan içerik analizi sonucunda medyaya yönelik olarak belirlenen diğer bir tema "bilgi kaynaklarıyla ilgili yeterlilik"dir. Tablo 52'de de görüldüğü gibi bilgi kaynaklarıyla ilgili yeterlilikleri konusunda görüşmeye katılan bireylerin çoğunluğunun bilgi kaynak-

larını doğru kullanabilme ve bilgi kaynaklarını yönetmeyi bilme yeterliliklerinin olduğu görülmüştür. Buna göre görüşmeye katılan bireylerin bilgi kaynaklarıyla ilgili genelde yeterli oldukları söylenebilir. Ancak bunun yanında görüşmeye katılan bazı bireylerin ise bilgi kaynaklarını yönetmede ve kullanmada yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir. Bilgi kaynaklarını yönetmedeki yetersizliğini bir katılımcı "tabi ki telefonla arkadaşınızdan yardım alıyorsunuz veya bir misafiriniz oluyor, eşiniz oluyor yani birilerinden bir takım yardım alıyorsunuz soruyorsunuz" [7, 34, A, ES, L, 41, E, E, O] şeklinde ifade ederek yetersiz kaldığını ve bunu gidermek için bilen kişilere danıştığını söylemektedir. Başka bir katılımcı "Tam olarak bu konu hakkında bilinçli olduğumu düşünmüyorum. Yani kendimin de gafil olduğu zamanlar olduğunu düşünüyorum" [5, 27, A, Ö, Ü, 24, K, E, O] şeklinde kendi yetersizliği ile ilgili öz eleştiri yaptığı görülmektedir.

Ayrıca bilgi kaynaklarını kullanmada yetersiz olduğunu düşünen bir katılımcı "yeterli donanıma sahip olduğumu kesinlikle düşünmüyorum. Ama çocuklardan da geride olduğumuzu görüyoruz yani teknoloji alanında" [7, 27, A, İA, Ü, 46, E, E, Y] diyerek teknolojiyi kullanmada çocukların yetişkinlerden daha iyi oldukları hususuna vurgu yaptığı görülmektedir. Bu durumu başka bir katılımcı "Ama tabi bu yaştan sonra ne kadar da şey yapsan yetişmesi çok zor. Ağaç yaşken eğilir derler, hakikaten de doğrudur yani" [5, 34, U, AV, Ü, 36, E, E, O] diyerek bu tip becerilerin zamanında kazanılmasına vurgu yaparak aynı zamanda diğer katılımcının fikrini de desteklemektedir. Bu bulgulara göre toplumdaki bireylerin bilgi kaynaklarını doğru kullanma ve yönetmede yeterli olsalar da yinede yetersiz olduğu, özellikle yetişkinlerin bu konu ile ilgili önemli eksiklerinin bulunduğu söylenebilir.

Medyanın Etkilerine Yönelik Konu Önerileri

Yapılan içerik analizi sonucunda medyaya yönelik olarak belirlenen diğer bir tema ise "medyanın etkilerine yönelik konu önerileri"dir.Tablo 52'de de görüldüğü gibi medyanın etkilerine yönelik verilebilecek bir eğitim sürecinde konu önerisi olarak bireyler en çok medyadan doğru yararlanma, medyanın olumsuz etkilerinin farkında olma, medyanın aileye etkileri ve medyanın çocuk gelişimine etkileri konularının işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra medya okuryazarlığı, TV bağımlılığı ile baş

edebilme, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve evde medya kontrolü gibi konuları da öneri olarak ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılanların medyanın etkilerine yönelik konu önerisi olarak en çok medyadan doğru yararlanma konusunu bir eğitim konusu olarak önerdikleri görülmektedir. Bir katılımcının "insanların, televizyonu çok doğru kullanılmadığını düşünüyorum" [4, 25, N, AK, Ü, 31, K, B, O] demesi, yine başka bir katılımcının "Medyayı olumlu kullanma olarak ne yazık ki donanımlı değiller yirmi dört saat pardon sabah kalktıktan akşam yatana kadar televizyonu açık evler var" [10, 6, SG, U, Ü, 40, K, B, O] diyerek medyayı doğru kullanmayı toplum olarak bilmediğimizi ve tüm zamanımızın çoğunu televizyon başında geçirdiğimize vurgu yapmaktadır. Ayrıca bir başka katılımcı "aileye eğitim verilebilir, bu konuda aileye eğitim vermek mümkün. Çocuklara mesela hangi saatlerde televizyon izlettirmeleri lazım, ne kadar televizyon izlettirmeleri lazım, hangi tür hangi içerikteki programları izlettirmeleri lazım" [1, 27, U, AV, Ü, 46, E, E, Y] diyerek medyayı doğru kullanma, medyanın olumsuz etkilerinin farkında olma, medyanın aileye etkileri ve medyanın çocuk gelişimine etkileri konularını içeren bir eğitimi önerisi sunduğu söylenebilir.

İlköğretim düzeyinde son iki yıldır seçmeli ders olarak okutulmaya başlanan medya okuryazarlığı dersi ile ilgili olarak görüşmeye katılan katılımcıların bazılarının bilgilerinin olduğu görülürken bazılarının ise böyle bir dersin varlığından haberlerinin olmadığı anlaşılmıştır. Bir katılımcı böyle bir dersin içeriğini bilmediğini ancak özellikle çocuklarda medyanın olumsuz etkilemesini önlemek için bu eğitimin gerekli olduğuna inanmaktadır:

> *Medya okuryazarlığı derslerinin içeriği hakkında aslında benim bir bilgim yok. Ama böyle bir eğitimin verilmesi gerektiğine inanıyorum. Yani medyanın da yalan söyleyebildiğine en azından çocuklar noktasında bunu anlatmak gerekiyor. Büyükler bunu biliyor ama çocuklara bunu anlatmak gerekiyor çünkü seyrettikleri çoğu şeyleri tamamen doğrudur gerçektir şeklinde algılıyor onlar o yüzden böyle bir eğitimin olması gerekiyor* [3, 27, U, P, Ü, 38, E, E, Y].

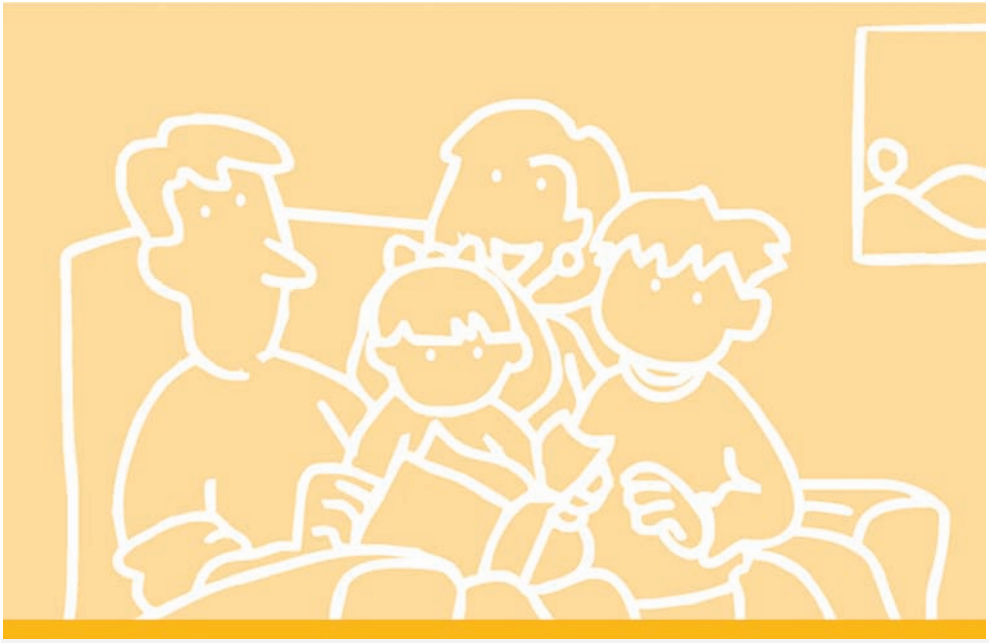
Başka bir katılımcı da yine bu konu önerisi ile ilgili olarak "bunun içinde belki en önemli problemde şudur: medya okuryazarlığı konusunda yani eleştirel düşünebilme

konusunda çok ciddi anlamda toplumsal bir zafiyetimiz var" [2, 27, U, SH, Ü, 50, E, E, O], şeklindeki ifadesi ile sadece çocuklar için değil tüm bireyler için medya okuryazarlığının medyanın olumsuz etkilerinden etkilenmemek için kazanılması gereken bir özellik olduğuna vurgu yapmaktadır.

Ayrıca medyanın olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak ve medyayı daha sağlıklı kullanmak için görüşmeye katılanlar TV bağımlılığı ile baş edebilme, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve evde medya kontrolü konularını geliştirilecek bir eğitim programında konu önerileri olarak öne sürmektedirler. Hatta bu konuda bir katılımcı "kontrolsüz bir şekilde televizyon ve medya kanallarından yararlanıyorlar o yüzden de bu konuda medya kontrolü mutlaka velilere verilmeli" [9, 6, U, E, Ü, 40, K, B, O] diyerek ebeveynlere medya kontrolü konusunda eğitimler verilemesi gerekliliğini ifade etmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

- Sonuçlar
- Öneriler

SONUÇLAR

Bu bölümde araştırma bulgularına dayalı olrak ulaşılan sonuçlar ve önerilere yer verilmiştir.

5.1. Nicel ve Nitel Araştırma Sonuçları

5.1.1. Aile Ekonomisi

Aile ekonomisine ilişkin altı konuda ailelerin yarısından fazlasının kendilerini yeterli gördükleri ortaya çıkmıştır. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranı ise katılımcıların yaklaşık olarak dörtte biri oluşturmaktadır. Kendini yetersiz görenler en küçük grubu oluşturmaktadır. Bu sonuç ailelerin ekonomiye ilişkin konularda kendilerini yeterli gördüklerini ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte kendilerini kısmen yeterli gören ve yetersiz görenlerin oranı birlikte göz önüne alındığında katılımcıların önemli bir kısmının (yaklaşık olarak % 40) kendilerini tam olarak yeterli görmediği veya yetersiz gördüğü söylenebilir.

Ekonomi boyutuna ilişkin olarak ailelerin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteksiz oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıları yarısından fazlası ekonomi konularında düzenlenecek eğitimlere katılmak istemediğini belirtmiştir. Katılımcıların dörtte birlik bir kısmı ise ekonomi konusundaki eğitimlere katılmak istediğini belirtmiştir. Görüldüğü gibi düzenlenecek eğitim etkinliklerine katılmak istemeyenlerin oranı katılmak isteyenlerin oranından yüksektir. Bununla birlikte tüm Türkiye'deki aileler göz önüne alındığında ailelerin dörtte biri eğitime katılma konusunda isteklidirler.

Ailelerin eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri sigortalı yaşam ve gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında diğer konulara göre daha yüksektir. Katılımcılar bilinçli alış veriş ve aile bütçesinin yönetimi konularında ise diğer konulara göre daha isteksizdirler. Aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyi ve eğitime katılma konusundaki isteklilik oranlarının tutarlı olduğu söylenebilir. Aileler genel anlamda eğitime katılmakta isteksizdirler. Bununla birlikte, ailelerin kendilerini yetersiz hissettikleri konularda eğitime katılma isteklerinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ekonomi boyutuna ilişkin olarak kadın ve erkek katılımcıların görüşlerinin bilinçli alış veriş dışındaki tüm konularda anlamlı düzeyde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Erkek katılımların ekonomi konularına ilişkin olarak kendilerini yeterli görme düzeyi kadın katılımcılardan daha yüksektir. Bu sonuca dayalı olarak, kadınların ekonomi konularındaki yeterlik düzeylerinin erkeklerden daha düşük olduğu, bu anlamda aile ekonomisi konularında düzenlenecek eğitim faaliyetlerine kadınların daha yüksek düzeyde katılımının teşvik edilmesinin gerektiği söylenebilir.

Eğitime katılma isteğine ilişkin olarak aile ekonomisine ilişkin belirlenen konuların hiçbirinde kadın ve erkek katılımcıların görüşleri arasında anlamlı düzeyde bir farklılık yoktur. Bu bulgu cinsiyet değişkeninin katılımcıların ekonomi boyutuna ilişkin olarak eğitime katılma düzeyini farklılaştıran bir değişken olmadığını göstermektedir. Erkek ve kadın katılımcılar ekonomi konularına ilişkin eğitime katılma konusunda benzer görüştedirler ve ekonomi konularında düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda düşük düzeyde isteklidirler.

Ekonomi boyutuna ilişkin olarak nitel araştırma sonuçları ise hem bayan hem de erkek katılımcıların bilinçli alış veriş, enerji tasarrufu gibi konularda diğer konulara göre daha bilinçsiz olduklarını ve gelir gider dengesi kurmada zorlandıklarını ortaya çıkmış-

tır. Bu anlamda nicel araştırma kendini daha yetersiz gören kadın katılımcılar gibi kendilerini daha yeterli gören erkek katılımcıların da özellikle bilinçli alış veriş, bilinçli tüketici, enerji tasarrufu gibi konularda eğitilmelerinin gerekli olduğunu ortaya koymaktadır.

Ekonomi boyutuna ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Buna göre, en alt yaş grubunu oluşturan 18-25 yaş grubundaki ve en üst yaş grubunu oluşturan 58 yaş ve üzeri gruptaki aile üyelerinin ekonomi konularına ilişkin olarak kendilerini yeterli görme düzeyleri diğer gruplara göre daha düşüktür. Bu sonuca dayalı olarak aile ekonomisi konularına ilişkin geliştirilecek eğitim programlarının öncelikle 18-25 yaş grubundaki aile üyelerinin ve 58 yaş ve üzeri yaş grubundaki aile üyelerinin gereksinimlerine yönelik olmasının gerekli olduğu söylenebilir.

Aile üyelerinin ekonomiye ilişkin tüm konularda eğitime katılmaya isteklilik düzeylerinin yaş gruplarına göre farklılaştığı görülmektedir. Alt yaş gruplarındaki aile üyelerinin eğitime katılma konusundaki isteklilik düzeyleri daha ileri yaş gruplarındaki katılımcılardan yüksektir.

Aile üyelerinin ekonomi konularına ilişkin olarak kendilerini yeterli görme düzeyleri ve eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri öğrenim durumlarına göre anlamlı farklılık göstermektedir. Ekonomiye ilişkin tüm konularda kendini en yetersiz hissedenler okuryazar olmayanlardır. Bu grubun aynı zamanda eğitime katılma konusunda en isteksiz grup olduğu görülmektedir. Buna karşılık ekonomi konularında kendilerin en yeterli gören grup olan lisansüstü eğitime sahip olanlar, aynı zamanda bu konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteklilik düzeyi en yüksek olanlardır.

Ekonomi boyutuna ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri ailenin gelir düzeyine göre anlamlı farklılık göstermektedir. Gelir düzeyi daha yüksek aile fertleri ekonomi konularında kendilerini daha yeterli görürken, alt gelir gruplarındaki aile fertleri ise kendilerini daha yetersiz görmektedir.

Ailelerin yeterlik algısı gelir düzeylerine göre farklılaşmaktayken eğitime isteklilik düzeyi farklılaşmamaktadır. Ailelerin büyük bir bölümünün eğitime katılmada isteksiz olduğu görülmektedir.

Farklı meslek gruplarına göre katılımcıların görüşleri ekonomiye ilişkin tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre çiftçiler ve işsizler ekonomi konusunda kendilerini memurlar, işçiler, serbest meslek, ev hanımları ve diğer meslekleri yapanlara göre daha yetersiz hissetmektedirler. Memurlar kendilerin en yeterli hisseden meslek grubudur.

Katılımcıların ekonomi konularında düzenlenecek bir eğitime katılma konusundaki isteklilikleri de mesleğe göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Çiftçiler ve işsizlerin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteklilik düzeyleri diğer gruplardan daha yüksek iken serbest meslek yapanlar ve diğer meslekleri yapanlar en isteksiz gruplardır. Ekonomi konularında kendilerini en yetersiz hisseden gruplar olan çiftçiler ve işsizler, eğitime katılma konusunda en istekli olan gruplardır. Bu sonuç gelir düzeyine ilişkin sonuçlarda vurgulanan bir noktayı tekrar ön plana çıkarmaktadır. Bu nokta eğitimlerin ekonomi konusunda bilgi eksikliklerini gidermesi gerektiği gibi, katılımcılara gelir getirecek bir beceriye yönelik olması da gerekmektedir. İşsizlerin eğitime katılma konusunda daha istekli olmaları onların eğitim alarak kendilerine gelir getirecek yeni beceriler kazanma isteğinden kaynaklanıyor olabilir.

Ekonomi boyutundaki konulara ilişkin olarak medeni duruma göre katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Kendilerini en yetersiz hissedenler bekârlar ve sözlü-nişanlı grubundakilerdir. Kendilerini en yeterli hissedenler ise boşanmış olanlardır. Evlilerin de kendilerini yeterli hissetme düzeylerinin diğer gruplara göre yüksek olduğu görülmektedir. Bu sonuç bekârların ve sözlünişanlıların düzenlenecek eğitimlere en fazla ihtiyacı olan gruplar olduğunu ortaya koymaktadır. Bu anlamda geliştirilecek eğitim programları veya etkinlikler özellikle sözlü-nişanlı ve bekâr bireylerin gereksinimlerini karşılamaya yönelik olarak hazırlanabilir.

Ekonomi boyutundaki konulara ilişkin olarak medeni hal durumuna göre katılımcıların düzenlenecek eğitimlere isteklilik düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Ekonomi konularında eğitime katılma konusunda en istekli olanların bekârlar ve sözlünişanlı grubundakiler olduğu görülmektedir. Eğitime katılma konusunda en isteksiz olanlar ise eşi vefat etmiş olanlardır. Bu sonuçlar, aile ekonomisine ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere daha çok bekâr veya sözlü-nişanlıların katılacaklarının göster-

gesi olarak kabul edilebilir. Bu nedenle bu konuya ilişkin eğitimler daha çok bekârlar ve evlilik hazırlığı yapanlara yönelik olarak gerçekleştirilebilir.

Evlilik süresine göre aile üyelerinin ekonomi konularına ilişkin kendilerini yeterli görme düzeylerinin evlilik süresine göre bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve bilinçli borçlanma konularında anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Katılımcıların kendilerini yeterli hissetme düzeyi evlilik süresi ile doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Yeni evlilerle kendileri yeterli görenlerin oranı daha düşük iken, evlilik süresi arttıkça kendilerini yetersiz görenlerin oranında artış olduğu görülmektedir. Diğer yandan gelirlerin tasarrufu ve yatırım, sigortalı yaşam ve enerji tasarrufu konularında ise evlilik süresine göre ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Ekonomi boyutuna ilişkin olarak tüm konularda aile üyelerinin eğitime katılma konusundaki görüşlerinin evlilik süresine göre farklılaştığı görülmektedir. Araştırmaya katılan aile üyelerinin evlilik süresi arttıkça eğitime katılma konusundaki isteklilik düzeyleri azalmaktadır. Eğitime katılma konusunda en istekli olan grup evlilik süresi bir yıldan az olanlardır. En isteksiz olan grup ise 16 yıl ve üzeri evlilik süresinde olanlardır.

Bekârlar ve evlilik hazırlığında olanlar kendilerini en yetersiz gören gruplar iken eğitime katılma konusunda en istekli grupları oluşturmaları oldukça önemlidir. Nitel araştırma sonuçları özellikle evlenme hazırlığındaki bireylerin ekonomik anlamda birçok sorunla karşı karşıya olduklarını göstermektedir. Sağlıklı bir evliliğin yapılması için iyi bir gelire sahip olmak önemlidir. Bununla birlikte sadece iyi bir gelir mutlu bir evliliği garanti altında almamaktadır. Araştırmaya katılan parçalanmış aile fertleri de evliliklerin en çok ekonomik sorunlardan dolayı bozulduğu belirtmektedirler. Bu anlamda bekârların ve evlilik hazırlığında olanların aile ekonomisine ilişkin eğitim ihtiyacı en yüksek grup olduğu ifade edilebilir.

Ekonomiye ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre çekirdek aile ve parçalanmış aile üyelerinin ekonomi konularında kendilerini yeterli görme düzeyi daha yüksek iken, tek kişilik hanelerde yaşayan ve öğrenci veya işçilerden oluşan hanelerde yaşayan bireylerin kendilerini yeterli görme düzeyi daha düşüktür.

Aile tipi değişkenine göre ekonomi ana başlığındaki tüm konularda katılımcıların eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri farklılaşmıştır. Çekirdek aile ve parçalanmış aile fertleri eğitime katılma konusunda en istekli kişiler iken bunları geniş aile fertleri takip etmektedir. Tek kişilik hane (yalnız yaşayanlar) ve öğrenci işçilerden oluşan hanelerde yaşayanlar ise eğitime katılma konusunda en isteksiz grupları oluşturmaktadır. Ancak bu gruplar aynı zamanda ekonomi konularında kendilerini en yetersiz gören gruplardır. Burada ilginç olan kendilerini daha yetersiz görenlerin eğitime katılmada daha isteksiz olmasıdır. Bu anlamda yalnız yaşayanların ve öğrenci/işçilerden oluşan hanelerde yaşayanların eğitime katılma konusunda teşvik edilmesi gereklidir. Aksi takdirde bu grupların aile ekonomisi konusunda bilinçsiz olmalarına rağmen eğitime katılımı en düşük gruplar olacağı söylenebilir.

Araştırmaya katılan aile fertlerinin aile ekonomisi konularında kendini yeterli olarak algılama düzeyi aile yaşam dönemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre küçük çocuklu ve yetişkin çocuklu aile fertleri ekonomi konularının tamamında kendilerini en yeterli gören katılımcılardır. Evlilik öncesi, yeni evli, farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik ve çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilik dönemlerindeki aile fertleri ise ekonomiye ilişkin konuların büyük bölümünde kendilerini diğer gruplara göre daha yetersiz görmektedirler.

Aile ekonomisi kapsamındaki tüm konularda katılımcıların görüşleri aile yaşam dönemlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre "evlilik öncesi", "yeni evli", "küçük çocuklu evlilik" ve "farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik" yaşam dönemlerindeki aile fertleri ekonomi konularında eğitime katılmaya en istekli olanlardır. "Yetişkin çocuklu" ve "çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evlilik" yaşam dönemlerindeki aile fertleri ise tüm boyutlarda eğitime katılma konusunda en isteksiz olan aile fertleridir.

Ailelerin kendilerini ekonomi konularına ilişkin olarak yeterli görme düzeylerinin ailedeki toplam çocuk sayısına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre ekonomi konularında kendilerini en yeterli görenler iki çocuklu aileler iken en yetersiz görenler dört ve üzeri sayıda çocuklu ailelerdir. Çocuk sayısı daha az olan ailelerin kendilerini yeterli görme düzeylerinin çocuk sayısı daha fazla olan ailelerden daha yüksek olduğu görülmektedir.

Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından ekonomiye ilişkin tüm alt boyutlar dikkate alındığında, ailenin çocuk sayısının önemli bir değişken olduğu görülmektedir. Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi en yüksek olan grup tek çocuklular iken en isteksiz olanlar üç çocuklu ailelerdir. Dört ve üzeri çocuklu ailelerde eğitime katılma konusunda isteklidirler. Ekonomi konularına ilişkin olarak kendilerini yetersiz görme düzeyi en düşük grup olan dört ve üzeri çocuklu ailelerin eğitime katılma konusunda istekli olması oldukça tutarlı bir sonuçtur.

Aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre bilinçli alış veriş dışındaki tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Bu sonuç daha önce eğitime katılmış aile üyelerinin aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin eğitime katılmamış ailelerden daha yüksek olduğunu göstermektedir. Eğitime katılan aile üyelerinin katılmayanlardan en azından eğitme katıldıkları konuda daha bilgili oldukları söylenebilir. Bundan da öte eğitime katılma bu kişilerin öğrenmeye daha açık olduklarının da göstergesi olabilir. Bu nedenle eğitime katılanların kendilerini daha yeterli görmelerinin beklenen bir sonuç olduğu ifade edilebilir.

Aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteği aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Daha önce aileye yönelik eğitime katılmış olan kişilerin ekonomi konusunda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda daha istekli oldukları görülmektedir. Eğitime katılmış kişilerin daha istekli olmaları öncelikle daha önceden aldıkları eğitimlerden yarar sağladıklarının ve memnun olduklarının bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Aynı zamanda bu kişilerin öğrenmeye açık ve meraklı olduklarının da bir delilidir. Bu bulguya dayalı olarak, düzenlenecek eğitimlere daha önceden böyle bir etkinliğe katılanların ilgi düzeyinin daha yüksek olacağı söylenebilir. Bu bulgu aynı zamanda daha önceden eğitime katılmamış kişilerin yeni düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda teşvik edilmesinin de gerekli olduğunu göstermektedir.

Aile ekonomisine ilişkin tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde/Kasaba, Köy) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, büyükşehirlerden köylere doğru gidildikçe ailelerin kendilerini yeterli görme düzeylerinde azalma olmak-

tadır. Büyükşehirde ve il merkezlerinde ikamet eden aile üyeleri aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Köy, belde/kasaba ve ilçe merkezlerinde yaşayan aileler ise kendilerini daha yetersiz görmektedirler. Bu anlamda köy ve ilçelerde yaşayan aile üyelerinin aile ekonomisine ilişkin konularda yeterlik düzeylerinin daha gelişmiş diğer yerleşim birimlerindeki kişilere göre daha düşük olduğu, dolayısıyla eğitime daha fazla ihtiyaçlarının olduğu söylenebilir.

Aile ekonomisine ilişkin tüm boyutlarda aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (Büyükşehir, İl, İlçe, Belde/Kasaba, Köy) göre tüm boyutlarda anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre köylerde ve il merkezlerinde ikamet eden aile üyeleri aile ekonomisi konularında eğitime katılmaya en istekli bireylerdir. Büyükşehir, ilçe ve belde/ kasabalarda yaşayan kişiler ise aile ekonomisine ilişkin konularda eğitime katılmaya diğer gruplara göre daha isteksizdirler.

Aile ekonomisine ilişkin tüm boyutlarda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (kır, kent) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerinin kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre aile ekonomisine ilişkin konularda kendilerini daha yeterli hissettiklerini göstermektedir.

Aile ekonomisinin tüm boyutlarında aile üyelerinin düzenlenecek bir eğitime katılma isteğinin ailenin ikamet ettiği yerleşim birimine (kır, kent) göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir Bu bulgu kır grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerinin kent grubuna giren yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre aile ekonomisine ilişkin konularda eğitime katılmaya daha istekli olduklarını göstermektedir. Kır grubundaki yerleşim birimlerinde yaşayanların yeterlik düzeylerinin düşük çıkmasından dolayı bu gruplardakilerin eğitime katılma konusunda daha istekli olmaları beklenen bir sonuçtur. Bununla birlikte kentlerde yaşayan aile üyelerinin kır grubundaki yerleşim birimlerinde yaşayan aile üyelerine göre eğitime katılma konusunda daha isteksiz olmalarının ilginç bir sonuç olduğu söylenebilir.

Ekonomi boyutunda tüm konularda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerinin bölgelere göre anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Buna göre, TR8 Batı

Karadeniz, TRB Ortadoğu Anadolu, TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerindeki katılımcılar diğer bölgelerdeki kendilerini yetersiz gören katılımcıların olduğu gruplar iken TR1 İstanbul, TR3 Ege, TR4 Doğu Marmara, TR5 Batı Marmara, TR6 Akdeniz, TR9 Doğu Karadeniz bölgelerindeki katılımcıların ise kendilerini daha yeterli görmektedirler. Daha genel bir tanımlamayla Ortadoğu Anadolu, Kuzeydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Batı Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri kendilerini daha yetersiz görmekteyken, Marmara, Ege ve Akdeniz bölgelerindeki katılımcılar kendilerini daha yeterli görmektedirler.

Ekonomi boyutunda tüm konularda aile üyelerinin eğitime katılmaya isteklilik düzeyleri bölgelere göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. TR4 Doğu Marmara, TR6 Akdeniz, TR7 Orta Anadolu, TR8 Batı Karadeniz, TRA Kuzeydoğu Anadolu, TRB Orta Doğu Anadolu, bölgeleri eğitime katılma konusunda istekli olanların daha yüksek olduğu bölgeler iken, TR1 İstanbul, TR2 Batı Marmara, TR5 Batı Anadolu, TRC Güneydoğu Anadolu eğitime katılma konusunda isteksiz olanların daha yüksek düzeyde olduğu bölgelerdir. Genel olarak kendilerini yeterli gören illerdeki aile üyelerinin eğitime katılma konusunda daha istekli olduğu görülmektedir. Yeterlik düzeyi düşük olan bölgelerdeki aile üyelerinin ise eğitime katılma konusunda isteksiz oldukları görülmektedir. Yeterlik düzeyi düşük olup eğitime katılma konusunda diğer gruplara göre daha istekli olan tek bölge batı Karadeniz bölgesidir.

Araştırmanın nitel kısmında, aile ekonomisine ilişkin olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara aile ekonomisine ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır. İçerik analizi sonucunda aile ekonomisine ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin yedi ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar: (1) ailelerin sorunlu/bilinçsiz tüketici davranışları, (2) gelir yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, (3) önlemsel olumlu tüketici davranışlar, (4) bilinçli / olumlu tüketici davranışları, (5) bilgi kaynakları ve eğitime ilişkin öneriler, (6) bekâr veya evlenme hazırlığındaki bireylere yönelik uyarılar, (7) parçalanmış ailelerin ekonomik sorunları başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca bu beş tema kapsamında 43 kod bulunmaktadır. Her bir tema ve

ilgili kodlara dayalı olarak ailelerin ekonomi boyutunda eğitim ihtiyaçlarına ilişkin elde edilen bulgular ve yorumlar aşağıda ortaya konmuştur.

Ailelerin sorunlu tüketici davranışları arasında en sık görülenler aşırı tüketim, aşırı kredi kartı kullanımı, gelir gider harcama dengesi kuramama, lüks talepler ve çevreden etkilenerek gösteriş amaçlı alış veriş yapma gibi davranışlardır. Katılımcılar tarafından sorun olarak dile getirilen diğer bazı davranışlar ise reklamlara aldanma, ihtiyaç olmayan şeyleri satın alma, israf, enerji tasarrufunu bilmeme ve önemsememe ve bütçe planı hazırlamamadır.

Katılımcıların görüşlerine göre ailelerin en büyük sorunu aşırı tüketim, lüks talepler ve kredi kartı kullanımıdır. Görüşmeye katılan bireylerin en çok vurguladıkları nokta insanların sürekli alış veriş yapma eğiliminde olması ve bunu yaparken de kredi kartı kullanmalarıdır.

İnsanların artık lüks ile ihtiyaç arasındaki ayrımı yapamaz duruma geldikleri belirtilmektedir. Böyle olunca insanlar ihtiyaç sanarak lüks tüketim eşyalar veya ürünler satın almakta ve kullanmaktadırlar.

Aile ekonomisi açısından ikinci büyük sorunun kredi kartlarının aşırı ve bilinçsiz kullanımı olduğu ortaya çıkmıştır. İnsanlar sahip oldukları kredi kartları sayesinde gelirlerinin çok daha ötesinde alış veriş yapmaktadırlar ve bunun sonuncunda aile ekonomisinde çok ciddi sorunlar yaşanmaktadır.

Aileler ekonomik anlamda yaşadıkları sorunların bir nedeni olarak da reklamları görmektedirler. Reklamlar aileler tarafından tüketimi körükleyen en önemli unsurlardan biri olarak görülmektedir. Reklamların insanları sürekli yeni ürünleri almaya teşvik ettiği ve insanlara ihtiyacı olmayan şeyleri ihtiyaçmış gibi gösterdiğine vurgu yapılmaktadır.

İnsanları alış verişe yönelten diğer bir neden ise çevreden etkilenmedir. Yetişkinlerde de olmakla birlikte özellikle genç aile üyeleri veya çocuklar başkalarında, sınıf arkadaşlarında veya komşularında gördükleri bir ürüne kendisi de sahip olmak istemektedirler.

Diğer bir sorun insanların alış veriş yaparak kendilerini iyi hissetmeleri şeklide ifade edilebilir. Görüşmeye katılanların en çok vurguladığı noktalardan biri insanların olum-

suz duygular hissettiklerinde diğer bir ifadeyle mutsuz olduklarında veya canı sıkıldığında alış veriş merkezlerine giderek alış veriş yapma eğiliminde olmalarıdır.

Burada özellikle vurgulanması gereken bir nokta da ülkemizde son yıllarda yaygınlaşan dev alış veriş merkezlerinin insanların tüketim alışkanlıklarında değişime yol açmasıdır. Katılımcılar dev alış veriş merkezlerinin insanları daha fazla tüketime yönlendirdiği görüşündedirler. İçerisinde neredeyse her tür ürün satılmasının yanı sıra, yeme içme ya da eğlence mekânlarına da sahip olan bu tür merkezler, insanları sadece alış verişe değil dinlenmeye, gezmeye ya da eğlenmeye de davet etmektedir.

İnsanlar can sıkıntısını gidermek veya gezme amaçlı olarak dahi gitseler, alış veriş merkezlerine girdikten sonra elleri boş dönmemektedirler. Alış veriş merkezlerinde insanlar bir şekilde kendilerini mutlu veya zengin gibi hissetmekte ve öyleymiş gibi de aşırı alış veriş yapmaktadır. Bu durum insanların özellikle eğitilmelerini gerektiren önemli bir durumudur.

Enerji tasarrufunu önemsememe ve enerji tasarrufu yollarını bilmeme önemli bir sorun olarak ön plana çıkmaktadır. Katılımcıların büyük bir bölümü enerji tasarrufu denilince bunun sadece elektrik ve suyu dikkatli kullanmadan ibaret bir konu olduğunu sanmaktadırlar.

Ailelerin önemli bir bölümü aile bütçesinin yönetimine ilişkin herhangi bir planlama yapmadıklarını belirtmişlerdir. Ailelerin gelir yetersizliği ve hayat pahalılığı gibi sorunlarla karşı karşıya olmakla birlikte aile bütçesi ile ilgili herhangi bir planlama yapmamaları da onların ekonomik sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. Bu anlamda aile bütçesini yaparak insanlar gelir ve giderlerini daha net bir şekilde gözlemleyip ekonomik durumlarını kontrol altına alabilirler. Bu anlamda, ailelere bütçe yönetimi konusunda eğitim verilerek aile bütçesinin öncelikle kontrol altına alınması sonra da geliştirilmesi anlamında önemli faydalar sağlanabilir.

Birçok katılımcı tasarruf yapıp yapmadıkları ve tasarruf yaparken nelere dikkat ettikleri yönünde sorulan soruları yeterli gelirleri olmadığı için tasarruf yapamadıkları şeklinde cevaplandırmıştır.

Gelirlerin yetersizliği ailelerin büyük bir kısmının ortak bir problemidir. Görüşmeye katılan ailelerin tamamına yakınında gelirin ailenin giderlerini karşılamak için çok yetersiz olduğu belirtilmiştir. Hayat pahalılığı diğer önemli bir sorundur ve gelir yetersiz-

liği sorunu ile birlikte ve onun tesirlerini daha da ağırlaştıran bir faktör olarak ön plana çıkmaktadır. Bu sorunlar ailenin diğer tüm ekonomik sorunlarının da temel kaynaklarından biri gibi görünmektedir. Örneğin aileler tasarruf yapmadıklarını, çünkü gelirlerinin ailenin zorunlu giderlerini bile karşılamadığını belirtmektedirler.

Görüşmelerin analizinden ortaya çıkan önemli bir bulgu ailelerin gelir gider dengesi kuramamasının sadece gelirin yetersizliğinden kaynaklanan bir durum olmadığıdır. Yeterli gelire sahip olan aileler de gelir gider dengesi kuramamaktadır. Bu durumun insanların hep gelirlerinin daha üstünde harcama eğiliminde olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Yeterli gelire sahip olanlar da tasarruf yapamadıklarını belirtmektedirler. Bu anlamda aileler ekonomi konusunda bilinçlendirilerek aile gelirlerini daha dengeli bir şekilde kullanabilirler, hatta tasarruf ve yatırım da yapabilirler.

Ailelerin olumlu ekonomik davranışları olarak nitelendirebilecek ancak bir yandan da gelir yetersizliğinden kaynaklanan zorunluluklar olarak nitelendirilebilecek bazı davranışlar belirlenmiştir. Bunların en sık olanları ailelerin gelirlerinin elverdiği ölçüde harcama yapmalarıdır. Diğer bir ifadeyle aileler ayağını yorganına göre uzatmaya çalışmaktadır.

Dar gelirli ailelere yönelik olarak, bu ailelerin ekonomik sıkıntılarını gidermek için hangi kurumlara başvurabilecekleri, kimlerden nasıl yardım alabilecekleri, aile ekonomisine katkı sağlamaya yönelik ne gibi uğraşlar yapabilecekleri gibi konularda eğitim verilebilir.

Özellikle ev hanımı olan bayan katılımcılar aile ekonomisine destek olma anlamında birçok şeyi evde yapmaya çalıştıklarını ifade etmişlerdir. Bunun yanında bazı ailelerde özellikle ev hanımı olan kadınların aile ekonomisine gelir getirecek uğraşlar buldukları görülmektedir. Örneğin bir ev hanımı dikiş-nakış ve el işleri yaparak ailesine gelir kazandırırken, başka bir ev hanımı yetenekli olduğunu düşündüğü resim konusunda kurs aldıktan sonra yaptığı resimlerle sergilere katılarak ve satış yaparak aile ekonomisine katkı sağlamaktadır. Bu anlamda ailelere gelir getirecek beceriler anlamında ailelerin eğitilmesinin aile ekonomisi açısından yararlı olacağı söylenebilir.

Aile ekonomisine ilişkin olarak belirlenen diğer bir tema bilinçli tüketici davranışlarıdır. Bunlardan başlıcaları; elektrik ve suyun tasarruflu kullanımına özen gösterme,

enerji verimli ürünler satın almaya ve kullanmaya özen gösterme, yenilenebilir enerji kaynakları konusunda bilgili ve kullanmaya istekli olmadır.

Diğer önemli olumlu davranış ise alış veriş yaparken aldığı ürünün üretim ve son kullanma tarihine, ambalajının sağlam olup olmadığına ve kalitesine dikkat etme gibi davranışlardır. Alış veriş listesi yapma ve yerli malı ürünleri almaya dikkat etme yine aileler tarafından belirtilen olumlu tüketici davranışlarıdır.

Katılımcıların büyük bir bölümü ekonomi konusunda ailelerin eğitiminin aileler açısından yararlı olacağı görüşünde olmakla birlikte, eğitimlerin yararsız olacağını düşünenler de vardır. Bu düşüncede olanların iki temel gerekçelerinin olduğu söylenebilir. Bunlardan ilki, aile ekonomisine ilişkin insanların davranışlarının anne babadan öğrenilebileceği veya kişilik meselesi olduğudur. İkinci gerekçe ise insanlar çok ciddi ekonomik sorunlar altında yaşadıkları için eğitimlere istekli bir şekilde katılmazlar, katılsalar bile yararını görmezler.

Eğitimlerin yararsız olacağını savunanların yanısıra eğitimlere aile üyelerinin katılma konusunda isteksiz olacağını savunanlarda vardır. Bunun sebebi ise ekonomi konusunun ilgi çekici bulunmamasıdır.

Görüşmelere katılan aile üyeleri tarafından ailelere yönelik olarak en çok önerilen eğitim konuları ise kredi kartı kullanımı, bilinçli alış veriş, aile bütçesinin yönetimi ve enerji tasarrufudur.

Aile Ekonomisine İlişkin Olarak Bekâr veya Evlenme Hazırlığındaki Bireylere Yönelik Sonuçlar

Evlenme hazırlığındaki bireylerin en çok vurguladıkları nokta evlenme sürecinde aşırı harcama yapılması ve bu harcamaların aileleri zorlamasıdır. Çiftler ihtiyaçlarını karşılayacak ürünlere değil, her ürünün en pahalısını almaya yönelmektedirler. Evlilik hazırlıkları sürecinde birçok harcama kısıtlanabilir olmakla birlikte çiftler bunlardan vazgeçmeye razı görünmemektedirler.

Genç bireyler düğün harcamaları yüzünden evliliklerini erteleyebildiklerini belirtmektedirler. Bu anlamda düğün alış verişi gibi bazı adetlerin yerine getirilmesinin ekonomik açıdan hem evlenecek kişilere hem de ailelerini oldukça zor durumlarda bıraktığı görülmektedir. Düğün alış verişi ve evlenme sürecindeki diğer alış verişlerin veya har-

camaların ölçülü yapılması konusunda hem evlenecek bireyler hem de çocuklarını evlendirecek olan ailelerin eğitilmesi gereklidir.

Aile Ekonomisine İlişkin Olarak Parçalanmış Ailelere Yönelik Sonuçlar

İçerik analizi soncunda parçalanmış ailelere yönelik olarak ortaya çıkan önemli bir bulgu, ailenin ekonomisinin bozulmasının boşanmaların en önemli nedenlerinden biri olarak gösterilmesidir. Aynı zamanda ailede huzurun bozulmasının da en önemli sebeplerinden biri olarak ekonomik sıkıntılar gösterilmektedir.

Parçalanmış ailelerin boşanma sonrası çok ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Özellikle boşanmalardan sonra çocuk bakımını üstlenen anneler oldukça ciddi ekonomik sıkıntılarla adeta boğuşmaktadırlar. Bu anlamda parçalanmış aile üyelerine yönelik bir uyum eğitimi oldukça yararlı olabilir.

Parçalanmış ailelerin özellikle destek hizmetleri alma anlamında yeterince bilinçli olmadıkları görülmektedir. Bu nedenle parçalanmış ailedeki özellikle kadınlar karşılaştıkları her sorunu kendi kendilerini çözmeye çalışmaktadırlar. Ancak gerek ekonomik sorunlar gerekse yeterli bilgi ve becerilere sahip olmamalarından dolayı karşılaştıkları sorunların altında ezilmektedirler. Bu anlamda kadınlara veya parçalanmış aile üyelerine destek olan resmi ve özel kuruluşlar ile gönüllü kuruluşlar hakkında aile üyeleri eğitilerek bu kuruluşlardan destek almaları sağlanabilir.

5.1.2. Aile Hukuku

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularına ilişkin olarak katılımcılardan kendilerini yeterli görenlerin oranının kendilerini yetersiz gören ve kısmen yeterli gören katılımcılara oranla daha düşük olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Hukuk boyutuna ilişkin olarak ailelerin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteksiz oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek eğitimlere katılmak istemediğini belirtmektedir.

Hukuk boyutundaki maddelere verilen cevaplara ilişkin dağılımlar hukuk ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyenlerin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır.

Hukuk ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Hukuk ile ilgili konular arasında *"vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler"* konusu haricindeki diğer tüm konularda düzenlenecek bir eğitime kadın katılımcıların katılma isteğinin erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu bulunmuştur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu ve bu farkın 58 yaş ve üzeri katılımcılardan kaynaklandığı saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aylık gelir düzeyi açısından farklı gelir düzeyindeki katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime 500 tl ve altı aylık gelire sahip katılımcıların katılma istekleri diğer gelir gruplarındaki katılımcılara oranla daha yüksek olarak tespit edilmiştir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların öğrenim durumlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularda düzenlenecek eğitime katılım istekliliğinin eğitim seviyesi arttıkça yükseldiği sonucu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukukla ilgili konularda genel olarak ev hanımlarının kendilerini yeterli görme düzeylerinin düşük olduğu görülmüştür. Diğer taraftan memur olan katılımcıların hukukla ilgili konularda kendilerini yeterli görme düzeylerinin diğer meslek sahiplerine kıyasla yüksek olduğu saptanmıştır

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların mesleklerine göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların medeni hallerine göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların medeni hallerine göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında evlilik süresine göre aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerinin evlilik süresine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında yaşanılan aile tipine göre aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerinin aile tipine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile yaşam dönemine göre aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerinin aile yaşam dönemine göre farklılaşmasına ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların çocuk sayılarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerinin ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında çocuk sayısı açısından gruplar arasında ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri ve vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konuları dışındaki konularda anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir.

Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları ile engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konularındaki bulgular katılımcıların yarıdan fazlasının kendilerini ilgili konularda yeterli görmediklerini ortaya koymaktadır.

Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları ve engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konularında düzenlenecek bir eğitime evlerinde sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli birey olan katılımcıların, olmayan katılımcılara oranla daha fazla katılmak istedikleri sonucu bulunmuştur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında hukuk ile ilgili tüm konularda daha önceden aile eğitimi ile ilgili bir kursa katılmış olan katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin daha önceden böyle bir kursa katılmamış katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek olduğu sonucu çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında hukuk ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime daha önce aile eğitimi ile ilgili bir kurs alan katılımcıların katılma isteklerini diğer katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı gözlenmiştir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında yaşanılan yerleşim birimine göre aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında yaşanılan yerleşim birimini türü açısından gruplar arasında anlamlı farkların olduğu tespit edilmiştir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular katılımcıların yaşadıkları yerleşim yeri değişkeni açısından incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren yasal düzenlemelerle ilgili olarak katılımcıların daha çok aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.) konusunda bir eğitimin gerekliliğine vurgu yaptıkları gözlenmiştir.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusudur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da tüketici hakları konusudur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusu katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konuyu oluşturmaktadır.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusudur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da çocuk istismarının önlenmesi konusudur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuk konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da insan hakları ve temel özgürlükler konusudur.

Aile üyelerini ilgilendiren hukuki konularla ilişkili olarak üzerinde önemle durulan diğer bir konu ise kanun metinlerinin anlaşılmaz oluşudur.

5.1.3. Aile Sağlığı

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularına ilişkin olarak katılımcılardan kendilerini yeterli görenlerin oranının kendilerini yetersiz gören ve kısmen yeterli gören katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmıştır. Sağlık boyutundaki maddelere verilen cevaplara ilişkin bulgular özellikle "bebek bakımı" "ev ortamının hijyeni ve temizliği", "sağlıklı beslenme", "doğum kontrol yöntemleri", "ağız ve diş sağlığı" ve "ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambu-

lans çağırma)" konularının aile üyelerinin kendilerini en yeterli gördükleri alanlar olduğunu ortaya koymaktadır. Aile üyelerinin kendilerini diğer konulara göre daha yetersiz gördüğü konular ise "engelli birey bakımı","yaşlı bakımı", "hasta bakımı", "kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "cinsel sağlık" ve "yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma" konularıdır.

Sağlık boyutuna ilişkin olarak ailelerin düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda isteksiz oldukları ortaya çıkmıştır. Katılımcıların yarısından fazlası aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek eğitimlere katılmak istemediğini belirtmektedir. Diğer taraftan aile üyelerini ilgilendiren konularda düzenlenecek bir eğitime katılmak istediğini belirten katılımcılar toplam katılımcıların yaklaşık %35'ini oluşturmaktadır. Tüm Türkiye'deki aileler göz önüne alındığında aile üyelerinin yaklaşık %35'inin eğitime katılma konusunda istekli olmasının önemli bir oran olduğu söylenebilir.

Sağlık boyutundaki maddelere verilen cevaplara ilişkin dağılımlar sağlık ile ilgili bütün konularda düzenlenecek bir eğitime katılmak istemeyenlerin oranının, katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bununla birlikte özellikle "bulaşıcı hastalıklar"," ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)", "kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme", ile "yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma" vb. aile kurumunu ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime katılmak isteyenlerin oranı diğer konularda düzenlenecek eğitimlere katılmak isteyenlere oranla daha yüksek olarak öne çıkmaktadır.

Aile üyelerinin ilgilendiren sağlık konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında "doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "bulaşıcı hastalıklar", "bebek bakım", "ev ortamının hijyeni (temizliği)", "sağlıklı beslenme", "doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)", "yaşlı bakımı", "hasta bakımı", "ağız ve diş sağlığı", gibi konularda kadın katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. "Engelli birey bakımı", "ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hiz-

metlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)", "kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme", "cinsel sağlık sorunları", "psikolojik (ruhsal) sorunlar", "yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma)" gibi konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular genel olarak ele alındığında sağlık ile ilgili konularda "doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı", "bulaşıcı hastalıklar", "bebek bakımı", "ev ortamının hijyeni (temizliği)", "sağlıklı beslenme", "doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)", "engelli bakımı", "hasta bakımı", "yaşlı bakımı", "doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması)", "ağız ve diş sağlığı", "anketi cevaplayan kişinin cinsiyeti * ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)", "kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti", "zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme", "cinsel sağlık", "psikolojik (ruhsal) sorunlar", "yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma)" konularında düzenlenecek bir eğitime kadın katılımcıların katılma isteğinin erkek katılımcılara oranla anlamlı düzeyde yüksek çıktığı görülmektedir. Bu bulgu özellikle kadınların sağlık konusunda bir eğitime ihtiyaç duydukları şeklinde yorumlanabilir. Bu bulgu yeterlik düzeyine ilişkin bulgularla ele alındığında daha anlamlı bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında kadın katılımcılar kendilerini daha yetersiz olarak görmektedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu görülmektedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında aylık gelir düzeyine açısından farklı gelir düzeyindeki katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular da anlamlı düzeyde farklılık olduğu ortaya çıkmıştır. Gelir düzeyi düştükçe eğitim ihtiyacının yükseldiği görülmektedir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin öğrenim durumuna göre karşılaştırılmasına ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların öğrenim durumlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek eğitime katılım istekliliği eğitim seviyesine göre farklılık göstermektedir. Aile üyelerini ilgilendiren sağlık ile ilgili konularda genel olarak ev hanımları ve memurların kendilerini yeterli görme düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Bu bulgulara göre özellikle ev hanımlarının aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında eğitim ihtiyacı olduğu yorumu yapılabilir.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında düzenlenecek bir eğitime aile üyelerinin katılma isteklerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların mesleklerine göre anlamlı düzeyde farklılıklaşmanın olduğu saptanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların medeni hallerine göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında evlilik süresine göre aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde anlamlı farklılıklar ortaya çıkmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların aile yapılarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır

Araştırmanın nitel bulgularına dayalı sonuçlar aile üyelerini ilgilendiren sağlık düzenlemeleriyle ilgili olarak katılımcılara daha çok ilkyardım, sağlıklı beslenme, anne çocuk sağlığı, ruh sağlığı, hijyen, bilinçli ilaç kullanımı, sağlık kuruluşları, cinsel sağlık, ağız ve diş sağlığı ve yaşlı bakımı konularında verilecek eğitimin gerekliliğine vurgu

yaptıkları gözlenmiştir. Özellikle aile üyelerinin ilkyardım konularına vurguları dikkate değer şekilde yüksek bulunmuştur.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da sağlıklı beslenme konusudur. Sağlıklı beslenme konusu incelendiğinde, beslenmeye dayalı eksik beslenme, yanlış beslenme ve dengeli beslenme konularının yeterli düzeyde bilinmemesini ön plana çıkartmışlardır. Aile üyeleri sağlıklı beslenme konusundaki yetersizlikleri hastalıkların nedeni olarak görmektedirler.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da anne çocuk sağlığı konusudur. Anne sağlığı ve çocuk sağlığı konusunda yetersiz bilgiden dolayı annelerin ve çocukların sağlıklarının bozulduğu, bu durumun aile sağlığını olumsuz etkilendiğini vurgulamışlardır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda ailelerin ruh sağlığı konusunda önemli düzeyde eğitim ihtiyacı olduğunu vurgulamışlardır. Günümüzdeki ruh sağlığı problemlerinin yaygın olması, çocuklarda, ergenlerde ve yetişkinlerde sıklıkla görülmesi ailelerin bu konuya olan ilgisini arttırmıştır. Özellikle aileler ergenlerde görülen ruh sağlığı ve diğer problemlerle ilgili olarak eğitim ihtiyaçlarının önemini ön plana çıkartmışlardır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da bilinçli ilaç kullanımı konusudur. Günümüzde ilaç kullanımı hiç olmadığı kadar yaygındır. Çocuklarda, ergenlerde ve yetişkinlerde sürekli artan bir ilaç tüketimi olmaktadır. Kullanılan, yarım bırakılan ya da hiç kullanılmadan sadece evde bulundurulan ilaçlar görülmektedir. Artan ilaç tüketimi bazen sağlığa fayda yerine zarar vermektedir. İlaçların fonksiyonlarını çok iyi anlamadan az ya da aşırı doz kullanılmaları aile üyelerine ciddi zararlar vermektedir. Diğer bir taraftan ilaçların bilinçsiz tüketimi aile bütçesine önemli ölçüde masraf getirmektedir. Aile üyeleri ilaç kullanımı konusunun önemini vurgulayarak eğitim ihtiyaçlarının önemini ön plana çıkartmışlardır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da hijyen konusudur. Özellikle çocukların okullarda ve diğer toplu yaşanılan yerlerde hijyenik olmayan ortamlara girmeleri aileleri tedirgin etmektedir. Toplu yaşanılan yerlerde bireysel hijyeni ve toplu yaşam alanlarının hijyeninin sağlamanmasının önemi aileler tarafından vurgulanmıştır.

Aile üyelerini ilgilendiren sağlık konuları boyutunda katılımcıların önemli gördükleri diğer bir konu da cinsel sağlık konusudur. Ülkemizde cinsel sağlık konusunda konuşmanın çok rahat olmaması aile üyelerinin bu konuda yeterli bilgi edinmelerini engellemektedir. Katılımcılar bu konudaki eksikliği ön plana çıkartarak cinsel sağlık konusunun önemini vurgulamışlardır.

5.1.4. Ailede İletişim

İletişim ile ilgili konularda çalışmaya katılanların oldukça önemli bir çoğunluğu (yaklaşık % 90) kısmen ya da tamamen kendilerini yeterli görmektedirler. Kendilerini en yetersiz gördükleri konu ise öfke kontrolü yani duygularını olumlu bir şekilde ifade edebilme konusundadır. Çalışmaya katılanların dörtte birinden daha fazla bir kesim iletişim ile ilgili konularda düzenlenecek eğitim çalışmalarına katılmaya istekli olduklarını belirtmişlerdir. Özellikle çatışma çözme ve öfke kontrolü gibi konularda daha yoğun bir talep söz konusudur. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilk ve ortaöğrenim kurumları için düzenlenen yeni rehberlik dersi müfredatında da bu iki konuya yönelik çalışmalar öne çıkmaktadır. Burada daha önemli bir nokta çalışmaya katılan bireyler kendilerini yetersiz hissetme oranlarından oldukça fazla bir oranda düzenlenecek eğitim faaliyetlerine katılmak istemeleridir.

Farklı değişkenlerin iletişim ile ilgili konularda kendini yeterli hissetme ve bu konuda eğitime katılma isteklerini nasıl etkilediğine baktığımızda eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusu hariç iletişim ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleriyle kadın katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeyleri arasında anlamlı bir fark yoktur. Fakat iletişim ile ilgili konularda düzenlenecek eğitim faaliyetlerine katılma oranlarında kadınlar ve erkekler arasında anlamlı bir fark mevcuttur kadınlar daha fazla bir oranda eğitim faaliyetlerine katılmak istemektedirler.

Yaş ilerledikçe kendini yeterli görme oranı 50 yaş grubuna kadar artmaktadır. 50 yaş grubundan itibaren kendini yeterli görme oranları ise azalmaktadır. Fakat düzenlenecek eğitim faaliyetlerine katılma istekleri oranlarına bakıldığında 18-41 yaş arası grubun eğitime katılma istekleri farklılaşmaz ve diğer gruplara göre daha fazla iken 42 yaş sonrası gruplarda yaş ilerledikçe verilecek eğitimlere katılma istekleri de azalmaktadır ve

özellikle 58 ve üzeri yaş grubundaki katılımcılar iletişimle ilgili konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en az istekli grup olarak karşımıza çıkmaktadırlar.

Ailelerin gelir düzeyi ve eğitim düzeyi yükseldikçe genel olarak iletişim ile ilgili konularda kendilerini yeterli görme oranları artmaktadır. Ancak düzenlenecek eğitim faaliyetlerine katılma istekleri oranlarına bakıldığında gelir durumuna göre anlamlı bir fark bulunamazken eğitim düzeyi ve eğitim faaliyetine katılma istekleri arasında anlamlı farklar mevcuttur: katılımcılardan özellikle okuryazar olmayanlar kendilerini yetersiz hissetme oranları yüksek bir grup iken iletişim konularına ilişkin verilecek eğitimlere katılma konusunda en isteksiz gruptur. Ayrıca, eğitim düzeyi ortaöğrenime yükselinceye kadar eğitim talebi artmakta ve ortaöğrenimden sonra tekrar eğitime katılma isteği azalmaktadır.

Genel olarak, işsizler diğer katılımcılara göre iletişim boyutuna ilişkin konularda kendilerini daha az yeterli görmektedirler; eğitim düzeyi yüksek bir grup olan memurlar ise kendilerini en yeterli gören gruptur. Bu sonuca uygun olarak işsizler ve çiftçiler iletişim konusunda düzenlenecek bir eğitime katılmaya diğer meslek gruplarına göre daha isteklidirler.

İletişim ile ilgili konularda, bekârlar ve/veya sözlü/nişanlılar, yeni evliler ve çocuksuz orta yaşlıların ya da yaşlı evliler kendilerini en az yeterli gören grup/gruplardır. Fakat evlilik süresi ile yeterlilik düzeyinde arasında anlamlı bir fark yoktur. Genel olarak, iletişimle ilgili konularda kendilerini daha az yetkin hisseden kesim olan evliliğe hazırlanan sözlü/nişanlılar, yeni evliler ve küçük çocuklu evliler düzenlenecek bir eğitime katılma konusunda en istekli gruplar iken; en isteksiz grup ise, genelde kendisini en az yeterli hisseden grup içinde yer alan çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılar ile bu gruba benzer bir özelliğe sahip 16 yıl ve üzeri evli olan kesimlerdir.

İletişime dönük konularda kendilerini yeterli görme düzeyleri açısından diğer katılımcılara göre kendini en az yeterli gören grup, tek kişilik ailede yaşayanlardır fakat iletişime ilişkin konularda verilecek bir eğitime katılma konusunda en istekli grup ise geniş aile tipine mensup katılımcılardır.

Katılımcıların iletişime ilişkin bütün konularda, kendilerini yeterli görme düzeyleri aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılma durumuna göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Fakat daha önce aile eğitimi konusunda

herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar katılmayanlara göre, iletişime ilişkin konularda düzenlenecek herhangi bir konudaki eğitime katılmaya daha fazla isteklidirler. Bu bulgu, katılımcıların daha önce katıldıkları eğitimi faydalı buldukları ve benzeri etkinliklere katılma konusunda olumlu bir tutuma sahip oldukları şeklinde açıklanabilir.

Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) ve öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme) konuları hariç iletişime ilişkin bütün konularda kendini en az yeterli gören grup köyde ve kırda yaşayanlardır. Düzenlenecek eğitim programlarına katılma konusunda köyde ve kırda yaşayanlar kentte ve belde/kasabada ve büyükşehirde yaşayanlara göre daha isteklidirler. Bu bulgu, köy ve kırda yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha fazla boş vakitleri olduğu ve ilgili konuda düzenlenecek eğitimleri bir tür sosyalleşme aracı olarak gördükleri şeklinde açıklanabilir. Bu bulgu, daha önce ifade edilen, iletişime ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlara göre daha fazla istekli oldukları bulgusunu teyit etmektedir.

Bölgesel olarak bakıldığında ekonomik olarak daha gelişmiş ve eğitim düzeyi daha yüksek olan TR2 Batı Marmara bölgesinde yaşayanlar, iletişime ilişkin konularda kendini en yeterli gören katılımcılar iken ekonomik olarak ve eğitim düzeyi olarak daha gerilerde olan TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde yaşayanlar kendilerini daha yüksek oranda yetersiz görmektedir. Yukarıda aktarılan verilere göre, iletişim hakkında verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli katılımcılar, genellikle, TR7 Orta Anadolu ve TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise, genellikle, TR1 İstanbul ve TR2 Batı Marmara bölgelerinde yaşayanlardır. Eğitim programlarında daha istekli grupların yaşadıkları bölgelerin hedeflenmesi önerilebilir.

Araştırmanın ailede iletişime yönelik nitel kısmında ailelerin iletişime yönelik olarak eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara aile içi iletişime ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda aile içi iletişime ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin beş ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar

(1) iletişim sorunları, (2) aile üyeleri arasında iletişim, (3) aile içi sorunlar olduğunda yapılanlar, (4) iletişime yönelik konu önerileri ve (5) evlenme adaylarının eğitilmesi konuları başlıkları altında toplanmıştır. Ayrıca bu beş tema kapsamında 47 alt kod bulunmaktadır.

Aile içinde en sık görülen iletişim sorunları birbirini derinden anlayamama, karşılıklı konuşamama, birbirine zaman ayıramama, kuşaklar arası farklılık, sevgi ve saygı eksikliği, empati kuramama, ebeveynin çocuklarının önünde birbirleri ile tartışması ve kültür ve eğitim farkı olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından sorun olarak ifade edilen diğer bazı durumlar ise birbirine hoşgörüyle bakamama, birbirine tahammül edememe, aile içindeki eğitim eksikliği, yanlış yetiştirilme tarzları, kendini ifade edememe, insan psikolojisini bilmeme ve iktidar kavgası olarak tespit edilmiştir.

Araştırmaya katılanların görüşlerine göre aile içi iletişimde en büyük sorunun birbirini derinden anlayamama, karşılıklı konuşamama, birbirine zaman ayıramama olduğunu görülmektedir. Görüşmeye katılan bireylerin en çok vurguladıkları nokta aile içerisinde bireylerin birbirlerini derinden anlamaya çalışmadıklarıdır.

Aile üyeleri arasında iletişim teması altında bir araya getirilen ve en çok vurgulanan davranışlar başta ailede bireylerin birbirine sorun ve taleplerini ifade edebilmesi, birbirlerini dinlemek için zaman ayırmama, çocukların beklenti ve sorunlarını anne babaya rahatça aktaramaması ve eşlerin beklenti ve sorunlarını birbirlerine aktaramaması olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer davranışlar ise anne babanın çocuklarla iletişim kurmada zorlanması ve sen dili yerine ben dilini kullanma olduğu tespit edilmiştir.

Aile üyelerinin birbirlerini anlayabilmesi için öncelikli olarak konuşmaları, konuşabilmeleri içinse birbirlerine zaman ayırmaları gerektiği katılımcıların ifadelerinden ortaya çıkan önerilerdir.

Kendini ifade edememesi daha çok kadın ve çocuklarda görülmekte bu da kültürel olarak Türkiye'nin erkek egemen bir toplum olmasından ve aile içerinde daha çok erkeklerin dediğinin olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Çocukları kendilerinin özellikle babaya karşı ifade etmede zorlandıkları görülmektedir. Aynı şekilde anne ve babanın da çocuklarıyla iletişim kurmada zorluk çektikleri görülmektedir.

Aile içi sorunlar olduğunda yapılanlar, katılımcılarla görüşmelerden ortay çıkan bir temadır. Buna göre ailede sorunlar yaşandığında en çok başvurulan davranışlar şunlardır: Uzlaşarak sorunu çözme, sorunları çatışmaya dönüşmeden çözebilme, sorunu çözememe ve çatışma, büyüklere danışma, sorunları kabullenerek yok farz etme, sorunu erteleme, soruna kısa süreli sessiz kalma ve sorunu sineye çekme.

Yapılan içerik analizi sonucunda iletişime yönelik olarak belirlenen diğer bir tema ise "iletişime yönelik eğitim konuları önerileri"dir. İletişime yönelik olarak bireylere verilmesini düşünülen bir eğitimde katılımcılar tarafından önerilen konu önerilerinin en çok insan ve çocuk psikoloji, aile bilinci ve eğitimi, sağlıklı ve etkili iletişim nasıl olmalı ve empatik davranma konularının olduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra eğitim verenlerin ehil, uzman, deneyimli kişiler olması gerektiği, yerel ve ulusal medyada aile eğitim programları, kuşakları birbirine yakınlaştırma etkinlikleri, din eğitimi, aileyi güçlendirme merkezleri, aile içinde bir eğitim programı geliştirmek (tiyatral etkinlikler gibi) ve aile içi şiddet gibi konularda katılımcılarca önerilen eğim konularındandır.

Araştırmaya katılanlar evlenme hazırlığındaki adayların başta çatışma yönetimi ve dinleme becerileri olmak üzere aile içi iletişim, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, anne baba eğitimi konularında eğitilmesi gerektiği görüşündedirler.

Araştırmaya katılan evlenecek adaylar kendileri için düzenlenecek iletişime yönelik bir eğitim programında en çok çatışma yönetimi konusunda eğitim almak istediklerini ifade ettikleri görülmüştür. Hiç kuşku yok ki evlilik hayatında çatışma olmaması kaçınılmazdır. Dolayısıyla evlenecek adayların evlik öncesinde çatışma yönetimi hakkında eğitim alması yapılan evlilikte sağlıklı bir iletişim ve mutlu evlilik için gereklidir.

5.1.5. Ailede Medya Kullanımı

Aile üyelerinin ailede medya kullanımına ilişkin konularda kendilerini yeterli hissetme oranlarına genel olarak bakıldığında, katılımcıların kendilerini yeterli görme oranlarının medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda yüksek, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda ise düşük olduğu görülmektedir. Medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılmak isteyenler, toplam katılımcıların yaklaşık dörtte biri kadardır. Katılımcıların Türkiye'yi temsil etme potansiyeli göz önüne alındığında bu oran oldukça önemlidir.

Aile üyelerini ilgilendiren medya konularında aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular medya ile ilgili tüm konularda erkek katılımcıların kendilerini yeterli görme düzeylerinin kadın katılımcılara oranla daha yüksek olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna karşın aile üyelerini ilgilendiren medya konularında düzenlenecek eğitimlere aile üyelerinin katılma konusunda kadın katılımcıların erkek katılımcılardan daha istekli olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu kadınların medya konularda bir eğitime daha fazla ihtiyaç hissettikleri şeklinde yorumlanabilir.

Aile üyelerinin ailede medya kullanımı konularında kendilerini yeterli görme düzeylerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların yaşlarına göre aralarında anlamlı farklar olduğu ortaya çıkmıştır. Buna göre, 18-25 yaş, 26-33 yaş ve 34-41 yaş grubu katılımcılar diğer katılımcılara göre, medya konularında düzenlenecek eğitimlere daha fazla katılmak istemektedirler.

Aile üyelerinin ailede medya kullanımına ilişkin görüşleri ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmaktadır. Ailenin ortalama aylık geliri arttıkça, medya boyutunda aile üyelerinin kendilerini yeterli görme düzeyleri de artmaktadır. Buna karşılık aile üyelerinin ailede medya kullanımına ilişkin görüşleri ailenin gelir düzeyine göre farklılaşmamaktadır. Buna göre, aile üyelerinin medya boyutundaki konulara dönük eğitime katılma isteklilikleri, ailenin ortalama gelir düzeyine göre değişmemektedir.

Meslek değişkenine göre ev hanımları ve çiftçiler diğer katılımcılara göre medya boyutuna ilişkin konularda kendilerini daha az yeterli görmektedirler; memurlar ise kendilerini daha yeterli görmektedirler. Eğitime katılmaya en istekli olanlar ise memurlardır. Bu sonuç, memurların diğer meslek gruplarına göre evlerinde bilgisayar sahip olma oranlarının yüksek olmasından kaynaklanıyor olabilir.

Medeni hal değişkenine göre katılımcıların yeterlik düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre, kendini en az yeterli gören gruplar sözlü/nişanlılar ve eşi vefat etmişlerdir. Eğitime katılmaya isteklilik konusunda da katılımcıların görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu sonuca göre, eğitime katılma konusunda en istekli grup, sözlü/nişanlılar; en isteksiz grup ise eşi vefat etmiş olanlardır. 16 ve üzeri yıldır evli olanlar da kendilerini yeterli görme düzeyleri düşük olmasına karşın eğitime katılma konusunda isteksizdirler.

Katılımcıların aile de medya kullanımına ilişkin yeterlik algıları aile tipine göre farklılaşmamaktadır. Eğitime katılma konusunda ise katılımcıların görüşleri aile tipine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli grup, geniş aile tipine mensup katılımcılar; en isteksiz grup ise öğrenci/işçilerden oluşan aile tipine mensup katılımcılardır.

Aile yaşam dönemine göre katılımcıların görüşleri anlamlı düzeyde farklılaşmıştır. Bu sonuca göre medyaya ilişkin konularda, kendilerini en az yeterli gören grup, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır; kendini en yeterli gören grup ise küçük çocuklu evlilik dönemdeki katılımcılardır. Katılımcıların eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri de aile yaşam dönemine göre farklılaşmaktadır. Buna göre, medyaya ilişkin konularda düzenlenecek eğitimlere katılma konusunda en istekli gruplar, yeni evliler ve küçük çocuklu evliler; en isteksiz grup ise, çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı evli katılımcılardır.

Çocuk sayısı değişkenine göre ailelerin kendilerini yeterli görme düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre, 4 ve daha fazla çocuğa sahip katılımcılar, diğer katılımcılara oranla kendilerini daha az yeterli hissetmektedirler. Bu sonuçla tutarlı olarak eğitimlere katılma konusunda da diğer gruplara göre daha istekli olanlar dört ve daha fazla sayıda çocuğa sahip olan ailelerdir.

Aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar katılmayanlara göre, TV bağımlılığı ile baş edebilme konusu hariç medyaya ilişkin diğer bütün konularda, kendilerini daha yeterli görmektedirler. Eğitime katılma konusunda ise aile eğitimi konusunda herhangi bir kurs veya benzeri bir etkinliğe katılanlar katılmayanlara göre, daha isteklidirler.

Ailelerin medya konusunda kendilerini yeterli görme düzeyleri ikamet ettikleri yerleşim birimine göre farklılaşmaktadır. Medyaya ilişkin bütün konularda kendini en az yeterli gören grup köyde yaşayanlardır. Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi açısından da farklı yerleşim yerlerinde ikamet eden aileler arasında anlamlı farklılıklar vardır. Medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli grup, köyde yaşayanlar; en az istekli grup ise büyükşehirde yaşayanlardır. Köyde yaşayanların istekli olmalarının nedeni, vakit sıkıntılarının büyükşehirde yaşayanlar kadar olmamasıyla ve sosyalleşme istekleriyle ilgili olabilir.

Kent ve kır yerleşim birimlerinde ikamet edenlerin kendilerinin yeterli görme düzeyleri ve eğitime katılma konusunda isteklilik düzeyleri anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre kentte yaşayanlar kırsal yerleşim yerlerinde yaşayanlara göre, medyaya ilişkin bütün konularda kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu sonuçla aynı doğrultuda kentte yaşayanlar kırda yaşayanlara göre, medyaya ilişkin konularda düzenlenecek konulardaki eğitimlere katılmaya daha az isteklidirler. Bu bulgu, kırda yaşayanların kentte yaşayanlara göre daha fazla boş vakitleri olduğu ve ilgili konuda düzenlenecek eğitimleri bir tür sosyalleşme aracı olarak gördükleri şeklinde açıklanabilir. Bu bulgu, daha önce ifade edilen, medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda köyde yaşayanların büyükşehirde yaşayanlara göre daha fazla istekli oldukları bulgusunu teyit etmektedir.

Bölge değişkenine göre ailelerin yeterlik algıları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna göre TRA Kuzeydoğu Anadolu, TRB Ortadoğu Anadolu ve TRC Güneydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar kendilerini en yetersiz görenlerdir. Kendini en yeterli gören katılımcılar ise, TR5 Batı Marmara, TR6 Akdeniz ve TR7 Orta Anadolu bölgelerinde yaşayanlardır. Eğitime katılmaya isteklilik düzeyi de bölge değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Buna sonuca göre, medyaya ilişkin konularda verilecek eğitimlere katılma konusunda en istekli katılımcılar, genellikle TR7 Orta Anadolu ve TRA Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde yaşayanlar; en az istekli katılımcılar ise genellikle TR1 İstanbul bölgesinde yaşayanlardır.

Ailede medya kullanımına ilişkin araştırmanın nitel kısmında ailelerin medyaya yönelik olarak eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesi amacıyla katılımcılara medyaya ilişkin konulardaki görüşleri, ne gibi sorunlar yaşadıkları, eğitime ihtiyaç duyup duymadıkları, hangi konularda eğitime ihtiyaç duydukları ve eğitimlerin nasıl verilmesi gerektiğine ilişkin görüşleri alınmıştır.

Gerçekleştirilen içerik analizi sonucunda medyaya ilişkin olarak ailelerin görüşlerinin beş ana başlık (tema-kategori) çerçevesinde toplandığı görülmüştür. Bunlar (1) medyanın aile üyeleri üzerine etkisi, (2) bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar, (3) sorunlara çözüm yolları, (4) bilgi kaynakları ile ilgili yeterlilik ve (5) medyanın etkilerine yönelik konu önerileri konuları başlıkları altında toplanmıştır.

Medyanın aile üyeleri üzerinde en sık görülen etkileri çeşitli film, diziler ve programların şiddete yönlendirmesi, toplumsal değerleri aşındırma, TV'ye bağımlılık, ahlaksızlığa alıştırma ve özendirme, aile iletişimini engelleme, yanlış yönlendirme olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı medyanın aile üzerindeki etkileri ise sırasıyla kendi değerlerinden uzaklaştırma, bilgisayar internet bağımlılığı, çocukları medyanın olumsuz etkilerinden koruyamama, çeşitli film, diziler ve programların cinsel içerikli olması, aile eğitime katkı sağlama, dejenerasyon, zaman israfı, yalnızlaştırma, ruh sağlığını olumsuz etkileme-bunalıma sokma, aileyi bilgilendirme, değersiz ahlaki olamayan davranışları normalleştirme, bencilleştirme, sadece ticari amaçların gözetilmesi, gerçeklerden uzaklaştırma ve batı yaşam tarzını özendirme olarak tespit edilmiştir.

Ailelerin bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin olarak en sık görülen sorunlar şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar, çocukların aşırı oyun oynamaları ve çocukların sohbet ve tanışma sitelerini aşırı kullanmaları olarak belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar ise cinsel içerikli siteler, kısa yoldan para kazanmaya özendiren yarışma programları, sağlık sorunları ve bireysel ve toplumsal sorunlara neden olması olarak tespit edilmiştir.

Bilişim teknolojilerinin ortaya çıkarmış olduğu sorunlara yönelik aile üyelerinin aldığı çözüm yolları olarak en sık sınırlandırma ve yasaklamayı tercih ettikleri belirlenmiştir. Bunun yanı sıra katılımcılar tarafından ifade edilen diğer bazı çözüm yolları olarak ise sırasıyla alternatif etkinlikler [kitap okuma, spor, vs.], denetleme, bilinçlendirme, devletin sansür koyması, duruma müdahale etmeme ve filtreleme olduğu görülmektedir.

Bilgi kaynaklarıyla ilgili yeterlilikleri konusunda görüşmeye katılan bireylerin çoğunluğunun bilgi kaynaklarını doğru kullanabilme ve bilgi kaynaklarını yönetmeyi bilme yeterliliklerinin olduğu görülmüştür. Buna göre görüşmeye katılan bireylerin bilgi kaynaklarıyla ilgili genelde yeterli oldukları söylenebilir. Ancak bunun yanında görüşmeye katılan bazı bireyler ise bilgi kaynaklarını yönetmede ve kullanmada yetersiz olduklarını ifade etmişlerdir.

Medyanın etkilerine yönelik verilebilecek bir eğitim sürecinde konu önerisi olarak bireyler en çok medyadan doğru yararlanma, medyanın olumsuz etkilerinin farkında olma, medyanın aileye etkileri ve medyanın çocuk gelişimine etkileri konularının işlenmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra medya okuryazarlığı, TV bağımlılığı ile baş edebilme, bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme ve evde medya kontrolü gibi konuları da öneri olarak ifade etmişlerdir.

5.1.6. Ailede Eğitim

Ailelerin eğitim boyutuna ilişkin olarak, % 50'nin üstünde bir oranla kendilerini yeterli gördükleri alt boyutlar şunlardır: Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması, ailede birlikte kaliteli zaman geçirme, akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri, çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi, çocuk gelişimi konusunda, dini değerler/aile üyelerinin din eğitimi, çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü.

Buna karşılık ailelerin kendilerini %50'nin altında yeterli gördükleri alt boyutlar ise şunlardır: Çocuğun meslek seçimine yardım etme, cinsel eğitim, engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik, aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi) konular ve çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler).

Eğitim boyutunun hiç bir alt boyutunda aileler kendilerini %60 ve üzerinde yeterli olarak değerlendirmemişlerdir. Kendilerini kısmen yeterli görenlerin oranları ise % 26,3 ila % 37,6'dır.

Ailelerin eğitim boyutunda kendilerini yetersiz hissettikleri alt boyutlar ise en yüksek oranlarda, engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi), deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik, cinsel eğitim, çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler) konularında yoğunlaşmaktadır.

Aileler en yüksek oranlarda, şu alt boyutlarda verilecek bir eğitime katılma isteğini belirtmektedirler. Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik, çocu-

ğun meslek seçimine yardım etme, çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü, çocuk gelişimi konusunda, dini değerler / aile üyelerinin din eğitimi, aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi), çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi, hobiler), engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, cinsel eğitimi, çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi. Bunların yanında, çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları, ailede birlikte kaliteli zaman geçirme, akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri ve ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşılması konularındaki dört alt boyutta ise %20 ila % 30 arasına eğitim alma isteğinde oldukları görülmektedir.

Eğitim boyutunu oluşturan her bir alt boyutta aileler eğitim ihtiyacı içerisindedirler ve bu konularda eğitim verilmelidir.

Ailelerin toplam çocuk sayısına göre tek çocuklu ve dört ve üzeri çocuklu ailelerin eğitim boyutunun tüm alt boyutlarında eğitime katılma isteği iki ve üç çocuk sahibi olmaya göre daha yüksek oranlarda olduğu gözlenmiştir. Bu da tek çocuklu aileler ve dört ve üzeri çocuğa sahip ailelerin aile eğitimine dönük bir eğitim ihtiyacı içerisinde olduklarını gösterir.

Ayrıca evlerinde sürekli muhtaç/hasta ya da engelli birey olma durumuna göre, aynı konuda verilecek bir eğitime katılma isteğinde bulunanların oranı % 30,5, katılmak istemeyenlerin oranı ise % 61,0'dır. Evde bulunan engelli türüne göre; Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği bakımından katılma isteğinde bulunanların oranı % 38,0, katılmak istemeyenlerin oranı ise % 54,5'dir. Engelli ve bakıma muhtaç bireyler konusunda toplumun eğitim ihtiyacı içerisinde olduğu söylenebilir. Bu konuda ailelere örgün ve yaygın eğitim hizmetleri verilmelidir.

Eğitim boyutunu oluşturan tüm alt boyutlarda verilecek bir eğitime katılma isteği, cinsiyete göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir. Bu farklılık kadınların hem kendilerini daha yeterli görmelerinden, hem de eğitim isteklerinin erkeklere göre daha fazla oranda belirtmiş olmalarından kaynaklanabilir. Buna göre kadınlar kendilerini hem yeterli görmekte hem de verilecek bir eğitime daha açık görülmektedir.

Yaş değişkeni bakımından eğitim boyutunu oluşturan tüm alt boyutlarda verilecek bir eğitime katılma isteği 18-25 ve 26-33 yaş grubu arasında olmasına karşın, en düşük oran ise 58 yaş ve üzeri gruplarda gözlenmektedir. Yaş grupları ilerledikçe bu konuya ilişkin eğitim alma isteği de düşmektedir. Bu bulgular toplumu oluşturan genç ailelerin eğitim ihtiyacı içerisinde olduklarını göstermektedir. Yine bu grup ailelere örgün ve yaygın yollarla eğitim hizmeti verilebilir.

Çocuğun meslek seçimine yardım etme, çocukların gelişimi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda orta öğretim mezunu olanlar, en düşük oranda olanlar ise okur-yazar değil grubudur.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma, Dini değerler ve din eğitimi) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda ilköğretim mezunları ile orta öğretim mezunları, en düşük oranda olanlar ise okur-yazar değil grubudur.

Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik, engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda lisansüstü, en düşük oranda olanlar ise okur-yazar değil grubudur.

Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri, Çocuklarının cinsel eğitimi, Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler), Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları, Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı, Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme, Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda yüksek okul (2-3yıllık), en düşük oranda olanlar ise okur-yazar olmayanlar grubudur.

Ailelerin eğitim düzeyleri ile aile eğitimi ihtiyacı arasında değişen boyutlarda ilişki görülmektedir. Önceden de belirtildiği gibi bireylerin eğitim düzeyi artıkça aile eğitimi konusunda eğitim alma isteği arasında çoğu boyutlarda anlamlı ilişki gözlenmiştir. Bu konuda uzman görüşlerine dayalı nitel bulgular da bu bulguyu destekler özelliktedir.

Medeni hallerine göre, eğitim boyutunu oluşturan alt boyutlarda verilecek bir eğitime katılma isteği en yüksek oranlarda boşanmış grupta, en düşük oranda ise eşi vefat etmiş grupta gözlenmektedir.

Aile tipi özelliklerine göre, çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda geniş aileler, en düşük oranda olanlar ise parçalanmış aileler ile tek kişilik ailelerdir.

Çocukların istenmeyen davranışlarının, Çocuğun meslek seçimine yardım etme, Dini değerler ve din eğitimi, Çocuklarının cinsel eğitimi, Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, Deprem, sel, yangın vb. Doğal afetlerden korunma ve güvenlik, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler), Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi, Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları, Çocukların gelişimi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda küçük çocuklu aileler, en düşük oranda olanlar ise çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı ailelerdir.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda evlilik öncesi grup özelliğindeki aile, en düşük oranda olanlar ise çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı ailelerdir.

Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı, Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda yeni evli aileler, en düşük oranda olanlar ise çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı ailelerdir.

Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda yeni evli aileler ile küçük çocuklu aileler, en düşük oranda olanlar ise çocuksuz orta yaşlı ya da yaşlı ailelerdir.

Parçalanmış ailelere dönük nitel bulgular aile yapısı ve ailedeki çocuk sayısı ve çocukların yetiştirilmesi konusundaki nicel bulgular paralellik taşımaktadır. Ailede yaşanılan sorunlar, bu sorunların çocuk ve aile yapısı faktörleri parçalanmış aileler konusunda da sıklıkla dile getirilen nitel görüşler olarak ortaya çıkmıştır.

Hem çocuk yetiştirme hem de çocukların istenmeyen davranışların kontrolü konusunda ortaya çıkan sorunlar parçalanmış ailelerde yoğunlukla yaşanılan sorunlar olarak vurgulanmıştır. Aile eğitimi konusunda ailelerin bu konudaki duyarlık düzeyini artıran eğitim uygulamalarına önemle yaklaşılmalıdır.

Dini değerler ve din eğitimi, Çocuklarının cinsel eğitimi, Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, Deprem, sel, yangın vb. Doğal afetlerden korunma ve güvenlik, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler), Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları, Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda eğitim isteğine ilişkin görüşleri bakımından verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda ise 4 ve üzeri çocuklu ailelerce belirtilmiştir.

Çocuğun meslek seçimine yardım etme, Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı, Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme, Çocukların gelişimi konusunda eğitim isteğine ilişkin görüşleri bakımından verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda ise 1 ve 4 çocuklu ailelerce belirtilmiştir.

Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri, Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda ise 1 çocuklu ailelerce belirtilmiştir.

Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda verilecek eğitime katılma isteği en yüksek oranlarda, daha önce evlilik ve aile hayatı ile ilgili bir eğitime katılan grupta gözlenmektedir. Bu bulgu da daha önce bir şekilde eğitim geçirmiş bir bireyin aile eğitimi konusundaki bilinç düzeyi arttıkça daha da bilinçlenme ihtiyacını hissetme oranının arttığını gösterir. Bu da toplum eğitimi konusunda verilecek her eğitimin aynı zamanda eğitim alınma ihtiyacını da bilinçlendirdiğidir.

Çocuğun meslek seçimine yardım etme konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda belde-kasabada yaşayan aileler, en düşük oranda olanlar ise büyük şehirde yaşayan ailelerdir.

Deprem, sel, yangın vb. Doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda belde-kasabada yaşayan aileler, en düşük oranda olanlar ise büyük şehirde yaşayan ailelerdir.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda il merkezinde yaşayan aileler, en düşük oranda olanlar ise büyük şehirde yaşayan ailelerdir.

Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü, Çocukların gelişimi, Dini değerler ve din eğitimi, Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri, Çocuklarının cinsel eğitimi, Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler), Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda köyde yaşayan aileler, en düşük oranda olanlar ise büyük şehirde yaşayan ailelerdir.

Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme, Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı konusunda verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda köyde yaşayan aileler, en düşük oranda olanlar ise büyük şehirde yaşayan ailelerdir.

Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü, Çocukların gelişimi, Çocuğun meslek seçimine yardım etme, Dini değerler ve din eğitimi, Çocuklarının cinsel eğitimi, Deprem, sel, yangın vb. Doğal afetlerden korunma ve güvenlik, Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler, Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma, Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler), Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi, Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları, Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri, Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı, Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konularında verilecek bir eğitime katılma isteğinde olanlar en yüksek oranda ise kırsal alanda yaşayan ailelerce belirtilmiştir.

Çocukların istenmeyen davranışlarının kontrolü konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu ile TRC Güney Doğu Anadolu bölgesinde, en düşük oranda ise TR2 Batı Marmara ile TR1 İstanbul bölgesindedir.

Çocukların gelişimi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TRC Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR2 Batı Marmara ile TR1 İstanbul bölgesindedir.

Çocuğun meslek seçimine yardım etme konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TRC Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR2 Batı Marmara bölgesindedir.

Dini değerler ve din eğitimi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu ile TRC Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul, TR2 Batı Marmara ve TR4 Doğu Marmara bölgesindedir.

Çocuklarının cinsel eğitimi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu ile TRC Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Deprem, sel, yangın vb. Doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR3 Ege bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Aile üyelerinin kişisel gelişimi (yabancı dil öğrenme, güzel konuşma, dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR3 Ege bölgesinde, en az oranda ise TR2 Marmara bölgesindedir.

Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zaman değerlendirilmesi, hobiler) konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu ile TRC Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul ile TR2 Batı Marmara bölgesindedir.

Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TRC Güneydoğu Anadolu ile TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Ailede görev dağılımı ve ev işlerinin paylaşımı konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda verilecek bir eğitime katılma isteği ise en fazla oranda TR7 Orta Anadolu bölgesinde, en az oranda ise TR1 İstanbul bölgesindedir.

Ülkenin refah ve eğitim düzeyini diğerlerine göre daha yüksek olduğu batı bölgelerimiz özellikle TR1 İstanbul ile TR2 Batı Marmara bölgelerinde bireylerin kendilerini yeterli bulma düzeyleri daha yüksek oranlarda bulunmuştur. Buna karşılık TR7 Orta Anadolu, TRC Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise kendilerini yeterli bulma düzeyleri diğer bölgelere göre daha düşük oranlarda bulunmuştur. Aynı şekilde özellikle TR1 İstanbul ile TR2 Batı Marmara bölgeleri ile TR7 Orta Anadolu, TRC Güneydoğu Anadolu bölgelerinde eğitime katılma isteği yüksek oranlarda bulunmuştur. Bu konuda hem kendini yeterli bulma oranının yüksek olduğu bölgelerde hem de düşük olduğu bölgelerde verilecek eğitime katılma isteğinin yüksek oranlarda gösterilmiş olması ülkenin her bölgesinde aile eğitimi ihtiyacını göstermesi açısından anlamlıdır.

Çoğu aile çocukları için destekleyici kurslar aldırmaktadır. Bu kurslar, derslere destek eğitimi veren dershane, özel öğretmenler görevlendirme, sosyal sportif etkinliklere katılma ve genelde de kendi ev yaşantısında kitap okuma etkinliklerinde bulunma, televizyon izleme saatlerinin kısıtlanması gibi destekleyici etkinlikler olarak gözlenmektedir.

Özellikle ailelerden ekonomik durumu iyi olmayanlar dershane, özel öğretmen, sağlık, sosyal ve kültürel içerikli kurs ve etkinliklere gönderme gibi destekleyici desteklere yer veremedikleri görülmektedir. Bunun en büyük etkeninin ekonomik yetersizlikler olduğu yönünde odaklaşan bir görüş birliği görülmektedir.

Ailelerin çocuk yetiştirmeye dönük hazırlanacak bir eğitim programının içeriğinin ne olması gerektiğine ilişkin olarak çocuk yetiştirme de dahil olmak üzere aile hayatının temelini oluşturan evlilik müessesinin ciddiye alınması gerektiğine ilişkin konulara ağırlık verilmesi, bu süreçte eş seçiminden, eşler arası ilişki ve sağlıklı iletişime kadar aile hayatını oluşturan her şeyin çocuk yetiştirmeye olan etkisine vurgu yapılmaktadır.

Bu sürecin alt boyutlarını oluşturacak olan, eşler arası sağlıklı iletişim kurma, saygı, sevgi, hamilelik ve çocuk bakımı, çocukların eğitimine bireysel destek verme, aile birliğinin sağlanması, aile üyelerinin kendilerinin ve diğer üyelerinin kültürel gelişimine katkı sağlayacak kitap okuma, sağlık, beslenme vb. ihtiyaç ve alışkanlıklarını edinilmesi,

temel insani ve toplumsal değerler, çocukların ruh sağlığını etkileyen faktörler ve bunlarla baş etme yolları, sağlıklı beslenme gibi temel konulara yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir

Ailelerin parçalanmış aileler ve bunların çocuklar üzerinde ne düzeyde etkisi olduğuna ilişkin görüşleri analiz edildiğinde, ailelerin parçalanma gerekçeleri olarak, çoğunlukla ekonomik faktörler ve eşler arası iletişimsizlik üzerine vurgu yapılmaktadır. Bu parçalanmaya evlilik sürecindeki bilinçsizlik, diğer aile üyelerinin müdahaleci yaklaşımlarının etkili olduğu vurgulanmaktadır. Ailelerin parçalanmasının eşleri etkilemesi yanında en çok çocukları etkilediğine sıklıkla vurgu yapılmaktadır.

Parçalanmış aile çocuklarının bu sonuçtan hem eğitimsel hem de temel kişilik özellikleri bakımından çok ağır derecede etkilendiği vurgusu yapılmaktadır. Bu etkilenmenin etkisini azaltmak açısından ayrılmış eşlerin çocuklarının bu ayrılıktan daha az etkilenmeleri adına bir şekilde insani ilişki içerisine girmeleri gerektiğine ve ayrılmışta olsalar çocuklarının her türlü gelişimine karşı sorumluluk içerisinde davranmalarına da aynı sıklıkla vurgu yapılmaktadır.

Ayrıca parçalanmış ailelerin bu etkilenmelerden daha az zarar görmelerini sağlamak adına özellikle devletin hem ekonomik olarak hem de barınma ve diğer sosyal güvencelere ve buna dönük yasal düzenleme ve sosyal hizmetlere yer vermesi gerektiğine vurgu yapılmaktadır. Bu vurgu parçalanmış aile çocukları için çok daha yoğun bir sıklıkla ifade edilmektedir.

Ailelere dönük eğitim isteğini ortaya çıkaracak olması bakımından, aile kurumunu oluşturma ve korumaya dönük eğitim isteği öncelikli bir eğitim ihtiyacı olarak ortaya çıkmaktadır.

Aynı şekilde bir şekilde parçalanmış ailelerin ortaya çıkardığı sosyal, eğitsel, psikolojik ve ekonomik sorunlarla baş etme ve bunların giderilmesine dönük eğitim ihtiyacı ailelerce belirgin olarak ifade edilmektedir

Ailede eğitim konusunda nişanlı bireylerin eğitim ihtiyaçları

Eşlerin birbirlerini tanımalarını sağlayan programlar, çocuk bakımı ve eğitimi, ev temizliği ve yönetimi, cinsellik, eşler arası iletişim becerileri, çatışma yönetimi, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, dinleme becerileri konuları, duygularını olumlu

bir şekilde dışa vurumu, cinsel hayat, öfkenin kontrolü, iş ve ev yaşantısı etkileşimi, karı kocanın rolleri gibi konularda eğitim isteğinde oldukları görülmektedir. Aynı şekilde birçok nişanlı birey evlilik ve aile hayatı ile ilgili eğitimin mutlaka verilmesi konusunda kararlı görüş bildirmişlerdir.

ÖNERİLER

Araştırma sonuçlarına dayalı olarak ailelerin eğitim ihtiyaçlarına ilişkin öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

- Özellikle dar gelirli ailelerin eğitime katılma konusunda daha isteksiz oldukları gözlenmiştir. Bu anlamda dar gelirli ailelerin aile eğitimlerine katılmalarının teşvik edilerek sağlanması için düzenlenecek eğitimlerin bir yandan ailelerin aile yaşamına ilişkin konularda bilinçlendirilmesine yönelik olması, diğer yandan da aile üyelerine doğrudan veya dolaylı olarak gelir getirebilecek beceriler kazandırmaya yönelik olması gerektiği söylenebilir.
- Ailelerin eğitim aracı olarak en çok kullandıkları aracın televizyon olduğu ortaya çıkmıştır. Aileler doğrudan katılımlı kursları da katılımın yüksek olacağı eğitim yolları olarak görmektedirler. Buna karşılık internet ve bilgisayar aracılığıyla aile eğitimleri aileler tarafında çok az tercih edilmiştir. Bu anlamda ailelere yönelik eğitimlerin televizyon aracılığıyla veya doğrudan katılımlı kurslar aracılığıyla gerçekleştirilmesi gerektiği ön plana çıkmaktadır. Bilgisayar veya

internet her evde olmadığı ve kullanımı tüm aile üyeleri tarafından bilinmediği için aile eğitiminde daha az tercih edilmesi gerektiği ifade edilebilir.

- Eğitimlerin kuramsal değil uygulamaya dayalı olması gerektiği katılımcılar tarafından en sık vurgulanan konudur. Aynı şekilde eğitimlerin insanlara ne kazandıracağı da somut olarak ailelere açıklanmalıdır.
- Ailelerin katılımının daha kolay olması, daha az zaman harcanması, ailelere ek bir mali yük getirmemesi ve yerel ihtiyaçlara yönelik olması açısından eğitimlerin yerel düzeyde olması gerektiği katılımcılar tarafından vurgulanmalıdır.
- Ailelerin eğitimine ilişkin olarak vurgulanan noktalardan biri de eğitimlerin devlet tarafından yapılmasının yanı sıra gönüllü kuruluşlar, dernekler, vakıflar ve sendikalar tarafından da yapılması gerektiğidir.
- Öğrenim görmemiş veya öğrenim düzeyi düşük olan aile üyelerinin eğitim alma konusunda nasıl teşvik edilebilecekleri ve eğitime katılmalarının nasıl sağlanacağına ilişkin yöntemler geliştirilmelidir.
- Geliştirilecek aile eğitimi programları ve düzenlenecek eğitimler farklı öğrenim düzeylerindeki bireylerin ihtiyaçlarına göre çeşitlendirilmelidir.
- Ailelerin gelir düzeylerine göre yeterlik düzeyleri ve eğitim ihtiyaçları farklılaştığından geliştirilecek aile eğitimi programları ve düzenlenecek eğitimler de ailelerin gelir düzeylerine göre farklılaştırılmalıdır.
- Kırsal kesimlerdeki ailelerin hem kendilerini aile eğitimine ilişkin konularda daha yetersiz gördükleri hem de eğitimlere katılma konusunda daha istekli oldukları görülmektedir. Kırsal kesimlerdeki ailelerin eğitim konusundaki bu istekliliği onlara yönelik aile eğitim programları düzenlenerek değerlendirilmelidir.
- Bekâr ve sözlü/nişanlı olan katılımcılar aile eğitimine ilişkin konularda yetersiz olduklarını belirtmekle birlikte bu konuda eğitim almaya da en istekli grup olarak gözükmektedirler. Evlenme hazırlığındaki bireylerin aile kurmada bir çok açıdan çok ciddi sorunlar yaşadığı görülmektedir. Bu anlamda aile eğitimine

yönelik geliştirilecek eğitim programlarından ve eğitim uygulamalarında bekâr veya evlenme hazırlığındaki bireylere yönelik modüllerin hazırlanması ve hatta bunlara ağırlık verilmesi gerektiği söylenebilir. Bekâr ve evlenme hazırlığındaki bireylerin eğitim ihtiyaçlarının daha çok aile ekonomisi ve aile sağlığı konularında ön plana çıktığı görülmektedir.

- Aile yaşam dönemlerine göre "evlilik öncesi, yeni evli ve farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik dönemlerindeki" aile fertleri, ekonomiye ilişkin konuların büyük bölümünde kendilerini diğer gruplara göre daha yetersiz görmektedirler. Bu anlamda geliştirilecek eğitim programlarında aile yaşam dönemleri dikkate alınmalı ve özellikle "evlilik öncesi", "yeni evli" ve "farklı gelişim dönemlerinde çocuklu evlilik" durumundaki aile bireylerinin ihtiyaçları dikkate alınarak eğitimlere katılmaları teşvik edilmelidir.

- Parçalanmış ailelerin boşanma sonrası çok ciddi ekonomik sorunlarla karşı karşıya olduğu görülmektedir. Özellikle boşanmalardan sonra çocuk bakımını üstlenen anneler oldukça ciddi ekonomik sıkıntılarla adeta boğuşmaktadırlar. Bu anlamda parçalanmış aile üyelerine yönelik bir uyum eğitimi oldukça yararlı olabilir.

- Aile ekonomisine ilişkin olarak katılımcıların görüşlerine göre ailelerin en büyük sorunu aşırı tüketim, lüks talepler ve kredi kartı kullanımıdır. İnsanların artık lüks ile ihtiyaç arasındaki ayrımı yapamaz duruma geldikleri belirtilmektedir. Aile ekonomisi açısından ikinci büyük sorun kredi kartlarının aşırı ve bilinçsiz kullanımıdır. Aile eğitimine yönelik programlarda ve eğitimlerde bu konulara öncelik verilmesi gereklidir.

- Reklamların ve televizyonun tüketimi teşvik etmesi ailelerin en önemli sorunlarından biridir. Bu durum ailelerin medya okuryazarlığı ve reklamların ve TV'nin tüketimi teşvik etmesi gibi olumsuz etkileri konusunda insanları bilinçlendirilmesine yönelik eğitimlerin gerekliliğini daha da artırmaktadır. Bu anlamda bir insanın kişisel tutumlarıyla ve alışkanlıklarıyla reklamların olumsuz etkilerinden kendilerini koruması oldukça zordur. Bu konuda verilecek bir eği-

timle aileler TV ve reklamların olumsuz etkileri hakkında bilgilendirilerek daha temkinli ve bilinçli olmaları sağlanabilir.

- Burada özellikle vurgulanması gereken bir nokta da ülkemizde son yıllarda yaygınlaşan büyük alış veriş merkezlerinin insanların tüketim alışkanlıklarını değiştirdiğidir. Katılımcılar büyük alış veriş merkezlerinin insanları daha fazla tüketime yönlendirdiği görüşündedirler. Bilinçli alış veriş konusunda ailelerin eğitilmesi kaçınılmaz bir ihtiyaç olarak ön plana çıkmaktadır.
- Aile kuracak olan bireylere yönelik olarak aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (ailenin korunmasına dair nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb.), konusunda eğitim programlarına ağırlık verilmelidir.
- Aile içi şiddetin önlenmesine, özellikle kadınlara yönelik eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Bu konuda düzenlenecek eğitim programlarının kolaylıkla ulaşılabilen araçlarla yapılması (radyo, TV vb.) gerekmektedir.
- Öncelikle ailelerinde engelli birey olanlara yönelik, engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konularında eğitim programları düzenlenmelidir.
- Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar ve çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler (çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi vb.) konularında özellikle alt gelir grubundaki bireylere yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.
- Aile üyelerini ilgilendiren yasal düzenlemeler konusunda aile üyelerinin yardım alabilecekleri ve kolayca ulaşabilecekleri (örn, telefon hizmeti, yerel yönetimler bünyesinde oluşturulacak merkezler vb.) danışma merkezleri kurulmalıdır.
- Aile üyelerini ilgilendiren yasal düzenlemeler ve aile üyelerinin hak ve sorumlulukları konusunda medya kanalıyla bilgilendirme faaliyetlerinin yapılması daha fazla yarar sağlayacaktır.

- Aileyi ilgilendiren hukuk konularında kamu kurumları tarafından yapılan mevzuat değişikliklerinin medya aracılığı ile duyurulması aile üyelerinin hukuki açıdan bilgilenmelerini sağlayacaktır.
- Kanun metinlerinin kendine özgü bir dili olmasına bağlı olarak açık ve herkesin anlayacağı bir dille yazılmamış olması insanların yasal konularla ilgili hak ve sorumluluklarını öğrenmelerinde önemli bir sorun yaratmaktadır. Bu nedenle kanun metinlerinin herkesin anlayacağı bir dille ifade edilmesinin sağlanması önemli görülmektedir.
- Aile kuracak olan bireylere yönelik aile kurumunu ilgilendiren sağlık konusu ile ilgili doğum öncesi anne sağlığı; bulaşıcı hastalıklar; bebek bakımı; ev ortamının hijyeni (temizliği); sağlıklı beslenme; doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması); yaşlı bakımı; hasta bakımı; ağız ve diş sağlığı; bulaşıcı hastalıklar; ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma); kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti; zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme; ile yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar) ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma" konusunda eğitim programlarına ağırlık verilmelidir.
- Sağlık konusunda özellikle kadınlara doğum öncesi (hamilelik dönemi); anne sağlığı; bulaşıcı hastalıklar; bebek bakım; ev ortamının hijyeni (temizliği); sağlıklı beslenme; doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması); yaşlı bakımı; hasta bakımı; ağız ve diş sağlığı; bulaşıcı hastalıklar; ilk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinden yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma); kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti eğitim programlarının düzenlenmesi gerekmektedir. Bu konuda düzenlenecek eğitim programlarının kolaylıkla ulaşılabilen araçlarla yapılması (radyo, TV vb.) gerekmektedir.
- Engelli bakımı konusunda erkek ve kadınlara yönelik eğitim programları düzenlenmelidir.

- Ev hanımlarına yönelik, ev ortamımın hijyeni ve sağlığı konusunda eğitim programları düzenlenmelidir.
- Aile üyelerine ilaç tüketimine yönelik eğitim programları düzenlemelidir.
- Ailelerin ruh sağlığının korunması konusu üzerine eğitim programları düzenlenmedir.
- Evlenme hazırlığındaki adaylara yönelik eğitim programlarında başta çatışma yönetimi ve dinleme becerileri olmak üzere aile içi iletişim, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, anne baba eğitimi gibi konulara yer verilmesi gereklidir.

KAYNAKÇA VE EKLER

KAYNAKÇA

Aile Araştırma Kurumu. (1998). *III. Aile Şûrası Kararları*. 10 Kasım 2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.aile.gov.tr/images/sura/aile3.pdf

Aile Araştırma Kurumu. (2002). *2001 Yılı Aile Raporu*. (Yayına haz. İ. Çayboylu). Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Aktaş, D. (2001) *Türkiye'de Anne-Çocuk Sağlığı Eğitimde Televizyonun Yeri ve Önemi.* Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Aktaş, Y. (1997). Çalışan Annelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Okulöncesi Eğitim Kurumlarının Önemi, *10. Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri* içinde (ss. 237-248). İstanbul: Ya-Pa.

Arlı, M. ve Nazik, M. H.. (1998). Ailelerin Süpermarketlerden Alışveriş Yapma Davranışları. *Kooperatifçilik Dergisi, 120,* 19- 28.

ASAGEM (2009). *Çocuklara Yönelik Programlar ve Bu Programlarda Yayımlanan Reklamların İçerik Analizi Araştırması.* Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları.

ASAGEM. (2007a). *Almanya'da Yaşayan Türklerin Aile Yaşam Dönemi ve Sorunları Araştırması*. Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ASAGEM. (2007b). *Üniversite Son Sınıf Öğrencilerinin Evliliğin Kuruluşuna İlişkin Görüş ve Düşünceleri*. Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ASAGEM. (2008a). *Ailede Çocuk Eğitimi*. Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ASAGEM. (2008b). *V. Aile Şûrası: Aile Destek Hizmetleri.* Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ASAGEM. (2008c). *Aile Destek Hizmetlerinin Değerlendirilmesi ve Kalite Standartlarının Geliştirilmesi*. Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

ASAGEM. (2008d). *4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunun ve Uygulamalarının Değerlendirilmesi Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Ata, S. (1988). *Kırsal Bölgede Kazalar Konulu Epidemiyolojik Bir Çalışma*. Uzmanlık tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Ayaz, S. ve Efe, Ş. Y. (2007). Ankara Kalesi Bölgesinde Yasayan Kadınların Yeni Türk Medeni Kanunu, yeni Türk Ceza Kanunu ve Ailenin Korunmasına Dair Kanunun kadın sağlığı ile ilgili bölümlerine ilişkin bilgi düzeyleri. *Türkiye Klinikleri Tıp Etiği-Hukuku-Tarihi Dergisi.* 15, 69-80.

Ayçiçeği, A. (1993). *The Effect of the Mother Training Program*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Aydın, M.Z. (2008). Çocuğun Eğitiminde Ailenin Önemi. ASAGEM, *V. Aile Şurası: Aile Destek Hizmetleri Bildirileri* içinde (s, 100). Ankara: T.C.Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social-Cognitive Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.

Basic Education Coalition. (2009). Basic Education Coalition Website. 25.04.2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.basiced.org/

Bayazıt, A. (2002). *Kadın Tüketicilerin Bazı Dayanıklı Tüketim Mallarını Satın Alma ve Kullanma Davranışları*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Bayraktar, E. (1987). *Ailelerin enerji kullanımına ilişkin bilgi tutum ve davranışlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Bayraktar, M. (1990). Tüketici ve Kredili Alışveriş. *Ekonomide Ankara*, 30, 12-13.

Becker, H. J. (2001). *How are Teachers Using Computers in İnstruction*. Paper presented at the Annual Meeting of the American Educational Research Association, Seattle.

Berger, J. (2002). *Görme biçimleri*. (Çev. Yurdanur Salman). İstanbul: Metis.

Bergman, F. (1990). *Needs Assessment for Parent Education*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul.

Bilen, M.(1995). *Sağlıklı İnsan İlişkileri,* (Geliştirilmiş Beşinci Baskı). Ankara: Armoni.

Bilgin, R. (2009). Diyarbakır'da Sokakta Çalışan Çocuklar Üzerine Sosyolojik Bir Araştırma. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(27), 232-244. 25.10.2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.e-sosder.com/dergi/27232-244.pdf

Bogdan, R. C. ve Biklen, S. K. (1998). *Qualitative Research for Education*. Boston: Allyn and Bacon.

Canpolat, T. (2001). *Öğretmen-Aile İşbirliği İle Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Cemalcılar, İ. (1994). *Pazarlama: Kavramlar, Kararlar*. İstanbul: Beta.

Cılga, İ. (1989). *Korunmaya Muhtaç Gençlerin Sorunları ve Yetiştirme Yurtları*. Ankara: Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı.

Cılga, İ. (2001). Demokrasi, İnsan Hakları Kültürü ve Çocuk Hakları, *Milli Eğitim Dergisi*, 151. 25.10.2009 tarihinde erişilmiştir: http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/151/cilga.htm

Conger, J. A. (1998). Qualitative Research as the Cornersatone Methodology for Understanding Leadership. *The Leadership Qurterly*, 9, 107-121.

Cuban, L. (2001). *Oversold and Underused: Computers in the Classroom.* Cambridge, MA: Harvard University.

Çağdaş, A. (1997). *İletişim Dilinin 4–5 Yaş Çocuklarının Sosyal Gelişimine Etkileri.* Yayınlanmamış doktora tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

Çağdaş, A. ve Seçer, Z. (2004). *Anne-Baba Eğitimi*. Konya: Eğitim Kitabevi.

Çakıcı, S. (2006). *Alt ve Üst Sosyoekonomik Düzeydeki Ailelerin Aile İşlevlerinin, Anne-Çocuk İlişkilerinin ve Aile İşlevlerinin Anne-Çocuk İlişkilerine Etkisinin İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Çiftçi, A. (2008). Ailedeki yaşlı bireyler. ASAGEM, *V. Aile Şurası: Aile Destek Hizmetleri Bildirileri* içinde (222). Ankara: T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Çivitçi, N., Çivitçi, A. ve Fiyakalı, C. (2009). Anne-Babası Boşanmış Olan Ergenlerde Yalnızlık ve Yaşam Doyumu. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimi, 9*(2), 513-525.

Çoban, A. İ., (2009). Adölesan Evlilikleri. *Aile ve Toplum*, *4*(16), 37-50.

Demirel, Ö. (2007) *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Program Geliştirme*. (10. Basım). Ankara: PegemA.

Domenechrodrıłguez, M., Donovıck, M.S., Crowley S. (2009). Parenting Styles in a Cultural Context: Observations of ''Protective Parenting'in First Generation Latinos. *Family Process*, *48*(2), 195-210.

Dubow, E. F., Boxer, P. ve Huesmann, L. R. (2009). Long-term Effects of Parents' Education on Children's Educational and Occupational Success: Mediation by Family Interactions, Child Aggression, and Teenage Aspirations. *Merrill-Palmer Quarterly*. *55*(3), 224-249. 1 Aralık 2009 tarihinde erişilmiştir: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3749/is_200907/ai_n32127511/

Duyan, G. C. (2000). *Aile İşlevleri İle Ailenin Sosyal, Demografik ve Ekonomik Nitelikleri ve Yasam Döngüsü Arasındaki İlişkiler.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara

Elden, M. (2003). *Reklâm Yazarlığı.* İstanbul: İletişim.

Elden, M. ve Ulukök, Ö. (2006). Çocuklara Yönelik Reklamlarda Denetim ve Etik. *Küresel İletişim Dergisi, 2,* 21–23.

Ercan, S. (1993). *The Short-Term Effects of the Home İntervention Program on the Cognitive Development of Children*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul

Erçelep, H. (1996). Aile ve Eğitim Family and Education. *PAÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*. l, 60-64.

Ergün, C. (2003). *Sağlıklı Beslenme Kavramı ve Tüketici Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erol, M. (1992) *Geniş Aileden Çekirdek Aileye Geçiş Sürecinde Aile İçi İlişkilerde Meydana Gelen Değişmelerin Aile Üyeleri Üzerindeki Etkileri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Eröz, M. (1982). *İktisat Sosyolojisine Başlangıç,* (3. Baskı). İstanbul: Filiz Kitabevi.

Ersan, O. (2006). *Tüketim Toplumunda Mekânsal Örgütlenme, Alışveriş Merkezleri Üzerine Bir İnceleme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İzmir.

Ersoy, Y. ve Arpacı F. (2003). Halk Eğitimi Merkezi Kurslarına Devam Eden Ev Kadınlarının Tüketici Hakları Konusunda Bilgi Düzeyleri ve Tüketim Davranışları Üzerine Bir Araştırma. *Milli Eğitim Dergisi*, 157. 25.10.2009 tarihinde erişilmiştir: http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/157/ersoy.htm

Fidan, F. (2005). *"Evlilik Kariyeri Öldürüyor Mu? Yaklaşımlar, Değerlendirmeler, Algılamalar."* Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Tartışma Metinleri. Cilt:2.

Giddens, A. (2000) *Sosyoloji,* (Çev. H. Özel ve C. Güzel). Ankara: Ayraç.

Gökçe, B. (1996). *Türkiye'nin Toplumsal Yapısı ve Toplumsal Kurumlar*. Ankara: Savaş.

Gülerce, A. (1996). *Türkiye'de Ailelerin Psikolojik Örüntüleri*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi.

Güngen, Y., Tokyürek, Ş. ve Şanlı, N. (2008). *Ev ve Ailede Yaşam Yönetimi*. Ankara: PegemA.

Güzel, Ş. (2006). *Dört Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Aile Eğitimine Yönelik İhtiyaç Duydukları Konuların Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.

Hatiboğlu, Z. (1993). *Temel Pazarlama.* İstanbul: Beta.

Hayta, A. (2008). *Ailelerin Tasarruf ve Yatırım Eğilimlerinin İncelenmesi*. Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi, *16*(2), 345–358. 24.8.2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.kefdergi.com/pdf/cilt16_no2_2008Ekim/345-358.pdf

Hayta, A. B. (2006). *Tüketici Haklarının Tüketici Eğitimindeki Rolü*. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 26*(3), 239-250.

Hill, R. ve Hansen, D.H. (1962). Families in Disaster. Baker, G.W. & Chapman, D.W. (Eds.), *Man and Society in Disaster,* içinde (ss. 185-221). New York: Basic Books.

Isıktaç, Y. (2003). *Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Argümanlarının Hukuk Uygulamasında Kullanılma Olanakları*. H. Ökçesiz (Der.), Hukuk Felsefesi ve Sosyolojisi Arkivi İçinde (ss. 127-135). İstanbul: İstanbul Barosu.

Işık, B. (2006). *Ailenin Örgütsel ve Yapısal Niteliğinin 60-72 Aylık Çocukların Sosyal-Duygusal Uyum Düzeyine Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.

Kanisberg, J. ve Levant, R.(1988). *Parental Attitudes and Children's Self-Concept and Bahavior Following Parent's Prticipation in Parent Training Groups*. Journal of Community Psychology, 16, 152-154.

Karapazar, Y. (1993). *Cinsiyet Farklarının Tüketicilerin Yaşam Biçimlerine Etkisi*. Pazarlama Dünyası, Mayıs-Haziran, 28-29.

Karataş, K. (2001). *Toplumsal Değişme ve Aile*. Toplum ve Sosyal Hizmet, *12*(2), 87-96.

Karataş, K., vd. (2002). *Göç ve Kentsel Yaşama Uyum Sorunları*. ASAGEM, 2001 Yılı Aile Raporu içinde (ss. 87-148). Ankara: TC Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı.

Kesicioğlu, O. S., Alisinanoğlu, F. (2009). *Ebeveynlerin Okul Öncesi Dönemdeki Çocuklarına (60-72 Ay) Yaşattıkları Doğal Çevre Deneyimlerinin İncelenmesi*. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 8*(29), 1-14. 24.8.2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.e-sosder.com/?sayfa=ozet&no=542

Kırış, F. (1988). *Televizyonda Yayınlanan Kısa Süreli Sağlık Eğitimi Programlarının Ankara'daki Gecekondu Kadınlarının Davranışlarına Etkisine İlişkin Bazı Faktörler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Kongar, E. (1998). *21. Yüzyılda Türkiye 2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*. (13. Basım). İstanbul: Remzi.

Koptagel-İlal, G. (1991). *Değişen Toplumda ve Türkiye'de Aile*. İstanbul: Yaprak.

Koşar, G. N. (1992). *Sosyal Hizmetlerde Aile ve Çocuk Refahı Alanı*. (2.Baskı). Ankara.

Köknel, Ö. (1999). *Günlük Hayatta Ruh Sağlığı*. İstanbul: Alfa.

Kuzu, A., vd. (2008). *İnternet Kullanımı ve Aile.* Ankara: TC Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Lidz, T. (1980). *The Family and The Development of The İndividual*. C.K. Hoffling & J.M. Lewis (Ed.), The Family: Evaluation and Treatment içinde (ss. 51–54). New York: Brunner & Mazel.

Maciver, J. ve M. Page. (1965). *Society.* London: Mc Millan.

Mazlum, M. (1999). *Tüketici Haklarını Nasıl Koruyabiliriz*? Pazarlama Dünyası Dergisi*, 1*(25), 9-11.

MEB. (2008). *İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programı (4–8. sınıflar)*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

Myers, R. (1996) *Hayatta Kalan On İki*. (Çev. R. A. Bakay ve E. Ünlü,). Ankara: Anne Çocuk Eğitim Vakfı.

Nazik, M. H. ve Şanlıer, N. (2001). Ailelerin Tüketim Davranışlarına Reklamların Etkisi. *Standart Dergisi, 40*(476), 80-87.

Nirun, N. (1994). *Sistematik Sosyoloji Yönünden Aile Ve Kültür*. Ankara: A.K.M.

Ömeroğlu, E. (1992). 0-3 *Yaş Erken Çocukluk Eğitim Araştırma Projesi* 1988-1992. Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Dergisi, (13), 103-105

Özçelik, H. (2006). *Gebelerin Bebek Bakımına İlişkin Bilgi Düzeylerinin Belirlenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Özdemir, Ş., Vatandaş, C. ve Torlak, Ö. (2009). *Sosyal Problemleri Çözmede Aile Yaşam Döngüsünün* (AYD) önemi. *Aile ve Toplum*, *4*(16), 7-18.

Öztop, H. ve Telsiz, M (1998). *Anababa Eğitimi*. Eğitim ve Bilim, *22*(110), 3-6.

Punch, K. F. (2005). *Introduction to Social Research–Quantitative & Qualitative Approaches*. London: Sage.

Rutherford, P. (2000). *Yeni İkonalar: Televizyonda Reklam Sanatı*. (Çev. M. K. Gerçeker). İstanbul: Yapı Kredi.

Sabatelli, R. ve S. Bartle. (1995). *Survey Approaches to the Assessment of Family Functioning: Conceptual, Operational and Analytical Issues*. *Journal of Marriage and Family, 57*(4), 1025-39.

Sağlam, F. (1998). *Şişmanlığın Düzeltilmesinin Olumlu ve Olumsuz Yönleri*. Sendrom, *10*(3), 60-65.

Sayın, Ö. (1987). *Aile İçi İlişkilerin Toplum ve Birey Boyutunda Çözümlenmesi*. Aile Araştırma Kurumu, Aile Yazıları: Evlilik Kurumu ve İlişkileri içinde (ss. 532–547). Ankara: Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu.

Scarr, S. ve McCartney, K. (1988). *Far from Home: An Experimental Evaluation of the Mother-Child Home Program in Bermuda.* Child Development, *59*(3), 531-543.

Selimoğlu, Ö. (2006). *Tüketicilerin Tüketim Harcamaları, Tüketici Kredisi ve Kredi Kartı Kullanım Durumları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Somyürek, İ. (2000). *İlkyardım Ders Kitabı*. Ankara: Somgür.

Sürücüoğlu, M. S. (1999). *Beslenme ve Sağlığımız.* Standart, *38*(448), 40–51.

Şahin, F. ve Duman, N. (2005). "*Güçler Perspektifi Açısından Ailelerde Gerçekleştirilen Sosyal Hizmet Uygulamaları.*" Aile Danışmanlığı El Kitabı. Ç. Arıkan, A.M.Aktaş, S.İL, V.Işıkhan, F. Şahin ve N Duman. Ankara: Matus Basımevi 2005

Şimşek, A. (2009). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Nobel.

Taşdemir, M. (2009) *İlköğretimde Değerler Eğitimi ve Bu Değerlerin Alevi-Bektaşi Değerleri İle İlişkiliği*. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Velî Araştırma Dergisi, 51, 295-326.

Taylan, H. H. (2003). *Köy Ailesinde Aile İçi İlişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Konya.

TED. (2008). *80. Yıl Uluslararası Eğitim Forumu: Eğitim Hakkı ve Gelecek Perspektifleri.* Ankara: Türk Eğitim Derneği.

Tönnies, F. (2002). *Community and Soceity*. New York: Dover.

TÜİK. (2006). *Aile Yaşam Dönemi Araştırması 2006*. Ankara: T.C Başbakanlık Türkiye İstatistik Kurumu.

TÜİK. (2009). *2009 Yılı Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması Sonuçları*. 1 Kasım 2009 tarihinde erişilmiştir: http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=4104

Türkoğlu, A.(1997). *Başarıyı Artırmak İçin Etkili Ders Çalışma Yöntemleri*. Yaşadıkça Eğitim, 55.

Ulusavaş, M. (1991). *Eğitimde Nitelik Geliştirmede Devlet Okul Yöneticisi ve Anababaların Eğitim Rolleri.* Eğitimde Arayışlar I. Sempozyumu içinde (s, 380). İstanbul: Kültür Koleji.

Uyanık, D., S. Doğan. "*Kız Çocukları Açısından Erken Yaş Evliliği" Araştırma Sempozyumu* (s, 1). 23–25 Kasım, Ankara:1998. http://www.die.gov.tr/tkba/paper1_1.pdf

Varış, F. (1988). *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi.

Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler*. Ankara: Alkım Kitapçılık.

Wechselberg, K. ve Puyn, U. (1999). *Anne ve Çocuk.* (8. Basım). (Çev. E. Kınalıbay), İstanbul: Remzi.

Wilson, R. A. (1993). *The Importance of Environmental Education At the Early Childhood Level*. International Journal of Environmental Education and information, *12*(1), 15-24.

Yaman, M. (1988). *Farklı Sosyo-Ekonomik Bölgelerde Yaşayan Ailelerin Hazır Gıda Tüketimlerine Reklâmların Etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

Yasak, (1990). *Televizyon Reklamlarının Halkın Tüketim Eğitimine Etkisi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.

Yavuzer, H. (1993). *Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (1994). *Çocuk ve Suç*. 7. Baskı, İstanbul: Remzi.

Yavuzer, H. (1996). *Ana-Baba ve Çocuk***.** 9. Basım, İstanbul: Remzi.

Yıldırım, A. Şimşek, H. (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin.

Yörükoğlu, A. (1983). *Değişen Toplumda Aile ve Çocuk*, Ankara: Aydın Kitabevi.

Yörükoğlu, A. (2004). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür.

Zeynep, A. (1999). *Aile Bilinci*. İstanbul: Denge.

EKLER

EK - 1

TÜRKİYE'DE AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI ARAŞTIRMASI

ANKET FORMU

Değerli katılımcı;
Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yaptırılan bu araştırmanın amacı Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Sağlayacağınız katkı ailele-rin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve söz konusu ih-tiyaçların karşılanması için önemli bir veri oluşturacaktır. Araştırma çerçevesinde bizimle paylaştığınız bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız ve sorularımızı cevapladığınız için şimdiden teşekkür ederiz.

T.C.
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü

BÖLÜM 1. AİLELERE İLİŞKİN BİLGİLER

1	Anketin cevaplayan kişinin cinsiyeti: ( ) Kadın ( ) Erkek	2	Yaşınız:.....
3	**Ailenizin ortalama aylık geliri**:.....		

4	Öğrenim durumunuz?	5	Mesleğiniz?
1 ( )	Okur- yazar değil	1 ( )	Ev hanımı
2 ( )	Okur- yazar	2 ( )	İşsiz
3 ( )	İlköğrenim mezunu (İlkokul, ortaokul)	3 ( )	Memur
4 ( )	Ortaöğrenim mezunu (Lise, Meslek Lisesi vb.)	4 ( )	İşçi
5 ( )	Yüksekokul (2-3 yılık)	5 ( )	Serbest meslek
6 ( )	Fakülte(4-5 yıllık)	6 ( )	Çiftçi
7 ( )	Lisansüstü (yüksek lisans-doktora)	7 ( )	Diğer.....

6	Medeni haliniz	7	(Evli ise) Evlilik süresi
1 ( )	Bekâr	1 ( )	1 yıldan az
2 ( )	Evli	2 ( )	1-5 yıl
3 ( )	Boşanmış	3 ( )	6-10 yıl
4 ( )	Sözlü/Nişanlı	4 ( )	11-15 yıl
5 ( )	Eşi vefat etmiş	5 ( )	16 yıl ve üzeri
6 ( )	Birlikte yaşayan		

8	Yaşadığınız aile tipi aşağıdakilerden hangisine giriyor?	9	Aile yapınız aşağıdakilerden hangisine giriyor?
1 ( )	Çekirdek aile	1 ( )	Evlilik öncesi (bekar, nişanlı, birlikte yaşayanlar, vb.) **(Madde 11'e geçiniz)**
2 ( )	Geniş aile	2 ( )	Yeni evli (yaş önemli değil-genç veya yaşlı olabilir, çocuksuz) **(Madde 11'e geçiniz)**
3 ( )	Parçalanmış aile (Ölüm, boşanma, ayrı yaşama gibi nedenlerle eşlerden birinin ya da her ikisinin bulunmadığı aile tipi-dir.)	3 ( )	Küçük çocuklu evlilik (anne baba yaşı önemli değil, çocuğun yaşı önemli)
4 ( )	Tek kişilik hane	4 ( )	Farklı gelişim düzeylerinde çocuklu evlilik (küçük, ergen, yetişkin çocuklara sahip aile)
5 ( )	Öğrenci-işçilerden oluşan hane	5 ( )	Çocuksuz orya yaşlı ya da yaşlı evlilik (çocuksuz orta yaşlı ve yaşlı aileler, çocukları olan ancak evlenme, iş vb. nedenlerle anne babanın ya-nından ayrılmış aileler)

10	Çocuğunuz varsa yaşı, sayısı ve cinsiyetini belirtir misiniz? *(Çocuk yoksa bu 11. soruya geçiniz)*		
Yaşı	1.Çocuk	2. Çocuk	3. Çocuk
0-2 Yaş	E( ) K( )	E( ) K( )	E( ) K( )
3-6 yaş	E( ) K( )	E( ) K( )	E( ) K( )
7-12 yaş	E( ) K( )	E( ) K( )	E( ) K( )
13-18 yaş	E( ) K( )	E( ) K( )	E( ) K( )
19 yaş ve üzeri	E( ) K( )	E( ) K( )	E( ) K( )

11	Evde (bebek veya küçük çocuklar dışında) sürekli bakıma muhtaç/hasta veya engelli çocuk/aile bireyi var mı?
1( ) Hayır **(13. soruya geçiniz)**	2( ) Evet

12	Cevap evet ise, engel türü
1 (	Fiziksel engelli
2 (	İşitme engelli
3 (	Görme engelli
4 (	Zihinsel engelli
5 (	Çoklu Engelli (Birden fazla engeli olan)
6 (	Süreğen (sürekli) hastalık
7 (	Bakıma muhtaç yaşlı

13	Aile eğitimi konusunda herhangi bir eğitim kursuna vb. katıldınız mı?
1 ( )	Evet, katıldım
2 ( )	Hayır, katılmadım

BÖLÜM 2. AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARININ BELİRLENMESİNE İLİŞKİN İFADELER							
Aşağıda ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen belirtilen her bir ifadeye katılım düzeyinizi belirtiniz.		**A. Kendinizi yeterli hissediyor musunuz?**			**B. Bu konuda verilecek bir eğitime katılmak ister misiniz?**		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Hayır	Kararsızım
1.	Çocukların istenmeyen davranışlarını önleme ve kontrolü konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
2.	Çocuk gelişimi konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
3.	Çocuğun meslek seçimine yardım etme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
4.	Dini değerler /aile bireylerinin din eğitimi konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
5.	Çocukların cinsel eğitimi konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
6.	Engelli ve bakıma muhtaç bireylerle ilişkiler konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
7.	Deprem, sel, yangın vb. doğal afetlerden korunma ve güvenlik konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
8.	Aile bireylerinin kişisel gelişimi (yabancı bir dil öğrenme, güzel konuşma, beden dilini kullanma, sanatsal bir beceri kazanma gibi) konularında	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
9.	Çocuğun okul dışı zamanlarının etkili kullanımı (boş zamanların değerlendirilmesi-hobiler) konusunda)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
10.	Çocuğun okul çalışmalarının evde desteklenmesi konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
11.	Çocuk bakımıyla ilgili eşlerin sorumlulukları	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
12.	Akrabaların evlilik ilişkisine olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
13.	Ailede görev dağılımı, ev işlerinin paylaşılması konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
14.	Ailede birlikte kaliteli zaman geçirme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
15.	Çocukların sağlıklı arkadaşlık kurmaları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
16.	Eşle sağlıklı iletişim kurabilme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
17.	Kardeşler (çocuklar) arası iletişime yardımcı olma konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
18.	Aile yakınlarıyla sağlıklı iletişim kurma konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
19.	Aile bireylerini incitip üzebilecek iletişim hatalarının farkında olma konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
20.	Çatışma yönetimi (sorun veya anlaşmazlıkları kavga	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)

	etmeden veya tartışmaya girmeden çözme ve uzlaşma) konusunda						
21.	Öfke kontrolü (duyguları olumlu bir şekilde ifade edebilme)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
22.	Aile içi dinleme becerisi (sorunları, düşünceleri paylaşmak) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
Aşağıda ailelerin eğitim ihtiyaçlarının belirlenmesine ilişkin bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen belirtilen her bir ifadeye katılım düzeyinizi belirtiniz.		**A. Kendinizi yeterli hissediyor musunuz?**			**B. Bu konuda verilecek bir eğitime katılmak ister misiniz?**		
		Evet	Kısmen	Hayır	Evet	Hayır	Kararsızım
23.	Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumlu ve olumsuz etkileri konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
24.	Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
25.	Medyadan bilgi ve haber kaynağı olarak yararlanma konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
26.	Bilgisayar bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
27.	TV bağımlılığı ile baş edebilme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
28.	Aile kurumunu ilgilendiren yasal düzenlemeler (Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve nikâh, miras, boşanma, evlilik sözleşmesi, veraset ilamı verme vb. ile ilgili yasal düzenlemeler) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
29.	Tüketici hakları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
30.	Ailelere yönelik resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
31.	Sosyal güvenlikle ilgili hak ve sorumluluklar konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
32.	Engellilerin yasal hakları ve imtiyazları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
33.	Engelli yakınlarının yasal hak ve sorumlulukları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
34.	Çocuğun istismar ve ihmale karşı korunması ile ilgili yasal düzenlemeler konusunda (Çocuk işçiler, dilencilik, zorla çocuk yaşta evlilik, eğitim hakkının engellenmesi, vb. konulardaki yasal düzenlemeler)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
35.	Ev sahibi ve kiracıların hak ve yükümlülükleri konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
36.	İnsan hakları ve temel özgürlükler konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
37.	Aile içi şiddetin önlenmesi ve hukuki koruma tedbirleri konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
38.	Vergiler ile ilgili hak ve yükümlülükler konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
39.	Doğum öncesi (hamilelik dönemi) anne sağlığı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
40.	Bulaşıcı hastalıklar konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
41.	Bebek bakımı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)

42.	Ev ortamının hijyeni (temizliği) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
43.	Sağlıklı beslenme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
44.	Doğum kontrol yöntemleri (aile planlaması) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
45.	Engelli birey bakımı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
46.	Yaşlı bakımı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
47.	Hasta bakımı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
48.	Ağız ve diş sağlığı konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
49.	İlk yardım ve acil durumlarda sağlık hizmetlerinde yararlanma (acil servise gitme, ambulans çağırma)	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
50.	Kazalara karşı ev ve işyeri emniyeti konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
51.	Zararlı madde (sigara, alkol, uyuşturucu vb.) bağımlılığını önleme konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
52.	Cinsel sağlık sorunları konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
53.	Psikolojik (ruhsal) sorunlar konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
54.	Yaşam dönemlerine göre sağlık sorunları (erkeklerde ilerleyen yaşlarda prostat, kadınlarda menopoz gibi sorunlar ve kanser ve kalp rahatsızlıklarından korunma) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
55.	Bilinçli alış-veriş konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
56.	Aile bütçesinin yönetimi (Gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
57.	Gelirlerin tasarrufu ve yatırım konularında	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
58.	Bilinçli borçlanma (kredi kartı-konut kredisi-tüketici kredisi) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
59.	Sigortalı yaşam (Hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko) konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)
60.	Enerji tasarrufu konusunda	(1)	(2)	(3)	(1)	(2)	(3)

61	**Aile yaşamı ile ilgili bir konuda bilgiye ihtiyacınız olduğunda aşağıdaki kaynaklara başvurma sıklığınız hangi düzeydedir?**	Her Zaman	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir Zaman
1	İnternetten araştırırım	(4)	(3)	(2)	(1)
2	Gazetelerin ilgili sayfalarından araştırırım	(4)	(3)	(2)	(1)
3	Dergi, kitap vb. kaynaklara başvururum	(4)	(3)	(2)	(1)
4	Televizyon programlarını izlerim	(4)	(3)	(2)	(1)
5	Arkadaşlara, akrabalara veya komşulara danışırım.	(4)	(3)	(2)	(1)
6	Kendi bilgi ve deneyimlerimle yetinirim	(4)	(3)	(2)	(1)
7	Uzmanlardan bilgi almaya çalışırım (örneğin sağlıkla ilgiliyse doktora, eğitimle ilgiliyse öğretmenlere vb.)	(4)	(3)	(2)	(1)

62. Genel olarak ihtiyaç hissettiğiniz konularda verilmesini istediğiniz eğitim programının nasıl düzenlenmesini istersiniz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

( )	Doğrudan katılımlı kurslar yoluyla verilmeli
( )	Gazete, dergi, broşür, kitap, kitapçık vb. yollarla verilmeli
( )	Radyo programları ile
( )	Televizyon programları ile
( )	İnternet yolu ile verilmeli

63.	**Ailelerin eğitim ihtiyaçlarıyla ilgili hazırlanacak bir eğitim programına katılımınızı engelleyebilecek özel durumlarınızı belirtiniz.** (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)
( )	İş yoğunluğu vb sebeplerden dolayı eğitime katılacak zamanımın olmaması.
( )	Hazırlanan eğitim programlarının zamanlamasının uygunsuzluğu.
( )	Program konularının ilgi çekici ve ihtiyaçlarıma dönük olmaması
( )	Hazırlanan programların ücretli olması
( )	Yakın çevre ve arkadaş gruplarımdan katılımcılar olmaması
( )	Düzenlenen programların yeterince duyurulmaması, kurslardan haberdar olmama.
( )	Düzenlenen eğitim programlarının içerik ve katılım şartlarının yeterince tanıtılmaması
( )	Hazırlanan eğitim programlarının hayata dönük ve pratikte uygulama değerinin olmaması
( )	Kursların ekonomik getirisi olan konularda olmaması
( )	Diğer……

Bize ayırdığınız zaman için teşekkür ederiz.
Bu anketin doldurulmasında sizinle görüşme yaptığımız kontrol edilebilir, bu nedenle size ulaşmak için isim ve telefon numaranızı verir misiniz?

Anketi cevaplayan kişinin
Adı Soyadı :……
Telefon numarası :……

ADRESİ		**Anketörün notu**
İl kodu		
İlçe kodu		
Bucak kodu		
Köy Kodu		
Mahalle adı		
Cadde/Sokak adı		
Dış kapı no		
İç kapı no		

64
Ailenin ikamet ettiği evin bulunduğu yerleşim birimi

1 ( )	Büyükşehir
2 ( )	İl merkezi
3 ( )	İlçe merkezi
4 ( )	Belde/Kasaba
5 ( )	Köy
6 ( )	Diğer

Anketör Adı	
Süpervizör Adı	
Süpervizör kontrolü	
Ofis Kontrolü	
KENT	( )
KIR	( )

ADAMOR Araştırma • Danışmanlık • Medya • Organizasyon

Araştırmaya katılarak sorularımızı cevaplandırdığınız için çok teşekkür ederiz.

EK – 2

AİLELERE YÖNELİK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

TÜRKİYE'DE

AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI ARAŞTIRMASI

Değerli katılımcı;
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bu araştırmanın amacı Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Sağlayacağınız katkı ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve söz konusu ihtiyaçların karşılanması için önemli bir veri oluşturacaktır. Araştırma çerçevesinde bizimle paylaştığınız bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız ve sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

YARI YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

(AİLELERE YÖNELİK)

GÖRÜŞME YAPAN GÖREVLİNİN					
Adı-soyadı					
Tarih		Başlama saati		Bitiş saati	
Görevlinin notları:					

ADAMER Araştırma Danışmanlık Medya Organizasyon

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Gen. Md.
Tunus Cad. No:24 Kavaklıdere/Ankara
Tel: 0312 416 80 00 / www.aile.gov.tr

İLETİŞİM

1. Size göre aile bireyleri (eşler arasında, ebeveyn çocuk arasında veya çocuklar arasında) arasında ne gibi iletişim sorunları yaşanmaktadır?

1.1. Ailelerde eşlerin birbirlerini veya çocuklarını üzebilecek veya incitebilecek ne gibi iletişim hatalarının olduğunu düşünüyorsunuz? .

2. Ailenizdeki bireylerinin beklenti, ihtiyaç ve sorunlarını size yeterince aktarabildiği düşünüyor musunuz?

2.1. Örneğin çocuğunuzun size isteklerini veya düşüncelerini rahatlıkla ifade edebildiğini, sizinle yeterince konuştuğunu düşünüyor musunuz?

2.2. Az önceki soruyu tersinden sorarsak, siz çocuğunuza istek, öneri ve bazen uyarılarınızı aktarmakta veya onunla iletişim kurmakta zorluk çekiyor musunuz? Böyle durumlar hakkında bilgi verir misiniz?

2.3. Eşinizle veya çocuklarınızla konuşmak, onları dinlemek için zaman ayırıyor musunuz?

3. Aile bireyleri arasında bir sorun veya anlaşmazlık yaşandığında neler yaşıyorsunuz?

3.1. Sorunu çatışmaya (kavga, tartışma) dönüşmeden çözümleme yollarını bulabiliyor musunuz?

3.2. Böyle durumlarda uzlaşma yollarını bulabiliyor musunuz?

4. Aile bireyleri arasında iletişimi geliştirmeye yönelik bir eğitim programında sizce hangi konulara yer verilmelidir?

MEDYA

5. Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aile bireyleri (çocuk ve yetişkinler) üzerinde ne gibi etkileri vardır?

[İPUCU] Toplumsal değerlerin aşınması veya korunması, ailenin eğitimine katkı sağlama, aileyi bilgilendirme, yanlış yönlendirme, bağımlılık, yalnızlaştırma gibi olumlu veya olumsuz etkiler

1.2. Çocuklarınızı medyanın olumsuz etkilerinden koruması konusunda gerekli bilgilere sahip olduğunuzu ve üzerinize düşeni yaptığınızı düşünüyor musunuz?

1.3. Örneğin televizyonda şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar bulunmaktadır. Bunları çocuklarınızın izlemesini engellemek için önlemler alıyor musunuz?

6. Çocuklarınız ve diğer aile bireyleri tarafından internet ve diğer günümüz teknolojilerinin sunduğu bilgi kaynaklarının doğru kullanımı ve yönetimi konusunda kendinizi yeterli görüyor musunuz?

2.1. İnternet ve bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar yaşıyor musunuz?

2.2. Karşılaştığınız sorunlara ne gibi çözüm yoları geliştiriyorsunuz?

2.3. Çocuklarınızın video oyunları, internet üzerinden oynanan oyunlar, arkadaşlık, tanışma veya konuşma siteleri kullanmalarını bir sorun olarak görüyor musunuz?

2.4. Bunların aşırı kullanımı önleme konusunda etkili olduğunuzu düşünüyor musunuz?

7. Medyanın (gazete, radyo, televizyon, İnternet) çocuk ve yetişkinler üzerindeki etkileri konusunda bir eğitim programı düzenlenirse, sizce hangi konulara yer verilmelidir?

[İPUCU] Medya okur yazarlığı, medyanın (gazete, radyo, televizyon, İnternet) aileye etkileri, medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, evde medya kontrolü, medyadan yararlanma, bilgisayar veya televizyon bağımlılığı ile baş edebilme.

HUKUK

8. 1998 yılında çıkarılan Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2003 yılında çıkan İş Kanunu veya 1995 yılında çıkan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gibi yeni yasalarla ailelere yönelik olarak daha önce uygulamada olmayan birçok koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Siz ve diğer aile bireylerinin bu kanunlarda kendilerine verilen hakları yeterince bildiğini düşünüyor musunuz?

8.1. Hayır cevabı gelirse: Bu konularda bilgi sahibi olmak ister misiniz?

8.2. Evet cevabı gelirse: Bu kanunlarda belirtilen haklarınızı bildiğinizden dolayı gerekli durumlarda hakkınızı arıyor musunuz?

9. Aile bireylerinin birbirlerine karşı olan hakları ve yükümlülükleri vardır. Bu hak ve yükümlülükler hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

[İPUCU] Örneğin aile bireylerinden birinin diğerine şiddet uygulaması suçtur

10. Aile bireylerinin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri onlara bir külfet olarak geri dönerken, haklarını bilmedikleri için de söz konusu haklarını kullanamamaları hak kaybına ve haksızlığa uğramalarına neden olmaktadır. Bu anlamda yasal haklarınızı bilmemenizden kaynaklanan ne gibi sorunlar yaşadığınızı anlatır mısınız?

[İPUCU] Örneğin veraset ilamı verme

10.1. Böyle durumlarda karşılaştığınız sorunları nasıl çözümlediniz?

10.2. Bu konulara ilişkin yetersiz olduğunu düşündüğünüz durumlarda eksikliğin giderilmesi için bir şeyler yapıyor musunuz?

10.3. Bunlara örnek verebilir misiniz?

10.4. Farkında olmamanızdan veya bilinçli olmamanızdan dolayı hakkınızın yendiği durumlar veya "haklıyken haksız duruma düştüğünüz" durumlar olduğunu düşünüyor musunuz?

11. Aile ile ilgili hangi konularda hukuki bilgi eğitimi verilmesini önerirsiniz?

AİLE EKONOMİSİ

12. Alış veriş yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

12.1. Ailenizdeki bireylerin alış veriş yaparken bilinçli davrandığını düşünüyor musunuz?

13. Aile bütçesini ailenin ekonomik ihtiyaçlarına uygun olarak kullanmak için nelere dikkat ediyorsunuz?

13.1. Farklı dönemlerdeki (kısa-uzun vade, mevsimsel) ihtiyaçlarınız için herhangi bir tasarruf stratejiniz var mı?

13.2. Aile olarak, gelir-gider-harcama dengesi, tasarruf ve yatırım alanları, sigorta gibi ekonomik hayatla ilgili konularda ne gibi sorunlar yaşadınız?

13.3. Aylık, yıllık, haftalık bir bütçe planı yapıyor musunuz?

13.4. Gelirlerinizin bir kısmını tasarrufa ayırabiliyor musunuz?

13.5. Acil durumlar için kullanmak üzere bir bütçe ayrılması konusunda ne düşünüyorsunuz?

14. "İki yakamız bir araya gelmiyor" sözü aileniz için geçerli midir?

14.1. Bu durumun sizce gelirin yetersizliği dışında başka nedenleri de olabilir mi?

[İPUCU] Örneğin aşırı veya plansız harcama gibi.

15. Aile ekonomisi ilgilendiren konularda yeterince bilgi sahibi olmamanızdan kaynaklanan sorunlar yaşadığınız oldu mu?

[İPUCU] *Aldatıcı, yanıltıcı reklamlar yüzünden yanlış/gereksiz harcamalar yapma. *Arkadaş, komşu veya akrabalardan birinin tavsiyelerini dinleyip yanlış yatırım veya harcamalar yapma. *Çok iyi bilgi sahibi olmadığınız bir alanda yatırım veya harcama yapıp zarar etme. *Uzman kişi veya kurumların yanlış yönlendirmelerinden veya eksik bilgi vermelerinden dolayı yatırım/harcama yapıp zarar etme. *Tasarrufların, yatırımların hangi alanlara menkul (faiz, repo, borsa, bono, altın, döviz), gayri menkul (konut, arsa) yapılacağına karar verme.

16. Enerji tasarrufuna yönelik ne gibi yöntemler uyguluyorsunuz?

16.1. Enerji verimli ürünler kullanıyor musunuz?

[İPUCU] A + enerji tasarruflu ürünler: buzdolabı, bulaşık makinesi vb.

16.2. Taşıtı olanlar veya almayı planlayanlar için; taşıtların yakıt verimliliği ve karbondioksit emisyonu ile ilgili özelliklerini biliyor musunuz?

16.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarının konut ve taşıtlardaki kullanımlarını biliyor musunuz? [İPUCU] Güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, hidrojen gibi emisyonu sıfır olan enerji kaynakları

17. Aile bireylerinin aile ekonomisi konusunda bilinçlendirilmesine yönelik bir eğitimde sizce hangi konuların yer alması gerekir?

[İPUCU] *Aileyi ilgilendiren iktisadi terim ve kavramlar, *Ailede bütçesinin yönetimi (Gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması), *Gelirlerin tasarrufu ve yatırım, *Bilinçli borçlanma (Kredi kartı kullanımı, Tüketici kredisi), *Sigortalı yaşam (hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko), *Enerji tasarrufu gibi konular.

SAĞLIK

18. Aile bireylerini ilgilendiren sağlık konularında bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

18.1. Örneğin çocuğunuzun her ateşi çıktığında hemen hastaneye götürür müsünüz? Yoksa ateş düşürmeye yönelik yapılması gerekenleri bildiğiniz için kendiniz uygular mısınız?

18.2. İlk yardım konularında (trafik kazaları, boğulma, boğaza cisim kaçması, yanık, kalp krizi gibi) yeterince bilgi ve beceri sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Örneğin kaza sonucu ciddi kanaması olan kazazede ile karşılaşan biri dolaşım sistemimizin damar yapılanmasını biliyorsa hasar gören bölgeye kan taşıyan ana arter üzerine turnike uygulayarak, kanama bölgesine basınç uygulamaktan daha hızlı kanamayı durdurabilecektir. Bu gibi durumlarda yapmanız gereken ilk müdahalelerin ne olduğu konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

18.3. Aile bireylerinin yaşam dönemlerine bazı sağlık problemleri hakkında bilgi sahibi olması ve çeşitli önlemler alması gerekir. Örneğin erken çocukluk döneminde beslenme, aşıların yapılması gibi ihtiyaçlar önemlidir. İlerleyen yaşlarda kanser ve kalp rahatsızlığı, prostat veya menopoz gibi rahatsızlıklar yaşanmakta-

dır. Bu gibi konularda yeterli bilgi sahibi olduğunuzu ve gerekli önlemleri aldığınızı düşünüyor musunuz?

18.4. Cevap evet ise: Neler yaptığınıza örnekler verir misiniz?

18.5. Bu konuda eğitim almanın gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

19. Sağlıkla ilgili ihtiyaçlarınızı ve bilgi eksikliklerini nasıl karşılıyorsunuz?

[İPUCU] İnternetten aramamı yaparsınız, arkadaşlarına, komşularınıza veya akrabalarınıza mı danışırsınız, doktora mı başvurursunuz, kitap-dergilerimi incelersiniz?

20. Aile bireylerinin (gerek anne-baba, gerekse çocuklar) psikolojik sağlığının korunması konusunda ailelere sizce ne gibi sorumluluklar düşmektedir?

20.1. Aileler sizce bu tür sorumluluklarını yeterince yerine getirebiliyor mu?

21. Sağlık hizmeti sağlayan kurumlardan yeterince ve doğru bir şekilde yararlanabildiğinizi düşünüyor musunuz?

22. Sağlık konusunda bir eğitim alacak olsanız neleri öğrenmek istersiniz? /

22.1. Alternatif soru: Sizce bir ailenin hangi sağlık konularında bilgi sahibi olması gerekir?

[İPUCU] Doğum öncesi anne sağlığı, Bulaşıcı hastalıklar, Bebek bakımı, Ev ortamının hijyeni, Sağlıklı beslenmesi, Doğum kontrolü, Engelli, yaşlı ve süreğen hastalığı olan bireylerin bakımı, Ağız ve diş sağlığı, İlk yardım ve kazalara karşı korunma, zararlı madde bağımlılığını önleme)

EĞİTİM

23. Anne baba olarak çocuğunuzun eğitimine ilişkin sorunlar yaşıyor musunuz?

23.1. Eğer sorun yaşıyorsanız çözümsüz kaldığınız zamanlar oldu mu?

23.2. Yaşamıyorsanız buna nasıl gerçekleştiriyorsunuz?

24. Anne baba olarak çocuğunuza SBS, ÖSS gibi sınavlara hazırlanırken nasıl bir yaklaşım içerisinde olmanız gerektiği hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

24.1. Evde çocuğunuz veya diğer aile bireyleri için olumlu bir öğrenme ortamı oluşturma konusunda neler yapıyorsunuz?

25. Çocuğun gelişimi ve toplumsallaşması sürecinde aile olarak yetersiz kaldığınızı düşündüğünüz konularda hangi kişi veya hangi yollardan bilgi veya yardım alıyorsunuz?

26. Çocuğun eğitimi konusunda okul dışında neler yapmaktasınız?

[İPUCU] Örneğin okul derslerini destekleyici kurslara gönderme, yabancı dil kursları, sportif, sosyal-kültürel veya sanatsal kurslara gönderme gibi)

27. Sizce, çocuk yetiştirme konusunda hazırlanacak olan bir eğitim programında hangi konulara yer verilmelidir?

28. [SADECE PARÇALANMIŞ AİLELERDE SORULACAK] Boşanmanın eşler ve çocuklar üzerindeki etkileri hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunu düşünüyor musunuz?

28.1. Ayrılma sonrasında ne gibi zorluklar yaşadınız?

29. Ayrılan ailelerin sizce ne gibi eğitim veya destekleyici yardımlara ihtiyacı vardır?

EK - 3

UZMANLARA YÖNELİK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

TÜRKİYE'DE

AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI ARAŞTIRMASI

Değerli katılımcı;
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bu araştırmanın amacı Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Sağlayacağınız katkı ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve söz konusu ihtiyaçların karşılanması için önemli bir veri oluşturacaktır. Araştırma çerçevesinde bizimle paylaştığınız bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız ve sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

YARI YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

(UZMAN GÖRÜŞME FORMU)

GÖRÜŞME YAPAN GÖREVLİNİN					
Adı-soyadı					
Tarih		**Başlama saati**		**Bitiş saati**	
Görevlinin notları:					

İLETİŞİM

1. Size göre aile bireyleri (eşler arasında, ebeveyn çocuk arasında veya çocuklar arasında) arasında ne gibi iletişim sorunları yaşanmaktadır?

1.1. Ailelerde eşlerin birbirlerini veya çocuklarını üzebilecek veya incitebilecek ne gibi iletişim hatalarının olduğunu düşünüyorsunuz? .

2. Aile bireyleri arasında iletişimi geliştirmeye yönelik bir eğitim programında sizce hangi konulara yer verilmelidir?

MEDYA

3. Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aile bireyleri (çocuk ve yetişkinler) üzerinde ne gibi etkileri vardır?

3.1. Ailelerin çocuklarını medyanın olumsuz etkilerinden koruması konusunda gerekli bilgilere sahip olduğunu ve üzerlerine düşeni yaptığınızı düşünüyor musunuz?

3.2. Televizyonda şiddet veya cinsellik içeren diziler, filmler veya programlar bulunmaktadır. Bunları çocuklarınızın izlemesini engellemek için önlemler alıyor musunuz?

[İPUCU] Toplumsal değerlerin aşınması veya korunması, ailenin eğitimine katkı sağlama, aileyi bilgilendirme, yanlış yönlendirme, bağımlılık, yalnızlaştırma gibi olumlu veya olumsuz etkiler

4. Medyanın (gazete, radyo, televizyon, İnternet) çocuk ve yetişkinler üzerindeki etkileri konusunda ailelere yönelik bir eğitim programında sizce hangi konulara yer verilmelidir?

[İPUCU] Medya okur yazarlığı, Medyanın (gazete, radyo, televizyon, İnternet) aileye etkileri, Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, Evde medya

kontrolü, Medyadan yararlanma, Bilgisayar veya televizyon bağımlılığı ile baş edebilme.

HUKUK

5. 1998 yılında çıkarılan Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2003 yılında çıkan İş Kanunu veya 1995 yılında çıkan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun gibi yasalarla, ailelere yönelik olarak daha önce uygulamada olmayan birçok koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Ailelerin bu kanunlarda kendilerine verilen hakları yeterince bildiğini düşünüyor musunuz?

6. Aile bireylerinin birbirlerine karşı olan hakları ve yükümlülükleri vardır. Bu hak ve yükümlülükler hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

[İPUCU] Örneğin aile bireylerinden birinin diğerine şiddet uygulaması suçtur

7. Aile bireylerinin yükümlülüklerini yerine getirmemeleri onlara bir külfet olarak geri dönerken, haklarını bilmedikleri için de söz konusu haklarını kullanamamaları hak kaybına ve haksızlığa uğramalarına neden olmaktadır. Bu anlamda aileler size göre yasal haklarını bilmemekten kaynaklanan ne gibi sorunlar yaşamaktadır? (örneğin veraset ilamı verme).

8. Sizce aileler sahip oldukları yasal hakları yeterince biliyor mu?

9. Aile ile ilgili hangi konularda hukuki bilgi eğitimi verilmesini önerirsiniz?

AİLE EKONOMİSİ

10. Aile bireylerinin aile ekonomisi konularında yeterince bilgi sahibi olmamasından kaynaklanan ne gibi sorunlar yaşanmaktadır?

[İPUCU] Aldatıcı, yanıltıcı reklamlar yüzünden yanlış/gereksiz harcamalar yapma. *Arkadaş, komşu veya akrabalardan birinin tavsiyelerini dinleyip yanlış yatırım veya harcamalar yapma. *Çok iyi bilgi sahibi olmadığınız bir alanda yatırım veya harcama yapıp zarar etme. *Uzman kişi veya kurumların yan-

lış yönlendirmelerinden veya eksik bilgi vermelerinden dolayı yatırım/harcama yapıp zarar etme. *Tasarrufların, yatırımların hangi alanlara menkul (faiz, repo, borsa, bono, altın, döviz), gayri menkul (konut, arsa) yapılacağına karar verme.

11. Aile bireylerinin aile ekonomisi konusunda bilinçlendirilmesine yönelik bir eğitimde sizce hangi konuların yer alması gerekir?

[İPUCU] *Aileyi ilgilendiren iktisadi terim ve kavramlar, *Ailede bütçesinin yönetimi (Gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması), *Gelirlerin tasarrufu ve yatırım, *Bilinçli borçlanma (Kredi kartı kullanımı, Tüketici kredisi), *Sigortalı yaşam (hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko), *Enerji tasarrufu gibi konular.

SAĞLIK

12. Ailelerin, aile bireylerini ilgilendiren sağlık konularında bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

13. Aile bireylerinin (gerek anne-baba, gerekse çocuklar) psikolojik sağlığının korunması konusunda ailelere sizce ne gibi sorumluluklar düşmektedir?

13.1. Aileler sizce bu tür sorumluluklarını yeterince yerine getirebiliyor mu?

14. Sağlık hizmeti sağlayan kurumlardan yeterince ve doğru bir şekilde yararlanabildiğinizi düşünüyor musunuz?

15. Sağlık konusunda bir eğitim alacak olsanız neleri öğrenmek istersiniz? /

16. Alternatif soru: Sizce bir ailenin hangi sağlık konularında bilgi sahibi olması gerekir?

[İPUCU] Doğum öncesi anne sağlığı, bulaşıcı hastalıklar, bebek bakımı, ev ortamının hijyeni, sağlıklı beslenmesi, doğum kontrolü, engelli, yaşlı ve süreğen hastalığı olan bireylerin bakımı, ağız ve diş sağlığı, ilk yardım ve kazalara karşı korunma, zararlı madde bağımlılığını önleme)

EĞİTİM

17. Aile bireylerinin eğitimine ilişkin yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Sizce ailelerin bu konuda yeterli ve zayıf yönleri nelerdir?

18. Sizce, çocuk yetiştirme konusunda hazırlanacak olan bir eğitim programında hangi konulara yer verilmelidir?

19. Parçalanmış ailelerdeki bireylerin sizce ne gibi eğitim veya destekleyici yardımlara ihtiyacı vardır?

20. Evlenme hazırlığındaki bireylerin mutlu bir aile kurmaları için ne tüt bilgilere ihtiyacı olduğunu düşünüyorsunuz?

EK – 4

EVLİLİK HAZIRLIĞI YAPAN/NİŞANLI BİREYLERE YÖNELİK DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

TÜRKİYE'DE
AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI ARAŞTIRMASI

Değerli katılımcı;
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bu araştırmanın amacı Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Sağlayacağınız katkı ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve söz konusu ihtiyaçların karşılanması için önemli bir veri oluşturacaktır. Araştırma çerçevesinde bizimle paylaştığınız bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız ve sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

YARI YAPILANDIRILMIŞ DERİNLEMESİNE GÖRÜŞME FORMU

(NİŞANLI/EVLİLİK HAZIRLIĞI YAPANLARA YÖNELİK GÖRÜŞME FORMU)

GÖRÜŞME YAPAN GÖREVLİNİN					
Adı-soyadı					
Tarih		Başlama saati		Bitiş saati	
Görevlinin notları:					

ADAMER
Araştırma • Danışmanlık • Medya • Organizasyon

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Gen. Md.
Tunus Cad. No:24 Kavaklıdere/Ankara
Tel: 0312 416 80 00 / www.aile.gov.tr

EĞİTİM

1. Aile kurumunun oluşturulmasına başlangıç teşkil eden evlilik öncesinde çiftlerin birbirleriyle evliliğe uygun olup olmadıklarını fark etme, doğru seçimler yapma, eş adayından ve evlilikten beklentilerini gözden geçirme, karı ve koca rollerini tanıma, fikir birliği ve zihinsel uyum gibi konularda kendini yeterli hissediyor musunuz?

2. Evlilik öncesinde yukarıdaki konularda bilgi ve beceri kazanmayı sağlamaya yönelik kursların gerekliliği konusunda ne düşünüyorsunuz?

3. Evlenmeyi düşünen bireylerin eş seçiminde karar verme konusunda desteklenmelerinin gerekli olduğunu veya yararlı olacağını düşünüyor musunuz?

4. Televizyonlarda evlenmek isteyenlere yönelik birçok programların arttığı gözlenmektedir. Bu artışı siz nelere bağlıyorsunuz?

5. Evlilikte ev işleri ve çocuk bakımı gibi görevlerin paylaşımı konusunda ne düşünüyorsunuz? Sizce bu gibi konularda çiftlerin evlenmeden önce görüş birliğine varmaları veya eğitim almaları gerekli midir?

6. Mutlu evlilik kurmak için gerekli temel bilgi ve beceriler hakkında kendinizi yeterli görüyor musunuz?

7. Evlilik ve aile hayatı ile ilgili hangi konularda bilgi sahibi olmayı veya eğitim almak isterdiniz?

İLETİŞİM

8. Evlilikle ilgili temel iletişim becerileri konusunda bilgi sahibi olmak ister misiniz?

> [İPUCU] Çatışma yönetimi, eşlerin birbirlerini üzebilecek iletişim hataları, dinleme becerileri

9. Evlilik öncesinde çatışma yönetimi, öfke kontrolü, duyguların olumlu bir şekilde dışavurumu gibi konularda evlenme adaylarının eğitilmesi sizce yararlı olabilir mi?

10. Mutlu bir aile ve evlilik yaşamında iletişim becerilerinin ne derece gerekli olduğunu düşünüyorsunuz? Bunun nedenini açıklar mısınız?

MEDYA

11. Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aile bireyleri (çocuk ve yetişkinler) üzerinde ne gibi etkileri vardır?

[İPUCU] Toplumsal değerlerin aşınması veya korunması, ailenin eğitimine katkı sağlama, aileyi bilgilendirme, yanlış yönlendirme, bağımlılık, yalnızlaştırma gibi olumlu veya olumsuz etkiler

12. İnternet ve bilişim teknolojilerinin kullanımına ilişkin sorunlar yaşıyor musunuz?

12.1. Karşılaştığınız sorunlara ne gibi çözüm yoları geliştiriyorsunuz?

13. Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aile bireyleri üzerindeki etkileri konusunda bir eğitim programı düzenlenirse, sizce hangi konulara yer verilmelidir?

[İPUCU]Medyanın (gazete, televizyon, İnternet, radyo) aileye olumsuz etkileri, Medyanın çocuk gelişimi üzerine etkileri, Evde medya kontrolü, Medyadan yararlanma, Bilgisayar veya televizyon bağımlılığı ile baş edebilme.

HUKUK

14. 1998 yılında çıkarılan Ailenin Korunmasına Dair Kanun, 2003 yılında çıkan İş Kanunu veya 1995 yılında çıkan Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, daha önce uygulamada olmayan birçok koruyucu düzenlemeler getirmiştir. Siz bu kanunlarda verilen hakları yeterince bildiğini düşünüyor musunuz?

14.1. Hayır cevabı gelirse: Bu konularda bilgi sahibi olmak ister misiniz?

14.2. Evet cevabı gelirse: Bu kanunlarda belirtilen haklarınızı bildiğinizden dolayı gerekli durumlarda hakkınızı arıyor musunuz?

15. Aile bireylerinin birbirlerine karşı olan hakları ve yükümlülükleri vardır. Bu hak ve yükümlülükler hakkında yeterince bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz?

[İPUCU] Örneğin aile bireylerinden birinin diğerine şiddet uygulaması suçtur

16. Aileleri doğrudan veya dolaylı olarak ilgilendiren resmi kurum ve kuruluşlar ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerini takip ediyor musunuz?

16.1. Bu kurum ve kuruluşların faaliyetlerini takip ediyor musunuz?

[İPUCU] Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu -SHÇEK, Kadın Konuk Evleri, Toplum Merkezleri, Aile Yaşam Merkezleri, Yaşlı Dayanışma Merkezleri, Anne ve Çocuk Eğitim Vakfı-AÇEV gibi

17. Aile ile ilgili hangi konularda hukuki bilgi eğitimi verilmesini önerirsiniz?

SAĞLIK

18. Aile yaşamında sağlık konularında bilgilerinizin yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?

[İPUCU] Akraba evliliğinin sakıncaları, kan uyuşmazlığı, doğum kontrolü, sağlıklı cinsel yaşam gibi konularda.

[İPUCU] İlk yardım konularında (trafik kazaları, boğulma, boğaza cisim kaçması, yanık, kalp krizi gibi) yeterince bilgi ve beceri sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Örneğin kaza sonucu ciddi kanaması olan kazazede ile karşılaşan biri dolaşım sistemimizin damar yapılanmasını biliyorsa hasar gören bölgeye kan taşıyan ana arter üzerine turnike uygulayarak, kanama bölgesine basınç uygulamaktan daha hızlı kanamayı durdurabilecektir. Bu gibi durumlarda yapmanız gereken ilk müdahalelerin ne olduğu konusunda yeterli bilgiye sahip olduğunuzu düşünüyor musunuz?

18.1. Aile bireylerinin yaşam dönemlerine bazı sağlık problemleri hakkında bilgi sahibi olması ve çeşitli önlemler alması gerekir. Örneğin erken çocukluk döneminde beslenme, aşıların yapılması gibi ihtiyaçlar önemlidir. İlerleyen yaşlarda kanser ve kalp rahatsızlığı, prostat veya menopoz gibi rahatsızlıklar yaşanmaktadır. Bu gibi konularda yeterli bilgi sahibi olduğunuzu ve gerekli önlemleri aldığınızı düşünüyor musunuz?

18.2. Cevap evet ise: Neler yaptığınıza örnekler verir misiniz?

18.3. Bu konuda eğitim almanın gerekli olduğunu düşünüyor musunuz?

19. Sağlıkla ilgili ihtiyaçlarınızı ve bilgi eksikliklerini nasıl karşılıyorsunuz? İnternetten aramamı yaparsınız, arkadaşlarına, komşularınıza veya akrabalarınıza mı danışırsınız, doktora mı başvurursunuz, kitap-dergilerimi incelersiniz?

20. Aile bireylerinin (gerek anne-baba, gerekse çocuklar) psikolojik sağlığının korunması konusunda ailelere sizce ne gibi sorumluluklar düşmektedir?

21. Evlilik yaşamında yönelik olarak sağlık konusunda bir eğitim alacak olsanız neleri öğrenmek istersiniz?

Alternatif soru: Sizce bir ailenin hangi sağlık konularında bilgi sahibi olması gerekir?

[İPUCU] Doğum öncesi anne sağlığı, Bulaşıcı hastalıklar, Bebek bakımı, Ev ortamının hijyeni, Sağlıklı beslenmesi, Doğum kontrolü, Engelli, yaşlı ve süreğen hastalığı olan bireylerin bakımı, Ağız ve diş sağlığı, İlk yardım ve kazalara karşı korunma, zararlı madde bağımlılığını önleme)

AİLE EKONOMİSİ

22. Alış veriş yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

22.1. Alış veriş yaparken bilinçli davrandığınızı düşünüyor musunuz?

23. Evlenmeniz sürecinde oldukça yüksek düzeyde harcama yapacaksınız. Bu harcamaları yaparken nelere dikkat ediyorsunuz?

24. "İki yakamız bir araya gelmiyor" sözü birçok aile için geçerlidir?

24.1. Bu durumun sizce gelirin yetersizliği dışında başka nedenleri de olabilir mi? Örneğin aşırı veya plansız harcama gibi.

25. Aile kuracak bir birey olarak, ailede gelir-gider-harcama dengesi, tasarruf ve yatırım alanları, sigorta gibi ekonomik hayatla ilgili konularda eğitim almanın gerekli olduğu düşünüyor musunuz?

26. Aile ekonomisi ilgilendiren konularda yeterince bilgi sahibi olmamanızdan kaynaklanan sorunlar yaşadığınız oldu mu?

[İPUCU] *Aldatıcı, yanıltıcı reklamlar yüzünden yanlış/gereksiz harcamalar yapma. *Arkadaş, komşu veya akrabalardan birinin tavsiyelerini dinleyip yanlış yatırım veya harcamalar yapma. *Çok iyi bilgi sahibi olmadığınız bir alanda yatırım veya harcama yapıp zarar etme. *Uzman kişi veya kurumların yanlış yönlendirmelerinden veya eksik bilgi vermelerinden dolayı yatırım/harcama yapıp zarar etme. *Tasarrufların, yatırımların hangi alanlara menkul (faiz, repo, borsa, bono, altın, döviz), gayri menkul (konut, arsa) yapılacağına karar verme.

27. Aylık, yıllık, haftalık bir bütçe planı yapıyor musunuz?

27.1. Gelirlerinizin bir kısmını tasarrufa ayırabiliyor musunuz?

27.2. Acil durumlar için kullanmak üzere bir bütçe ayrılması konusunda ne düşünüyorsunuz?

28. Enerji tasarrufuna yönelik ne gibi yöntemler uyguluyorsunuz?

28.1. Enerji verimli ürünler kullanıyor musunuz?

[İPUCU] A + enerji tasarruflu ürünler: buzdolabı, bulaşık makinesi vb.)

28.2. Taşıtı olanlar veya almayı planlayanlar için; taşıtların yakıt verimliliği ve karbondioksit emisyonu ile ilgili özelliklerini biliyor musunuz?

28.3. Yenilenebilir enerji kaynaklarının

[İPUCU] Güneş enerjisi, rüzgar enerjisi, hidrojen gibi emisyonu sıfır olan enerji kaynakları) konut ve taşıtlardaki kullanımlarını biliyor musunuz?

29. Aile bireylerinin aile ekonomisi konusunda bilinçlendirilmesine yönelik bir eğitimde sizce hangi konuların yer alması gerekir?

[İPUCU] *Aileyi ilgilendiren iktisadi terim ve kavramlar, *Ailede bütçesinin yönetimi (Gelir, gider, harcamalar arasında denge kurulması), *Gelirlerin tasarrufu ve yatırım, *Bilinçli borçlanma (Kredi kartı kullanımı, Tüketici kredisi), *Sigortalı yaşam (hayat, yangın, doğal afet, konut, kasko), *Enerji tasarrufu gibi konular

EK - 5

ODAK GRUP GÖRÜŞMESİ FORMU

TÜRKİYE'DE

AİLELERİN EĞİTİM İHTİYAÇLARI ARAŞTIRMASI

Değerli katılımcı;
Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bu araştırmanın amacı Türkiye'de ailelerin eğitim ihtiyaçlarının tespit edilmesidir. Sağlayacağınız katkı ailelerin eğitim ihtiyaçlarının ortaya çıkarılması ve söz konusu ihtiyaçların karşılanması için önemli bir veri oluşturacaktır. Araştırma çerçevesinde bizimle paylaştığınız bilgiler gizli tutulacak ve sadece bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Zaman ayırdığınız ve sorularımızı cevapladığınız için teşekkür ederiz.

YARI YAPILANDIRILMIŞ ODAK GRUP GÖRÜŞME FORMU

Moderatörün Adı-Soyadı					
Gözlemcinin Adı- Soyadı					
Tarih		**Başlama saati**		**Bitiş saati**	
Görevlinin notları:					

ADAMOR Araştırma • Danışmanlık • Medya • Organizasyon

T.C. Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Gen. Md.
Tunus Cad. No:24 Kavaklıdere/Ankara
Tel: 0312 416 80 00 / www.aile.gov.tr

1. Tanışma: (Ad, Soyad, meslek, yaş, nereli olduğu vb. gibi)

2. Isınma sorusu: "Aile toplumun temelidir" sözünden ne anlıyorsunuz?

3. Ana tartışma soruları

3.1. Ailenin varlığını sürdürmesi için hangi yönlerden güçlendirilmesi gereklidir?

3.1.1. Neden bu alanlarda, biraz daha ayrıntılı bilgi verir misiniz?

3.1.2. Bu ilginç bir konu ama konumuzla nasıl bağlantı kurabiliriz?

3.1.3. Bu konu ile ilgili daha başka neler söylemek istersiniz?

3.2. Ailelerin az önce söz edilen yanlarının güçlendirilmesi için sizce hangi konularda aile bireylerine yönelik eğitimler verilmelidir?

4. Ailelerin aşağıdaki konulara ilişkin bilgi ve beceri düzeylerini ve bunların yaşamlarına etkileri hakkında ne düşünüyorsunuz?

4.1. Aile içi ilişkiler ve iletişim

4.2. Medyadan yararlanma ve etkileri

4.3. Ailede sağlık

4.4. Aile hukuku

4.5. Aile ekonomisi

4.6. Ailede eğitim

5. Aşağıdaki konulara ilişkin olarak ailelere ne gibi eğitimler verilmelidir?

5.1. Aile içi ilişkiler ve iletişim

5.2. Medyadan yararlanma ve etkileri

5.3. Ailede sağlık

5.4. Aile hukuk

5.5. Aile ekonomisi

5.6. Ailede eğitim

6. Aile eğitimleri sizce hangi yollardan yapılırsa daha etkili olur?

6.1. Bu yolu uygun bulma nedeniniz hakkında biraz daha ayrıntılı bilgi verebilir misiniz?

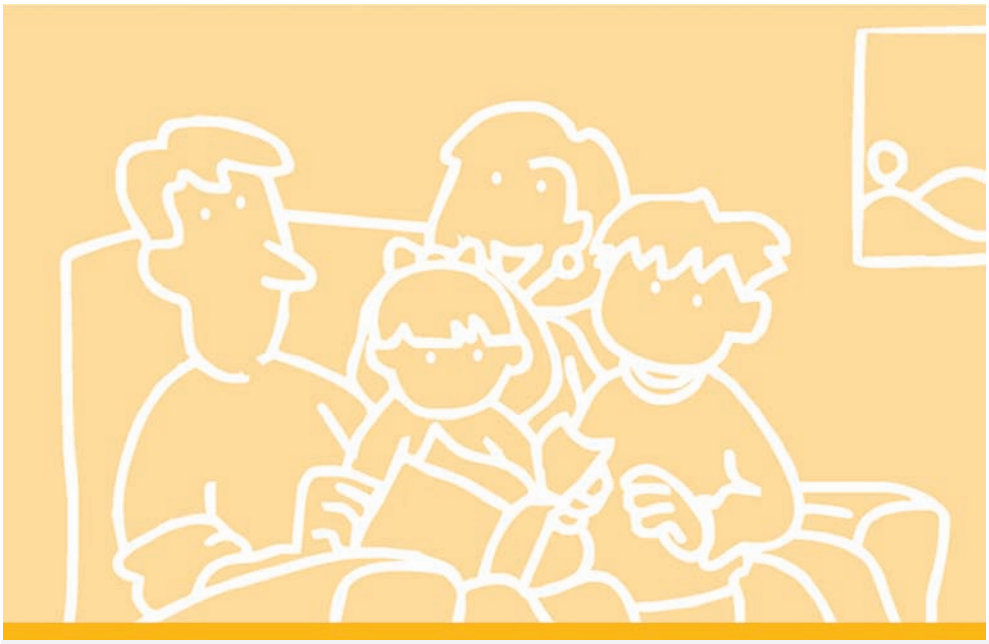
7. Aile ile doğrudan veya dolaylı olarak herhangi bir eğitim faaliyetine katıldınız mı?

7.1. Katılma veya katılmama nedeniniz hakkında bilgi verebilir misiniz?

7.2. Eğitim programlarına katıldıysanız bu faaliyetlerin olumlu ve olumsuz yönleri sizce nelerdi?

STUDY ON EDUCATIONAL NEEDS OF FAMILIES IN TURKEY

- Introduction
- Method
- Findings and Discussions
- Conclusion and Suggestions
- References

INTRODUCTION

Mankind and humanity culture have been maintaining within the institution of family starting with prenuptial agreement, being accepted as indispensable and adopted as common value by all of the societies throughout the human history. Family having important functions such as ensuring reproduction of the mankind, providing education through which social culture is conveyed to new generations and socialization is learnt, and meeting psychological and spiritual satisfaction needed by its members gratuitously in the highest level in a socially safe way is accepted as a unit constituting base of the societies. Even though family phenomenon has different meanings within historical and social periods, it refers to a social unit where some developmental events, which can be considered almost as universal, are experienced.

A child is born as a resultant of biological assets of mother and father in a family and comes to be a member of the society thanks to their feeding and protection. This is just one side of the situation and it refers mostly to part seen from outside. As an easily comprehensible small society, a family functions as a bridge extending towards envi-

ronment and society for a growing child. Therefore, it is especially an important social test area.

Family, which is one of the main components of the social life, is an economic and social institution made up of mother, father, children and blood relationships of the parties. Due to its vital quality family ranks first among social institutions. This is because, one of the duties of the family is to reproduce and maintain human kind. Another reason for family's becoming a social institution is role, which it plays in socialization of the child. In this way, family takes a very great part in generating, bringing up and protecting the child and ensuring acceptance of the child into society.

As a result of its biological, sociological and psychological structure, family performs many duties such as meeting individual and social needs like sexual intercourse, reproduction, protection and sheltering, loving and being loved, sharing love, being dependent and independent, belonging, obtaining a status, reliance, self-realization, care and education of children, transfer of social customs and ideals and acquired goods and knowledge to new generations. Basic functions of the family are regulated by society. These duties can be collected under five titles:

1. Biological duty, which protects existence of the family and ensures the continuance of the generation.
2. Economical duty, which meets all sorts of material needs of the family members.
3. Protection duty, which protects family members against all sorts of material and spiritual damages.
4. Psychological duty, which provides opportunity for development of emotional balance within family.
5. Educational duty, which ensures training and socialization of family members.

Family, which is an economic and social institution made up of mother, father, children and blood relationships of the parties, is at the centre of social life in terms of functions it achieves. However, family that previously considered as centre of happy, harmonious and balanced life becomes distant to this outlook gradually as a result of the changes experienced in social life. Rise in divorce rates, increase in number of the

single parent families, extension of the concubinage, increase in number of the illegitimate children, rise of drug addiction, rejecting or postponing getting married and having a child late as much as possible drive family, which is an important component of the social system into trouble in the matter of performing its functions.

In spite of various problems encountered in the matter of family's performing its main functions within society, only unchanging issue on the basis is the fact that family is at the centre of the child's life and it leads life of the child positively or negatively. A child coming into the world obtains information belonging to society and culture, where he or she will live firstly and in the most concrete way within family. Child achieves beginning of communication with social environment and other people in family. Importance of the concept of the family becomes clearer considering the fact that influence of the family institution on individual in terms of being permanent and formative. Family, which is natural environment of the individual, has the greatest power and function in bringing up an individual. Nothing in life of an individual can be replaced with family, which is the smallest unit of the society. Parents are natural members of educational and developmental processes of their children. The only and most important issue, which a person does not have freedom to choose throughout his or her life, is family that he/she belongs to. As against the fact that individual does not have a right to choose his or her family, establishment and maintenance of suitable environments for bringing up children as socially and spiritually healthy individuals depends on family's behaving knowledgeably and consciously. For that reason, as natural educators of the children, parents must take part in educational process consciously and systematically.

Family education handled within this scope is considered as a way of acquiring communication skills, which are necessary to develop child rearing perception and family relations at the present time. Educational programs -which will enable parents to achieve their "parenthood" roles other than behaviours they acquire through their daily experiences in a safe way-, are needed. To meet that need, programs called "Family School", "Family Education" and "Parent School" have been prepared and conducted in order to educate parents particularly in recent years. Main purpose of the trainings conducted under title of the family education is to enable parents to acquire

self-confidences, to increase knowledge and skills, which they need in development of the children and to make particularly father involved in the educational program effectively. In addition, informing and raising awareness of the parents about different aspects of the parenthood, enabling them to have skills in related matter and informing them in the matter of their rights and responsibilities are among the purposes of the educational programs.

Necessity of the family education programs is no longer discussed in our time; certain studies are conducted in order to develop and extend different family education programs. Common point of these programs with different contents and topics conducted under title of the family education is generally the fact that they have been arranged in order to give information and awareness about different topics about parenthood to participants. Besides, even though their main purposes are same, there are family education programs, where different methods are used in practice. They can be mentioned as family education at home, family education combined with child education in pre-school institutions, family education in institutions, integrated child development centres and family education conducted through press.

Various programs have been developed and conducted to meet educational needs of the families in Turkey and various countries. Some of these programs are as follows: Parent School (Turkey), Mother – Child Training Program For 0-4 ages (Turkey), Mother – Child Training Project (AÇEP) (Turkey), From Family To Family Program (United States of America), Early Childhood Period Development Program (Ireland), Portage Project (Peru), House-based Project (Korea), HIPPY (Israel), Head Start (United States of America), High/Scope (United States of America).

Family education refers to educational attempts to support family members and family life for developing and strengthening family. In other words, family education refers to offering educational and other practice opportunities through which family members will acquire necessary information and skills in order to increase life quality of the families.

An important purpose in family education is to prevent problems within the family. Families can be educated about main matters, which can lead to problems in family life. In this way, families can be provided with information and skills, which will make

contribution to families to overcome these kinds of problems. In this way, problems can be prevented within family to a great degree and an awareness level in which problems can be solved without reaching serious dimensions can be formed.

Examining the literature relating to educational needs of the families, it is seen that number of the scientific researches (Bergman, 1990; Canpolat, 2001; Güzel, 2006 Aktaş, 1997) is very few in our country. These studies, where analyses of the educational needs of the families in various fields were made, were at the micro level, and general survey method was used in these studies. These studies focused particularly on analyses of the educational needs of the families, whose children study mostly in pre-schools and primary schools. Noticing this deficiency, Council of Family organized by General Directorate For Family and Social Researches handled current situation in the matter of family education and emphasized that "in depth need analyses in this field" were not made (ASAGEM, 2008b: 41).

Concept of need can be defined briefly as "gap between existing situation and situation desired to exist" (Şimşek, 2009: 90). Present civilized society focuses mostly on ways to meet these needs in addition to basic needs that are common for whole humanity. Different ways to meet common basic needs of the human being in different cultures can be attributed to educational purposes and processes (Varış, 1994: 137). Determination of the need constitutes an important part of the program development studies. It is necessary to determine real need in order to see a need for preparing program and to meet this need in the most appropriate way. It is considered important to determine social and individual needs as well as needs relating to the matter, in need determination studies designed to make for this aim. To this end, answers must be sought for the following questions in need determination research:

1. What are expectations and needs of the society?
2. What are needs of the individual?
3. What are needs relating to the matter?

Some methods are used in determination of the educational needs or in distinguishing needs of first priority. Even though there are many kinds of them, most commonly used ones can be mentioned as document scanning, survey, observation,

discussion and vital event analysis. Since each one of these methods has specific advantages and limits, several of them must be used together.

Family education refers to educational attempts to support family members and family life for developing and strengthening family. In other words, family education refers to offering educational and other practice opportunities through which family members will acquire necessary information and skills in order to increase life quality of the families.

Another important purpose in family education is to prevent problems in family. Families can be trained about the main matters, which can lead to problems in family life. In this way, families can be provided with information and skills which will make contribution to families in overcoming these kinds of problems. In this way, problems can be prevented within family to a great degree and an awareness level, by which problems can be solved without reaching serious dimensions, can be formed.

Topics on which family educations focused in studies for families throughout the world are collected under the titles below.

1. **Family and Individual in Social Context**: Relations of the family with other institutions.
2. **Internal Dynamics of the Family**: Understanding strong and weak sides of the family as well as the relationships among family members.
3. **Lifelong Development of the Individual**: Understanding lifelong developmental changes of the family members.
4. **Sexuality**: Understanding lifelong sexual development physiologically, psychologically and socially.
5. **Interpersonal Relations**: Understanding development and maintainability of interpersonal relations.
6. **Parent Training**: Understanding influence of the family on their children from all ages and how to provide training and guidance for their children.
7. **Family Law and Public Order**: Comprehending legal definition of the family and laws influential on family status.

8. **Management of the Family Resources**: Understanding decisions of the family relating to distribution and development of resources in the matters of Time, Money and Material Assets, Friends and Neighbours, Place.

Individuals making up society begin socialization process in a family, and acquire a significant part of their personalities and individual features here. For that reason, attitudes and behaviours of parents as well as their awareness levels in the matter of child training in family are of great importance for determination of features of a society. On the other hand, healthiness of relationships among individuals in a family is one of the components, which will influence the healthiness of a society. We can imagine a healthy society just through healthy families.

Main titles were determined for revealing educational needs of the families considering results of the researches conducted in abroad and in Turkey. These topics are as follows:

- Communication in family
- Family health
- Family law
- Family economy
- Use of media in family
- Education in family

Searching knowledge and awareness levels of families about determined educational topics is of great importance in terms of educational studies and practices for improving social relations. In order to develop various service implementations and educational programs to be brought to families in development of the policies for families, data which will enable to know these aspects of the families more closely are needed.

7.1.1. Purpose of the Research

Main purpose of this research is to determine educational needs of the families. To this end, topics in which families find themselves competent or incompetent, topics in which they are eager or reluctant to take part in training, sources they use to obtain information, methods via which they want to receive training and factors preventing

them from participating in training were determined, and they were compared according to variables such as gender, age and income level.

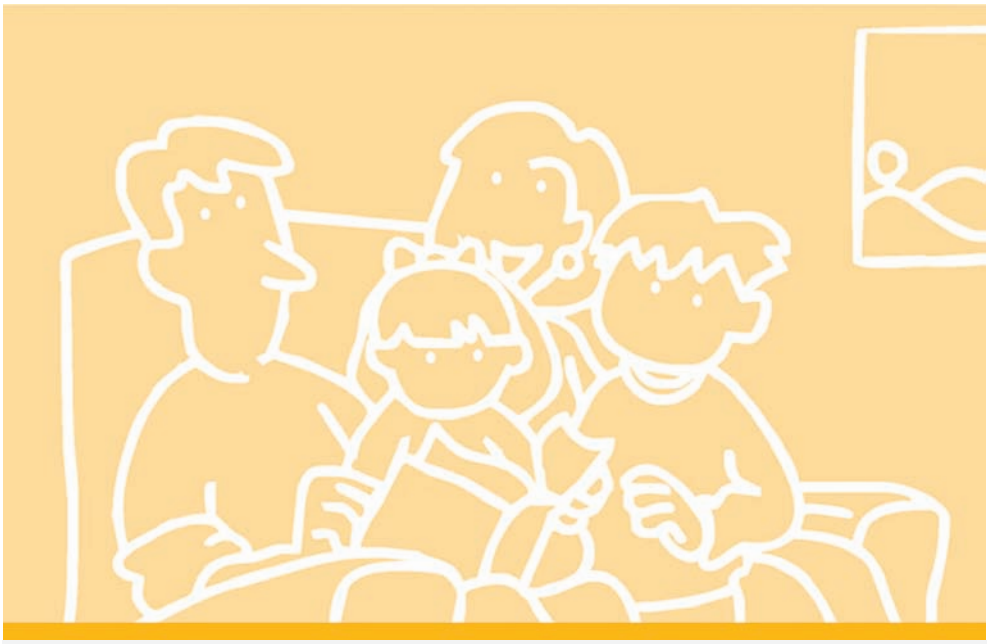

METHOD

This research is a descriptive study where a research model called enriched or complex design, which quantitative and qualitative research methods are used together, was used. A survey made up of 76 questions was used as quantitative data collection instrument. Three different in depth interview form and focus group interview were used as qualitative data collection instruments for families, individuals in preparation of marriage, experts.

Sample of the research was determined by TÜİK. 7000 house addresses and 700 houses as substitute constituting 10% of it were determined from address-based population registration system data base of TÜİK throughout Turkey as the research sample by means of multiphase stratified, systematic, cluster sampling. In depth interviews were made with 120 people from 12 regions (*Adana, Ankara, Bursa, Erzurum, Gaziantep, Istanbul, Izmir, Konya, Malatya, Samsun, Tekirdağ, Trabzon)* (10 people from each city) in order to collect qualitative data of the research. In addition, focus group interviews were made with participation of 10-12 people from each city.

SPSS 16.00 program was used in analysis of the research data. Frequency and percentage values were taken into consideration in evaluation of family members' levels of finding themselves competent and their levels of eagerness for taking part in training. Chi-square values were calculated so as to determine whether family members' levels of finding themselves competent and their levels of eagerness for taking part in training differ according to independent variables. Content analysis technique was used in analysis of the qualitative data. In this sense, various themes and codes were determined, and frequencies of them were determined and interpreted.

FINDINGS AND DISCUSSIONS

With regard to educational needs of the families, this part presents findings obtained at the end of the quantitative and qualitative analyses made for revealing competence levels of families in the matters of (1) family economy, (2) family law, (3) family health, (4) education in the family, (5) communication in family and (6) use of media in family and their levels of eagerness for taking part in training. While giving findings relating to each topic, firstly results of the Chi-square analysis made in the quantitative part of the research were presented and then results of the content analysis made in the qualitative part of the research were presented.

7.3.1. Family Economy

Six titles were determined to be the most important topics in family economy with an aim to determine competence levels of families and their levels of eagerness for taking part in training with regard to family economy. These topics are mentioned below:

1. Conscious shopping

2. Management of family budget (establishing balance between income and expenses)
3. Saving of incomes and investment
4. Conscious borrowing (credit card, housing loan, consumer credit)
5. Insured life (life, fire, natural disaster, housing, motor insurance)
6. Energy saving

Firstly, families' levels of finding themselves competent and then their levels of eagerness for taking part in training were asked in order to determine educational needs of families with regard to the topics above.

Research findings generally reveal that family members find themselves competent in the matters relating to family economy and they are eager for taking part in training in a low level. Families' levels of eagerness for taking part in training are higher in the matters of insured life, saving of incomes and investment compared to other topics. The topics, in which families are more reluctant, compared to the other topics are conscious shopping and management of family budget. It is seen that families have higher levels of eagerness for taking part in training in the matters, where they feel themselves incompetent.

Family members' competence levels in the matter of taking part in training and their levels of eagerness for taking part in training were examined comparatively according to variables of gender, age, educational background, income level, profession, marital status, duration of marriage, family type, family life period, number of the children, state of having or not having participated in an education for families, accommodation unit (Metropolis, City, District, Town, Village), settlement (countryside, city) and region. Results of the chi-square analysis made with this aim are presented below:

Gender. While opinions of female and male participants differ significantly in terms of finding themselves competent with regard to dimension of economy, they do not differ in terms of eagerness for taking part in training. Male participants' levels of finding themselves competent are higher compared to female participant in the matters relating to economy. Accordingly, it can be said that women have more educational needs in the matters of family economy. .

Age. Family members' levels of finding themselves competent in all of the matters relating to economy and levels of eagerness for taking part in training differ according to the age groups. Family members in the small age groups have higher levels of eagerness for taking part in training compared to participants with older ages. This finding indicates that family members in small age groups are more eager for taking part in training to be organized in the matters relating to economy. For that reason, it can be said that educational programs to be developed must be prepared mostly to meet educational needs of the family members in small age groups. On the other hand, family members in older age groups must be encouraged so as to ensure their participation in training.

Educational background. Results relating to educational background present significant clues regarding how educational programs must be prepared for families. Those feeling themselves most incompetent in all of the matters relating to family economy are illiterate family members. This group is also the one most reluctant in the matter of taking part in education. On the other hand, individuals feeling themselves most competent in the matters of economy are those having postgraduate training that also have the highest levels of eagerness for taking part in training to be organized. At this point, the most important problem is how people not having received training can be encouraged to receive training and how they will be enabled to take part in training.

Income level. While competence perception of families regarding dimension of economy changes according to income levels, eagerness for training does not differ. While family members having higher levels of income consider themselves more competent in the matters of economy, family members in the lower income groups consider themselves more incompetent.

Profession. Participants' levels of finding themselves competent in the matters relating to economy differ significantly in all of the dimensions according to different profession groups. Accordingly, farmers and unemployed people feel themselves more incompetent in the matter of economy compared to civil servants, workers, self-employed people, housewives and people in other professions. Civil servants constitute group feeling themselves most competent.

Participants' eagerness for taking part in training to be organized in the matters of economy differs significantly according to profession. While farmers and unemployed people's levels of eagerness for taking part trainings to be organized are higher compared to other groups, self employed individuals and those in other professions form the most reluctant group. Farmers and unemployed people feeling themselves most incompetent in the matters of economy make up groups most eager in the matter of participating in training.

Marital status. With regard to the matters in dimension of the economy, participants' levels of finding themselves competent and their eagerness for taking part in the trainings to be organized differ according to marital status. Those most eager for participating in training in the matters of economy are single and engaged individuals. Those most reluctant in the matter of participating in training are the ones whose spouses died.

Duration of the marriage. While participants' levels of finding themselves competent in the matters of the economy increase in direct proportion to duration of the marriage, their levels of eagerness for taking part in training are inversely correlated with duration of the marriage. As the duration of the marriage increases, eagerness levels for taking part in training decrease. The most eager group for participating in training comprises of the individuals, whose duration of marriage is less than one year. Those, whose durations of marriage are 16 years or more, form the most reluctant group.

Family type. Family members' levels of finding themselves competent in all of the matters relating to economy and levels of eagerness for taking part in training differ significantly according to family type. Accordingly, while members of nucleus families and broken families are the most eager people in the matter of participating in training, they are followed by family members of extended families.

Family life periods. Family members' levels of finding themselves competent in the matters relating to family economy and levels of eagerness for taking part in training differ significantly according to family life periods. Accordingly, family members in life periods of "premarital", "newly married", "marriage with a small child" and "marriage with children in different developmental levels" are the most eager ones for taking part in training in the matters of the economy. Family members in life periods of "Marriage

with an adult child" and "childless middle-aged or old marriage" are the most reluctant family members for taking part in training in all of the dimensions.

Number of the children in family. Families' levels of finding themselves competent in the matters relating to family economy and levels of eagerness for taking part in training differ significantly according to total number of children in family. While group with the highest level of eagerness for taking part in training is made up of individuals having just one child, the most reluctant ones are those with three children. The families with four or more children are also eager for taking part in training. The fact that families with four or more children, who feel themselves most incompetent in the matters of economy, are eager for taking part in training is a quite consistent result.

State of having participated in any course or in any similar activity in the matter of family education.

Family members' levels of finding themselves competent in the matters relating to family economy and levels of eagerness for taking part in training to be organized differ significantly according to state of having participated in any course or in any similar activity in the matter of family education. It is seen that people having participated in training about family education previously are more eager for taking part in training to be organized in the matter of the economy.

Allocation unit, where family inhabits (Metropolis, City, District, Town, Village). Family members' levels of finding themselves competent in all of the matters relating to economy differ significantly according to allocation unit, where family inhabits. Accordingly, families' levels of considering themselves competent decrease from metropolises to villages. Those most eager for taking part in training are the family members inhabiting in villages and city centres. People living in metropolises, districts and towns are more reluctant for taking part in training compared to the other groups.

Settlement, where family inhabits (countryside, city)

Family members' levels of finding themselves competent in all of the dimensions relating to economy and levels of eagerness for taking part in training differ significantly according to settlement (countryside, city), where family inhabits. Family members living in allocation units included in countryside group are more eager for taking part in training in the matters relating to family education compared to family members

living in allocation units included in city group. It can be found interesting that family members living in cities are more reluctant for taking part in training compared to family members living in allocation units included in countryside group.

Region. Family members' levels of finding themselves competent in all of the matters relating to economy and levels of eagerness for taking part in training differ significantly according to regions. While TR4 Eastern Marmara, TR6 Mediterranean, TR7 Central Anatolian, TR8 Western Black Sea, TRA North-eastern Anatolian, TRB Central Eastern Anatolian regions are the ones where there are more people eager for taking part in training, TR1 Istanbul, TR2 Western Marmara, TR5 Western Anatolian, TRC South-eastern Anatolian regions are the ones where there are more people reluctant for taking part in training. It is generally seen that family members in cities finding they competent are more eager for taking part in training. It is seen that family members in regions with low levels of competence are reluctant for taking part in training. The only region more eager for taking part in training compared to the other regions though it has low level of competence is Western Anatolia Region.

In qualitative part of the research, opinions of the participants were asked in the matters of family economy, what kind of problems they encounter, whether or not they need training, in which topics they need training and how training should be given, with the aim of determining educational needs of the families with regard to family economy. As seen in Table 1, opinions of the families about family economy gather around five themes according to results of the content analysis. They were collected under titles of (1) problematic/unconscious consumer behaviours of the families, (2) problems resulting from income deficiency, (3) precautionary positive consumer behaviours, (4) conscious / positive consumer behaviours, (5) information sources and suggestions regarding training. In addition, there are 49 sub-codes within the scope of these five themes. Findings and comments obtained with regard to educational needs of the families in dimension of the economy are revealed below based on each theme and related codes.

Table 1. ***Opinions of the Participants About Competences and Educational Needs of Families With Regard to Economic Matters***

Problematic / Unconscious Consumer Behaviours of the Families	Number
Excessive consumption	37
Excessive use of credit card	36
Advertisements / TV's inciting consumption	34
Incapability to establish balance between income and expenses	32
Luxurious demands	28
Being affected from environment and conspicuous shopping	24
Buying unnecessary things	12
Disregard and ignorance of energy saving	14
Problems Resulting From Income Deficiency	
Deficiency of the incomes	34
Incapability to pay credit card debt	18
Not having enough income to save up	12
Precautionary Positive Consumer Behaviours	
Spending as much as income	37
Trying to let well enough alone	29
Incapability even to meet vital needs	10
Conscious / Positive Consumer Behaviours	
Using electricity and water carefully	47
Paying attention to the features of a product while buying it	41
Attaching importance to use of eco-products	39
Proper use of the credit card	20

Most frequently seen problematic consumer behaviours encountered among families are excessive consumption, excessive use of credit card, incapability to establish balance between income and expense, luxurious demands and being affected from environment and conspicuous shopping. Some other behaviour mentioned by participants as problematic are advertisements' inciting the consumption, buying unnecessary things, extravagance, not preparing budget plan and disregard or ignorance of energy saving.

According to the opinions of the participants, the most serious problems of the families are excessive consumption, luxurious demands and use of credit card. The point individuals participating in the interview emphasized mostly is that people have tendency of shopping constantly and using credit cart in this process.

It is mentioned that people can no longer make a distinction between luxury and need. Therefore, people buy and use luxury consumption goods and products assuming that they really need these products.

The second biggest problem in terms of family economy is excessive and unconscious use of credit cards. Thanks to credit cards, people buy things costing more than their incomes and as a result families encounter with very serious economic problems.

Families consider advertisements as a reason of economic problems they experience. Advertisements are considered as one of the most important components inciting the consumption by families. It is stressed that advertisements always encourage people to buy new products and show unnecessary things to people as if they really needed these products. It is mentioned that advertisers do their jobs professionally and almost try to eradicate wills of the people. In this sense, it is very rather difficult for an individual to protect himself or herself from negative impacts of the advertisements with their personal feelings and habits. At this point, it is seen that trainings for raising awareness of the people in the matter of media literacy or advertisements and TV's inciting the consumption are needed.

Another reason leading people to shopping is being affected from environment. Particularly young family members or children want to have products, which they see in their class mates or neighbours.

Another problem can be mentioned as people feel themselves better by shopping. One of the points emphasized by participants mostly is that people have tendency of going to shopping centres and shopping when they feel negative feelings, in other words, when they are unhappy or when they get bored.

Another point, which must be emphasized particularly at this point, is those big shopping centres pervading in our country in recent years lead to change in consumption habits of the people. Participants think that big shopping centres lead people to more consumption.

Disregard of energy saving and ignorance of ways of energy saving come to forefront as an important problem. Most of the participants assume that energy saving just means using electricity and water carefully.

A considerable part of the families mentioned that they do not make any plan relating to management of family budget. Families not making any plan relating to family budget though they encounter with many problems such as income deficiency and high cost of living cause them to experience economic problems. In this sense, people can form a family budget, observe income and expenses more clearly, and take their economic conditions under control. In this sense, important contributions can be made to families in the matter of firstly taking family budget under control and then

developing it by means of providing families with training in the matter of budget management.

It is seen that there are families experiencing rather serious economic problems. Income deficiency has reached such high levels in these families that they cannot meet even their vital needs. These families cannot meet even their basic needs for food and dress. In this sense, low-income families can be trained about institution to which these families can apply, who can help them, what kind of efforts they can make for making contribution to family economy so as to overcome their economic problems. This situation indicates that training to be given to families in economic matters must be made different according to income levels of the families.

An important finding coming out at the end of the analysis of the interviews is that incapability of families to establish income - expense balance is not a case just resulting from deficiency of the income. Families having enough income may also not establish income – expense balance. It can be said that this situation results from tendency of people to spend always more than their incomes. Those having enough incomes also mention that they cannot save up. In this sense, awareness of the families can be raised in the matter of economy, and in this way they can be enabled to use family incomes in a more balanced way. As a result, family can even save up and make investments.

Particularly female participants, who are housewives, mentioned that they try to do many things in the house so as to support family economy. In addition, it is seen that women particularly, who are housewives find occupations which will make contribution to family economy. For instance, while a housewife makes contribution to her family through needlework and handiworks another housewife contributes to family economy by participating in exhibitions with pictures she draws and selling these pictures after going to drawing course thinking that she is skilful in this field. In this sense, it can be said that educating families about skills, which will bring income to families, will be beneficial in terms of family economy.

Educational topics mostly suggested by family members participating in the interviews are use of credit card, conscious shopping, management of the family budget and energy saving.

7.3.2. Family Law

Topics determined with the aim of revealing families' competence levels and eagerness levels for taking part in training with regard to legal issues concerning families are mentioned below:

1. Legal regulations concerning family institution (Marriage, heritage, divorce, prenuptial agreement, certificate of inheritance etc. for protection of the family)
2. Consumer rights
3. Official organizations and institutions and non – governmental organizations for families
4. Rights and responsibilities about social security
5. Legal rights and privileges of the disabled people
6. Legal rights and responsibilities of the relatives of the disabled people
7. Legal regulations on protection of the child against exploitation and negligence (child worker, beggary, forced marriage at a very early age, prevention of right to educate etc.)
8. Rights and responsibilities of the homeowners and tenants
9. Human rights and basic freedoms
10. Prevention of domestic violence and legal protection measures
11. Rights and responsibilities about taxes

Family members participating in the research were asked firstly about their levels of considering themselves competent and then their levels of eagerness for taking part in training with regard to the topics above.

Examining distributions relating to the answers given to the items in dimensions of law generally, it is realized that particularly the topics of "prevention of domestic violence and legal protection measures", "human rights and basic freedoms", "consumer rights" and "rights and responsibilities of the homeowners and tenants" are the ones in which family members feel consider themselves most competent. The topics in which family members consider themselves more incompetent compared to the other topics are "legal rights and responsibilities of the relatives of the disabled people", "legal rights and privileges of the disabled people" and "Official organizations and institutions and non – governmental organizations for families".

It was found that rate of the individuals not wanting to take part in training to be organized in all of the topics relating to law is higher compared to those wanting to participate. Results of chi-square made with the aim of determining educational needs and competence levels of the participants in legal topics for the matters such as gender, age, educational backgrounds, family life period are presented below in the form of separate titles.

Gender. Male participants' levels of considering themselves competent in all of the topics relating to law are higher compared to the female participants. However, female participants' eagerness for taking part in training to be organized is significantly higher compared to the male participants. This finding can be interpreted as women need training in legal topics more.

Family type. It was observed that there are significant differences among the groups considering from point of the types of the families, where participants live. It was seen that participants living in the extended families consider themselves more competent compared to other family types, and that participants living in families made up of students / workers express more competency in the other topics. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to the type of the families, it was seen that eagerness levels of participants with broken family type are significantly higher compared to the participants in the other family types.

Family Life Period. While competence levels of the families in the "newly married" and "married with a small child" period relating to legal topics are higher, competence levels of the families in "middle aged or old marriage" period are lower compared to the other groups. It was found that participants in the family structures of newly married family and family with small children want to take part in a training to be organized more.

Monthly Income. Considering from the point of the monthly incomes of the participants, it was determined that participant having incomes of 2501 TL and more form the group considering themselves most competent while the most eager group for taking part in training is made up of participants having incomes of 701-900 TL and 500 TL and less.

Region. It was seen that especially the participants living in South-eastern Anatolian region find themselves significantly less competent in all of the topics relating to law compared to the participants living in the other regions. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to the regions, where families live, it was observed that participation eagerness of participants living in İstanbul and Western Marmara regions are significantly lower in the entire topic relating to law compared to the participants living in the other regions.

Duration of the marriage. It was determined that participants having been married for less than one year consider themselves more incompetent compared to the other participants in the topic of "prevention of domestic violence and legal protection measures". It was seen that participation eagerness of the participants other than the ones having been married for 16 years or more for taking part in the trainings to be organized in the topics relating to law are significantly higher.

Marital status. Considering marital status of the participants, it was realized that engaged or divorced participants' levels of considering themselves competent are significantly higher compared to other participants' levels of finding themselves competent. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to marital status, it was found that rate of engaged participants eager for taking part in a training to be organized is significantly high.

Profession. Considering professions of the participants, it was seen that housewives' levels of considering themselves competent in legal topics concerning family members are generally low. On the other hand, it was seen that participants, who are civil servants' levels of considering themselves competent in the topics relating to law are higher compared to the participants of other professions. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to professions, it was seen that the rate of the farmers eager for taking part in training to be organized is significantly higher compared to the other participants.

Educational backgrounds. Considering educational backgrounds of the participants, it was observed individuals' levels of finding themselves competent increase significantly in accordance with rise of educational levels of family members in legal topics

concerning family members. Examining the findings relating to family members' eagerness for taking part in training to be organized in legal topics concerning family members, it was determined that there is a significant change according to the educational backgrounds of the participants. Accordingly, it is seen that eagerness for taking part in a training to be organized increases as educational level rises.

Age. It was seen that participants' levels of finding themselves competent in legal topics concerning family members differ significantly according to age. 18-25 aged participants' levels of finding themselves competent are significantly lower compared to the other participants. Considering the case that eagerness for taking part in a training to be organized in legal topics differs according to the, it was determined that eagerness levels of participants at the age of 58 and more for taking part in a such a training are significantly lower compared to the other participants.

Allocation unit. Participants inhabiting in different allocation units' levels of considering themselves competent differ significantly. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to allocation unit, it was seen that participants living in metropolises' eagerness for taking part in such training are significantly lower compared to the participants living in the other allocation units.

Settlement. Considering settlements, it was found that participants living in cities' levels of considering themselves competent are significantly higher compared to the participants living in country sides. Considering the case that eagerness for taking part in training to be organized in legal topics differs according to settlements, where families live, it was observed that participants living in countryside's eagerness for taking part in training to be organized in all of the topics relating to law are significantly higher compared to the participants living in cities.

State of having participated in any course or training relating to family education beforehand.

Family members having participated in a course relating to the family education's beforehand levels of considering themselves competent are significantly higher compared to family members not having participated in such a course. Examining the findings relating to family members' eagerness for taking part in a training to be organized

in legal topics concerning family members generally, it was observed that participants having participated in a course relating to family education beforehand had significantly more eagerness for participating in a training to be organized in all of topics relating to law compared to the other participants.

Being or not being relative of a disabled person. According to the findings in the matters of legal rights and privileges of the disabled people and legal rights and responsibilities of the relatives of the disabled people, it was generally seen that more than half of the participants do not consider themselves competent in the related topics. Participants -in whose houses there are ill people or people in constant need of nursing or disabled individuals- want to take part in training in the matter of legal rights and responsibilities of the relatives of the disabled people more compared to the participants -in whose houses there are not these kinds of people.

Number of the children. Considering number of the children of the participants, it was observed that participants having four or more children have low levels of considering themselves competent in all of the topics relating to law. Examining the findings relating to family members' eagerness for taking part in training to be organized in legal topics concerning family members generally, it was seen that there are significant differences in all of the topics.

Table 2: ***Opinions of the Participants about Competences and Educational Needs of Families With Regard to Legal Topics***

Codes	Frequency
Legal Regulations Concerning Institution of The Family	42
Prevention of Domestic Violence and Legal Protection Measurements	34
Consumer Rights	25
Official organizations and institutions and non – governmental organizations for families	19
Rights and Responsibilities About Social Security	17
Prevention of child exploitation	16
Human Rights and Basic Freedoms	14
Incomprehensibility of the laws	17
How the Training Relating to the Legal Topics Must Be	23

Examining qualitative findings of the research, it was observed that participants focused mostly on the matter of legal regulations concerning family institution, with

regard to legal regulations concerning family members. Especially the participants in preparation of marriage mentioned that they are very incompetent in this matter and they want to receive training.

Another matter participants considered important in dimension of the legal topics concerning family members is the matter of prevention of domestic violence and legal protection measurements. Examining the opinions relating to the matter of prevention of domestic violence, it comes to forefront that mostly women are subject to domestic violence and they must be educated.

Another matter participants attach importance is the topic of consumer rights. Most of the participants stressed that they do not have enough knowledge about consumer rights and all of the individuals in the society must be informed in this matter.

The matter of official organizations and institutions and non – governmental organizations for families is another point attached importance by the participants. Participants put emphasis also on the topic of rights and responsibilities about social security. Participants mentioned that individuals must be provided with training in the matter of problems arising as a result of not knowing rights and responsibilities about social security adequately.

Participants also expressed that people do not have sufficient knowledge about prevention of exploitation of the children. Another point on which participants focused momentously with regard to legal topics concerning family members is incomprehensibility of law texts. Some participants think the fact that law texts were not written in a clear language understandable by everyone creates a serious problem in people's learning their rights and responsibilities about legal topics.

Being asked how the training relating to legal topics concerning family members must be, they suggested certain methods such as organization of various seminars, informing people via most commonly watched programs on the T.V and allocating places to related classes for students in school in addition to written and visual media tools.

7.3.3. Health

Topics determined with the aim of revealing families' competence levels and their levels of eagerness for taking part in training are mentioned below:

1. Prenatal (pregnancy period) mother's health
2. Contagious diseases
3. Infant care
4. Hygiene (cleanliness) of the house environment
5. Healthy food
6. Birth control methods (family planning)
7. Disabled person care
8. Care of old people and patients
9. Mouth and dental health
10. First aid and health services in emergencies
11. House and workplace security against accidents
12. Prevention of harmful substance (cigarette, alcohol, drug etc.) addiction
13. Sexual health
14. Psychological (spiritual) problems
15. Health Problems According To The Life Periods (such as prostate among men and menopause among women in the advancing ages) and protection from cancer and heart diseases

Family members participating in the research were asked firstly about their levels of considering themselves competent and then their levels of eagerness for taking part in training with regard to the topics above.

Results of chi-square made with the aim of determining educational needs and competence levels of the participants in the matters of family health for the topics such as gender, age, educational background, family life period are presented below in the form of separate titles.

Gender. Female and male participants' levels of considering themselves competent and their eagerness for the training with regard to health matters concerning family institution differ. Female participants consider themselves more competent compared to the male participants and they are more eager for taking part in the trainings to be organized.

Age. It is seen that participants in the age groups of 34-41 and 42-49 have significantly higher levels of considering themselves competent in the matters relating

to family health compared to the other age groups. Participants in the age groups of 18-25 and 26-33 are more eager for taking part in the trainings in the matters of the family health.

Income level. It is seen that competence levels of individuals having different levels of income in the matters of the family health differ. It is seen that participants having higher levels of income have higher perceptions of competence, but they are more reluctant for taking part in the trainings.

Educational Background. With regard to the health matters, it is seen that participants' levels of considering themselves competent and their levels of eagerness for taking part in the trainings increase as their educational levels increase.

Marital status. Divorced participants consider themselves more competent compared to the individuals in other marital statuses. Engaged participants had higher levels of eagerness for receiving training in the matters of prenatal (pregnancy period) mother's health, infant care, hygiene (cleanliness) of the house environment, sexual health and health problems according to the life periods (such as prostate among men and menopause among women in the advancing ages) and protection from cancer and heart diseases compared to the individuals in other marital statuses. Single individuals had higher levels of eagerness for receiving training in the matter of contagious diseases.

Duration of the marriage. Competence perceptions of participants in the matter of the family health differ significantly according to the duration of the marriage. It is seen that competence perceptions of participants, whose durations of marriage are 1-5 years and 6-10 years are significantly higher compared to the other groups. The group having highest level of eagerness for taking part in the trainings in the matters relating to the family health is made up of individuals, who have been married for less than one year and individuals, who have been married for 1-5 years.

Family type. Competence perceptions and eagerness levels of the participants for taking part in the trainings differ significantly according to the family type. Individuals living in the nucleus families and the individuals living in the extended families consider themselves more competent compared to the individuals living in the other family types. These family types are also the ones most eager for taking part in the trainings.

Table 3: ***Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family With Regard To Health Matters***

Health Matters Concerning Family Members	Frequency
First Aid	32
Healthy Nutrition	24
Maternal and Infant Health	23
Mental Health	21
Conscious Use of Drug	17
Sexual Health	10
Mouth and Dental Health	10
Care of Patients / Old People	5

The qualitative research findings indicate that families want to learn and have knowledge about first aid against problems they can encounter in their daily lives. In addition, family members stated that comprehensive first aid training must be given. Raising awareness of the individuals in the matter of first aid means taking precautions against possible accidents beforehand. Family members mentioned that nutrition is a topic, which prospective mothers must focus on momentously in the pregnancy.

According to family members, mental health refers to the state of mind in which individual is distant from anxiety and symptoms causing disturbing function loss, he or she adapts to roles loaded on himself or herself and on the society, where he or she lives, and he or she can cope with expectations and stress of the daily life within normal limits. Problems relating to mental health can come out in every period within the entire development line of the individual. In this sense, different problems relating to mental health can be encountered in antenatal period, infancy, childhood, youth, marriage or domestic relations, middle age and oldness. In any of these developmental periods, individual may encounter some events he or she does not desire within flow of the life, and as result he or she may experience psychological shocks.

Family members mentioned that it is important to obey principles of food chain in all of the stages from healthiness and cleanliness of foods to their carriage from the production, their storage, and cooking, serving and consuming these foods. Moreover, it was stressed that it is important to raise awareness of the families in the matter of drug use.

One of the most important matters threatening maternal health and future of the individuals, who will establish families, is sexual health. In this process, family members, who will take care of patients or old people, encounter some difficulties. Family members not professional in determination of psycho-social problems, needs, skills, and demands and potential of the old people in need of nursing experience certain difficulties. Nursing services conducted without acquiring sufficient information about personality of the individual and illness or disability requiring care will not be efficient adequately.

Decreasing maternal mortalities and infant deaths can be achieved via providing mother with a qualified care and mother's acquiring proper information, attitudes and behaviours. Mother must receive care so as to protect her own health and the health of the baby.

Dental health expenses are one of the expense items, whose expenses are high for family budget and the government budget. Mouth and dental health expenses can be minimized through protective health measurements. It will be enough to raise awareness of the individuals in this matter and enable them to learn and practice proper mouth and dental health techniques. Mouth hygiene is something related to our entire health and life. It is known that mouth and dental health is not attached enough importance in our country.

7.3.4. Education

Topics determined with the aim of revealing families' competence levels and eagerness levels for taking part in the trainings with regard to education are mentioned below:

1. Prevention and control of the undesirable behaviours of the children
2. Child development
3. Helping child in choice of profession
4. Religious values / religious education of the family members
5. Sexual development
6. Relations with disabled people and individuals in needs of nursing
7. Protection from natural disasters such as earthquake, flood, fire and security

8. Personal development of the family members (such as learning a foreign language, elocution, using language, acquiring an art skill)
9. Child's using time out of the school efficiently (use of the leisure times, hobbies)
10. Supporting the studies of the child at home
11. Responsibilities of the spouses about child care
12. Positive or negative influences of the relatives on the marriage
13. Distribution of the tasks and sharing the house works in family
14. Spending a qualified time together in family

Family members participating in the research were asked firstly about their levels of considering themselves competent and then their levels of eagerness for taking part in education with regard to the topics above.

According to the research findings, the topics in which families feel themselves incompetent in the dimension of education are relations with disabled people and individuals in need of nursing, personal development of the family members (such as learning a foreign language, elocution, using the language, acquiring an art skill), protection from natural disasters such as earthquake, flood, fire and security, sexual education, child's using the time out of the school efficiently (use of the leisure times, hobbies).

The topics in which families consider themselves competent to a great degree can be mentioned as follows: Distribution of the tasks and sharing the house works in the family, spending a qualified time together in the family, positive or negative influences of relatives on the marriage, supporting studies of the child at home, child development, religious values / religious education of the family members, prevention and control of the undesirable behaviours of the children.

The topics in which families are more eager for taking part in a training to be given can be mentioned as follows: Protection from natural disasters such as earthquake, flood, fire and security, helping child in choice of profession, prevention and control of the undesirable behaviours of the children, child development, religious values / religious education of family members, personal development of the family members (such as learning a foreign language, elocution, using the language, acquiring an art skill), child's using the time out of the school efficiently (use of the leisure times, hobbies),

relations with disabled people and individuals in need of nursing, sexual education, supporting studies of the child at home.

Results of chi-square made with the aim of determining educational needs and competence levels of the participants in the matters of education for the topics such as gender, age, educational background, family life period are presented below in the form of separate titles.

Gender. There is a significant difference between female and male participants' eagerness for taking part in training to be given in all sub dimensions constituting the dimension of education. Accordingly, women's competence perceptions and eagerness for taking part in trainings are higher.

Age. Considering variable of age, it is seen that while eagerness for taking part in training to be given in all sub dimensions constituting dimensions of education is higher in the age groups of 18-25 and 26-33, it is lower in the groups made up of the individuals at the age of 58 or more. Eagerness for receiving education decreases as the age advances.

Educational background. Considering variable of educational background, it is seen that families eager for taking part in a training to be given in the matters of control of the undesirable behaviours of the children, sexual education of the children,, child's using the time out of the school efficiently, supporting studies of the child at home, responsibilities of the spouses about child care, positive and negative influences of relatives on the marriage, distribution of the tasks and sharing the house works in the family have mostly the degrees of colleges (of 2 or 3 years). Those most reluctant for receiving education in these matters are illiterate people.

Marital status. Considering marital statuses, it is seen that while divorces individuals are more eager for taking part in a training to be given in all sub dimensions constituting dimensions of education, those whose spouses died are more reluctant.

Number of the children. Considering total number of the children at home, it was observed that families with just one child and families with four or more children are more eager for taking part in a training to be given in all sub dimensions of dimension of education compared to the families with two or three children. Accordingly, it can

be said that families with just one child and families with four or more children are in an educational need for family education.

Existence or non-existence of a disabled family member or a chronic patient in family. Voluntariness levels of the families in whose houses there are constantly ill or disabled individuals or family members constantly in need of nursing are higher. It can be said that families are in educational needs in the matter of the disabled people and individuals in need of nursing.

Family type. Considering family type, it is seen that those most eager for taking part in a training to be given in the matter of control of undesirable behaviours of the children come from extended families while those most reluctant in this matter come from broken families and one person families.

Family life period. Those most eager for taking part in a training to be given in the matters of child development, helping child in choice of profession, religious values and religious education, sexual education, protection from natural disasters such as earthquake, flood, fire and security, relations with disabled people and individuals in need of nursing, child's using the time out of the school efficiently (use of the leisure times, hobbies), supporting studies of the child at home, responsibilities of the spouses about child care, spending a qualified time together in the family, control of undesirable behaviours of the children are the families with small children while those most reluctant in this matter are childless middle aged or old families.

Number of the children. Considering variable of the number of the children in the family, those having the highest levels of eagerness for taking part in training to be given in terms of their opinions regarding eagerness for education in the matter of the control of undesirable behaviours of the children are the families with four or more children. Those most eager for taking part in a training to be given in the matters of helping child in choice of profession, child development, spending a qualified time together in the family, distribution of the tasks and sharing the house works in the family are the families with 1 child and 4 four children.

State of having participated in any training, seminar or course in any matter relating to family beforehand. The highest eagerness for taking part in training to be given in the matter of the control of undesirable behaviours of the children appears in the group

having participated in training about family life beforehand. This finding reveals that individuals having participated in an educational activity relating to family in any way are more eager for taking part in the training.

Allocation unit. Considering allocation units, it is seen that those having the highest levels for participating in a training to be given in the matters of education are the families living in villages while the most reluctant ones are the families living in metropolises.

Settlement (Countryside, city). Considering feature of settlement such as being countryside or a city, eagerness for taking part in training to be given in all sub-dimensions constituting dimension of education differs significantly. As in the other topics, those living in countryside are more eager for taking part in the training compared to those living in cities, also in this topic.

Region. Considering regions, where families live, individuals' levels of finding themselves competent are higher in the regions, (TR1 Istanbul and TR2 Western Marmara) where welfare and educational level is higher compared to the other regions. However, individuals' levels of finding themselves competent are lower in TR7 Central Anatolian, TRC South-eastern Anatolian regions compared to the other regions. The fact that eagerness for taking part in the training to be given both in the regions, where levels of finding oneself competent are high and in the regions that levels of finding oneself competent are low, is high and it is significant in the sense that it shows the need for family education in every region of the country.

Table 4: ***Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family With Regard To Educational Matters***

Theme	Number
Incapability to find solutions to the problems experienced in the matter of child education	15
Constituting a positive learning environment for children or other family members in the house	20
Participation of children in the activities out of the school in the matter of their ,,,,,,education	16
Religious and human values	15
Respect for different opinions	19
Communication, tolerance, patience, acceptance, adoption and rights between spouses	23
Child development and mental health	21
Marriage, family life	23
Negative influences of divorce on the family members	19
Tasks of mothers or fathers in the broken families	19
Supporting the broken families	19
Using the media in family education	17
Family education programs and activities must have the feature of encouraging families to participate	19
Choosing spouse and marriage	15

The thing families do most frequently in the matter of their children's education is providing their children with supportive courses. In addition, families encourage their children to participate in supportive activities such as social and sportive activities, reading books. Meanwhile, families employ private teachers for their children and limit hours of watching television. However, it was seen that families not having good economic conditions cannot provide their children with private teaching institutions, private teacher, courses and activities with health, social and cultural contents.

It is mentioned that an educational program to be developed for families must cover topics such as marriage, choosing of spouse, establishing healthy communication between spouses, respect, love, pregnancy and child care, giving individual support to education of the children, ensuring unity of family, family members' acquiring needs and habits such as reading a book, health and nutrition, which will make contribution to cultural development of themselves and other family members, basic human and social values, factors influencing mental health of the children and ways of coping with them and healthy nutrition.

Analysing the opinions of participants about broken families, it was determined that participants mostly put emphasis on economic factors and miscommunication between spouses as reasons for break of the families. It is also emphasized that unconsciousness

in the process of marriage and interfering approaches of other family members have also impacts on this breakage.

It is stressed that children of the broken families are seriously affected by this situation both educationally and in terms of personality characteristics. It is stressed that separated spouses must establish a human relationship in a way so as to enable their children to be affected from this situation as little as possible, and that they must behave responsibly in every matter relating to development of their children though they broke up with one another.

7.3.5. Communication

The opinions of the participants were asked in the eight topics mentioned below with aim to determine families' competence levels and eagerness levels for taking part in training with regard to communication:

1. Children's establishing healthy friendships
2. Capability to establish healthy communication with spouse
3. Helping communication among siblings (children)
4. Establishing healthy communication with family relatives
5. Being aware of communication mistakes likely to upset family members
6. Management of disagreement
7. Control of anger (capability to express feelings positively)
8. Listening skill in family (sharing problems, opinions)

Considering the answers given to the topics relating to the communication generally, it is seen that the topics in which family members consider themselves relatively less competent are control of anger (capability to express feelings positively), management of disagreement (overcoming problems and disagreement without fighting or disputing, and coming to an agreement). Rate of the individuals considering themselves competent in the topics of children's establishing healthy friendships, capability to establish healthy communication with spouse, helping the communication among siblings (children), establishing healthy communication with family relatives, being aware of communication mistakes likely to upset family members and listening skill in family (sharing problems, opinions) is more than 60 %.

Looking at the rates regarding eagerness for taking part in a training to be given in the matters relating to the communication, it is generally seen that 20-30 % of the participants want to participate in trainings to be organized while 50-60 % of the participants do not want to participate in these trainings.

Results of chi-square made with aim to determine educational needs and competence levels of the participants in communication topics in families for the matters such as gender, age, educational background, family life period are presented below in the form of separate titles.

Gender. There is no significant difference between male and female participants' levels of considering themselves competent in the matters of communication concerning family members. It was mentioned in some previous researches that certain problems come out between spouses since communication patterns used by two opposite genders are different (more or less emotionality, cognition, despair) (ASAGEM, 2002, p. 23). Accordingly, even though men and women use different communication patterns, there is no significant difference between their competence levels. Examining the findings generally, it was seen that female participants have higher levels of eagerness for taking part in the trainings compared to the male participants in all of the topics except for the topic of establish healthy communication with family relatives.

Age. Participants' levels of considering themselves competent differ significantly according to their ages. According to this finding, participants in the age group of 18-25 have significantly lower levels of considering themselves competent compared to the other participants in the topic of children's establishing healthy friendships, capability to establish healthy communication with spouse, helping the communication among siblings (children), establishing healthy communication with family relatives, control of anger (capability to express feelings positively) and listening skill (sharing problems, opinions).

Evaluating chi-square analysis the findings about communication matters concerning family members, it is seen that participants in the age groups of 18-25, 26-33 and 34-41 are more eager for taking part in the trainings to be given in the matter of communication compared the other age groups.

Monthly income. Generally, as average income of the family increases, participants' levels of considering themselves competent in these matters increase. According to Chi-square analysis data about eagerness of family members for taking part in the training about the topics in dimension of communication, eagerness for taking part in the trainings does not change according to the average level income of the family.

Educational background. In dimension of the communication, generally, as educational levels of the family members increase, their levels of considering themselves competent also increase. While especially illiterate participants constitute the most reluctant group for taking part in the trainings to be given in the communication matters, demand for training increases until educational level rises to secondary training, but it decreases again after the secondary training. Accordingly, the least and most educated groups are the groups most reluctant in the matter of taking part in the trainings to be organized in the communication topics.

Profession. Evaluating Chi-square analyses according to profession, it is generally seen that unemployed people consider themselves more incompetent in the matters relating to dimension of communication compared to the other participants. Civil servants constitute the group considering themselves most competent. Evaluating Chi-square analyses according to profession, it is generally realized that unemployed people and farmers are more eager for taking part in a training to be organized in the matter of communication compared to other professions.

Marital status. Generally, single and / or engaged people constitute groups considering themselves most incompetent in dimension of communication. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' eagerness for part in a training to be organized in dimension of communication according to marital status, it is seen that engaged people in preparation of marriage, who feel themselves more incompetent in the matters relating to the communication constitute the group most eager for taking part in a training to be organized. It is obvious that organization of various educational activities before marriage will be beneficial for people in preparation of marriage.

Duration of the marriage. According to Chi-square analysis results relating to comparison of the family members' levels of considering themselves competent in dimen-

sion of communication according to duration of the marriage, it is seen that family members' levels of considering themselves competent in the matters relating to communication differ significantly according to the duration of the marriage.

According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' eagerness for taking part in a training to be organized in dimension of communication according to the duration of the marriage, those having been married for 16 or more years are less eager taking part in trainings to be organized in the matters relating to communication compared to those having been married for less than 16 years. This finding can be explained with the fact that those having been married for 16 or more years have already developed these skills or they do not believe that such training will be beneficial for people having been married for such a long time.

Family type. The group considering themselves least competent compared to other participants in the matters relating to communication is generally made up of those living alone. Family type, in which eagerness for taking part in training to be organized in the matters of communication is the highest, is extended families.

Family life period. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' levels of considering themselves competent in dimension of communication according to family life period, those considering themselves most competent in the matter of children's establishing healthy friendship compared to the other participants are childless middle-aged or old, married participants. Those considering themselves least competent in this matter are participants in the prenuptial period. The most eager groups for taking part in trainings to be organized in dimension of communication are generally newly married individuals and individuals with a small child while the most reluctant group is generally made up of childless middle-aged or old, married participants.

Number of the children. Participants having four or more children consider themselves less competent in the matters of communication compared to the other participants. Main reason for it may be the fact that participants having four or more children have older ages. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' eagerness for taking part in a training to be organized in dimension of communication according to number of the children, participants having four or more

children are generally more eager for taking part compared to the other participants. Main reason for it may be the fact that participants having four or more children feel themselves less competent in these matters.

State of having participated in any course or seminar in the matters relating to family beforehand. Participants' levels of considering themselves competent and eagerness levels for taking part in a training in all of the matters relating to communication does not differ significantly according to state of having participated in any course or a similar activity in the matters relating to family education beforehand. Competence levels of those having received training in the matters relating to family beforehand are higher, and they have also higher levels of eagerness for taking part in training. This finding may be explained as participants found the training they took part in beforehand beneficial and they have positive attitudes in the matter of participating in similar activities.

Allocation unit. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' levels of considering themselves competent in dimension of communication, the group considering themselves least competent is made up of participants living in villages. While the group most eager for taking part in the trainings to be organized in dimension of communication is made up of participants living in villages, the least eager group is generally made up of those living in towns and metropolises.

Settlement (Countryside, city). Those living in cities consider themselves more competent in the matters of communication compared to those living in countryside. Those living in cities are less eager for taking part in the training compared to those living in countryside.

Region. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' levels of considering themselves competent in dimension of communication according to the region (Level 1), participants considering themselves most competent in the matters relating to communication are generally those living in TR2 Western Anatolian region while participants considering themselves least competent are generally those living in TRA North-Eastern Anatolian Region. According to Chi-square analysis results relating to comparison of family members' eagerness for taking part in a training to be organized in dimension of communication according to the region (Level

1), participants most eager for taking part in a training to be organized in the matter of communication are generally those living in TR7 Central Anatolian and TRA North-Eastern Anatolian Regions, while least eager participants are generally those living in TR1 Istanbul and TR2 Western Marmara Regions.

Table 5. ***Opinions of Participants About Communication In The Family***

Theme	Number
Deep understanding of one another	34
Incapability to talk face to face	32
Not allocating time to one another	30
Difference among generations	21
Deficiency of love and respect	13
Capability of family members to express their problems and demands to one another	29
Not allocating time to listen to one another	24
Incapability of children to express their expectations and problems to the parents easily	23
Incapability of spouses to express their expectations and problems to one another	19
Solving problem by coming to an agreement	32
Capability to solve problems without turning them into a matter of conflict	28
Human and child psychology	24
Family consciousness and training	19
Way of establishing a healthy and effective communication	17
Behaving empathetically	10
Management of disagreement	19
Listening skills	18

In qualitative part of the research, participants were asked about their opinions regarding the communication in the family, what kind of problems they experience, whether or not they need training, the topic in which they need training and how the trainings must be given, with aim to determine educational needs of families regarding the communication.

At the end of the conducted content analysis, it was seen that opinions of the families about communication in the family gathered around following five main titles (themes – categories): (1) communication problems, (2) communication among family members, (3) things done when there are problems in family, (4) topic suggestions relating to communication and (5) educating marriage candidates. There are also 47 sub-codes within the scope of these five themes. Findings and comments obtained with

regard to educational needs of families in dimension of communication are revealed below based on each theme and related codes.

Most frequently seen communication problems in family were determined as incapability to understand one another deeply, incapability to talk face to face, incapability to allocate time to one another, differences among generations, deficiency of love and respect, incapability to establish empathy, parents' discussing with one another before their children, and cultural and educational difference. In addition, some other cases expressed by the participants as problems were determined as not being tolerant to one another, not being patient with one another, educational deficiency within the family, improper upbringing ways, incapability to express oneself, not being aware of the human psychology and power struggle.

Behaviours relating to theme of communication mostly emphasized by family members were determined as capability of family members to express their problems and demands to one another, not allocating time to listen to one another, incapability of children to express their expectations and problems to parents easily and incapability of spouses to express their expectations and problems to one another. Besides, other behaviours mentioned by the participants were determined as parents' having difficulty in establishing communication with child and using me-language instead of using you-language.

Things done when there are problems in family is a theme arising at the end of the interviews with the participants. Accordingly, the most frequently applied behaviours when there are problems in family are as follows: solving the problem by coming to an agreement, capability to solve the problems without turning them into conflicts, incapability to solve the problems and conflict, consulting to the experienced people, accepting and neglecting the problems, postponing the problem, keeping silent to the problem for a short time and taking the problem on the chin.

Participants thinks that marriage candidates must be educated in the matters of particularly management of disagreement and listening skills as well as communication in family, spouses' communication mistakes likely to upset one another and parent training.

7.3.6. Media

Opinions of the participants were asked under five topics mentioned below with aim to determine families' competence levels and eagerness levels for taking part in training with regard to media:

1. Positive and negative influences of the media (newspaper, television, internet, radio) on family
2. Influences of the media on child development
3. Benefiting from media as an information and news source
4. Capability to cope with addiction of computer
5. Capability to cope with addiction of TV

Looking at family members' rates of feeling themselves competent in the matters relating to media, it is seen that topic in which participants' rates of feeling themselves competent are the highest is benefiting from media as an information and news source while topic in which participants' rates of feeling themselves competent are the lowest is capability to cope with the addiction of computer. Accordingly, families consider themselves most incompetent in the topic of coping with the addiction of computer.

Number of those eager for taking part in the trainings to be given in the topics relating to the media is equal to one fourth of the total number of the participants. Considering participants' potential of representing Turkey, this rate is very significant.

Examining rates of eagerness for taking part in the trainings to be given in the topics relating to the media generally, eagerness for taking part in the training relating to the each topic is more than the rate of those considering them incompetent in this topic. This is true for all of the topics except for the matter of capability to cope with the addiction of computer in which the rate of those feeling themselves incompetent is higher compared to those wanting take parts in the training.

The findings obtained from Chi-square analysis made according to variables such as gender, age and educational background are presented below:

Gender. Examining the findings relating to family members' eagerness for taking part in the trainings to be organized in the media topics concerning family members generally; it is revealed that female participants have higher rates of eagerness for taking part in trainings to be given in all of the topics relating to the media compared to

the male participants. This finding can be interpreted as women feel the need of training in the topics relating to the media more.

Age. Examining the findings relating to family members' levels of feeling themselves competent according to age, it was seen that there are significant differences among participants according to their ages. Accordingly, participants at the age of 58 or more have significantly lower levels of considering themselves competent compared to the other participants in all of the topics except for the topic of positive and negative influences of the media (newspaper, television, internet, radio) on the family. Looking at the results of Chi-square analysis relating to comparison of family members' eagerness for taking part in training to be organized in dimension of the media according to the age generally, participants in the age groups of 18-25, 26-33 and 34-41 are more eager for taking part in the trainings to be organized in the topics relating to the media compared to the other participants.

Monthly income. According to the data relating to family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media according to the average monthly income of the family, as average monthly income of the family increases, family members' levels of considering themselves competent in the dimension of the media also increase. Family members' eagerness for taking part in the trainings to be given in the topics in the dimension of the media does not change according to the average income level of the family.

Educational background. As educational level of the family members increases, family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media also increase. Particularly illiterate participants are more reluctant for taking part in the trainings to be given in the topics relating to dimension of the media.

Profession. Housewives and farmers consider themselves more incompetent in the matters relating to dimension of the media compared to the other participants. Civil servants constitute the group considering themselves most competent. According to the data relating to the comparison of eagerness of family members for taking part in training to be organized in dimension of the media according to the profession, the group most eager for taking part in the training is made up of farmers.

Marital status. According to Chi-square analysis results, the group considering themselves more incompetent in the dimension of the media compared to the other participants is generally made up of individuals whose spouses died. In a similar way, the most reluctant group for taking part in the trainings to be organized in these topics is generally made up of individuals whose spouses died.

Duration of the marriage. According to the data relating to family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media according to duration of the marriage, the group considering themselves most incompetent is made up of people having been married for 16 or more years while the group considering themselves most competent is made up of individuals having been married for 1-5 years. Those having been married for 16 or more years behave more voluntarily in the matter of taking part in the trainings to be given in the topics relating to the media compared to those having been married for less than 16 years.

Family type. The findings relating to the comparison of family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media according to the family type indicate that family types considering themselves most incompetent in all of the topics relating to the media except for the topic of capability to cope with the addiction of TV are extended families and broken families. The most eager group for taking part in training to be given in the topics relating to the media is made up of participants from extended families while the most reluctant group is made up of participants coming from families consisting of students / workers.

Family life period. Considering family life periods of the participants, it is seen that individuals considering themselves most incompetent in the matters relating to the media compared to the other participants are childless middle-aged or old, married participants. The group considering themselves most competent is made up of participants in the period of marriage with a small child. Most eager participants for taking part in the trainings to be organized in the topics relating to the media are newly married individuals and married individuals with a small child while the most reluctant group is made up of childless middle-aged or old, married participants.

Number of the children. Looking at participants' levels of considering themselves competent in the topics of media, it is seen that participants having 4 or more children

feel themselves less competent compared to the other participants. Main reason for it may be the fact that participants having four or more children have older ages. Participants having four or more children are generally more eager for taking part in a training to be organized in the topics relating to the media compared to the other participants.

State of having participated in any course or seminar in the matters relating to family beforehand. Those having participated in any course or a similar activity in the matter of family education consider themselves more competent in all of the topics relating to the media except for the matter of capability to cope with the addiction of TV compared to those not having participated in these kinds of activities. Those having participated in any course or a similar activity in the matter of family education are more eager for taking part in the trainings to be organized in the topics relating to the media compared to those not having participated in these kinds of activities.

Allocation unit. According to the results of Chi-square analysis relating to comparison of family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media according to allocation unit, where family inhabits, the group considering themselves the least competent in all of the topics relating to the media is made up of the participants living in villages. The most eager group for taking part in the trainings to be given in the topics relating to the media is made up of the participants living in villages, while the most reluctant participant are those living in metropolises.

Allocation unit (countryside / city). Participants, who live in city consider themselves are more competent in all of the topics relating to the media compared to the individuals living in countryside. This finding may be related to the fact that participants living in the city are more educated. Those living in the cities are less eager for taking part in the trainings to be organized in the topics relating to the media compared to the participants living in countryside. This finding can be explained as individuals living in countryside have more leisure times compared to the individuals living in cities and these people living in countryside consider the trainings to be organized in the related topic as a means of socialization.

Region. Family members' levels of considering themselves competent in dimension of the media differ significantly according to the region (level 1). Accordingly, participants considering themselves least competent in the matter of media compared to the other participants are those living in TRA Northern Anatolian (41.7 %), TRB Central Anatolian (38.4 %) and TRC South-eastern Anatolian (40.7 %) Regions.

According to the results of Chi-square analysis relating to comparison of family members' eagerness for taking part in a training to be organized in dimension of the media according to the region (level 1), the most eager participant for taking part in the trainings to be given in the topics relating to the media are generally those living in TR7 Central Anatolian and TRA North-Eastern Anatolian Regions, while the most reluctant participants are generally those living in TR1 İstanbul region.

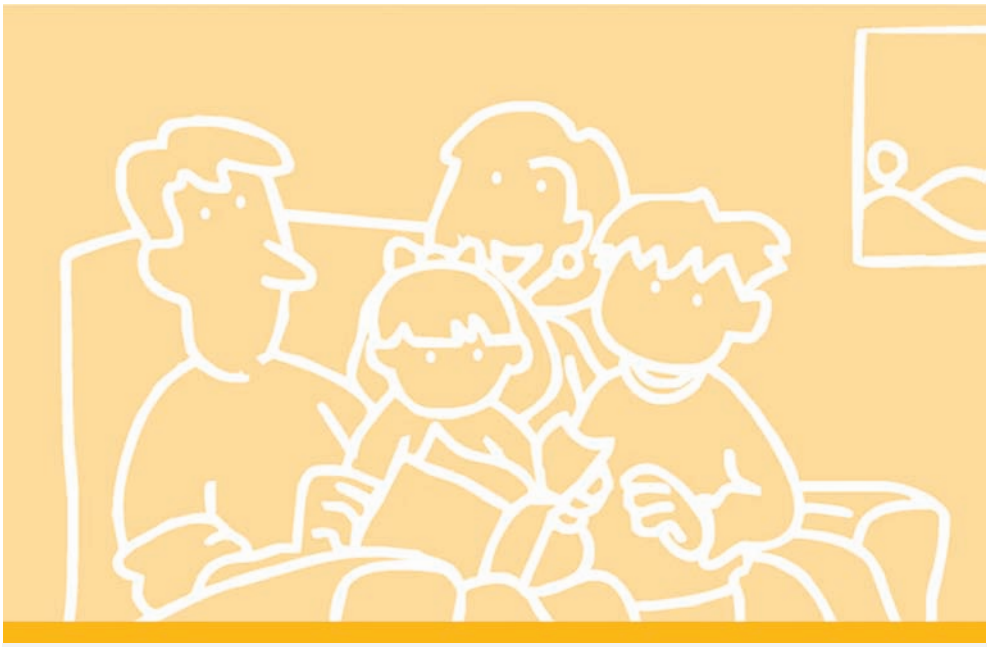
Table 6. ***Opinions of the Participants about Competence and Educational Needs of Family In The Matter of Media***

Influence of Media On Family Members	**Number**
Various films, series and programs' leading to the violence	29
Eroding social values	25
Addiction to TV	15
Encouraging and familiarizing with immorality	14
Preventing family communication	13
Misleading	13
Estranging from one's own values	12
Addiction to computer, internet	12
Problems Regarding The Use of Information Technology	
Series, films and programs including violence or sexuality	23
Children's playing games excessively	19
Children's using chat and meeting sites excessively	17
Solution Ways To The Problems	
Limitation	14
Prohibition	13
Competence Relating To The Information Sources	
Knowing how to use information sources properly	19
Knowing how to manage information sources	15
Deficiency in management of information sources	13
Topic Recommendations Regarding The Influences of Media	
Benefiting from media properly	19
Being aware of negative influences of media	18
Influences of media on family	12
Influences of media on child development	12

It was seen at the end of the conducted content analysis that opinions of the families about the media gather around following five main titles (themes-categories: (1) influence of the media on family members, (2) problems regarding the use of the in-

formation technology, (3) solution ways to the problems (4) competence relating to the information sources and (5) topic recommendations regarding the influences of media. In addition, there are 48 sub-codes within the scope of these five themes. The findings and comments obtained with regard to the educational needs of the families in the dimension of the media are revealed below based on each theme and related codes.

Most frequently seen influences of the media on family members were determined as various films, series and programs' leading to violence, eroding social values, addiction to TV, encouraging and familiarizing with immorality, preventing family communication and misleading. Moreover, some other influences of the media on family mentioned by the participants were respectively determined as estranging from one's own values, addiction to computer, internet, incapability to protect children from negative influences of the media, various series, films and programs' including sexuality, making contribution to family education, degeneration, time wasting, isolation, influencing mental health negatively- leading to depression, informing family, normalizing worthless immoral behaviours, making selfish, paying regard just to commercial purposes, estranging from realities and encouraging western life style. Problems mostly emphasized by the families with regard to use of the information technologies were determined as series, films and programs including violence or sexuality, children's playing games excessively and children's using chat and meeting sites excessively. Besides, some other problems regarding the use of information technologies mentioned by the participants were determined as sites with sexual contents, competition programmes leading to earning money briefly and to point, their bringing about health problems as well as individual and social problems.

CONCLUSION AND SUGGESTIONS

The research findings generally reveal that families have low levels of eagerness for taking part in training. The number of family members wanting to take part in the trainings constitutes one fourth of the total number of the participants. However, taking all of the families throughout Turkey into consideration, one fourth of families' being eager for taking part in training can be accepted as an enough rate in terms of indicating necessity of the trainings.

- While competence levels of men are higher compared to women, men and women share similar opinions with regard to taking part in training.
- According to variable of age, while competence levels of young age participants group are generally lower, their eagerness for taking part in training are higher.
- According to variable of the educational background, as educational levels of the participants increase, their competence levels also increase, but eagerness for taking part in training decreases to a great degree.

- As income level increases, competence levels of the participants also increase, but eagerness for taking part in training decreases.
- According to variable of the profession, individuals that have the lowest competence perception and who are the most eager for taking part in training are farmers and unemployed people.
- According to marital status, individuals who have the lowest competence perception and who have the most educational need are those who are in preparation of marriage or who are married.
- According to variable of the duration of the marriage, groups whose competence perceptions are the lowest are made up of individuals having been married for less than one year and individuals having been married for 1-5 years. Those having been married for 16-20 years are more reluctant for taking part in training compared to other groups.
- According to variable of the family type, while nucleus families and broken families are families with the highest competence perceptions, individuals living in one person families and individuals living in extended families have lower competence levels. Individuals living in nucleus families or broken families have higher levels of eagerness for taking part in training compared to other family types.
- According to family life periods, families in the life periods of "prenuptial", "newly married", "childless middle-aged or old marriage" consider themselves less competent. Participants, who have higher levels of eagerness for taking part in training compared to other groups, are the families in life periods of "prenuptial", "newly married", "marriage with a small child" and "marriage with children in different developmental levels".
- According to number of the children, as the number of the children increases, level of considering oneself competent also increases, until four children and more. Families having four or more children have generally low levels of considering themselves competent. Level of eagerness for taking part in training decreases as the number of children increases.
- According to state of having taken part in training for families, it was concluded that those having received training beforehand have higher competence percep-

tions and higher levels of eagerness for taking part in training. Individuals not having received training in any topic relating to the family beforehand have lower levels of competence perceptions and lower levels of eagerness for taking part in training.

- According to variable of the allocation unit (Metropolis, City, District, Town, and Village), competence perception decreases and level of eagerness for taking part in training increases from metropolises to villages.
- According to feature of the settlement (countryside, city), while competence perceptions of those living in cities are higher, they have lower levels of eagerness for taking part in the training. While competence perceptions of those living in countryside are lower, they have higher levels of eagerness for taking part in the training.

Based on the findings and results of the research of Educational Needs of Families in Turkey, suggestions regarding how family education must be conducted are mentioned below:

- Main tool through which families meet their needs for information is television. Following TV, information sources mostly emphasized by families are written and easily accessible publications such as books or newspapers. In this sense, TV must be used efficiently in family education.
- Internet, contrary to expectations, is used as a knowledge acquisition tool by only a few of the families. It was revealed that most of the families, who participated in the research do not have computer or internet connectivity in their houses, additionally, especially participants, who are over middle age cannot make use of internet.
- Other important knowledge acquisition tools of the families are people, neighbours, friends or relatives around them. Families use knowledge sources of people around them and this leads them to be confronted with information, which most probably can be untrue, thus, increases probability of acquiring wrong information.
- Number of the participants, who consider education as activities that are too abstract and do not make people acquire any skill is quite high. In this sense, it is possible to say that education of the families should be based on practice instead of theory, in addition to this, they also should be informed about what they will acquire concretely at the end of education.

- Education should be conducted at local level. This is emphasized because it will facilitate participation, it will take less time of participants, it will not become an additional financial burden and it be local needs-oriented. The benefit of performing family education activities by voluntary agencies, associations or charitable foundations in addition to governmental activities is another important point emphasized by participants.
- Although most of the participants have opinion that family education will be beneficial on behalf of families, there are some others who think that education will be useless. Since people live with really serious financial problems, they state that it is too difficult for them to participate in education willingly.
- It can be said that preparation of education in accordance with socio-economic levels of participants will be beneficial. In the trainings relating to family economy to be given to individuals experiencing income deficiency, trainings relating to skills, which will enable unemployed individuals to have a vocational skill or a side income can be included.
- Individuals in preparation of marriage or the newly married people constitute the groups, whose competency levels are lower than other groups in almost all of the subjects; however their educational needs are higher than other groups. Educational programs to be developed should have necessary qualities to meet the educational needs of these groups.
- It was observed that relatives of disabled individuals have rather low competence perceptions; however, they are more eager to participate in trainings. In this sense, it was revealed that there is much need for trainings concerning relatives of the disabled individuals.
- Educational needs of families, who live in villages or in other rural areas, are quite high. Educational needs of individuals living in these settlements should be taken into consideration while developing educational programs.

REFERENCES

Aktaş, Y. (1997) *Çalışan Annelerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Okulöncesi eğitim Kurumlarının Önemi, 10.* Ya-pa Okulöncesi Eğitim ve Yaygınlaştırılması Semineri. İstanbul: Ya-Pa Yayınları, ss. 237-248

ASAGEM. (2008). *V. Aile Şurası: "Aile Destek Hizmetleri" Komisyon Kararları.* Ankara: Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü.

Bergman, F. (1990) *Needs Assessment for Parent Education*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul

Canpolat, T. (2001). *Öğretmen-Aile İşbirliği İle Ailelerin Eğitim İhtiyaçlarının Belirlenmesi,* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güzel, Ş. (2006). *Dört Altı Yaş Grubu Çocuğa Sahip Annelerin Aile Eğitimine Yönelik İhtiyaç Duydukları Konuların Belirlenmesi.* Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Şimşek, A. (2009). *Öğretim Tasarımı*. Ankara: Nobel yayınları.

Varış, F. (1994). *Eğitimde Program Geliştirme "Teori ve Teknikler"*. Ankara: Alkım Kitapçılık.